BIBLIOTECA NAZ.
141
N
18
NAPOLI

BIBL. NAZ.
VITT. EMANUELE III
141
N
18

GESTA
VETERVM
FRANCORVM.

18
9
33

HADRIANI VALESII RERVM FRANCICARVM

VSQVE AD CHLOTHARII SENIORIS MORTEM

LIBRI VIII.

B. R. NEAPOLIS

LVTECIÆ PARISIORVM.

Sumptibus SEBASTIANI CRAMOISY, Architypographi Regis, & Reginæ Regentis: ET GABRIELIS CRAMOISY. viâ Iacobæâ, ſub Ciconiis.

CIƆ. IƆC. XLVI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO DOMINO,

IOANNI FRANCISCO PAVLLO GONDIO,

CORINTHIORVM ARCHIEPISCOPO,
IN ECCLESIA PARISIACA PATRVI COADIVTORI

HADRIANVS VALESIVS S. P. D.

PLerisqve *Auctoribus, ac ferè omnibus ſemper curæ admodum fuit ſcripta ſua viris clariſſimis & doctiſſi-*

mis nuncupare, vt & eorum examinarentur iudicio, & ſi quando opus eſſet, patrocinio defenderentur. Idem ego facturus, ANTISTES ILLVSTRISSIME, *diu cunctari non potui, quin vnum ex omnibus te potiſſimùm eligerem, cui hos rerum Francicarum libros dedicarem. Etſi enim tuæ me doctrinæ dignitatíſque contemplatio aliquantiſper timidiorem fecit, tamen notitia innatæ tibi comitatis facilè confirmauit. quam tu virtutem hereditariam atque domeſticam ſic colis, vt proprium & peculiare tibi inſigne eſſe videatur. Mirati ſunt proa-*

ui noſtri Gondios, Maiores tuos, Pariſiorum Epiſcopos, Cardinales, Magiſtros equitum, Præfectos claſsis Maſsilienſis, Ratiatenſes Duces, in eminenti fortuna communes, humanos, aditu faciles, demerendis hominibus paratos; mirati ſunt & amauerunt: nec magnitudini eorum adhærere auſa eſt inuidia, quorum virtutes Nobilitatis vitium ſuperbia non fœdabat. Eamdem nos in te nunc dotem, multo illuſtriorem, ſpectatiorémque, velut gentilem ac naturalem notam agnoſcimus, quam Latini ſcriptores meritò comitatem appellauere, quòd ceteris vir-

tutibus ſit ornamento. Hæc faſtigium tuum, vt altiùs extollat, inclinat: hæc, (ſi ita dicere licet) magno tamen cum hominum delectu, te publicat: hæc quotidie eruditos viros in contubernium tuum & familiaritatem admittit: hæc blanda quadam vi vniuſcuiuſque tibi amicitiam gratiámque conciliat: hæc denique ingentia animi tui bona, vigorem ingenij, ſcientiam rerum humanarum diuinarúmque pæne incredibilem, ſermonis facilitatem, ſuauitatem ſanctitatémque morum, notiora fecit, atque clariora, ne quantus eſſes ignorare-

mus. Quo magis factum Illuſtrißimi patrui tui laudare conuenit, qui cùm meliùs quoquam dotes tuas noſſet, probato Chriſtianiſsimæ ac prudentiſsimæ Reginæ conſilio, tandem vota omnium noſtrûm impleuit, & collegam te, ac Epiſcopalium onerum adiutorem cooptauit: vt facilè appareret optimum & ſapientiſsimum Archiepiſcopum ea in re meritorum magis quàm ſanguinis habuiſſe rationem. Quem enim alium digniorem honoris conſortione, & capaciorem tanti miniſterij pius ſenex extra domum ſuam inuenire potuiſset? aut quantum

Eccleſiæ intererat in Cathedra à tribus Patruis magna laude inſeſſa te collocari, qui iam moribus atque doctrina Epiſcopum præferebas? qui à puero liberalibus diſciplinis eruditus, adoleſcentiam in ſtudia profanæ, ſacræque ſapientiæ tam feliciter impendiſti, vt plaudentibus & mirantibus cunctis, quorum ea propria profeſſio eſt, in Doctorum collegium fueris cooptatus. qui partem ætatis ad voluptates maximè procliuem ſic exegiſti, vt in Ciuitate curioſa, atque maledica, & de Proceribus non modò vera dicere, ſed etiam falſa fingere geſtiente, ne ſuſpicioni

quidem intemperantiæ locum, nedum ſermonibus dederis. qui poſtea ſemper inter libros, vel in Baſilicis verſatus, aut animum tuum lectione, aut populum ſalubribus præceptis & hortationibus inſtruxiſti. Vidimus Principes viros ex tuo concionantis ore pendentes. Vidimus patruum tuum manantibus lacrimis gaudium ſui de te iudicij teſtantem. Vidimus immenſam multitudinem cum admiratione & delectatione ſilentem, ac intentam. Quantum in inuentione acuminis? quantus ordo in diſpoſitione? quantus, & quàm non affectatus in verbis ornatus appa-

rebat? quàm acriter in vitia inuehebare? qua arte, & auctoritate perſuadebas? qui motus erant auditorum tuorum? Quæ eo libentiùs cuncta perſtringo, atque aliis relinquo exornanda, quòd ſub oculis Ciuitatis acta neminem latent: & quòd infantiæ meæ mihi conſcius intelligo me ſine temeritate conari non poſſe, ſummum ac diſertiſsimum Oratorem, qualem te mente concipio, verbis exprimere. Iam verò illa eximia, omnibus quoque ſimiliter nota, ſed non ab omnibus æquè perpenſa, aut pro merito laudata, cuius ingenium & eloquentia enarrare poſsit? curam

Eccleſiæ

Eccleſiæ tibi commiſſæ ſolicitudinémque peruigilem; pro eiuſdem pace ſalubres diſpoſitiones; Clericorum contumacium, & in cathedris bellicum canentium coërcitionem; Epiſcopalem in iure Eccleſiæ tuendo conſtantiam, quorumlibet precibus inuictam & inexpugnabilem; ſingulare ſtudium Hæreticos ad Fidem Catholicam adducendi; ceteráſque conuenientes Antiſtiti occupationes, atque virtutes. Quarum ne relatio pudori tuo ſit grauis, malo alia ratione te tibi oſtendere, in locum epiſtolæ Opus meum ſubſtituendo. quod ſi legere dignaberis, quotieſcumque in egregium

aliquem Epiſcopum incideris, (incides autem ſæpiſſime) toties ibidem aliquam de tuis eminentiſſimis dotibus es agniturus. Te rogo, ut pro ſumma illa humanitate & comitate tua hoc Opus, qualecumque eſt, tamquam obſeruantiæ meæ certiſsimum pignus accipias eo vultu, quo ſtudioſos viros excipere conſueuiſti. Vale Antiſtes Illuſtriſsime. Data V *Idus Apriles anno Chriſti* CIↃIↃCXLVI. *Luteciæ Pariſiorum.*

PRÆFATIO
AD STVDIOSOS LECTORES.

FRANCORVM, ante Valeriani principatum, apud Hiſtoricos nulla fit mentio. ſiue hoc primùm tempore ita dici cœperunt, qui antea modò Germani communi Gentis nomine, modò ſuæ quiſque nationis proprio vocabulo appellabantur. ſiue Auctorum hiſtoriæ Romanæ, qui de Francis priùs aliquid retulerant, libri perierunt. Eorum regio ab Oriente Toringiam, & Saxoniam, hoc eſt Albim flumen, aut (vt quibuſdam placet) Viſurgim; ab Occidente Renum & Gallias; à Septemtrione Oceanum Germanicum, vel Septemtrionalem; à meridie Alamanniam habebat & Sueuiam, multóſque populos continebat. è quibus Renum accolebant Attuarij, Bructeri, & Chamaui ad oſtium fluminis, poſiti ac Salij. Oceani litora tenebant Friſij, & Cauci. interiora terrarum habitabant Amſiuarij, Catti, aliique, omnes in vnum Franci vocati, & nonnumquam Sicambri, propterea quòd agrum veterum Sicambrorum poſſidebant. De quibus nationibus dicam aliàs exactiùs.

Huius clariſſimæ Gentis primordia & res geſtas ex profeſſo ſcripſere Nicolaus Vignerius, vir doctus, & Iſaaces Pontanus, antiquitatum noſtrarum non admodum gnarus. Prior opus ſuum ad Faramundum Regem; poſterior

vſque ad Chlodouei mortem deduxit. Quid profecerint, quid ipſe egerim, ex ſcriptorum noſtrorum collatione poterit quiſque cognoſcere. Amborum quidem me lectio adeò à ſcribendo non deterruit, vt contrà magis incitauerit ad cœpta perficienda. Geſta igitur vſque ad Chlotharij maioris obitum per trecentos annos, hoc eſt partem hiſtoriæ noſtræ eam, quæ maximè obſcura videbatur, illuſtrare conatus ſum. Quod vt diligentiùs facerem, fidem mihi haberi nolui, niſi auctoritate niterer. Auctores ita ſecutus ſum, vt recentioribus vetuſtiores, paucioribus, ac leuioribus plures, & grauiores anteferrem. Quoſdam arguere mihi ac refellere fuit neceſſe, ne ipſe arguerer. multos interpretatus ſum. nonnullos etiam emendaui, ſæpiùs redditâ emendationis ratione, nonnumquam (vbi opus non erat narrationem interrumpere) ne monito quidem Lectore. Exempli causâ in libro III apud Saluianum pro Maſſilia *Baſiliam* reſtitui. In libro I apud Nazarium pro Vangionibus *Vargiones* poſui. quòd inter gentes Germaniæ Galliam depopulantes videbam locum non eſſe Vangionibus, qui poſt traductionem ſuam in Galliam, à nullo Geographo in Germania Tranſrenana ponuntur: cùm Claudius Ptolemæus Vargiones vltra Renum collocet. Sic & Regis Francorum nomen, qui vulgò *Eſatech* corruptè vocabatur, in *Atech* mutaui, atque Mamertini verba hæc, *Per te Regnum recepit Genoboud, Eſatech verò munus accepit*, ita emendaui: *Per te Regnum recepit Genoboudes, Atech verò munus accepit.* propterea quòd filium Leudeſij Præfecti

Aulæ ſimiliter *Athicum* dictum inueniebam: & apud Odonem de vita Burchardi Comitis *Adicum* quemdam Monaſterij Foſſatenſis Monachum; item alibi *Adtecum* Aſtidij filium memorari animaduertebam. Et quoniam in Francorum Regum mentionem incidi, Lectores moneo, me Malaricum, qui Francus homo Tribunatu Gentilium imperante Conſtantio fungebatur, Francorum Regibus nequaquam annumerauiſſe, vt in tertio Originum Francicarum libro ſine cauſa fecit Ioannes Iſaaces Pontanus. ſimiliter Vrſicinum, Magiſtrum equitum, virum Romanum, à me de induſtria eſſe prætericum, quem natione Francum, & Francorum Ducem fuiſſe credidit Nicolaus Vignerius; deceptus non intellectis Ammiani Marcellini verbis, ſcribentis Vrſicino, per Magiſtrum admiſſionum accito, *ingreſſóque Conſiſtorium, oblatam purpuram multo quàm antea placidiùs.* Quæ verba Vignerio perſuaſere à Conſtantio Aug. eumdem Vrſicino, quem extero Regi, honorem habitum eſſe. cùm Marcellinus non delatam Vrſicino purpuram dicat, ſed tantùm oblatam, quam ſcilicet ori venerabundus admoueret. ſiquidem Imperatores chlamydem ſuam ſalutantibus porrigebant adorandam.

In nominibus barbaris magis vtilitati legentium, quàm delectationi conſului, dedíque operam, vt quàm variè à variis Auctoribus conciperentur, notarem. ne aut ob diſſimilitudinem vocabulorū plures ex vno fierent, aut ob ſimilitudinem vnus è pluribus. Hîc omittendum non eſt, ſæpe apud Scriptores rerum Romanarum, & apud noſtros Auctores eadem

Francorum nomina, aut parum mutata reperiri. Quis enim dubitet, quin idem ſit apud Mamertinum nomen Genneboudis, vel Genoboudis, Francorum Regis, quod apud Sulpicium Alexandrum, & Fredegarium Genobaldi, aut Genebaudi, alius Francorum Regis? idem Bapponis Tribuni apud Marcellinum, quod Bauonis viri ſanctiſſimi, atque etiam Babonis, à Childeberto iuniore ad Mauricium Aug. miſſi legati? Quis non videt Teutomeri, apud Ammianum Marcellinum Protectori Domeſtico Conſtantij, Theodomerem, vel Theudemerem Regem Francorum, cuius Gregorius & Fredegarius mentionem faciunt, eſſe cognominem? Seniauco ſimiliter Marcellini Senocum Fredegarij & Frodoardi, Eluſanum Epiſcopum? Bainobaudis Tribuni nomen ex Baino, quod Taruennenſi Epiſcopo nomen fuit, & Baude eſſe compoſitum? Nomen Luttonis, vel Lutonis Comitis, quem interfici iuſſit Imperator Conſtantius, quòd Siluano populari ſuo fauiſſet, linguâ Francicâ præclarum ſignificare prodit Hermoldus Nigellus, qui Ludouicum *præclarum Martem* interpretatur, ita vt Hluto præclarum, wigh Martem deſignet. Nectaridum quoque Comitem maritimi tractus Britanniarum, in libro I dictum, & Marcharidum, in fine libri II memoratum, Francos fuiſſe ex nominibus cognoſcitur. ſic enim pater Medardi Nouiomagenſis Epiſcopi, viri Franci, Nectardus appellatus eſt. ſic Theoderici Abbatis, ſimiliter Franci, parens Marcardus nuncupatur. Gaiſonis eius, qui Conſtantem Aug. iuſſu Magnentij interfecit, & eius, qui principatu Honorij Comes

ſacrarum largitionum, deinde Magiſter Officiorum fuit, nomen refert Gaiſo apud Gregorium Comes Turonicus. Omitto Chariettonem, cùm eum, qui Valentiniano maiore imperante Comes per vtramque Germaniam fuit; tum alium, qui Valentiniani iunioris principatu eodem officio functus eſt, Francum vtrumque, à Cariattone, qui ex Spathario Guntchramni Francorum Regis factus eſt Geneuenſis Epiſcopus, nomine non differre. à Baudone quidem deducuntur in nominibus compoſitis Baudes, & Baldus, & Baudoualdus, vt à Gaiſone Laniogaiſus, & Regaiſus. Noſtri pro Baudone nonnumquam Bodonem, ſicuti Bodegiſilum pro Baudegiſilo dixere. Sed poſt ſubactam Galliam paullatim Francis non raro Gallorum, & viciſſim Gallis Francorum nomina placuerunt, de quibus dicta ſufficiant.

Iam verò, quod ad ordinem pertinet, curaui, id quod plerique Noſtrorum neglexere, vt non ſolùm quâ quidque ratione, & quo loco, verùm etiam quo tempore geſtum eſſet, inueſtigarem. Nota annorum mihi Conſules fuere, quibus annos Chriſti ad margines paginarum è regione adiunxi, ne quemquam vulgaris & vſu receptus numerus præteriret. Et quoniam ſine notitia Imperij Occidentis, ac rerũ in Gallia geſtarum, res Francicæ bene ſciri non poſſunt, ab Honorio vſque ad Romulum Auguſtulum de Imperatoribus Imperióque Occidentis diligentiùs ſcripſi, vt quibus modis occidente eo Imperio Francorum Regnum in Gallia ſit exortum, auctúmque, cognoſceretur. De Imperatoribus Orientis, præſertim poſt abolitum in Occidentis

partibus nomen Imperij, aliqua notaui, propterea quòd Reges Barbarorum non ſolùm ex Italia, ſed etiam ex Gallia, aliiſque Occidentis prouinciis ad eos legatos mittere, & de magnis rebus referre conſueuerant. Ob eamdem cauſam nonnulla de Vandalis in Africa dominantibus, qui Geiſerici ductu Imperium Occidentis euerterunt; de Regibus Veſigothorum, & Burgundionum in Gallia ſedem habentium, multa noua & digna ſcitu notaui, vt quibus artibus creuiſſent, quid ipſi aduerſus Imperatores, quid aduerſus eos Franci geſſiſſent, clariùs appareret. De Alanis quoque, de Saxonibus, de Alamannis, de Taifalis, & de Britannis pleraque à nemine prodita operi meo inſerui, quas, & quo tempore ac modo, ſedes ceperint in Galliis, quidve rerum ibidem egerint. In his omnibus ſi fortè nonnumquam mihi accidit, vt errarem, ſpero Lectores iudicaturos de rebus præcipuè tam vetuſtis, & negligentiâ Noſtrorum adeò ignoratis ac velut ſepultis, aliter libros fieri non potuiſſe. profiteórque nihil me à quoquam, quem non nominauerim, accepiſſe: nullum à me ſciente Auctorem tranſſcriptum; nemine cùm è veteribus, tum è recentioribus ſcriptoribus, quem non ſaltem ſemel legerim, me vſum eſſe. Quod adeò non obſeruauere quidam, vt Iſaaces Pontanus præter ceteros pro Gregorio Hiſtoricum quemdam, Caroli Præfecti Aulæ æqualem, ferè ſemper nobis obtrudat.

Hæc ſunt, quæ Lectorem ſcire volui. Præfationi Chronicon, & Notitiam Prouinciarum Galliæ ſubiunxi, vt Faſtis, quibus vſus

ſum,

ſum, ac breuiario rerum memorabilium, quæ his octo libris continentur, atque qualicumque Galliæ notione inſtructi ſtudioſi ad opus noſtrum accederent.

CHRONICON RERVM FRANCICARVM,
à Valeriani principatu ad XXV. imperij Iuſtiniani annum, mortémque Chlotharij Prioris deductum.

A.CHR.

254. VALERIANO II. *& Gallieno Coſſ.* Valerianus imperat.
255. *Valeriano* III. *& Gallieno* II. *Coſſ.* Franci in Galliam erumpunt.
256. *Maximo* II. *& Glabrione Coſſ.*
257. *Valeriano* IV. *& Gallieno* III. *Coſſ.*
258. *Tuſco & Baſſo Coſſ.*
259. *Æmiliano & Baſſo* II *Coſſ.* Gallienus, patre à Perſis capto, ſolus rerum potitur. Franci, direptâ Galliâ, Tarraconem expugnant; & Hiſpaniam per annos ferè XII vaſtant.
260. *Sæculare & Donato Coſſ.*
261. *Gallieno* IV *& Voluſiano Coſſ.*
262. *Gallieno* V *& Fauſtino Coſſ.*
263. *Albino & Dextro Coſſ.*
264. *Gallieno* VI *& Saturnino Coſſ.*
265. *Valeriano* II *& Lucillo Coſſ.* aliàs, *Valeriano iuniore & Rufiniano Coſſ.*
266. *Gallieno* VII *& Sabinillo Coſſ.*
267 *Paterno & Arceſilao Coſſ.*
268. *Paterno* II *& Mariniano Coſſ.* aliàs, *Paterno.* II *& Marciano Coſſ.* Claudius imperat.
269. *Claudio A. & Paterno Coſſ.*
270. *Antiochiano & Orfito Coſſ.* Aurelianus appellatur Auguſtus.
271. *Aureliano A. & Baſſo Coſſ.*
272. *Quieto & Voldumiano Coſſ.*
273. *Tacito & Placidiano Coſſ.*
274. *Aureliano* II *& Capitolino Coſſ.*
275. *Aureliano* III *& Marcellino Coſſ.* Tacitus imperat. Franci, cum Burgundionibus & Vandalis, multas Galliæ vrbes occupant.
276. *Tacito Aug.* II *& Æmiliano Coſſ.* Probus Imperij potitur, & Francos per legatos vincit.
277. *Probo Aug. & Paullino Coſſ.*
278. *Probo A.* II *& Lupo Coſſ.* Circa id tempus pauculi Franci Aſiam, & Græciam vexant, capiúntque Syracuſas.
279. *Probo A.* III *& Paterno Coſſ.*
280. *Meſſalla & Grato Coſſ.*
281. *Probo Aug.* IV *& Tiberiano Coſſ.*
282. *Probo* V *& Victorino Coſſ.* Carus Imperium Rom. obtinet.
283. *Caro A.* II *& Carino Cæſ. Coſſ.*
284. *Carino A.* II *& Numeriano A. Coſſ.* Carinus & Numerianus imperant.
285. *Diocletiano Aug.* II *& Ariſtobulo Coſſ.* Diocletianus, interfecto Carino, eius in locum Imperator, & Conſul eſt factus, cùm annus antea notaretur. *Carino Aug.* III *& Ariſtobulo Coſſ.*

286. *Maximo & Aquilino Coſſ.* Maximianus à Diocletiano Cæſar creatur.
287. *Diocletiano* III *& Maximiano Coſſ.* Franci & Saxones oras Belgicæ & Armoricæ infeſtant. Maximianus Herculius ex Cæſare Auguſtus & conſors Imperij à Diocletiano appellatur.
288. *Maximiano A.* II *& Ianuario Coſſ.* Genobaudes & Atech regnant in Francia. ibi Atech cum Maximiano Aug. colloquitur, & pacem facit.
289. *Baſſo* II *& Quintiano Coſſ.*
290. *Diocletiano A.* IV *& Maximiano A.* III *Coſſ.*
291. *Tiberiano* II *& Dione Caßio Coſſ.* Conſtantius & Maximianus Cæſares fiunt. priori Galliæ commiſſæ, poſteriori Illyrici prouinciæ. Bononia à Conſtantio Cæſ. capta, Batauia Francis erepta.
292. *Hanniballiano & Aſclepiodoto Coſſ.*
293. *Diocletiano* V *& Maximiano* IV *Coſſ.*
294. *Conſtantio Caſare, & Maximiano Cæſare Coſſ.*
295. *Tuſco & Anulino Coſſ.*
296. *Diocletiano Aug.* VI *& Conſtantio Caſ.* II *Coſſ.*
297. *Maximiano A.* V *& Maximiano Iouio Caſ.* II *Coſſ.*
298. *Anicio Fauſto* II *& Seuero Gallo Coſſ.*
299. *Diocletiano Aug.* VII *& Maximiano Aug.* VI *Coſſ.*
300. *Conſtantio Caſ.* III *& Maximiano Iouio Caſ.* III *Coſſ.*
301. *Titiano* II *& Nepotiano Coſſ.*
302. *Conſtantio Caſ.* IV *& Maximiano Caſ.* IV *Coſſ.*
303. *Diocletiano Aug.* VIII *& Maximiano Aug.* VII *Coſſ.*
304. *Diocletiano Aug.* IX *& Maximiano Aug.* VIII *Coſſ.* Diocletiano & Maximiano Herculio purpuram ſponte deponentibus, Conſtantius, & Galerius Maximianus cognomine Iouius, qui Cæſares erant, Auguſti ſunt appellati.
305. *Conſtantio Aug.* V *& Maximiano Aug.* V *Coſſ.*
306. *Conſtantio Aug.* VI *& Maximiano Aug.* VI *Coſſ.* Conſtantinus, mortuo patre Conſtantio, imperium Galliarum obtinet; & Aſcaricum ac Regaiſum, Francorum Reges, Galliam depopulantes vincit, captóſque feris obiicit, deinde Franciam ingreditur.
307. *Maximiano Herculio nouies, & Conſtantino Aug. Coſſ.*
308. *Maximiano Herculio decies & Maximiano Iouio ſepties Coſſ.* in Italia & Africa *Maxentio & Romulo Coſſ.*
309. *Poſt Conſulatum decimum, & ſeptimum:* aliàs, *Rufino & Euſebio Coſſ.* in Italia *Maxentio* II *& Romulo* II *Coſſ.*
310. *Anno* II *poſt Conſulatum decimum, & ſeptimum:* in Italia *Maxentio* III *ſolo Coſ.* Maximianus ſenior, cognomine Herculius, perit.
311. *Maximiano Aug.* VIII *& Licinio Coſſ.* in Italia *Rufino & Voluſiano Coſſ.* Maximianus iunior, cognomine Iouius decedit.
312. *Conſtantino Aug.* II *& Licinio Aug.* II *Coſſ.* in Italia *Maxentio* IV *ſolo Coſ.* Maxentius à Conſtantino victus & cæſus. Galerius Maximinus, qui in Oriente regnabat, perit.
313. *Conſtantino* III *& Licinio* III *Coſſ.* Franci in Gallia victi, & Francia à Conſtantino vaſtata.
314. *Voluſiano & Anniano Coſſ.*
315. *Conſtantino* IV *& Licinio* IV *Coſſ.*
316. *Sabino & Rufino Coſſ.* Diocletianus apud Salonam priuatus moritur.
317. *Gallicano & Baſſo Coſſ.* Criſpus, Licinius, & Conſtantinus Cæſares creati. Criſpo Cæſari Gallia commiſſa.
318. *Licinio A.* V *& Criſpo Caſ. Coſſ.*
319. *Conſtantino A.* V *& Licinio Caſ. Coſſ.*

320. *Conſtantino A. VI & Conſtantino Cæſ. Coſſ.*

321. *Criſpo Cæſ. II & Conſtantino Cæſ. II Coſſ.*

322. *Probiano & Iuliano Coſſ.*

323. *Seuero & Rufino Coſſ.*

324. *Criſpo Cæſ. III & Conſtantino Cæſ. III Coſſ.* Conſtantius, Conſtantini A. filius, Cæſar appellatur.

325. *Paullino & Iuliano Coſſ.* Licinius victus à Conſtantino A. & priuatus ex Imperatore factus, interficitur.

326. *Conſtantino A. VII & Conſtantio Cæſ. Coſſ.* Criſpus Cæſar, Conſtantini A. patris ſui iuſſu interemtus. Romæ Conſtantinus Vicennalia edidit.

327. *Conſtantino & Maximo Coſſ.*

328. *Ianuario & Iuſto Coſſ.*

329. *Conſtantino A. VIII & Conſtantino Cæſ. IV Coſſ.*

330. *Gallicano & Symmacho Coſſ.* Dedicatur Conſtantinopolis v Idus Maias.

331. *Baſſo & Ablabio Coſſ.*

332. *Pacatiano & Hilariano Coſſ.*

333. *Delmatio & Xenophilo Coſſ.* Conſtans à Conſtantino A. patre ſuo Cæſar creatur.

334. *Optato & Paullino Coſſ.*

335. *Iulio Conſtantio & Rufino Albino Coſſ.*

336. *Nepotiano & Facundo Coſſ.*

337. *Feliciano & Titiano Coſſ.* Conſtantinus moritur, eiúſque filij Conſtantinus iunior, Conſtantius, & Conſtans, qui Cæſares erant, Auguſti ſalutantur. è quibus Conſtantinus maior natu Gallias obtinet.

338. *Vrſo & Polemio Coſſ.*

339. *Conſtantio A. II & Conſtante A. Coſſ.*

340. *Acindyno & Proculo Coſſ.* Conſtantinus iunior A. ab exercitu Conſtantis fratris victus & cæſus.

341. *Marcellino & Probino Coſſ.* Franci in Galliam erumpunt, & cum Conſtante Aug. variâ fortunâ pugnant.

342. *Conſtantio A. III & Conſtante A. II Coſſ.* Conſtans pacem cum Francis facit.

343. *Placido & Romulo Coſſ.*

344. *Leontio & Salluſtio Coſſ.*

345. *Amantio & Albino Coſſ.*

346. *Conſtantio IV & Conſtante III Coſſ.*

347. *Rufino & Euſebio Coſſ.*

348. *Philippo & Salia Coſſ.*

349. *Limenio & Catullino Coſſ.*

350. *Sergio & Nigriniano Coſſ.* Magnentius, natione Francus, Conſtantem A. per Gaiſonem Francum interficit, & Occidentis Imperium obtinet.

351. *Poſt Conſulatum Sergij & Nigriniani* in Oriente; at in Occidente *Magnentio & Gaiſone Coſſ.* Magnentius ad Murſiam acie vincitur à Conſtantio A. Conſtantius Gallus ab eodem Cæſar creatur.

352. *Conſtantio Aug. V & Conſtantio Gallo Cæſ. Coſſ.* in Oriente; in Occidente autem *Decentio & Paullo Coſſ.* Magnentius ad Longaticum vincitur, apud Ticinum vincit.

353. *Conſtantio A. VI & Conſtantio Gallo Cæſ. II Coſſ.* Magnentius victus Lugduni gladio ſe transfigit. Decentius Cæſar, eius frater, ſe ſuſpendit.

354. *Conſtantio A. VII & Conſtantio Cæſ. III Coſſ.* Conſtantius Cæſar iuſſu Conſtantij A. capite truncatur.

355. *Arbetione & Lolliano Coſſ.* Siluanus, Francus, Magiſter peditum per Gallias, Coloniæ Agrippinæ Auguſtus appellatur, & xxviii imperij die interficitur. Iulianus à Conſtantio Aug. Cæſar creatur, & præficitur Galliis viii Idus Nouemb. Florebant tum in Palatio Malaricus Gentilium rector, Mallobaudes Tribunus Armaturarum, Laniogaiſus Tribunus, aliique Francorum Optimates.

356. *Conſtantio A. viii & Iuliano Caſ. Coſſ.* Iulianus Cæſar Coloniam à Francis ante x. menſes captam recipit, & pacem ibidem cum Francorum Regibus facit.

357. *Conſtantio Aug. ix & Iuliano Caſ. ii Coſſ.*

358. *Datiano & Cereale Coſſ.*

359. *Euſebio & Hypatio Coſſ.* Iulianus Cæſar Saliis & Chamauis, Francicis gentibus, bellum infert: Salios complures in deditionem accipit: cum Chamauorum Rege Nebiogaſte pacem acceptis obſidibus facit.

360. *Conſtantio A. x & Iuliano Caſ. iii Coſſ.* Iulianus Cæſar Lutetiæ Pariſiorum, vbi hiemabat, Auguſtus appellatur, ac Franciæ fines ingreditur.

361. *Tauro & Florentio Coſſ.* Conſtantio A. mortuo, Iulianus ſolus imperat.

362. *Mamertino & Neuitta Coſſ.*

363. *Iuliano A. iv & Salluſtio Coſſ.* Iulianus occiditur in Perſarum finibus, & Iouianus imperat. Malaricus, Francus, ex-Tribuno Gentilium, Magiſterium militum Galliarum recuſat.

364. *Iouiano Aug. & Varroniano Nobiliſſimo Coſſ.* Iouiano A. mortuo ſufficitur Valentinianus, qui Valentem fratrem in conſortionem Imperij recepit, ac Orienti præpoſuit, Occidentem ipſe recturus.

365. *Valentiniano Aug. & Valente Aug. Coſſ.* Charietto, Francus, Comes per vtramque Germaniam, ab Alamannis interficitur.

366. *Gratiano Nobiliſſimo & Dagalaifo Coſſ.* Iouinus Magiſter equitum vincit Alamannos.

367. *Lupicino & Iouino Coſſ.* Gratianus apud Ambianos à Valentiniano A. patre creatur Auguſtus. Franci, & Saxones Gallias terra marique infeſtant, & à Theodoſio Comite vincuntur.

368. *Valentiniano ii & Valente ii Coſſ.*

369. *Valentiniano Nobiliſſ. puero & Victore Coſſ.*

370. *Valentiniano iii & Valente iii Coſſ.* Saxones in Gallia perfidiâ Romanorum circumuenti.

371. *Gratiano Aug. ii & Probo Coſſ.*

372. *Modeſto & Arinthæo Coſſ.*

373. *Valentiniano iv & Valente iv Coſſ.* Saxones circa Deuſonem in Francia à Rom. cæſi. Burgundionum xxc ferè millia ad Renum deſcendunt.

374. *Gratiano A. iii & Æquitio Coſſ.*

375. *Poſt Conſulatum Gratiani iii & Æquitij.* Valentinianus A. obit, & Valentinianus iunior, eius filius, Auguſtus appellatur. cui Gratianus Italiam & Africam dedit, Galliis ſibi retentis.

376. *Valente Aug. v & Valentiniano iuniore Aug. Coſſ.*

377. *Gratiano A. iv & Merobaude Coſſ.*

378. *Valente Aug. vi & Valentiniano A. ii Coſſ.* Mallobaudes Rex Francorum, & Comes Domeſticorum Gratiani Aug. Alamannos acie vincit in Gallia, & Priarium eorum Regem interficit. idem poſtea Macrianum Alamannorum Regem in Franciæ finibus victum occidit. Eodem anno Ricomeres, Francus, Theodomeris Regis Francorum ex Aſcila pater, Comes Domeſticorum Gratiani ſimiliter fuit.

379. *Auſonio & Olybrio Coſſ.* Theodoſius, Theodoſij Magiſtri equitum fi-

lius, à Gratiano Aug. creatur Imperator, Orientique præficitur.
380. *Gratiano Aug.* V *& Theodoſio Aug. Coſſ.*
381. *Syagrio & Eucherio Coſſ.*
382. *Antonio & Syagrio Coſſ.* Priamum tum regnâſſe in Francia auctor eſt Proſper.
383. *Merobaude* II *& Saturnino Coſſ.* Theodoſius Aug. Arcadium, maiorem natu filium, Auguſtum appellandum curat. Maximus, ex Britannia tranſgreſſus in Galliam, Gratianum Aug. apud Pariſios vincit, & circa Lugdunum interficit, Galliáſque occupat.
384. *Richomere & Clearcho Coſſ.* Hic eſt Ricomeres Francus, quem Theodoſius A. Magiſtrum vtriuſque militiæ, deinde Conſulem fecit.
385. *Arcadio Aug. & Bautone Coſſ.* Hic Bauto, Græcis Baudo meliùs dictus, natione Francus fuit, Dúxque Gratiani primùm, deinde Valentiniani celeberrimus, à quo creatus Conſul Mediolani ſumſit inſignia Conſularia, & ab Auguſtino tum Rhetore laudatus eſt.
386. *Honorio Nobiliſſ. puero, & Euodio Coſſ.*
387. *Valentiniano Aug.* III *& Eutropio Coſſ.*
388. *Theodoſio Aug.* II *& Cynegio Coſſ.* Genobaudes, Marcomeres, & Sunno Francorum Reges in Galliam erumpunt, & vaſtatis eius prouinciis, Coloniæ metum incutiunt. Quintinus, Dux Maximi, Franciam ingreſſus cum exercitu, magnam ibi cladem accipit. Maximus à Valentiniano A. & Theodoſio Aug. apud Aquileiam victus, capite truncatur. Arbogaſtes Comes, genere Francus, Victorem Cæſarem, Maximi filium, in Gallia interficit.
389. *Timaſio & Promoto Coſſ.* Franci ex Gallia prædas agunt. Valentinianus, cum Marcomere & Sunnone Francorum Regibus collocutus, pacem acceptis obſidibus facit.
390. *Valentiniano Aug.* IV *& Neoterio Coſſ.*
391. *Tatiano & Symmacho Coſſ.*
392. *Arcadio Aug.* II *& Rufino Coſſ.* Arbogaſtes, Francus, Magiſter militiæ, Valentinianum Aug. Viennæ interimit, & Eugenium Imperatorem facit: & Sunnoni ac Marcomeri Franc. Regibus infenſus, Franciam vaſtat.
393. *Theodoſio Aug.* III *& Abundantio* in Oriente *Coſſ.* in Occidente autem *Theodoſio A.* III *& Eugenio P. N. Coſſ.* Theodoſius Honorium, minorem filium, Auguſtum appellat.
394. *Arcadio Aug.* III *& Honorio Aug.* II *Coſſ.* in Occidente *Arbogaſte & Flauiano Coſſ.* Eugenius & Arbogaſtes magnis Francorum auxiliis freti, magis diuina virtute quàm vi Theodoſianorum ſuperantur. Arbogaſtes ſe duobus gladiis tranſuerberat.
395. *Olybrio & Probino Coſſ.* Theodoſio mortuo, Arcadius in Oriente, Honorius in Occidente regnat. Honorius per Stiliconem Magiſtrum militum fœdus ex more cum Francis init. Arcadius Eudoxiam, Bautonis ſupradicti, viri Franci, filiam ducit vxorem.
396. *Arcadio Aug.* IV *& Honorio Aug.* III *Coſſ.*
397. *Attico & Cæſario Coſſ.* aliàs, *Cæſario & Attico Coſſ.*
398. *Honorio Aug.* IV *& Eutychiano Coſſ.*
399. *Mallio Theodoro & Eutropio Coſſ.* Huius Eutropij eunuchi, paullo pòſt deportati, deinde occiſi, nomen ex Faſtis eraſum.
400. *Stilicone & Aureliano Coſſ.*
401. *Vincentio & Frauito Coſſ.*
402. *Arcadio Aug.* V *& Honorio Aug.* V *Coſſ.* Theodoſius IX menſium infans à patre Arcadio Auguſtus creatur.

403. *Theodoſio iuniore Aug. & Rumorido Coſſ.*
404. *Honorio* VI *& Ariſtaneto Coſſ.*
405. *Stilicone* II *& Anthemio Coſſ.* Godigiſclum Regem Vandalorum, per Franciam iter in Galliam facientem, Franci acie fundunt, & occidunt, XX Vandalorum millibus cæſis.
406. *Arcadio* VI *& Probo Coſſ.* Alani, Vandali, Sueui, Burgundiones, aliæque gentes Barbaræ Gallias pridie Kalendas Ianuar. ingrediuntur.
407. *Honorio* VII *& Theodoſio iuniore* II *Coſſ.*
408. *Baſſo & Philippo Coſſ.* Conſtantinus in Britannia tyrannus exoritur, & Galliarum imperium occupat. Arcadio A. mortuo, Theodoſius iunior, eius filius, in Oriente ſolus imperat.
409. *Honorio* VIII *& Theodoſio iuniore* III *Coſſ.* in Gallia *Conſtantino Coſ.* Alani, Vandali, & Sueui Hiſpaniis ſe ſuperfundunt. Attalus Romæ fit Imperator. Goar Alanorum Regulus cum ſuis remanet in Gallia.
410. *Fl. Varane & Tertullo Coſſ.* Huius Tertulli, ab Artalo Conſulis facti, nomen è Faſtis poſtmodum eraſum. Roma à Gothis, Alarici ductu, capitur & diripitur. Gaiſò, Francus, Comes ſacrarum largitionum, deinde Magiſter Officiorum Honorij A. fuit.
411. *Theodoſio Aug.* IV *Coſ.* Conſtantius Dux Honorij Edobicum, Francum, Magiſtrum militum Conſtantini tyranni, auxiliis Francicis inſtructum vincit. quo cognito Arelatenſes Conſtantinum viuum Conſtantio tradunt.
412. *Honorio* IX *& Theodoſio* V *Coſſ.* Gothi, qui & Veſigothi, Ataulfi Regis ductu Gallias ingrediuntur.
413. *Heracliano & Lucio Coſſ.* Heracliani Conſulis, ob affectatam tyrannidem interfecti, nomen è Faſtis eraſum. Burgundiones partem prouinciæ Germaniæ primæ Reno propinquam obtinent Gundicario Rege. Iouinus & Sebaſtianus fratres, in Galliis tyranni orti, paullo pòſt occidunt. Vrbs Treuirorum à Francis direpta; & Caſtinus Domeſticorum Comes aduerſus eos miſſus.
414. *Conſtantio & Conſtante Coſſ.* Attalus, adiutoribus Veſigothis, purpuram reſumit in Gallia.
415. *Honorio* X *& Theodoſio* VI *Coſſ.* Attalus à Veſigothis deſtitutus capitur, & Conſtantio Patricio traditur. Ataulfus Rex Veſigothorum à ſuis interimitur, deinde Sigericus, cui Valia ſuccedit.
416. *Theodoſio* VII *& Palladio Coſſ.*
417. *Honorio* XI *& Conſtantio* II *Coſſ.*
418. *Honorio* XII *& Theodoſio* VIII *Coſſ.*
419. *Monaxio & Plinta Coſſ.* Valiæ Veſigothorum Regi Aquitania II, & Toloſa, cum quibuſdam aliis vrbibus datur ab Honorio. Defuncto Valiæ eodem anno Theodoricus ſubſtituitur.
420. *Theodoſio* IX *& Conſtantio* III *Coſſ.* Honorius Aug. Conſtantio Patricio, Placidiæ ſororis ſuæ viro, ſocietatem imperij defert inuitus. Circa id tempus Faramundus regnat in Francia.
421. *Agricola & Euſtathio Coſſ.* Conſtantius Aug. imperij menſe VII decedit.
422. *Honorio* XIII *& Theodoſio* X *Coſſ.* Caſtinus, Magiſter militiæ, à Vandalis in Bætica magno prœlio ſuperatur, amiſſis militum millibus ferè XX.
423. *Mariniano & Aſclepiodoto Coſſ.* Honorius Aug. Placidiam ſororem ſuam cum liberis pellit, ac paullo pòſt moritur, & Ioannes Imperium Occidentis occupat.
424. *Caſtino & Victore Coſſ.* Theodoſius Aug. Valentinianum, Conſtantij Aug. & Placidiæ amitæ ſuæ filium, Cæſarem facit, & ad recipiendum Occidentem cum copiis mittit.

425. *Theodoſio A.* XI *& Valentiniano Caſare Coſſ.* Ioanne tyranno oppreſſo, Valentinianus, ſextum annum agens, decreto Theodoſij Auguſtus appellatur. Placidiæ Aug. filij & Imperij tutela commiſſa.

426. *Theodoſio A.* XII *& Valentiniano Aug.* II *Coſſ.*

427. *Hierio & Ardabure Coſſ.* Vandali, inuitati à Bonifatio, ductu Geiſerici in Africam tranſeunt.

428. *Felice & Tauro Coſſ.* Chlodio, Faramundi filius, regnat in Francia. pars Galliæ, propinqua Reno, quam Franci poſſidendam occupauerant, Aëtij Comitis ductu recepta.

429. *Florentio & Dionyſio Coſſ.* Aëtius, Magiſter militum factus, Iuthungos vincit gentem Alamannam.

430. *Theodoſio* XIII *& Valentiniano* III *Coſſ.* Aëtius Noricos rebellantes domat.

431. *Baſſo & Antiocho Coſſ.*

432. *Aëtio & Valerio Coſſ.*

433. *Theodoſio* XIV *& Maximo Coſſ.*

434. *Aſpare & Ariobindo Coſſ.*

435. *Theodoſio* XV *& Valentiniano* IV *Coſſ.* Pax cum Geiſerico Rege Vandalorum facta, datâ ei Africæ parte. Gundicarius, Rex Burgundionum in Gallia, Belgicæ primæ manum iniiciens, ab Aëtio funditur.

436. *Iſidoro & Senatore Coſſ.* Gundicarius Rex, amiſſis ſuorum millibus XX, pacem ab Aëtio impetrat, & paullo pòſt ab Vptaro Hunnorum Rege interficitur. ei ſucceſſere Gundiucus ac Chilpericus filij. Veſigothi pace rupta Narbonem fruſtra obſident.

437. *Aëtio* II *& Sigiſuulto Coſſ.* Bellum aduerſus Veſigothos, Hunnis auxiliaribus, geritur. Chlodio Francorum Rex, ſaltu Carbonario, Turnaco, & Camaraco ac Ambianis occupatis, ſedem capit in Gallia.

438. *Theodoſio* XVI *& Fauſto Coſſ.* Aëtio Duce VIII millia Veſigothorum cæſa.

439. *Theodoſio* XVII *& Feſto Coſſ.* Litorius Comes à Veſigothis victus & captus, & pax cum eis facta. Geiſericus Vandalorum Rex Carthaginem, pace rupta, ac omnem ſimul Africam capit.

440. *Valentiniano Aug.* V *& Anatolio Coſſ.* Deſerta pars agri Valentini Alanis traditur, cum incolis diuidenda.

441. *Cyro V. C. Coſ.* Britannia ab Anglis occupatur. Attila & Bleda, Hunnorum Reges, Illyricum vaſtant.

442. *Dioſcoro & Eudoxio Coſſ.* Attila & Bleda Illyricum & Thraciam depopulantur. cum Geiſerico à Valentiniano Aug. pax pacta, & Africa inter vtrumque diuiſa. Alani, quibus agri dati erant ab Aëtio Patricio, expulſis dominis, terræ poſſeſſionem vi adipiſcuntur, ductu Sangibani Regis.

443. *Maximo* II *& Paterio*, vel *Paterno Coſſ.* Sapaudia Burgundionibus datur cum indigenis diuidenda.

444. *Theodoſio* XVIII *& Albino Coſſ.* Attila Bledam fratrem & regni conſortem interimit.

445. *Valentiniano* VI *& Nomo Coſſ.*

446. *Aëtio* III *& Symmacho Coſſ.*

447. *Callepio & Ardabure Coſſ.* aliàs, *Ardabure & Alypio Coſſ.* Attila totam Thraciam & Illyricum vaſtat, fuſo exercitu Romano.

448. *Poſtumiano & Zenone Coſſ.* Chlodione defuncto, regnat apud Francos Merouëus.

449. *Aſturio & Protogene Coſſ.* aliàs, *Aſterio & Protogene Coſſ.*

450. *Valentiniano* VII *& Auieno*, vel *Abieno Coſſ.* Theodoſius Aug. obit,

cuius ſoror Pulcheria Aug. Marcianum Imperatorem facit, eique anus nubit. Galla Placidia Aug. Romæ moritur.

451. *Marciano Aug. & Adelphio Coſſ.* Attila Hunnorum Rex Galliam depopulatur, & in campis Catalaunicis, cruento vtrimque certamine commiſſo, pulſus ab Aëtio, domum redit. Huic prœlio Meroueus Francorum Rex cum magnis copiis interfuit, accitus ab Aëtio, & Theodoricus Veſigothorum Rex, cui ibidem ab Hunnis interfecto Thotiſmodus filius ſubſtituitur.

452. *Herculano, & Sporacio*, vel *Sphoracio Coſſ.* Attila redintegratis viribus Italiam ingreditur, Aquileiam, & multas alias vrbes excidit, & Valentiniano Aug. pacem per legatos petenti annuit.

453. *Opilione & Vincomalo Coſſ.* Pulcheria Aug. & Attila decedunt. Thoriſmodus quoque Veſigoth. Rex à Theodorico & Friderico fratribus iugulatur, & Regnum occupat Theodoricus iunior.

454. *Aëtio & Studio Coſſ.* Aëtius Patricius Valentiniani Aug. manu in Palatio confoditur.

455. *Valentiniano* VIII *& Anthemio Coſſ.* Valentinianus ab Aëtij ſatellitibus auctore Maximo occiditur. Maximus LXXVII imperij die à famulis regiis & militibus dilaniatur. Geiſericus Vrbem diripit. Auitus in Gallia fit Imperator. Meroueus Francorum Rex per Germaniam primam, ac Belgicam II arma circumfert, & Regnum, quod Suminâ terminabatur, vſque ad Sequanam prolatat.

456. *Ioanne & Varane Coſſ.* In Oriente: in Occidente autem *Auito Aug. Conſule.* Auguſta Treuirorum à Meroueo direpta & incenſa. Auitus Aug. à Ricimere Magiſtro militum capitur, & fit Epiſcopus. Gundiucus & Chilpericus, Burgundionum Reges, fines Regni ſui proferunt.

457. *Conſtantino & Rufo Coſſ.* In Oriente mortuo Marciano Aug. Leo ab exercitu Imperator conſalutatur VII Idus Februar. Maiorianus quoque in Occidente fit Imperator conſenſu & voluntate Leonis Aug.

458. *Leone Aug. & Maioriano Aug. Coſſ.* Meroueo patri ſuo, Francorum Regi, Childericus ſuccedit. Ægidius Galliæ Magiſter militum datur.

459. *Ricimere & Patricio Coſſ.* Maiorianus Aug. cum Theodorico Rege Veſigothorum pacem & ſocietatem init.

460. *Magno & Apollonio Coſſ.* Maiorianus, Africam & Vandalos petens, abductis à Geiſerico nauibus ſuis vacuis, deſiſtere incepto cogitur.

461. *Seuerino & Dagalaifo Coſſ.* Maiorianus A. à Ricimere Patricio interficitur, & Seuerus appellatur Auguſtus.

462. *Leone Aug.* II *& Seuero Aug. Coſſ.* Agrippinus Comes Narbonem tradit Theodorico Veſigothorum Regi.

463. *Baſilio & Viuiano Coſſ.* aliàs, *Vibiano & Felice Coſſ.*

464. *Ruſticio & Olybrio Coſſ.* aliàs, *Olybrio & Ruſtico Coſſ.*

465. *Hermencrico & Baſiliſco Coſſ.* Seuerus Aug. moritur.

466. *Leone A.* III *& Tatiano Coſſ.*

467. *Puſæo & Ioanne Coſſ.* Anthemius ad vrbem Romam Auguſtus appellatur. Theodoricus Rex Veſigothorum ab Eurico fratre interimitur.

468. *Dn. Anthemio Aug.* II *ſolo Coſ.* Leo & Anthemius Geiſerico bellum inferunt.

469. *Marciano & Zenone Coſſ.*

470. *Seuero & Iordane Coſſ.* Romanus Patricius, affectati Imperij reus, capite truncatur.

471. *Leone Aug.* IV *& Probiano Coſſ.*

472. *Feſto & Marciano Coſſ.* Ricimer Patricius Olybrium Imperatorem creat, & Anthemium Auguſtum ſocerum ſuum interficit, nec multo pòſt obit.

Olybrius

Olybrius Aug. eodem anno moritur.

473. *Leone Aug.* v *ſolo Coſ.* Glycerius Italiæ Imperium arripit. in Oriente Leo A. Leonem nepotem ſuum Auguſtum creat.

474. *Leone iuniore Aug. Coſ.* Leo iunior patrem ſuum Zenonem Imperij conſortem facit, ac paullo pòſt decedit. Iulius Nepos, Glycerio A. in ordinem coacto & Epiſcopo conſtituto, Imperium occupat.

475. *Poſt Conſulatum Leonis iun. Aug.* vel *Zenone Aug.* II *Conſule.* Oreſtes Patricius, Nepote Aug. in Dalmatiam fugato, filium ſuum Auguſtulum Imperatorem facit. Euricus Veſigothorum Rex Aruernos, Auaricum, & Turonos circa id tempus occupat.

476. *Baſiliſco* II *& Armato*, vel *Harmatio Coſſ.* Odoacer Oreſtem Patricium victum interficit, & Paullum fratrem eius; caſtello Auguſtulum includit, ac euerſo Occidentis Imperio Regem ſe appellari iubet. Geiſericus Rex Vandalorum & Alanorum decedit.

477. *Sine Coſſ.* vel; *Poſt Conſulatum Baſiliſci* II *& Armati*, Odoacer Prouinciam Eurico Regi donat.

478. *Illo*, vel *Hello V. C. Coſ. Indictione* I.

479. *Zenone Aug.* III. *ſolo Coſ.* aliàs; *Zenone Aug.* II. *Coſ. ſolo; Indict.* II.

480. *Baſilio iuniore V. C. ſolo Coſ.* aliàs, *Poſt Conſulatum Zenonis* III. *Ind.* III.

481. *Placido V. C. ſolo Coſ. Ind* IV. Childericus Francorum Rex, poſt Aurelianos & Andecauos captos; & Regnum à Sequana ad Ligerim prolatum, ſub anni exitum moritur.

482. *Seuerino iuniore, & Trocundo*, vel *Trocondo Coſſ. Ind.* V. Apud Francos regnare cœpit Chlodoueus, filius Childerici.

483. *Fauſto V. C. ſolo Coſ.* aliàs, *Poſt Conſulatum Trocundi V. C. Ind.* VI.

484. *Venantio & Theodorico Coſſ.* aliàs, *D. N. Theoderico & Venantio Coſſ. Ind.* VII. Eurico Veſigothorum Regi, patri ſuo, Alaricus ſuccedit.

485. *Symmacho V. C. ſolo Coſ.* aliàs, *poſt Conſulatum Theodorici V. C. Ind.* VIII.

486. *Decio & Longino Coſſ. Ind.* IX. Chlodoueus Francorum Rex Syagrium Ægidij filium victum acie, & ab Alarico Rege, ad quem perfugerat, traditum interficit.

487. *Boëthio V. C. vnico Coſ. Ind.* X. Odoacer Rex Italiæ Febam Regem Rugorum vincit & capit.

488. *Synamio & Sifidio Coſſ. Ind.* XI.

489. *Probino & Euſebio Coſſ. Ind.* XII. Theodericus Oſtrogothorum Rex, Zenonis permiſſu, Italiam ingreditur.

490. *Longino* II *& Fauſto Coſſ* aliàs, *Fauſto iuniore Coſ. Ind.* XIII.

491. *Olybrio V. C. ſolo Coſ. Ind.* XIV. In Oriente Zenon Aug. decedit. Anaſtaſius ex Silentiario ab Ariadne Aug. fit Imperator. Chlodoueus Toringis victis tributum imponit.

492. *Anaſtaſio Aug. & Ruſo Coſſ. Ind.* XV.

493. *Albino & Euſebio Coſſ.* aliàs, *Euſebio* II. *& Albino Coſſ.* vel *Albino V. C. Coſ. Ind.* I. Theodericus contra religionem iuriſiurandi Rauennæ Odoacrem occidit. Chlodoueus Francorum Rex Chrothildim in matrimonium accipit.

494. *Aſterio & Præſidio Coſſ. Ind.* II.

495. *Viatore V. C. Coſ. Ind.* III.

496. *Paullo V. C. Coſ.* aliàs, *Poſt Conſulatum Viatoris. Ind.* IV. Chlodoueus, victis apud Tolbiacum Alamannis, Alamanniam & Sueuiam ſubigit, fitque ex voto Chriſtianus. Francorum pars maior exemplum Regis imitatur. Verodunenſes, qui defecerant, à Chlodoueo recipiuntur.

497. *Anaſtaſio Aug.* II. *ſolo Coſ. Ind.* V. aliàs, *P. C. Viatoris anno* II.

498. *Paullino & Ioanne Scytha Coſſ. Ind.* VI.

499. *Ioanne Gibbo V. C. ſolo Coſ.* aliàs, *Poſt Conſulatum Paullini Ind.* VII.

500. *Patricio & Hypatio Coſſ. Ind.* VIII. Chlodoueus iunctus Godegiſilo Gundobadum Burgundionum Regem, Gundiuci filium, vincit acie, Auenione obſidet, pacem petenti tributum imponit. Eodem anno Gundobadus receptis viribus Godegiſilum Regem, fratrem ſuum, Viennæ captum interemit.

501. *Auieno*, vel *Abieno & Pompeio Coſſ. Ind.* IX.

502. *Auieno*, vel *Abieno Iuniore & Probo Coſſ. Ind.* X. in Chronico Alexandrino malè, *Probo & Abieno* II *Coſſ.*

503. *Voluſiano & Dexicrate Coſſ. Ind.* XI.

504. *Cethego V. C. ſolo Coſ. Ind.* XII.

505. *Theodoro & Sabiniano Coſſ. Ind.* XIII.

506. *Meſſalla & Areobindo*, vel *Ariobindâ Coſſ. Ind.* XIV.

507. *Anaſtaſio Aug.* IIJ. *& Venantio Coſſ. Ind.* XV. Chlodoueus Franc. Rex Alaricum Veſigothorum Regem vincit acie, ac interficit, & Regnum Toloſanum, ſeu omnem Aquitaniā occupat. Geſalicus Alarico ſuccedit.

508. *Venantio Iuniore & Celere Coſſ. Ind.* I. Chlodoueus Rex Ecoliſmam capit, & ab Anaſtaſio Aug. codicillos de Patriciatu accipit. Theodericus Oſtrogothorum & Italorum Rex, Alarici ſocer, Ibam Ducem cum exercitu mittit in Prouinciam, à quo fuſi Franci, Arelatum obſidione liberatum, & Prouincia recepta.

509. *Importuno V. C. Coſ.* aliàs; *Opportuno ſolo Coſ. Ind.* II. Oſtrogothi in Chlodouei Regnum erumpunt.

510. *Boëthio ſolo Coſ. Ind.* III. Arelatum iterum obſident Franci, ac obſidionem ſoluere iterum coguntur.

511. *Felice & Secundino Coſſ. Ind.* IV. Geſalicus Veſigothorum Rex ab Iba Duce vincitur, & interficitur, & Theodericus Oſtrogothorum Rex, ſub ſpecie tutelæ Amalarici pueri, nepotis ſui, Regnum Veſigothicum occupat. Eodem anno XXXII Epiſcopi apud Aurelianós iuſſu Chlodouei conueniunt VI Idus Iulias. Chlodoueus Magnus decedit, & V Kal. Septemb. ſepelitur in Baſilica SS. Apoſtolorum, in qua B. Genoueſa eodem anno ſepulta fuerat. Chlodoueo IV filij ſuccedunt.

512. *Paullo & Muſchiano*, vel *Muſciano Coſſ. Ind.* V.

513. *Probo & Clementino Coſſ. Ind.* VI.

514. *Senatore V. C. ſolo Coſ. Indict.* VII.

515. *Florentio & Anthemio Coſſ. Ind.* VIII.

516. *Petro V. C. Coſ. Ind.* IX. Gundobado Burgundionum Rege defuncto, regnat Sigiſmundus eius filius.

517. *Anaſtaſio & Agapeto Coſſ. Ind.* X. hoc eſt forſitan, *Anaſtaſio Aug.* IV. *& Agapeto Coſſ.*

518. *Magno ſolo Coſ.* aliàs, *Agapeto* II. *& Magno Coſſ. Ind.* XI. Anaſtaſius Aug. obit, & Iuſtinus ex Comite Excubitorum fit Imperator.

519. *Iuſtino Aug. & Eutharico Coſſ. Ind.* XII.

520. *Ruſticio & Vitaliano Coſſ. Ind.* XIII.

521. *Valerio & Iuſtiniano Coſſ.* aliàs, *Iuſtiniano & Valerio Coſſ. Ind.* XIV.

522. *Symmacho & Boëthio Coſſ. Ind.* XV. Sigiſricus iuſſu Sigiſmundi Burgundionum Regis, patris ſui, occiditur.

523. *Maximo Conſule ſolo. Ind.* I. Sigiſmundus Rex Burgundiæ à Chlodomere Francorum Rege fuſus acie capitur, nec multo pòſt interficitur. Regnum Burgundiæ recipit Godomarus frater Sigiſmundi.

524. *Iuſtino Aug.* II *& Opilione Coſſ. Ind.* II. Chlodomeres Francorum Rex à Godomaro Burgundionum Rege i terficitur.

525. *Probo Iuniore & Philoxeno Coſſ.* aliàs, *Philoxeno & Probo Coſſ. Ind.* III.

526. *Olybrio ſolo Coſ. Ind.* IV. Theodericus Rex Oſtrogothorum ac Veſigothorum decedit, & nepotes eius, Athalaricus Regnum Oſtrogothicum; Amalaricus Veſigothorum Regnum obtinuere.

527. *Mauortio Romano*, vel *Mabortio ſolo Coſ. Ind.* V. Iuſtinus Aug. Iuſtinianum, ſororis ſuæ filium, Imperatorem creat, & IV pòſt menſe decedit.

528. *Iuſtiniano Aug.* II *ſolo Coſ. Ind.* VI.

529. *Decio iuniore V. C. ſolo Coſ. Ind.* VII.

530. *Lampadio & Oreſte Coſſ. Ind.* VIII.

531. *P. C. Lampadij & Oreſtis, Ind.* IX. Theodoricus, Francorum Rex, Toringis acie victis, & Herminafrido Rege eorum interfecto, Toringiam facit tributariam. Childebertus, Francorum Rex, eodem anno Amalaricum Veſigothorum Regem vincit acie, fugientémque interficit. Theudis regnat in Hiſpania poſt Amalaricum.

532. *Item P. C. Lampadij & Oreſtis Coſſ. Ind.* X. ſeu *P. C. Lampadij & Oreſtis anno* II. Childebertus & Chlotharius fratres, Francorum Reges, fuſo Godomaro Rege, omnem Burgundiam occupant.

533. *Ind.* XI. *Iuſtiniano Aug.* III *Coſ. ſolo.*

534. *Ind.* XII. *Iuſtiniano Aug.* IV *& Paullino iuniore Coſſ.* Theodoricus Francorum Rex, maximus natu Chlodouei filiorum, decedit, & Theodebertus eius filius apud Auſtraſios regnat. Eodem anno Athalaricus Oſtrogothorum Rex obit, eique Theodahadus ſubſtituitur. Iuſtinianus Aug. Africam Vandalis eripit.

535. *Ind.* XIII. *Beliſario V. C. ſolo Coſ.* Iuſtinianus A. legatos de ſocietate belli aduerſus Oſtrogothos mittit ad Francorum Reges.

536. *Ind.* XIV. *P. C. Beliſarij V. C.* Vitigis Theodahadum Regem occidit. Prouincia à Vitige, Oſtrogothorum Rege, Francorum Regibus traditur cum parte Alamannorum, quæ poſt prœlium Tolbiacenſe in Italiam ſeſe contulerat.

537. *Ind.* XV. *Iterum P. C. Beliſarij*, vel *P. C. Beliſarij anno* II.

538. *Ind.* I. *Ioanne V. C. ſolo Coſ.* aliàs, *Voluſiano & Ioanne Coſſ.*

539. *Apione, filio Strategij, V. C. ſolo Coſ. Ind.* II. Theodebertus, Francorum Rex, Italiæ fines cum armatis millibus ducentis ingreditur. Vitigis Rex Oſtrogothorum Beliſario ſe ac Rauennam dedit.

540. *Ind.* III. *Iuſtino Iuniore ſolo Coſ.*

541. *Ind.* IV. *Baſilio V. C. ſolo Coſ.*

542. *Ind.* V. *Poſt Conſulatum Baſilij V. C.*

543. *Ind.* VI. *P. C. Baſilij anno* II. Childebertus & Chlotharius Francorum Reges Hiſpaniam ingrediuntur, Cæſarauguſtam obſident, & totam prouinciam Tarraconenſem depopulantur.

544. *Ind.* VII. *P. C. Baſilij V. C. anno* III.

545. *Ind.* VIII. *P. C. Baſilij V. C. anno* IV.

546. *Ind.* IX. *P. C. Baſilij V. C. anno* V.

547. *Ind.* X. *P. C. Baſilij V. C. anno* VI.

548. *Ind.* XI. *P. C. Baſilij V. C. anno* VII. Theudis Veſigothorum Rex occiditur, cui Theudiſclus ſuccedit. Theodebertus Francorum Rex obit, ſucceſſore Theodebaldo filio relicto. Lanthacarius Dux Francorum à Romanis in Italia fuſus & cæſus.

549. *Ind.* XII. *P. C. Baſilij anno* VIII.

550. *Ind.* XIII. *P. C. Baſilij V. C. anno* IX. Veſigothi, iugulato Theudiſclo, Agilam Regem ſalutauere.

551. *Ind.* XIV. *P. C. Baſilij anno* X. Iuſtinianus Aug. legatos ad Theodebaldum Francorum Regem mittit.

552. *Ind.* XV. *P. C. Baſilij anno* XI. Liberius Patricius à Iuſtiniano Aug. in

Hiſpaniam cum exercitu mittitur, & Narſes Patricius in Italiam, qui Totilam & Teiam Oſtrogothorum Reges fundit acie, ac interficit, ac omnem Italiam Imperio Romano reſtituit.

553. *Ind.* I. *P. C: Baſilij V. C. anno* XII. Leutharius & Buccelinus, cum Francorum & Alamannorum LXXV millibus, ingrediuntur Italiam.

554. *Ind.* II. *P. C. Baſily V. C. anno* XIII. Leutharius in Italia morbo interit cum ſuis. Buccelinus, peruagatus ac depopulatus omnem Italiam, à Narſe Iuſtiniani Duce prœlio ſuperatur, & interficitur.

555. *Ind.* III. *P. C. Baſilij V. C. anno* XIV. Hamingus Dux Fràncorum, cum Oſtrogothorum reliquiis ferret auxilium, in Italia ab Narſe victus & cæſus. Theodebaldus Francorum Auſtraſiorum Rex defungitur, eiúſque Regnum occupat Chlotharius, maior ipſius patruus, fratre ſuo Childeberto excluſo. Eodem anno cum Saxonibus rebellantibus Chlotharius Francorum Rex feliciter pugnat.

556. *Ind.* IV. *P. C. Baſilij V. C. anno* XV. Chlotharius cum Saxonibus, coactus à ſuis, infeliciter dimicat, pacémque facit.

557. *Ind.* V. *P. C. Baſilij V. C. anno* XVI. Chramnus Chlotharij patris Regnum populatur. Saxones in Franciam erumpunt. Chlotharius tertiùm Saxoniam ingreditur. Childebertus Campániam Remenſem, quæ Chlotharij erat, igne & ferro vaſtat.

558. *Ind.* VI. *P. C. Baſily V. C. anno* XVII. Childebertus Rex Francorum moritur, & Regnum eius Chlotharius obtinet.

559. *P. C. Baſilij anno* XVIII. *Ind.* VII.

560. *P. C. Baſilij anno* XIX. *Ind.* VIII. Chramnus fuſis Britannicis auxiliis, quibus fidebat, à Chlothario patre ſuo victus & captus interficitur.

561. *Ind.* IX. *P. C. Baſilij V. C. anno* XX. *imperij Iuſtiniani* XXXV. Chlotharius Rex Francorum decedit, & IV filios totidem regnorum relinquit ſucceſſores.

NOTITIA PROVINCIARVM ET CIVITATVM GALLIÆ.

In Prouinciis Gallicanis quæ ciuitates ſint.

In Prouincia Lugdunenſi prima
Ciuitates numero III.

Metropolis Ciuitas Lugdunenſium, *Lyon.*
Ciuitas Æduorum, Auguſtodunum, *Autun.*
Ciuitas Lingonum, *Langres.*
Caſtrum Cabillonenſe, *Chalon.*
Caſtrum Matiſconēſe, *Maſcon.*

In Prouincia Lugdunenſi ſecunda
Ciuitates numero VII.

Metropolis Ciuitas Rotomagenſium, *Roüen.*
Ciuitas Baiocaſſium, *Bayeux.*
Ciuitas Abrincarum, *Auranches.*
Ciuitas Ebroicorum, *Eureux.*
Ciuitas Saiorum, *Séez.*
Ciuitas Lexouiorum, *Lizieux.*
Ciuitas Conſtantia, *Conſtances.*

In Prouincia Lugdunenſi tertia
Ciuitates numero IX.

Metropolis Ciuitas Turonorum, *Tours.*
Ciuitas Cenomannorũ, *Mans.*
Ciuitas Redonum, *Rennes.*

Ciuitas Andicauorum, *Angers.*
Ciuitas Namnetum, *Nantes.*
Ciuitas Corioſopitum, *vel* Curioſolitum, *Quinpercorentin en Cornoüaille.*
Ciuitas Venetûm, *Vannes.*
Ciuitas Oſiſmorum, *Triguier.*
Ciuitas Diablintum, *Dol.*

In Prouincia Lugdunenſi quarta, vel Senonia, Ciuitates numero VII.

Metropolis Ciuitas Senonum, *Sens.*
Ciuitas Carnotum, *Chartres.*
Ciuitas Autiſiodorum, *Auxerre.*
Ciuitas Tricaſſium, *Troyes.*
Ciuitas Aurelianorum, *Orleans.*
Ciuitas Pariſiorum, *Paris.*
Ciuitas Meldorum, *Meaux.*

In Prouincia Belgica prima Ciuitates numero IV.

Metropolis Ciuitas Treuerorum, *Treues.*
Ciuitas Mediomatricorũ Mettis, *Mets.*
Ciuitas Leucorum Tullum, *Toul.*
Ciuitas Verodunenſium, *Verdun.*

In Prouincia Belgica ſecunda Ciuitates numero XII.

Metropolis Ciuitas Remorum, *Reims.*
Ciuitas Sueſſionum, *Soiſſons.*
Ciuitas Catalaunorum, *Chaalons.*
Ciuitas Veromanduorum, *Saint Quentin en Vermandois*, ex aliis *Vermand.*
Ciuitas Atrabatum, *Arras.*
Ciuitas Camaracenſium, *Cambray.*
Ciuitas Turnacenſium, *Tournay.*
Ciuitas Siluanectum, *Senlis.*
Ciuitas Bellouacorum, *Beauuais.*
Ciuitas Ambianenſium, *Amiens.*
Ciuitas Morinûm, Teruanna, *Teroüanne.*
Ciuitas Bononienſium, *Bouloigne.*

In Prouincia Germania prima Ciuitates numero IV.

Metropolis Ciuitas Mogontiacenſium, *Mayence.*
Ciuitas Argentoratenſium Strataburgus, *Strasbourg.*
Ciuitas Nemetum Spira, *vel* Spiracia, *Spire.*
Ciuitas Vangionum Borbetomagus, *vel* Warmatia, *Vormes.*

In Prouincia Germania ſecunda Ciuitates numero II.

Metropolis Ciuitas Agrippinenſium Colonia, *Cologne.*
Ciuitas Tungrorum, *Tongres.*

In Prouincia Maxima Sequanorum, vel Sequanico, Ciuitates numero IV.

Metropolis Ciuitas Veſontienſium, *Bezançon.*
Ciuitas Equeſtrium Nouiodunus, *vel* Niuidunum, *Nion prés Lauſanne.*
Ciuitas Heluetiorum Auenticum, *Auanche.*
Ciuitas Baſilienſium, *Baſle.*

Caſtrum Vindoniſſenſe, *Vvindiſch.*

Caſtrum Ebrodunenſe, *Iuerdun.*

Caſtrum Rauracenſe, *vel* Augusta Rauracûm, *Augſt.*

Portus Abucini, *vel* Bucini, *aliàs*, Portus Abbucina.

In Prouincia Alpium Graiarum & Penninarum Ciuitates num. II.

Metropolis Ciuitas Centronum Darantaſia, *Monſtier en Tarentaiſe.*

Ciuitas Vallenſium Octodorum, *Martinach en Vvalais.*

Item in Prouinciis ſeptem.

In Prouincia Viennenſi Ciuitates ſunt numero XIII.

Metropolis Ciuitas Viennenſium, *Vienne.*

Ciuitas Genauenſium, *Geneue.*

Ciuitas Gratianopolitana, *Grenoble.*

Ciuitas Albenſium Viuarium, *Viuiers.*

Ciuitas Deenſium, *Die.*

Ciuitas Valentinorum, *Valence.*

Ciuitas Tricaſtinorum, *Sainct Paul de Tricaſtin.*

Ciuitas Vaſienſium, *vel* Vaſenſium, *Vaiſon.*

Ciuitas Arauſicorum, *Orange.*

Ciuitas Cabellicorum, *Canaillon.*

Ciuitas Auennicorum, *Auignon.*

Ciuitas Arelatenſium, *Arles.*

Ciuitas Maſſilienſium, *Marſeille.*

In Prouincia Aquitania, vel Aquitanica prima Ciuitates num. VIII.

Metropolis Ciuitas Biturigum, *Bourges.*

Ciuitas Aruernorum, *Clermont en Auuergne.*

Ciuitas Rutenorum, *Rodez.*

Ciuitas Albienſium, *aliàs* Albigenſium, *Alby.*

Ciuitas Cadurcorum, *Cahors.*

Ciuitas Lemouicum, *Limoges.*

Ciuitas Gabalum Mimate, *Mande en Geuaudan.*

Ciuitas Vellauorum Podium, *le Puy en Velay.*

In Prouincia Aquitania ſecunda Ciuitates VI.

Metropolis Ciuitas Burdigalenſium, *Bourdeaux.*

Ciuitas Aginnenſium, *Agen.*

Ciuitas Ecoliſmenſium, *Angouleſme.*

Ciuitas Santonum, *Saintes.*

Ciuitas Pictauorum, *Poitiers.*

Ciuitas Petrocoriorum, *Perigueux.*

In Prouincia Nouempopulana, vel Nouempopulis, vulgò Vaſconia dicta, Ciuitates numero XII.

Metropolis Ciuitas Eluſatium, *Euſe.*

Ciuitas Aquenſium, *Aqs*, vel *Dacs.*

Ciuitas Lactoratium, *Laictoure*, vel *Leſtore.*

Ciuitas Conuenarum, *Comminges.*

Ciuitas Conſorannorum, *Conſerans*, vel *Couzerans.*

Ciuitas Boatium, *Bayonne.*

Ciuitas Benarnenſium, *Leſcar en Bearn.*

Ciuitas Aturenſium, *Aire.*

Ciuitas Vaſatica, *Baſas.*

Ciuitas Turba, *vel* Turſa, vbi

caſtrum Bigorra. *Vulgò* Tarba Bigerrorum, *Tarbe en Bigorre.*
Ciuitas Elloronenſium, *Oleron.*
Ciuitas Auſciorum, *Auſch.*

In Prouincia Narbonenſi prima, Septimania & Gothia poſtea dicta, Ciuitates numero VII.

Metropolis Ciuitas Narbonenſium, *Narbonne.*
Ciuitas Toloſatium, *Toulouſe.*
Ciuitas Beterrenſium, *Beziers.*
Ciuitas Agathenſium, *Agde.*
Ciuitas Nemauſenſium, *Niſmes.*
Ciuitas Magalonenſium, *Maguelonne.*
Ciuitas Luteuenſium, *Lodeue.*
Caſtrum Vcerienſe, *aliàs* Ciuitas Vcetica, *Vzés.*

In Prouincia Narbonenſi ſecunda, vulgò Prouincia dicta, Ciuitates numero VII.

Metropolis Ciuitas Aquenſium, *Aix en Prouence.*
Ciuitas Aptenſium, *Apt.*
Ciuitas Reienſium, *Riez.*
Ciuitas Foroiulienſium, *Freius.*
Ciuitas Vapincenſium, *Gap.*
Ciuitas Segeſteriorum, *vel* Segeſterica, *antè dicta* Seguſtero, *Siſteron.*
Ciuitas Antipolitana, *Antibe.*

In Prouincia Alpium Maritimarum, vel Alpina Maritima, Ciuitates numero VIII.

Metropolis Ciuitas Ebrodunenſium, *Ambrun.*
Ciuitas Dinienſium, *Digne.*
Ciuitas Rigomagenſium.
Ciuitas Salinenſium.
Ciuitas Sanitienſium, *Senez.*
Ciuitas Glannatina, *vel* Glannateua, *Glandeſue*, aut *Glandeuez.*
Ciuitas Cemelenenſium, *vel potiùs* Cemenelenſium.
Ciuitas Vintienſium, *Vence.*

In Prouinciis XVII *Ciuitates* CXV.

HADRIANI VALESII
RERVM FRANCICARVM
LIBER PRIMVS.

RES geſtas Francorum à primordiis vſque ad Chlotharij maioris mortem ſcribere aggredior, quam partem hiſtoriæ nemo è noſtris præter vnum & alterum adhuc attigit, & quam cùm ob venerationem antiquitatis; tum ob claritatem gentis negligi ac pæne omnem omitti non oportuit: niſi fortè nos tentatæ per annos ampliùs CC Galliæ, deinde occupatæ, originúmque ac Maiorum noſtrorum pudet, quorum alij Imperatores Romanos pacem & ſalutem prouinciarum annuo tributo redimere coegerunt, & ſubactis Germaniæ gentibus ſemper anteà liberis, docuerunt Germanos niſi à Germanis domari non poſſe: alij cùm ſpe honorum & opum inducti ad Romanos ſe contuliſſent, Tribunatus legionum, Magiſteria militiæ, ordinarios Conſulatus, nonnumquam Imperium ipſum quoque, præmia meritorum votis ſuis maiora ſunt conſecuti: qui tamen haud paullo maiori laude digni fuiſſent, ſi præſenti ſtatu contenti in patria remanere, & eamdem virtutem, quam Romanis aduerſus populares

ſuos ſæpenumero præſtiterunt, popularibus aduerſus Romanos præſtare maluiſſent. Me quidem, vtcumque hæc accipientur, nequaquam pœnitebit clariſſimæ gentis ac ſummorum virorum facta ſupra milleſimum & trecenteſimum annum repetita veterum auctorum collatione illuſtrauiſſe; atque de occaſu Imperij Occidentis, & de obſcuris initiis nationum, quibuſcum Franci bella geſſerunt, noua nec à quoquam prodita dixiſſe; & hoc qualecumque eſt munus patriæ obtuliſſe, cui ſi nihil aliud, fidem certè ac diligentiam præſtare conabor.

Anno Christi nati CCLV.

FRANCORVM nomen Romanis primùm audiri, & arma metui cœpere Valeriani principatu, cùm pauci ex his traiecto Reno, quo à Gallis diuidebantur, in Galliam eruptionem fecerunt, & per inferiorem, ſuperiorémque prouinciam Germaniam ſunt effuſi. Præerat tum opido Mogontiaco Aurelianus Tribunus legionis VI Gallicanæ, qui Francos incōpoſitos adortus ſeptingentos occidit, trecentos captos ſub corona venumdedit: cuius victoriæ tāta Romæ fama percrebuit, vt Aurelianum Imperator Galliarum reſtitutorem appellaret, & de eo facti verſus tota Vrbe percelebrarentur. Ceterùm nemo mirari debet, quòd Francorum nomen à Romanis primùm auditum Valeriano imperante dixerim: cùm contrà Auctor Chronici Alexandrini tradat, Traianum Decium Aug. ante bienniū quàm Valerianus Imperator appellaretur, dum expeditionem in Francos faceret, vnà cum filio Herennio Etruſco Decio à ſuis occiſum eſſe: quippe reliqui omnes hiſtorici Decios tranſgreſſos Danubium in expeditione Gothica periiſſe ſcribunt.

Dum Valerianus Aug. in Meſopotamia cum Sapore Rege Perſarum aduerſis auſpiciis pugnat, P. Licinius Gallienus Aug. Francos, quos Aurelius Victor, & Zoſimus libro 1 Germanos vocant, in Galliam incurſionem facere conantes tranſitu Reni ſtrenuè arcuit, vſúſque conſilio Poſtumi, qui tum iuuentæ Gallieni, deinde Salonini eius filij pueritiæ moderator fuit, icto fœdere fe-

rarum gentium motum compreſſit, & Belgarum ſecuritati conſuluit. Vnde apud Zonaram dicitur Gallienus cum Francis bellum geſſiſſe.

Non fuit patre fortunatior in regendo Imperio Gallienus, quo Romæ ludos & conuiuia parante, cùm extra Italiam tot ferè tyranni, quot prouinciæ eſſent, occaſione inuitati Franci complures variis ex pagis, (quippe multæ Germaniæ gentes Francorum finibus, & nomine continebantur) tumultuariis myoparonibus extimam Galliæ oram prædando ſunt prætereucti, fretóque Gaditano mare internum ingreſſi, Hiſpaniam citeriorem attigere. Ibi Franci non contenti vicorum, & caſtellorum ſpoliis, caput ipſum regionis Tarraconem, vrbem maritimarum clariſſimam & opulentiſſimam, nudam præſidio cepere, diripuere, ac diruere: tantúmque tractus eius populis terrorem iniecere, vt annos ferè XII quamdiu Gallienus & Claudius Imperium obtinuerunt, totam Hiſpaniam in poteſtate habuerint, & rapinis, cædibus, incendiíſque vaſtauerint: Nonnulli etiam in Africam tranſmiſere, à ſociis ſpe maioris prædæ diſiuncti.

De ea Francorum expeditione commemorant Nazarius in Panegyrico, Euſebius Pamphilus in libro I Hiſtoriæ temporum, Aurelius Victor, Eutropius, ac Magnus Paullus Oroſius. Et Nazarius quidem ſcribit *Francos, cùm ad bella efferueſcerent, vltra ipſum Oceanum æſtu furoris euectos, Hiſpaniarum etiam oras armis infeſtas habuiſſe*. Ex quo intelligitur eos nō ſolùm ętate Gallieni, ſed ſæpe aliàs partem Hiſpaniæ Tarraconenſis interno mari appoſitam piraticis expeditionibus terruiſſe. Euſebius, quem Hieronymus tranſtulit, addit Gallieno voluptatibus dedito, *à Germanis* (hoceſt à Francis) *Hiſpanias obtinentibus Tarraconem expugnatam eſſe*. Apud Aurelium Victorem dicitur Gallienus rem Romanam quaſi naufragio dediſſe, adeo vt *Alamannorum Iuthungi Italiam; Francorum gentes, direptâ Galliâ, Hiſpaniam poſſiderent, Tarraconem opidum vaſtarent, ac pæne diruerent: nactáque in tempore nauigia pars eorum vſque in Africam tranſiret*. Quibus verbis indicat Victor Francos terreſtri iti-

nere totam quàm longa eſt, Galliam populabundos per-agrauiſſe, tranſcenſóque Pyrenæo Tarraconem cepiſſe: tum aliis ad excidium Hiſpaniæ conuerſis, alios in vacuas naues opportunè oblatas inſiluiſſe, & in Africam tranſmiſiſſe. Quæ Victoris ſententia quantam cum Nazarij opinione, tantam cum veritate diſſimilitudinem habet: quis enim credat Francos non modò nullo hoſte prohibente Renum tranſire; ſed etiam omnem Galliam incurſione vaſtare, Pyrenæos montes tranſgredi, per Hiſpaniam effundi, & onuſtos præda retrò quà venerant domum redire potuiſſe? Eutropius ait Gallieno Reip. habenas per ſummam ignauiam & mollitiem remittente; *Alamannos depopulatis Galliis in Italiam erupiſſe: Germanos* (id eſt Francos) *vſque in Hiſpanias penetrauiſſe, & ciuitatem nobilem Tarraconem expugnauiſſe.* Oroſius Hiſpanus de ea re in libro VII ſic refert. *Capto Valeriano, Germani* (ita Iuthungos appellat) *Alpibus, Ratiâ, Italiáque penetratâ, Rauennam vſque perueniunt. Alamanni Gallias peruagati etiam in Italiam tranſeunt. Germani vlteriores abrasâ potiuntur Hiſpaniâ. Exſtant adhuc per diuerſas prouincias in magnarum vrbium ruinis paruæ, & pauperes ædes, ſigna miſeriarum, & nominum indicia ſeruantes: ex quibus nos quoque in Hiſpania Tarraconem noſtram ad conſolationem miſeriæ recentis oſtendimus.* Idem eodem in libro deflens luctuoſam cladem, quam Alani, Vandali, & Sueui Honorij principatu ætate ſua Hiſpaniæ intulere, antequam eius prouincias factâ inter ſe pace ſortirentur: *Hoc nuper*, inquit, *per biennium illud, quo hoſtilis gladius ſæuiit, ſuſtinuêre à Barbaris Hiſpaniæ: quod etiam ſub Imperatore Gallieno per annos propemodum* XII *Germanis euertentibus exceperunt.* Francos Oroſius Germanos vlteriores appellat, non quòd vltra Renum habitabant, eóque flumine à Germanis prouincialibus diuidebantur, nam id & Alamannis conueniebat, ſed quòd vlterioris inferioriſve Germaniæ, à citeriore Mæno flumine diuiſæ, vltimam partem ripæ Reni & oræ Oceani proximam tenebant: apertéque indicat Tarraconem poſt excidium nihil præter nomen retinuiſſe, & intra CXL annos florentiſſimam quondam ac

validiſſimam vrbem minimè reſurgere potuiſſe: quamuis Magnus Auſonius in libro de Claris Vrbibus, & Aurelius Prudentius, natione Hiſpanus, ac Oroſij æqualis περὶ στεφάνων prodant ſua eam ætate arce, & inauratis tectis inſignem fuiſſe. Alamannorum, quos & tum Oroſius Gallias peruagatos ait, Rex erat Chrocus, cui capto apud Arelatum iuſſu Mariani Præſidis collum præciſum eſſe Gregorius & Sigibertus ſcribunt. Hic eſt Chrocus, qui cunctas ædes antiquas in Gallia, præ ceteris in vrbe Aruernis delubrum vetus è marmore, Vaſſo à Gallis dictum incendit ac diruit, atque Priuatum Gabalitanæ eccleſiæ Epiſcopum idola colere recuſantem fuſte percuſſit.

Dum Franci igni ferróque Hiſpaniam vaſtant: M. Caſſius Poſtumus Gallus, interfecto Salonino Cæſare, Galliarum Imperium occupauit, & (ſicut ait Trebellius Pollio) *Celtica, & Francica*, hoc eſt Germanorum, & Francorum magna accerſiuit auxilia: quibus inſtructus cum Gallieno, Præfectíſque Gallieni diu bellum variâ fortunâ geſſit: donec tandem, oppreſſo inſidiis Poſtumo, Lollianus Principatum obtinuit, Victorino ipſe ceſſurus. Sunt qui aſſerant Lolliani partibus afflictis Poſtumum à militibus ſuis occiſum eſſe, quòd Mogootiacum illis ad diripiendum tradere noluerat. At Gallienus, quaſi omnibus hoſtibus ſuperatis, mimicum Romæ triumphum egit Albino II. & Dextro Coſſ. oſtendítque populo Romano ductos in catenis iuuenum globos ducenûm capitum ſingulos, quorum alium Perſarum captiuorum, alium Gothorum, hunc Sarmatarum, illum Francorum eſſe credi volebat: & decimum imperij annum magnificis ludis celebrauit. Idem poſtea, ſiue eos hoc bello ceperat, ſiue mercede accerſiuerat, nonnullos ex Francis delectos corporis cuſtodibus immiſcuit. Certè Bonitum, quem Francum natione fuiſſe nomen indicio eſt, Stipatorem Gallieni Principis Claudius adhuc priuatus in epiſtola ad Regillianum Ducem appellat. Ceterùm apud Trebellium Pollionem, & Aurelium Victorem dicitur Poſtumus non modò Germanas gentes, Francos in primis, armis ex Gallia expuliſſe, eiúſque prouinciis pacem ac ſecuritatem reddidiſſe: ſed etiam caſtella trans Renum in

Anno CCLXIII. poſt Chriſtum natum.

agro barbarorum poſuiſſe, & communiuiſſe; quæ poſt cædem Poſtumi primo impetu Germanorum direpta, ac incenſa Lollianus reſtituit. Deuſonem quidem, quod erat in Francia caſtellum contra Coloniam Agrippinam, præſidio occupauiſſe Poſtumum, & Macuſam, opidum Batauorum ab Francis captum, quod hodiéque Ancuſam appellant, recepiſſe indicant Poſtumiani nummi, HERCVLI DEVSONIENSI, & HERCVLI MACVSANO inſcripti: quorum nota eſt ex altera parte Poſtumus nudus, clauam tenens, ex altera templum. Idémque Poſtumus, ob pulſos Galliâ Germanos, in quibuſdam nummis Reno flumine ſignatis, RESTITVTOR GALLIÆ, in aliis GERMANICVS MAXIMVS vocatur.

Interemto ab ſuis Gallieno, & Marco Aurelio Claudio Aug. natione Dardano qui ex Duce factus erat Imperator, intra biennium mortuo, L. Domitius Aurelianus Sirmienſis, Dux fortiſſimus rerum potitus eſt, & altero
CCLXXIV. Conſulatu ex Oriente, & Occidente triumphauit, captâ Zenobiâ Reginâ, Tetrico in deditionem accepto, qui ex Senatore, & Præſide prouinciæ Aquitaniæ, beneficio Victoriæ Victorini matris factus erat Imperator: & (quemadmodum Flauius Vopiſcus ſcribit) inter ceteros religatis poſt tergum manibus Francos, atque Germanos ante currum duxit, quos Tetrico bellum inferens, fortè per Galliam effuſos, ac populabundos oppreſſerat: quare & ipſe Germanicus Maximus eſt appellatus: & Aurelius Victor memoriæ tradit, ab Aureliano, *Germanis Galliâ pulſis, Tetrici legiones cæſas eſſe.*

Eiuſdem Principis auſpiciis videtur Marcus Aurelius Probus flumen Renum tranſiiſſe, & Francos in ſuis finibus inopinantes fudiſſe. Nam cùm Imperium à militibus Probo delatum Senatus decreto confirmaret, eum Francicum vocauit; quòd (vt apud Flauium Vopiſcum Syracuſanum Manlius Tatianus loquitur) *teſtes* Probi virtutis *eſſent Franci in ſuis ſtrati paludibus: teſtes Germani, & Alamanni longè à Reni ſummoti litoribus.*

Florebat tum Pompeianus Dux, qui quòd forſitan Francus natione erat, cognominatus eſt Francus, quem

in Euſebij Chronico inuenio in magna apud Immam Aureliani aduerſus Zenobiam pugna ad XXX lapidem ab Antiochia fortiter feciſſe. Eius poſteros ſua ætate Antiochiæ adhuc manſiſſe tradit Hieronymus, in his Euagrium Presbyterum amicum ſuum, virum diuitem, nobilem, ac doctum, quem principatu Theodoſij Magni pars Antiochenſium Catholicorum Flauianum auerſata Paulini mortui in locum Epiſcopum ſuffecit, & quem Baſilius in Epiſtola VIII Presbyterum Euagrium filium Pompeiani Antiochienſis appellat.

Aureliano III, & Marcellino Coſſ. poſt Aureliani mortem fuit per ſex menſes ſine Imperatore Reſpublica: militibus ad Senatum inuicem Senatoribus ad milites electionem Principis reiicientibus. Hoc interregnum rei bene gerendæ opportunitatem rati Germani magnis coactis copiis limites aperuere, & vrbes Galliæ LXX opulentiſſimas velut perpetuæ poſſeſſionis cauſâ occupauere: nec M. Claudius Tacitus ex Conſule, & Principe Senatus Auguſtus ſalutatus, propter Imperij vix ſemeſtris breuitatem potuit vexatæ prouinciæ opitulari: cuius ſucceſſor Probus Sirmienſis, Magiſter antè militiæ, Germanorum millibus quadringentis (ſi ipſi de ſe credimus) cæſis, opida & prædam omnem recepit: reliquóſque trans Renum ſecutus partim vltra Nicrum flumen, partim vltra Albim remouit: nouem Regibus obſides, frumentum, pecus, ac ſexdecim millia tironum imperauit: & his conditionibus pace cum Germaniæ gentibus facta, in ſupradicta ripa caſtella è regione extremarum vrbium Galliæ poſuit: ac collocatis ibi præſidiis agri quantum ſatis erat aſſignauit: quem *limitem tranſrenanum* Valerianus Aug. apud Pollionem, & Velius Cornificius Gordianus Conſul apud Vopiſcum appellant. Quare Aurelius Victor prodit à Probo *Barbarorum gentes attritas eſſe, quæ Principibus Romanis* (hoc eſt Aureliano, & Tacito) *ſuorum ſcelere interfectis irruperant.* Et Euſebius in Chronico, Eutropius libro IX ac Oroſius libro VII ſcribunt Gallias, quas Barbari occupauerant, Probi felicitate reſtitutas, & multis ac grauibus prœliis deletis tandem hoſtibus eſſe liberatas. Bar- CCLXXV.

baros hoſce Zoſimus in libro primo Lugiones, Lygióſve, Francos, Burgundiones, & Vandalos vocat, aitque Probum, vt vrbes Germaniæ ciſrenanæ vexatas à Barbaris accolis Reni vindicaret, in Galliam contendiſſe: ac primùm cum Lugionibus, quorum Ducem nomine Semnonem, Ducíſque filium ceperit; deinde cum Francis, quos per præfectos vicerit, poſtremò cum Burgundionibus, & Vandalis pugnauiſſe: ac demum rebus repetitis, & redditis bellum compoſitum eſſe. Ex ea victoria cognomen Francici maximi, & Germanici maximi retulit Imperator Cæſar M. Aurelius Valerius Probus, vt inſcriptio ab Onufrio Panuinio libro II Faſtorum inſerta confirmat, & Germanos captiuos in triumpho duxit, eóſque, ac ſupradictos tirones per varias Imperij Romani prouincias ſparſit, pleriſque in limitibus conſtitutis.

Euentus docuit mutatione cæli animum non mutari. Pauci enim ex Francis, qui in Ponto fuerant collocati, poſteaquam detineri Probum bellis ciuilibus audierunt, cùm naturali patriæ deſiderio, tum otij impatientia, & odio Romanorum ducti, deprehenſis nauibus Boſporum Thracium, Propontidem, ac Helleſpontum, deinde Ægæum, & Ionium mare ſunt emenſi. In tranſcurſu oras Aſiæ minoris, Thraciæ, Macedoniæ, & Græciæ crebris excurſionibus vexauere. Viſum eſt exinde Siciliam petere inſulam aſſuetudine pacis imbellem, & opulentem: quam vt tenuerunt, agris vaſtatis, vicis incenſis, ipſum prouinciæ caput Syracuſas cum magna ſtrage expugnauerunt, prædáque in naues impoſitâ, Africæ litora legerunt: hanc dum latrocinandi dulcedine illecti ſæpiùs infeſtant, nihil propius eſt factum, quàm vt miſſis Carthagine copiis opprimerentur. Pulſi itaque celeriter naues conſcenderunt, & Numidiam, ac Mauritaniam prætervecti, ſuperato freto Gaditano, Oceanum intrauerunt. Tandem longo Hiſpaniæ Galliarúmque circuitu ſalui & incolumes in Franciam ad ſuos poſtliminio redierunt.

Expeditionis huius Francorum, & ſuſceptæ audacter, & feliciter fortitérque confectæ, mentionem facit Eumenius in oratione, quam habuit de rebus geſtis Fl.

Va-

Valerij Conſtantij Nobiliſſimi Cæſaris. *Recurſabat* (inquit) *in animos illa ſub Diuo Probo paucorum ex Francis captiuorum & incredibilis audacia, & indigna felicitas: qui, à Ponto vſque correptis nauibus, Græciam, Aſiámque populati, & impune pleriſque Libyæ litoribus appulſi, ipſas poſtremò, naualibus quondam victoriis nobiles, ceperant Syracuſas: & immenſo itinere peruecti Oceanum, quà terras irrumpit intrauerant, atque ita euentu temeritatis oſtenderant nihil eſſe clauſum Piraticæ deſperationi, quò nauigiis pateret acceſſus.* Zoſimus in libro I ab Eumenio diſſentit, ſcribítque Francis aliquot, qui à Probo petierant, vt ipſis agrum daret; ſedes attributas eſſe: nec multo pòſt partem eorum ab Imperatore deſciuiſſe: contractíſque nauibus omnem Græciam tumultu perturbauiſſe: inde in Siciliam traieciſſe, & claſſe de improuiſo ad Syracuſas applicatâ portum intrauiſſe, ac magnam in vrbe cædem feciſſe: mox Libyam petiiſſe, & à Carthaginenſibus in naues compulſam, nullo incommodo accepto domum rediiſſe. Libyam Eumenius, & Zoſimus; vti antè Virgilius, vocant prouinciam Proconſularem, in qua magna Carthago eſt, quæ apud omnes ferè Geographos, & Hiſtoricos propriè Africa dicitur. adeò vt nobiliſſimum Carthaginenſium portum Nazarius, Seuerus Sulpicius in libro de Virtutibus Ægyptiorum Monachorum, atque Gregorius libro X Hiſtoriæ Africæ portum appellent. Ceterùm in deſcriptione nauigationis Zoſimum potiùs, & oram ipſam maritimam; quàm Eumenium ſum ſecutus: propterea quòd inter Pontum & Græciam Aſia interiacet: & ex Aſia in Africam tendentibus plurima cùm continentis, tùm inſularum opida, & litora prænauiganda ſunt.

Quo tempore ſupradicti Franci refertis prædâ nauibus patriam petebant: Proculus, à Francis deducens genus, Galliæ Imperium, & quæ prouinciæ eius erant, Hiſpanias, ac Britanniam obtinuit. quem Probus fugatum in vltimam Galliam, cupientémque Francorum auxiliis adiungi, à quibus originem ſe trahere dicebat, ipſis prodentibus Francis (vt ſcribit Vopiſcus) apud Coloniam Agrippinam vicit, & interfecit. Idem auctor eſt,

cùm Romanæ naues luſoriæ appellatæ, in quibus milites ad arcendos tranſitu Germanos excubare ſolebant, ab eiſdem Germanis in flumine Reno eſſent incenſæ: Bonoſum Præfectum claſſis, ne pœnas negligentiæ daret, Imperium arripuiſſe, móxque armis Probi, adiuti copiis Francorum, quos Barbaros, & Germanos vocat, circa Coloniam Vbiorum oppreſſum eſſe. Tum Probum redditâ Prouinciis pace; in Pannonia, & ſicut Aurelius Victor tradit, in Mœſia quoque, & Gallia militum manibus vineas inſtituiſſe: & emiſſâ palude agrum Sirmienſem ſiccare cœpiſſe. illos indignantes vinitorum ſe ac foſſorum loco haberi; in Probum impetum feciſſe, fugientémque interemiſſe: ac Marcum Aurelium Carum Narbonenſem Præfectum Prætorij Auguſtum ſalutauiſſe. quam Probi cædem ſuam eſſe occaſionem rati Germani, qui circa ripam Reni colebant, hoc eſt Franci, atque Alamanni, in Galliam incurrerunt: eiúſque finibus ab Carino Cari filio ſunt expulſi. quare Aurelius Victor ſcribit, miſſum à Caro ad muniendam Galliam maiorem filium, quam cognitâ Probi morte Barbari opportunè inuaſerant. & Olympius Nemeſianus in libro Cynegeticôn, quem poſt Marci Aurelij Cari obitum, Carini, & Numeriani fratrum principatu edidit, alterum Germanorum & Sarmatarum victorem; alterum domitorem Perſarum laudat his verſibus.

Mox veſtros meliore lyrâ memorare triumphos
Aggrediar, Diui fortiſſima pignora Cari.
Atque canam noſtrum geminis ſub finibus orbis
Litus, & edomitas fraterno numine gentes,
Quæ Renum, Tigrímque bibunt, Tanaiſque remotum
Principium, Niliique vident ab origine fontem.
Nec taceam primum, quæ nuper bella ſub Arcto
Felici Carine manu confeceris, ipſo
Pæne prior genitore Deo.

Diocletiano II & Ariſtobulo Coſſ. Carinus poſt patris, fratríſque mortem interemtus eſt, & Diocletianus Dalmata ab exercitu Auguſtus conſalutatus, Maximianum
CCLXXXVI. amicum ſuum Cæſarem, ac mox Imperatorem appellandum curauit, qui Maximo & Aquilino Coſſ. Ruſticos,

Bacaudas Gallis dictos, Æliano, & Amando ducibus bellum cientes, & iam vaſtatis agris opida oppugnantes feliciter oppreſſit. nec multo pòſt Burgundiones, Alamannos, Chabiones, & Erulos, in Galliam effuſos partim fame, partim ferro confecit: atque ædificandæ apud Bononiam claſſi, & vindicando à Francorum, & Saxonum latrociniis mari Belgico, & Armorico Carauſium præpoſuit, quem Eumenius in Batauia; Aurelius Victor in Menapia Galliæ Belgicæ regione ei finitima, natum ait. Is vir obſcuræ originis, ſed ſpectatæ virtutis, oblatam ſibi facultatem putauit rei familiaris potiùs quàm publicæ agendæ, augendæque. & cùm permultos piratas domum redeuntes exciperet in freto Britannico; neque aut prædam omnem fiſco inferret; aut prouincialibus, quæ cuiuſque fuerant, reſtitueret: ſuſpectus fuit ſocietatem latrocinij cum Barbaris coiuiſſe. quare à Maximiano iuſſus occidi, corrupto exercitu Britanniam occupauit: vti Aurelius Victor, Eutropius, ac Oroſius ſcribunt.

At Maximianus, indignatus tantâ Francos confidentiâ in Galliam incurſiones feciſſe; Rhenum tranſiit, eorùmque agros inuicem eſt depopulatus. quam expeditionem hiſce apud ipſum verbis extollit Claudius Mamertinus. *Tu, Imperator inuicte, feras illas indomitáſque gentes vaſtatione, præliis, cædibus, ferro, ignique domuiſti. Audieras hoc, Imperator? an ipſe per te diuinâ tuâ mente proſpexeras, ita demum hoſtes funditus poſſe ſubuerti, ſi in propriis ſedibus vincerentur, nec prædam modò, quam cepiſſent, amitterent; ſed ipſi coniuges, ac liberos, & parentes ſuos, & cariſſima omnium capta mærerent.* Eam ob cauſam Auctor orationis habitæ in nuptiis Fl. Conſtantini ait, *Maximianum eius ſocerum (quod iam falsò traditum de antiquis Imperatoribus putabatur) Romana trans Renum ſigna primum Barbaris gentibus intuliſſe.* Quaſi non Probus idem paucis antè annis feciſſet. Maximianum in Francia ſtatiua habentem Atech ſeu Adech Rex Francorum, magna multitudine comitatus, pacis petendæ & ſui purgandi cauſâ conuenit: ac rebus ex ſententia confectis domum reuertit. Genobaudes autem, quem for-

caſſe amantem otij, bellúmque diſſuadentem Franci expulerant; tum ab eodem Maximiano in regnum eſt reſtitutus. *Per te* (inquit Mamertinus) *regnum recepit Genoboudes: Atech vero munus accepit. quid enim aliud ille expetiuit, in conſpectum tuum cum omni ſua gente veniendo, niſi vt tunc demum integra auctoritate regnaret, cùm te Maximiane placaſſet? Oſtendit ille te idemtidem, vt audio, popularibus ſuis: & intueri diu iuſſit: & obſequia diſcere: cùm tibi ipſe ſeruiret.* Idem in Genethliaco Maximiani Aug. dicit eum tropæa Germanica in media Barbaria conſtituiſſe: & Francos armorum terrore coegiſſe, vt *ad petendam pacem cum Rege venirent.* Ob hanc, quam Mamertinus vocat *tranſrenanam victoriam*, & fuſis Francis confectum bellum Piraticum: Diocletianus Docleates & Maximianus Pannonius Francici, & Germanici ſunt appellati. (quippe titulos ſuos, ſæpe leuibus prœliis quæſitos, alter cum altero communicabant) Certè apud Onufrium vocantur IMPP. CÆSARES. C. AVRELIVS. VALERIVS. DIOCLETIANVS. IOVIVS. ET MARCVS. AVRELIVS. VALERIVS. MAXIMIANVS. HERCVLIVS. IIV. IMPERATORES. PII. FELICES. AVGVSTI. PERSICI. FRANCICI. ALEMANNICI. GOTHICI. GERMANICI.

CCXCI. Non multo poſt expeditionem Germanicam Maximiani, Tiberiano & Dione Coſſ. Cōſtantius ortus opido Dardaniæ Naiſo, Flauij Eutropij filius, Criſpi Claudij Aug. fratris ex Claudia filia nepos, cū Maximiano Cæſar creatus eſt: præuerſúſque ortus & aduentus ſui nuntios in vltimam Galliam contendit: Geſoriacum portum Morinorum, quam & Bononiam vocabant, oppugnauit: & iactis molibus cùm vt Carauſianum præſidium exitu, ſic Britannica auxilia aditu prohiberet, in fidem recepit. deinde terram Batauiam, quam permittente Carauſio Chamaui, Friſij, aliæque Francorum gentes occupauerant, recuperauit: Francóſque partim interfecit, partim expulit, partim captos vnà cum coniugibus & liberis in incultis agris Galliæ collocauit: vt quam ipſi fecerant, ſolitudinem habitarent, & Romana deinceps ſigna ſequerentur ex Germanis prouinciales, ex hoſtibus com-

militones. prætereà hiberna alarum & cohortium, quæ à Francis fuerant euerſa, in ripa Reni reſtituit. Vnde Eumenius in laudatione Conſtantij Cæſ. ſcribit Conſtantium terram Batauiam, quam Vacalis interfluit, & diuortiis aquarum Renus amplectitur, *ſub ipſo quondam alumno ſuo* (id eſt ſub Carauſio Batauo) à diuerſis Francorum gentibus occupatam, ab omni hoſte vindicauiſſe: nec contentum victoria, eas in Romanum ſolum tranſtuliſſe: neque aut ſitu locorum ad fraudes accommodato, aut paludum & ſiluarum perfugiis Barbaros defendi potuiſſe: quominus omnes in deditionem redigerentur, & cum coniugibus, liberis, ac rebus ſuis, magníſque examinibus neceſſitudinum in loca deſerta commigrarent, & in deſtinatas ſibi ſolitudines traducerentur. tum ita orationem concludit: *Inſultare meherculè communi Galliarum nomine libet, & (quod pace veſtra loquar) ipſis triumphum aſſignare prouinciis. arat ergo nunc mihi Chamauus, & Friſius: & ille vagus, ille prædator, exercitio ſqualidus operatur: & frequentat nundinas meas pecore venali: & cultor Barbarus laxat annonam. Quinetiam ſi ad delectum vocetur, accurrit, & obſequiis teritur, & tergo coercetur, & ſeruire ſe militiæ nomine gratulatur.* Idem in [illegible]. de reſtituendis ſcholis Auguſtodun. ait *Batauiam, tum deſineret eſſe Barbaria, non minùs feritate Francorum velut hauſtam deſediſſe, quàm ſi eam circumfuſa flumina, & mare alluens operuiſſet: ac ſub dextra Conſtantij ipſam, atque Britanniam ſqualidum caput ſiluis, & fluctibus tandem exerere.* De eadem Conſtantij expeditione ita loquitur Auctor Epithalamij Conſtantini Aug. & Faustæ. *Multa ille Francorum millia, qui Batauiam, aliaſque cis Renum terras inuaſerant, interfecit, depulit, cepit, abduxit.* Et Iulianus ſcribit auos Conſtantij Maximianum, & Conſtantium Barbaros agris, quos iamdudum occupauerant, expuliſſe, iíſque munita caſtella oppoſuiſſe.

Poſt receptam à Conſtantio Batauiam, Carauſius Britanniam nihilominùs tenebat: & magna coacta claſſe, atque ad prædam euocatis non mediocribus copiis Francorum, mare infeſtum habebat: dux acer, & peritus;

felix quoque, ſi vt contra vim hoſtium, ita contra domeſticorum inſidias munitus eſſe potuiſſet. Hunc enim ſeptimo anno poſtquam in inſula regnare cœperat, Allectus Præfectus occidit, principatúmque occupauit. Tum primùm Conſtantio Cæſari ſpes acceſſit Britanniæ potiundæ. itaque Reni ripam tuente Maximiano Auguſto, ne Franci, aut Alamanni in Galliam irrumperent; Aſclepiodotum Præfectum Prætorij, cum parte claſſis præmiſit, reliquis copiis ipſe ſubſecuturus. Et Aſclepiodotus quidem oſtio fluminis Sequanæ in Oceanum inuectus, nebulâ proſpectum adimente, claſſem hoſtium ad Vectim inſulam ſtantem feliciter euaſit, & in terram milites expoſuit. At Allectus in portu Rutupino ad fretum firmo nauium præſidio relicto, cùm aliis, tum maximè Francis mercede conductis fretus, Aſclepiodoto occurrit: commiſſóque prœlio, anno imperij tertio, victus eſt, & occiſus. Complures Franci ex prœlio ſuperfuere, ac Londinium Cantiorum ſe contulere. fugiſſéntque direptâ vrbe copioſiſſima: niſi Conſtantiani aliquot, qui à commilitonibus fortè deerrauerant, aduerſo Tameſi flumine eôdem delati incautos, & per vicos domóſque diſcurrentes oppreſſiſſent. Confecto iam bello tranſiit in Britanniam Conſtantius: & compoſitis rebus, quod ag[illegible] Ambianorum, Bellouacorum, Tricaſſium, & Li[illegible] num vacabat, à Francis captiuis coli habitarique iuſſit, ſicut antea Francos dediticios in Treuirorum finib[illegible] Maximianus collocauerat. Hic eſt Conſtantius, que[illegible] quòd in Occidentis partibus Cæſar erat Maximi[illegible] Herculij Aug. bis ab Eumenio in oratione pro reſta[illegible] dis ſcholis *Cæſarem Herculium* appellari notaſſe me[illegible] Ioanni Triſtano viro doctiſſimo indicaſſe memini.

Ceterùm legimus pleroſque [illegible] milites, vt qua[illegible] plurimos ſecum Germanos habere cre[illegible] corum auxiliarium veſtitu habitúque vſos, cæſar[illegible] iam promiſiſſe, ac ſapone vnxiſſe. Certè Eumenius ſcribit neminem ferè Romanum in acie cæſum eſſe: ſolóſque Barbaros, aut more Barbariæ cultos, & prolixo crine rutilos; tum verò puluere, & cruore fœdatos totis campis & collibus iacuiſſe: & inter eos ipſum vexilla-

rium lattocinij. deinde iſta ſubiicit. *Enimuerò, Cæſar inuicte, tanto Deorum immortalium tibi eſt addicta conſenſu victoria omnium quidem, quos adortus fueris, hoſtium; ſed præcipuè internecio Francorum: vt illi quoque milites veſtri, qui per errorem nebuloſi maris abiuncti, ad opidum Londinienſe peruenerant: quidquid ex mercenaria illa multitudine Barbarorum prælio ſuperfuerat, cùm direptâ ciuitate fugam capeſſere cogitarent, paſſim totâ vrbe confecerint: & non ſolum prouincialibus veſtris cæde hoſtium dederint ſalutem, ſed etiam ſpectaculo voluptatem. O victoria multiiuga, & innumerabilium triumphorum, quâ Britannia reſtituta: quâ gentes Francorum penitus exciſæ: denique ad perpetuam quietem maria purgata ſunt.* Pulſis Bataui â, ac Britanniâ Francis meritò Flauius Valerius Conſtantius Chlorus, (vt apud Onufrium Panuinium in libro II Faſtorum legimus) Germanicus, & Francicus eſt appellatus. Quare Iulianus in laudatione Conſtantij ſcribit, auos eius Maximianum Herculium, ác Conſtantium Galliam ab hoſtibus vindicauiſſe: & finitimos Barbaros rapinis, & incurſionibus prohibuiſſe.

Eumenius in oratione habita de rebus geſtis Conſtantini Aug. auctor eſt Conſtantium receptâ Britanniâ, *interiores Franciæ nationes non iam ab his locis, quæ olim Romanis eripuerant; ſed à propriis, & origine ſuis ſedibus, atque ab vltimis Barbariæ litoribus auelliſſe: vt in deſertis Galliæ regionibus collocatæ, & pacem Romani Imperij cultu iuuarent, & arma delectu.* in Lingonicis campis, & circa Vindoniſſam Alamannos prœliis fudiſſe: atque immanem ex diuerſis Germanorum populis multitudinem in inſula quadam Reni claſſe circumſediſſe, ac in deditionem accepiſſe.

Diocletianus IX, & Maximianus VIII Coſſ. Imperium ac purpuram ſponte depoſuerũt Kal. April. & Fl. Conſtantium, ac Galerium Maximianum natum in Dacia mediterranea, quos Tiberiano & Dione Coſſ. Cæſares creauerant, vocato ad concionem exercitu Auguſtos appellauerunt. CCCIV. CCXCI.

Conſtantio VI, & Maximiano VI Coſſ. in Britanniam profectus eſt Conſtantius Auguſtus, vt partem in- CCCVI.

ſulæ ſibi ſubiectam à Pictis, libera Britanniæ gente, vindicaret. quâ occaſione vſi Aſcaricus, & Regaiſus Reges Francorum in Galliam cum magna manu irrupere. Nec multo pôſt mortuo Conſtantio, Flauius Valerius Conſtantinus Naiſitanus, maximus natu è filiis eius, à militibus Gallicanis & Britannicis Imp. appellatus, ex Britannia in Galliam tranſiit: Francóſque inopinantes, vagos, prædâ graues, improuiſo aduentu oppreſſit: Reges ipſos cepit: ambóſque, quòd pacem fortè cum patre ſuo factam rupiſſent, per finitimas vrbes circumductos Gallis oſtentauit: ac Auguſtæ Treuirorum, quæ tum regia eius erat, edito ob victoriam magnificentiſſimo munere, in media amphitheatri arena laniandos beſtiis obiecit: priuſquam à Maximiano Herculio matrimonio filiæ eius Fauſtæ, & Auguſti nomine honoraretur. Francicos quoque ludos inſtituit, & quotannis per ſeptem dies, nimirum exante diem Idus Iulias vſque ad XIII Kalendas Aug. cùm aliis ludicris certaminibus, tum maximè Circenſibus ſupradictam victoriam celebrauit. Sic enim in Faſtis principatu Conſtantini digeſtis legimus.

Pridie Idus Ludi Francici Equorum Italicorum Proborum.

		Idus	
XVII.	*Kalendas Aug.*	*Ludi*	*Francici.*
XVI.		*Ludi*	
XV.		*Ludi*	
XIV.		*Ludi*	
XIII.		*Francici.*	

Eumenius Auguſtodunenſis Rhetor de ea clade à Conſtantino Francis illata ſic ſcribit, vt inuidiam crudelitatis non amoliatur. *Imperatoris igitur filius, & tanti Imperatoris, & ipſe tam feliciter adeptus Imperium, quomodo Rempublicam vindicare cœpiſti? ignobilem credo aliquam Barbarorum manum, quæ repentino impetu, & improuiſo latrocinio ortus tui auſpicia tentâſſet; affeciſti pœnâ temeritatis? Reges ipſos Franciæ, qui per abſentiam patris tui pacem violauerant, non dubitaſti vltimis punire crucia-*

ciatibus: nihil veritus gentis illius odia perpetua, & inexpiabiles iras. cur enim vllam reputet ineſſe ſeueritati offenſam Imperator, qui quod fecit tueri poteſt? Te verò, Conſtantine, quantumlibet oderint hoſtes, dum perhorreſcant. Cautior licèt ſit, qui deuinctos habet per veniam perduelles: fortior tamen eſt, qui calcat iratos. Renouaſti, Imperator, veterem illam Romani Imperij fiduciam, quæ de captis hoſtium Ducibus vindictam morte ſumebat. Inde eſt igitur pax iſta, qua fruimur: neque enim Reni iam gurgitibus, ſed nominis tui terrore munimur. Sciunt poſſe ſe Franci tranſire Renum: (quos ad perniciem ſuam libenter admittas) ſed nec victoriam poſſunt ſperare, nec veniam. quid ipſos maneat, ex Regum ſuorum cruciatibus metiuntur. ideóque tantum abeſt, vt amnis illius tranſitum moliantur: magis vt compertâ poteſtate deſperent. Vbi nunc eſt illa ferocia? vbi ſemper infida mobilitas? Iam ne procul quidem Renum audetis accolere: & vix ſecuri flumina interiora potatis. contrà hinc per interualla diſpoſita magis ornant limitem caſtella, quàm protegunt. arat illam terribilem aliquando ripam inermis agricola, & toto noſtri greges flumine bicorni merſantur. Hæc eſt tua, Conſtantine, de Aſcarici, Regaiſique ſupplicio quotidiana atque æterna victoria, omnibus quondam ſecundis prœliis anteponenda. compendium enim eſt deuincendorum hoſtium Duces ſuſtuliſſe. De eodem Conſtantini facto Nazarius loquitur his verbis. *Tu, Imperator optime, inito principatu, adhuc æui immaturus, ſed iam maturus imperio oſtendiſti curſum ætatis non exſpectandum in feſtinatione virtutis. Tu ferociſſimis Regibus Aſcarico, & comite ſuo captis, tantâ laude res bellicas auſpicatus es: vt eam auitæ magnitudinis obſidem teneremus. Vt Herculem ferunt tenerum adhuc atque lactentem duos angues manu eliſiſſe. ſic tu, Imp. in ipſis imperij tui incunabulis, quaſi geminos dracones necares, per ſæuiſſimorum Regum ſupplicia præludebas.* Sic etiam Auctor Epithalamij Conſtantini & Fauſtæ ſcribit eum *ab ipſis Francorum Regibus auſpicatum eſſe: ſimúlque & præterita illorum ſcelera* (hoc eſt incurſiones) *puniſſe: & totius gentis lubricam fidem timore vinxiſſe.* Eutropius denique in libro X Hiſtoriæ Romanæ ait Conſtantinum, cùm Maximiani ſo-

ceri inſidiis eſt petitus; *in Galliis & militum & prouincialium ingenti fauore florentem regnauiſſe, cæſis Francis, atque Alamannis, captíſque eorum Regibus: quos, cùm magnificum ſpectaculum muneris paráſſet, beſtiis obiecerit.* De Alamannis autem nulla fit à ceteris ſcriptoribus mentio. contrà in libro de vita & moribus Imperatorum, quæ Aurelij Victoris epitome vulgò inſcribitur; & in libro XI Hiſtoriæ miſcellæ inuenimus Crocum Alamannorum Regem, Britannicæ expeditionis comitem Conſtantio ſeſe adiunxiſſe: eiúſque maximè operâ Conſtantinum patrio Imperio ſucceſſiſſe. ſed nimirum quemadmodum Francorum; ſic & Alamannorum multi pagi, ac Reges fuere: vt alij Galliam depopulari; alij Romanos auxiliis iuuare vno tempore potuerint.

Non contentus Aſcaricum, & Regaiſum Reges indignâ morte affeciſſe Conſtantinus, Renum traiectis copiis, in Bructerorum fines; qui pagus Francorũ flumen attingebat, impetum fecit: vt prædones prædationibus vlciſceretur. & oppreſſis inopinantibus; multis occiſis, captis; pecore abacto, vel iugulato; vicis, quotquot adiri potuerunt, incenſis; ſe in Galliam recepit: puberéſque omnes captiuos feris obiecit. ac imitatus Iulium Cæſarem apud Coloniam Agrippinenſem pontem in Reno facere conſtituit, opus cùm propter fluminis magnitudinem, altitudinémque arduum: tum ad traducendum exercitum accommodum. quo ponte incepto (perfici enim Conſtantinus vetuit difficultate aut metu deterritus: vel certè effectum Franci reſciderunt) ſuis rebus timentes Franci pacem petierunt, obſidéſque Conſtantino obtulerunt. *Vt omnibus modis* (inquit Eumenius) *Barbarorum immanitas frangeretur: nec ſola hoſtes Regum ſuorum ſupplicia mererent, immiſſâ Bructeris vaſtatione feciſti, Imperator inuicte. in quo optima conſilij tui fuit ratio, quo exercitu repentè traiecto, inopinantes adortus es: non quòd aperto Marti diffideres, vt qui palam congredi maluiſſes. ſed vt illa natio, perfugiis ſiluarum & paludium bellum ſolita fruſtrari, fugæ tempus amitteret. Cæſi igitur innumerabiles: capti plurimi: quidquid fuit pecoris, captum, aut trucidatum eſt: vici omnes igne conſumti: Puberes, qui in manus*

venerunt; quorum nec perfidia erat apta militiæ, nec ferocia ſeruituti, arenæ ſpectaculo dati ſæuientes beſtias multitudine ſuâ fatigârunt. Inſuper etiam in Agrippinenſi ponte faciundo reliquiis afflictæ gentis inſultas: vt ne vmquam metus ponat, ſemper horreat, ſemper ſupplices manus tendat: cùm tamen hoc tu magis ad gloriam Imperij tui, & ornatum limitis facias; quàm ad facultatem quoties velis in hoſticum transeundi. quippe cùm totus armatis nauibus Renus inſtructus ſit, & ripis omnibus vſque ad Oceanum diſpoſitus miles immineat. Hoc opus & difficile factu, & vſu futurum eſt ſempiternum. Certè quidem iam tibi in exordio ſui hoſtium mouit obſequia, qui pacem ſupplices petierunt, & nobiliſſimos obſides obtulerunt. ex quo nemo dubitat, quid perfecto ponte facturi ſint, qui iam ſeruiunt inchoato.
Non multo pòſt vindicaturi ſe à Flauio Conſtantino Bructeri, & Chamaui, Francorum gentes; (vt apud Nazarium legimus) cum Cheruſcis, Vargionibus, Alamannis, & Tubantibus initâ belli ſocietate in Galliam tranſiêre. ad quos Conſtantinus ipſe, priuatum habitum indutus, ac duobus tantùm equitibus comitatus quamproximè poterat acceſſit, negauítque adeſſe Imperatorem: ita ſuâ credulitate ad fiduciam elatos Germanos prœlio fudit, ac concidit. quare Praxagoras Athenienſis apud Photium ait Conſtantinum initio principatus, priuſquam Maxentio bellum inferret; Germanos, & Francos gentes finitimas ac barbaras pæne funditùs euertiſſe.

Anno II poſt Conſulatum decimum, & ſeptimum, CCCX.
vel Maxentio III ſolo Conſule Maximianus ſenior cognomine Herculius, pater Maxentij Aug. & Conſtantini Principis ſocer periit, cùm bis depoſitam purpuram tertiùm reſumſiſſet. quod quomodo factum ſit quoniam nemo diligenter ſcripſit operæpretium eſt exponere. Sic igitur partim ex veteribus Hiſtoricis, partim ex tribus Panegyricis, quorum vnus Eumenij; duo ignoti auctoris ſunt, rem geſtam eſſe colligo. Diocletianus IX Con- CCCIV.
ſulatu ſuo, & Maximianus VIII poſtquam Romæ ex Perſis magnificum triumphum egerant, & ante puluinar Iouis Capitolini Imperium ſe depoſituros alter alteri iurauerant: prior Nicomediæ; poſterior Mediolani vno

die purpuram priuato habitu mutauere: Maximianus eiurauit his verbis: Recipe Iupiter quod commodaſti. eadémque hora Conſtantius, & Galerius Maximianus cognomine Iunior, qui Cæſares erant, Auguſti ſunt ſalutati: Seuerúſque & Maximinus Cæſares creati. Et Conſtantius quidem Galliæ, Hiſpaniæ, ac Britanniæ prouinciis quibus Cæſar præfuerat contentus, Italiam & Africam remiſit Galerio collegæ. qui Maximinum Orienti, Ægypto, Aſiæ ac Ponticæ diœceſi; Seuerum Italiæ atque Africæ præpoſuit: ipſe Illyricum, in quo dum Cæſar erat morabatur, retinuit. Anno II pòſt Conſtantius
CCCVI. cum Maximiano VI Conſul Eboraci in Britannia inſula deceſſit. ibidémque Conſtantinus eius filius, cùm ad Diocletianum, Herculium & Galerium de ſumma Rep. quid fieri placeret retuliſſet, ab exercitu moræ impatiente delatam purpuram ſumere coactus eſt: & Cæſaris tantùm appellatione ſuſcepta; Imperatoris recuſatâ Gallias, Hiſpanias ac Britanniam obtinuit. factum militum iudicio ſeniorum Principum, hoc eſt trium ſupradictorum comprobatum eſt. Eodem anno Maxentius Maximiani Herculij filius Romæ à Prætorianis iniuſſu patris, & Galerij ſoceri conſalutatus Auguſtus, Italiam & Africam paternum Imperium occupauit. qua re cognita Herculius Romam aduolat ex amœniſſimo ſeceſſu Lucaniæ, verbo vt animos ſedet, re vt Imperium quo non ſponte ceſſerat recipiat: Diocletianúmque in villa ſua prope Salonas ruſticantem ad reſumendum Principatus faſtigium fruſtra literis hortatur. Romam vt venit, rogatus à Senatu Populóque Rom. iterum inſignia impera-
CCCVII. toria ac Auguſti nomen accepit. ac inſequenti anno Kalendis Ianuariis cum Conſtantino nonum iniit Conſulatum. qui annus in Faſtis Conſularibus Hydatij omiſſo primi Conſulis nomine ita notatur *Nouies & Conſtantino*; in libro Faſtorum quem Ioannes Cuſpinianus edidit, *Diocletiano IX & Conſtantino* manifeſto errore: cùm Diocletianus ante triennium tum nimirum cùm Imperium depoſuit, nonùm Conſul & Maximianus Herculius octauùm fuerit. Eo anno Imperator Maximianus Herculius Seuerum Cæſarem à Galerio Maximiano

Aug. aduerſus Maxentium cum magno exercitu miſſum, pecunia ſolicitatis ad proditionem militibus non ſolùm obſidionem vrbis Romæ ſoluere coegit: ſed etiam deſertum à ſuis comite filio perſecutus obſedit Rauennæ: & perfidia ac ſimulatione colloquij deceptum vinxit: captiuíque habitu in Vrbem perductũ cuſtodiri iuſſit, ac poſtea ſub aduentum in Italiam Galerij iugulandum curauit: Per idem tempus Maximianus Herculius Aug. Conſtantinum ex Cæſare Imperatorem fecit, atque ei Fauſtam filiam in matrimonium, ac ſuum Herculij nomen, quemadmodũ Conſtantio Chloro dederat, dedit. Proximo anno Imperatores Maximianus Herculius decimum, & Galerius Maximianus ſeptimum Conſulatum inierunt. qui annus in Faſtis Hydatianis notatur *Decies, & Maximiano ſepties, vel Maxentio & Romulo*: in Faſtis à Cuſpiniano vulgatis, *Diocletiano X & Maximiano VII*, ſimili eius dḡ quo ſuprà diximus errore. quo anno Galerius Maximianus adſcito in conſilium Diocletiano, Licinium veterem amicum bellíque Perſici commilitonem, Cæſarem creauit. eíque tutelâ Illyrici delegatâ, cum maximis copiis ingreſſus Italiam Maxentium generum ſuum Romæ obſedit, & arte Maximiani Herculij ab Vrbe repulſus eſt. quippe cùm ſuos ſpe præmiorum ſolicitari ad defectionem, & multos ad hoſtem transfugere videret: timens ne vt Seuero contigerat, deſereretur ab omnibus, Italiâ exceſſit. Tum Maximianus Herculius Maxentium filium iam confirmato imperio validum, cuius marcori metuebat, in concione purpura exuere conatus, conuicia & ſeditionem Prætorianarum cohortium tulit: magnúmque adiiſſet periculum, niſi ad tentandam eorum in filium ſuum fidem id ſe egiſſe ficto extempore mendacio militibus affirmauiſſet. Itaque vbi animaduertit Galerio regente Illyricum & Thracias; Maximino Ponticam diœceſin, Aſiam, Orientem, ac Ægyptum obtinente; Maxentio in Italia & Africa dominante; Conſtantino trans Alpes imperante, nuſquam ſibi locum conſiſtendi eſſe, nec ſe ſine prouinciis & ſine exercitu Imperatoriam dignitatem tueri diutiùs poſſe, iterum cedit Imperio, poſtquam annos circiter duos in-

CCCVIII.

ſignia Principatus retinuerat. cúmque ſe odio eſſe Maxentio & eius militibus ſciret, à Galerio Maximiano petiit, ſibi vt per filium ex Vrbe & Italia expulſo in Illyrico reliquum vitæ agere priuato liceret. repudiatúſque ab Galerio anno II poſt Conſulatum ſuum decimum, & Galerij ſeptimum, ſub ſpecie officij velut viſendi Con-
cccx. ſtantini generi ſui gratiâ in Galliam proficiſcitur, à Maxentio ſe pulſum ſimulans: tamquam facilius eſſet generum ſpoliare quàm filium. Igitur in vrbem Auguſtam Treuirorum magno omnium fauore & obſequiorum occurſu exceptus, priuatum otium in Galliis & regias opes à Conſtantino conſequitur. móxque vt erat matura quidem ſenectute, ſed cruda vir ambitione, & temeritate iuuenili: meditatas dudum inſidias genero molitur. à quo digreſſus Auguſtæ Treuirorum, lentè iter faciendo conſumtis annonis manſionum, ne quis eum ſequi poſſet exercitus: Arelati in Palatio repentè conſedit purpuratus. & militibus aliquot ſibi adiunctis bis depoſitum tertiò vſurpauit Imperium, literíſque & pollicitatione præmiorum, ac honorum oblationibus exercitus Conſtantini ad tranſitionem fruſtra ſolicitauit. Qua re cognita Conſtantinus, qui tum in vrbe Treuiris commorabatur, cum omnibus copiis ad eum opprimendum contendit. & in Cabillonenſi portu militibus in naues impoſitis, ſecundo Arare defluens Lugdunum; inde Rhodano Arelatum peruenit. qua vrbe iam relicta Maximianus Maſſiliam Græcorum ſe contulerat. vbi obſeſſus confeſtim oppreſſúſque, & captus, cùm ad filium in Italiam perfugere pararet: ab irato Conſtantini milite fractis laqueo ceruicibus ſexageſimo ætatis anno periit: ac fœda morte meritas perfidiæ & intempeſtiuæ ambitionis ac ſæuitiæ pœnas dedit. ſatellites veriùs quàm milites, qui eum Imperatorem appellauerãt, ad vnum omnes interfecti ſunt. Eutropius ac Oroſius ſcribunt Maximianum veniſſe in Galliam, vt oblata occaſione Conſtantinum interimeret: ſed proditum à Fauſta filia, quæ patris ſui inſidias & ſceleſta conſilia viro aperuerat, profugiſſe Maſſiliam, ibíque oppreſſum eſſe.

Conſtantino II, & Licinio II Coſſ. Fl. Conſtantinus

Maximus, qui poſtea ob imagines ſuas ſtatuáſque in CCCXII.
vrbe Emona deiectas, Licinio bellum intulit: indignatus ſtatuas ſuas Romæ, iuſſu Maxentij affinis, euerſas eſſe: iniuriam vlciſci conſtituit. atque vt ait Aurelius Victor, *compoſitâ pace per Gallias*, ac forſitan quoque cum Francis factâ: (quid enim pacati eſſe Gallis aliter poterat?) in Italiam profectus eſt: victóque & occiſo M. Aurelio Maxentio Italiam, ac Africam occupauit. tum reuerſus eò vnde venerat, tertio Conſulatu ſuo in Germaniam
inferiorem contendit. quòd Francorum magnæ copiæ CCCXIII.
ad ripam Reni conſediſſe, & datæ fidei immemores eruptionem minari dicebantur. ſimulánſque timere ſe magis ab Alamannis ſuperiori Germaniæ, celeriter in eam partem versùs caſtra mouit, ac ſuo diſceſſu Francos citra flumen elicuit: qui cùm in occultas inſidias incidiſſent, à Romanis circumuenti ſunt, & oppreſſi. Interea Flauius Conſtantinus milites Renum tranſportauit: agros vaſtauit: vicos incendit: magno hominum numero capto, nec paucioribus deimprouiſo cæſis Franciam terroris impleuit. Reportato demum exercitu, victoriam ludis celebrauit, & captiuos crudelem in modum feris obiecit. Hîc Conſtantini arrogantiam mirari libet, quòd cùm Maximianum ſocerum ſuum paullo antè ob purpuram tertiùm ſumtam occidiſſet, eiuſdémque ſtatuas ſubuerti iuſſiſſet in Galliis: parem ſibi à Maxentio eius filio factam iniuriam adeò iniquo tulit animo, vt armis vindicandam putârit.

Eodem tempore in Francia, è regione Coloniæ Agrippinæ, Caſtrum Diuitenſium iubente ac præſente Conſtantino à Diuitenſibus (quod legioni nomen erat) poſt victos Francos ædificatum eſſe arbitrantur Philippus Melanthon, Nicolaus Vignerius, Philippus Cluuerius, & Iſaaces Pontanus, fictam abs Ruperto quodam Abbate inſcriptionem ſecuti. quam cùm omnium auctorum de ea re ſilentium; tum maximè Poſtumiani nummi, & Hieronymus, ac Senator refellunt. ex quibus diſcimus nullum vſquam caſtrum Diuitenſium; ſed Deuſonem in Francia caſtellum contra Coloniam Vbiorum ante Conſtantini principatum annis ampliùs L fuiſſe. quinetiam

Νουαίσιον ſiue Noueſium, (caſtrum ciſrenanum Agrippinę proximum) quod Claudius Ptolemæus in magna Germania collocat: id mihi mutandum potiùs, & Δουαίσιον, hoc eſt Duæſio, vel Deuſio ſuo loco reddendus, quàm tantus Geographus arguendus videtur. Denique Porphyrij quos ſubiecturus ſum, verſus nihil trans Renum Conſtantini fuiſſe declarant.

Supradictam Conſtantini aduerſus Francos expeditionem ab obliuione vindicauit auctor quidam Gallus in oratione, quâ victum Maxentium, & receptam Italiam Conſtantino gratulatur. *Non feſſus prælijs, & expletus victoriis (vt natura fert) otio te & quieti dediſti: ſed eodem impetu, quo redieras in Gallias tuas, perrexiſti ad inferiorem Germaniæ limitem: magnâ ſcilicet intercapedine temporis, ac breui locorum diſtantia! poſt annuam expeditionem ſtatim bella auſpicatus. Ruperat fidem gens leuis, & lubrica Barbarorum: & robore, atque audaciâ lectis eruptionis auctoribus inſtitiſſe Reno nuntiabantur. Ilico obuius adfuiſti: & præſentiâ tuâ, ne auderent tranſitum, deterruiſti. Et iam videbaris rem votis tuis feciſſe contrariam: quòd inhibita eruptione non foret materia victoriæ. ſed inopinato conſilio vſus es. abeundo enim, ſimulato nuntio maioris in ſuperiore limite tumultus; occaſionem ſtolidis ac ferinis mentibus obtuliſti in noſtra veniendi: relictis in occulto ducibus, qui ſecuros adorirentur. quò cùm veniſſent, conſilium tuum ſequitur fortuna. toto Reni alueo oppleto nauibus deuectus, terras eorum ac domos mæſtas lugentéſque populatus es: tantámque cladem vaſtitatémque periuræ genti intuliſti, vt vix poſt illud nomen habitura ſit. Quid hoc triumpho pulchrius, quo cædibus hoſtium vteris etiam ad noſtrûm omnium voluptatem: & pompam munerum de reliquiis Barbaricæ cladis exaggeras: ac tantam captiuorum multitudinem beſtiis obiicis, vt ingrati & perfidi non minus doloris ex ludibrio ſui, quàm ex ipſa morte patiantur? Inde eſt, quòd cùm exitum differre liceat, perire feſtinant: ſeſéque letalibus vulneribus & mortibus offerunt. Ex quo ipſo apparet, quàm magnum ſit viciſſe tam prodigos ſui. Facile eſt vincere timidos, & imbelles, quales amœna Græcia, & deliciæ Orientis educant,*

vix

vix leue pallium, & ſericos ſinus vitando Soli tolerantes: &, ſi quando in periculum venerint, libertatis immemores, vt ſeruire liceat orantes. Romanum verò militem, quem qualemcumque ordinat diſciplina, & ſacramenti religio confirmat: aut trucem Francum, ferinâ ſolâ carne diſtentum, qui vitam pro victus ſui vilitate contemnat, quanta molis ſit ſuperare, vel capere? quod tu, Imperator, & nuper in Italia, & in ipſo conſpectu Barbaria paullo antè feciſti. Ex his iudicari poteſt quàm falſò ſimul & ridiculè affirmet Conſtantinus Porphyrogennetus Conſtantinum Maximum inter ſucceſſores ſuos, & gentium exterarum Reges, præſertim Chriſtianæ religionis expertes, affinitates contrahi vetuiſſe: vnis Francis exceptis, qui & cognatione quadam, ac commercio cum Romanis iuncti eſſent: & ſplendore, nobilitate, ac potentia ceteris nationibus antecellerent. maximè quòd Conſtantinus ipſe ex his partibus, hoc eſt ex Britannia Franciæ proxima Princeps ortus eſſet. apud Eboracum enim patre mortuo delatam ſibi à militibus purpuram ſumſerat.

Ita fractis Franciæ viribus, non immeritò Conſtantinus Maximus Auguſtus præter cetera cognomen Germanici, & Francici vindicauit. quippe in inſcriptione, quam Onufrius profert, appellatur IMP. CÆSAR. D. CONSTANTI. FILIVS. FL. CONSTANTINVS. MAX. VICTOR. AC. TRIVMPHATOR. PIVS. FELIX. INVICTVS. AVG. GERMANICVS. SARMATICVS. FRANCICVS. GOTHICVS. VANDALICVS. Conſtantini de Francis victorias intelligi voluit Euſebius libro I de vita eius, cùm ait Barbaros, accolas fluminis Reni & Occidentalis Oceani, intractabiles, præcipiti audacia tumultuantes: à Conſtantino initio principatus domitos eſſe ac manſuefactos. alios autem, quotquot ad humanitatem traduci non poſſe intelligebat, velut feras quaſdam beſtias à finibus Imperij Romani remotos, & incurſionibus abſterritos eſſe. Eaſdem victorias per ironiam extollit Iulianus in libro de Cæſaribus, in quo anteponit ſeſe Alexandro Magno Flauius Conſtantinus Maximus: quòd illi cum imbellibus & pauidis Aſiaticis: ſibi cum Romanis, cum Germanis gen-

D

tibus; hoc eſt cum Francis & Alamannis; cum Scytharum quoque populis res fuerit.

Multa deinde bella aduerſus Francos paternâ fortunâ geſſit Fl. Iul. Valer. Criſpus Cæſar, quem Conſtantinus, ex Mineruina priore coniuge genitum, Galliæ præfecerat: eóſque & cis Renum, & in Francia prœliis ſuperauit. vt legimus in oratione, quam habuit Nazarius anno XV imperij Conſtantini Aug. Criſpi, & Conſtantini iunio-
CCCXX. ris Cæſarum quinto, Conſtantino VI, & Conſtantino Cæſare Coſſ. *Franci ipſi præter ceteros truces ſub armis tuis ita conciderunt, vt deleri funditus poſſent: niſi diuino inſtinctu, quo geris omnia, quos ipſe afflixeras, conficiendos filio reſeruaſſes. Quamquam ad gloriam veſtram fecunda malis ſuis natio ita raptim adoleuit, robuſtéque recreata eſt, vt fortiſſimo Cæſari primitias ingentis victoriæ daret: cùm memoriâ acceptæ cladis non infracta, ſed aſperata pugnaret. Quæ tuum, Conſtantine Maxime, mite pectus inundauit gratulatio, cui tanto interuallo videre filium licuit, & videre victorem? Narrauit vtique exhauſta bella, & hoc ad tuam gratiam, non ad ſui oſtentationem: qualis in excipiendo hoſte, quàm reſiſtenti vehemens, quàm facilis ſupplicanti.* Addit Nazarius *iacere in latere Galliarum, aut in ſinu ſuo fuſam Barbariam: Criſpúmque Cæſarem iam in obterendis hoſtibus grauem, terrorem paternum, quo ſemper Barbaria omnis intremuit, deriuare ad nomen ſuum cœpiſſe.*

Conſtantinus Gallias tametſi filiis alij poſt alium com-
CCCXIX. miſſas non rarò viſit ac inſpexit, & V Conſulatu ſuo ac
CCCXXII. Licinij Cæſ. iterum Pacatiano & Hilariano Coſſ. Coloniam Agrippinam petiit. (ſicuti leges ibi ab eo ſupradictis Coſſ. latæ docent) credo vt cum Francorum Regibus colloqueretur, quos ab Agrippinenſibus Renus diuidebat.

Poſt receptum armis orbem Romanum, quem Diocletianus ante annos circiter XXXIV primus diuiſerat: Conſtantino annum imperij XX Nicomediæ ludis cele-
CCCXXV. brante, Paullino & Iuliano Conſulibus Fl. Iulius Criſpus Francis bellum parabat inferre. ſicut indicare videtur Publilius Optatianus Porphyrius, cuius hi ſunt verſus

ex poëmate non laborioſè magis quàm ridiculè compoſito ad Conſtantinum Aug. Vicennalia ſpectacula edentem.

--Sed Criſpi in fortia vires
Non dubiæ ripâ Renum, Rhodanúmque tueri
Vlteriore parant, & Francis triſtia iura.

Idem ait *populos feroces*, hoc eſt Francos, & Alamannos, ductu Flauij Criſpi Cæſaris & Gallorum copiis tranſitu Reni, ac rapinis prohiberi.

Omnis ab Arctois plaga finibus, horrida Cauro,
Et tibi fida, ſuis ſemper bene militat armis:
Réſque gerit virtute tuas: populóſque feroces
Propellit.

Reliqua piget ſubiicere. Miror autem, cur Porphyrius vtramque Rhodani ripam neget tum Romanorum fuiſſe: cùm Rhodanus profluat ex monte Adula, qui eſt inter Rætos, & Gallos: atque inde per Gallicas gentes in mare decurrat: conſtétque Gallos omnes, ac Rætos ſub imperio Conſtantini fuiſſe.

Et Criſpum quidem adoleſcentem eximium, à Flauia Maximiana Fauſta nouerca de ſtupro fruſtra appellatum, deinde falſò inſimulatum credulus ac crudelis pater ſeptimo Conſulatu iuſſit interfici. Mirum vt non ſit Con- CCC-
ſtantinum, qui in cædem innocentis filij durauerit, in XXVI.
Francos captiuos tam inhumanè ſæuiiſſe. Criſpo ſubſtitutus eſt Conſtantius Cæſar, ſicut Iulianus ſcribit: qui cum Regibus Barbarorum, inter quos Conſtantinus ex induſtria bella ſeuerat; crebrò collocutus eſt: nec multo pòſt ad cuſtodiam Orientis traductus: & Flauio Claudio Conſtantino iuniori Cæſari Gallia commiſſa, qui anno poſt patris obitum tertio, Acindyno & Proculo CCCXLI.
Coſſ. temerè bellum ciens; dum ſpoliare fratrem conatur, victus apud Aquileiam, & obtruncatus ſuum ipſe Imperium amiſit.

Sic Flauius Iulius Conſtans, minimus natu è filiis Conſtantini, Conſtantij Aug. nepos, qui Italiam, Illyricum, & Africam obtinebat: ad eas prouincias Galliam, Hiſpaniam, ac Britanniam adiunxit. Eodémque tempore
Marcellino & Probino Coſſ. Franci magnâ manu Re- CCCXLI.

num tranſierunt: & cum Conſtante Auguſto variâ fortunâ congreſſi, depopulatâ Galliâ in ea hiemauerunt: ac
cccxlii. ſe Gallorum copiis aluerunt. quos Conſtans ſecundo Conſulatu, anno ætatis XX quia ferro minimè poterat, auro repulit: non (vti Libanius per adulationem mentitus tradidit) alacritate ſuâ territos vt pacis conditiones reciperent ſubegit.

Hanc pacem omnibus victoriis anteferendam ait Libanius in oratione de rebus geſtis Imperatorum Conſtantij, atque Conſtantis: miratúrque Francos, quæ gens Martem ſpirans quotidianis incurſionibus Gallias vaſtare, & Imperatores fatigare antea conſueuiſſet: neque vllis vmquam verbis, aut viribus à populationibus deterreri potuiſſet: Conſtantis aduentu ac fiducia commotos, prœlio cum eo decertare auſos non eſſe. pacem bello, quietem ſuo contentam dulci aliena prædandi licentiæ prætuliſſe. accepiſſe etiam à Conſtante Principes inſpecturos & enuntiaturos, ſi quid aduerſus Imperium Romanum iniretur conſilij. Eum in modum ſine pugna ac ſine cuiuſquam vulnere domitos eſſe Francos, quibus abſiſtere bello, ſeruitutis inſtar ſit; à rapinis temperare, detrimenti. Addit Libanius ceteras Barbaras gentes maiores, ac minores, quæ modò ſingulæ per ſe, modò iunctis viribus vniuerſæ finitimas prouincias continuis eruptionibus latrociniiſque vexauerant: vbi Francos, cunctis antea terribiles, metu perturbatos pacem petiiſſe atque domum rediiſſe compererunt: conſternatas ſimiliter, velut detracto ſibi capite, quieuiſſe. Quare apud Aurelium Victorem, & Zoſimum, & in libro de vita & moribus Imperatorum dicitur Conſtans *exterarum gentium* (id eſt Francorum, & Pictorum Alamannorúmque) *motus compreſſiſſe*, nihílque à Barbaris metuiſſe: & eximiâ formâ pueros redemtæ pacis obſides ab illis accepiſſe. Sophronius Euſebius Hieronymus in Hiſtoria temporum, quod Chronicon vocant, refert Conſtantem anno imperij IIII. *vario euentu aduerſus Francos pugnauiſſe, à quo perdomiti* fuerint anno inſequenti, *& pax cum eis facta.* Hermias quoque Sozomenus libro III Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ negat vllum

ex Italia, & Tranſalpinis partibus Epiſcopum Antiochenſi Concilio interfuiſſe: quoniam eo tempore Franci Galliam depopulabantur, & in Oriente terra mouebat. Et Socrates libro II ait Marcellino, & Probino Coſſ. CCCXLI.
Rempublicam non mediocriter eſſe perturbatam: quòd Franci in Galliam tranſierant, quos Conſtans iterum CCCXLII.
Conſul vicerit, & ex hoſtibus fœderatos Romanorum fecerit. Socratis verborum malus interpres fuit Aurelius Caſſiodorus Senator, (tametſi eum & Auctor Hiſtoriæ Miſcellæ in libro XI, & Sigebertus in Chronico ſunt ſecuti) apud quem libro IV Hiſtoriæ Tripartitæ Conſtans dicitur *gentem Francorum circa Gallias poſitam, ac tum Romanis infeſtam oppreſſiſſe, & Romano Imperio ſubieciſſe.* Eumdem in Chronico fefellit biennium. ſcribit enim Leontio, & Salluſtio Coſſ. (quem annum quin- CCCXLIV.
tum poſt Conſtantini mortem fuiſſe putat, cùm fuerit ſeptimus) *Francis à Conſtante perdomitis* pacem datam eſſe: qui quemadmodum victi, domiti, & oppreſſi ſint, Libanius Conſtantis æqualis ſuprà indicat. Huius Francorum eruptionis, & Conſtantis aduerſus eos expeditionis mentionem habet in Faſtis etiam Hydatius Foro Limicorum ortus; Aquiflauienſis, non autem (vt Sigebertus dicit) Limicenſis Epiſcopus: tradítque Marcellino, & Probino Coſſ. à Conſtante Aug. in Galliis contra gentem Francorum pugnatum: & Conſtantio III, ac Conſtante II Coſſ. *victos* ab eo *Francos* eſſe, *atque pacatos.* Denique ex Cedreno in Epitome Hiſtoriarum, & ex Nicephoro Calliſto in libro IX diſcimus Conſtantem cum Francis, qui Occidentalem Galliam incurſionibus maximè vexabant decertauiſſe, ac rem bene geſſiſſe. Noſtram Galliam, Occidentalem Galatiam Græci vocabant, vt diſtinguerent à Gallogræcia, quam Galatiam Orientalem, & minorem dixere.

Poſt Conſtantis in Francos expeditionem anno octauo ineunte, Sergio, & Nigriniano Coſſ. Magnentius, CCCL.
natione Francus, Protector antea Conſtantini Maximi, tùm autem Iouianorum & Herculianorum Tribunus, Auguſtoduni Æduorum XV Kal. Februar. inter cenam appellatus eſt Imperator: vir fortiſſimus, & ob res præ-

clarè geſtas acceptiſſimus militi: confeſtímque ad Conſtantem inſequendum & interficiendum emiſſarium factionis ac gentis ſuæ Gaiſonem cum lectiſſimis copiis miſit: quem huius cædis ergò in annum ſibi Conſulatus collegam aſſumſit: Gallias, Italiam, & Africam occupauit: Flauium Nepotianum, ſcenicum Principem, vnáque matrem eius Eutropiam, Conſtantini ſororem, Romæ intra menſem oppreſſit: multos vtriuſque ordinis, Nepotiani partium adiutores proſcripſit & occidit: cum Vetranione, qui ſub idem tempus in Pannonia ab Illyrico exercitu factus erat Imperator, ſocietatem iniuit: ac legatos de conſortio imperij, & de affinitate fruſtra ad Conſtantium miſit. deinde non inferiora domeſticis copiis auxilia Francorum popularium ſuorum, Saxo-
CCCLI. númque accerſiuit: P. C. Sergij & Nigriniani Conſtantianos in Pannonia concîdit: ad Murſiam acie victus & caſtris exutus eſt amiſſis ſuorum millibus XXXVI, cæſis hoſtium XXX millibus. Decentio Cęſare, & Paullo Coſſ.
CCCLII. in Occidentis tractibus; in Oriente Conſtantio Aug. V, & Conſtantio Cæſare Coſſ. in Alpibus Iuliis ad manſionem Longaticum (quam τὸ Τεῖχος vetus caſtellum impoſitum Alpibus à Iuliano in oratione II de laudibus Conſtantij A. vocari animaduerto) iterùm fuſus fugatúſque, hoſtes incautos apud Ticinum ſuperauit: & in Gallia circa Montem Seleucum tertio prœlio pulſus, Lugdunum ſeſe contulit: obſeſſúſque clauſo Palatio matrem, & Deſiderium Cæſarem fratrem iugulauit: ſimiliter propinquos, & familiares, ſi qui alij aderant, hoſtilibus contumeliis eripuit. tandem XVIII Kal. Sept. gladio
CCCLIII. ſeipſe transfixit Conſtantio VI, & Conſtantio Gallo II. Coſſ. corpus eius à Conſtantianis laceratum, caput per Europæ, Africæ, Aſiæque vrbes circumlatum eſt. denique Decentius Cæſar, quem Magnentius Aug. frater Ciſalpinis regionibus præfecerat, III pòſt die, XV Kal. Septemb. Agendici Senonum, collo in faſciam inſerto, ſe ſuſpendit, Gordianum ſeniorem imitatus. Conſtantius (vti in libro XV Codicis Theodoſiani inuenîmus) V Conſulatu viui Magnentij acta reſcidit: eiuſdem filium infantem ſeruauit: & Magnentiacos, Decentia-

cóſque numeros ita dictos, ne nouis rebus ſtuderent, in Orientem tranſtulit: ac confecto bello anno XVI poſt patris mortem totius Romani Imperij potitus eſt. Scribit Zonaras Deſiderium nullum à Magnentio letale vulnus accepiſſe, eíque breui curato, ac dedenti ſe Conſtantium incolumitatem conceſſiſſe.

Hunc exitum fecit Magnentius anno ætatis circa L, imperij IV: iuſtáſque dedit pœnas Conſtanti interfecto, qui eum quondam ab ita militum obiectu purpuræ ſuæ defenderat. Fuit autem corpore magno, & robuſto; legendi ſtudioſus; latino ſermone promtus; acer; animi immodicus; in rebus ſecundis audax, & tumidus; in aduerſis cū vana oſtentatione fiduciæ timidus; nec ſine magna ſimplicitatis ſimulatione verſutus, & malignus: Religione Chriſtianus: nã Magnentianos, & Decentianos nummos notâ ☧ hoc eſt Chriſti ſignatos, & Α ac Ω literis inſcriptos videmus. De Magnentio quidem quæ à Iuliano, & Aurelio Victore ac Athanaſio dicuntur, fuiſſe eum diris, atríſque moribus; ſtultum; crudelem; ignauum; ſpectaculis, & voluptatibus ac magicis vanitatibus deditum; rei militaris, & artis imperatoriæ imperitum; perfidum, impium: hoſtium conuicia magis, quàm Hiſtoricorum verba putanda ſunt. præſertim cùm Iulianus ipſe vi veritatis victus in ſatyra de Cæſaribus Magnentium multas magnas ac glorioſas res geſſiſſe fateatur. CCCLIII.

Ceterùm ne quis miretur, quòd Magnentium Francum appellauerim: Iulianus in laudatione Imper. Conſtantij ſcribit Francos, & Saxones omnium populorum, qui trans Renum & ſuper Occidentalem Oceanum incolunt, maximè bellicoſos, ſeſe cum Magnentio naturalis cognationis ergô coniunxiſſe. & Magnentianum bellum, ciuile appellari non oportere: excitatum enim eſſe à Barbaro, qui Imperium nefariè arripuiſſet. Conſtantiúmque rectè feciſſe, quòd omnes difficultates perferre, atque omnia pericula adire, quàm Barbarū Romanis imperantem; Tribuniciâ poteſtate leges ferentem; Rempublicam cōſtituentem; Pontificémque Maximum pro ſalute Imperij vota facientem videre maluiſſet. Indi-

gnatúrque Magnentium, natione Barbarum; maiorum Conſtantis mancipium; prædæ Germanicæ infelices reliquias, domino ſuo manus attuliſſe: eúmque Romanis imperare voluiſſe, qui niſi eorum beneficio liber eſſe non potuiſſet. Idem Iulianus in alia oratione de rebus geſtis Conſtantij tradit Magnentium milites legionarios complures, nec minorem multitudinem equitum ex Gallia & Hiſpania, præterea cohortes & alas ex præſidiis vtriuſque prouinciæ deductas ſecum habuiſſe: eáſque copias aduentu Germanorum eſſe duplicatas, qui Reno, & Oceano in Occidentem Solem ſpectanti proximi, communis patriæ cauſâ, ac ſpe prædæ ad Magnentium vltro confluxerant. Romanos autem milites, quòd à Magnentio homine Barbaro & externo ſpernebantur, ac Germanis poſtponebantur: contra Conſtantium non ſponte arma tuliſſe. & in eadem oratione Magnentium aſperum ac impudentem Barbarum ex eorum numero, qui non multo antè bello capti fuerant, appellat. Aurelius Victor, qui Conſtantij Aug. æqualis fuit, Magnentium *gentis Barbaræ* vocat. Et Auctor libri de vita & moribus Imperatorum eumdem parentibus Barbaris, qui in Gallia domicilium habebant, genitum dicit. Zoſimus quoque libro II ſcribit Magnentium genus quidem duxiſſe à Barbaris: ſed domo emigrauiſſe, & inter Lætos, quæ gens Gallica erat, ſedem cepiſſe: atque à Conſtantino virtutis ergô ad excelſos militiæ gradus eſſe promotum: ita eum diſciplinæ ac linguæ Romanæ notitiam habuiſſe: vxorem duxiſſe Iuſtinam Conſtantiani & Cerealis alterius poſt alterum Tribunorum ſtabuli ſororem, ex qua poſtea Imperator Valentinianus filium ſui nominis tulit. Ex his ſatis apparet Magnentium natione Francum fuiſſe: ſiue, vt Auctor Epitomes Victoris refert, apud Gallos natus ſit parentibus, quos inter ceteros Francos Conſtantius Chlorus ceperat, & in Galliam traduxerat. ſiue ipſe ſponte (vti Zoſimus commemorat) relictâ Germaniâ vnà cum patre & fratribus, Conſtantini principatu, ad Romanos ſe contulerit, & in ea terra locum domicilio delegerit. Lætos autem, vel (ſicuti in libris Ammiani manuſcriptis, & apud Zoſimum

mum legimus) Letos gentem Gallicam fuiſſe vt Zoſimus ſuprà, ita & Eumenius in oratione de rebus geſtis Conſtantij Cæſaris videtur indicare: in qua ait Lætum in agrum Neruicum, vnde credo Barbarorum armis expulſus fuerat, iuſſu Maximiani Aug. *poſtliminio* eſſe *reſtitutum*. Iidem in libro, qui inſcribitur Notitia dignitatum, ac prouinciarum Imperij Romani, Læti Neruij appellantur: & Lætiæ opido Neruiorum, cuius mentionem facit Hugbaldus in libro de vita Rictrudis, nomen dedere. tamen in ſupradicta Notitia Lætus cùm Gallorum, tum etiam Germanorum præſidiariorum per Galliam diſpoſitorum, ſcilicet Batauorum, Neruiorum, Lingonum, Gentilium Sueuorum, Francorum, Teutonicianorum cõmune prænomen eſt. Ammianus quidem libro XX adoleſcentes *Letos quoſdam, cis Renum editam Barbarorum progeniem*; atque in libro XXI legionem quamdam Lætos vocat. Et Imperator Valentinianus maior in libro VII Codicis Theodoſiani negat quemquam niſi datis prædibus Lætis præponi. Ibidem quoque Honorius Auguſtus Lætos, Alamannos, & Sarmatas, nimirum captiuis, aut dediticiis oriundos, delectui obnoxios eſſe, & legionibus inſeri ſolere declarat. Idémque libro XIII, Barbaris, qui ex multis ac variis gentibus ad ipſum confluxerant, *terras Læticas* diuidi iubet; & pro ſuis cuique meritis ſtatutum à ſe agri modum attribui: à quibus terris Læticis Liticiani apud Iordanem, nî fallor, cognominantur, & Aëtium in bello Hunnico auxilio iuuiſſe dicuntur. Ceterùm non eſt quòd quis exiſtimet Magnentium Francum non fuiſſe, quòd nomen Romanum ipſe fratréſque eius ac Magnus pater tulerint. nam & Siluanus nomine latino appellatus eſt filius Boniti Franci: & Barbari qui ſpe honorum & opum inducti ad Romanos Principes ſe contulerant, nihil antiquius vtplurimùm ducebant, quàm originis ſuæ monumenta abolere, mirum vt non ſit Magnum filióſque eius Magnentium, Decentium, ac Deſiderium, qui diu in Gallia domicilium habuere, patria ſua nomina Romanis nominibus mutauiſſe.

Conſtantio VII & Conſtantio III Coſſ. Conſtantius CCCLV.

Aug. Conſtantium Gallum fratrem patruelem, quem Cæſarem ante triennium creauerat, & Conſtantinæ ſorori ſuæ matrimonio iunctum Orienti præpoſuerat, ob cædem Domitiani Pręf. Montij Quęſt. aliorumque complurium euocatum purpurâ exui, & capite trũcari iuſſit.

CCCLV. Anno ſecundo poſt Magnentij Franci mortem, nouus iterum in Gallia ex eadem gente ortus eſt Imperator. *Tum in Palatio Francorum multitudo florebat:* vt ait Ammianus Marcellinus libro decimoquinto, indicióque ſunt tot apud eum Germana nomina Protectorum, ac Tribunorum; & ille Candidatus Imperatoris Conſtantij, quem Hieronymus ſcribit petito à Principe commeatu, ſumtíſque ad Conſularem Palæſtinæ literis commendaticiis, cum magno comitatu iter vehiculis publicis feciſſe: & honorificentiſſimè à Decurionibus Gazæ ad Hilarionem perductum, ac eiecto Dæmone ſibi redditum fuiſſe. Horum Francorum auctoritate & dignitate facilè primus erat Siluanus, Boniti fortiſſimi viri, & in bello Liciniano optimè de Conſtantino meriti filius: qui Tribunus Armaturarum, paullo ante prœlium Murſinum, cum lectiſſimo equitatu à Magnentio ad Conſtantium tranſierat. ſicuti Iulianus in oratione I de rebus geſtis Conſtantij, & Aurelius Victor, ac Ammianus Marcellinus libro XV memoriæ tradunt. Is (vt in artum contraham, quæ Ammianus libro XV verboſiùs

CCCLV. narrat) Arbetione, & Lolliano Coſſ. Magiſter peditum factus eſt, & in Galliam miſſus, quam præſidiis nudam Germani, in primis Alamanni igne ferróque vaſtabant. Ibi dum hoſtes fortiter repellit: non autem, vti Iulianus oratione II ad Conſtantium ſcribit, exactâ à ciuitatibus pecuniâ ac Germanis datâ pacem amicitiámque redimit: machinatore Lampadio Præfecto Prætorij, conſciis Euſebio, ac Ædeſio, apud Imperatorem à Dynamio accuſatur maieſtatis. fruſtra ciuem ſuum, amicúmque defendentibus, & calumniatores falſi conuincentibus Malarico Gentilium rectore; Mallobaude Tribuno Armaturarum, paullo antè inquiſitore Gallo Cæſari dato: Bappone ductore Promotorum; (quem XVII pòſt anno, Modeſto, & Arinthæo Coſſ. Præfectum vrbis

fuiſſe in libro VI Codicis Theodoſiani inuenimus) Bainobaude tùm Scurariorum, deinde Cornutorum Tribuno; Teutomere Protectore Domeſtico, hoc eſt Principis Stipatore; Seniauco turmæ equeſtri præpoſito, ceteríſque in aula eminentibus Francis. Quibus de rebus Flauius Siluanus in Agrippinenſi Colonia certior factus, audiénſque ſeruos & clientes ſuos torqueri, ac bona velut in fiſcum inferenda deſcribi; ne indictâ cauſâ capitis condemnaretur, nõ mediocriter timebat. ſolicitum, & aut in Franciam fugere, aut popularibus per Galliam effuſis ſe credere cogitantem deterruit à propoſito Laniogaiſus Tribunus, natione Francus; quondam Candidatus Imperatoris Conſtantis, eiúſque fugæ vnicus ſocius; affirmans fore, vt à Francis interficeretur, vel viuus Conſtantio caput ipſius licitanti traderetur. Itaque mutato conſilio Siluanus exercitum, cui præerat, promiſſis maximis ſolicitauit, & Auguſtus eſt appellatus. iámque confluentibus vndique ad eum promtiſſimo quoque & egentiſſimo; ad opprimendum in hibernis Conſtantium, per Alpes Cottias Mediolanum contendere parabat: cùm ipſum ſpe ingentis pecuniæ clam corrupti per Vrſicinum milites die imperij octauo & viceſimo trucidauere. Mox quæſtiones de Siluani amicis, & coniurationis participibus crudeles habitæ ſunt. Proculus & Pœmenius ſupplicio affecti. Aſclepiodotus, Lutto, & Maudio Comites necati. & vt apud Iulianum in oratione II de rebus geſtis Conſtantij legimus, Siluani paruus filius, quem is in Galliam proficiſcens obſidem fidei apud Imperatorem reliquerat, incolumis ſeruatus. Ammianus Marcellinus Siluanum fortiſſimum ducem, magnorúmque meritorum appellat: Aurelius Victor *in Gallia natum Barbaris parentibus* dicit. Eumdem Auctor libelli de vita & moribus Imperatorum *Barbaro* quidem *patre genitum*, ſed Romanis artibus ac diſciplinis inſtitutum; naturâ autem blandum, & patientem ait fuiſſe. vt non dubitem, quin falsò & malignè Claudius Mamertinus in ea oratione, qua Iuliano Aug. pro Conſulatu gratias agit, Siluanum tamquam imbellem; libidinoſum; curarum, vigiliæ, & laboris intolerantem; auarum,

crudelémque carpat, & *propter cæcam imperandi cupiditatem* in ferrum ruiſſe affirmet.

CCCLV. Eodem anno VIIII dus Nouemb. Flauius Iulius Conſtantius Aug. Flauium Claudium Iulianum, fratrem patruelem, Iulij Conſtantij filium, Conſtantij Chlori Aug. nepotem, Galli Cæſaris fratrem, quatuor & viginti annos natum Mediolani Cæſarem creauit, & in Galliam ad repellendos Germanos miſit: qui (ſicuti Iulianus ipſe in epiſtola ad Athenienſes, & Libanius ſcribunt) quinque & quadraginta vrbibus captis, direptis, ac dirutis; multis prætere a caſtellis; Gallicam ripam Reni omnem, agróſque vſque ad trecenteſimum ſtadium à flumine tenebant: & adiacentem ſibi regionem per nongenta ſtadia erant depopulati. Hos Germanos Zoſimus libro III Francos, Alamannos, & Saxones fuiſſe dicit. Et Alamannos quidem Libanius in laudatione Iuliani, Hermias Sozomenus libro V Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & Socrates libro III à Conſtantio, cum Magnentio bellum gerente, per literas euocatos ac mercede conductos in Galliam erupiſſe tradunt: contra quos comparatas copias Magnentius in Conſtantianos duxit, Galliæ tutelâ Decentio fratri permiſſâ, quem Cnodomarius Rex Alamannorum, populatione Galliarum nobilis proelio ſuperauit. Quamquam Iulianus oratione I de rebus geſtis Conſtantij factum eius aut diſſimulans, aut ignorans, affirmat Magnentium, abductis ſecum Galliæ viribus, prouinciam vacuam *Barbaris* reliquiſſe; quo nomine non Francos, aut Saxones; (quippe hi Magnentij ſocij erant) ſed Alamannos à Iuliano & ſupradictis auctoribus deſignari apparet. Francos autem eodem tempore in Galliam incurriſſe indicat Ammianus Marcellinus in libro XV, apud quem Conſtantius Aug. de Iuliano Cæſare faciendo exercitum alloquens, ait *Barbaros tyrannorum*, hoc eſt Francos Magnentij, atque Siluani popularium *Manibus Romano ſanguine parentare*, ruptiſque limitibus Gallias impunè peruagari. Franci certè, Barbari ab Marcellino appellati, ſtatim poſt Siluani mortem Coloniam Agrippinam, clariſſimam vrbem inferioris Germaniæ obſedere, captámque deleuere. At

Saxonibus cum Iuliano rem fuiſſe nemo præter Zoſimum ſcribit: quæ gens piraticâ famoſa, Cimbricam Cherſoneſum & inſulas Albis oſtio obiectas colens; oram Galliæ maritimam vimineis nauiculis, corio bubulo circumſutis, infeſtam habere magis quàm opida oppugnare, aut interiora regionis penetrare conſueuerat.

Inſequenti anno Viennæ cùm hiemauiſſet, & inſignia CCCLVI. Conſulatus ſumſiſſet Iulianus Cæſar, Coloniam Agrippinenſem ante menſes circiter decem captam; vt ipſe in epiſtola ad Senatum populúmque Athenienſem ait; recepit. Vnde Ammianus Marcellinus libro XVI tradit Iulianum *ingreſſum Agrippinam, ante eius in Gallias aduentum excisam, non priùs inde mouiſſe; quàm cum Francorum Regibus, furore miteſcente perterritis, pacem Reipublicæ profuturam firmauiſſet, vrbémque munitiſſimam refeciſſet.*

Conſtantio IX, & Iuliano Cæſare II Coſſ. apud Argentoratum commiſſo prœlio cæſa ſunt Alamannorum CCCLVII. ſena millia; Chnodomarius Rex captus; plurimi vi fluminis Reni ablati, atque ſubmerſi: ex parte Iuliani CCXL & VII deſiderati; in his Bainobaudes, de quo ſuprà mentionem feci, natione Francus, Tribunus Cornutorum. Cùm poſt eam victoriam Iulianus Cæſar vaſtatâ Alamanniâ, exercitum in hiberna deduceret; audiiſſétque Francos aliquot per occaſionem, prædarum agendarum causâ, in Galliam irrupiſſe: & inter Renum ac Moſam loca nuda præſidiis, vicóſque Iuliacenſium, ac Traiectenſium depopulari: ad eos opprimendos contendit. Erant autem Franci (ſicuti Marcellinus libro XVII ſcribit) haud ampliùs quàm ſexcenti: quos, credo quòd & patrio more leuiter armati, & inſitâ quadam velocitate præditi erant; velites appellat. Hi Cæſaris aduentu exterriti duo munimenta dudum deſerta, ad ripas Moſæ poſita occupauere: circumſeſſíque per II ferè menſes Decembrem atque Ianuarium, nimirum dies IV & L oppugnationem ſuſtinuere. Interea Cæſar veritus ne quia flumen congelauerat, ſilentio profugerent; milites luſoriis, hoc eſt leuibus nauigiis inuectos, noctu glaciem frangere iubebat. Ita Franci fame & inopiâ preſſi, & aſſiduis laboribus vigiliíſque confecti ſe dedi-

derunt, atque ad Conſtantium ſunt miſſi. quos ille confeſtim ſolutos, & armatos copiis ſuis immiſcuit, miratus ſpeciem ac magnitudinem corporum: nam ſinguli multorum inſtar eſſe videbantur. Addit Marcellinus Francos magnâ manu ad eximendos obſidione ciues veniſſe: cúmque eos iam captos ad Conſtantium perduci cognouiſſent; nihil præterea auſos domum reuertiſſe. At Libanius in laudatione Iuliani ait hos multis ſuorũ amiſſis repulſos eſſe, nec ſexcentos, ſed mille admodum caſtello vacuo ab incolis ſe incluſiſſe, atque ab Iuliano captos eſſe. Hoc eſt, quod in epiſtola ad Athenienſes Iulianus ipſe ſcribit duobus prœliis, & vnâ expugnatione Barbaros mille, ætate florentes, in ſuam poteſtatem veniſſe.

CCC-LIX. Euſebio, & Hypatio Coſſ. Claudius Iulianus Cæſar, ſexcentarum nauium claſſe fabricatâ, deductáque in Renum, Germanis bellum intulit: partem Saliorum in fidem accepit: Chamauos expulit: magno puerorum, mulierum, pecorúmque numero potitus eſt: tantum denique Chamauis terrorem iniecit, vt & obſides dederint: & quæ præcipua expeditionis cauſa erat, frumentum ex Britannia inſula (quod ipſis inuitis ſupportari potuiſſe negat Eunapius) in caſtella ac hiberna militum ad Renum poſita tutò deinde & facilè ſit ſubuectum. ſicuti fieri conſueuiſſe Libanius in laudatione Iuliani, Ammianus Marcellinus libro XVIII, & Zoſimus libro III tradunt. Equidem Iuliano in epiſtola ad Athenienſes ita loquenti de ſe magis quàm Marcellino, tum in Oriente ſub Vrſicino militanti, credi arbitror oportere: qui nec vllius claſſis comparatæ mentionem facit; nec in Reno, hoc eſt, vt Zoſimus docet, in inſula Batauorum; ſed in continente Gallia aduerſus Salios, & Chamauos bellum à Iuliano geſtum eſſe dicit. Sic enim libro XVII refert: cùm Franci, qui Salij appellantur, Toxandriam locum, vel opidum Toxandrorum ante
CCC-LVIII. aliquot annos occupauiſſent: Datiano, & Cereale Coſſ. Iulianum ad eos opprimendos omnibus copiis contendiſſe. properanti, & iam Atuacam Tungrorum ingreſſo legatos à Saliis de pace occurriſſe, ac poſtulâſſe, vt ſibi, niſi laceſſerentur, quieturis ſuis in finibus conſidere eius

voluntate liceret. quos Iulianus Cæſar cum mandatis doniſque remiſerit pollicitus, dum re deliberata reuerterentur, ſe ibidem exſpectaturum: ac nihilo ſegniùs poſt diſceſſum legatorum motis caſtris; & Seuero Magiſtro equitum ad ripam Reni verſùs, quà effugium patebat, proficiſci iuſſo, celeriter exercitum in Salios duxerit, cunctóſque deimprouiſo diuerſis è partibus aggreſſus, perculſos ac ſupplices cum coniugibus & liberis in deditionem acceperit. è Chamauis deinde, qui ſimiliter cis Renum agros armis quæſitos tenebant: multos occiſos; captos; reliquos in fugam coniectos eſſe; ac pace per legatos impetratâ incolumes domum rediiſſe. Tum tria munimenta, ſiue caſtella, quæ illi impoſita flumini Moſæ funditùs euerterant, iuſſu Iuliani à militibus eſſe reſtituta. libro autem XVIII Marcellinus ſcribit anno inſequenti Euſebio, & Hypatio Coſſ. Iulianum horrea in eorum locum, quæ Germani circa ripam Reni incenderant, plurima exſtruxiſſe, in eáque frumentum, quod alendis militibus ſatis erat, condidiſſe. Eiuſce aduerſus Salios expeditionis quis fuerit euentus Libanius in laudatione funebri Iuliani docet, in qua dicit Iulianum Cæſarem, more fulguris circa flumen Renum repentè viſum, tantum omnibus Saliis terrorem inieciſſe, vt traduci eò quò vellet ſuppliciter orarent, ſub eius imperio & ditione futuri. agros itaq; petentibus Cæſarem dediſſe, ac poſtea Barbarorũ aduerſus Barbaros operâ in bello vſum eſſe. Quæ ita geſta eſſe Iulianus ipſe ſuprà ſcribit: niſi quòd non nomen omne Saliorum, vti ait Libanius, ſed partem tantùm gẽtis, quæ in Galliam irruperat, deditionem feciſſe veriùs dicit. Salios autem in Galliæ finibus à Iuliano collocatos eſſe docet libellus, principatu Honorij & Theodoſij minoris editus, qui Notitia dignitatum & prouinciarum Imperij Romani inſcribitur: in quo legimus Salios Seniores, eo cognomine à Saliis Iunioribus diſtinctos; quòd primi inter Romanos recepti ſunt, intra Gallias ſub viro illuſtri Magiſtro equitum Gallicanorum militauiſſe. Zoſimus non modò Salios, ſed etiã Quados in deditionem redactos eſſe lib. III affirmat, ac memoriæ tradit Quadis, parti Saxonum, cùm eru-

CCCLIX.

ptionem in Galliam facere pararent, finitimos Francos, captis armis, iter per ſuos fines dare noluiſſe: ne Cæſar iuſtam belli ipſis iterum inferendi cauſam haberet. (Nam vt ſuprà docuimus, Iulianus in primo Conſulatu cum Regibus Francorũ, Deuſonem Coloniæ Agrippinenſi ab ipſo captæ oppoſitum, pagóſque vicinos, per quos Saxones nonnumquam in Galliam contendebant, tenentibus, pacem inierat.) Quados itaque tumultuariis nauiculis Franciam circumuectos acceſſiſſe ad inſulam Batauorum amnicarum maximam: quam occupauerant Salij, Francica gens, à Saxonibus agris expulſi: & fuſis fugatíſque Saliis, ibi ſedem capeſſiuiſſe. tum ſuperueniente cum exercitu Iuliano Cæſare, Salios iam à Quadis exagitatos vnà cum Rege ſuo vltrò eius ſe fidei ditionique permiſiſſe: Chamauos Cariettonis Franci præclarâ operâ furtis potiùs quàm prœliis oppreſſos eſſe: & ex vtriuſque gentis dediticiis legiones, quæ eius ætate nomen retinerent, à Iuliano factas. Quibus verbis Zoſimus docet Salios, hoc eſt partem Saliorum; ſub aduentum Iuliani in Gallias, à Saxonibus è finibus ſuis pulſos, in inſula Batauorum conſediſſe: ibíque Iulianum Cæſarem cum Saliis, & Quadis bellum geſſiſſe. Quamquam nonnulli docti viri, cùm animaduerterent Quados à Valeria regione Pannoniæ flumine Danubio diuiſos; ab Oceano, & Saxonia longiſſimè abeſſe: & apud Iulianum, ac Marcellinum Saliorum, & Chamauorum velut vnâ eadémque expeditione ſubactorum mentionem fieri: Zoſimum errare, & Chamauos in Quadorum locum ſubſtitui oportere exiſtimauerunt. in quos quæ de Quadis Zoſimus dicit, nihilo magis conueniunt. Neque enim Chamauos partem Saxonum appellare licuit, cùm & ab Eumenio in laudatione Conſtantij Cæſaris, & à Sulpicio Alexandro libro IV Hiſtoriæ inter Francorum gentes numerentur. Neque eoſdem aut per fines Francorum pedeſtri itinere in Galliam contendere: aut vt inſulam Batauorum inter ora fluminis Reni poſitam peterent; Franciæ litora claſſe præteruehi oportuit: ſi verum eſt, quod Cornelius Tacitus, Tabula Theodoſiana, Sulpicius Alexander, & Eunapius Sardianus docent, Chamauos

uos circa inferiorem ripam Reni coluiſſe: vnde in Galliam, à qua tantùm flumine Reno dirimebantur, ipſis tranſire facillimum fuit. Præterea auctores huiuſce ſententiæ, dum Zoſimi errorem vitare volunt, in alium necopinantes incidunt: Chamauóſque, & Salios, vtroſque Francorum populos, ſine cauſa hoſtes ex conterraneis ac conſanguineis faciunt. Erunt forſitan, qui credent, quidquid Zoſimus de Quadis ſuprà dixit, Caucis maioribus conuenire: quos Claudius Ptolemæus ſcribit oram Septemtrionalis Oceani ab amne Viſurge vſque ad flumen Albim tenuiſſe; Saxonibus ſuper ceruicem peninſulæ Cimbricæ habitantibus confines: itaut Cauci à conterminis Saxonibus poſtea domiti, pars eorum vocari potuerint. Cui opinioni libenter accederem, ſi apud auctores, qui de eo bello ſcripſere, & in Notitia dignitatum Imperij Romani vti Saliorum, ac Chamauorum, ſic Caucorum mentio fieret: & Claudianus Caucos Francorum nationibus non annumeraret.

Ceterùm animaduerto Chamauos (vt ex his, quæ Eunapius & Petrus tradunt, colligi poteſt) multis ſuorum occiſis; multis captis; in his Regis ipſius filio; ex inſula Batauorum à Iuliano expulſos, in finitimam patrem Germaniæ; hoc eſt in ſuas ſedes reuertiſſe: quibus Cęſar in hoſticũ tranſgreſſus, ac cum Rege gentis collocutus pacem acceptis obſidibus dederit. Sic autem Eunapius ſcribit Iulianũ Cæſarem, cùm in Germaniam tranſiret, & Chamaui, vt ipſis ignoſceret, ſupplices peterẽt: Nebiogaſtem Regem in colloquium venire iuſſiſſe. quem vt in ripa fluminis Reni cum ſuis ſtantem conſpexit; adhibito interprete ſe, ſi obſides ſibi darent, cum his pacem facturum dixiſſe. affirmantibus Chamauis totidem eum fidei obſides, quot captiuos habere: Iulianum reſpondiſſe hos ſe bello cepiſſe: obſides verò à volentibus tradi oportere. deligerent itaque ex Optimatium numero, quos huic rei maximè idoneos exiſtimarent. aliter pacem ſuſpectam & infidam fore. Rogantibus Barbaris; diceret apertè, quos vellet obſidum nomine accipere: Cæſarem, vt Regis vnicum filium, quem ipſe captiuum in ſua poteſtate habebat, ad ſe adducerent, exegiſſe. Tum verò

Nebiogaſtem, ac Chamauos magno gemitu eiulatúque flentes, & ad pedes Cæſaris prouolutos orâſſe, ne imperaret, quod facere non poſſent: neque enim mortuos ad vitam reuocare ſibi licere. tandem ſilentio facto Regem ita locutum eſſe. Vtinam Cæſar, viueret filius, tibi vt obſes traderetur, hac ſeruitute quàm regni mei poſſeſſione fortunatior futurus. At ille, dum fortiùs quam cautiùs more iuuenum dimicat: à militibus tuis quis eſſet ignorantibus eſt interfectus: quem tu, tamquam adhuc viuat; pacis obſidem poſcis: ego autem occiſum nunc primùm impatienter lugere incipio: propterea quòd intelligo eo amiſſo ſpem pacis mihi ſimul eſſe ſublatam. Hunc ſi in acie cecidiſſe credideris, conſolabor me ipſe, quantum in meo grauiſſimo caſu potero: ſin minùs, & pater, & Rex inuidioſè miſer habendus ſum. quoniam nunc domeſticam calamitatem cum Republica communicare cogor, & ideò Regni potiri videor, vt mihi priuatim non liceat eſſe infelici. Hac oratione motum Iulianum ne lacrymis quidem temperauiſſe auctor eſt Eunapius: & poſtquam ſatis Barbaros deluſerat, filium Nebiogaſtis Regis Chamauorum; cui capto omnis honos, cultúſque regius ſeruabatur, repentè produxiſſe: & cum patre colloqui iuſſiſſe. tùm Barbaros perinde à mærore in admirationem verſos, quaſi non Regis filium adoleſcentem, ſed eius imaginem ab inferis excitatam viderent, ſtupentibus ſimiles ſtetiſſe, ac totis artubus diriguiſſe. Deinde Iulianum Cæſarem, poſtquam Chamauis mens rediit; & captiuus finem loquendi fecit; talem orationem habuiſſe. Hunc vos iuuenem in prœlio periiſſe exiſtimabatis, ſed Deus fortaſſe, aut Romanorum clementia ſeruauit: quem ego non à vobis ex pacto traditum, ſed bellò ac vi captum, obſidis loco håbere conſtitui. Et ipſi quidem, dum apud me erit, nihil ex priſtina fortuna defuturúm polliceor. vos verò, ſi fidem datam fregeritis, nec conuentis ſteteritis, veſtrorum omnium iacturam facietis. neque id propterea dico, quòd in obſidem quidquam grauius ſum conſulturus. crudelis enim, & inhumani animi eſt pœnas alieni criminis ab inſonte expetere, & ferarum rabiem imita-

ri, quæ venatores canéſque inſequentes dum fugiunt, in obuium quemque ſæuire ſolent: ſed quòd gloriari licet neminem adhuc mecum ſine ſua pernicie pugnauiſſe: nedum credatis vobis, ſi fœdus ruperitis, Deo aduerſo meliùs ſucceſſurum. His per interpretem auditis, Chamaui ſuppliciter magis pacem petentes, quàm (vt ait Eunapius) Iulianum Cæſarem, tamquam præſentem Deum venerabundi procubuere: eidémque bona ac læta omnia ſunt precati: qui pace cum eis æquis legibus initâ, Nebiogaſtis matrem, ſicuti popoſcerat, obſidem accepit.

Conſtantio X, & Iuliano III Coſſ. milites Gallicani, quorum optimam & maximam partem Imperator Conſtantius ad cuſtodiam Meſopotamiæ traducere volebat: tranſmarinam militiam detrectantes defecere: & Iulianum Cæſarem Luteciæ Pariſiorum, vbi tum hiemabat, inuitum per vim Auguſtum appellauere. qui eodem anno (vt Marcellinus in libro XX ſcribit) cùm Attuarij, Franciæ gens quietis impatientiſſima; finitimorum cladibus nequaquam deterriti oram Galliæ exteriorem prædationibus licentiùs infeſtarent: in inferiorem Germaniam contendit: & apud opidum Triceſimam exercitu Renum tranſportato, eorum regionem proximam flumini improuiſò intrauit: ac Attuarios inopinantes, atque etiam ſecuros, quòd ſe locorum aditu difficilium præſidio munitos exiſtimabant; neque ob id vllum antea Principum Romanorum in ſuos pagos exercitum introduxiſſe meminerant; facilè oppreſſit: multíſque captis, & occiſis reliquos omnes, vt pacem peterent, & leges à ſe dictas acciperent ſubegit: non aliter Gallos, qui circa ripam Reni, & oram Oceani incolebant, à Francorum latrociniis tutos ſe præſtare poſſe arbitratus. Ex his, quæ ſuprà diximus, apparet Claudium Iulianum, cùm de bello Conſtantio inferendo apud milites orationem haberet, haud immeritò gloriatum populandi diuturnam licentiam, & continentes irruptiones Alamannorum atque Francorum ſuo ductu ac ipſorum virtute repreſſas eſſe: ab eo enim (ſicut Eutropius & Oroſius loquitur) magnâ Alamannorum multitudi- CCCLX.

ne fuſâ; & *ſummotis vltra Renum Germanis*, (hoc eſt Francis) fines ſui Imperio Romano ſunt reſtituti.

Anno inſequenti Tauro & Florentio Coſſ. mortuo Conſtantio Aug. Iulianus Orbis Romani potitus eſt.

CCC-LXIII. Iuliano IV Conſule ad bellum Perſicum profecto, atque occiſo: V Kal. Iulias Iouianus Varroniani Comitis filius, natione Pannonius Imperator eſt ſalutatus: eodémque anno Malaricus Francus, qui ſub Conſtantio Auguſto Tribunus Gentilium fuerat: cùm negotia, quæ habebat in Italia, per ſe ipſe procuraret: delato ſibi per codicillos à Fl. Iouiano Principe Magiſterio militum Galliarum vti noluit. Circa idem ferè tempus Mellobaudes Tribunus, & Siluani quondam amicus, ac ciuis (quemadmodum Marcellinus in libro XXV ſcribit) vnà cum Neuitta, & Victore apud Saporem Regem Perſarum pacis obſes fuit: dum Fl. Iouianus Aug. magis militum fami quàm famæ ſuæ conſulens, regiones quaſdam & opida atque caſtella ad ripas Tigris poſita hoſtibus tradit. quamquam hunc in aliquot Marcellini libris manuſcriptis non Mellobaudem; ſed Bellouedium appellari animaduerto. Non multo pòſt Seniaucum quoque Tribunum, cum Lucilliano Iouiani ſocero, milites Gallicani ſeditione orta interemerunt.

CCC-LXIV. In libro quintodecimo Codicis Theodoſiani inuenio inſequenti anno, quo Iouianus, & Varronianus Conſules fuerunt, exercitui, qui in Dacia Ripenſi erat, Tautomedem Ducem præfuiſſe. cuius ego Ducis nomen nec linguæ Græcæ, nec Latinæ notum emendari, & in Teutomerem mutari oportere arbitror: eóque nomine Teutomerem deſignari: quem & natione Francum, & Conſtantij Auguſti Stipatorem fuiſſe ſcripſi.

Eodem anno mortuo Iouiano Flauius Valerius Valentinianus Cibalenſis Gratiani Comitis filius ex Tribuno ab exercitu factus eſt Imperator.

CCC-LXV. Valentiniano & Valente Augg. Coſſ. Valentinianus Coloniam Agrippinam petiit, non ob aliud, credo, quàm vt cum Francorum Regibus fœdera antiqua ex more iniret: vt docet lex Codicis Theodoſ. libri XI titulo XI inſerta, & data pridie Kalendas Octobres Agrippinæ

Valentiniano & Valente Augg. Coſſ.

Eodem anno ſuperioris, inferioríſque Germaniæ legionibus præerat Charietto homo Francus, cuius ſuprà mentio facta eſt: & cuius de rara magnitudine, de eximiis viribus, de præclaris factis, & de inuicta terribilíque audacia Ammianus Marcellinus libro XVII Eunapius apud Suidam, ac Zoſimus libro III referunt. Hic, vt Marcellinus in libro XXVII tradit, ſupradictis Coſſ. cum Alamannis pugnauit, qui poſt Kalendas Ianuarias Renum tranſierant, & apertis limitibus Galliam incurſionibus vaſtabant. dúmque fugam ſuorum obiurgationibus, & obiectu corporis ſiſtere conatur; diúque confidenter conſiſtens pedem referre erubeſcit; ab hoſtibus eſt interfectus: & Alamanni per vtramque Germaniam, ac Belgicam licentiùs effuſi prædam ex agris egerunt: quos, vt in tres partes exercitum diuiſerant; anno ſequenti Flauius Iouinus Magiſter equitum cùm furtis belli feliciter oppreſſit; tum prœliis fortiter ſuperauit, ſemel apud Catalaunos Barbarorum VI millibus in acie cæſis, IV vulneratis. vnde apud Hydatium in Faſtis dicitur Valentinianus Gratiano Nobiliſſimo, & Dagalaifo Coſſ. gentem Alamannorum viciſſe. CCCLXV. CCCLXVI. CCCLXVI.

Lupicino & Iouino Coſſ. Flauius Valerius Valentinianus Pannonius, vt antea Valentem fratrem, ita Gratianum filium nonum annum agentem, aſſentiente exercitu Gallicano Samarobriuæ Ambianorum in conſortionem Imperij recepit. Tum ſicuti Marcellinus in libro XXVII ſcribit, Franci, & qui Francis finitimi erant, Saxones tractum omnem Galliarum vicis ac opidis, quò adire terrâ maríque potuerunt, direptis ac incenſis; captiuis etiam interfectis ſunt depopulati. Hoc loco notandum eſt non apud Marcellinum tantùm, ſed etiam apud Iulianum, Eutropium, Ambroſium, Oroſium, Zoſimúmque, & alios ſcriptores Francos Saxonibus ſemper, ac plerumque Alamannis quadam honoris prærogatiuâ præponi; atque à Libanio plurimarum gentium Barbararum maiorum minorúmque caput appellari. propterea quòd longè validiſſimi & nobiliſſimi Germanorum omnium, ac belli gloria præſtantiſſimi erant. CCCLXVII.

Sub idem tempus cùm Picti, Scoti, & Atacotti Nectaridum præfectũ oræ maritimæ, & Fulloſaudem Ducem in Britannia victos occidiſſent: Theodoſius, Theodoſij Principis pater, à Valentiniano Aug. aduerſus eos miſſus eſt. qui Barbaris in ſiluas ac paludes ſuas compulſis; regiones, quas intra Vallum occupauerant, recepit: & vt exiſtimo rebus Britanniæ compoſitis, mare à piraticis claſſibus Francorum & Saxonum vindicauit: & Francos quidem in inſula Batauorum fudit: Saxones autem gentem feram in Septemtrionalis Oceani litoribus ac paludibus inuiis ſitam, virtute ac repentinis incurſionibus terribilem circa Orcadas nauali prœlio ſuperauit. Sanè apud Onufrium, & Goltzium legitur inſcriptio, in qua Imperator Cæſar Fl. Valentinianus, vnà cum Fl. Valente fratre, & cum Fl. Gratiano filio Imperatore II, Conſule I, *Germanicus Maximus, Alamannicus Maximus, Francicus Maximus, Gothicus Maximus, Tribunicia poteſtatis* VII, *Imperator ſextùm, Conſul* II appellatur. Præterea Drepanius Pacatus, Gallus, Procõſularis vir in oratione, quâ Theodoſio Aug. occiſum Maximum gratulatur, inter patris eius Theodoſij res geſtas clades Francis Saxonibúſque illatas numerat his verbis. *Quæ Renus, aut Vacalis vidit aggrediar? Iam ſe mihi Sarmatica cæde ſanguineus Iſter obiiciet. Attritam pedeſtribus prœliis Bataiam referam? Saxo conſumtus bellis naualibus offeretur. Redactum ad paludes ſuas Scotum loquar? Compulſus in ſolitudines auias omnis Alamannus, & vterque Maurus occurrent.* Eumdem Theodoſium Drepanius eadem in oratione Saxonici nomen meruiſſe ait. Apud Claudianum de IV Conſulatu Honorij Aug. auus eius Theodoſius ſupradictus appellatur

Terribilis Mauro, debellatórque Britanni
Litoris, ac pariter Boreæ vaſtator & Auſtri.

cuius ductu *— Maduerunt Saxone fuſo*
Orcades: incaluit Pictorum ſanguine Thule:
Scotorum cumulos fleuit glacialis Iuerna.

Quibus in verſibus quod aſſerit Claudianus, Pictos in inſula Thule; Scotos in Ibernia à Theodoſio fuſos ac fugatos eſſe: id poëticâ fide dici conſtat. Nam Marcel-

linus, & Pacatus Drepanius auctores ſunt Pictorum, &
Scotorum copias in Britannia prœliis victas eſſe: cuius
dimidiam partem ad Septemtriones conuerſam, ſiluis &
paludibus impeditam ac ſterilem ob ídque neglectam à
Romanis, & muro per tranſuerſam inſulam ducto ex-
cluſam Picti indigenæ, ſiue Britanni liberi; ferro ora
artúſque pingere ſoliti; & Scoti ex Ibernia orti tene-
bant.

Valentiniano III, & Valente III Coſſ. Saxones, qui ccc.
piraticis lembis iterum in Galliam peruecti maritimam lxx.
oram depopulabantur, perfidiâ Seueri Magiſtri peditum
circumuentos, ac occidione occiſos eſſe Ammianus
Marcellinus libro XXVIII ſcribit. Quam iniuriam cla-
démque popularium vlturi Saxones Valentiniano IV
& Valente IV Coſſ. cùm tertiùm in Galliam erumpere ccc.
pararent, eóque per Germaniam magnâ manu ire con- lxxiii.
tenderent: circa Deuſonem in Francorum finibus Va-
lentiniani auſpiciis oppreſſi ſunt, & interfecti. quem-
admodum Hieronymus, & Oroſius in libro VII, & Caſ-
ſiodorus Senator in Chronico tradunt. Hîc Pontanum,
& quoſdam alios noſtræ ætatis doctos viros mirari con-
uenit, qui à Marcellino, & ab Hieronymo, ac Oroſio
vnius eiuſdémque Saxonum expeditionis mentionem
fieri dicunt. cùm altera incurſio naualis; altera pedeſtris:
hæc tertio Conſulatu Valentiniani Aug. (vt Marcelli-
nus ait) illa quarto (ſicuti Caſſiodorus Senator prodit)
facta fuerit. cùm præterea in hac incurſione Saxones
claſſe Galliam petierint; ibi prædas ex agris egerint;
Nanneium fuderint; pactíque vt inuiolatis abire &
naues conſcendere liceret, à Seuero contra religionem
Iuriſiurandi inſidiis excepti ſint, & occiſi: In illa *pericu-*
loſam Romanis finibus eruptionem (ſicuti Oroſius loqui-
tur) *magna mole meditantes* priuſquam Renum tranſi-
rent, & Galliam ingrederentur, in regione Francorum
apud Deuſonem à Romanis ſint cæſi: quod caſtellum
Coloniæ Agrippinæ obiacens tum forſitan Romano-
rum præſidio tenebatur: quippe Ammianus Marcellinus
in libro XXVIII & XXX auctor eſt Valentinianum
Aug. caſtra ſiue hiberna legionum, & caſtella à capite

Reni vſque ad oſtia poſita in altitudinem extuliſſe: & celſiſſimas turres in vtraque fluminis ripa Romana hoſtilíque opportunis locis crebras conſtituiſſe: vnde longè latéque deſpici poſſet, ne qua ex improuiſo à Germanis in Galliam eruptio fieret. Quæ cauſa fuit, quare Franci principatu Valentiniani ad vaſtandam Galliam Renum aut numquam, aut admodum rarò tranſierint: præſertim cùm Valentinianus delectu habito in prouinciis, maximéque in Gallia; tironibus etiam ex Germania conductis exercitus adauxiſſet.

CCC-LXX. Supradictis Valentiniano III & Valente III Coſſ. Burgundiones, gentem Germanã, quos Marcellinus Burgundios appellat, bellicoſos & immẽſa multitudine omnibus finitimis timendos; Valentinianus Aug. crebrò ſcriptis ad eorum Reges literis in Alamannos immiſit: pollicitus eodem ſe tempore Renum cum exercitu tranſiturum, & territis ac palantibus ſuperuenturum. quo probato conſilio Burgundionum Reges cum lectiſſimis copiis vſque ad ripas Reni progreſſi, antequam Valentinianus in exſtruendis munimentis occupatus milites in vnum locum conduxiſſet, prouincialibus magno terrori fuere: atque ibi paullùm commorati ad Valentinianum Aug. qui die conſtituta non venerat, legatos miſere cohortes auxiliarias petitum, quibus ſuorum domum redeuntium terga tegerentur. quo non impetrato indignati ſe à Principe deceptos ac deriſos in ſuas ſedes reuerterunt. ita Macrianus potentiſſimus Alamannorum Rex Burgundiones euaſit. vt libro XXVIII tradit Ammianus Marcellinus, qui & adiicit Regi apud Burgundiones vetere quodam inſtituto Regnum abrogari conſueuiſſe, ſi ſub eo clades accepta eſſet; aut frumentum anguſtiùs proueniſſet: ſacerdotem verò omnium maximum, qui Siniſtus appellaretur, fuiſſe perpetuum, nec vllis diſcriminibus obnoxium: Burgundionéſque de finibus ac de ſalinis cum Alamannis ſæpe pugnauiſſe: & iam inde à priſcis temporibus *ſobolem* eos *eſſe Romanam:* quos Mamertinus contrà in Genethliaco Maximiani Aug. cum Vandalis, Burgundiis, & Alamannis numerat inter populos, *quibus numquam contigit eſſe Romanis.* At Hieronymus

in

in Chronico, Oroſius in libro VII, & Caſſiodorus Senator ſcribunt triennio pòſt, nimirum IX imperij Valentiniani anno, Valentiniano & Valente IV. Coſſ. *Burgundionum* LXXX *ferè millia ad Renum deſcendiſſe, & ripæ fluminis inſediſſe.* quo anno Saxones, gens quò ventus ferret inexploratò erumpere; & captiuorum decimum quemque Diis patriis immolare ſolita, cùm tranſire in Galliam pararent, apud Deuſonem in Francorum finibus ab Valentiniano Aug. oppreſſi fuerant. Oroſij verba notanda ſunt. *Burgundionum quoque nouorum hoſtium cœpit nomen nouum, qui pluſquam* LXXX *millia, vt fertur, armatorum ripa Reni fluminis inſiderunt.* Ex quibus colligo Valentiniani principatu intra quadriennium duas à Burgundionibus expeditiones eſſe ſuſceptas: quarum altera à Marcellino deſcribatur; altera ab Hieronymo, Oroſio, & Senatore enarretur. quippe in priori expeditione Burgundiones accerſiti amicique venerunt, & in Valentiniani gratiam Alamannis bellum illaturi: in poſteriori *hoſtes*, (vti ait Oroſius) Valentinianóque ob promiſſum non ſeruatum infeſti, ac in Galliam, ſi poſſent, erupturi: hæc Valentiniano III & Valente III Coſſ. illa in IV vtriuſque Conſulatu facta eſt. neque exiſtimo armata millia LXXX non aliter quàm *cateruas lectiſſimas* ab Ammiano Marcellino appellari debuiſſe, aut ad domum reditionem egere externi præſidij, ac tantopere tergis ſuis timere potuiſſe. mirórque Paullum Oroſium, quòd Burgundiones Valentiniani maioris principatu *nouos hoſtes*, ignotóſque antea Romanis fuiſſe putet, *nouúmque* eorum *nomen* tum audiri primùm cœptum affirmet. cùm Plinius Secundus in libro IV Germanos, & partem Vindilorum, hoc eſt Vandalorum Burgundiones vocet: quos Zoſimus ſimiliter libro I Vandalis tamquam finitimos adiungit, Burgundóſque appellat. vt eorum nomen Valentiniano imperante nouum eſſe nequaquam potuerit, quod ætate Plinij, ſeu Flauij Veſpaſiani principatu ante Valentinianum annis ampliùs CCC notum iam Romanis erat. Sed nec tum *noui hoſtes* Romanorum Burgundiones fuiſſe dici poſſunt: ſi quidem (vt Zoſimus libro I prodit) poſt Au-

CCC-LXXIII

CCLXXV. reliani Aug. mortem vnà cum Vandalis in Galliam erupere, depopulatiſque eius prouinciis vbi domum reuertere; in ſuis ſedibus Probi Principis vires experti ſunt anno ferè centeſimo ante I V Valentiniani Conſulatum. & paucis pòſt annis, adiunctis ſibi Alamannis, magnâ manu Renum tranſiere, ac in Gallia (quemadmodum ait Claudius Mamertinus) fame & peſtilentia magis,
CCLXXXVI. quàm Maximiani Herculij armis Romanorúmque militum virtute confecti ſunt: móxque orta de finibus bello Alamannorum agros occupauere, & amiſſa repetentibus Alamannis, vtraque gens magnis cladibus attrita eſt. Denique Hieronymus, & Senator, cùm de eadem, qua Oroſius, Burgundionum expeditione loquentes dicunt *Burgundionum* LXXX *ferè millia, quot numquam antea, ad Renum deſcendiſſe:* ſatis apertè indicant multas antea alias expeditiones aduerſus Gallos à Burgundionibus ſuſceptas, nullam tamen tot ac tantis copiis factam eſſe. Et hi quidem Burgundiones, quos Procopius & Agathias Burguziones, & nonnumquam Burgunziones; Iordanes manuſcriptus Burgundzones appellat, trans Renum in Germania ſedes habuere. alij autem Burgundiones, Scythica gens vltra Iſtrum coluere: à Claudio Ptolemæo Frugundiones dicti, & in Sarmatia Europæa poſiti. quos Iordanes in libro originũ rerúmque Gotho-
CCXLVI. rum Burgundiones vocat, & Philippi principatu à Faſtida Gipedum Rege, exercitum hac veluti proluſione expeditioni Gothicæ præparante, pæne ad internecionem cæſos ait. Eoſdem Zoſimus in Hiſtoriæ libro I Vrugundos appellat, & vnà cum Gothis, Boranis, ac Carpis Iſtri accolis Illyricum omne incurſionibus impune vaſtauiſſe
CCLVIII. Valeriano & Gallieno imperantibus tradit, atque vrbes Europæ, quæ Thraciæ prouincia erat, captas diripuiſſe. Ex quibus intelligitur hoſce Burgundiones Gothis, & Carpis fuiſſe finitimos: quod & Claudius Mamertinus indicat in Genethliaco Maximiani Aug. vbi etiam Burgundiones gentem Germaniæ à Burgundiis (ita enim appellat) gente Scythica diſtinguit. verba Mamertini vt emendentur ponenda ſunt. *Gothi Burgundios penitus excidunt: rurſum pro victis armantur Alamani.* Vbi Alani

ſuo loco reddendi ſunt, & Alamanni in Germaniam remittendi. Alani enim Tanaitæ Gothorum, qui Greutungi vocabantur, fines attingebant. at Critici quidam, cùm Burgundiones, gentem Germanam Alamannis confinem, & Burgundios apud Mamertinum vnam eamdémque nationem eſſe putarent, Burgundiis pro Alanis Alamannos ſocios & auxiliarios temerè adiunxere. Idem mendum reperio in libro II Conſtantij Preſbyteri de vita Germani Auteſſiodurenſis Epiſcopi, in quo Eocharicus pro Alanorum Rege Alamannorum Rex appellatur. Agathias Burgundiones hoſce, *Burugundos gentem Hunnicam,* non veriùs quàm Burgundiones eos, qui ex Germania in Galliam tranſiere, gentem Gothicam vocat. quippe Hiſtoriæ libro V ſcribit Hunnos, qui communi nomine Scythæ appellentur, in plures nationes fuiſſe diuiſos, atque alios Cutriguros; alios Vturguros, vel Vtiguros; alios Vltinzuros; alios Burugundos; alios aliter nuncupatos: qui cùm Mæotin tranſiſſent, cultoribus regionum victis & expulſis in Europa conſederint: è quibus Vltinzuros, ac Burugundos vſque ad Leonem Aug. CCCC-
hoc eſt, vſque ad Attilæ mortem nobiles ac validos fuiſ- LVII.
ſe: ſua autem ætate, nimirum Mauricij Tiberij princi- IↃLXX-
patu neutrius gentis nomen audiri Romanis: vel quòd XII.
exciſi ac funditus euerſi pridem erant: vel quòd alias ſedes remotas à limitibus Imperij Orientis petiuerant. Hi ſunt Vltinzuri, quos Iordanes Vlzinzures appellat, & cum Bittuguribus, hoc eſt Vtiguris, & Angiſciris Denzici Hunnorum Regi Attilæ filio paruiſſe prodit. Proſper autem & Iordanes auctores ſunt mortuo Attila Rege pleroſque, qui ſub Hunnorum imperio erant, ab eius filiis de regno inter ſe contendentibus deſciuiſſe, inde bella exarſiſſe, & ferociſſimos populos mutuis incurſionibus ac cladibus eſſe attritos, nec paucos domo emigrauiſſe. Equidem Burgundiones præter ceteros paruiſſe Hunnis ſcio. nam Apollinaris Sidonius in carmine VII Burgundiones, atque vnà Sciros, gentem Sarmaticam, Attilam in Galliam ſecutos dicit,

Scerum Burgundio cogit.

Sed ob id gentibus Hunnorum eos annumeratos eſſe,

aut vnà cum Hunnis Mæotin tranſiſſe non credo. cùm
CCC-LXXV. Hunni ætate Valentis Aug. paludem Mæoticam tranſierint, & Sarmatiam Scythiámve Europæam Gothis expulſis occupauerint: Burgundiones verò ſupradicti (vti Zoſimus indicauit) ante hunc tranſitum annis ampliùs CXX in Sarmatia Europæa ſedes haberent, & Thraciam ac Illyricum depopularentur. Vt appareat eoſdem poſtea ab Hunnis Mæoticum lacum tranſgreſſis vnà cum finitimis Alanis & Gothis, ceteríſque Sarmatarum nationibus domitos eſſe: meliúſque ac verius Agathiâ Procopium affirmare Hunnos Vtiguros, ac Cutriguros ſolos, (qui tamen iam tum his nominibus noti fuiſſe mihi non videntur) nec vllos vnà Burgundiones Mæotin tranſiiſſe. Hæc de Burgundionibus cùm Tranſrenanis, tum Tranſiſtrianis notaui, vt ſtudioſi faciliùs auctores de vtriſque loquentes intelligerent, neque ex Germanis & Scythis confuſis gentem vnam facerent.

CCC-LXXV. Poſt Conſulatum Gratiani III, & Æquitij Valentinianus maior Bregetione in Valeria parte quondam Pannoniæ deceſſit: & Valentinianus minor eius ex Iuſtina filius, tum quadrimus in caſtris ad Aquincum opidum VI pòſt die ab exercitibus Gallicanis & Illyricis Imperator eſt conſalutatus, Æquitio, & Merobaude Magiſtro peditum, ac Cereale pueri auunculo auctoribus: factúmque militum mox Gratianus Aug. Valentiniani maioris ex Seuera priori vxore filius comprobauit. à diuerticulo Francos repetamus.

Vetus quidam rerum noſtrarum ſcriptor, Theoderici Merouingorum Regum penultimi æqualis; Rorico Monachus; Auctor libri de vita Sigeberti Dagoberti filij; Aimoinus in libro I Hiſtoriæ; Sigebertus, alíique recentiores tradunt Troianis, ſeu Sicambris Pannoniæ tum incolis, ac Mæotidi paludi vicinis, iamdiu Imperio Romano (vt affirmant) ſubiectis tributa in decenniũ ab Valentiniano maiore remiſſa eſſe. quòd eorum operâ Alanos, qui defecerant, victíque in ſupradictam paludem ſe receperant, ibidem ad internecionem cecidiſſet. ob id Francos, hoc eſt feroces, ab Imperatore appellatos eſſe: poſt annos 10 vectigal dependere recuſauiſſe: Senatorem

Romanum, exactoréſque interfeciſſe: & à Valentiniano atroci prœlio fuſos præter ceteros Regem Priamum Alanorum victorem amiſiſſe. tum Francos ne libertatem perderent digredientes finibus Pannoniç, ac relictâ vrbe Sicambriâ, Marcomere & Sunnone ducibus in Germaniam commigrauiſſe, & circa oſtia fluminis Reni ſedem cepiſſe. Et in legis Salicæ procemio dicuntur Franci pauci numero, ſed virtute præſtantes grauiſſimum Imperij Rom. iugum excuſſiſſe: armíſque libertatem recuperauiſſe. ſimiliter Monachus quidam in libro II rerum geſtarum Caroli Magni ſcribit Germaniam, Francóſque à Romanis defeciſſe. Quam totam fabulam aliàs, vti ſpero, euertam, neque huic loco inſeruiſſem, niſi nonnullos doctos viros, quidquid apud quoſque auctores legerint, pro certo habere animaduertiſſem. Nunc (ne de Francorum origine, ac nomine; de Sicambria opido; & de Pannonia procul à palude Mæotide terris fluminibúſque diuiſa loquar) nego Francos, & Alanos Principibus Romanorum ſtipendiarios vmquam eſſe factos. Nam & Franci centum annis ante Valentiniani ætatem continentibus incurſionibus, quas ſuprà ſcripſi, prouincias Imperij Romani, in primis finitimam Galliam vaſtauere: & Flauius Vopiſcus auctor eſt, cùm Interamnæ ſtatuæ marmoreæ Taciti ac Floriani fratrum fulmine ictæ contritæque concidiſſent; conſultos Haruſpices reſpondiſſe ex eorum familia Imperatorem Romanum quandoque exoriturum, qui Parthis ac Perſis iudices daret; & Francos ac Alamannos legibus Romanis aſſuefaceret. Nitardus quoque in libro I bellorum ciuilium ait Francos Romanis viribus domari non potuiſſe. Denique ne Valentinianum quidem Alanis bellum intuliſſe vllus hiſtoricus ſcribit. contrà Ammianus Marcellinus libro XXXI tradit eoſdem ſua ætate, id eſt Valentiniani principatu, in Scythia finitimis omnibus bello ſuperatis, qui & ipſi victorum nomine appellabantur, imperauiſſe. conſtátque Renum vt antea, ſic tum maximè; & Danubium, ex quo Aurelianus vetere Daciâ deceſſit; finem Imperij Romani fuiſſe: & quarto regni Theodoſij, ſeptimo poſt mortem Valentiniani anno, Antonio,

& Syagrio Coſſ. (ſicut Proſper Aquitanus in Chronico refert) Priamum in Francia regnare cœpiſſe. Neque eſt, quòd quiſquam dicat à Conſtante, & ab Honorio Reges Franciæ præpoſitos fuiſſe videri. quando Druſus Cæſar Vannium Sueuis impoſuit: & Zizais à Conſtantio Aug. Regnum Sarmatarum liberorum accepit: atque Parthamaſpates à Traiano Rex Parthorum apud Cteſiphontem eſt conſtitutus. Sueuos tamen, & Sarmatas, & Parthos nemo eſt qui credat vnquam Imperio Romano paruiſſe. Nec auctorum contrà ſentientium opinionem Iordanes quidquam adiuuerit, à quo dicitur Aëtius *ſuperbiam Sueuorum*, hoc eſt Iuthungorum, *Francorumque barbariem magnis cædibus ſeruire Imperio Romano coëgiſſe.* quippe his verbis Iordanes tantùm oſtendit Francos, & Iuthungos poſt aduerſa prœlia, factámque pacem Romanis contra hoſtes auxilium tuliſſe: ſicut Meroueus Francorum Rex bello Hunnico fecit. Ita Flauius Vopiſcus in libro de vita Probi Aug. loquitur, affirmans omnes Germanos, hoc eſt Francos, & Alamannos, quos alij Alamanos, alij Alemannos, quidam Alemanos appellant, cùm à Proculo ſolicitarentur, *Probo ſeruire, quàm cum Proculo eſſe maluiſſe.*

HADRIANI VALESII

RERVM FRANCICARVM LIBER SECVNDVS.

OPTANDVM nobis fuerat, vt rerum à Maioribus noſtris aduerſus Romanos, & Barbaros terra marique geſtarum Francos ſcriptores haberemus. Verùm quoniam vti ceterarum nationum ita & noſtræ à Romanis primordia petenda ſunt, qui præſertim in panegyricis clades gentium diſſimulatis earumdem victoriis in Imperatorũ gratiam amplificârunt: vereor ne pleraque ſuperiore libro de Francis dicta ingratâ relatione lectorum animos fatigarint: dum infelices incurſionum euentus; victos Francos, & aut cæſos in acie; aut captiuos in arena cum Regibus ſuis beſtiis obiectos; ac inſultationes Romanorum expono. Quamquam ſi quis attentè cõſideret, quo ſe modo Franci his in calamitatibus geſſerint: haud dubiè fatebitur nuſquam clariùs & illuſtriùs eorum virtutes eluxiſſe, quas ipſorum hoſtiũ oratores aliud agendo imprudentes laudauerunt. Quanto enim animo quantáque conſtantiâ Franci captiui, ne in amphitheatro Romanis diutiùs

ſpectaculo eſſent, mortem ſibi ignominia leuiorem maturauere? & cùm ceteri ad beſtias condemnati ſuppliciter vitam precari; aut exſangues metu totâ arenâ fugere ſolerent: ipſi tamquam parum eſſet emiſſas cauea feras exſpectare, vltro eis occurrebant; ſæuientium rabiem laceſſebant; vrſorum rictibus ſemet ingerebant. cùm tamen natio frequens & valida tot continuis cladibus non infringi, ſed accendi; tam crudelibus ſuorum ſuppliciis non ab incurſionibus deterreri, ſed ad vltionem ſtimulari, & ad maiora audenda incitari videretur. Certè Fl. Valerius Conſtantius Cæſar in Bataauia, in inſula Britannia, in media denique Francia magnas ex Francis victorias tulit. num ideo poſtea Conſtantini principatu Franci rariùs in Gallias irruperunt? Num à Conſtantino toties victi arma depoſuerunt? nonne & Criſpo Cæſari, & Conſtanti Aug. eius filiis bellum intulerunt? nonne, vt ceteros antea omnes in Gallia tyrannos; ſic tum Magnentium auxiliis iuuerunt? nonne occupationibus, & mortibus Imperatorum; ſegnitia Ducum; abſentia legionum in occaſionem incurſionum vſi ſunt? vt quæ domi deerant opes de Romanis quærerent, & ignominiam acceptam vlciſcerentur. Si tamen tam ignominioſo nomine clades Francorum appellare licet, quos conſtat ab Romanis non vi, ſed dolo; non prœliis, ſed furtis vinci conſueuiſſe: & quos præter ceteros truces, ferina contentos, ac vitæ contemtores Panegyriſta quidam fatetur difficillimè ſuperari potuiſſe. Aſcaricum quidem & Regaiſum Francorum Reges tamquam tranſfugas vel fugitiuos turpiſſima ac tæterrima morte affectos eſſe indignabitur magis quàm mirabitur, qui Duces hoſtium à veteribus Romanis vinctos ante currum duci, & in carcere necari ſolitos non ignorauerit. Sic Ariſtonicum Regem Pergamenorum carnificis manu ſtrangulatum; ſic Iugurtham Numidiæ Regem fame necatum; ſic Antigonum Iudæorum Regem iuſſu M. Antonij Triumuiri ſecuri percuſſum accepimus. & ne ſibi placeant finitimi Francis Alamanni; Regem eorum Valentiniani maioris principatu à militibus Romanis captum & ſuffixum patibulo apud Ammianum Mar-

Marcellinum inuenimus. minùs vt mirum ſit Conſtantinum, qui in Dardania natus inter Mœſos *ipſorum* (vt ait Florus) *Barbaros Barbarorum*, multum à popularibus traxerat feritatis: qui filium; vxorem; ambos Licinios, alterum ſororis virum; alterum filium; multóſque amicorum ſuorum interemit: in Reges noſtros tam inhumanè ſæuiiſſe. cuius ſæuitiæ hanc præcipuam cauſam fuiſſe ex Eutropio intelligitur, vt eo ſupplicio Conſtantinus militum ſibi & Gallorum animos conciliaret: quorum alteri continuis Francorum irruptionibus fatigati ſemper in armis eſſe cogebantur: alteri ſine intermiſſione vexati populationes agrorum ſuorum in auctores vindicari cupiebant, & perpetuam ſibi ſecuritatem ac pacem occiſis hoſtium Regibus promittebant. Neque tamen prouincialibus voto potiri, ac militibus quieſcere licuit, antequam Conſtans Aug. Conſtantini Maximi filius pacem cum Francis feciſſet. quo tempore ob aduentum eorum in Galliam tanta Occidentis prouincias perturbatio, tantúſque terror inuaſerat, vt Galliarum atque etiam Italiæ Epiſcopi inuitati à Conſtantio Aug. eccleſias ſibi commiſſas deſerere, & Concilij habendi cauſâ Antiochiam proficiſci non auderent. Tum igitur pace factâ, multi primores Frācorum ad Conſtantem; ac deinde ad Conſtantium fratrem eius ſe contulere: eorúmque multitudo in Palatio florere cœpit. ita factum eſt, vt qui domi remanſerant Franci rariùs poſtea in Galliam erumperent. Siue quòd Optimates ſuos Principibus Rom. militantes reuerebantur: ſiue quòd cum popularibus pugnare nefas eſſe exiſtimabant. tantùm enim fidei ac virtuti Francorum Imperatores credebant, vt eos ſæpiùs ac libentiùs quàm Romanos ad muniendam ripam Reni, & ad reprimendos non Alamannos modò, ſed etiam Francos ipſos mitterēt. Ita Siluanum Francum Conſtantius Magiſtrum militum fecit, & in Galliam, quæ ab Francis & Alamannis ferro & igne vaſtabatur, miſit. Ita Charietto nationis eiuſdem principatu Valentiniani Comes per vtramque Germaniam, exercitum Francis, Alamanníſque oppoſitum rexit. Ita Mallobaudes Francorum Rex ab Gratiano Aug. Comes Domeſti-

corum factus, & cum magnis copiis aduerſus Alamannos miſſus eſt. à qua expeditione libri huius Deo auſpice ſumemus exordium.

CCC-LXXVIII. VALENTIS VI & Valentiniani II Conſulatus quàm Occidentalibus lætus, & felix; tam Orientalibus Romanis funeſtus ac pæne exitiabilis fuit. quippe Gothi, quos à Mœſia inferiore & Scythia Thraciæ prouinciis Iſter antea diuidebat: ab Hunnis ſuis ſedibus expulſi, ac iuſſu Imperatoris in finibus Thraciæ collocati ex conſtituto rebellauere. ac primò Lupicinum; mox Traianum Duces fudere: vltimò Valentem ipſum totis Imperij viribus inſtructum ad duodecimum lapidem ab Hadrianopoli acie victum, occidere. atque exinde ex vexatoribus Thraciæ & Illyrici prouinciarum poſſeſſores fieri cœpere: maiori poſtea Occidentalibus, quàm Orientalibus Romanis exitio futuri. At eodem anno in Occidentis tractibus cùm Lentienſes, Alamannorum gens Rætiæ proxima; XL millibus hominum coactis in Galliam irrupiſſent: Gratianus Aug. Nannienum cautum Ducem cum exercitu aduerſus hoſtes miſit: eíque ſocium imperij dedit *Mallobaudem, Domeſticorum Comitém, Regémque Francorum, virum fortem ac bellicoſum.* qui ambo apud Argentouariam opidum ſuperioris Germaniæ Lentienſes acie fuderunt ac fugauerunt. adeò vt (quemadmodũ Ammianus Marcel. lib. XXXI ſcribit) ex prœlio Barbarorum millia non ampliùs quinque ſuperfuerint: Réxque ipſe, nomine Priarius, auctor belli ſit interfectus. Eiuſdem Lentienſium, ſiue Alamannorum cladis Hieronymus, Oroſius, & Caſſiodorus Senator mentionem faciunt: è quibus Senator, à Marcellino ſine
CCC-LXXVII. cauſa diſſentiens, Gratiano IV & Merobaude Coſſ. prœlium commiſſum eſſe dicit. Hic eſt Mallobaudes Rex, quem Marcellinus libro XXX Mellobaudem appellat: & cuius inſidiis circumuentum Macrianum, Alamannorum Regem potentiſſimum, dum populabundus auidiùs quàm cautiùs Franciam peruagatur; periiſſe tradit. quem præterea Tiro Proſper prodit Rico-

mere, & Clearcho Coſſ. Magiſtrum militiæ fuiſſe, & Gratiano circa Luteciam Pariſiorum cum Maximo confligente, ad Maximũ tranſiiſſe. Verba Proſperi huic loco inſerere conuenit. *In Britannia per ſeditionem militum Maximus Imperator eſt factus: quo mox in Gallias transfretante, Gratianus apud Pariſios Merobaudis Magiſtri militum proditione ſuperatus, & fugiens; Lugduni captus atque occiſus eſt.* Quibus in verbis mendũ eſſe, & ſublato Merobaudis nomine, Mellobaudis nomen in ſuũ locum reſtitui oportere nulli animaduerſum miror. Nemo enim in Marcellini ac Pacati lectione verſatus neſcit Merobaudem Magiſtrum peditum in Gallia; deinde bis Conſulem, Imperatoríſque Gratiani amicum & cõſiliarium, fidem ei ad vltimum ſanctiſſimam præſtitiſſe: rebúſque perditis, & Gratiano ab exercitu ſuo deſerto ac prodito, quòd militibus Romanis paucos Alanos ingenti mercede conductos anteponeret: arbitrium Maximi victoris ſuapte manu occupauiſſe. Comites autem, hoc eſt rectores Domeſticorum equitum & peditum (ne quis Mallobaudem Francorum Regem eo functum officio miretur) Præfectorum, & Magiſtrorum militiæ auctoritati proximi fuere: adeóque dignitate eminuere, vt Diocletianus, & Michael cognomento Τραυλὸς ex Comitibus Domeſticorum; Iouianus ex Domeſticorum primo; Glycerius etiam ex Domeſtico facti ſint Imperatores: & Bacurius à Rufino gentis Iberorum Rex, à Socrate Regalis dictus; ac Ataulfus, qui poſt Alarici mortem Gothorum Rex fuit; præterea Dagalaifus, Ricomeres, Stilico, Caſtinus, Sporacius, Venantius, Mauortius, qui omnes ad Conſulatum peruenere; Comites Domeſticorum fuerint. quamobrem Malchus pręfecturam, ſeu (ſicuti vocabant) Comitiuam Domeſticorum inter Palatinas dignitates claram & illuſtrem appellat. Apud Ammianum Marcellinum inuenio Mallobaudem, & Ricomerem vno eodémque anno, nimirum Valente VI & Valentiniano II Coſſ. Comites Domeſticorum Gratiani fuiſſe. Ex quo apparet alterum Domeſticis equitibus; alterum Domeſticis peditibus præfuiſſe. Et de Mallobaude quidem ſuprà diximus: nunc de Ri-

CCC. LXXXIV.

CCC. LXXVIII.

comere pauca dicenda ſunt.

Fuit Ricomeres natione Francus; ſtirpis Regiæ; patriæ virtutis & religionis tenax. Hic à Gratiano Auguſto, ad quem ſe contulerat, in Thraciam præmiſſus; poſtulante Fritigerno Rege Gothorum, vt Imperator Valens ex nobilibus viris aliquos ad ſe obſides mitteret; vltro ſe ad hoſtem ferum ac perfidum iturum pollicitus eſt, *argumenta dignitatis* (inquit Marcellinus) *& natalium daturus*.
CCC-LXXIX. Auſonio deinde & Olybrio Coſſ. inter ceteros, quos vt antea Valentinianus fratri; ſic Gratianus Theodoſio primo eius imperij die (ſicuti Pacatus dicit) tradidit: apud Sirmium Comes Theodoſio datus eſt. Libanius in libro de vita ſua ſcribit à Ricomere Deorum cultore Magiſtro militum dilectum ſe antè quàm viſum: & apud Antiochiam mutuo conſpectu ac congreſſu amicitiam coniunctam, & omnem ſibi honorem habitum eſſe: inde Ricomerem ad Imperatorem Conſtantinopolim veniſſe: eodémque ſe eius mox futuri Conſulis literis euocatum, Conſulatum ineunti eloquentiam ſuam laudatione approbauiſſe: & Ricomerem interroganti Principi, cuius maximè Rhetoris oratione eſſet delectatus, Libanij reſpondiſſe. Ex quo apparet Ricomerem, quem Socrates Rychomelianum appellat; non modò Latinis, ſed etiam Græcis literis doctum fuiſſe: & à Theodoſio Magiſtrum vtriuſque mili-
CCC-LXXXIV. tiæ; deinde cum Clearcho Cōſulem factum, nequaquam poſt Gratiani mortem (vt aliqui arbitrantur) ad Theodoſium ſe contuliſſe. Nam Socrates libro V, Marcellinus in Chronico, Paullus in libro XII Hiſtoriæ Miſcellæ Me-
CCC-LXXXIII. robaude II & Saturnino Coſſ. VIII Kal. Septembres; Proſper autem, & Caſſiodorus Senator anno inſequenti Ricomere & Clearcho Coſſ. Gratianum occiſum memorant. Vt etiamſi Socrati ac Marcellino credere velimus; tamen non potuerit Ricomeres intra menſes IV ex Gallia Conſtantinopolim peruenire, inde Theodoſio probatus ſimul ac viſus Antiochiam ad res Orientis componendas mitti, Conſtantinopolim regredi, & Conſul creari, quod præmium niſi expertis & benemeritis dari non ſolebat. Neque mirandum eſt, quòd

ambo Conſules vnius eiuſdémque anni à Theodoſio facti ſint: cùm Conſulatu Theodoſij Aug. II, & Cynegij; item Timaſij & Promoti; Arcadij Aug. II & Rufini; dominante in tractibus Occidentis Valentiniano, idem acciderit. Zoſimus à Libanio & à vero diſſentit, ac libro IV prodit Ricomerem in regia Valentiniani, hoc eſt Mediolani in Italia verſatum: quo tempore Arbogaſti, nimirum populari ſuo atque amico Fl. Eugenium commendauerit: ac poſtea ad Imp. Theodoſium profectum eſſe. addítque Theodoſium expeditionem in Eugenium parantem, equitatui Ricomerem virtutis multis bellis expertæ virum præficere ſtatuiſſe: ſed hunc interim morbo obiiſſe. Quintus Symmachus quidem, cuius ſunt ad Ricomerem, quem ſtudioſè coluit, XVI epiſtolæ; eum ſiue à Theodoſio miſſus; ſiue aduerſus Maximum in Italiam ductus erat; Romam veniſſe ſcribit. eiuſdem conſtantiam in amicitia, virtutes, occupationes, curas, literas optatas & iucundas, benignitatem in ſe, mores, & merita; communes etiam amicos Flauianum, qui bis Præfectus Prætorij, & Hiſtoricus diſertiſſimus fuit; ac Eugenium poſtea Imperatorem celebrat: eíque pro munere Conſulatus eius, quod anno pòſt acceperat, gratias agit. Apud Libanium V epiſtolas MSS. legimus: quarum in vnâ nuntio victoriæ Ricomeris allato Antiochenſes lætari admodum dicit. In altera eius ductu magnas res geſtas; multa ſecunda prœlia facta; plurimos hoſtes ſuperatos; eius conſilio ac manu Imperatorẽ adiuuari ſcribit. tres reliquæ nihil memoriâ dignũ habent. Ceterùm non dubito, quin Ricomeres ille ipſe ſit, qui in Faſtis Cõſular. à Gregorio citatis Richimeres vocatur, Theodomeris Regis Francorum ex Aſcila pater. cùm Ricomeres Clearchi collega in Faſtis Capitolinis, & in Senatoris Chronico Ricimer, ac Flauius Richimer; à Græcis Richomeres appelletur: & apud Ammianũ Marc. natalium ſplendore ac dignitate eminuiſſe dicatur. CCC. LXXX. VIII. IX. & X.

Auſonius Burdigalenſis, ex Præfecto Conſul à Gratiano factus, in Precatione prid. Kalendas Ianuarias faſcibus ſumtis, & in gratiarum Actione pro Conſulatu Francos, ac Sueuos (id eſt Alamannos) certare ad obſequia, CCC. LXXIX.

vt cum Romanis militent, ſcribit: & Gratianum Aug. diſcipulum ſuum affirmat vocandum eſſe Germanicum ob deditionem gentilium; Alamannicum ob traductionem captorum: atque vno anno pacatum eſſe Danubij limitem, ac Reni. & in antiqua inſcriptione apud Reſendium Gratianus *Germanicus Maximus, Alamannicus Max. Francicus Max. Gothicus Max. Conſul* IIII appellatur, non immeritò: quippe Mallobaudis Regis, comitúmque eius Francorum; præterea Ricomeris, ac Bautonis opera vtebatur: & Arbogaſtem Francum, factione inimicorum expulſum domo cum ſuis ad ſe receperat:
CCC-LXXVIII. atque Valente VI & Valentiniano II Coſſ. per Nannienum ac Mallobaudem Alamannos Lentienſes acie fuderat: coegerátque robuſtiſſimos iuuenes, tironibus admiſcendos, ob ſidum loco tradere: & multitudinem captiuorum in Galliam traduxerat: & eodem anno ductu Theodoſij Magiſtri militum Gothos, Hunnos, ac Alanos interfecto Imperatore Valente, deletóque eius exercitu per Thraciam & Illyricum licentiùs effuſos tanta cæde proſtrauerat, paucis vt clam Danubium tranandi, aut lintribus tranſeundi, domúmque reuertendi ſpatium daret. Quæ fuit cauſa, quare Gratianus Auguſtus Theodoſium, Theodoſij Magiſtri equitum viri fortiſſimi ac feliciſſimi ex Thermantia filium, natum in vrbe prouinciæ Callæciæ Cauca, annum tertium & tri-
CCC-LXXIX. ceſimum agentem, Auſonio & Olybrio Coſſ. XIV. Kalendas Februarias apud Sirmium Imperatorem crearet, & de exercitus ſententia in Valentis patrui locum ſubſtitueret: quem Marcellinus in Chronico Diui Traiani ciuem, & Italicæ genitum falſò ſcribit.

Huic paullo pòſt aduerſus Gothos, Hunnóſque Thraciam & Macedoniam Fritigerno duce depopulantes bellum gerenti, & à Gratiano auxilium expetenti miſſus eſt cum magnis copiis Bauto dux, & vnà Arbogaſtes, qui quòd ſub Bautone ciue ac amico & tùm & ſæpe aliàs militauit, eíque dignitate ac potentiâ proximus fuit; apud Eunapium Bautonis ſecundarius fuiſſe dicitur. Erant autem ambo (vt Zoſimus libro IV ſcribit) natione Franci, viri fide in Gratianum ſingulari, ſummâ erga

Romanos beneuolentiâ; maximè omnium abſtinentes, nec vmquam pecuniâ corrupti; conſilio in bello ac virtute præſtantes. quorum aduentu territi Barbari, relictâ Macedoniâ, vltimam Thraciam petiere, & pace factâ domum rediere. Et Bauto quidem à Græcis Baudo; in pleriſque Faſtis Flauius Bauto appellatur: quod prænomen Conſtantinus Maximus gentiliciũ habuit, omnéſque fermè à Conſtantino Imperatores, & Auguſtæ; & priuatorum vaniſſimus quiſque; plerique Conſules; etiam Theodericus Oſtrogothorum & Italorum Rex; Veſigothi Hiſpaniæ Reges ampliùs decem; & Autharius Princeps Langobardorum ridiculâ affectatione vſurpauere. Is bello Alamannorum, qui tum Galliam continuis excurſionibus vaſtabant; inter celeberrimos Duces fuit, ac magnas ibi res geſſit: cúmque Clemens Maximus interfecto Gratiano Ciſalpinas prouincias occupauiſſet; Italiam, & Africam Valentinianus minor Gratiani frater haberet in poteſtate; Theodoſius, ac Arcadius Imperium Orientis obtinerent: Gratiani partium viris aliis occiſis, aliis qua quiſque ratione potuit ſibi conſulentibus; ipſe vnà cum Arbogaſte ex Gallia in Italiam ad Valentinianum perfugit. vel certè abs Gratiano Comes, & Magiſter militię fratri datus eſt: apud quem à Probo Præfecto Prætorij potentiâ ſecũdus eſt habitus: Hunníſque ac Alanis mercede conductis fretus Iuthungos, gentem Alamannam, quos Maximus ad depopulandam Rætiam euocauerat, non modò fudit ac fugauit: ſed etiam Alamanniam ingreſſus, vaſtatis agris magnũ finitimis Gallis terrorem iniecit. Idem præterea cum Arcadio Aug. Conſul creatus Mediolani Conſulatum iniit: vbi CCCLXXXV.
ab Aurelio Auguſtino homine eloquentiſſimo ſanctiſſimóque, ea tum in vrbe artis Rhetoricæ Profeſſore Kalendis Ianuariis maximo cõuentu laudatus eſt. ſicuti Auguſtinus ipſe libro III aduerſus Petilianum tradit. Apud Quintum Symmachum in libro IV duas ad Bautonem epiſtolas legimus. in altera Symmachus Bautonem fideliſſimum; & vt diligentem in comparandis amicitiis, ita in ſeruandis firmum atque conſtantem ait eſſe: eíque pro munere Conſulari, quale Conſules ini-

tio anni amicis mittere ſolebant, gratias agit. In altera crebris Bautonis literis, *fraterni animi teſtibus, ac veræ religionis interpretibus*, negat ſibi quidquam eſſe iucundius. Ex quo apparet Bautonem Chriſtianum non fuiſſe. Vnde etiam Ambroſius Mediolanenſium Epiſcopus in Epiſtola ad Imperatorem Eugenium refert *præſentibus viris ampliſsimis honore Magiſterij militaris Bautone & Rumorido*, diſſuadentibúſque; Valentinianum minorem in ſumtus ſacrorum pecuniam erogari, ſtipendium Flaminibus, ac virginibus Veſtalibus de publico ſtatutum reddi, & aram Victoriæ Romæ in Curia reponi vetuiſſe: contrà Eugenium petentibus Arbogaſte & Flauiano Præfecto de ſe benemeritis iuſſiſſe. Idem in Relatione legationis ſuæ ad Valentinianum Aug. epiſtolâ XXVII colloquium ſuum cum Maximo, & ſermonem de Bautone habitum ſcribit his verbis. Max. *Me luſiſti, & ille Bauto, qui ſibi Regnum ſub ſpecie pueri vindicare voluit; qui etiam Barbaros mihi immiſit: quaſi ego non habeam, quos poſsim adducere, cùm tot millia Barbarorum mihi militent?* Ambr. *in quo te fefellit Bauto, qui deuotionem Imperatori exhibuit ſuo? an quia Principem ſuum non prodidit? Quos immiſit Barbaros Bauto Comes? & quid mirum, ſi hoc Bauto feciſſet Tranſrenanus genere; cùm tu miniteris Imperio Romano Barbarorum auxilia? Vide autem, quid interſit inter tuas minas, & Valentiniani Auguſti pueri manſuetudinem. tu id agitabas, quò Barbarorum ſtipatus agminibus Italiæ te infunderes: Valentinianus Hunnos, ac Alanos appropinquantes Galliæ, per Alemanniæ terras reflexit. Quid habet inuidiæ, ſi Bauto Barbaros cum Barbaris fecit decernere? In medio Romani Imperij ſinu Iuthungi populabantur Rætias: & ideò aduerſus Iuthungum Hunnus accitus eſt. Idem tamen quia de finitimo proterebat Alemanniam, & iam vicinia mali vrgebat Gallias; coactus eſt ſuos triumphos deſerere, ne tu timeres. Confer vtriuſque factum. tu feciſti incurſari Rætias: Valentinianus ſuo tibi auro pacem redemit.*

Bautonem hunc Philoſtorgius lib. XI, & Niceph. Calliſtus libro XIII produnt natione Barbarum, (hoc eſt Francum) & Magiſterio militum in Occidentis tractibus

bus clarum atque illuſtrem fuiſſe, ac filiam nomine Eudoxiam reliquiſſe, puellam eximiâ corporis pulchritudine, ſed vt origine ſic ferociâ ac inſolentiâ barbarâ: quæ ob id & à Cedreno Barbara dicta, cùm apud Promoti Conſularis viri filium educaretur, Olybrio & Probino CCC.
Coſſ. Arcadio Auguſto nupſit, virum & Remp. habitu- XCV.
ra in poteſtate. ea Nobiliſſimam Flaccillam auiæ paternæ cógnominem; Pulcheriam Aug. Marciani coniugem; Arcadiam; Theodoſium minorem poſtea Principem; ac Marinam peperit: & Arcadiâ grauida Auguſta eſt ſalutata; depoſitâ Nobiliſſimæ appellatione. Eutropium eunuchum ex ſeruulo Præpoſitum ſacri cubiculi, Patricium, & Conſulem factum; & Ioannem cognomento Chryſoſtomum, diſertiſſimum ac ſanctiſſimum Epiſcopum ſibi aduerſantes oppreſſit: & Selymbriam opidum Thraciæ reſtitui, atque Eudoxiopolim appellari iuſſit. Eidem, ante annum quàm decederet, Theo-
doſio iuniore & Rumorido Coſſ. argentea ſtatua palu- CCCCIII.
data ſuper columnam ex porphyrite Conſtantinopoli ante Senatum locum ita dictum poſita eſt, & ſcenicis ludis dedicata. Ceterùm errant, qui Hydatium ſecuti Eudoxiam Arianam fuiſſe, & ob id Ioanni infeſtam tradunt. nam nec de fide cum Ioanne contentiones habuit: nec in relegati locum Hæreticum Antiſtitem; ſed Arſacium pium hominem, atque religioſum ſufficiendum curauit: nec ab Innocentio vrbis Romæ Epiſcopo; ac ne à Ioanne ipſo quidem; nedū à quoquam alio vllius hæreſeos accuſata eſt. Quare non magis Eudoxia Aug. Arianarum partium fuit, quàm aut Theophilus, aut alij inſignes Sacerdotes, quorum illa operâ Ioannem oppreſſit. Præſertim cùm Marcus Diaconus in libro de vita Porphyrij Gazenſis Epiſcopi tradat eam Ioanni ac Porphyrio Epiſcopis honoris cauſâ in veſtibulo cubiculi occurriſſe: priorem eos ſalutauiſſe: & inclinato capite vt ipſam Theodoſiúmque filium benedicendo ſignarent rogauiſſe: diſcedentéſque viatico proſecutam eſſe: & orando ac inſtando à viro ſuo pæne inuito impetrauiſſe, vt in vrbe Gaza templa dirui ad ſolum, & idola publica ac priuata deiici iuberet: atque ibidem magnificentiſſi-

mam Eccleſiam cum Xenodochio ſuâ pecuniâ exſtruendam curauiſſe. Ridiculas quidem literas, quibus Innocentius Eccleſiæ Romanæ Epiſcopus, poſt Ioannis in exſilio obitum, Arcadio & Eudoxiæ ſacris interdicit; non minùs quàm Arcadij ad Innocentium & Honorij ad Arcadium ineptiſſimas apud Baronium epiſtolas; fictas eſſe à Nicephoro Calliſto & Glyca, vel ab alio quouis ex eo intelligitur, quòd ante Ioannem Eudoxia Aug. deceſſerat. Hanc enim Socrates in Hiſtoriæ libro VI &
CCCCIV. Marcellinus in Chronico Honorio VI & Ariſtæneto Coſſ. IV Nonas Octob. obiiſſe ſcribunt. Illum poſt trien-
CCCCVII. nium Honorio VII & Theodoſio iuniore II Coſſ. in Cappadocia mortuum eſſe idem Socrates prodit. De Eudoxia loqui exiſtimo apud Baronium Honorium Aug. in literis ſcriptis ad *Dominos ſanctos fratrem nepotémque Auguſtos venerabiles:* (ita Arcadium & Theodoſium appellat) in quibus queritur *imaginem muliebrem nouo exemplo per prouincias circumlatam*, hoc factum publica lingua carpente. quippe hic honos non aliis quàm Imperatoribus habebatur; ſed nimirum Iulia Eudoxia Imperatori ipſi imperabat. Neque multo pòſt factum eſt, vt feminæ cùm Iuliam Mæſam, Soæmiada, Mamæam, & Iuſtinam imitatæ Imperiũ Romanum regere cœpiſſent: ſicuti Pulcheria ſub Theodoſio fratre ſuo; Placidia ſub Valentiniano filio: eoſdem ſibi quos Imperatores titulos vindicarent. Certè nummos aureos tres à Lælio Paſchalino acceptos profert Cæſar Baronius, in quibus Placidi Valentiniani Aug. mater Domina Galla Placidia; & eiuſdem Imp. ſoror maior natu Dn. Iuſt. Grat. Honoria; hoc eſt Domina Iuſta Grata; aut Iuſtina Gratiana Honoria; & Licinia Eudoxia eius coniux Theodoſij minoris filia nouo more P. F. AVG G. id eſt *Piæ Felices Auguſtæ* dicuntur, gerúntque diadema. Nam antea Imperatores quidem *Pios Felices Aug.* eorum autem vxores, ſorores, matres ſimpliciter *Auguſtas* appellari conſueuiſſe ex veterum nummorum inſcriptionibus intelligitur. Et in literis quas ad Theodoſiũ & ad Pulcheriam ſcribit Galla Placidia, ſe ipſa *Piiſſimam & perpetuam Auguſtam*; & Æliam Pulcheriam ſimiliter *Piiſſimã ſemper Auguſtam* vo-

cat. Sed à Bautonis filia Iulia Eudoxia Aug. ad Maximũ; & ab Orientis tractibus in Occidentem reuertamur.

Clementem Maximum, à quo Gratianus Aug. occiſus eſt, & pulſo Valentiniano totius Occidentis Imperium occupatum; ſub Theodoſio Magiſtro equitum Theodoſij Augusti patre in Britannia militauiſſe, eiúſque familiæ clientem & affinem, atque Hiſpanum fuiſſe Pacatus Drepanius in panegyrico, & Zoſimus libro IV produnt. quem *ab immaniſſimis Germanorum gentibus tributa ac ſtipendia ſolo terrore nominis exegiſſe* quòd Oroſius dicat, equidem miror. licèt enim Maximus Pictos, & Scotos, partem Britanniæ Imperio Rom. ſubiectam depopulantes, vi ſuperatos repreſſerit: & (vt Ambroſius ſuprà, ac Sozomenus in libro VII ſcribunt) *multorum millium Barbarorum, aut Celtarum*; hoc eſt Germanorum operâ in bellis ſit vſus: non tamen Germanos ſub imperio Maximi fuiſſe, ſed mercede accerſitos pro eo pugnauiſſe credendum eſt. quippe conſtat Tranſrenanos ne Octauio Auguſto quidem, aut Vlpio Traiano; nedum Maximo tributa pependiſſe: contrà pleroſque Imperatores pacem amicitiámque ipſorum pecuniâ redemiſſe. Ambroſius quoque epiſtolâ XVII tradit Maximum à Francis; à Saxonum gente; apud Siſciam; apud Petouionem; vbique demum terrarum à Theodoſio abſentem victum eſſe. de qua Francorum victoria quæ Sulpicius Alexander in libro III Hiſtoriæ apud Gregorium refert, huic loco ſunt inſerenda.

Theodoſio Aug. II & Cynegio Coſſ. dum Maximus à Valentiniano & Theodoſio in Illyrico bis abſens victus amiſſâ ſpe Imperij, rebúſque perditis Aquileiæ ſedet: Genobaude, Marcomere, & Sunnone ducibus Franci in inferiorem Germaniam irrupere: ac limite aperto multis mortalibus interfectis, fertiliſſimos pagos depopulati, Coloniæ Agrippinenſi metum incuſſere. quod vbi Auguſtam Treuirorum perlatum eſt; Nannenus & Quintinus Magiſtri militiæ, quibus infantem filium, Galliáſque Maximus commiſerat; coacto exercitu Agrippinam peruenere. At Franci onuſti prædâ domum rediere; multis ſuorum ad iterandam populationem in Gallia CCC.LXXX.VIII.

relictis. adeò verum eſt, quod dicit Libanius in Oratione, quæ Imperatoria inſcribitur: Francos prædandi cauſâ Renum tranſeuntes, ſi militem Romanum in ripa collocatum vidiſſent, ſequi non deſtitiſſe: ſin victi eſſent; finem fugæ initiū incurſionis feciſſe: & priuſquam vna eorum manus repelleretur, alteram ſuperuenire conſueuiſſe. atque ob id Marcellinus libro XXI *Germanos, hoſtes aſſiduos* appellat. Igitur Nannenus, aliis Nannienus, aliis Nannius ac Nanneius dictus, & Quintinus Duces profecti Coloniâ ad Francos, qui in Gallia remanſerant, contenderunt: & commiſſo prœlio apud Carbonariam, magnam eorum multitudinem conciderunt. tum conſilio conuocato, Quintino ceteriſque vtendum victoriâ & in Franciam tranſeundum cenſentibus; diſſuaſit Nannenus: quòd domi Francos non imparatos, & propter locorum difficultatem ac notitiam ſuperiores futuros intelligebat. cúmque fruſtra diſputaret, & nemini ſententiam ſuam probaret, iratus Mogontiacum reuertit. Quintinus verò cum exercitu circa Noueſium caſtellum Renum tranſgreſſus, ſecundis à flumine caſtris caſas ligneas vacuas atque ingentes vicos deſertos offendit. Franci enim ſimulato metu ſe in interiores ſaltus abdiderant: & arboribus cæſis aggeſtíſque extrema ſiluarum obſepſerant. Itaque Romani omnibus ædificiis vſtis, quorum in incendiis ſummam victoriæ poſitam arbitrabantur; noctem ſolicitam ſub armis egerunt: ac primâ luce, Quintino duce, ſaltus ingreſſi, ferè ad horam ſextam totos ſunt peruagati. tandem cùm diu implicuiſſent ſeſe erroribus viarum, & maximis ſepibus omnia clauſa reperiſſent: in paluſtres campos, qui cum ſiluis continentes erant, proruperunt. molientibus primùm Franci rari apparuere: qui coniunctis arborum truncis (quas Romani concædes, ipſi Combros appellabant) inſiſtentes, inde velut è faſtigiis turrium tormentorum ritu ſagittas emiſere. erant autem illæ veneno ex herbis expreſſo tinctæ; adeò vt ſi vel ſummam cutem deguſtauiſſent, leuem plagam mors certa ſequeretur. Deinde maiori Francorum multitudine circumfuſâ, Romani aperta camporum, quæ de induſtria Franci liberum ac-

ceſſum habere voluerant; auidiùs quàm cautiùs petiere. Ibi equites primi voraginibus ſummerſi, & fœdâ hominum iumentorúmque ſtrage oppreſſi ſunt. pedites etiam, quos equorum ruina non protriuerat; implicati limo ægerrimè ad ingrediendum crura explicabant: cúmque ex paludibus vix emerſiſſent, trepidi ſe in ſiluas abdebant. palantibus inſtare Franci; fugientes inſequi; impeditos more pecudum trucidare; fortunæ non deeſſe. Eum in modum turbatis animis ordinibúſque cæſæ ſunt legiones Romanæ. Heraclius Tribunus Iouianorum; ac pæne omnes, qui militibus præerant, interfecti. paucis tutum effugium nox, & ſiluæ præbuere. Quæ cùm ita ſint, ridiculè Fredegarius dicit Heraclium & Iouinianum cum exercitu vltra Renum tranſgreſſos, magnâ cæde ſuorum à Francis factâ vix ex prœlio elabi potuiſſe. & falsò Sigibertus affirmat anno VII poſt Valentis mortem Quintinum ac Heraclium Romanorum Duces circa Auguſtam Treuirorum cum ſuis pæne omnibus ab Francis occiſos eſſe. Ex Sulpicio Alexandro intelligitur tres tum minimùm in Francia regnauiſſe; nimirum Genobaudem, quem ipſe Genobaldum, Fredegarius Genebaudum appellat; Marcomerem; & Sunnonem. falſóque Eumenium affirmare Francos perfugiis ſiluarum & paludium bellum fruſtrari ſolitos eſſe.

Eadem hoc anno in Italia fortuna Tyranni partiũ fuit. CCCLXXXVIII.
Maximum bis victum milites ſui viuum tradiderunt: quo ad tertium milliare ab Aquileia interfecto; Andragathius Gratiani percuſſor, ſicut erat armatus, è naui in flumẽ ſeſe deiecit. miſſúſque in Galliam à Theodoſio Arbogaſtes Magiſter militiæ Victorem Cæſarem Maximi filium, & vnà (vt equidem arbitror) Nannenum, ac Quintinum celeriter oppreſſos interemit. ſanè Sulpicius Alexander libro IV prodit Cariettonem natione Francum, & Syrum in locum Nanneni ſubſtitutos poſt Victoris cædem, & in prouincia Germania inferiore cum exercitu Francis oppoſitos eſſe. Sic Valentinianus in Imperium patrium reſtitutus, & Fl. Theodoſius (quod per LXXXIV annos bis tantùm contigerat; primùm victo Maxentio Con- CCCXII.
ſtantino II & Licinio II Coſſ. iterum Conſtantio IX & CCCLVII.

Iuliano Cæſ. II Coſſ. poſt cædem Magnentij) Romam in-
CCC-LXXXIX. trauerunt, & Timaſio ac Promoto Coſſ. ex ciuili bello
triumphauerunt, populóq; Romano congiariũ dederunt.

Philoſtorgius libro X ſcribit Timaſium, Ricomerem, Promotum, & Arbogaſtem Duces ab Theodoſio aduerſus Maximum miſſos eſſe: à quibus victus, captus, & priuato veſtitu ad Imperatores deductus ſit; Certè clariſſimus eo bello Dux fuit Arbogaſtes, qui Valentiniani fugientis comes, & in recuperando Imperio adiutor, vt in libro VII ait Oroſius, *cùm Theodoſio paruit, magnis inſtructum auxiliis Maximum cepit:* & (ſi Proſpero, Hydatio, ac Zoſimo credimus) Victorem interemit. Hydatius quidem, cùm in Chronico dicat *filium Maximi, nomine Victorem in Galliis per Arbogaſtem Comitem interfectum eſſe:* in Faſtis Conſularibus ait Theo-
CCCLXXXVIII. doſio Aug. II & Cynegio Coſſ. eumdem *à Comite Theodoſij Aug.* paucis poſt patrem diebus *occiſum.* Minimè autem mirandum eſt Arbogaſtem, qui Valentiniani Comes fuerit, ab Hydatio *Comitem Theodoſij* vocari. Nam & Zoſimus ſcribit Arbogaſtem Magiſtrum militiæ ab Theodoſio ad recipiendas Gallias, & ad interficiendum Victorem miſſum eſſe. Quippe non modò Valentiniani partium viri, ſed etiam Valentinianus ipſe profugus ac extorris Theodoſio, à quo reducebatur, parebat: victóque Maximo Theodoſius res Occidentis compoſuit: & Valentiniano in Galliam profecto, tres annos in Italia velut in prouincia ſua vnà cum Honorio filio, quem Senatui Rom. commendauit; moratus cuncta adminiſtrauit: ex qua tandem, credo ne Valentinianum in partem Imperij paterni reſtituiſſe; partem ſibi iure
CCC-XCI. belli vindicare videretur: Tatiano & Symmacho Coſſ. in Thraciam tranſmiſit: ac Conſtantinopolim IV Idus Nouemb. intrauit. quo anno Ricomerem Magiſtrum militum Theodoſij fuiſſe in libro VII Codicis Theodoſiani inuenio. Quominùs mirari Oroſium conuenit, quòd libro VII prodat, *interfecto* à Maximo *Gratiano, Theodoſium Imperiũ Orbis Romani ſolũ annis* XI *obtinuiſſe.*

Eunapius Sardianus Rhetor apud Suidam & Euſtathium ait Arbogaſtem Francum, quem Abrogaſtem

appellat, Bautonis ſecundarium; viribus corporis & aſpetitate itæ totum igneum; virum rigidæ & perfectæ temperantiæ; cum pecunia quaſi cum hoſte continuum bellum geſſiſſe: cenſu nihil à gregario milite differentem. ob eam rem Imperatori Theodoſio idoneum viſum eſſe, quem in regia Valentiniani naturâ ad ſeueritatem æquitatémque propenſi veluti rectam quamdam columnam propter grauitatem ſuam collocaret: ne quid in aula peccaretur, cuiquámve noceretur ſedulò prouiſurum. Quibus ex Eunapij verbis intelligi poteſt Arbogaſtem, Curij aut Fabricij ſimilem, Valentiniano adoleſcenti moderatorem à Theodoſio appoſitum eſſe. Zoſimus libro IV prodit Arbogaſtem ortum ex gente Francorum, quem Gratianus Aug. in bello Ducem à Bautone ſecundum eſſe voluerat; poſt vtriuſque mortem, ſuâ in agendo induſtriâ fretum, ſine auctoritate Principis magiſterium militum occupauiſſe: omníque exercitui propter virtutem, ac ſcientiam belli, & pecuniæ contemtum idoneum viſum ad magnam potentiam peruenisſe. Deceſſit autem Bauto, (vti exiſtimo) antequam Maximus rupto fœdere Valentinianum ex Italia expelleret, & ad Theodoſium in Græciam perfugere cogeret. Nulla enim in reductione Valentiniani fit eius mentio, qui ſi tum vixiſſet, in hoc bello ipſe, non Arbogaſtes; Magiſtri militum locum ſicut antea erat habiturus. Apparet ergo Arbogaſtem quidem primùm Magiſterio militum ab exercitu ſibi delato vſum eſſe: deinde cùm Valentinianus ſpoliatus Imperio Italiâ exceſſiſſet, ac Theſſalonicam veniſſet; ipſum pariter profugum Magiſterium amiſiſſe: ac Valentiniano poſt annum ferè reducto à Theodoſio priſtinæ ſimul dignitati reſtitutum, atque etiam Principi admodum iuueni rectorem appoſitum eſſe. Oroſius in libro VII Arbogaſtem, quem Hermias Sozomenus, Nicephorus & Hydatius Arbagaſtem, & Aruagaſtum vocant; *virum Barbarum; animo, conſilio, manu, audaciâ, potentiáque nimium; & ſimulacrorum cultorem* appellat. Eumdem oriundum ex Gallia minore; Magiſtrum militum; naturâ ſæuum admodum ac ſanguinarium fuiſſe ait Socrates: apud quem ignarum lo-

corum Franciam veterem tranſrenanam non proprio nomine Galliam minorem appellari puto. propterea quòd Arbogaſtes natione Francus fuit: & (vti Aimoinus in libro de vita Ambroſij legiſſe ſe dicit) ad Romanos ſe contulit: conſtátque cognomen minoris cuiuis alij prouinciæ magis quàm Galliæ conuenire. Philoſtorgius Arbogaſti patrem Barbarum fuiſſe libro XI tradit, ſed eum in Gallia natum eſſe non ſcribit.

CCC-LXXXIX. Timaſiò & Promoto Coſſ. Franci elati recenti victoria Renum tranſierunt, atque ex prouincia Germania prædas egerunt. Quo cognito Arbogaſtes, iam ob exſilium ſuum ciuibus infeſtus, vehementer arſit cupiditate vlciſcendi: freménſque incurſionem in Galliam ſe Magiſtro militum factam, ac moræ impatiens monuit Valentinianum pœnas à Francis debitas expetendas: niſi omnia, quæ ſuperiore anno cæſis legionibus diripuerant, confeſtim redderent; auctoréſque belli ad piaculum perfidiæ ruptíque fœderis traderent. Itaque Valentinianus profectus in inferiorem Germaniam Marcomerem & Sunnonem Reges Francorum ad ſe euocauit: & habito cum his colloquio, imperatíſque ex more obſidibus (ſicut Sulpicius Alexander libro IV tradit) poſt paucos dies Auguſtam Treuirorum in hiberna conceſſit. vnde in libro IV & in libro VI Codicis Theodoſiani leges Valentiniani duas, alteram ad Meſſianum Procuratorem rerum priuatarum; alteram ad Conſtantium Præfectum Prætorij miſſas inuenio: quarum hæc data XVIII *Kalendas Iul. Treuiris Timaſio & Promoto Coſſ.* illa data VI Idus Nouemb. eodem anno eadémque ex vrbe dicitur. cuius primæ ſubſcriptionis mendum vt corrigatur, Kalendas Iul. in Kalendas Ian. mutari oportere arbitror. Nequaquam enim Valentinianus XVIII Kal. Iul. Conſulatu Timaſij & Promoti in vrbe Treuirorum ſtatiua habere potuit: ſi verum eſt, quod Socrates, Hermias Sozomenus, ac Marcellinus in Chronico tradunt; eumdem vnà cum Theodoſio & Honorio puero nondum quimo Idibus Iuniis, ſiue pridie eius diei Romæ ſupradictis Coſſ. de Maximo triumphum egiſſe. Fredegarius Scholaſticus, qui ex Gregorio epitomen fecit, Sulpicium

Ale-

Alexandrum non intellexit, cùm ſcripſit Arbogaſtem elatum ſuperbiâ Francis bellum intuliſſe; & acie victum fugiſſe; Francóſque Auguſtæ Treuirorum hibernauiſſe. Nec minùs (ſicut exiſtimo) errauit Ioannes Auentinus, qui Arbogaſtem cùm apud Claudianum exſulem appellari, & Regibus Francorum inimicum fuiſſe dici apud Sulpicium forſitan animaduertiſſet; Marcomeris, ac Sunnonis fratrem eſſe,& ab his domo expulſum credidit.

Poſtquam Theodoſius Aug. Italiâ deceſſit, Imperatori Valentiniano cum Arbogaſte diſcordia eſſe cœpit: quæ huic primùm; deinde & illi, multíſque vnà hominum millibus exitiabilis fuit. Cauſa inimicitiarum erat, quòd neuter alteri volebat eſſe ſubiectus. quippe Valentinianus (ſi Zoſimo credimus) Arbogaſtis triſtem ſeueritatem, & in reprehendendo libertatem ferre non poterat: titulúmque Imperij penes ſe, poteſtatem penes illum eſſe indignabatur. Arbogaſtes verò quidquid nec aulam decere, nec imperatoriæ dignitati conuenire exiſtimabat, aut improbabat factum; aut ne fieret prouidebat: ſuóque arbitrio cuncta adminiſtrabat. cui cùm ſæpe aduerſaretur Valentinianus, nec quidquam proficeret, propterea quòd Arbogaſtes militum ſtudiis muniebatur: in eo opprimendo vires ſuas experiri ſtatuit. ſedénſque in regia ſella, & toruo vultu hominem intuens ſui ſalutandi cauſâ propiùs accedenti literas in manum tradidit, quibus ei Magiſterium militum abrogabat. Has Arbogaſtes lectas concerpſit: & proiecit: negans cuius beneficio honorem non eſſet aſſecutus, eius ſe arbitrio depoſiturum. Tum Valentinianus iram contemtúmque non ferens deſiluit è ſolio Arbogaſtem percuſſurus, niſi à Protectore, cui gladium auferre conatus erat, inhibitus eſſet. eidémque paullo pòſt tantæ iræ cauſam ex ipſo percunctanti meditato mendacio reſpondit: quoniam Imperator cùm eſſet quod vellet facere prohiberetur; ſibi ipſum manus afferre, & vitam miſeram ac iniucundam abrumpere voluiſſe. Inde non iam occulta diſcordia, ſed apertæ inter vtrumque inimicitiæ fuerunt: & in caput Valentiniani conſilium iniri cœpit. Arbogaſtes enim, cùm animaduerteret diſſenſionem hanc niſi

alterius morte non poſſe finiri; aduerſarium tollere, quàm perire maluit. Itaque de fide popularium ſecurus (ſicut Sulpicius Alexander tradit) rei militaris curam Francis ſatellitibus mandat: ciuiles magiſtratus in ſocietatem coniurationis adſciſcit: quidquid militum ac eunuchorum in aula erat, pecuniâ & ſpe augendæ dignitatis ſolicitat: Valentinianúmque Principem apud Viennam Palatio intramurano includit penè infra priuati fortunam redactum: adeò vt nemo vnus ex omnibus ſacramento obligatis inueniretur, qui familiari eius ſermoni aut iuſſis parere auderet. Et Valentinianus quidē crebrò per literas Theodoſium de Arbogaſtis arrogantiâ Maximi tyrannide grauiore certiorem fecerat, auxiliúmque petierat affirmans, ſi ſuas iniurias neglexiſſet, ſe ad eum ſecundò venturum. ſed ab Theodoſio nulla adoleſcentis querimoniarum ratio habita erat. Nihilominùs Arbogaſtes ſibi à Valentiniano, & Valentiniani amicis metuebat, vel metuere ſimulabat: neque eius verbis credebat. Quamobrem Valentinianus, ante biduum quàm exſtingueretur; Ambroſium Mediolanenſium Epiſcopum (vti ipſe in Concione funebri de obitu Valentiniani Aug. ſcribit) vadem fidei ſuæ futurum per epiſtolam euocauit. tanta enim Ambroſio cum Arbogaſte vel neceſſitudo, vel familiaritas fuit, vt idem eadem in Concione dicat ſe, ſi Viennam veniſſet, Arbogaſtem Valentiniano reconciliaturum: ſin Arbogaſtes inexorabilis nullam concordiæ conditionem accepiſſet; apud Imperatorem remanſurum, eíque conſilij ſui copiam facturum fuiſſe. Sed iam Alpes Graias ſuperanti Ambroſio de cæde Principis nuntiatum eſt: cui, cùm propter murum vrbis Viennæ ludicro certamine cum paucis militibus ſeſe exerceret, Arbogaſtes per emiſſarios fauces obliſerat. Sunt, qui meridiantem ab cubiculariis; ſunt, qui meridie dum omnes miniſtri prandebant in regia interiore ad ripam Rhodani ludentem à Protectoribus Arbogaſtis immiſſu ſtrangulatum; & vt mortem ſibimetipſe conſciuiſſe crederetur, exanimem ſuſpenſum eſſe ſcribant. Quæ fuit cauſa, quare Proſper ac Senator ſparſo in vulgus rumore decepti memoriæ

traderent Valentinianum nimia Arbogaſtis Magiſtri militum ſeueritate ad tædium vitæ deductum ſuſpendio periiſſe. Rufinus ac Sozomenus aiunt quoſdam publicam opinionem ſecutos, id dolo & inſidiis Arbogaſtis Ducis factum affirmauiſſe. alios expertem quidem ſceleris Arbogaſtem; ſed cùm Valentiniano tanquam ætate nondum valido liberam poteſtatem imperij non indulgeret; indignabundo adoleſcenti cauſam mortis fuiſſe dixiſſe. Auguſtinus in libro V de Ciuitate Dei dubitat, vtrúmne is per inſidias; an quo alio pacto vel caſu fuerit exſtinctus. Interfectus eſt Valentinianus Idibus Maij, Arcadio Aug. II & Rufino Coſſ. antequam baptizaretur, viceſimo ætatis; ſextodecimo imperij anno expleto: CCC. XCII. adoleſcens Principatu dignus; Regiis corporis, animíque virtutibus præditus; atque ſi ad virilem ætatem perueniſſet, patrem iuſtitiâ ſuperaturus. cuius cædem omnes diſſimulauere: quòd Arbogaſtem, virum ob contemtum pecuniæ fortitudinémque multis bellis expertam militibus acceptiſſimum, & magnâ auctoritate ſubnixum metuebant. Fuerat inter coniurationis participes Eugenius quidam Magiſter ſcrinij, antè Grammaticæ Latinæ profeſſione celeber; nomine magis quàm re & ſtudio Chriſtianus: quem à Ricomere ſibi commendatum ac traditum Arbogaſtes in amicorum numero habebat. Hunc aut propter genus diffiſus ſibi ipſe, (ſicuti ait Philoſtorgius) aut vt affectati Principatus ſuſpicione careret: Imperatorem appellandum curauit, Imperium Occidentis, Eugeniúmque recturus.

Eodem anno quo Valentinianus perierat; (vt Alexander ſcribit) hoc eſt Arcadio Aug. II & Rufino Coſſ. Arbogaſtes, qui Sunnonem & Marcomerem Reges Francorum gentilibus odiis proſequebatur; *Coloniam Agrippinam rigente maximè hieme petiit: ratus tutò omnes Franciæ receſſus penetrandos vrendóſque, cùm decuſſis arborum foliis nudæ atque arentes ſiluæ inſidiantes occulere non poſſent. Collecto ergo exercitu, tranſgreſſus Renum Bructeros ripæ proximos; pagum etiam, quem Chamaui incolunt, depopulatus eſt: nullo vſquam occurſante: niſi quòd pauci ex Amſiuariis & Chattis, Marco-* CCC. XCII.

mere duce, in vlterioribus collium iugis apparuere. Animaduerto Arbogaſtem alias præterea in Francos expeditiones feciſſe. Paullinus enim in libro de vita Ambroſij ſcribit eum *aduerſus gentem ſuam; hoc eſt Francos, bellum geßiſſe, atque non paruam multitudinem manu fudiſſe, cum reliquis verò pacem iniiſſe:* quærentibúſque Francorum Regibus (nimirum Marcomeri & Sunnoni) quos ad cenam inuitauerat, an Ambroſium Epiſcopum noſſet; ab eo ſe homine diligi, & frequenter cum eodem conuiuari ſolere reſpondiſſe. tum Reges dixiſſe: meritò te Arbogaſte felicem ferunt, quoniam Ambroſium victoriarum conciliatorem inueniſti, cuius iuſſu ſolis ipſius curſus ſiſti poteſt. Addit Aimoinus in libro de vita Ambroſij referri Arbogaſtem primò acie victum ab Francis fugiſſe: deinde commiſſo iterum prœlio ingentem hoſtium multitudinem parua manu fudiſſe, & cum reliquis pacem feciſſe. Quæ Nicolaus Vignerius falsò exiſtimat tum geſta eſſe; cùm Eugenius ſuſceptâ expeditione *Reni limitem petiit, vt* (quemadmodum tradit Sulpicius Alexander) *cum Alamannorum & Francorum Regibus antiquis fœderibus ex more initis, immenſum eâ tempeſtate exercitum gentibus feris oſtentaret.* Ab Arbogaſte enim bellum cum Francis variâ fortunâ geſtum, & poſtea æquis conditionibus eſt compoſitum. ab Eugenio verò cum his, & cum Alamannis iuncta ſunt fœdera: ſicut Imperatoribus Romanis initio principatus facere mos erat. quæ in vnam eamdémque expeditionem nullo modo conueniunt.

Allato nuntio de cæde Valentiniani, Theodoſius non mediocriter eſt conturbatus. dolebat affinem & conſortem poteſtatis, magnâ ſpe; ætate integrâ; nefariè occiſum. & vt Eugenium hominem nouum atque imbellem, Imperatorem factum eſſe indignabatur: ita Arbogaſtem propter ſcientiam rei militaris auctoritatémque & fortitudinem audaciæ coniunctam maximè metuebat. Accedebat ad mærorem Gallæ coniugis luctus orantis, vt fratris mortem vlciſceretur: neu ſorores ſuas, Iuſtam & Gratam, deuotas Deo virgines in hoſtium poteſtate & in periculo iniuriæ eſſe ſineret. bellum itaque

ſumma ope parare conſtituit. & quòd pacem cum finitimis gentibus fecerat; Duces ac exercitus è limitibus euocat. auxilia ex Armenia maiore, Colchide, & Iberia accerſit. Gildonem etiam Comitem magnæ in Africa auctoritatis ac potentiæ ſolicitat: qui tutò fortunam ſpeculari, & neutrarum eſſe partium maluit, quàm cum periculo Theodoſio contra Eugenium auxilia mittere. Auctor eſt Rufinus Sacerdotes de pace legatos ab Eugenio veniſſe ad Theodoſium: & immunem ſceleris, ſi quod in morte Valentiniani ineſſet, Arbogaſtem teſtatos eſſe. Theodoſium autem cum Clericis, & populo omnes Eccleſias circuiuiſſe: ante Apoſtolorum & Martyrum reliquias cilicio inuolutum proſtratúmque humi iacuiſſe: per quos auxilium ſe à Deo impetraturum confidebat, non tam armis & excubiis; quàm precibus ieiuniis ac peruigiliis fretus. Dum milites vndique conueniunt; reuertit ex Thebaide Eutropius Præpoſitus cubiculi, vbi Ioannem Lycopoliten, Monachum diuino afflatu res futuras prædicentem, de euentu belli conſuluerat; & reſponſum refert Theodoſium ſuperiorem fore; multorum tamen morte victoriam conſtaturam. quo ille velut oraculo maximè eſt confirmatus: & tertio Conſulatu Flauium Honorium minorem filium patruo cognominem, nonum annum agentem (nam Arcadio diadema pridem impoſuerat) IV. Idus Ianuarij in Tribunali Hebdomi de ſententia militum Auguſtum nuncupauit: atque anno inſequenti, Arcadio III & Honorio II Coſſ. profectus eſt Conſtantinopoli, vires Orientis & amplius vicena millia Gothorum fœderatorum ſecum ducens: cui per Daciam mediterraneam & ſuperiorem Mœſiam iter facienti magna manus Hunnorum & Alanorum circa ſiniſtram ripam Danubij colentium vltro ſe iunxit. inde per Pannonias, & agrum Noricum in Italiam contendit.

CCCXCIII.

CCCXCIV.

At Arbogaſtes quas ſibi ſumſerat Imperatorias partes ſtrenuè & prudenter implebat. nam innumerabiles copias ex Ciſalpinis prouinciis, Italiáque coegerat: & ne Gallia incurſionibus vaſtaretur, depoſitis odiis cum Francorum Alamannorúmque Regibus fœdus inierat:

ac pro communi patria magna à Francis auxilia impetrauerat: néve in Maximi erratum incideret, qui ſparſis incautè manibus faciliorem Theodoſio de ſe victoriam dederat; in veſtibulo Italiæ caſtris poſitis hoſtem opperiebatur, de Imperio totis viribus pugnaturus. Italiam à Septemtrionibus claudunt Alpes Iuliæ, interruptis tantùm anguſto tranſitu celſiſſimis iugis. has fauces, quà maximè in artum coeunt, Arbogaſtes munitionibus firmauerat, & ſub radicibus montium ita conſederat, vt omnem ferè planitiem eius copiæ complerent. Quas ad anguſtias vt Theodoſius deimprouiſo peruenit; muro ac turribus, quibus aditum Arbogaſtes intercluſerat repentè concidentibus; præſidium loco deiecit, patefactóque itinere editum collem caſtris occupauit. Inde cùm auxilia Gothorum, Gaina & Saule ducibus, in campum deſcendiſſent; ſub eius oculis acris pugna commiſſa eſt: cuius hic euentus fuit, vt Gothorum decem millia caderent; reliqui vndique preſſi, ac pæne circumuenti vix noctis beneficio recipiendi ſui facultatem haberent. Anxius itaque Theodoſius quid optimum factu videretur ad conſilium retulit. Negabant Timaſius & Stilico Imperatoris amicorum primi, ceteríque Duces militibus timore perturbatis quidquam committi oportere: ſecundo prœlio hoſtes ſublatos, & ad pugnandum alacriores factos: tantæ multitudini paucitatem ſuorum opponendam non eſſe dicebant. redeundum igitur retro quà venerant, reparatíſque copiis veris initio bellum renouandum. Non tenuit iram Imperator, ſed grauiter caſtigatis conſilij auctoribus, quòd turpiſſimam & periculoſiſſimam fugam reditus nomine prætexerent; ac Chriſti Crucem imagine Herculis infirmiorem exiſtimarent; in ſecretum conceſſit: precatúſque Deum, vt meliori cauſæ faueret; circa galli cantum præ ægritudine ſomno eſt conſopitus. Tum ſecundum quietem viſi equites duo albati iuſſerunt eum primâ luce exercitum aduerſus Eugenium educere, Ioannem ſe ac Philippum profeſſi, & operam victoriámque polliciti. Lætus Imperator manè pro concione nocturnum viſum expoſuit, ac velut Iudas Maccabæus de prœlij euentu ſecu-

rus, milites cohortatus eſt; vti duces cælo miſſos impigrè ſequerentur: neu plus in armatorum numero, quàm in eorum anteſignanorum viribus reponerent. Magnum habet momentum religio humanis mentibus iniecta. Theodoſiani, qui paullo antè aduerſo prœlio infracti pauore marcebant; cum repentè mutati alacritatem vultu verbíſque præferebant: Auguſtum, vt confeſtim duceret, orabant: ſuarum eſſe partium Deum; cælites habere ſe auxiliarios vniuerſi credebant. nec moratus impetum Theodoſius, ſigno Crucis dato, cum ſuis ex ſummo monte decurrit, & in hoſtem ire contendit. Arbogaſtes deſcendentes procul conſpicatus, primò fidem oculorum damnabat. vnde enim tantum audaciæ victis acceſſiſſe? mox exemtâ dubitatione aciem inſtruxit. alloquénſque milites Eugenius admonuit adeſſe optatum votis laborum finem: hoſtes incompoſitos, lymphatis ſimiles cæco timore in perniciem incurrere: ipſis cum mollibus Græculis; cum imbellibus Aſiaticis; cum Syris luxuriâ effeminatis rem fore. Irent fortes; irent felices; tenues fuſi pridie exercitus reliquias delerent; præmia certæ plenæque victoriæ conſecuturi. Neutris cohortatione opus erat: hos ira incitabat; illos confirmabat fiducia. Alpes Iulias tranſgreſſis, & Aquileiam petentibus aperit ſe ſpatioſa planities, ſub radicibus montium iacens: per quam delapſus ex Alpibus fluuius Frigidus fertur non longiùs à ſupradicta vrbe millibus paſſuum ſex & triginta. hîc acies dimicauere. Ac primùm cùm propter locorum anguſtias & impedimenta calonum agmen ſuum paullo tardiùs in aciem deſcendere, & incitari Eugenianos eâ morâ animaduerteret; deſiluit equo Theodoſius, & ante aciem progrediens exclamauit, vbi eſt Theodoſij Deus? quo dicto ſuos omnes excitauit. Hunc igitur ante ſigna cum paucis procurrentem Arbetio Comes Eugenij *inſidiis excepit: móxque conuerſus ad reuerentiam Imperatoris* (vt ait Oroſius) *non modò eum periculo liberauit; ſed etiam auxilio inſtruxit.* tum ſummis copiis vtrimque cœptum contendi, & variâ fortunâ pugnatum. Dextrum Theodoſianorum cornu cum ſiniſtro Eugenianorum æquo Marte certabat: at Gothi,

ceteríque Barbari, qui in læuo cornu erant collocati, compluribus ſuorum occiſis ægrè hoſtium impetum ſuſtinebant: & iam terga daturi videbantur, ni Bacurius rector Domeſticorum primis ordinibus comitatus laborantibus opem tuliſſet, prœliúmque fortiter reſtituiſſet. Etſi neutra inclinata erat acies; apparebat tamen futurum, vti Theodoſiani numero ac virtute aduerſariorum, vel ſola diuturnitate pugnæ defatigati vincerentur. Cùm ſubitò è ſummis Alpibus frigidus & vehemens Aquilo (qualis anteanumquam flauerat) aduerſus Eugenianos coortus magnam ſingulis ac vniuerſis intulit cladem. alij abreptis ſcutis aut reiectis nudari: alij applicitis impediri: pars illiſis obuerberari: pleriſque denſus puluis in ora volutus proſpectum adimere, & buccam implendo ſpiritum intercludere. non ordines ſeruandi, firmiter conſiſtendi, vulnera inferendi aut vitandi poteſtas dari. vires perpaucis, animi præſentia nemini adeſſe. quæ coniecerant tela, turbo contrarius miris modis circumacta in ipſos retorquebat; vel innoxia aliò deflectebat: Theodoſianorum autem haſtas ſagittáſque vltra ſpatium humanis viribus conceſſum longè deferebat, nullum vt eorum iaculum irritum caderet. Eugeniani conferti procumbebant: occæcati puluere, vi venti perculſi, toto corpore inutiles & illigati ab integris & expeditis more pecudum trucidabantur. Fluuius Frigidus coaceruatorum cadauerum ſanguine redundabat, colorémque & frigus amiſerat. Cùm magnus Eugenianorum numerus eſſet occiſus; reliqui tandem Deo cedendum eſſe intellexere: atque armis abiectis à Theodoſio Aug. vt ipſis ignoſceret ſupplices petiuere: quos Imperator pro ſua clementia omnes conſeruauit: ex híſque nonnullos ad Eugenium comprehendendum miſit. quos cùm Eugenius in aggere conſidens curſu ad ſe tendentes ac anhelantes videret; victoriæ nuntios ratus interrogauit, an quemadmodum præcepiſſet, Theodoſium viuum & vinctum perducerent. illi autem non, inquiunt, Theodoſium ad te captiuum adducimus: ſed (ſicut Deo viſum eſt) te ad Theodoſium victorem adducturi venimus. confeſtímque hominem de-

detractum è ſolio, ablatis inſignibus imperatoriis, religatis manibus ad Theodoſium deducunt. cui poſtquam Theodoſius Valentiniani nefariam cædem, tyrannidem ſcelere quæſitam, atque imaginem Herculis impiè agminibus prælatam obiecit, ac bellum ciuile imputauit: demiſſiſſimè vitam precanti ante pedes eius caput præciſum eſt. Arbogaſtes (vt loquitur Rufinus) *aduerſo Deo nequidquam fortiter faciens*; vbi deſertum ſe à ſuis vidit, profugit ex prœlio: deſperatiſque rebus, duobus ſemetipſe gladiis tranſuetberauit. multi prætetea clariſſimi viri in acie ceciderunt. Flauianus omnibus honoribus functus, qui Haruſpicinâ & obſeruatione ſiderum deceptus victoriam Eugenio prædixerat: antequam pugna committeretur, in Alpium faucibus, quas valido præſidio tuebatur, eſt interfectus.

Theodoritus in libro V ac Nicephorus Calliſtus in libro XII ita, vt ſuprà diximus, biduo bis pugnatum ſcribunt. At Socrates in libro V & Hermias Sozomenus in libro VII memoriæ tradunt cùm ſe acies Theodoſiana in planitiem demiſiſſet; ibíque dubio Marte prœlium committeretur: partem exercitus Eugenij in ſummo monte conſidentem à tergo apparuiſſe. ac Theodoſium veritum, ne ſui pauci à multis, defeſſi à recentibus circumuenti interficerentur; Ducibus copiarum in monte conſiſtentium datâ, ſicut petierant, fide augendæ dignitatis eam manum ex inſperato ſibi iunxiſſe. Interea in campo permagnum Barbarorum Theodoſij auxiliarium numerum eſſe occiſum. Itaque Imperatorem proiectis armis fuſum humi maximo fletu Deum imploraſſe: ac ſubitò Bacurium Regalem Iberorum, pietate & virtute animi corporíſque præſtantem ſubſidio laborantibus veniſſe: factáque impreſſione Eugenianos, qui paullo antè aduerſariis pulſis vehementer inſtabant, in fugam conuertiſſe: atque magnam illam vim venti coortam eſſe. Turanius Rufinus quoque, quem Socrates Scholaſticus & Hermias Sozomenus non ſecuti ſunt modò, ſed ferè totum tranſtulerunt; in lib. XI prodit, collocatis in ſuperiore iugo inſidiis, Eugenianos in deſcenſu montis aciem inſtruxiſſe: & vbi ad primos ventum eſt, atque

hi ſe ilico Theodoſio tradiderunt; in imis vallibus prœlium atrox initum eſſe: fusáque auxilia Barbarorum terga dediſſe. tum Theodoſium, vt auerſos ſuos vidit, pro ſalute periclitantium Deum precatum eſſe: ac mox Theodoſianis animum virtutémque rediiſſe: Bacuriúmque ingenti ſtrage agmina hoſtium conferta & conſtipata perrupiſſe: & vehementem ventum in eorumdem exitium conſenſiſſe. Zoſimus Chriſtianæ religioni & Theodoſio infenſus, ne piiſſimum Principem beneficio Dei ex aduerſariis victoriam tuliſſe fateretur, mentiri maluit: ac nullâ cùm huiuſce venti; tum precationis mentione factâ in libro IV ſcripſit, cùm auxilia Theodoſij magnâ cæde proſtrata fuiſſent; poſtridie Eugenianos ſecuros temulentos ac ſemiſomnos deimprouiſo oppreſſos, fuſos, fugatóſque eſſe: Eugenium in fuga captum: cuius capite amputato & per caſtra circumlato, ac veniâ promiſsâ, vniuerſi ſe Theodoſio dediderint. Arbogaſtem verò in montes aſperos ex fuga ſe recepiſſe: cúmque dimiſſis à Theodoſio in omnes partes militibus ad mortem conquireretur, ludibria arbitriúmque hoſtium ſua manu occupauiſſe. Adiicere ex Philoſtorgio licet pugnatum acerrimè, & multos vtrimque deſideratos. etſi enim Auctor libri de vita & moribus Imperatorum Rom. & Iordanes in libro de ſucceſſione Regnorum produnt Eugenium tyrannum, & Arbogaſtem ab Theodoſio ſuperatos prœlio eſſe, ex eorum exercitu deletis armatorum millibus decem: tamen ea denorum millium cædes Gothis Fœderatis magis conueniat, quorum decem millia à Theodoſio præmiſſa Magiſter militum Arbogaſtes apud Oroſium & Paullum dicitur interfeciſſe. at ex parte Eugenij non *paruam manum fuſam* eſſe, ſicut ait Oroſius; ſed ingentem hominum multitudinem cecidiſſe Claudianus præter ceteros oſtendit his verſibus.

Alpinæ rubuere niues: & Frigidus amnis
Mutatis fumauit aquis; turbáque cadentum
Staret, ni rapidus iuuiſſet flumina ſanguis.
Creſcunt in tumulum ſtrages: vallémque profundam
Æquauere iugis: ſtagnant immerſa cruore

Corpora. turbantur permiſto funere manes.
Victus eſt Eugenius VIII Idus Septembres Arcadio III
& Honorio II in Oriente; in Occidente Flauiano & ccc.
Arbogaſte (vt exiſtimo) Conſulibus; poſt Valentiniani xciv.
cædem annis II & menſibus ferè IV. & ſumma Imperij
ante annos XXX ab Valentiniano maiore diuiſi ad Theo-
doſium peruenit. Ceterùm tam memorabilem felicém-
que victoriam Theodoſius pietati ſuæ religioſiſque
precibus magis quàm armis debuit: vti Paullinum Aqui-
tanum in Panegyrico quodam ſcripſiſſe ait Gennadius.
Quare Claudianus verſibus notiſſimis, & ab Auguſtino
ac Oroſio citatis teſtatur ætherem Theodoſio milita-
uiſſe, & coniuratos ventos ad claſſicum veniſſe. Et Au-
guſtinus in libro V de Ciuitate Dei Theodoſium *contra*
robuſtiſſimum Eugenij *exercitum magis orando, quàm fe-*
riendo pugnauiſſe affirmat. atque apud Proſperum Tiro-
nem in Chronico *aperto Dei fauore conſpirantibus ele-*
mentis Eugenius dicitur eſſe ſuperatus.

Non diu Theodoſio licuit bello confecto lætari, ac
fructum laboris ſui percipere. Nam Mediolani aquam
intercutem nactus, cùm manè ludis Circenſibus victo-
riam celebrauiſſet; poſt prandium ſubitò ingraueſcente
morbo ſpectaculo intereſſe non potuit: eique Hono-
rium filium, quem ex Thracia acciuerat, præſidere iuſ-
ſit: ac proximâ nocte deceſſit XVI Kalendas Februarias,
Olybrio & Probino Coſſ. anno ætatis XLVIII; imperij ccc.
ſextodecimo exeunte: Arbogaſti non longiùs IV men- xcv.
ſibus ac vndecim diebus ſuperſtes: duobúſque filiis ex
priore coniuge Ælia Flaccilla Aug. genitis Flauio Arca-
dio puero annorum circa XVII partes Orientis; Fl. Ho-
norio annum vndecimum agenti Imperium Occidentis
recens armis quæſitum reliquit. qui eodem anno lege
data XI Kalendas Maij Mediolani, quam libro XV Codi-
cis Theodoſiani inſertam legimus; Eugenij acta infirma-
uerunt: eiúſque, & Arbogaſtis, ac Nicomachi Flauiani
funeſtorum (ita enim appellant) *Conſulum* nomina ex
Faſtis eradi iuſſerunt. Ex his colligi poteſt, quàm falsò
Proſper, & Proſperum ſecutus Caſſiodorus Senator af-
firment Olybrio & Probino fratribus Coſſ. Eugenium ccc. xcv.

victum eſſe, & Theodoſium morbo interiiſſe. cùm non modò Hydatius ac Marcellinus, ſed etiam vetuſtiores Proſpero Claudianus & Socrates; alter ſecundo Conſulatu Honorij Aug. alter VIII Idus Septembris Arcadio
CCC-XCIV. III & Honorio II Coſſ. Eugenium à Theodoſio pulſum acie & occiſum eſſe memoriæ tradant.

Hocce prœlium, præter quinque ſupradictos Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ auctores, deſcribunt Ambroſius in laudatione funebri Theodoſij, Claudianus, Aurelius Auguſtinus, Magnus Oroſius in libro VII, & Zoſimus in lib. IV à ceteris omnibus conſuetudine ſua diſſentiens. Apud Oroſium quidem (cuius verba Marcellinus in Chronicum ſuum, & Paullus Langobardus in librum XIII Hiſtoriæ Miſcellæ tranſtulere) dicitur Arbogaſtes Valentiniano interfecto *mox Imperatorem creauiſſe Eugenium: eligens hominem, cui titulum Imperatoris imponeret; ipſe geſturus atque ſibi vindicaturus Imperium: ac contraxiſſe vndique innumeras & inuictas copias partim ex Romanorum præſidiis; partim ex auxiliis Barbarorum; apud hos poteſtate* (hoc eſt Magiſterio militum) *apud illos cognatione ſubnixus: & aduerſus Theodoſium collectis Gallorum, Francorúmque viribus exundauiſſe.* Gallos, & Francos Oroſius appellat, quos ſuprà *cognatos*, id eſt populares Arbogaſtis, item *Barbaros*; *ac Romanos*. Quod autem ait Eugenium ab Arbogaſte Imperatorem factum; Claudiani, Oroſij, Proſperi, atque Zoſimi auctoritate nititur: adeóque verum eſt, vt qui parciùs vel negligentiùs ea de re loquuntur Hiſtorici, ſcilicet Auctor libri de vita Imperatorum, Socrates, Marcellinus, ac Nicephorus Calliſtus; nihilominùs Eugenium *Arbogaſtis fauore & viribus confiſum; ſiue adiutore Arbogaſte Imperium vſurpauiſſe* ſcribant. quem ego virum tanto maiore admiratione dignum iudico, quanto glorioſius eſt Imperium, cùm occupare poſſis, faſtidire, & dare alij malle. Quamquam videtur Arbogaſtes (ſicuti prodit Oroſius) Eugenium ignobilem & imbellem homunculum ex induſtria delegiſſe, vt inane nomen perſonámve Principis ferenti ipſe imperaret: & penes eum vmbra Imperij; corpus penes ſe atque vires forent. Certè Eugenium,

quem Chriſtianum fuiſſe Ambroſius ac Paullinus aiunt, Philoſtorgius Socratis æqualis negat; Zoſimus quidem amicum Arbogaſtis vocat: at Claudianus humillimum *abiectiſſimúmque* eius *clientem*, atque etiam *famulum*, ſeu in rebus omnibus morigerum; Arbogaſtem verò *Barbarum*, & *Germanum exſulem*, hoc eſt Francum domo expulſum appellat his verſibus.

Interea turbata fides. ciuilia rurſus
Bella tonant, dubiúmque quatit diſcordia mundum.
Proh crimen Superûm! longi proh dedecus æui!
Barbarus Heſperias exſul poſſederat vrbes:
Sceptráque deiecto dederat Romana clienti.

Idem in eodem Panegyrico de III Conſulatu Honorij Aug. ita de morte Arbogaſtis refert:

At ferus inuentor ſcelerum traiecerat altum
Non vno mucrone latus: dupléxque tepebat
Enſis: & vltrices in ſe conuerterat iras
Tandem iuſta manus.

Et alio loco de Maximi, & Eugenij; déque Andragathij & Arbogaſtis, qui eorum Comites & Magiſtri militum fuerunt, exitu ſic loquitur.

Per varium gemini ſcelus erupere Tyranni
Tractibus Occiduis. hunc ſæua Britannia fudit:
Hunc ſibi Germanus famulum delegerat exſul:
Auſus vterque nefas; Domini reſperſus vterque
Inſontis iugulo.
Hic noua moliri præceps; hic quærere tuta
Prouidus; hic fuſis; collectis viribus ille;
Hic vagus excurrens; hic intra clauſtra reductus;
Diſsimiles, ſed morte pares: euadere neutri
Dedecus, aut miſsis licuit procumbere telis.
Amiſsâ ſpecie, raptíſque inſignibus ambo,
Qui modò tam denſas nutu mouere cohortes;
In quos iam dubius ſeſe librauerat orbis;
In vultus rediere ſuos: manibúſque reuinctis
Oblati gladiis ſummittunt colla paratis.
Amborum periere Duces. Hic ſponte carina
Decidit in fluctus: illum ſuus abſtulit enſis.
Hunc Alpes, hunc pontus habet.

Apud eumdem Claudianum Honorius puer, de ſententia exercitus factus Imperator, Theodoſiũ patrem rogat, vt cum eo ſibi liceat ad bellum Eugenianum proficiſci.

Sed cur non potiùs, verbis quæ diſſeris, vſu
Experior? gelidas certè nunc tendis in Alpes,
Duc tecum comitem: figant ſine noſtra Tyrannum
Spicula: palleſcat noſtro ſine Barbarus arcu.
Italiámne feram furiis prædonis acerbi
Subiectam? patiar Romam ſeruire clienti?

CCC-XCV. Olybrio & Probino Coſſ. ſub finem anni Rufinus natione Aquitanus, natus Eluſæ in Nouempopulis, quem Theodoſius Magiſtrum Officiorum & Conſulem fecerat, ac tutorem Arcadio moriens inſtituerat, periit: vir ſtrenuus; prudentia; altitudine ingenij; magnitudine corporis; extemporali ſermonis facilitate excellens; ſed auarus & rapax: quem Patricium & Præfectum Prætorij Stilico vtriuſque Imperatoris tutelam ſibi vindicans, in Tribunali Hebdomi per milites Orientales poſt victum Eugenium domum remiſſos interficiendum curauit, affectati Imperij falsò ſuſpectum: quippe Alaricum Gothorum Regem pecuniâ ſolicitatum in Græciam; Hunnos in Armeniam & Cappadociam immiſerat non ob aliud, quàm vt contra Stiliconis inſidias eorum præſidio muniretur. inſequenti anno Rufini vxor, & filia in exſilium miſſæ ſunt.

Per hæc tempora in Francis Regnum obtinebant Marcomeres & Sunno, forſitan Priami eius, quem Tiro
CCCL-XXXII. Proſper quarto imperij Theodoſij anno in Francia regnauiſſe ſcribit, filij. Certè in libro de vita Sigeberti poſterioris Francorum Regis reperio Priamum patrem Marcomeris, auum Faramundi, Clodionis proauum, abauum Merouei Alanos viciſſe: & ab Imperatore Valentiniano victum acie atque occiſum eſſe. Vetus quoque Hiſtoricus, qui res geſtas Merouingorũ Regum ſcripſit; Abbáſque Monaſterij Vrſpergenſis Conradus Marcomerem Priami filiũ, & Sunnonem Antenore quodam natum principatu Valentiniani Priamo ſucceſſiſſe dicunt. & Rorico Monachus Marcomerem Priamo genitum ait. Denique Priamum imperante Valentiniano ma-

iore in Francia regnâſſe auctor eſt Sigibertus: affirmátque quoſdam eum à Valentiniani exercitu prœlio fuſum & occiſum ſcribere. ipſe anno V poſt Valentis Aug. mortem obiiſſe credit, eodémque anno Marcomerem Priami filium, ac Sunnonem Principatum in Francia obtinere cœpiſſe. Neque hoc Priami nomen, quòd Græcum eſt, & originem Francorum ad Troianos referendi materiam multis ſcriptoribus præbuit: ob eam rem videri debet viro Germano minimè conuenire. cùm (vt de ceteris ſileam) è tribus Alamannorum Regibus vnũ Serapionem; alios duos Vrſicinũ, & Macrianum; & Quadorum Regulum Gabinium Ammianus Marcellinus nominibus Ægyptiis & Latinis appellet. Si autem verum eſt, quod Tiro Proſper dicit: apparet Priamũ à priore Valentiniano occidi non potuiſſe, qui anno ſeptimo poſt eius mortem, quarto imperij Theodoſij in Francia regnare occœperit: eumdémque, ac Mallobaudem vno tempore Franciæ imperium obtinuiſſe. quem Mallobaudem (ſicuti ſupraſcripſimus) Gratianus Aug. Comitem, ac bellorum commilitonem per annos ampliùs VI habuit: & cuius ductu Macrianus atque Priarius potentiſſimi Reges Alamannorum acie victi ſunt & interfecti. Quo magis miror à Proſpero Priami quidem pæne ignoti viri mentionem fieri: Mallobaudem verò, Genobaudem, Marcomerem, ac Sunnonem nobiliſſimos Reges Franciæ præteriri. quippe nullum Regem Proſper Priamo, & Faramundo medium interponit: ſed hunc anno IV Imperatoris Theodoſij; illum Honorij ſexto & viceſimo regnare cœpiſſe affirmat: vt Priamo, quicumque eſt, vndequadraginta annos attribuere videatur: cùm is, ſi IV imperij Theodoſij anno Regni potiri occœperit, vix ſexennium complere potuerit. Nam dum Maximus Aquileiæ amiſſâ ſpe Principatus amens & attonitus ſedet; ſiue Theodoſio Aug. iterum & Cynegio Coſſ. anno decimo poſt exortũ Theodoſij, Francos Genobaude, Marcomere, & Sunnone ducibus in Germaniam proru- CCCL-XXXVIII.
piſſe auctor eſt Sulpicius Alexander: quem cùm nequaquam intelligeret Gregorius, & apud eumdem ſcriptorem legiſſet, Arbogaſte Francorum agros depopulante;

paucos ex Amſuariis & Cattis Marcomere duce in vlterioribus collium iugis apparuiſſe: haud dubitauit affirmare Francis Duces, non Reges eâ tempeſtate fuiſſe. hócque non ſolùm veteribus noſtris Hiſtoricis Fredegario, Aimoino, Roriconi, Adoni, Sigeberto, ac Iuoni; ſed etiam Nicolao Vignerio, aliiſque recentibus nimis credulis auctoritate ſua perſuaſit. tanta omnium vel ſecuritas, vel linguæ Latinæ ignorantia fuit, vt quod cuiuſquam ductu geſtum ſit; id eo duce actum eſſe Latinè dici neſcierint: non minùs ridiculi, quàm qui Iunonem apud Virgilium ita de ſe loquentem

Me duce Dardanius Spartam expugnauit adulter?

Ducem appellandam diceret, Reginam negaret. Scilicet Atech; Genobaudes, Mamertino Genoboudes dictus; Aſcaricus; Regaiſus; Nebiogaſtes, vel Nebigaſtes; atque Mallobaudes Reges Francorum fuerunt! Genobaudes minor, Marcomeres, & Sunno non fuerunt! quos poſteriores duos Sulpicius Alexander ipſe, & Paullinus in libro de vita Ambroſij, ac Claudianus Reges nuncupant. Quid quòd & Reges, quorum cùm apud ceteras nationes; tum maximè apud Francos, gentem liberam atque bellicoſam, præcipuæ partes ſemper fuere, vt exercitus ducerent; auctores Latini Ducum nomine ſæpe vocauerunt? Sic Titus Liuius in lib. XLV Solouettium & Ducem Gallorum, & Regulum Gallorum appellat, Publius Virgilius Maro Turnum modò Ductorem; modò Regem Rutulum nuncupat. Sed hoc clarius ac certius eſt, quàm vt indicari egeat aut probari. Neque eſt, quòd tantopere ſudet Gregorius, dubitétque Reges; an regiam vicem functi fuerint Marcomeres, & Sunno: quoniam ambos idem Sulpicius Alexander Francorum Regales, ac Subregulos Francorum vocet. licet enim Regales propriè dicerentur Regum filij, atque propinqui, qui Regibus quidem auctoritate & potentiâ inferiores eſſent; ſed Subregulis, ac nonnumquam etiam minoribus Regalibus imperarent: tamen ex ſuperioribus ſatis apparet Alexandrum licentiùs verbis abuſum Regales, & Subregulos pro Regibus dixiſſe.

Vt autem cuius filij; ita & cuius ſucceſſores fuerint Genobaudes, Marcomeres, & Sunno, (nam ſaltem Marcomerem, & Sunnonem fratres fuiſſe infrà docebimus) inter auctores non conſtat. Aimoinus Francioni cuidam fabulis memorato; Nicolaus Vignerius Mallobaudi; alij ſcriptores Priamo eos ſucceſſiſſe tradunt. Regnare in Francia cœpere paullo ante alterum Theodoſij CCCL-
Conſulatum: quo anno Clementis Maximi bello ciuili XXXVIII.
preſſi abſentiâ inuitati, tranſito Reno, Galliam incurſionibus vaſtauere: ac tranſgreſſos in Franciam Romanos fudere & fugauere. cui expeditioni non diu ſuperfuiſſe videtur Genobaudes, à Sulpicio Genobaldus; à Fredegario Aimoinóque Genebaudus dictus. quoniam Sulpicius Alexander nullam deinde eius; ſed Marcomeris tantùm ac Sunnonis mentionem facit; Genobaudem Marcomeri, Marcomerem Sunnoni præponens. ex quo intelligitur vt Genobaudem maximum ex fratribus; ita Sunnonem minimum natu fuiſſe. Idem Auctor apud Gregorium ſcribit Marcomerem & Sunnonem, ob actas ex prouincia Germania prædas, Timaſio & Promoto CCCL-
Coſſ. euocatos ab Imperatore Valentiniano in collo- XXXIX.
quium veniſſe: datíſque ex more obſidibus domum rediiſſe: ac Arcadio Aug. II & Rufino Coſſ. ſub finem an- CCC-
ni, Arbogaſte agrum Bructerorum ripæ Reni proxi- XCII.
mum, & pagum Chamauorum populante; paucos Amſiuarios, & Cattos Marcomere duce in vlterioribus collibus apparuiſſe: bellóque variâ fortunâ geſto pacem factam; & poſtea Valentiniano interfecto ab Eugenio antiqua fœdera cum Francorũ Regibus, id eſt cum Marcomere & Sunnone inita eſſe. Hoc loco animaduerto Arbogaſtem Poſtumi, Lolliani, Probi, Maximiani, Conſtantij maioris, Conſtantini, Criſpi Cæſ. Iuliani, Valentiniani, & Quintini Magiſtri militum exempla ſecutum in Franciã tranſiiſſe: in qua præter homines & pecora nihil erat, quod capi poſſet; præter caſas nihil, quod miles incenderet. atque poſt id tempus attritis Imperij viribus neminem Romanum vmquam cum exercitu fines Francorum ingredi auſum eſſe. prætereà Marcomerem Faramundi patrem in Bructeris, Chamauis, Amſiuariis, & Cattis Regnum obtinuiſſe. quippe ille, niſi his populis

ptæfuiſſet, priores duos defendere non debuit; poſteriores duos milites habere non pótuit. Erant autem Amſiuarij, vti Bructeri, Chamaui, & Catti; Franciæ gens, quos Caius Cornelius Tacitus in libro XIII Annalium Anſibarios; Iulius Honorius Orator in libello de Coſmographia, ac Iſidorus Amſiuaros, & Amſibaros appellant: & quos quidam apud Ammianum Marcellinum Attuarios dici falsò affirmant: cùm Attuarij Franci quidem & ipſi, Renóque coniuncti, & antedictæ trigæ populorum finitimi, ab Strabone Chattuarij; Attuari à Velleio; à Tacito & Ptolemæo Chaſuari; & in Annalibus rerum geſtarum Caroli Ducis Hattuarij, atque Hazzoarij vocentur.

Ceterùm notandum eſt veterem Auctorem Hiſtoriæ Francicæ, Roriconem Monachũ, Adonem Viennenſium Epiſcopum, Sigibertum, Iuonem, multóſque alios, cùm apud Gregorium legiſſent *Genobaude Marcomere & Sunnone ducibus Francos in Germaniam irrupiſſe*, ex eáque prædas egiſſe; deceptos nomine Germaniæ tradidiſſe Francos relictâ Pannoniâ Marcomeris & Sunnonis ductu in Germaniam commigrauiſſe: & loca circum extremas partes Reni, ſeu circa oſtium fluminis occupauiſſe. Vt appareat ab iiſdem Sulpicij Alexandri verbis non intellectis & hunc recentiorum ſcriptorum, & ſupradictum Gregorij errorem ortum eſſe. Miror verò, quòd Marcomerem, & Sunnonem (priorem noſtri Marcomirum; poſteriorem Sonnonem, ac Somnonem appellant) ſex & triginta annos regnauiſſe Sigibertus prodat. nam ambo paullo ante alterum Theodoſij Aug.
CCCL. XXXVIII. Conſulatum Regni potiti, ſub initia principatus Hono-
CCCC. rij ante Stiliconem Conſulem perierunt. Certè Claudianus, Poëta æqualis huius temporis in libro I de laudibus Stiliconis ſcribit Marcomerem & Sunnonem fratres, non ſanguine & Regni ſocietate quàm morum ſimilitudine coniunctiores, quoniam inquieti & otij impatientes fœdus cum Honorio ictum frangere volebant; miſerabilem exitum feciſſe. eorum enim alterum, id eſt (vt aliqui arbitrantur) Marcomerem à ſuis vel auro corruptis, vel bellum peroſis viuum Flauio Honorio traditum eſſe: quem Imperator in carcerem & vincla conie-

cerit, atque cognitâ cauſâ in Etruriam relegauerit. alterum, fratris ſe exſilium ac iniuriam vlturum minitantem, Principum Maiorúmque coniuratione eſſe interfectum.

Prouincia miſſos
Expellet citiùs, fallax quàm Francia Reges,
Quos dederis. acie non iam pulſare rebelles,
Sed vinclis punire licet. ſub iudice noſtro
Regia Romanus diſquirit crimina carcer.
Marcômer, Sonnóque docent: quorum alter Etruſcum
Pertulit exſilium: cùm ſe promitteret alter
Exſulis vltorem, iacuit mucrone ſuorum.
Res auidi concire nouas, odióque furentes
Pacis, & ingenio ſcelerúmque cupidine fratres.

Quibus etiam verſibus videtur indicare Claudianus in locum Marcomeris & Sunnonis Reges ab Honorio eſſe ſuffectos. Vnde in libro I in Eutropium tradit Honorium Aug. cùm ei Eutropius eunuchus ex Oriente Conſul nuntiatus eſt; ſiue Conſulatu Mallij Theodori cum Germaniæ gentibus fœdera iunxiſſe, aliis Reges imponentem, aliis obſides; aliis milites imperantem. CCCXCIX.

Tum fortè decorus
Cum Stilicone gener pacem implorantibus vltro
Germanis reſponſa dabat: legéſque Caycis
Arduus, & flauis ſignabat iura Sueuis.
His tribuit Reges: his obſide fœdera ſancit
Indicto: bellorum alios tranſſcribit in vſus:
Militet vt noſtris detonſa Sicambria ſignis.

Deinde Romam cum Honorio ſic loquentem fingit.

Ante pedes humili Franco, triſtíque Sueuo
Perfruor, & noſtrum video Germanice Renum.

Sed vt hoc incertum eſt; ita maximè conſtat Flauium Stiliconem, Magiſtrum militum, paucis comitatum in Rętiam contendiſſe & flumen Renum pernauigâſſe; euocatis ad ſe Alamannorum, ac Francorum Regibus: qui contra Theodoſium adiuti Arbogaſtis & Eugenij ſibi conſcij pro ſummo beneficio pacem acceperint, filióſque obſides dederint. cùm antea Imperatores Romanos tributarios haberent, nec niſi acceptâ pecuniâ incurſio-

nibus abſiſterent. Sic Stiliconem perueniſſe ad locum, vbi Renus duo in ora ſeſcindit: rebúſque ex ſententia confectis, poſt paucos dies quàm profectus erat reuertiſſe. Marcomeres autem, & Sunno etiam tum in Francia regnabant: qui paullo pòſt (vt ſupradictum eſt) cùm id fœdus frangere vellent, indignum nobilitate ac virtute ſua exitum fecere. Ex quo intelligitur Faramundum Marcomeris filium præter ceteros obſidem Honorio datum eſſe. Hoc fœdus initio principatus Honorij ex more
CCCXCV. re initum, ſeu potiùs renouatum eſſe Olybrio & Probino Coſſ. priuſquam Stilico in Alaricum Gothorum Regem Macedoniam & Epirum depopulantem expeditionem faceret, & Theodoſianos ciuilis belli victores domos remitteret, docet Claudianus in Panegyrico Honorio IV Conſuli dicto, Honorium alloquens Stilicone ſubnixum.

Hunc tamen in primis populos lenire feroces,
Et Renum pacare iubes. volat ille citatis
Vectus equis; nulláque latus ſtipante caterua,
Aſpera nubiferas quà Rætia porrigit Alpes,
Pergit; & hoſtiles (tanta eſt fiducia) ripas
Incomitatus adit. totum properare per amnem
Attonitos Reges humili ceruice videres.
Ante Ducem noſtrum flauam ſparſére Sicambri
Cæſariem: pauidóque orantes murmure Franci
Procubuere ſolo. iuratur Honorius abſens,
Implorátque tuum ſupplex Alemania nomen.
Baſternæ venere truces; venit accola ſiluæ
Bructerus Hercynia; latíſque paludibus exit
Cimbrus; & ingentes Albim liquere Cheruſci.
Accipit ille preces varias, tardéque rogatus
Annuit, & magno pacem pro munere donat.
Quod longis alij bellis potuere mereri,
Hoc tibi dat Stiliconis iter. Poſt otia Galli
Limitis hortaris Graias fulcire ruinas.
Ionium tegitur velis.

Hanc pacem operâ Stiliconis factam cum Germanis accolis Reni; hoc eſt cum Francis, & Alamannis, ac fortaſſe etiam pretio redemtam; velut felicem aliquam ex-

celſámque victoriam magnificentiùs inflatiúſque quàm veriùs carminibus celebrat idem Poëta in libro 1 de laudibus Stiliconis.

Miramur rapidis hoſtem ſuccumbere bellis,
Cùm ſolo terrore ruant? non claſſica Francis
Intulimus: iacuere tamen. non Marte Sueuos
Contudimus, queis iura damus. quis credere poſſit?
Ante tubam nobis audax Germania ſeruit.
Cedant Druſe tui; cedant Traiane labores.
Veſtra manus dubio quidquid diſcrimine geſſit,
Tranſcurrens egit Stilico: totidémque diebus
Edomuit Renum, quot vos potuiſtis in annis.
Quem ferro, alloquiis; quem vos cum milite, ſolus.
Impiger à primo deſcendens fluminis ortu
Ad bifidos tractus, & iuncta paludibus ora
Fulmineum perſtrinxit iter. Ducis impetus vndas
Vincebat celeres: & pax à fonte profecta
Cum Reni creſcebat aquis. Ingentia quondam
Nomina, crinigero flauentes vertice Reges,
Qui nec Principibus donis precibúſque vocati
Paruerant; iuſſi properant: ſegníque verentur
Offendiſſe morâ. tranſuecti lintribus amnem
Occurſant, vbicumque velis. nec fama fefellit
Iuſtitiæ: videre pium, videre fidelem:
Quem veniens timuit; rediens Germanus amauit.
Illi terribiles, quibus otia vendere ſemper
Mos erat, & fœdâ requiem mercede paciſci:
Natis obſidibus, pacem tam ſupplice vultu
Captiuóque rogant, quàm ſi poſt terga reuincti
Tarpeias preſſis ſubeant ceruicibus arces.
Omne, quod Oceanum fontéſque interiacet Iſtri,
Vnius incurſu tremuit: ſine cæde ſubactus
Seruitio Boreas, exarmatíque Triones.
Tempore tam paruo tot prœlia ſanguine nullo
Perficis; & Lunâ nuper naſcente profectus
Antè redis quàm plena fuit; Renúmque minacem
Cornibus infractis adeò miteſcere cogis:
Vt Salius iam rura colat, flexóſque Sicambri
In falcem curuent gladios, gemináſque viator

Cùm videat ripas, quæ ſit Romana requirat:
Vt iam trans fluuium non indignante Cayco
Paſcat Belga pecus; mediúmque ingreſſa per Albim
Gallica Francorum montes armenta pererrent.
Vltro quinetiam deuota mente tuentur,
Victorique fauent. quoties ſociare cateruas
Orauit, iungíque tuis Alemania ſignis!
Nec doluit contemta tamen, ſpretóque receſſit
Auxilio laudata fides. Prouincia miſſos
Expellet citiùs, fallax quàm Francia Reges,
Quos dederis.

Quibus ex verſibus apparet Claudianum aut ſtudio adulandi, aut æſtu quodam ingenij longiùs abreptum incredibilia narrare. Si enim Stilico nouâ Lunâ profectus, & à Mediolano ad diuortium Reni ampliùs IↃC milliaria emenſus ante plenilunium rediit: quâ feſtinatione intra tam breue temporis ſpatium, hoc eſt intra XIV circiter dies Principes Cheruſcorum, & Cimbrorum ex interiore Germania; atque etiam Duces gentis Baſternarum ſeu potiùs Baſtarnarum ex Sarmatia euocari, ne dicam in colloquium venire potuere? Quòd ſi quis dicet earum nationum Regulos ad ripam Reni aduentum Stiliconis opperiri monitos eſſe, vt venienti celeriter occurrerent: conſtabit ne ſic quidem Baſtarnas eò acciri debuiſſe. niſi fortè Baſtarnæ Reno quàm Danubio propiores; aut Sarmatarum incurſiones Galliæ magis quàm Pannoniæ Mœſiæque metuendæ fuerunt. Præterea miror Claudianum ſperauiſſe cuiquam poſſe perſuaderi pecora Belgarum non ſolùm vltra Renum propulſa in pabulum; ſed etiam trans Amiſium, & Viſurgim, ac Albim ipſum, quod flumen à Reno millia paſſuum quadringenta abeſſe Velleius affirmat; paſtum vmquam exacta eſſe. Quam ego mendam à librariis ortam, & ita corrigendam arbitror.

Vt iam trans fluuium, non indignante Cayco,
Paſcat Belga pecus; mediúmque ingreſſa per alueum
Gallica Francorum montes armenta pererrent.

Vbi fluuium, mediúmque alueum cùm dicit, Renum Poëta vult intelligi: & Caucos, ſeu Caycos, nationem

Germanam, gentibus Francorum annumerat. Sic Eumenius de laudibus Conſtantini Aug. dicit *greges Gallorum toto flumine bicorni* (id eſt Reno) *merſari* poſt Aſcaricum & Regaiſum Reges Francorum victos & captos.

Ob id fœdus, ſicut antè dictum eſt, factum cum Francis & Alamannis; Claudianus Galliam indignantem querentémque nondum Conſulatum præmium meritorum Stiliconi datum eſſe, fingit his verſibus.

Qui mihi Germanos ſolus, Francóſque ſubegit,
Cur nondum legitur faſtis? cur pagina tantum
Neſcit adhuc nomen, quod iam numerare decebat?
Vſque adeóne leuis pacati gloria Reni?

Honorio Aug. IIII & Eutychiano Coſſ. aduerſus Gildonem Maurum idolorum cultorem, ſub ſpecie partium Arcadij Africã ſibi vindicantem Maſcizel eius frater, vir Chriſtianus eſt miſſus: quocum ſe Francorum Imperatoris ſociorum claſſem coniunxiſſe falsò affirmat Nicolaus Vignerius: quòd apud Claudianum Honorius, Gildoni hoſti à Senatu iudicato bellum inferre parans ſic loquitur. CCC-XCVIII.

Tranſmittere primus
Ipſe paro. quæcumque meo gens Barbara nutu
Stringitur, adueniat. Germania tota feratur
Nauibus, & ſocia comitentur claſſe Sicambri.
Pallida tranſlatum iam ſentiat Africa Renum.

Quippe Claudianus ipſe in lib. belli Gildonici, & Oroſius in libro VII docent Maſcizelem Piſis profectum Caralim veniſſe: inde ſecundo vento in Africam traieciſſe: habuiſſe autem ſecum non plura quàm quinque militum millia; nimirum Iouianos, Herculianos, Sagittarios Neruios, Felices, Auguſteos, Inuictos, & Leones: quæ tum nomina legionũ erant. eáque manu Gildonem, filiorum ſuorum interfectorem, fretũ armatis millibus LXX pæne ſine pugna ac ſine ſanguine viciſſe. Vt appareat exercitum, quem Imp. Honorius auctore Stilicone aduerſus Gildonem miſit, haudquaquam (ſicuti credit Vignerius) ex Franciæ Germaniæque gentibus fuiſſe confectum. Gildone interfecto, & Africâ receptâ multi, qui partium eius adiutores fuerant, proſcripti ſunt: in his Mar-

charidus, nî fallor, cuius mentio fit in Codicis Theod. libri IX titulo XLII.

Quod verò ſuprà Claudianus ait Sicambros, quos quidam Græcos auctores ſecuti Sugambros, aut Sygambros appellant, ſub ſignis Ducibúſque Romanis militauiſſe; hoc de Francis dictum eſſe facilè intelligi poteſt: quoniam ea tum gens agrum veterum Sicambrorum poſſidebat. & Notitia prouinciarum Imperij Romani, Honorij principatu ſcripta, Salios in partibus Orientis Auxiliis Palatinis annumerat: docétque Alam primam Francorum Apollonos; Cohortem XI Chamauorũ Peamû; Cohortem VII Francorum Dioſpoli; Alam I Francorum Cunnæ; & Alam octauam Flauiam Francorum Ripaltæ (quæ Thebaidis, Syriæ, & Meſopotamiæ loca erant) in præſidio fuiſſe. quæ Auxilia, Alas, & Cohortes Imperatores Conſtantinus Maximus & Conſtantius eius filius ex Francis cùm captiuis, tum dediticiis confeciſſe videntur, & in Orientem tranſtuliſſe. Eodem in libro in Occidente Francorum gentes Salij, Bructeri, Amſiuarij, ac Salij Gallicani inter Auxilia Palatina numerantur: ex quibus Salij ſeniores, Bructeri, & Amſiuarij in Galliis ſub viro illuſtri Magiſtro equitum militabant: Salij iuniores Gallicani in Hiſpania præſidij cauſâ conſtituti erant: & Præfectus Lætorum Francorum Redonis, vrbi prouinciæ Lugdunenſis tertiæ, præfuiſſe dicitur.

HA-

HADRIANI VALESII

RERVM FRANCICARVM LIBER TERTIVS.

VIRES Occidentis Theodoſianis bellorum ciuilium victoriis, ac continuis Barbarorum incurſionibus attenuatas Fl. Stiliconis perfidia & ambitio fregit: qui Magiſter vtriuſque militiæ, bis Conſul, & Patricius, ac Honorij ſocer, inflatus matrimonio Serenæ Auguſtorum ſororis patruelis, nec contentus arbitria pacis armorúmque agere; Euchério filio ſuo Imperium conciliare conatus eſt; nomine eius nummis clam percuſſis inſcripto: nouámque & Reipublicæ pernicioſam rationem excogitauit, quâ ſe nemini ſuſpectum fore exiſtimabat. Nam Alaricum Regem Gothorum apertis Alpibus immiſit Italiæ; & ſæpe victum opprimere cùm poſſet noluit; ſæpe inſidiis incluſum de induſtria incolumem dimiſit: ac nihilominùs Radagaiſi Regis quoque Gothorum copiis partim cæſis, partim fame in deditionem ſubactis; Alanos, Sueuos, Vandalos, vnde genus ducebat, Burgundiones, multáſque alias Germaniæ gentes magnis donis illectas clam ad

depopulandam Galliam euocauit. præterea Præfectos Italiæ, ac Galliarum, ac potentiſſimos quoſque copiarum duces in ſocietatem coniurationis adſciuit: ratus turbatis rebus neceſſariò milites, contemtâ Honorij deſidiâ, Imperium ad Eucherium conſciorum impulſu delaturos, ſéque Barbaros vti incitaſſet, ſic in medio ſpatio facilè repreſſurum. Igitur Alani, Tanais antea, tum Danubij accolæ, Reſpendiale & Goare ducibus primi arma ſumſere: & per agrum Marcomanorum, Toringorum, atque Francorum impunè iter fecere, & ad flumen Renum peruenere. Ibi Reſpendial aduentum Vandalorum exſpectare ſtatuit: Goar autem Regulus partis Alanorum cum ſuis ab eo ſe abrupit, Romaníſque iunxit. Vandalis mox eamdem viam ingreſſis Franci armati occurrerunt, prœlióque commiſſo millia hominum vicena occiderunt. Rex ipſe, quem alij Godigiſclum, alij Gogidiſclum, alij Gundigiſclum appellant, eſt interfectus. nec quiſquam ex tota gente cædi ſuperfuiſſet, niſi Reſpendial audito Vandalos ab Francis itinere prohiberi, confeſtim copias ſuas circumegiſſet, & opportunè adueniens perterritos ac de ſalute deſperantes periculo liberauiſſet. Ita Vandali coniuncti cum Alanis iter inceptum perrexere, & in Godigiſcli locum Gundericum eius filium ſubſtituere: vt Renatus Profuturus Frigeridus apud Gregorium docet his verbis. *Interea Reſpendial Rex Alanorum, Goare ad Romanos tranſgreſſo, à Reno agmen ſuum conuertit, Vandalis Francorum bello laborantibus; Godigiſclo Rege abſumto acie; viginti fermè millibus ferro peremtis; cunctis Vandalis adinternecionem delendis, nî Alanorum vis in tempore ſubueniſſet.* Credendum tamen eſt Francos, poſtquam Vandalos acie vicerant, ſuperuentu Alanorum fuſos, & fugatos eſſe: aut falsò Paullus Oroſius affirmat eos à ſupradictis Barbaris protritos eſſe. *Excitatæ* (inquit ille) *per Stiliconem gentes Alanorum, Sueuorum, Vandalorum, ipsóque ſimul motu impulſorum Burgundionum, multaque cum his aliæ copiis viribúſque intolerabiles, quibus nunc Galliarum, Hiſpaniarúmque prouinciæ premuntur; Francos proterunt; Renum tranſeunt; Gallias inuadunt; directóque impetu ad*

Pyrenæum vſque perueniunt: cuius obice ad tempus repulſæ, per circumiacentes prouincias refunduntur. Ex quo intelligitur Oroſium exiſtimauiſſe Sueuos, ac Burgundiones, cum Alanis Vandalíſque coniunctos, longo itinere per Franciam in Galliam ire contendiſſe. cùm Sueui iſti, quos Hieronymus in epiſtola ad Gerontiam, & Gregorius in libro II Hiſtoriæ Alamannos appellant; finitimi Burgundionibus ad ſuperiorem partem Reni ferè pertinerent. Verba Oroſij non eâ quâ Beda fide transſcripſit Gregorius hunc in modum. *Stilico congregatis gentibus Francos proterit, Renum tranſit, Gallias peruagatur.* tamquam Stilico ipſe Germanis inſtructus apertâ defectione prouincias Imperij Romani igne ferróque vaſtauerit, nec auctorem ſe ſolùm populationis, ſed etiam ducem Barbaris præbuerit. Paullus Langobardus nequaquam fuit Gregorio diligentior, qui arbitratus Francos in Gallia iam tum conſediſſe, tradit Alanos, Sueuos, Vandalos, & Burgundiones *Renum fluuium tranſiiſſe, Francóſque fugare è Galliâ voluiſſe.* Similiter Sigibertus non contentus eruptiones duas, annorum CXL ſpatio diuiſas ferè coniunxiſſe, Vandalíſque tribuiſſe, quarum altera Gallieni principatu Croco duce ab Alamannis; altera à Vandalis ductu Gunderici imperante Honorio in Galliam facta eſt; credit Francos cum Vandalis in Gallia pugnauiſſe, aítque *Vandalis Gallias incurſantibus congreſſos Francos Modigiſilum Regem* (ita Godigiſclum vocat) *cum* XX *millibus Vandalorum interemiſſe.*

Cùm igitur conſtet Godigiſclum Regem Vandalorum, iter per vim tentantem, in Fräcia pulſum acie & occiſum eſſe: & cùm Vandalos, quos alius Vindilos, alius Vandilos, alius Vandalios appellat, Plinius Secundus inter genera Germanorum quinque; Tacitus inter antiquas Germaniæ gentes numeret: cúmque Dio Caſſius in libro LXXII, Iulius Capitolinus, Eutropius, Tabula Theodoſiana, ac Hieronymus eos Marcomanis & Quadis Germanorum populis confines, circa Danubium & Albis caput ponant: mirari conuenit cuiquam probari potuiſſe opinionem Procopij, abuſq; Mæotide Vandalos deducentis,

affirmantíſque eos fame & inopiâ compulſos, Alanis ſociis ſibi adſcitis, in Germaniam, quæ tum Francia vocaretur, & ad flumen Renum veniſſe: inde Godigiſcli ductu in Hiſpania ſedem cepiſſe. Quamquam Saluianus in libro VII de Prouidentia Diuina tradit Deum *excitatas pane ab vltimis terra finibus gentes trans mare miſiſſe*, quæ Afrorum ſcelera punirent. quod de Alanis quidem verè dicere potuit; de Vandalis non item, ſi eos gentem Germaniæ eſſe, aut certè ex Germania in prouincias Imperij Romani tranſiſſe exiſtimabat. Et Sidonius in carmine, quod inſcribitur Narbo, Vandalos

——Africanæ

Telluris Tanaiticum rebellem

appellat: atquè in Panegyrico dicto Maioriano Aug. Conſuli de Geiſerico Rege Vandalorum luxuria eneruato ſic loquitur

Conſumit in illo

Vim gentis vitæ vitium Scythicam feritatem.

Vt Vandalos in Scythia ſedem habuiſſe circa Tanaim flumen Sidonius crediſiſſe videatur, quemadmodum ſenſit Procopius. At Iordanes Dexippum ſecutus ait Vandalos ab Oceano circum Scanziam inſulam fuſo profectos, ad Romanum limitem; hoc eſt ad Danubium vix anni itinere perueniſſe: & in vetere Dacia conſediſſe: ibi ab Oriente habuiſſe Gothos, ab Occidente Marcomanos, à Septemtrione Hermunduros, à meridie Danubium: victóſque acie à Geberico Gothorum Rege, in Pannoniæ agris ab Conſtantino Maximo Aug. eſſe collocatos: qua ex prouincia Honorij principatu vnà cum Alanis in Galliam; ac poſtea in Hiſpaniam; tandémque in Africam tranſierint.

Procopium de ſupradicta Vandalorum expeditione ac migratione ita vt diximus loquentem ſecuti ſunt, neque tamen intellexere Theophanes apud Conſtantinum Porphyrogennetum in libro de adminiſtrando Imperió, Paullus Langobardus, & Nicephorus Calliſtus in libro XIV. quippe produnt Vandalos iunctos Alanis, & Germanis, qui Franci appellabãtur, Godigiſclo duce per Gallias in Hiſpaniam perueniſſe, atque ibi conſẽdiſſe. At

Vandali, & Alani ex Germanis Sueuos, & Burgundiones huiuſce expeditionis ſocios; Francos autem infeſtiſſimos hoſtes habuere: & Godigiſclus, ſeu Modogiſclus Rex Vandalorum à Francis antequam Renum ſuperaret victus atq; interfectus eſt. Quare falsò iidem Auctores dicunt mortuo in Hiſpania Godigiſclo filium ſucceſſiſſe Guntharum, qui à Procopio Gontharis, Gondaris à Zonara, ab ceteris Gundericus nominatur: quo Rege Vandalos in Galliam primùm, deinde in Hiſpaniam commigrauiſſe Gregorius in libro II memoriæ tradit. Minor frater Gunderici fuit Geiſericus claudus, Godigiſcli Regis ex ancilla filius, cuius incurſionibus vaſtatas Gallias & Hiſpanias, ac iam pæne amiſſas Alarico Regi Gothorum ſedes quæritanti Honorium Aug. paullo ante prœlium Pollentinum, hoc eſt Arcadio V & Honorio V Coſſ. condonauiſſe ait Iordanes: cùm eo anno nondum ſolicitatis à Stilicone Barbaris Gallia omnis, & Hiſpania ſub imperio Honorij ac ditione fuerit: & Geiſericus anno IV poſt Honorij mortem, poſt prœlium Pollentinum XXV, ſicut Hydatius ſcribit, Gunderico ſucceſſerit. Eumdem Iordanem deceptum credo, cùm ait Vandalos Gratiani principatu in Galliam incurſionem feciſſe. CCCCII.

Igitur Alani Reſpendiale duce; Vandali Gunderici auſpiciis; Sueui Hermerico, ſeu Ermenrico Rege; Burgundiones ductu Gundicarij Renum tranſiere, finéſque Galliæ facilè ſunt ingreſſi: propterea quòd citeriorem ripam fluminis Stilico præſidiis antè nudauerat. Quamobrem apud Claudianum in libro II de laudibus Stiliconis.

Grates Gallus agit: quòd limite tutus inermi,
Et metuens hoſtile nihil, noua culmina totis
Ædificet ripis: & ſauum gentibus amnem
Tibridis in morem domibus præuelet amœnis.

Idémque auctor eſt Stiliconem bello Gothico legionum, quæ eius limitis tuendi cauſâ ex more gentibus Germaniæ oppoſitæ erant, operâ vſum eſſe.

Agmina quinetiam flauis obiecta Sicambris,
Quæque domant Cattos, immanſuetóſque Cheruſcos,
Huc omnes vertere minas: tutúmque remotis

Excubiis Renum ſolo terrore relinquunt.
Vlláne poſteritas credet? Germania quondam
Illa ferox populis, quæ vix inſtantibus olim
Principibus totâ poterat cum mole teneri,
Tam ſeſe placidam præbet Stiliconis habenis:
Vt nec, præſidiis nudato limite, tentet
Expoſitum calcare ſolum; nec tranſeat amnem,
Incuſtoditam metuens attingere ripam.

De tempore huius Barbarorum expeditionis inter Au-
ctores non conuenit. irrupiſſe Alanos, Sueuos, & Van-
dalos in Galliam tradit Honorij Aug. æqualis Paullus
Oroſius ante biennium, quàm Roma caperetur: (Roma
ccccx. autem Flauio Varane Conſule ab Alarico capta eſt) Pro-
ſper quoque in Chronico XIII imperij Honorij anno,
cccc-VIII. hoc eſt (vt Marcellinus Illyricianus ſcribit) Baſſo &
Philippo Coſſ. ſed apud Senatorem, & Zoſimum, atque
in Faſtis, qui etiã ſub Tironis Proſperi nomine feruntur,
ccccVI. Arcadio VI & Probo Coſſ. pridie Kalendas Ianuarias
eoſdem Barbaros Galliam ingreſſos inuenio. de quibus
Faſtis, Chronicóque hoc ſentio, alterutrum opus Proſpe-
ri non eſſe: cùm minimè veriſimile ſit vnũ eumdémque
Auctorem non ſolùm de eiſdem rebus bis ſcripſiſſe, ſed
etiam cùm in aliis; tum maximè in notatione temporum
à ſe ipſum diſcrepare potuiſſe. Idem Proſper in præfa-
tione librorum de Prouidentia Galliam & Aquitaniam
à Vandalis & Gothis per annos X depopulatam dicit, &
caſtella rupibus, opida montibus præaltis, vrbes magnis
fluminibus impoſitas Barbarorum dolis aut virtuti pa-
cccc-XV. tuiſſe. Honorij autem X & Theodoſij VI Conſulatus, quo
anno Ataulfus Gothorum Rex Gallia exceſſit, & in Hi-
ſpania interemtus eſt; poſt Arcadij VI & Probi Conſula-
tum, quo Vandali in Gallias eruperunt, nonus eſt annus:
cccc-XVI. & inſequenti anno Theodoſio VII & Palladio Coſſ. Va-
lia Ataulfi ſucceſſor pacem cum Honorio fecit.

Quantis copiis inundauerint Gallias Alani, Sueui, Van-
dali, & Burgundiones, plurimarũ gentium Barbararum
velut amnium acceſſu adaucti; quot vrbes ceperint, diri-
puerint, diruerint; Sophronius Euſebius Hieronymus, il-
lius ętatis locuples Auctor in epiſtola ad Gerontiã de Mo-

nogamia docet his verbis. *Innumerabiles & ferociſſimæ nationes vniuerſas Gallias occuparunt. quidquid inter Alpes & Pyrenæum eſt, quod Oceano & Reno includitur, Quadus, Vandalus, Sarmata, Alani, Gipedes, Eruli, Saxones, Burgundiones, Alemani, & ô lugenda Reſpublica! hoſtes Pannonij vaſtarunt. Etenim Aſſur venit cum illis. Magontiacum nobilis quondam ciuitas capta, atque ſubuerſa eſt, & in Eccleſia multa hominum millia trucidata. Vangiones longâ obſidione deleti. Remorum vrbs præpotens, Ambiani, Atrebata, extremíque hominum Morini, Tornacum, Nemetæ, Argentoratus tranſlatæ in Germaniam. Aquitania, Nouémque populorum, Lugdunenſis, & Narbonenſis prouinciæ, præter paucas vrbes, populata ſunt cuncta: quas & ipſas foris gladius, intus vaſtat fames. Non poſſum abſque lacrimis Toloſæ facere mentionem, quæ vt hucuſque non rueret, ſancti Epiſcopi Exſuperij merita præſtiterunt. Ipſæ Hiſpaniæ, iam iámque perituræ, quotidie contremiſcunt, recordantes irruptionis Cimbricæ: & quidquid alij ſemel paſſi ſunt, illæ ſemper timore patiuntur. Olim à mari Pontico vſque ad Alpes Iulias quæ erant noſtra, non noſtra ſunt: & per annos XXX fracto Danubij limite in mediis Imperij Romani regionibus pugnatur. quod non culpâ Principum, qui religioſiſſimi ſunt; ſed ſcelere Semibarbari accidit proditoris, qui noſtris contra nos opibus armauit inimicos.* Præterea Auguſtam Veromanduorum à Vandalis, Alanis & Hunnis euerſam Fortunatus ait: ab híſque oppugnatum Laudunum capi potuiſſe negat Auctor libri de vita Salabergæ. Sedunum quoque, Andematunnum Lingonum, & Veſontionem vrbes à Vandalis expugnatas eſſe auctores ſunt Vſuardus, ac Sigebertus: Deſideriúmque Epiſcopum Lingonicæ Eccleſiæ cum Vincentio Archidiacono, multíſque opidanorum iugulatum; Antidium Veſontionenſem Epiſcopum occiſum eſſe. Ex quibus intelligitur verum eſſe, quod Saluianus Eccleſiæ Maſſilienſis Presbyter in libro VI atque VII de Prouidentia Dei ſcribit, Vandalos, ceteróſque Barbaros per prouinciam Germaniam cognomine primam, deinde per Belgicam, & Aquitaniam iter feciſſe: híſque regionibus igne &

ferro vaſtatis ſingula Galliarum membra laceraviſſe: & Mogontiacenſium atque Baſilienſium ciuitates ab eiſdem exciſas eſſe, atque deletas: nec falsò Proſperum in Chronico prodere *Alanos, & Vandalos partem Galliæ Saxonum incurſione vaſtatam deuaſtauiſſe.* Alemanos autem Hieronymus ſuprà vocat, quos Hiſtorici Sueuos, gentem Alamannis ac Rætis finitimam, fuiſſe dicunt. *Hoſtes* quoque *Pannonios*, Hunnos appellat, qui victo & interfecto Valente Auguſto Pannoniam annis L tenuerunt, ex eáque Hierio & Ardabure Coſſ. (vt Iordanes & Marcellinus ſcribunt) ab Romanis, adiutoribus Gothis, ſunt pulſi. Nec de aliis quàm Hunnis Hieronymum loqui indicio ſunt ſequentia verba: *Aſſur venit cum illis.* quippe veteres Hunnorum fines non longè aberant à flumine Tigri, & monte Niphate: quorum alterum à Septemtrione, alterum ab Occidente habebat Aſſyria, ab Aſſure Noë abnepote cognominata. vnde apud Claudianum in libro primo in Eutropium dicuntur Hunni initio principatus Arcadij, *rupto Niphate*, Armeniam, Cappadociam, Ciliciam, & Syriam incurſione deuaſtauiſſe. & Theophylactus Simocatta in libro IV Hiſtoriæ prodit Coſdroem poſteriorem Regem Perſarum, cùm Regno expulſus & profugus Tigrim tranſiiſſet, velut in confinio gentis poſitum dubitauiſſe; vtrúmne ad Hunnos, qui Turci appellabantur, an ad Romanos ſeſe conferret. Ceterùm quas vrbes Galliæ *tranſlatas in Germaniam* ait Hieronymus, in ditionem nationum Germanarum redactas vult intelligi: & *Semibarbarum proditorem*, Stiliconem Vandalo patre natum nuncupat, qui cùm detecta coniuratio eſſet, X Kalendas Septembres; aut vt Olympiodorus ſcribit, IX. Kalendas Decembres Rauennæ Baſſo & Philippo Coſſ. dato ſigno cùm conſciis ab exercitu eſt interfectus. Eucherius eius filius Romam in Eccleſiam confugit, ac paullo pòſt occiſus eſt. & iiſdem Coſſ. Arcadius Aug. moriens ſucceſſorem Imperij Orientis filium Theodoſium, annorum ſeptem puerum reliquit. Sed non poſſum non mirari, quòd Hieronymus in ea epiſtola dicat Hiſpanos, viros valde aut memores, aut doctos, ſua ætate irru-

CCCC. XXVII (margin, beside "nuerunt, ex eáque Hierio & Ardabure Coſſ.")

CCCC. VIII. (margin, beside "lendas Decembres Rauennæ Baſſo & Philippo Coſſ.")

irruptionem Cimbricam recordatos eſſe: quorum ne atauorum quidem ataui Cimbros in Hiſpania videre potuerunt. Cimbri enim, antequam ſeſe Italiæ ſuperfunderent, Pyrenæum ſaltum tranſgreſſi, depopulatis agris, multiſque opidis excisis, abs Celtiberis finibus Hiſpaniæ ſunt expulſi. à quo tempore ad irruptionem Vandalicam & Sueuicam anni ſunt ferè IↃXX. Noluit, credo, Hieronymo cedere Iordanes. nam vt ille affirmat Hiſpanos cladis ante multa ſæcula à Cimbris maioribus ſuis illatæ meminiſſe: ita hic in libro rerum Gothicarum ait Ilium, Gallieni principatu, poſt CIↃCCCCXLVI circiter annos quàm à Græcis captum fuerat, *vix à bello Agamemnonio aliquantulùm reſpiraſſe*: quæ vrbs & poſt illud excidium reſtituta diutiſſimè ſtetit; & iterum à Caio Flauio Fimbria incenſa reſurrexit ac floruit, donec dominante Gallieno ab Gothis direpta atque deleta eſt.

Dum eà, quæ antè diximus, in Gallia geruntur; & à Gothis vexatur Italia: ne qua Occidentis prouincia Barbaris, aut Tyrannis vacaret, inſulæ quoque res nouauerunt. quippe exercitus Britannicus Marco primùm, inde Gratiano municipe inſulæ altero poſt alterum Imperatoribus factis, & intra VI menſes interfectis; Conſtantinum gregarium militem nudi nominis ominiſque cauſſa Auguſtum ſalutauit. mirandum vt non ſit in epiſtola Hieronymi Preſbyteri ad Cteſiphontem Britanniam *prouinciam fertilem Tyrannorum* vocari, quæ (ne de Carauſio, & Allecto loquar) & Clodium Albinum, & Clementem Maximum, & Conſtantinum Galliis immiſerit. De tempore defectionis exercitus Britannici, Conſtantinique non conuenit. Olympiodorus apud Photium ante ſeptimum Honorij Conſulatum, hoc eſt Arcadio VI & Probo Coſſ. Proſper in Faſtis, & Zoſimus in lib. V, Honorio VII & Theodoſio II Coſſ. ſub finem anni CCCCVI. CCCCVII.
Conſtantinum in Britannia Tyrannum exortum aiunt. Paullus Oroſius Alanis, Sueuis, Vandalis, & Burgundionibus *per Gallias bacchantibus*; id eſt Conſulatu Baſſi & Philippi eum Imperatorem appellatum dicit. Similiter CCCC. VIII.
Hermias Sozomenus in Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libro IX
O

prodit eodem tempore, quo Arcadius deceſſit, (Baſſo autem & Philippo Coſſ. deceſſit) Conſtantinum Galliam occupauiſſe, & Arelate Imperij ſedem ſtatuiſſe: eóque Honorium ab Stilicone deterritum eſſe, ne Conſtantinopolim ad res Orientis ordinandas proficiſceretur. Quibus ego ambobus eo libentiùs aſſentio, quòd cùm moris eſſet Principibus Romanis auſpicia imperij à Conſulatu capere; Conſtantinus anno inſequenti Kalendis Ianuariis Conſulatum iniit: ſicuti docet inſcriptio Græca à Iacobo Sirmundo viro eminentis ingenij edita, in qua Honorij VIII Coſ. collega non Theodoſius, ſed Conſtantinus nominatur. Hic vt primùm creatus eſt Imperator, Iuſtino, & Neobigaſte Franco, quibus maximè confidebat, Ducibus lectis; exercitum Bononiam tranſmiſit: & Galliam, ac Aquitaniam in ditionem ſuam redegit, *vbi ſæpe à Barbaris incertis fœderibus illuſus eſt:* Conſtantémque filium natu maiorem, ex Monacho Cæſarem factum, cum Barbaris quibuſdam fœderatis cognomine Honoriacis, aduerſus Didymum & Verinianum fratres propinquos Honorij in Hiſpaniam miſit: qui ambobus in Luſitania prœlio victis, captis, & interemtis omnem prouinciam obtinuit; & *remotâ ruſticanorum vtili ac fidâ cuſtodiâ,* Honoriacis Pyrenæos ſaltus clauſtra Hiſpaniæ temerè commiſit; ac cùm re bene geſta ad patrem reuertiſſet, Auguſtus eſt appellatus. Tum Conſtantinus Honorio bellum inferre conſtituit, & per Alpes Cottias traductis ſuis copiis ad opidum Ligurum Libarnam venit: iámque Padum tranſire paranti de cæde Ellebici Magiſtri militum Honorij nuntiatum eſt: quem hominem vt puto Francum alij Allobicum, alij Alabicum vocant: & quòd ſuſpectus erat Conſtantini partibus fauere, ab exercitu interfectum eſſe tradunt. Igitur Conſtantinus retro quà venerat Galliam repetiit, & Arelate ſe contulit: eodémque tum & Conſtans (vti ait Sozomenus) ex Hiſpania profugus rediit: quoniam Honoriaci laxatis cuſtodiis, patefactíſque Pyrenæi clauſtris Alanos, Sueuos, & Vandalos per Galliam effuſos in Hiſpaniam immiſerant, eíſque ſe iunxerant. Renatus Profuturus Frigeridus apud Gregorium ſcribit Conſtan-

tem à Conſtantino patre accitum ex Hiſpania, vt ambo de ſummis rebus conſilium caperent; vxorem, & inſtrumentum aulæ Cæſaraugustæ depoſuiſſe: ac Hiſpanienſi exercitu Gerontij nequam improbíque hominis fidei commiſſo, ad patrem feſtinauiſſe: & interiectis diebus plurimis, cùm nihil ab Honorio metuendum videretur, monente patre in Hiſpaniam reuerti ſtatuiſſe: præmiſsíſque agminibus, ſuperueniſſe qui nuntiarent Gerontium defeciſſe, & Maximum, vnum è clientibus ſuis, Imperatorem appellandum curauiſſe, relictóque eo Tarracone, auxiliis Barbarorum, quibuſcum pacem pepigerit, inſtructum contra Conſtantinum Conſtantémque præparari. quo nuntio non mediocriter omnes eſſe perturbatos, *& Edobeco ad Germanas gentes præmiſſo; Conſtantem, & Decimium Ruſticum, ex Magiſtro Officiorum Præfectum Prætorij, petiiſſe Gallias, cum Francis, & Alamannis, omníque militum manu ad Conſtantinum iam iámque redituros.* Ita Hermias Sozomenus quoque Hiſtoriæ libro IX, & Nicephorus Calliſtus libro XIV tradunt defectione Gerontij cognitâ Edobicum Ducem, quem Zoſimus Edobincum natione Francum appellat, ab Conſtantino trans Renum in Germaniam miſſum ad auxilia Francorum, & Alamannorum accerſenda: Imperatori Conſtanti Viennæ, finitimarúmque vrbium curam mandatam eſſe. Sed ferendum non eſt Zoſimi mendacium, qui ne quam Stiliconis ſui memoriæ inurat notam, libro VI prodit à Gerontio infenſo Conſtantino, quòd alium quàm ſe Ducem cum Conſtante filio in Hiſpaniam miſiſſet, Barbaros Tranſrenanos accerſitos in Galliam tranſiiſſe.

Iam Gerontius Conſtantem apud Viennam interfecerat, & Arelate, quò ſe Conſtantinus contulerat, magno impetu oppugnabat: quum Honorius Auguſtus expertus, quantas clades Reſpublica Magiſtris militum Barbaris, nimirum Stiliconi, Ellebicóque ſubiecta accepiſſet: Conſtantium Naiſitanum, virum bello & fide egregium exercitui præpoſuit, atque in Galliam ad Tyrannos opprimendos miſit: ad quem confeſtim plurimi Gerontianorum tranſiere. Itaque Gerontius cum paucis

in Hiſpaniam fugit, contemtúſque ab exercitu Hiſpanienſi, & noctu circumſeſſus domi ſuæ, aduerſarios ampliùs trecentos telis confodit: deficientibúſque iaculis, & ſeruis clam fugâ elapſis, poſtridie manè vbi ignem ædibus ſubiectum vidit, deſperatâ ſalute primùm Alano cuidam fideliſſimo ſeruo, qui ſolus ab eo non diſceſſerat, deinde & Nûnechiæ cariſſimæ coniugi, viriliter mortem precanti caput amputauit: poſtremò pugione ſeipſe transfixit. Maximus, quem Olympiodorus famulum Gerontij, Sozomenus familiarem eius vocat; exutus purpura, deſertúſque à militibus Gallicanis inter Barbaros, qui per Hiſpanias effuſi erant, exſul inopem vitam tolerauit. Huic ablatis inſignibus imperatoriis veniam & incolumitatem conceſſam ait Proſper in Faſtis: quòd *modeſtia humilitáſque hominis affectati Imperij inuidiam non merebatur.* Eumdem Maximum Agricola & Euſtathio Coſſ. iterum Hiſpaniarum imperium per vim obtinuiſſe; & proximo anno vnà cum Iouino Iouianóve claro Duce, quo adiutore Imperator refectus erat, bello captum, atque ad Honorium tricefimum imperij ſui annum ludicris certaminibus celebrantem Rauennam perductum, oſtentatúmque populo, ac demum interfectum eſſe Proſper, & Marcellinus in Chronico, & Paullus Diaconus in libro XIV memoriæ tradunt.

CCCC. XXI.

Non erat Conſtantini hoſte mutato commutata fortuna. quippe is poſt Gerontij fugam à Conſtantio Magiſtro militiæ nihilo ſegniùs Arelate obſidebatur: & comperto Edobicum, à quo antea fuſo fugatóque circa Valentiam Saro fuerat obſidione liberatus, breui cum magnis auxiliis affore; oppugnationem ſtrenuè ſuſtinebat. quâ re cognita tantus Honorij copiarum duces timor inuaſit, vt in Italiam reuertendum eſſe cenſerent. Interim Conſtantius ab exploratoribus certior factus Edobicum adeſſe, neceſſariò damnato priore conſilio flumen Rhodanum tranſit, atque appropinquanti obuiam proficiſcitur; & Vlfilam Gothum Præfectum equitum haud procul conſidere occultum iubet. Igitur cùm Conſtantiniani inſidiarum locum prætergreſſi, ac iam cum peditibus Honorianis, quibus Conſtantius præerat,

prœlium commiſſuri eſſent: dato ſigno ſubitò ſeſe equites à tergo necopinantibus oſtenderunt, & ſublato clamore incautos adorti in fugam coniecerunt. itaque multi cæſi ſunt: compluribus ſuppliciter poſitis armis veniam precantibus vita conceſſa. Edobicus equo admiſſo in villam Ecdicij cuiuſdam perfugit, quem magnis ſuis beneficiis affectum, fidum ſibi amicum eſſe arbitrabatur. At ille cum fortuna mutatus noctu dormienti caput abſcidit, tulítque ad Conſtantium: qui non tam lætus aduerſarij cæde, quàm Ecdicij perfidiam auerſatus homini quidem gratias agere Remp. dixit, ſed remanere apud ſe volenti denuntiauit, vt extemplò caſtris excederet. Sic Ecdicius occiſi hoſpitis & amici præmium pro honore ac donis, quæ ſperauerat, ignominiam tulit. Victores Honoriani ad obſidendos opidanos cùm reuertiſſent, Conſtantinus Edobici morte & clade ſuorum cognitâ, purpuram ac cetera inſignia imperatoria abiicit, ingreſſúſque Eccleſiam Preſbyter ordinatur. tum milites eius, & Arelatenſes acceptâ fide portas aperuere, atque omnes diligenter ſunt conſeruati. Conſtantinus cum Iuliano filio natu minore, quem Nobiliſſimum appellandum curauerat, antequam Rauennam ad Honorium perduceretur, in itinere interficitur. Hic exitus Conſtantini fuit, vt Hermias Sozomenus, & Nicephorus Calliſtus produnt. Sozomeno non videtur aſſentiri Frigeridus vetuſtus & grauis auctor. quippe is apud Gregoriũ ſcribit ineunte quarto obſeſſionis Conſtantini menſe repentè ex vlteriore Gallia veniſſe, qui nuntiarent Iouinum Imperatorem factum eſſe, & *cum Burgundionibus, Alamannis, Francis, Alanis, omníque exercitu obſidentibus imminere.* ita Arelatenſibus celeriter ad deditionem conditionum æquitate compulſis, Conſtantinum viuum traditum, confeſtímque ductum in Italiam, & à Principe miſſis obuiam militibus ſupra Mincium flumen capite truncatum eſſe. Ex quo colligi poteſt, quàm falsò Iordanes, & Nicephorus Calliſtus parum ſibi ipſe conſtans in fine libri XIV tradat Conſtantinum tyrannum à Veſigothis in Gallia interfectum eſſe: cùm Tiro Proſper Aquitanus, & Hydatius in Faſtis, ac Mar-

CCCCXI. cellinus in Chronico eum Theodoſio Aug. IV Coſ. periiſſe, capútque eius fixum in conto XIV. Kal. Octob. ad Honorium latum eſſe affirment: Gothi autem, qui & Veſigothi, ac Hypogotthi appellantur, & quos Claudianus ac Sidonius crinitam & pellitam gentem vocant; inſequenti anno Honorio IX & Theodoſio V Coſſ. (ſicuti ait Proſper) Ataulfo Rege Galliam ingreſſi ſint.

Ante annum, quàm Conſtantinus interimeretur, Va-
CCCCX. rane Coſ. Imperator Honorius Gaiſonem, natione Francum, Comitem ſacrarum largitionum; deinde & Magiſtrum Officiorum habuit: quem poſtea Honorio IX &
CCCCXII. Theodoſio V Coſſ. Magiſtrum militum fuiſſe in libro VII, ac libro IX Codicis Theodoſiani inuenio.

CCCCX. Eodem anno Veſigothi, cùm ab filiis Theodoſij, cui ſe Athanarico Rege mortuo ſponte commiſerant, defeciſſent; relictâ Pannoniâ, vbi per annos ampliùs XXX conſederant, ductu Alarici Romam cepere ac diripuere.

CCCCXII. Honorio IX & Theodoſio V Coſſ. Ataulfus, quem Gothi poſt Alarici affinis eius mortem Regem conſalutauerant, onuſtus Italiæ ac vrbis Romæ ſpoliis in Galliam tranſgreditur: atque inter Alpes & Pyrenæum omnibus depopulatis, & Iouino ac Sebaſtiano tyrannis oppreſſis; repulſus à Maſſilia per Bonifatium, Burdigalam poſt datam opidanis fidem diripit ac incendit: Vaſatas obſidet: Narbonem Martium, caput prouinciæ cogno-
CCCCXIV. minis capit: ibíque Kal. Ian. Conſtantio, & Conſtante Coſſ. Placidiam Theodoſij Aug. & Gallæ filiam, Honorij ſororem, quæ Romæ excepta fuerat, multis blanditiis ac verbis tandem expugnatâ eius pertinaciâ vxorem ducit: & Attali ac Phœbadij panegyricis & epithalamiis nuptiæ ſunt celebratæ. ſed ex Placidia natus infans, nomine Theodoſius paullo pòſt obiit. Tum Ataulfus pacem cum Honorio facit, interdictíſque ſibi nauibus & commerciis gentium exterarum, Galliâ excedere coactus Narbonem relinquit, & Hiſpanias petit, ac demum Barcinone, apud quam vrbem opes & imbellem manum depoſuerat, cum ſex filiis ex priore vxore ſublatis à ſuis interficitur. Sed non poſſum non mirari, quòd Nicephorus Calliſtus ſecum ipſe pugnans, ac in libro

XIII dictorum immemor, in libro XIV prodat ab Honorio Aug. Romanis ob ſeditiones ac defectionem irato Alaricum, quem Magiſtrum militiæ Gallicanæ fecerat, fidúmque ſibi eſſe arbitrabatur, ad vindicandam ſuam iniuriam Romæ immiſſum. illum Vrbe dolo capta atque direpta Gallam Placidiam Honorij ſororem ibidem rapuiſſe, & apud Conſtantium Comitem amicum ſuum depoſuiſſe: qui cum puella ad Imperatorem venerit, moxque accepto ab eo exercitu Alaricum acie vicerit, nec multo pôſt fidei virtutíſque præmium Placidiam in matrimonium acceperit.

Iordanes Rauennatium Epiſcopus in libro de Origine Gothorum ſcribit aduentu in Galliam Ataulfi perterritas gentes, quæ dudum Gallias infeſtabant, cùm Francos, tum Burgundiones ſuis ſe finibus continere cœpiſſe: Vandalos autem, & Alanos ex Gallia, quam non multo antè occupauerant, fugientes in Hiſpaniam commigrauiſſe: ita Gallias Ataulfo patuiſſe. Quam falſam laudem Iordanes Gothus Ataulfo populari ſuo non affinxiſſet, ſi apud Proſperum & Hydatium legiſſet Alanos, Sueuos, & Vandalos triennio antequam Ataulfus fines Galliæ ingrederetur, Honorio VIII & Theodoſio III Coſſ. in Hiſpaniam tranſſcendiſſe. Burgundiones quidem metu Gothorum in ſuas ſedes non reuertiſſe indicant Tiro Proſper, & Caſſiodorus Senator in Faſtis, qui eoſdem inſequenti anno Lucio Conſule, poſt ſexennium quàm Renum tranſierant, *partem Galliæ propinquam Reno,* hoc eſt partem ſuperioris ſeu primæ Germaniæ ripæ fluminis appoſitam obtinuiſſe tradunt. quod eſt principium Regni Burgundionum à Gundicario in Gallia conditi. Similiter Franci aduentu Ataulfi ab incurſionibus faciendis adeò non ſunt deterriti, vt eo ipſo anno, quo Iouinum & Iouinianarum partium adiutores Honoriani iugulauerant, poſt Conſulatũ Honorij IX & Theodoſij V, ſiue Lucio Conſule, Auguſtam Treuirorum direptam incenderint. Lucij huius collega in Conſulatu Heraclianus Comes Africæ fuit, qui cùm impulſus Imperij cupiditate Conſul in Italiam exercitum traieciſſet, apud Ocriculum ad XLVII lapidem ab Vrbe fuſus à Ma-

CCCCIX.

CCCC. XIII.

rino Comite fugit in Africam: hoſtíſque iudicatus vnà cum conſciis coniurationis, & iuſſu Honorij Carthagine in æde Memoriæ capite truncatus eſt, noménque eius ex Faſtis eraſum.

Anno proximo poſt Conſtantini Tyranni cædem (libentiùs enim Proſpero, ac Hydatio, quàm Frigerido
CCCCXII aſſentior) Honorio IX & Theodoſio V Coſſ. Iouinus nobiliſſimus Gallorum, à Sozomeno & Nicephoro Iouianus dictus, Imperatoris nomen aſſumſit, Sebaſtianúmque fratrem in conſortionem Imperij recepit: qui paullo pòſt vnà cum Salluſtio quodam interfectus cùm eſſet, Iouinus fugiens Valentiam ſe contulit: & ab Ataulfo Rege Gothorum, quem Dardanus vir ſtrenuus ab eius
CCCC. XIII. amicitia ac ſocietate auerterat, expugnato opido captus, Honorianíſque traditus, & Lucio Conſule occiſus eſt. Hydatius ambos fratres oppreſſos ab Honorianis, & Narbone interemtos dicit. Iouinum hunc Olympiodorus Thebanus apud Photium ſcribit Imperij inſignia corripuiſſe adiutoribus Goare Alanorum Regulo, qui abruptus à Reſpendiale in Gallia morabatur, & Guntiario Phylarcho Burgundionum: (ita Gundicarium Regem appellat) mox Sebaſtianum fratrem poteſtatis conſortio ſibi æquatum Imperatorem appellauiſſe, inuito Ataulfo: qui iratus pacem cum Honorio fecerit, & ad eum Sebaſtiani ac Iouini, alterius à ſe interfecti; alterius Valentiæ capti, & Dardani Præfecti Galliarum manu occiſi; capita miſerit, quæ præfixa haſtilibus, & Rauennæ pro portis oſtentata ſunt.

Eodem tempore (vti ait Frigeridus) *Decimius Ruſticus Præfectus Tyrannorũ, Agrœcius ex Primicerio Notariorũ Iouini, multíque nobiles apud Aruernos capti à Ducibus Honorianis, & crudeliter interemti ſunt: ciuitáſque Treuirorum à Francis,* qui Conſtantinum, & Iouinũ auxiliis iuuerant, *direpta incenſáque eſt ſecundâ irruptione. nec multò pòſt Caſtinus Domeſticorum Comes, expeditione in Francos ſuſceptâ, in Gallias mittitur.* cuius expeditionis Frãcicę tali duce non multo meliorem euentùm fuiſſe quàm poſteà Vandalicæ exiſtimo. Falsò enim Sigonius & Pontanus victos ab Caſtino Francos & ex Gallia expulſos dicunt,

Fre-

Fredegarium quemdam, ineptum hominem ac verè Scholaſticum ſecuti, qui vti Frigeridum; ſic & Otoſium à Gregorio citatum de Caſtino loqui arbitratus, vtriuſq; Auctoris verba ita in Epitomen ſuam tranſtulit, vt Caſtinum *Francos protriuiſſe, Renum tranſiſſe, Gallias peruagatum eſſe, ac vſque ad Pyrenæos montes perueniſſe* ſcriberet: & Frigeridum non intelligens, Iouiniano (ſic Iouinum vocat) Imperatore facto, Conſtantinum in Italiam fugiſſe, ac miſſis ab eo percuſſoribus capite truncatum; multos nobiles iuſſu eiuſdem apud Aruernos opidũ captos; & ab Ducibus Honorianis interfectos eſſe tradidit.

Ceterùm cùm Profuturus Frigeridus ciuitatem Treuirorum tum à Francis ſecunda irruptione direptam & incenſam eſſe prodat: apparet aliquot antè annis principatu Honorij Francos primùm in eamdem vrbem irrupiſſe. Vnde Sigibertus in Chronico tradit Francos, ſæpè in Galliam tranſeuntes, anno Honorij Principis XVI diripuiſſe prima irruptione; ſecundâ etiam incendiſſe vrbem Treuirorum. quam vrbem Galliæ ſummam & opulentiſſimam poſt ſeptem circiter annos à Barbaris, id eſt à Francis tertiò expugnatam, exuſtam, & euerſam; opidanos alios captos; alios interfectos; nonnullos ambuſtos; reliquos ſpoliatos ac nudatos eſſe in libro VI de Gubernatione Dei indicat Saluianus: indignatúrque paucos nobiles, qui tribus cõtinuis patriæ excidiis ſupererant, quaſi pro ſolatio ludos Circenſes ab Imperatoribus, hoc eſt ab Honorio & Conſtantio petiiſſe, nec impetrauiſſe. idem adiicit Auguſtàm Treuirorũ poſtea quarto excidio concidiſſe, & aliam non longè poſitam, ac paris ferè opulentiæ magnitudiniſque vrbem; id eſt (vt arbitror) Agrippinam, eodem tempore captam ac direptam eſſe: ideóque tùm, cùm hæc ſcriberet, vtrobique ludos ex more celebrari deſiiſſe: quòd illa poſterior vrbs hoſtibus plena eſſet; Auguſta Treuirorum quater euerſa, & deleta fuiſſet. Scripſit autem Saluianus poſt Litorianam cladem, captámque à Vandalis Carthaginem: vt appareat circa XVII imperij Valentiniani annum, Chlodione regnante, ab Francis coloniam Auguſtam Treuirorum quartùm expugnatam, & Coló- CCCC. XLI.

P

niam Agrippinam Vbiorum occupatam eſſe. Ceterùm notandum eſt, quod Saluianus eodem in libro tradit, Romæ tum ac Rauennæ, quæ ſedes Imperatoribus Occidentis erant, ac *in paucis* præterea *vrbibus Romanis* ludos Circenſes & ſcenicos fieri conſueuiſſe: in reliquis vrbibus vel ob ærarij fiſcíque inopiam, vel quòd ſub ditione Barbarorum eſſe cœperant, edi deſiiſſe.

CCCCXV. Honorij X, & Theodoſij ſextus Conſulatus morte Thermantiæ Aug. Stiliconis filiæ, coniugíſque Honorij; cæde Ataulfi Regis Gothorum, cui Sigericus frater Sari, ac poſt VII diem Valia ſucceſſit; & Priſci Attali captiuitate inſignis fuit: de quo Attalo pauca dicenda ſunt. Hic, natione Ion, Symmachi libri VII epiſtolâ LIV ac CXIII celebratus, cùm à Romanis iuſſu Alarici ex Præfecto Vrbis factus eſſet Imperator Honorio VIII & Theodoſio III
CCCCIX. Coſſ. Alaricum Præſenti militiæ, Ataulfum Domeſticis equitibus præpoſuit: Tertullũ Conſulem fecit: iudicéſque, hoc eſt rectores militum & prouinciarum, in primis Conſtantem quemdam in Africam miſit: & comite Alarico ad opprimendũ Honorium Rauennam ire contendit: eiúſque legationi cõſortionem ipſi Imperij deferenti reſpondit, Honorio niſi priuato, relegatóque in inſulam, & manibus ac pedibus truncato vitam ſe non conceſſurum. ſed Alaricus à Saro Magiſtro militum Honorij acie victus, & à Rauenna repulſus eſt. Interim Heraclianus, interfecto Conſtante, cuſtodias in litoribus Africæ diſponit, ac frumentum Romam inuehi vetat. qua re cognitâ Attalus in Vrbem redit, & conſilium Alarici ſuadentis, vt quingentos Gothos aduerſus Heraclianum mitteret, damnat; ratus Africam Barbaris tutò committi non poſſe. Igitur ab Alarico irato, atque Honorij promiſſis ſolicitato ante Vrbem inſignia Imperij deponere iubetur: Romani, quoſcumque ad dignitates promoue-
CCCCX. rat, diſcinguntur: Tertullus Varanis collega Conſulatu, Marcianus Præfecturâ Vrbanâ ſe abdicat. quidam extra vrbem Ariminum; ſunt, qui ad LX à Rauenna ſtadium Attalum cedere Imperio coactum dicunt. Attalus ipſe priuatus apud Alaricum nihilominùs cum filio remanet, & Ataulfum eius ſucceſſorem ſequitur in Gallias, quo ad-

iutore iterum Imperatoris nomen aſſumit Conſtantio & cccc. xiv.
Conſtante Coſſ. & proximo anno ab Ataulfo pacē cum cccc. xv.
Honorio initâ in Hiſpaniam tranſeunte deſertus ac proditus; dum Africam petit, in mari capitur: & Conſtantio Patricio viuus à Gothis traditur. quem Honorius in XI Conſulatu Romæ triumphans ante currum egit, cccc. xvii.
& præciſâ manu, aut (vti ait Philoſtorgius) duobus tantùm digitis amputatis, infelicem Liparâ inſulâ clauſit. Quidam dicunt Fl. Priſcum Attalum poſtridie eius diei, quo purpuratus cum ſtipatoribus proceſſerat; iuſſu Alarici Gothis ſerui habitu miniſtrâſſe. Quamobrem Oroſius ſcribit Attalum ab Alarico intra breuiſſimum temporis ſpatium *Imperatorem factum, infectum, refectum, ac defectum;* hoc eſt bis purpurâ indutum, bis exutum eſſe.

Proſper & Hydatius ſcribunt, XXIV imperij Honorij anno, Monaxio & Plinta Coſſ. Conſtantium Patricium cccc. xix.
Valiæ Gothorũ Regi, quocum pacem fecerat, reuocato ex Hiſpania, ob egregias victorias de Alanis & Vandalis, redditámque Placidiam; condonauiſſe terras à Garumna flumine ad Oceanũ pertinentes: hoc eſt Nouempopulos, & prouinciam Aquitaniam cognomine ſecundam, ac clariſſimam Galliæ Narbonenſis vrbem Toloſam Tectoſagum: quæ apud Rutilium V.C. in libro I Itinerarij ante annum Vrbis CIↃCLXIX, ſeu ante Honorium XI & Conſtantium II Conſules ab Ataulfo, vt opinor, capta eſſe cccc. xvii.
dicitur, & per annos LXXXVIII Regum Gothorum regia fuit. Dixi Conſulatum Monaxij & Plintæ XXIV Honorij Aug. annum ab Hydatio putari: quòd Proſper, & Hydatius in Chronicis, aliíque multi Conſulatum Olybrij & Probini, cuius initio Theodoſius maior obiit, cccxcv.
non Honorij, ſed Theodoſij annis adnumerant.

Valiæ, qui triennio tantùm regnauit, & Monaxio ac Plinta Coſſ. deceſſit, plus XII annos tribuit Iordanes. huic cccc. xix.
ſucceſſit Theodoricus maior, qui ab aliis Theodores, ac Theudoris; ab aliis Theudoridus, & Theodoredus dicitur.

Theodoſio IX & Conſtantio III Coſſ. Honorius Fl. cccc. xx.
Conſtantio Patricio, cui ob res geſtas ante triennium Placidiam ſororem ſuã recuſantem iunxerat, æquam ſocie-

tatem Imperij, ita vt Diui fratres; Seueri filij; & Maximus atque Balbinus fecerant, pro indiuiſo obtinendi inuitus magis quàm ſponte detulit. cuius imagines ad ſe miſſas Theodoſius minor faſtidiit ac reiecit, nouitatem hominis cauſatus. ſicut poſtea eamdem ob cauſam imaginem Marciani à Pulcheria Aug. in conſortium dignitatis recepti vix tandem, viceſimo menſe quàm Im-
CCCC.LII. perator ſalutatus erat, Herculano & Sporacio Coſſ. Valentinianus ex more in vrbe Roma proponi permiſit. Conſtantius irritatus contumeliâ, cùm agitaret Theo-
CCCC.XXI. doſio bellum inferre, Agricolâ & Euſtathio Coſſ. imperij menſe VII lateris dolore oppreſſus deceſſit: ex Galla Placidia liberis genitis Honoriâ, ac Placido Valentiniano, quem Honorius Nobiliſſimum appellauit. Eum Ra-
CCCC.XIX. uennæ ab Honorio Monaxio & Plinta Coſſ. Imperatorem factum, ibidem proximò anno in tertio Conſulatu obiiſſe falsò affirmat Hydatius: cùm in Codicis Theodoſiani libro II & III Imperatorum Honorij Theodoſij & Conſtantij leges duas ad Palladium Præfectum Prætorij miſſas, alteram VI Idus Mart. alteram V Kalendas Aug. datas Rauennæ Euſtathio & Agricola Coſſ. inueniam.

Admonet me Rauennæ mentio, quamobrem Honorius eam Imperij ſedem, regiámque delegerit, cauſam requirere. Auguſtus Cæſar, & omnes ab Auguſto Imperatores Romæ in Palatio habitauerunt: cuius ex montis nomine cùm regio X Vrbis, tùm domus Cæſarum appellationem traxit. Roma autem non ſolùm (vti ait in libro V Liuius) regionum Italiæ, ſed etiam totius Imperij Romani media habebatur. Vnde Antoninum Pium præter ceteros in Vrbe ſediſſe auctor eſt Iulius Capitolinus, vt medius ex omnibus prouinciis nuntios audire celeriter poſſet. Poſtea Diocletianus Iouius, cùm Maximianum Herculium in conſortionem poteſtatis recepiſſet, & Fl. Valerium Conſtantium, ac Galerium Maximianum Cæſares nuncupauiſſet, Imperium Romanum ita diuiſit, vt Herculio Auguſto Italiam, & Africam; Gallias, Hiſpanias & Britanniam Conſtantio; Galerio Illyricum ac Thraciam committeret, ceteras prouincias ipſe retineret. tum Iouius quidem Nicomediam; Con-

ſtantius Auguſtam Treuirorum; Galerius Sirmium, vrbem Pannoniæ Quadis & Sarmatis interfluente Danubio oppoſitam; ſedes habere cœpere. at Maximianus Herculius Mediolanum Iuſubrium ſe contulit; quod opidum ab vrbe Roma millia paſſuum IↃXXX abeſt, atque hunc domicilio locum elegit, vnde Italiam ab incurſionibus finitimorum Alamannorum ſecuram præſtaret; & quotieſcumque res cogeret, per Alpes Graias aut Peninas in prouinciam Germaniam; per Venetiam, ſaltúmque Iulium in Illyricum maturè contenderet. Mediolanum verò non vni Herculio, à quo muris, thermis, aliiſque operibus exornatum eſt; ſed inſequentibus Principibus, dum in Italia hiemarent, annos ampliùs centum ſedem fuiſſe argumento ſunt hiſtoriæ eorum temporum, legéſque plurimæ Mediolani datæ: ex quibus etiam intelligitur Honorium initio principatus Mediolani fuiſſe: deinde alternauiſſe, ac modò Mediolani, modò Rauennæ manſiſſe: demum circa Lucij Conſulatum poſthabito Mediolano, quam ob id *quondam Regiam vrbem* Iordanes appellat, domicilium Imperij Rauennam tranſtuliſſe. quare Claudianus in libro de VI Conſulatu Honorij Aug. Romam ſeſe ab Imperatoribus pridem deſertam querentem fingit his verſibus. CCCC XIII.

Quem, precor, ad finem laribus ſeiuncta poteſtas
Exſulat, Imperiúmque ſuis à ſedibus errat?
Cur mea, quæ cunctis tribuere, Palatia, nomen,
Neglecto ſqualent ſenio? nec creditur orbis
Illic poſſe regi? medium non deſerit vmquam
Cæli Phœbus iter, radiis tamen omnia luſtrat.
Segniùs an veteres Iſtrum, Renúmque tenebant,
Qui noſtram coluere domum?

Cauſa Mediolanum relinquendi eadem Honorio fuit; quæ Herculio cauſa fuerat deligendi; nimirum propinquitas Barbarorum. quippe id opidum expoſitum ad pericula repentinarum incurſionum obſidioniſque; contrà Rauenna, vrbs nobiliſſima prouinciæ Flaminiæ, quanto remotior à Germania & rebelli Gallia, tanto tutior homini deſidi ac timido videbatur. quæ (vt ait Iordanes) in ſinu Imperij Romani, Hadriæque ſita ab Orien-

te mari alluitur, ab Occidente paludibus cingitur, à Septemtrione & à Meridie Padum habet eò duabus foſſis perductum: vnde Honorius (quod Alarico Rauennæ appropinquante facere voluiſſe dicitur) Epirum petere, ſi res cogeret, & ad Theodoſium fratris filium perfugere potuit. quem hominem, vt ex ortu tot Tyrannorum, & ex tot gentium incurſionibus intelligitur, & à ſuis & à Barbaris ob deſidiam contemtum, omni Gallia ac Hiſpania propemodùm amiſſa, in Italia latuiſſe de ſalute magis quàm de Imperio ſolicitum, nec vmquam Alpes tranſire auſum eſſe nemo non mirabitur: qui animaduerterit Fl. Valerium Conſtantium, & inſequentes Imperatores, aut Imperatoribus abſentibus Cæſares rarò Galliâ exceſſiſſe; in repellendis continuis Francorum & Alamannorum bellis occupatos: atque Auguſtam Treuirorum, vtriuſque gentis finibus ferè mediam interpoſitam, annos amplius centum eorum regiam fuiſſe. quam ob id Marcellinus *clarum Principum domicilium*; *ſolium*, hoc eſt Imperatorum ſedem, & *Auguſtam vrbem* Auſonius appellat. vnde Gregorius Maximum, quòd ibi plerumque morabatur, *Imperatorem Treuiricum* vocat. Honorij exemplum Valentinianus, deinde Odoacer, Regéſque Gothorum ſecuti, Rauennam, *vrbem Regiam* ob id à Senatore & Iordane dictam, Regni ſedem habuere. Sed tempus eſt iam à Romanis ad Francos noſtros, & ex Italia in Germaniam tranſire.

CCCC. XX. Faramundum, quem & Varamundum & Faramodum appellant; ſexto & viceſimo imperij Honorij anno defectione Solis inſigni, in Francia regnauiſſe, & IV principatus Valentiniani, vndecimum regni ſui annum non exceſſiſſe ait Proſper in Chronico. Vbi adnotare conuenit Proſperum Honorio poſt patris mortem XXXIII annos aſſignare, qui XXIX tantùm annos imperauit: itaut detracto ſuperuacaneo illo triennio aut Faramundum non plùs octo annos regnauiſſe; aut ſi XI annos im-
CCCC. XVII. pleuit, Imperatoris Honorij anno XXIII, Honorio XI & Conſtantio II Coſſ. Regni potiri cœpiſſe putandum ſit. Præterea animaduerto inter Marcomeris Sunnoníſque mortem, & initium Faramundi annos minimùm

XVII interfluxiſſe: intra quod tempus vt qui in Francia Regnum obtinuerint incertum eſt: ita Godigiſclum Regem Vandalorum à Francis pulſum acie & interfe-ctum; Conſtantinum, & Iouinum tyrannos copiis adiutos; atque coloniam Auguſtam Treuirorum bis captam, direptam, ac incenſam eſſe conſtat. Vetus quidam Hiſtoricus, Theoderici Regis & Caroli Ducis Francorum æqualis, ſcribit mortuo Sunnone, Marcomerem Principem gentis, quem tùm adhuc vixiſſe exiſtimat, Francis perſuaſiſſe, vt Faramundum filium ſuum Crinitum Regem crearent. Aimoinus, Rorico, Auctor libri de vita Caroli Magni, Ado, & Iuo de Faramundo conſentiunt, Marcomeris viri illuſtris filium, & primum (vt falsò arbitrantur) Regem Francorum fuiſſe: qui nihilo veriùs in vetuſto Chronico Sunnonis filius, primus Franciæ Rex Capillatus vocatur: ac in Stemmate Regum noſtrorum duos filios, alterum nomine Clenum omnibus ignotum, alterum Chludium, hoc eſt Chlodionem ſuſtuliſſe dicitur. Sigibertus oblitus ſui, qui Priamum in Francia regnauiſſe affirmauerat, poſt Sunnonis & Marcomeris Ducum interitum, Francos ad Faramundum Marcomeris filium Regnum detuliſſe anno CCCCXIX tradit: regnâſſe autem Faramundum annis XI: quo tempore quatuor primores gentis, vſu rerum ac virtute præſtantes, ex omnibus omnium conſenſu delectos; ter actis conuentibus, quos mallos appellabant, in vicis Germaniæ Salichamio, Bodichamio, & Widichamio legem Salicam à Salichamio vocatam cõdidiſſe: Quatuoruiros fuiſſe Wiſigaſtem, Salagaſtem, Boſogaſtem, & Widogaſtem: quos Iuo, prætermiſſo vno, Wiſogaſtem, Arbogaſtem, à quibuſdam Boſogaſtem dictum, & Salegaſtem vocat; Ado Sigiberto & Iuone vetuſtior, & Auctor Hiſtoriæ Francicæ antè citatus Wiſouaſtem, Wiſogaſtem, Arogaſtem, (hoc eſt Widogaſtem & Arbogaſtem) & Salegaſtem deprauatis nominibus nuncupant. Mihi quidem ſimilitudo nominũ cùm latorum legis, tum locorum, in quibus condita dicitur, ſuſpecta ſemper fuit: neque exiſtimaui, cùm Burgundiones, Veſigothi, Oſtrogothi, & Langobardi non priùs

leges ſcriptas habuerint, quàm hi in Gallia, illi in Italia conſediſſent, legem Salicam in Germania Francis fuiſſe deſcriptam: quæ vtique Faramundo regnante Germanicis conſcribi literis, & à ſubſequentibus Regibus poſt occupatam Galliam linguâ Latinâ verti debuit. at huius conuerſionis nemo mentionem facit. Quare vt Gundobadus Burgundionibus, Veſigothis Theodoricus poſterior, aut vt aliqui arbitrantur, Euricus, Oſtrogothis Theodericus, Rotharius Langobardis, Regnis iam diuturnitate confirmatis, iura Latinè deſcripſere: ſic Chlodoueus Regnum primò, deinde & legem Salicam, quam in proœmio legis correxiſſe tantùm dicitur, videtur condidiſſe: cuius filius Theodoricus legũ Francorum cognomine Ripariorum, Alamannorum, ac Baioariorũ auctor fuit. Ceterùm Gregorius, ex quo nos primorum Franciæ Regum res geſtas diſcere oportebat, non modò Faramundi acta; ſed etiam nomen ipſum prætermiſit: Chlodionem quoque, Merouєum, ac Childericum ferè indictos reliquit. nec illi deerant libri, ex quibus multa excerperet: ſed vir bonus Principes Chriſtianæ religionis expertes ſilendos arbitrabatur. Hoc ſolùm affirmare

CCCC-XVII. poſſumus, ſi Honorio XI & Conſtantio II Coſſ. regnare Faramundus occœpit, principatu eius ac forſitan etiam ductu Francos in Galliam eruptionem feciſſe, & Auguſtam Treuirorum (ſicuti antè dictum eſt) tertiùm captam diripuiſſe ac incendiſſe. præterea ex Proſperi Faſtis Chronicóque colligimus Faramundum partem Galliæ Reno proximam poſſeſſionis causâ occupauiſſe, quam primo regni anno Chlodio eius filius amiſerit.

CCCC-XXII. Honorio XIII & Theodoſio X Coſſ. cùm Vandali & Alani, paullo antè ex Callæcia in Bæticam inſtante Aſterio Comite Hiſpaniæ tranſgreſſi, finitimas prouincias incurſionibus vaſtarent: Caſtinus primarius Senator, ex Comite Domeſticorum Magiſter militiæ factus, aduerſus eos cum magno exercitu & auxiliis Gothorum mittitur. *qui Bonifatium virum belli artibus præclarum inepto & iniurioſo imperio ab expeditionis ſuæ ſocietate auertit. Nam ille* (vt loquitur Proſper in Faſtis) *periculoſum ſibi atque indignum ratus eum ſequi, quem diſcordem ſuperbien-*

bientémque expertus eſſet; celeriter Portum Vrbis petiit, atque inde in Africam tranſiit, omnémque prouinciam occupauit. idque Reip. multorum malorum initium; ea Africæ cauſa cladis exitiabilis fuit. At Caſtinus, qui ſeipſe tanto collega priuauerat, ne in ſocietatem certæ exploratæque, vt putabat, victoriæ quemquam reciperet, vecordiæ pœnas dedit. Cùm enim Vandalos obſideret, adeo vt inopia preſſi deditionem facere iam pararent; fiduciâ virium ferox, hoſtiúmque arroganter contemnens, temerè prœlium commiſit: & auxiliariorum ſuorum fraude deceptus victúſque, ignominiosâ fugâ Tarraconem petiuit. Viginti ferè millia militum Romanorum cæſa Proſper eſt auctor in Chronico, qui falsò anno octauo poſt Honorij Aug. obitum hanc cladem CCCC. XXXI. Romanis illatam dicit. Notãdum autem eſt, id quod Saluianus in libro VII de Gubernatione Dei ſcribit, Vandalos timore perturbatos librum diuinæ legis apertum venientibus Romanis oppoſuiſſe; credo vt eo commento Chriſtianos ſe eſſe, & ab Chriſtianis ſine cauſa oppugnari indicarent. Sic igitur Vandali (vt ait Saluianus) *poſt experimenta belli diu parati intellexerunt ſibi Romana Reip. vires etiam cum Barbarorum auxiliis pares eſſe non poſſe.* Nec multo pòſt Caſtinus ex Magiſtro militum & ex Conſule non ſolùm priuatus ſed etiam exſul factus, quòd Ioanni Imperium occupanti fauiſſe dicebatur; ex Italia in Africam ad Bonifatium inimicum ſuum perfugere coactus eſt, & genibus aduolui, patrocinióque ac fidei ſe permittere eius, quem tamquam militem & Barbarum antè deſpexerat. Hic eſt Bonifatius, qui Placidiæ ab Honorio fratre ſuo vnà cum liberis expulſæ ſolus fidem ſeruauit, aurúmque ſubminiſtrauit; & Africâ ſtrenuè contra Ioannis copias defensâ fecit, vt Imperium tandem cum Valentiniano filio reciperet. Idem paullo pòſt Hierio & CCCC. XXVII. Ardabure Coſſ. cùm in Africa potentiâ gloriáque augeretur, falsò clam defectionis accuſatus ab Aëtio, doloſiſque eiuſdem literis deterritus, in Italiam venire euocatus à Placidia recuſauit. Quamobrem arbitrio Felicis Magiſtri militum, vt ait Proſper, vel potiùs Aëtij, Mauortio primùm ac Galbione Ducibus; deinde ambobus

interemtis, ductu Sigiſuulti Comitis bellum ei illatum eſt, cuius repellendi cauſâ Bonifatius data acceptáque fide Vandalos, qui vti nauibus neſciebant, ex Hiſpania in Africam tranſportauit.

Galla Placidia poſt Conſtantij Aug. viri ſui mortem, de qua dictum eſt, Rauennæ remanebat, magni animi femina, ambitioſa, & imperij auida. Ea cum Honorio primùm adeò coniunctè vixit, vt nimia familiaritas, crebritáſque oſculorum locum inceſti amoris ſuſpicioni daret: mox Helpidiâ nutrice Placidiæ & Leontio eiuſdem Procuratore id agentibus, magnum inter ambos odium interceſſit: donec poſt multas rixas, ac ſeditiones inter Honorianos Gothóſque Placidiæ comites Rauennæ ortas, à fratre ſoror expulſa vnà cum liberis Honoria & Flauio Valentiniano nauibus Conſtantinopolim petiit: & à Theodoſio Arcadij fratris ſui filio honoratiſſimè accepta eſt Mariniano & Aſclepiodoto Coſſ. quo ipſo anno XVIII Kalendas Septemb. morbo, quem hydropa vocant, Honorius Aug. interiit, XXXIX ætatis annum nondum tranſgreſſus: filius, frater, patruus, & auunculus Imperatorum: vir ita ſecors & ignauus, nulli vt vmquam prœlio intereſſe auſus ſit. ſi tamen virum appellare eum licet, cuius vxores Maria & Thermantia Stiliconis filiæ altera poſt alteram virgines & intactæ obiiſſe dicũtur. ſiue quòd naturâ frigidus in venerẽ, & inefficax fuit: ſiue quòd (vti ait Philoſtorgius) medicamentum ſterilitatis à Stilicone datum biberat. Imperauit autem Honorius cum patre annos duos, dies VII; cum Arcadio fratre annos XIII, menſes tres, dies XIV; cum Theodoſio fratris filio annos XV, menſes III, dies XV. vt appareat Proſperum & Hydatium, tricennalibus ſpectaculis ab Honorio editis deceptos, in Chronicis ſuis errare, quorum alter Theodoſio XVII imperij annos, Honorio poſt eius obitum XXX; alter huic XVII, illi XXXII annos aſſignat: cùm ab ortu Principis Theodoſij ad mortem Honorij anni ſint quinque & quadraginta non pleni.

CCCC. XXIII.

Mortuo Honorio Ioannes, qui primus Notariorum fuerat, non prohibente magis quàm adiuuante Caſtino

Magiſtro militum, Occidentis Imperium nullo ſibi iure debitum occupauit. & Exſuperantius Pictauus, Præfectus Prætorij Galliarum, is qui Armoricos Præſes prouinciæ Lugdunenſis III rexerat, Arelati ſeditione orta à militibus interemtus eſt: atque Pæonius auctor cædis, Ioannis partibus aduerſus, paullo antè ad opprimendum Marcellum quemdam Imperiũ affectantem ſignifer iuuentutis, faſces ac inſignia Præfecturę corripuit. At Theodoſius Aug. de Ioannis exortu certior factus nomen & inſigne Cæſareum per Helionem Patricium miſſum Valentiniano amitino dedit Caſtino & Victore CCCC.
Coſſ. quod Olympiodorus, Philoſtorgius, & qui pleraque de eius libris exſcripſit, Nicephorus Calliſtus Theſſalonicæ; Hydatius Conſtantinopoli factum ait. Eodem anno Gallam Placidiam iuſſu Theodoſij Auguſtam ſalutatam eſſe Olympiodorus apud Photium ſcriptum reliquit & Marcellinus: cui ego ab Honorio, qui illius ergô Conſtantium Imperatorem, Valentinianum Nobiliſſimum appellauit, hoc nomen vnà cum Imperio delatum exiſtimo. alioqui Proſper in Faſtis Placidiam tum, cùm ab Honorio fratre ſuo eiecta ad Theodoſium confugit, Auguſtam non vocaret. Theodoſius cum Placidia Aug. & Valentiniano Cæſare Ardaburem, & Aſparem Ardaburis filium Duces in Italiam miſit. Et Ardabures quidem poſt captam Salonam aduerſo vento in manus hoſtium delatus eſt, & exceptus. At Aſpar Præfectus equitum meliore fortuna vſus primò Aquileiam caput Venetiæ; pòſt Rauennam; ibíque facto leui prœlio Ioannem ipſum imperij menſe duodeuiceſimo à ſuis proditum cepit: cui Aquileiam perducto dextram præcidi, capútque amputari Placidia Aug. iuſſit Theodoſio XI & Valentiniano Cæſare Coſſ. Fl. Aëtio venia, & Co- CCCC.
mitis dignitas data eſt: quòd Hunnis, quos mercede XXV.
conductos ad LX millia die tertio poſt Ioannis mortem in Italiam adduxerat, quóſque Aſpar poſt commiſſum atrox prœlium iterum aggredi non audebat, perſuaſiſſet, vt accepta fide atque pecunia, obſidibúſque traditis domum reuerterentur. Caſtinus Senator Conſularis, & Magiſter militiæ in exſilium miſſus: & Felix in eius lo-

cum ſubſtitutus. Bonifatius (ſic enim Græci meliùs, quàm Latini Auctores Bonifacium, vocant) Africam, quam ſtrenuè contra Ioannis copias defenderat, obtinere iuſſus, & ex Tribuno Comes Domeſticorum & Africæ factus. Ita oppreſſo Tyranno, & recepto feliciter Imperio Placidus Valentinianus puerulus ſextum annum agens VIII Idus Aprilis; aut (vt ait Socrates) ad X Kalendas Nouembres VII ætatis ſuæ anno, decreto Theodoſij, ac conſenſu totius Italiæ Auguſtus appellatur:& Helion Magiſter Officiorum,atque Patricius Romæ (ſicuti Olympiodorus, Proſper, ac Hydatius ſcribunt) diadema capiti eius imponit, quem falsò Marcellinus & Iordanes Rauennæ factum Imperatorem dicunt. Ex his apparet errare Nicephorum, qui Placidiam pro amita ſororem Theodoſij appellet, & à Ioanne Tyranno ante Honorij obitum eiectam eſſe in libro XIV tradat.

Eo tempore imperium Orbis Romani, quem vix tum viri fortiſſimi prudentiſſimíque à Barbaris tueri potuiſſent, penes feminas erat. quippe in partibus Orientis Flauius Theodoſius quatuor & viginti annos natus, ſolo nomine auum; inertiâ patrem Arcadium referens, Pulcheriæ Auguſtæ ſororis maioris natu & eunuchorũ conſiliis regebatur. in Occidente autem Placidia Aug. Placidi Valentiniani filij ſui Imperiíque tutelam à Theodoſio ſibi commiſſam gerebat. Hic eſt Theodoſius, qui dum Reip. membra lacerabantur à Barbaris, parentem ſuum imitatus, domi Sanctorum corporum reliquias colligebat:& amiſſo propemodum Illyrico, vt ei prouinciarum ſuarum numerus conſtaret, nouas prouincias non armis, ſed vnius in duas aut plures diuiſione faciebat, quaſi hacce ratione clades Imperij tegi, aut iactura reparari poſſet.

CCCC-XXVIII. Anno V poſt Honorij mortem regnauit in Francia Chlodio; vt ait Proſper in Chronico, & annos viginti Regnum obtinuit. Clodium vocat eum Proſper & Sigebertus; Sidonius Cloionem, multi Chlodionem ac Chlogionem appellant. eumdem Scriptor Hiſtoriæ Francicæ Caroli Ducis æqualis, Aimoinus, Rorico,

Auctor libri de vita Caroli Magni, aliíque plurimi Faramundo patri ſucceſſiſſe tradunt, & Chlodionem Crinitum nuncupant. ſimiliter in vno & altero Stemmate Regum noſtrorum Chlodio Faramundi filius & ſucceſſor fuiſſe, & (ſicut etiam ſuprà citatus Hiſtoricus, Adóque memorant) XX annos regnauiſſe dicitur. Addit vterque tum Francos in finibus Toringiæ conſidentes crinitis Regibus parere cœpiſſe. Quo magis miror à Fredegario Chlodionem appellari filium Theudemeris Francorum Regis, Richimere patre nati, ab Romanis (vti ait) ductu Caſtini prœlio fuſi atque occiſi. quem Theudemerem vel Theodomerem, *filium Richimeris quondam*, ſeu potiùs Conſulis vocat Gregorius, ac cum Aſcila matre ſua interfectum, & Chlodionis æqualem fuiſſe ex Conſularibus Faſtis videtur indicare. à morte autem Richomeris Conſularis ad initium Chlodionis anni ſunt XXXIV; ita vt Theodomeres, ſi eo patre genitus fuit, certò ante Chlodionem Franciæ imperium obtinuerit. Hic eſt Teudomeres, vt exiſtimo, cuius & nomen & vultum in nummo aureo publicauit Paullus Petauius Vir Clariſſimus. Iuo in Chronico Didionem quemdam Faramundi filium, omnibus noſtris auctoribus ignotum, Faramundo & Chlodioni medium interponit. cùm Sigebertus Iuonis æqualis nullam eius mentionem faciat, Chlodionémque Capillatum poſt Faramundi patris obitum rerum potiri occœpiſſe anno CCCCXXX, ac in Francia annos duodeuiginti regnâſſe prodat, atque ex illo tempore Francorum imperium penes comatos Reges eſſe cœpiſſe. Ego (pace Gregorij, Adonis, Sigeberti, Iuoníſque dixerim) nequaquam crediderim tum primùm Reges Franciæ cæſariem promiſiſſe. quippe Claudianus (vt de ceteris taceam) in libro I de laudibus Stiliconis Marcomerem Chlodionis auum, ac Sunnonem eiuſdem maiorem patruum *Reges crinigero vertice flauentes*, hoc eſt flauos & crinitos appellat: & Eumenius in laudatione Conſtantij Cæſaris, Francorum, qui pro Allecto Tyranno mercede pugnauerunt, *corpora Barbara & prolixo crine rutilantia* vocat.

Tiro Proſper in Faſtis, & qui multa de eo libro ex-

cccc. xxviii. ſcripſit Caſſiodorus Senator tradunt Felice & Tauro Coſſ. *partem Galliarum proximam Reno, quam Franci poßidendam occupauerant, multis cæſis Aëtij* Valentiniani *Comitis armis receptam eſſe.* Felicis autem & Tauri Conſulatus à morte Honorij Aug. quintus, & regni Chlodionis primus eſt annus: vt in Chronico, quod Proſperi eſſe dicitur, inuenio. quare ſi initium Chlodionis Regis, & prima Aëtij aduerſus Francos expeditio in vnum eumdémque annum inciderunt, exiſtimandum eſt partem prouinciæ Germaniæ inferioris Reno propiorem à Faramundo perpetuæ poſſeſſionis causâ occupatam;
cccc. xxviii. Conſulatu Tauri & Felicis, quo anno Chlodio Faramundi filius principatum iniit, Aëtij ductu magnâ cæde Francorum factâ, reliquis è Galliæ finibus pulſis, ab Imp. Valentiniano receptam eſſe. Erunt forſitan, qui credent de eodem bello Hydatium loqui, qui biennio ſeriùs, ni-
cccc. xxx. mirum anno VII poſt Honorij mortem, imperij Valentiniani VI, Aëtiũ Ducem expeditionem in Francos feciſſe,
cccc. xxxi. eóſque anno inſequenti, hoc eſt Baſſo & Antiocho Coſſ. prœlio ſuperauiſſe, pacémque cum victis iniiſſe memoriæ tradidit. Antiochum hunc ex eunucho & Præpoſito ſacri cubiculi Præfectum & Conſulem factum falsò ſcribit Baronius: ſi verum eſt, quod ait Marcellinus in Chronico, Eutropium omnium ſpadonum primum & vltimum Conſulem fuiſſe. Poſcere videtur hic locus, vt de Flauio Aëtio pauca dicamus.

Aëtio Duroſtorum opidũ in Mœſiæ cognomine ſecundæ, & Scythiæ confiniis poſitum patria fuit: pater Gaudentius, domi primoris loci, Magiſter equitum, qui in Gallia ſeditione ortâ à militibus interemtus eſt; mater Italica, nobilis ac locuples femina, mendosè apud Gregorium Itala appellata: quam Ioannes Chryſoſtomus Conſtantinopolitanus Epiſcopus, ad eam ſcribens, Romanam fuiſſe indicat, hortarúrque vt per ſe ac per ſuos Orientis Eccleſias perturbatas atque diſtractas in concordiam reducere conetur. Aëtius ipſe à puero Prætorianus, Domeſticúſve Protector, tribus annis apud Alaricum Gothorum Regem; deinde apud Hunnos, quibuſcum amicitiam coniunxit, obſes fuit: poſtea

Carpilionis Comitis Domeſticorum filiam, quam tamen Sidonius Gotham ac ſtirpis regiæ fuiſſe indicat, in matrimonium duxit, & Palatij Ioannis curam egit. falsò vt Paullus Langobardus, Conſtantinus Porphyrogennetus, & Nicephorus Calliſtus in libro XIV Bonifatium & Aëtium Duces ab Imper. Theodoſio Fl. Valentiniano petenti miſſos eſſe tradant. quamuis ambo in Thracia Theodoſij prouincia nati eſſent. Tum Aëtius Hunnis, quos in Italiam opem Ioanni laturos adduxerat, cùm perſuaſiſſet vt domum redirent, Comes creatur: cæſis Gothis, & Anaolfo Optimate eorum capto, Arelate obſidione liberat: atque Bonifatio Patricio, quem ob inuidiam Africâ pellere conabatur, falsò defectionis accuſato bellum inferendum curat: cuius repellendi causâ Bonifatius Hierio & Ardabure Coſſ. Geiſericum Regem trans Gaditanum fretum accitum cum Vandalorum & Alanorum millibus LXXX in Africam immiſit. CCCC-XXVII.
At Aëtius Magiſter militum factus Felicem Patricium virum Conſularem, cui in Magiſterio militiæ ſucceſſerat, cum Paduſia vxore ſibi inſidiantem occupat, ac Rauennæ interimit: Iuthungos vincit: Noricos, qui rebellauerant, domat: Francos è Galliæ finibus pellit: ac Bonifatium Magiſtrum militiæ in ipſius locum ſuffectum, & acceptâ à Placidia fide Romam reuerſum bello aggreditur, ac vulnerat: pulſúſque ad Rugilam Regem Hunnorum perfugit, & Barbarorum auxiliis fretus, Bonifatio iam ex vulnere mortuo, in Italiam; nec multo pòſt Sebaſtiano Bonifatij genero fuſo fugatóque, in gratiam cum Valentiniano & Placidia redit: neque Magiſterium militum ſolùm, ſed etiam Patriciam dignitatem aſſequitur: Gothos à Narbone Martio per Litorium repellit, bellúmque cum eis triennio Hunnis adiutoribus gerit: quorum Barbarorum auxiliariorum Regulus Gauſericus Coſſionem Vaſatium diu fruſtra obſedit, Gallíſque magis oneri, quàm terrori hoſtibus fuit. pòſt Aëtius oppreſſis Bacaudis, in tractu Valentino deſerto Alanos, quibus Sangibanus præerat; in Sapaudia Burgundionum pæne exciſorum reliquias collocauit: & Carpilionem filium ſuum legatum ad Attilam Regem Hunnorum miſit,

eumdémque pace ruptâ tranſgreſſum in Galliam atroci prœlio ſuperauit. demum ſuſpectus Imperium affectare
CCCC-LIV. Aëtio & Studio Coſſ. ab Valentiniano Aug. interfectus eſt. Hîc notare conuenit Aëtium ter Conſulem, & annis circiter XXV Magiſtrum militum, hunc de quo loquimur, & cuius de virtutibus Renatus Frigeridus in Hiſtoriæ libro XII apud Gregorium retulit, eum eſſe non videri, qui Studij collega fuit, ſemélque Conſulatum iniit. alioqui in Faſtis non Aëtium & Studium Coſſ. ſed Aëtium IV & Studium Conſules ſcriptos inueniremus. Rebus geſtis Aëtij strictim perſcriptis, ad Chlodionem reuertendum eſt.

Gregorius in libro II ſcribit multos memoriæ tradere Francos, digreſſos finibus Pannoniæ, primùm circa ripas Reni incoluiſſe: deinde tranſito Reno in Toringiam immigrauiſſe, ibíque Reges crinitos ex nobilitate delectos, qui pagis aut ciuitatibus præeſſent, creaſſe: ac Chlodionem Regem Francorum virum fortiſſimum ac nobiliſſimum in caſtro quodam Toringiæ nomine Diſpargo ſediſſe. eodémque tempore partem Galliæ à Reno ad Ligerim, id eſt ad meridiem verſùs ſub ditione Romanorum fuiſſe; vltra Ligerim Gothos, trans Rhodanum Burgundiones coluiſſe. Chlodionem verò, vt præmiſſi exploratores perſpectis regionibus tuta omnia renuntiauiſſent; fuſis fugatíſque Romanis, opidum Camaracum cepiſſe: eóque in opido paulliſper conſtitiſſe: inde vſque ad Suminam flumen omnia occupauiſſe. Quibus de rebus vt dicam quod ſentio; non dubito, quin Auctores, qui Francos ortos Pannoniis prodidere, quos Gregorius & Hiſtorici Gregorio recentiores ſecuti ſunt; ſimilitudine nominum decepti Francos à Brencis Breuciſve gente Pannoniæ originem ducere crediderint. Sed cùm ex Pannonia in Toringiam proficiſcentibus Menus vel Mænus ſit tranſeundus: Gregorium Renum nobis pro Meno ingeſſiſſe miror, tantúmque vel eius errorem, vel librarij mendum ab nemine animaduerſum correctúmque eſſe. Quòd ſi Chlodio præter ceteros in Toringorum finibus conſedit; Toringiam omnem, aut ſaltem partem eius Cattis confinem dudum ſub imperio Francorum

corum

corum fuiſſe, vel à Chlodione ipſo armis occupatam Francis poſtea in Galliam tranſgreſſis defeciſſe putandum eſt. Quare Aimoinus ac Sigebertus ſcribunt Chlodionem finitimis Toringis genti Germaniæ bellum intuliſſe, depopulatíſque eorum finibus caſtellum nomine Diſpargum cepiſſe, atque ibi aliquamdiu conſediſſe. Nicolaus Vignerius, multíque alij cùm animaduerterent Francos profectos Pannoniâ ſuperato Reno non in Toringiam, ſed in Galliam migrare oportuiſſe; apud Gregorium Toringiam & Toringos in Tungriam Tungróſque mutauère. ita dum errorem vitare volunt, in errorem inciderunt. nam Tungri etiamtum ſub Romanorum ditione fuerunt: ſi verum eſt, quod Gregorius dicit, antequam Chlodio in Galliam erumperet, Romanos à Reno ad Ligerim Galliam Belgicam Lugdunenſémque tenuiſſe: & Seruatium Tungrorum Epiſcopum cognominem ei, qui Synodo Agrippinenſi principatu Conſtantis interfuit, multis cum lacrimis Deum obſecrâſſe, vt ab gente ſibi commiſſa omníque Gallia Hunnos Chriſtianæ religionis expertes auerteret. quem Hunnorum aduentum in Gallias Seruatius tantopere deprecari ac timere non debuit, ſi iam Franci non minùs Hunnis Chriſtianam ſectam exoſi, idolorúmque cultores agrum Tungrorum occupauerant. Sunt, qui Diſpargum ſupradictum, nunc eſſe Duiſburgum falsò arbitrentur. quippe Diſpargum Gregorius, veteréſque omnes Hiſtorici caſtrum Toringorum vocant; recentiores noſtri Auctores caſtellum Tungrorum appellari malunt. at Duiſburgus neutrius gentis finibus adſcribi poteſt: eſt enim opidum Germaniæ ad ripas Reni poſitum, quod flumen vti Franci tùm accolebant, ſic Toringia numquam attigit. Tungros quoque ortos à Germanis Plinius Secundus, Caius Cornelius Tacitus, & Claudius Ptolemæus in Gallia; non in Germania ponunt. vt appareat eam gentem ne florente quidem Romanorum potentiâ, nedum Valentiniani principatu vllos agros atque opida trans Renum habuiſſe. Ceterùm quod ait Gregorius ante occupatum à Chlodione Camaracum Gallicas gentes, quæ à Reno ad Ligerim per-

tinent, ſub ditione Romanorum fuiſſe; vltra Ligerim, Gothos imperitauiſſe; Burgundiones trans Rhodanum incoluiſſe: non perinde intelligi oportet, quaſi tum Romani omnes Transligeritanas, ac Transrhodanicas regiones Barbaris condonauiſſent, aut amiſiſſent. Aquitaniam enim cognomine primam, & partem maiorem prouinciæ Narbonenſis, & præter Sapaudiam Burgundionibus datam quod agri inter Rhodanum Alpéſque erat, Imper. Valentinianus tenebat. Immo ne tum quidem, cùm Chlodionis ductu Franci in Gallia conſederunt, videntur Burgundiones trans Rhodanum ſedes
cccc. XLIII. habuiſſe. ſiquidem anno XX poſt Honorij Aug. obitum (vti ait Proſper in Chronico) Aëtius Sapaudiam eis cum incolis diuidendam dedit: tranſiiſſe autem in Gallias Chlodionem anno XIV poſt Honorij mortem Marianus Scotus tradit.

Et ita quidem Gregorius, vt antè dictum eſt, de Chlodionis expeditione ſcribit. at Hiſtoricus, qui poſteriore Theodorico regnante floruit, ex Toringia regione Germaniæ præmiſſis ad Camaracum exploratoribus, Chlodionem cum magnis copiis Renum tranſiſſe dicit, multíſque Romanis cæſis ac fugatis, Carbonariam ſiluam intràſſe; Turnacum, deinde Camaracum cepiſſe; ibíque interfectis Romanis, hoc eſt Gallis, aliquantiſper ſubſtitiſſe; & vſque ad Suminam flumen, quod alij Somenam, alij Sumnam appellant, atque ab Camaraco circiter millia paſſuum XXIV abeſſe aiunt, omnia loca armis occupauiſſe. Ex quo intelligitur Chlodionem, cùm relicto Diſpargo Renum tranſierit, (vti & Rorico, Sigebertus, ac Iuo tradunt) non ex Tungria, prouinciáve inferiore Germania, ſed ex Toringia, & magna vel Transrenana Germania in Galliam Belgicam erupiſſe. Adiicit Rorico Samarobriuâ Ambianorum opido ad Suminam poſito potitum hunc eſſe, eámque regiam elegiſſe, atque exinde à nemine interpellatum iure belli quietè tenuiſſe. cui Auctori haud ſcio an magis aſſentiri nos oporteat, quàm Adoni ſcribenti Chlodionem ſaltum Carbonarium, quæ Arduennæ pars eſt inter Moſam, & Scaldem; obtinuiſſe: Camaracúmque, quod à

Reno CXXX millia paſſuum abeſt; non Samarobriuam regni ſedem ſtatuiſſe. In libro autem, quem Hincmarus de vita Remigij compoſuit, inuenio Francos Turnaco & Camaraco opidis expugnatis, & hinc vſque ad Suminam parte prouinciæ Belgicæ occupatâ, ibi diu ſub Chlodione & Meroueo Regibus conſediſſe. Sed nemo è noſtris Auctoribus ſupradicti Regis victorias licentiùs amplificauit, quàm Marianus Scotus. quippe in libro Chronicorum II prodit poſt Chriſtum natum CCCCXXXVIII, Theodoſij Principis poſt Honorij mortem XIV anno, hoc eſt Aëtio II & Sigiſuulto Coſſ. quo anno Aëtius in bello Gothico repellendo, & in defectione Bacaudarum coërcenda erat occupatus: Chlodionem Batauos, Menapios, Tungros, Turnacenſes, Taruennenſes, Morinos, Atrebates, Camaracenſes, Ambianos, Bellouacos, & quidquid inter Sequanam ac Ligerim erat, Francico Regno adieciſſe. quod Sigebertus ſeptennio ſeriùs, nimirum anno CCCCXLV poſt Chriſti natalem actum eſſe tradit.

Apparet ergo Chlodionem Regem Francici in Gallia Imperij auctorem ac conditorem fuiſſe: eúmque cum magno exercitu ex Germania tranſgreſſum in Galliam caſtella aliquot ad Renum, (aliter enim interiora regionis tenere vix potuit) ſuperatóque Mosâ ſiluam Carbonariam, & Turnacum ac Camaracum opida Scaldi flumini appoſita; inde omnia vſque ad Suminam perpetuæ poſſeſſionis causâ occupauiſſe. cùm nec ab Romanis poſtea ex hiſce opidis expulſus dicatur; nec vrbem aliquam captam Regni ſedem ſtatuere eius ſit, qui prædam ſibi ſolùm, non imperium quærat, & finibus hoſtium depopulatis domum redire feſtinet: à quo conſilio tantùm abfuit Chlodio, vt Atrebates quoque ditionis ſuæ facere voluerit. Certè in eos exercitum duxit, nullis, ſicut antè, ſpeculatoribus præmiſſis, & ad vicum Elenam fluménque peruenit, more Germaniæ mulierum agmen trahens. ibi dum quidam clarus inter Francos virginem nationis eiuſdem matrimonio ſibi adiungit, ſaltantiúmque vocibus collis ripæ proximus reſonat, Aëtius inopinantes improuiſò aggreditur: anguſtiis lo-

corum incluſos fundit, fugátque: nouam nuptam capit: plauſtríſque compluribus potitur. Locum, vbi res geſta eſt, Elenam vicum Apollinaris Sidonius appellat: quem Ioannes Sauaro nunc eſſe Heſdinium vetus Quanriæ flumini impoſitum falsò exiſtimat. cùm Elena vicus in primis Atrebatium finibus, quà Camaracenſes attingunt; hoc eſt forſitan Lenſium ad Deulam, Lenenſe caſtrum Balderico in Hiſtoriæ lib. II dictum: Heſdinium autem vetus (ſi tùm tamen iam erat) non in Atrebatibus, licet nunc eis attribuatur, ſed in Morinis ad Oceanum verſùs caſtellum fuerit. Hoc furto belli magis quàm prœlio circa Elenam fuſi ac repreſſi ſunt Franci paullo poſt Cæſarodunum Turonum per Iulium Maiorianum à Gothorum metu vindicatum, ſiue poſt
CCCC-XXXVII. Aëtij II & Sigiſuulti Conſulatum. vt ſcribit Apollinaris Sidonius, apud quem vxor Aëtij, non minùs inuidens Maioriani iuuenis gloriæ, quàm pro Gaudentio communi filio ſolicita, & huius magnitudinem illius incrementis quandóque obſtaturam rata ſic virum alloquitur.

Cùm bella timentes
Defendit Turonos, aberas. poſt tempore paruo
Pugnaſtis pariter, Francus quà Cloio patentes
Atrebatum terras peruaſerat. Hìc coëuntes
Claudebant anguſta vias, arcúque ſubactum
Vicum Elenam, fluménque ſimul ſub tramite longo
Artus ſuppoſitis trabibus tranſmiſerat agger.
Illic te poſito, pugnabat ponte ſub ipſo
Maiorianus eques. fors ripa colle propinquo
Barbaricus reſonabat hymen; Scythicíſque choreis
Nubebat flauo ſimilis noua nupta marito.
Hos ergo, vt perhibent, ſtrauit. crepitabat ad ictus
Caſſis, & oppoſitis haſtarum verbera thorax
Arcebat ſquamis, donec conuerſa fugatus
Hoſtis terga dedit. plauſtris rutilare videres
Barbarici vaga feſta tori, coniectáque paſſim
Ferula, captiuaſque dapes, cirróque madente
Ferre coronatos redolentia ſerta lebetas.
Ilicet increſcit Mauors, thalamíque refringit

Plus ardens Bellona faces. rapit eſſeda victor,
Nubentémque nurum. non ſic Pholoëtica monſtra,
Atque Pelethronios Lapithas Semeleius Euan
Miſcuit: Hæmonias dum flammant orgia matres,
Et Venerem Martémque cient; ac prima cruentos
Conſumunt ad bella cibos; Bacchóque rotato
Pocula tela putant: cùm crudeſcente tumultu
Polluit Emathium ſanguis Centauricus Othrym.
Nec plus nubigenûm celebrentur iurgia fratrum.
Hic quoque monſtra domat, rutili quibus arce cerebri
Ad frontem coma tracta iacet; nudatáque ceruix
Setarum per damna nitet; tum lumine glauco
Albet aquoſa acies; ac vultibus vndique raſis,
Pro barba tenues perarantur pectine criſtæ.
Strictiùs aſſutæ veſtes procera coërcent
Membra virûm. patet his altato tegmine poples:
Latus & anguſtam ſuſpendit balteus aluum.
Excuſſiſſe citas vaſtum per inane bipennes,
Et plaga præſciſſe locum, clypeóſque rotare
Ludus, & intortas præcedere ſaltibus haſtas,
Inque hoſtem veniſſe priùs. puerilibus annis
Eſt belli maturus amor. ſi fortè premantur
Seu numero, ſeu ſorte loci; mors obruit illos,
Non timor: inuicti perſtant, animóque ſuperſunt
Iam prope poſt animam. tales te teſte fugauit
Et laudante viros.

Ex quo apparet Francos, quos ridiculè ob proceritatem eximiam Sidonius monſtra appellat, tantâ magnitudine, ac pernicitate corporum, tantâ in armis exercitatione, atque arte cum viribus coniunctâ, tantâ fortitudine in periculis, tantâ à paruulis bellandi cupiditate fuiſſe, vt ab hoſte etiam inuito laudarentur. Sic Libanius in oratione de laudibus Conſtantij atque Conſtantis Augg. fratrum ait Francos multitudine innumerabiles, haud paullo tamen quàm pro multitudine validiores non mare magis quàm continentem timere: & frigus Septemtrionale cæli temperie gratius; otium, calamitatem maximam; quietem, languorem ducere: contrà ſummam ſibi felicitatem in bello poſitam exiſtimare: ac ſi quis

dextram perdiderit, debilem reliquâ manu pugnare: virtutíque apud eos, quam temeritatem ac dementiam Libanius vocat, & honorem haberi, & ſua præmia legibus eſſe propoſita. Quod autem ait Sidonius Francos poſt mortem animo pæne ſupereſſe: idem Florus dicit de Romanis à Pyrrho Rege victis; relictas in eorum vultibus minas, *& in ipſa morte iram vixiſſe.*

CCCC-XXVIII. CCCC-XXXI. Ceterùm vti Felice & Tauro Coſſ. aut Conſulatu Baſſi & Antiochi accepta apud Renum clades Chlodionem minimè deterruit, ne in Galliam iterum tranſiret: ita Elenenſis pugna eidem haud obſtitit, quominùs regionem, quam armis occupauerat, obtineret. videtúrque Aëtius poſt hoc leue prœlium pacem cum Francis feciſſe, atque Chlodioni liberam poſſeſſionem ſaltus Carbonarij, & Turnaci, ac Camaraci tradidiſſe. quod facilè credet, qui animaduerterit Aëtium reliquiis Alanorum, qui Goare duce principatu Honorij in Gallia conſederant, agrum Valentinum condonauiſſe, & Burgundionibus pæne funditùs euerſis non ſolùm pacem, ſed etiam Sapaudiam dediſſe. Certè Saluianus, qui tum iuuenis ſcribebat, in libro V de Gubernatione Dei poſtquam multùm queſtus eſt de iniquitate potentiorum humiliores poſſeſſionibus per iniuriam expellentium, déque acerbiſſimis tributis & exactione capitum; affirmat Francos, Hunnos, Vandalos, & Gothos eſſe horum ſcelerum immunes, atque apud Barbaros meliore conditione Romanos vti. ex quo intelligitur vt tum Hunni Pannonias, Gothi Aquitaniam, Vandali Africam prouincias Imperij Rom. poſſiderent; ſic & Francos partem Belgicæ Galliæ tenuiſſe.

CCCC-XXIX. Anno VI poſt Honorij Aug. mortem, hoc eſt Florentio & Dionyſio Coſſ. Iuthungi Danubij accolæ, non vt ait Dexippus Scythiæ, ſed Alamanniæ gens Rætiam depopulari ſoliti, arma corripuere: & Norici ac Vindelici prouinciales ab Imperio Romano defecere. ſiue ſeorſum bellum parauerant: ſiue potiùs Norici ac Vindelici cum finitimis Iuthungis vires iunxerant. quos omnes Aëtius ſupradictis Coſſ. vicit, & inſequenti anno (vt ait Hydatius in Chronico) Noricos rebellantes domuit, ac

Vindelicos ſubegit. Hoc eſt, quod Proſper in Chronico tradit poſt annum ſeptimum quàm Honorius deceſſerat, Aëtium Iuthungorum gentem delere conatum eſſe. Eam expeditionem aduerſus Iuthungos, & Noricos ac Vindelicos ſuſceptam eſſe ab Aëtio Auitum ſecum habente, antequam Burgundionibus bellum inferret, ſcribit Apollinaris Sidonius in Panegyrico Auito Aug. ſocero dicto.

Aëtium interea, Scythico qui ſæpe duello eſt
Edoctus, ſequeris: qui quamquam celſus in armis,
Nil ſine te geſſit, cùm plurima tu ſine illo.
Nam poſt Iuthungos & Norica bella, ſubacto
Victor Vindelico Belgam, Burgundio quem trux
Preſſerat, abſoluit iunctus tibi.

Iordanes eiuſdem de Iuthungis Aëtij victoriæ mentionem facit in libro de origine & actis Gothorum, cùm ait Aëtium *ſuperbiam Suauorum immenſis cædibus ſeruire Romano Imperio coegiſſe.* Neque enim dubito, quin Suauorum, hoc eſt Sueuorum nomine Iuthungos appellauerit Iordanes, quòd alteri alteris proximi, & vtrique Rætis confines erant. Certè Aëtius Sueuis in Germania habitantibus bellum intuliſſe non dicitur: Sueuos autem idem in Callæcia ſedem habentes adeò Imperio Romano ſeruire non coegit, vt contrà, ipſo Magiſtro militum, Rechila Rex Hermerici Sueuorum Regis filius Andeuotum Romanum Ducem prœlio ſuperatum caſtris exuerit; Emeritam, Myrtilim, ac Hiſpalim vrbes claras occupauerit; & Vito Magiſtro militiæ cum ſuis Gothíſque auxiliaribus fuſo Bæticam. & Carthaginenſem prouinciam impunè vaſtauerit. Sed quoniam incidit Sueuorum mentio, notare conuenit Sueuos, cùm qui in Germania remanſerant, tum qui in Callæcia ſedem ceperant; atque etiam Sauienſes, Sauiæ ſeu prouinciæ ad flumen Sauum incolas, à Iordane Suauos; & tam horum quàm illorum regionem communi nomine Suauiam appellari: ſimiliter Procopium in libro I rerum Gothicarum *Suauos mediterraneos non Francis parentes, ſed alios*; hoc eſt non in Germania habitantes, Alamanníſque finitimos; ſed Saui accolas, Dal-

matiæ & Pannoniæ confines, Siſcienſibus & Carnis medios interponere. Ex quibus Procopij verbis etiam intelligitur ætate eius, ſeu Iuſtiniani principatu Sueuos, quos Suauos vocat, vnà cum finitimis Alamannis Theodeberto tum in Francia Orientali regnanti paruiſſe. Hac nominum ſimilitudine deceptus Iordanes prouinciales Sauienſes, Sueuóſque gentem Germaniæ confudit, cùm Hunnimundum vel Chunimundum, quem Eugepius in libro de vita Seuerini Alamannorum crebrò tum Noricum vaſtantium Regem fuiſſe indicat; regnaſſe in *Suauia Dalmatia Pannoniaque vicina*, hoc eſt in Sauia ſcribit: & nihilominùs regionem illam Suauorum, apud quos Hunnimundus regnabat, ab Oriente Baiobaros; ab Occidente Francos; à Meridie Burgundiones; à Septemtrione Toringos habere; Alamanniſque fœderatis confinem, hoc eſt Sueuiam Tranſrenanam fuiſſe prodit. Simili idem errore Telephum, quem in Myſia Aſiatica regnaſſe conſtat, Myſiæ ſeu Mœſiæ Europææ, Gothorúmque ibi ſedes habentium Regem ait fuiſſe.

Dum Franci in Gallia ductu Chlodionis ſedem capeſſunt: Theodoricus maior Rex Gothorum rupto fœdere Narbonem Martium obſedit. ex altera parte Gundicarius Burgundionũ Rex, Cundicharius à Senatore dictus, non contentus agro prouinciæ Germaniæ primæ, quem ante annos XXIII occupauerat, finitimos Belgas prouinciæ Belgicæ primæ incolas armis ſub imperium ſuum
CCCC-XXXV. ſubiungere conatus eſt: quem Aëtius Theodoſio XV & Valentiniano IV Coſſ. repreſſit ac fudit, atque anno in-
CCCC-XXXVI. ſequenti Iſidoro & Senatore Coſſ. altero prœlio victis & cæſis millibus hominum XX ſic fregit, vt non iam de proferendis finibus, ſed de ſua ſuorúmque ſalute cogitaret. itaque per legatos pacem ab Aëtio ſuppliciter petiit, atque eo faciliùs impetrauit, quòd iam Romani Gothico bello cœperant impediri. Nec diutina ea Burgundionibus, aut fida pax fuit. Hunni quippe, hi credo, quorum auxilia ex Dacia Tranſdanubiana Romani accerſiuerant, quibúſque tùm adiutoribus bellum cum Gothis in Gallia gerebant, ſi non immiſſu, ſaltem permiſſu Aëtij Gun-

Gundicarium feſſum adorti interfecerunt, vnáque propè omne nomen ac ſtirpem Burgundionum deleuerunt: vt Tiro Proſper in Faſtis, Hydatius, & Caſſiodorus Senator in Chronicis prodidere. Hancce Burgundionibus ab Vptaro Rege illatam calamitatem, eiuſdémque ac Hunnorum cæde bellum eſſe finitum indicant Socrates Scholaſticus in Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libro VII, Sigebertus in Chronico, & Nicephorus Calliſtus in libro XIV, ſcribúntque Burgundiones, (quæ gens Barbara, circa Renum colens, vitam quietam atque otioſam ſequeretur, fabrilémque artem, quâ ſe tueretur, ferè omnis exerceret) cùm continuis Hunnorum incurſionibus vexarentur; depopulatâ regione, multíſque ſuorum acie fuſis & cæſis, humani conſilij auxiliíque inopes communi conſenſu religionibus maiorum renuntiauiſſe, & in Chriſto ſpe victoriæ poſitâ ab Epiſcopo cuiuſdam vrbis Galliæ, vt Chriſtianis ſacris ipſos initiaret, petiiſſe: mox rite edoctos quæ credenda ac facienda erant; atque ſeptem dierum ieiunium ſeruare iuſſos, octauo demum die Baptiſma conſecutos, præpoſitóque eis Epiſcopo domum dimiſſos eſſe: tum ingenti fiduciâ accenſos ad hoſtes contendiſſe: nec ſpe ſua fruſtratos eſſe. Vptaro quippe Hunnorum Rege, qui mendosè à Sigeberto Suptar appellatur, noctu ſatietate rupto; cùm ducis morte turbatos improuisò inuaſiſſent, à Burgundionum millibus III millia Hunnorum dena interfecta eſſe. ex illo tempore Burgundiones ardenti amore, & ſumma cum cura ac diligentia Chriſtianam religionem coluiſſe. Hæc autem geſta eſſe Proclo Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ curam agente, cuius ille Epiſcopus factus eſt Aſpare & Ariobindo Coſſ. ante annum quàm Aëtius Burgundionibus bellum inferret. CCCC. XXXIV. Quamquam Paullus Oroſius, qui Honorio & Theodoſio minore Principibus, Valiâ Rege Gothorum in Hiſpania cum Alanis Vandaliſque bellante Hiſtoriam ſcripſit, Burgundiones iam tùm Chriſtianos fuiſſe in libro VII memoriæ tradidit his verbis. *Eorum eſſe præualidam & pernicioſam manum Galliæ hodiéque teſtes ſunt, in quibus præſumtâ poſſeſſione conſiſtunt. quamuis prouidentiâ Dei omnes Chriſtiani mo-*

dò facti, catholicâ fide, noſtriſque Clericis, quibus obedirent, receptis; blandè, manſuetè, innocentérque viuant non quaſi cum ſubiectis Gallis, ſed velut cum fratribus Chriſtianis. Nemo alius autem, vti opinor, Burgundiones, in primis armata millia III initiauit & tinxit, quàm Seuerus Treuirorum Epiſcopus magnæ ſanctitatis vir: quem Conſtantius in libro II de vita Germani tradit, antequam in Britanniam ad reſurgentis hæreſis Pelagianæ incendium exſtinguendum vnà cum Germano proficiſceretur, *Gentibus primæ Germaniæ*, hoc eſt Burgundionibus in ea prouincia conſidentibus *verbum Dei prædicauiſſe.* Seuerum hunc Treuiricæ Eccleſiæ ordinatum Epiſcopum, diſcipulum Lupi Tricaſſini Epiſcopi fuiſſe in libro de vita Lupi inuenio, & *primæ Germaniæ Gentibus prædicaſſe*, ob ídque inter Apoſtolos ſedem ſuam habere meruiſſe. Gentes autem eo tempore à Romanis vocabantur nationes Barbaræ ſui iuris, nec Imperio Rom. ſubiectæ; vt Franci, & Burgundiones, præter quos pauciſſimi tum in omni Gallia idola coluerunt. Et Burgundiones quidem poſtea Veſigothorum, credo, contagione corrupti Arianam ſectam ſequi maluerunt. quo magis miror eos apud Gregorium ante aduentum in Gallias Chlodionis, quo tempore vix dum Chriſtiani erant facti, Arianos fuiſſe dici. Viuebat tum Sidonius, qui Burgundiones ob proceritatem ſeptipedes ac Gigantes appellat, & animis ac corporibus rigidos & incultos fuiſſe ait, atque promiſſam comam butyro perfudiſſe, & pridianis epulis graues manè allia ac cepas aſſumere, trichordíſque citharis canere conſueuiſſe. Ceterùm *vniuerſam pæne gentem Burgundionum cum Rege per Aëtium bello deletam* ideo forſitan Proſper in Chronico prodit, quòd Aëtius in Gundicarium, quocum pacem fecerat, clam Hunnos immiſerit. errátque Paullus Langobardus, qui in libro V Appendicis ad Eutropij Hiſtoriam adiunctæ auctor eſt Attilæ Galliæ fines ingreſſo Gundicarium Burgundionum Regem armatum occurriſſe, ac primo impetu obtritum eſſe. Poſt Gundicarij parentis ſui mortem apud Burgundiones regnauere Gundiucus, vitio exemplarium à Iordane Gnudiucus, à Roricone Gundeueus di-

ctus, ac Chilpericus, quem Apollinaris Sidonius in libro epiſtolarum V, *Chilpericum Magiſtrum militum*, & modò *Tetrarcham*, modò *Regem*; Iordanes Hilpericum appellat: & quem Gregorius in libro de vita Lupicini vrbem Geneuam Regni ſedem ſtatuiſſe ſcribit. Hi fratres collectis paternæ cladis reliquiis, anno XX poſt Honorij CCCC. XLIII.
Aug. obitum, Maximo II & Paterio Coſſ. Sapaudiam, regionem inter Rhodanum ac Alpes iacentem beneficio Imperatoris Valentiniani, Aëtiíque Patricij poſſedere: atque ſubactis paullatim per occaſionem finitimis Regni terminos promouere. Nunc quoniam de bello Burgundionum diximus, ſupereſt vt de bello Gothico, quod eodem tempore ortum eſt, pauca dicamus.

Valia vel Vallia Rex Gothorum, qui & Veſigothi vocantur, reddità Placidiâ & pace factâ cum Honorio, in eius gratiam bellum Barbaris Hiſpanienſibus intulerat; ac pæne funditus euerſis Alanis in Luſitania confidentibus, & Vandalis Silingis in Bætica ad internecionem cæſis; promiſſi memor aliquot Hiſpaniæ prouincias Imperio Romano reſtituerat: ob ídque Aquitaniam ſecundam, Nouempopulos, & quaſdam vrbes confinium prouinciarum, in primis Toloſam, datas ab Honorio ſedes acceperat. Succeſſit Valiæ Theodoricus, Olympiodoro Theuderichus, Theudo Gregorio dictus; qui Caſtino Magiſtro militum Honorij in Vandalos expeditionem ſuſcipienti magna miſit auxilia: & quem Theodoſio XI & Valentiniano Cæſ. Coſſ. quo anno Placidia Aug. & CCCC. XXV.
Valentinianus Cæſar aduerſus Ioannem bellum gerebant, ex occaſione pacem rupiſſe, & *Arelatum nobile opidum Galliarum multa vi oppugnauiſſe, donec imminente Aëtio non impunitus abſcederet*, ait Proſper in Faſtis. quamquam Proſper in Chronico biennio ſeriùs, nimirum anno IV poſt Honorij Aug. obitum Arelatum ab CCCC.
Aëtio Gothica obſidione liberatum dicit. Hydatius XXVII.
autem anno VI poſt Honorij mortem circa Arelatum CCCC. XXIX.
quamdam Gothorum manum ab Aëtio cæſam, & Anaolfum Optimatem eorum captum eſſe memoriæ tradidit. Et tum quidem ſolutâ obſidione Arelati, Theodoricus fœdus cum Valentiniano Aug. pepigit, obſi-

déſque à nobilitate Galliæ accepit, in his Theodorum Auiti, eius qui poſtea imperauit, propinquum: & cùm in recipiendo Magiſterio militum, quod à Bonifatio victus amiſerat, Hunnorum operâ Aëtius vteretur, rogatus à Placidia auxilia contra eum miſit. Sed idem poſteà non contentus Regno Aquitanico, anno duodecimo
CCCC. XXXV. poſt Honorij mortem, vt ait Hydatius in Chronico; vel
CCCC. XXXVI. inſequenti anno Iſidoro & Senatore Coſſ. ſicuti refert Proſper in Faſtis, pacem rupit: & pleraque municipia Romanæ ditionis vicina ſedibus ſuis occupauit: Narbonémque Martium, cui ob vicinitatem maximè erat infeſtus, diuturna obſidione fatigauit. quam vrbem Gothis cum Rege in fugam verſis Proſper eodem anno; inſequenti Hydatius à Litorio Comite ſummis obſeſſio-
CCCC. XXXVII. nis & inopiæ periculis liberatam dicunt. Aëtio II & Sigiſuulto Coſſ. Romani Hunnos, qui equitatu multum poterant, operâ Aëtij mercede conduxere, & aduerſus Gothos, qui tanto apparatu territi pacem miſſis ad Valentinianũ Epiſcopis fruſtra petiuerant, bellum geſſere. Accidiſſe tum credo, quod Gregorius Eccleſiæ Turonicæ Epiſcopus in libro I de Gloria Martyrum ſcribit, vt ab Hunnis, quorum Ducem claro nomine Regem Barbarorum Chunorum Gauſericum appellat; diu multúmque obſideretur Coſſio Vaſatium, vrbs in Nouempopulis ſita Gothicæ ditionis: quæ Epiſcopi ſui viri ſancti precibus votíſque defenſa eſt, pauore hoſtibus iniecto: itaut Gauſericus neſcio quibus monſtris & ſpeciebus perterritus obſidionem ſoluerit, & fugienti ſimilis vnà cum
CCCC. XXXVIII. ſuis inde abierit. Theodoſio XVI & Fauſto Coſſ. aduerſus Gothos in Gallia quædam feliciter geſta ſunt, & ductu Aëtij Magiſtri militum octo millia Barbarorum cæſa.

CCCC. XXXIX. Tandem Theodoſio XVII & Feſto Coſſ. poſt quartum annum quàm cœptum erat, bellum finitum eſt. Litorius, qui poteſtate ſecundus ab Aëtio Hunnis auxiliaribus præerat, caput Regni Gothici Toloſam obſidebat, vir magnis in eo bello, ac recens aduerſus Armoricos rebellantes rebus geſtis illuſtris. Is dum Aëtij Patricij gloriam ſuperare cupit, dúmque fallacibus Haruſpicum

reſponſis confidit, qui ipſum Toloſam intraturum dicebant, ſi acie dimicauiſſet; prœlium cum Gothis imprudenter commiſit. quo tempore Theodoricus Rex tametſi Arianus, priuſquàm manu pugnaret precatione pugnauiſſe, & vſque ad diem prœlij ſtratus cilicio ſupppliciter Deum orauiſſe dicitur. Fecit igitur exitum Litorius, qualem inconſiderati ac temerarij Duces facere conſueuerunt. amiſsâ cùm ſuorum pæne omni tum Hunnorum auxiliariorum manu, ipſe vulneratus venit in Gothorum poteſtatem: *& vrbem hoſtium, quam eodem die victorem ſe intraturum crediderat*, retortis poſt tergum brachiis, vinctis manibus *captiuus intrauit.* vt in libro VII de Gubernatione Dei loquitur Saluianus, qui & eum *longo tempore & diuturna in ergaſtulo Barbarorum tabe conſumtum ait*, quem tamen Hydatius poſt paucos dies quàm captus fuerat interfectum dicit. Cùm itaque auxiliarem manum Hunnorum ab Gothis cæſam auctor ſit Hydatius, & cùm Litorium Iſidorus in Chronico exercitum amiſiſſe ſcribat: apparet falsò Proſperum in Faſtis tradere, tantam à Litorio hoſtibus cladem illatam fuiſſe, vt niſi temerè pugnans captus eſſet, dubitandum foret Gothis Romaníne victoria adſcriberetur: Gothóſque poſt dubij Martis luctuoſum experimentum *humiliùs quàm vmquam antea pacem popoſciſſe*, quæ & eodem anno facta ſit. Nec veriùs Iordanes in libro de origine actíſque Gothorum ſcribit diu vtrimque inſtructa acie *cùm vtrique fortes, & neuter infirmior eſſet, datis dextris in priſtinam concordiam rediiſſe* Romanos & Gothos, fœdúſque ac fidam pacem iniiſſe. Quippe vt omittam moris nō eſſe victoribus pacem à victis petere; auctor eſt Apollinaris Sidonius in Carmine VII, ſeu in Panegyrico Auito Aug. ſocero dicto, cùm Aëtius Litoriana clade & ipſe fractus nec pecunia nec precibus hoſtem ſuperbum ac inſolentem placare, multo minùs pacare armis poſſet; Auitum Præfectum Prętorio Galliarū eius rogatu ad Theodoricum Regem Gothorum litteras ſcripſiſſe, ídque egiſſe, vt victor Barbarus, qui vſque ad flumen Rhodanum Regni ſui terminos proferre & poterat & volebat, mutatus mitigatúſque fœdus cum Romanis

iungeret. Verſus Sidonij operæpretium eſt ſubiicere.

Nil prece, nil pretio, nil milite fractus agebat
Aëtius. capto terrarum damna patebant
Litorio: in Rhodanum proprios producere fines
Theudorida fixum: nec erat pugnare neceſſe
Sed migrare Getis. rabidam trux aſperat iram
Victor: quòd ſenſit Scythicum pro mœnibus hoſtem
Imputat: & nihil eſt grauius (ſi forſitan vmquam
Vincere contingat) trepido. Poſtquam vndique nullum
Præſidium, Ducibúſque tuis nil, Roma, relictum eſt,
Fœdus Auite nouas, ſæuum tua pagina Regem
Lecta domat. iuſſiſſe ſat eſt te, quod rogat orbis.
Credent hoc vmquam gentes populíque futuri?
Littera Romani caſſat quod Barbare vincis.

Vbi notandum eſt, quod ait Sidonius, nihil eſſe grauius timido, ſi fortè vmquam vicerit; Gothos naturâ timidos eſſe, ſed victoriâ feroces & intolerabiles fieri ſolere indicans: idem Saluianum Preſbyterum in libro VII de eodem bello loquentem dicere: nimirum *cùm Gothi metuerent, ſpem illos in Deo; Romanos in Hunnis poſuiſſe: illíſque datam eſſe in ſummo timore palmam, Romanis in ſumma elatione confuſionem.* Ita Gregorius Turonicus Epiſcopus in libro II Hiſtoriæ ſcribit Alaricum Regem Gothorum, ſupradicti Theodorici nepotem, *metuentem ne propter Syagrium iram Francorum incurreret, (vt Gothis pauere mos eſt)* vinctum eum legatis Chlodouei tradidiſſe. idémque eodem in libro tradit, in Vogladenſibus campis *ſecundum conſuetudinem Gothis terga vertentibus*, Chlodoueum Francorum Regem victoriam tuliſſe. Hoc ideo notaui, vt Hiſpani, qui tantopere Gothis maioribus gloriantur, ſciant hos eſſe eoſdem Gothos, ex quibus in bello pauere, & timidè, vel (vt ipſi loquuntur) cautè ac prudenter ſe gerere, & terga vertere, & parua victoria tamquam re noua & inſperata inſoleſcere didicerint.

Non multo poſtquam bellum Gothicum finitum erat, Britanniæ pars ad Meridiem ſpectans, quæ iam inde à Claudio Cæſare Druſi filio in prouinciam redacta Romanis parebat, ab Anglis occupata eſt. Quomodo res

geſta ſit, ſcire conuenit. Clemens Maximus primùm, deinde anno pòſt XXVI Conſtantinus in Britannia à militibus Imperatores facti, tranſmiſſo in Galliam exercitu Britannico & multa iuuentute numquam domum reditura, vacuam vicinis Barbaris inſulam reliquere. quamobrem Proſper in Chronico ſcribit anno Honorij Principis quintodecimo, tranſgreſſo in Galliam Conſtantino Tyranno, præ imbecillitate Romanorum vires Britanniæ penitus eſſe attenuatas. & Zoſimus Comes in lib. VI tradit poſtquam Cõſtantinus in Galliam ſuas copias traduxit, Britanniam nudatam militaribus præſidiis Barbaris patuiſſe, neque poſtea eam inſulam Romanorum fuiſſe. Igitur Britanni, cùm continuis Pictorum atque Scotorum incurſionibus vexarentur, aduerſus eos auxilia ab Aëtio Magiſtro militiæ petiere: quibus negatis (nam Aëtius finitimorum Barbarorum hoc eſt Veſigothorum bello in Gallia detinebatur) Vertigernum Anglorum Regem mercede accerſiuere. Anglos gentem vetuſtam magis quàm claram Tacitus & Ptolemæus inter Sueuos in Germania ponunt, & ad mediam partem fluminis Albis pertinuiſſe dicunt. Hi peruecti in Britanniam Pictos & Scotos repreſſerunt, deinde vt honeſtam aliquam belli cauſam perfidiæ prætenderent, queſti parcè ſibi ac malignè depenſum ſtipendium, in Britannos ipſos arma verterunt, ac pæne totam ab Oriente ad Occidentem inſulam igni ferróque vaſtatam ſubegerunt. Hanc Britannis illatam cladem anno XVIII poſt Honorij obitum ait Proſper in Chronico: Beda & Marianus Scotus ſecundo imperij Marciani anno, hoc eſt Herculano & Sporacio Coſſ. Miror autem qui Angli fuerint, à Proſpero Saxones dici, *Britanniáſque in ditionem Saxonum redactas eſſe* ſcribi. tametſi enim tum Anglorum fines Saxones attingerent, & quidam ex ea gente Vertigernum in Britanniam ſequi potuerint: tamen veriſimile non eſt Britannos ab infeſtiſſimis hoſtibus populatoribúſque inſulæ auxilium expetiuiſſe. Saxones quidem, eo ipſo anno quo Germanus Autiſſiodurenſis Epiſcopus in Britanniam profectus eſt, nimirum Florentio & Dionyſio Coſſ. ante aduentum in in-

Margin: CCCC-IX. (beside "inde anno pòſt XXVI …"); CCCC-IX. (beside "cipis quintodecimo …"); CCCC-XLL (beside "ſubegerunt …"); CCCC-LII. (beside "eſt Herculano …"); CCCC-XXIX. (beside "rum Florentio …")

ſulam Anglorum annis XII, regionem eius aliquam Pictis confinem obtinuiſſe videtur indicare Conſtantius de vita Germani, Britonibus, hoc eſt Britannis Romanæ ditionis, bellum ab Saxonibus & Pictis iunctis viribus illatum deſcribens. Sic igitur Britanniæ prouincias V, quæ Romanis Principibus paruerant, Angli occupauere: reliqua Picti, Scotíque incolebant. & cùm antea, vt Proſper docet, pars Britanniæ Imperio Romano ſubiecta, *Romana inſula*; pars à Pictis & Scotis habitata, *Barbara inſula* appellaretur: omnis Britannia Barbara inſula facta eſt.

CCCC. XLVIII. Anno V ac viceſimo poſt Honorij mortem (vt ait Proſper in Chronico) hoc eſt Poſtumiano & Zenone Coſſ. Chlodione defuncto regnare in Francia cœpit Meroueus, quem alius Merouecum, alius Merouicum, alius Mereueum appellat. Hunc ex Chlodionis ſtirpe fuiſſe Gregorius ait quoſdam prodidiſſe: Aimoinus in libro I eiuſdem affinem tantùm vocat. Vetera Stemmata IV edidit Andreas Duchenius, vir rerum noſtrarum ac antiquitatum peritiſſimus, quorum vno & altero, nullâ Faramundi atque Chlodionis mentione factâ, origo Regum Franciæ ad Meroueum refertur: vt appareat eum Chlodionis filium habitum non eſſe. in tertio Stemmate Meroueum Regem, Chlodionis quidem ſucceſſorem, ſed Merouco quodam patre natum; in quarto verò Chlodebaudum Chlodione genitum inuenio: qui forſitan in libro II de vita Genulfi Chlodomeres nuncupatur, & Chlodioni ac Merouco Regibus medius interponitur. è contrario Fredegarius in Epitome, & qui vitas Sigeberti minoris ac Caroli Magni literis mandauere Monachi Meroueum Chlodionis filium fuiſſe dicunt. Addit Fredegarius vxorem Chlodionis æſtate cum viro in litore meridiantem lauandi causâ in mare deſcendiſſe, atque à bellua Minotauro ſimili, hoc eſt à marino homine vi compreſſam Meroueum peperiſſe: ne Alexandrum Magnum, Scipionem maiorem, & Auguſtum Cæſarem, Galeriúmque Maximianum dracone patre gloriatos miremur. Fredegarium ſequitur Sigebertus, ac Meroueum Chlodionis filium annos X regnâſſe ſcribit,

ab

ab eo fortiſſimo Rege Francos Merouingos eſſe cognominatos. vti & Rorico, & Hincmarus de vita Remigij, & Auctor libri de vita Sigeberti poſterioris prodidere. cùm Auctor quidam Hiſtoriæ Francicæ, tempore Gregorio proximus, Fredegarius Scholaſticus in Epitome, Eginardus, ac ceteri rerum noſtrarum ſcriptores Francorum Reges tantùm, viróſque generis regij à Meroueo dictos Merouingos veriùs affirment: quos quidam Merouinchos, Merouincóſque; aliqui Meroueos appellant; & cæſariem barbámque immiſiſſe aiunt. Eoſdem in ſpina pilos ſetarum ſuillarum ſimiles naturalem ſtirpis notam habuiſſe; ob ídque Criſtatos, hoc eſt Τριχορράχαι, ſeu hirtâ ſpinâ inſignes vocatos eſſe tradunt Landulfus Sagax in Hiſtoriæ Miſcellæ libro XXII, & Georgius Cedrenus de vita Leonis Iſauri, ambo Theophanem, quem Anaſtaſius tranſtulit, ſecuti, atque ſuſpecti, alter Græculus Franco nomini infenſus; alter (niſi fallor) Langobardus, in gratiam poſterorum Caroli Magni Merouingos deridens. Priſcus Panopolites de Regibus, qui eâ tempeſtate apud Francos regnauerunt, ita omiſſis ſingulorum nominibus ſcribit, vt rem ex dubia incertiorem faciat. quippe auctor eſt poſt Theodoſij iunioris interitum Attilam Occidentis partes petere ſtatuiſſe, vbi res ipſi foret non tantùm cum Italis, vt Honoriam Valentiniani Aug. ſororem, miſſo clàm per eunuchum anulo nuptias ſuas pactam, vxorem duceret: verùm etiam cum Gothis, vt Geiſerico Vandalorum Regi gratum faceret; atque cum Francis. belli autem Francis inferendi occaſionem Attilę obtuliſſe Regis eorum mortem, & de Regno inter eius filios ortam contentionem: ex quibus alter maior natu auxilia ab Attila accerſere decreuerat; alter Aëtium ſibi adiungere parabat. Minorem ait ſe Priſcus Romæ vidiſſe, quò à patre legatus venerat, imberbum adoleſcentem, flauâ comâ per humeros effuſâ conſpicuum: quem Aëtius honoris causâ per arma ſibi filium adoptauerit. & Imperator Valentinianus ac idem Aëtius iunctâ ſocietate atque amicitiâ proficiſcentem plurimis donis ſint proſecuti. Deceſſit verò Theodoſius minor Valentiniano

CCCCL. VII & Gennadio Auieno Coſſ. qui regni Merouei tertius eſt annus: itaut duos Regis Francorum, hoc eſt forſitan Chlodionis filios de Regno aliquot annos contendiſſe Priſcus Sophiſta indicare videatur. At Merouеum Chlodioni ſucceſſiſſe, ſiue eius filius natu minor; ſiue nepos; ſiue tantùm affinis fuerit, nullâ belli ciuilis mentione illatâ, noſtri Auctores conſtanter tradunt: eumdémque Rorico tradit in opido Ambianorum Samarobriua, quam Chlodio regiam elegiſſet, Regem ſalutatum; virtutis prudentiæque ergô tantæ Francis venerationi fuiſſe, vt tamquam communis pater ab omnibus coleretur. Ceterùm non eſt quòd quis exiſtimet Merouеum, ac multo magis Chlodionem nihil in Gallia tenuiſſe: quoniam vtrumque, vti Faramundum, *in Francia regnauiſſe* tradit Proſper in Chronico. quippe Chlodio & Merouеus, quòd paucos in Gallia, plurimos in Germania Tranſrenana pagos atque regiones, nimirum veterem Franciam obtinuere, in Francia regnâſſe optimè dici potuerunt.

CCCCLI. Valentiniano VII & Auieno Coſſ. Flauius Theodoſius minor, Arcadij filius, Theodoſij maioris nepos, octieſdecies Conſul, quoties ante eum nemo, Conſtantinopoli obiit quinquageſimo ætatis anno, relictâ Eudoxiâ vnicâ filiâ, quæ Valentiniano Aug. nupta erat. Hic nouem menſium infans ab Arcadio patre ad Hebdomon Auguſtus, non (vt ait Marcellinus) Cæſar creatus, imperauit cum patre & Honorio patruo annos VII, poſt parentis obitum cum Honorio annos XV, quo mortuo annis XXVII Imperium Orientis tenuit, Valentiniano amitino Auguſto appellato, Occidentique præpoſito. Theodoſium hunc, amiſſo pæne omni Illyrico, & decreſcente Imperio, prouinciarum quæ ipſi ſupererant ac Præſidum numerum auxiſſe ſuprà diximus: quod & antea patrem eius Arcadium Aug. feciſſe, impulſu Eutropij eunuchi prouinciarum præfecturas auro vendentis, apud Claudianum in libro II in Eutropium queritur Oriens his verſibus.

Aula choris nullîſque vacat, nec perdita curat,
Dum ſupereſt aliquid. ne quid tamen orbe reciſo

Venditor amittat, prouincia quæque ſuperſtes
Diuiditur, geminúmque duplex paſſura tribunal
Cogitur alterius pretium ſarcire peremtæ.
Sic mihi reſtituunt populos. hac arte reperta
Rectorum numerum terris pereuntibus augent.

Quare Innocentius, qui imperante Arcadio, & initio principatus Theodoſij Eccleſiæ Romanę Epiſcopus fuit, in epiſtola ad Alexandrum Antiochenſium Epiſcopum miſſa ſciſcitanti ei, *vtrum diuiſis Imperiali iudicio prouinciis, vt duæ Metropoles fiant; ſic duo Metropolitani Epiſcopi debeant nominari*: reſpondet Eccleſiam Dei commutari ac diuiſiones perpeti non oportere. at nihilominùs Concilij Calchedonenſis decreta docent Imperatorum exemplum imitatos eſſe poſtea quoſdam Orientales Epiſcopos, qui Principis permiſſu vnam prouinciam in duas diuidebant, vt nouæ prouinciæ Metropolitani appellarentur. Vt autem appareat quales Hiſpani Imperio Romano Principes genuerint, fuit Theodoſius clemens quidem, pius, patiens; ſed non minùs patre & patruo ignauus & deſes: numquam enim armatum exercitum vidit, niſi fortè cùm militibus ex aliqua expeditione reuertentibus obuiam extra portam Vrbis ex more egrediebatur: leuis idem, ſimplex, Monachi demum quàm Imperatoris ſimilior, qui quotidie manè inter ſorores ſuas pſalmos canere ſolebat, & magis quartâ & ſextâ feriâ ieiunia ſeruare quàm prouincias didicerat, meliùs libros legere quàm milites norat. Præterea exemplo Arcadij Barbaris, præſertim Hunnis, obnoxius fuit, & feminis ac eunuchis ita addictus, vt quemadmodum pater eius ſuaſu Eutropij eunuchi Abundantium Conſularem; impulſu Eudoxiæ vxoris Ioannem ſanctiſſimum Conſtantinopolis Epiſcopum relegauerat, ipſe in gratiam Dioſcori & Eutychetis Hæreticorum Flauianum optimum ac piiſſimum eiuſdem Auguſtæ vrbis Epiſcopum Chryſaphij ſpadonis impulſu in exſilium mitteret: adeo zelotypus, vt in vrbe Cæſarea Cappadociæ Paullinum Magiſtrum Officiorum falsò ſuſpectum in Eudocia vxore ſua iugulandum curaret, & ob eamdem cauſam (ſicut puto) Seuerum Presbyterum ac

Ioannem Diaconum Hieroſolymis ei miniſtrantes occidi iuberet. Sed quia Eudociæ incidit mentio, quam biennio poſt factas nuptias, & poſt genitam Eudoxiam
CCCC-XXIII. Mariniano & Aſclepiodoto Coſſ. IV Nonas Ianuar. Auguſtam demum appellatam eſſe Chronicon Alexandrinum docet, dabit mihi veniam Lector, ſi eum morem obſcurum & paucis notum illuſtrauero.

Animaduerto igitur à multis Imperatoribus coniuges nonniſi poſt expertam fecunditatem Auguſtas dictas coronatáſque eſſe. Sic Caius Cæſar Miloniam Cæſoniam enixam vxorio nomine dignatus eſt, vti ait Suetonius Tranquillus. Sic Nero Claudius Cæſar Aug. (ſicut tradit Cornelius Tacitus) natam ſibi ex Poppæa filiã appellauit Auguſtam, dato & Sabinæ Poppææ eodem cognomine. & Flauius Domitianus Domitiam Longinam vxorem, ex qua in ſecundo ſuo Conſulatu filiũ tulerat, altero anno conſalutauit Auguſtam. Sic Eudoxiam, quæ Arcadio
CCC-XCV. Aug. nupſerat Olybrio & Probino Coſſ. V Kalendas Maias, & duas filias iam pepererat; Stilicone & Aureliano
CCCC. Coſſ. V Idus Ianuar. grauidam Auguſtæ nomine honoratam eſſe ſupradictus Auctor Chronici Alexandrini prodit, cùm antea tantũ Nobiliſſima vel Nobiliſſima femina vocaretur. Sicut ex duobus nummis æreis, quos à Fittone Anglo Preſbytero acceptos nuper publicauit magno vir ingenio Ioãnes Triſtanus, in vno quidẽ Conſtantini Maximi vxor, credo antequam pareret, *Fauſta N F*, hoc eſt Fauſta Nobiliſſima femina; in altero eius filia, Iuliani Cæſaris coniux ſimiliter *Helena N F* inſcribitur. Denique in Hiſtoria Miſcella inuenio Iuſtinianum Aug. cognomine Rhinotmetum, poſt receptum Imperium, Theodoram vxorem ſuam vnà cum filio Tiberio, quem ex ea tulerat, coronauiſſe, & Auguſti nominis participem feciſſe: & Mariam coniugem Leonis Iſauri Aug. cùm Conſtantinum enixa eſſet, VIII Kalend. Ianuarias in Triclinio Auguſtam ſalutatam, coronatámque eſſe: atque Conſtantinum hunc ipſum, qui cognominatus eſt Copronymus, Eudociæ vxori ſuæ in Tribunali vndeuiginti accubitorum coronam & nomen Auguſtæ impoſuiſſe, filióſque ex ea genitos Chriſtophorum & Nice-

phorum Cæſares creauiſſe, Nicetam natu minimum nomine ad Cæſaris dignitatem proximè accedente Νωβελίσσιμον vel Ἐπιφανέστατον, hoc eſt Nobiliſſimum appellauiſſe, & his chlamydes ac Cæſarianas galeas; illi chlamydem ſimiliter & coronam auream impoſuiſſe.

Antequam Theodoſiũ Aug. deceſſiſſe palam fieret, Pulcheria Aug. eius ſoror, ne Imperium amitteret, anus nubere conſtituit. confeſtim igitur Marcianum acceſſit, atque ei, quem ipſa ex omnibus Senatoribus tanto faſtigio digniſſimum delegiſſet, Imperium promittit hac conditione, ſi ſe vxorem ducere & poteſtatis conſortem bona fide habere vellet. Erat Marcianus grauis & prudens ſenex, patre milite natus in agro Thraciæ Philippopolitano; primùm gregarius miles; deinde Imperatoris Domeſticus Protector, Aſparem Magiſtrum militiæ in bellum Vandalicum ſecutus; vnde à Procopio Domeſticus Aſparis vocatur: poſtea ad Tribunatum, Senatoriámque dignitatem peruenerat. qui inſperatâ fortunâ lætus ſe imperata facere paratum eſſe dixit, & ſeruandæ dignitatis virginitatíſque fidem dedit Pulcheriæ. Itaque Pulcheria Anatolium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, Senatúmque, ac primores populi in ſuburbanum conuenire iubet, & ad ſeptimum ab vrbe Auguſta milliarium, quem locum ob id Græci Ἕβδομον, Latini Septimum appellant, in Tribunali Marcianum VIII Kalendas Septembres de ſententia omnium Imperatorem creat. Tum primùm miniſterio ſacerdotali in precatione agenda, & in coronando Imperatore vſos eſſe Romanos animaduerto. Sempérque poſtea Conſtantinopolitani Epiſcopi electionibus Imperatorum interfuerunt, ſæpe vt ſollemnem precationem tantummodò facerent, nonnumquam vt electos Principes etiam coronarent. Vti enim ſemper ante Marcianum, ſic non rarò poſt eius principatum Imperatores Romani ſuiſmet ipſi manibus diadema ſucceſſoribus ſuis impoſuere, purpurámque circumdedere. Marcianus poſtquam Auguſtus nuncupatus eſt, promiſſi memor ſtatim Pulcheriam A. virginem Deo deuotam, quæ tum quinquageſimum ſecundum annum agebat, imaginariis nuptiis du-

xit vxorem. Quæ cùm ita ſint, miror Marcianum in epiſtola ad Leonem Romanum Epiſcopum data Conſtantinopoli Conſulatu Valentiniani perpetui Auguſti de ortu ſuo ſic ſcripſiſſe, vt nulla Pulcheriæ auctoris ſuæ mentione factâ, *ſe ad maximum imperium veniſſe Dei prouidentia, & electione Senatus excellentiſſimi, cunctaque militia* diceret: quòd forſitan Imperatorem ſe à muliere factum fateri erubeſcebat. Fuit autem Marcianus vir Catholicus, & pius, atque admodum beneficus, quietus, & felix, qui cum Perſis Orientem vaſtantibus, & cum Vandalis omnia infeſtantibus maria pacem fecit; Attilæ minas compeſcuit; Nubáſque & Blemmyas, gentes Æthiopiæ, in Ægyptum tranſgreſſos per Florum Alexandriæ Procuratorem repreſſit. Sed intelligo me propoſiti metas exceſſiſſe, qui tamdiu in Orientis rebus immoratus ſim. in Occidentis tractus reuertendum eſt.

CCCCL. Paullo poſt Theodoſij Aug. mortem ſupradictis Valentiniano VII & Auieno Coſſ. non (vt ait Hydatius) inſequenti anno Galla Placidia Aug. Theodoſij prioris ex Galla Gratiani & Valentiniani minoris ſorore conſanguinea filia, Valentiniani maioris neptis, ſoror quoque, amita, vxor, & mater Imperatorum Romæ V Kalendas Decembres obiit: virilis animi, optimi ingenij, magnarúmque virtutum femina, & regendo Imperio haud paullo magis quàm Valentinianus filius idonea. Ac mihi quidem Theodoſij maioris poſterorum virtutes & vitia perpendenti ſemper viſum eſt ambos eius filios Arcadium & Honorium, ambóſque nepotes Theodoſium iuniorem & Placidum Valentinianum, imbelles, timidos, ignauos, deſides, fuſo quàm iaculo torquendo aptiores, feminis ac eunuchis ſubiectos, Imperio denique indignos, ac malo publico natos fuiſſe: vt ex ſupradictis ſatis intelligitur. contrà eiuſdem Theodoſij filiam Gallam Placidiam, ac neptes Pulcheriam & Honoriam, proneptémque Eudoxiam, veluti ſexum cum maribus mutauiſſent, magno animo præditas, audaces, impigras, exſomnes, prudentes, Imperatorum ipſorum dominas magis quàm poteſtatis conſortes, & vt imperarent quiduis facere ac pati paratas fuiſſe. Quis enim Gallæ Placi-

diæ regium animum non miretur, quæ Ataulfum Veſigothorum Regem, à quo captiua cogi poterat; tamdiu procum aſpernata eſt; nec niſi multis blanditiis & rationibus potuit expugnari? cui poſtea viduæ ac poſtliminio reuerſæ, vt Conſtantio Magiſtro militum & Patricio ſecundum Conſulatum ineunti nuberet, vix ab Honorio fratre perſuaſum eſt: quæ virum, quamdiu priuatus fuit, vt imparem ſpreuit, nec fratrem obtundere deſiit, antequàm eumdem Imperatorem; ipſam Auguſtam; & communem amborum filium Nobiliſſimum appellauiſſet: quæ demum poſt Conſtantij mortem, motis Rauennæ ſeditionibus Honorio Aug. fratri ſuo inſidiata eſt: neque priùs quieuit, quàm eo mortuo per Theodoſium Arcadij fratris filium reducta in Italiam, ac (vt loquitur Proſper) *tandem illata optato Regno*, Valentinianum filium Imperatorem, & omne Imperium Occidentis ſibi ſubiectum vidit. Præterea tametſi res non ſucceſſit, quis prudentiam Placidiæ non laudet Bonifatium euocatum ex Africa ſuſpecto Duci æmulum opponentis, ac primò ipſum, mox Sebaſtianum eius generũ ſubſtituentis in locum Aëtij Magiſtri militum, cuius potentia nimia & grauis Reip. erat. Iam verò Pulcheriam Arcadij Aug. filiam, Theodoſij neptem nemo abundè mirari poteſt, quæ virguncula vixdum quintumdecimum tranſgreſſa annum, cùm Flaccillam maiorem natu ſororem haberet, Auguſta appellari voluit; & Imperium, Theodoſiúmque fratrem biennio tantummodò minorem tamquam infantem rexit; & ne imperare diſceret, ſub manu eum ſua eunuchorúmque ſemper tenuit; parémque ſe Reip. gubernandæ eſſe credidit. Ea cùm ita integritatem pudicitiæ Deo deuouiſſet, vt conſecrata velatáque nec eſſet nec eſſe vellet; ſororibus ſuis vt ſimiliter virginitatem ſeruarent perſuaſit, ne earum viros potentiæ ſocios aut æmulos pateretur: & Athenaida Leontij cuiuſdam Athenienſis Philoſophi filiam baptizatam appellatámque Eudociam fratri nuptum dedit, vt ipſa puellam formâ quidem, ingenio, & Poëticæ ſtudio eminentem, ſed genere obſcuram pro collato beneficio obſequentiorem haberet. Eadem poſtremò poſt fratris obitũ virgo non ſolùm

quinquageſimum ſecundum iam annum agens, ſed etiam deuota Deo, ne ex Auguſta priuata fieret, nupſit, ſenémque & ignobilem in conſortionem poteſtatis recepit, vt eo morigero omnibus in rebus vteretur. Quid de Honoria dicam Gallæ Placidiæ filia, Theodoſij maioris nepte, quæ dimidiam partem Imperij Romani tamquam ſibi à Conſtantio Aug. patre ſuo relictam, debitámque à Valentiniano fratre repetiit, eámque Attilæ armis occupare conata eſt, neque dummodò imperaret Barbarum virum faſtidiit? Denique Eudoxia Aug. Theodoſij minoris filia, vt viri ſui mortem vlciſceretur, & facinus in Maximum auctorem vindicaret, Geiſericum Vandalorum Regem in Vrbem recipere quàm Valentiniani interfectorem in torum ſuum maluit. Sed de his plura dixi fortaſſe quàm debui, præſtat res Gallicas Francicáſque perſequi.

Paucis pòſt annis, quàm Meroueus apud Francos regnare cœperat, Attila Hunnorum Rex cum magnis copiis Gallias ingreſſus eſt. De tempore huiuſce expeditionis eſt inter ſcriptores controuerſia. Tiro Proſper, Priſcus Panopolites Sophiſta, ſeu Rhetor, Hydatius, & Caſſiodorus Senator in Chronicis, quibus libens aſſen-
CCCCLI. ſerim; Marciano Aug. & Adelphio Coſſ. Attilam in Gallia victum aiunt. contrà Auctor Appendicis Chronico Victoris Tununenſis Epiſcopi adiunctæ, Herimannus, & Nicephorus Calliſtus in Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ li-
CCCCXLIX. bro XIV. ante Imper. Theodoſij obitum Aſturio & Protogene Coſſ. in campis Catalaunicis pugnatum eſſe dicunt. Sed quoniam ad Attilam venimus longè maximum clariſſimúmque omnium ætatis ſuæ Regum, de tanti viri maioribus pauca præfari conuenit.

HA-

HADRIANI VALESII

RERVM FRANCICARVM LIBER QVARTVS.

HVNNI, qui & Huni, Scythica gens, ferè ignoti priſcis Auctoribus (·nemo enim præter Dionyſium Characenum & Plinium eorum mentionem fecit) inter Pontum & ſinum Caſpium ſedes habuere, ac Septemtrionalia montis Caucaſi tenuere: à quibus Abares, Turci, Hungaríque ſunt orti. Chunos Auſonius, Claudianus, Proſper, Sidonius, ceteríque recentiores eos appellant: cùm tamen Ptolemæus in Europa inter Baſtarnas & Roxolanos Chunos ponat. Horum iuuentus multitudine innumerabilis Flauij Valentis principatu patriâ deceſſit: paludem Mæotin tranſiit tentatam antea nemini: Alanorum Tanaitarum multos interfecit; reliquos, vt ait Ammianus, pacto ſocietatis & amicitiæ ſibi adiunxit; vel ſi Iordani credere malumus, eos crebris certaminibus fatigatos ſubegit. inde Gothis, & Gipedibus partim multâ cæde ſubactis, partim expulſis vſque ad Danubium imperium protulit. Quo fit, vt Procopium mirer in belli Gothici libro IV

tradere, cùm hanc paludem Hunni tranſierunt, iam tum Vandalos in Africa, Veſigothos in Hiſpania conſediſſe. Emigrantium finibus ſuis Hunnorum Rex erat Ba lamir, Iordani ac Sigeberto Balamber dictus, qui Winitharium Regem partis Gothorum acie victum occidit. Proximi poſt Balamirum ſimul regnauere Mundiucus, Attilæ pater, quem malè Nicephorus Numidium, aliqui Mundzucum appellant; & Huldes, is quem Zoſimus in libro
CCCCI. V tradit Vincentio & Frauito Coſſ. capite Gainæ Gothi Magiſtri militum rebellis ad Imper. Arcadium miſſo munera accepiſſe, & pacem cum eo atque amicitiam iunxiſſe. Eumdem Hermias Sozomenus in libro IX & Nicephorus Calliſtus in XIII libro produnt initio principatus Theodoſij rupto fœdere cum magnis copiis Danubium transiſſe, & Caſtra Martis Mœſiæ opidum cepiſſe: vnde dum excurſiones in Thraciam facit, à propinquis ſuis, & à pleriſque ducibus ac militibus ad Romanos tranſeuntibus deſertus amiſſâ magnâ multitudine Scirorum, qui agmen claudebant, trans flumen refugerit. Non deſunt, qui hunc eſſe Huldin putant Hunnorum auxiliariorum ducem, cuius egregiâ operâ bello Radagaiſi vſus eſt Honorius Auguſtus. Apud Olympiodorum Charatonem quemdam *Regum Hunnorum primum* dictum inuenio, quem, ob cædem Donati cuiuſdam Subreguli iureiurando circumuenti ac iugulati à Romanis, irâ incenſum donis placauerit Theodoſius Aug. circa quartum imperij ſui annum. Poſt hos regnum in Hunnis obtinuere Mundiuci fratres Octar & Roas, à Priſco Iordanéque ita dicti. quorum alterius nomen tantummodò nouimus: alterum Proſper ac Sigebertus Rugilam; Socrates in libro VII Rugam; Theodoritus in libro V ac Nicephorus in libro XIV Roilam appellant. Hic, vt ſuprà diximus, Ioanni Tyranno auxilia contra Valentinianũ miſit: & Aëtium, ab Sebaſtiano Bonifatij genero expulſum ex Italia, reducendum curauit: ac quemadmodum Proſper in Chronico & Priſcus tradunt, pace cum Theodoſio pridem; cum Valentiniano recens initâ, domi morbo interiit anno XI ab Honorij
CCCC. XXXIV. morte, Aſpare & Ariobindo Coſſ. Quamquam idem

apud Socratem, & Theodoritum, ac Nicephorum dicitur, cùm tranſito Danubio in Thraciam incurſionem feciſſet, populabundúſque regionem Conſtantinopoli excidium minitaretur, maximum exercitum amiſiſſe partim peſtilentiâ laceratum, partim tempeſtate & igneis turbinibus oppreſſum: ipſe in primis fulmine ictus cecidiſſe.

Roæ patruo Attila & Bleda fratres ſucceſſere, qui non contenti tributum duplicauiſſe, ac IↃCC auri libras CCCC. Romanis Orientalibus impoſuiſſe, cùm antea Octari & XLI. Roæ in annos ſingulos tantùm CCCL penderentur; Cyro Conſule iunctis viribus in Illyricum erupere: Naiſum, Singidunum, Sirmium, plurimáque alia opida funditùs diruere: iterum inſequenti anno Dioſcoro CCCC. & Eudoxio Coſſ. Illyricum, & Thracias ſæuâ popula- XLII. tione vaſtauere: vſque ad Athyram flumen, quod à Conſtantinopoli millia paſſuum XXIV abeſt, omnia caſtella, atque omnes vrbes cùm maritimas tùm mediterraneas præter Hadrianopolim & Heracliam cepere: tantúmque Theodoſio Aug. terroris iniecere, vt exercitum aduerſus Geiſericum miſſum reuocauerit, ac nihilo minùs datis auri librarum millibus ſex, & libris mille annuorum munerum (ita Romani appellabant) nomine promiſſis, pacem diſceſſúmque eorum per legatos redimere coactus ſit. deinde, vt eſt infida Regni conſortio; Attila, Græcis Attelas dictus, Bledam fratrem inſidiis circumuentum interficit, atque Regnũ eius ſuo adiungit: confirmatóque imperio Reges & populos ſuæ ditionis ſecum ducens Callepio & Ardabure Coſſ. omnes ferè, CCCC. quæ in Europa iacebant, ditionis Theodoſij prouincias XLVII. depopulatur: vrbes caſtelláque expugnat ac excidit: Arnegiſclum, Magiſtrum militiæ in Dacia Ripenſi circa flumen Vtum obuium prœlio vincit, atque occidit: peragratáque Macedoniâ atque Theſſaliâ vſque ad Thermopylarum anguſtias peruenit. quemadmodum Marcellinus in Chronico memoriæ prodidit. quamquam Iordanes & Græcus quidam Faſtorum Auctor, qui mendosè Anargiſcum eum Ducem vocat, apud Marcianopolim pugnatum eſſe, occupatúmque id opidum dicunt.

His Coſſ. anno XXIV poſt Honorij Aug. mortem non minùs LXX ciuitates ab Hunnis direptas atque vaſtatas, cùm nullam Valentinianus Theodoſio ſocero opem ferret, Proſper in Chronico tradit. Præterea Priſcus ſcribit ab Attila depopulatum agrum Mœſiæ cognomine primæ, & Daciæ Ripenſis rectâ Iſtri regione à finibus Pannoniæ ſuperioris ad Nouas opidum Mœſiæ ſecundæ pertinuiſſe, & in longitudinem millia paſſuum circiter CCLXXX; quà recedebat à ripa, V dierum iter expedito patuiſſe, ac aliquamdiu Attilâ coli eũ vetante vacauiſſe: Attilámque, quem & Regalem Scytham vocat, à Theodoſio Aug. atque à Senatu Magiſtrum militum Romanorum eſſe appellatum, vt non ei tributa pendere, quæ tum auri pondo duûm millium centenûm erant, ſed tamquam Duci ſtipendia ſoluere viderentur. tenuiſſe autem Attilam non ſolùm omnem Scythiam, & quaſdam in Oceano inſulas; ſed etiam ex legibus pacis cum Aëtio initæ prouinciam Sauiam, & (ſicut Eugepius quoque de vita Seuerini, Iordanéſque ac Gregorius docent) vtramque Pannoniam. ex quibus Iordanes ſecum ipſe pugnans ait Oſtrogothis poſt Attilæ mortem domo eiectis ac profugis ab Imper. Marciano Pannoniam condonatam. idémque præter Scythiam & Sarmatiam Europæam tradit Daciam antiquam illam vltra Danubium iacentem, & *Regna Germanica,* hoc eſt Quados, Marcomanos, reliquáſque gentes Germaniæ, Sarmatis & Danubio proximas, ſub ditione Attilæ fuiſſe.

Hic tot tantarúmque nationum ac Regum Rex, Regis etiam pater, (Ellacem enim maiorem filium Acatziris genti Ponticæ Regem præpoſuerat) cùm Theodoſium opéſque Orientis exactione grauium tributorum, crebris incurſionibus, & legationibus exhauſiſſet, arma in Occidentis partes vertere conſtituit. Materiam belli præbuit Honoria ſoror Valentiniani Auguſti maior natu, patruo magno auunculóque cognominis, tres tum & triginta circiter annos nata: quam aliquot antè annis ex Eugenio Procuratore ſuo grauidam cùm frater Palatio expuliſſet, &, vt ait Iordanes, clauſam ſeruari iuſſiſſet, (nam falsò Theodoſio Principi miſſam Marcelli-

nus dicit) Eugeniúmque mandâſſet interfici : puella vltionis ac licentiæ peccandi cupida, nec minùs dolore quàm libidine accenſa clàm Attilam per fidum eunuchum inuitauerat, vti in Italiam tranſiret, eíque nuptias pollicita erat. Quamobrem Attila legatos ad Valentinianum miſit, qui Honoriam vt traderet peterent, & anulum datæ fidei pignus dubitanti monſtrarent, diceréntque nullam puellæ iniuriam fieri, quam ſibi ipſe vxorem deſpondiſſet. itaque Valentinianum dimidia parte Imperij, quam ab Conſtantio Auguſto hereditario iure Honoriæ filiæ relictam inuaſiſſet, ſorori ſibíq; cedere æquum eſſe. niſi feciſſet, eius vlciſcendæ causâ ſe in Italiam venturum. Legatis Valentinianus reſpondit Honoriam Attilæ nubere non poſſe, propterea quòd iam alij nupſiſſet : (videtur tum Honoria viro collocata fuiſſe, ne ab Attila ampliùs peteretur) nihílque ad eam pertinere Imperium Romanum, quod virorum, non feminarum eſſe conſueuiſſet. Iterum legati cum eiſdem mandatis ad Valentinianum miſſi eadem ad Attilam reſponſa retulere. Iordanes duarum aliarum legationum mentionem facit, alterius ad Valentinianum Aug. alterius ad Theodoricum Veſigothorum Regem ab Attila miſſarum, vt faciliùs vtroſque imparatos & diſtractos opprimeret : aítque Attilam ad Imperatorem ſcripſiſſe nequaquam ſibi cum eo, quocum factam pacem ſincerâ fide cuſtodiret, & cui Galliæ ac Hiſpaniæ prouincias dudum amiſſas armis reſtituere pararet ; ſed cum Theodorico communi vtrorumque hoſte eſſe certamen : contrà Theodoricum per litteras hortatum eſſe, vt inter eum ac Valentinianum initam ſocietatem dirimeret, memórque belli atrocis paullo antè ipſi à Romanis illati Aëtium ſecurum, & Gallias aggrederetur : ſe in Italiam eodem tempore erupturum. Attilam autem aduerſus Theodoricum multis muneribus concitauerat, & velut currenti calcar addiderat Geiſericus Rex Vandalorum, qui Theodorici filiam Hunerico filio ſuo nuptam, ob ſuſpicionem comparati ab ea veneni naribus auribúſque amputatis deforme ac miſerandum ſpectaculum Toloſam remiſerat, & ne pater puellæ in-

iuriam vlciſceretur, non immeritò timebat.

Igitur Attila quammaximis poterat coactis copiis profectus Pannoniâ, per agrum Quadorum & Marcomanorum ditionis ſuæ populorum, ac per Toringos, quorum multos ſibi voluntarios adiunxit; tetendit in Cattos, & Bructeros: hi Franciæ pagi erant. Vbi quid rerum egerit, & de Regno contendentibus fratribus, Regis Francorum mortui filiis, an maiori, à quo (vt ait Priſcus) erat accerſitus, contra minorem auxilium tulerit, veterum Auctorum negligentia ſcire nos prohibet. tantùm Childericum Merouei filium ab Hunnis vnà cum matre captum eſſe, & Wiomadi cuiuſdam Franci operâ profugiſſe Fredegarius tradit. Vtcumque Attila ſe in Francia geſſit, certè non paucos & ex ea regione ſibi ſocios adſciuit: inde ad flumen Renum peruenit, atque monoxylis lintribus, quas in Hercynia ſilua ex ſingulis arboribus cauari, ac in plauſtra imponi ad eum vſum paratas iuſſerat, exercitum traiecit. Sequebantur Attilam (vt Sidonius in Carmine VII, & Paullus in Hiſtoriæ Miſcellæ libro XV produnt) ſubiectæ ei nationes, Hunni, Gipedes, & Oſtrogothi, hi Ardarico; illi Valameri Regibus Hunnorum tributariis parentes: Alani, Baſtarnæ, Turcilingi, Sciri, Eruli, Rugi, Bellonoti à Valerio Flacco in Argonauticôn libro VI Ballonoti dicti: Sarmatæ; Burgundiones, Sarmatica gens, Gothis Alaníſque confinis; Quadi; Marcomani; Sauienſes, quos Suauos appellant: & inter voluntarios Toringi; Franci accolæ fluminis Vicri, & qui Francis annumerabantur, Bructeri. Omnium numerus (ſi Iordani & Sigeberto creditur) quingentorum millium, aut etiam multo pauciorum magis quàm, vt ait Paullus, ſeptingentorum fuit.

Cum tanta multitudine vbi Renum tranſiit Attila, fingit ſe belli Veſigothis inferendi causâ in Galliam veniſſe; fidémque pacis cum Imperatore Valentiniano factæ ſeruare, nec priuſquàm Aquitaniam intrauerit, ferrũ ſtringere ſibi in animo eſſe. ita vrbes Galliæ partim dolo & ſimulatione pacis; partim vi capit. Diuodurum Mediomatricorum opidum Hunnorum ſæuitiam aut primum, aut in primis expertum eſt: opidani, cùm Paſcham per-

uigilio celebrarent, trucidati: Preſbyteri ante altaria interfecti: vrbs direpta, ac exceptâ Eccleſiâ Stephani Martyris tota incenſa: Auguſta Treuirorum diruta, magnâ inde prædâ priùs egeſtâ: Aduaca Tungrorum funditùs euerſa, agríque populati: Durocortorum Remorum, poſt annos XLIII quàm ab Alanis & Vandalis captum fuerat, iterum exciſum, ac Nicaſius Antiſtes (vti Sigebertus ſcribit) cum Eutropia ſorore plurimíſque aliis cæſus: quem plerique Honorio Principe à Vandalis necatum dicunt. Auguſtobonæ Tricaſſium opido pepercit Attila Lupi Epiſcopi precibus motus, & cæde paucorum, quos vir ſanctiſſimus pro ciuibus vitam precatum miſerat, reliqui ſeruati ſunt: quod Attilâ domum redeunte quidam factum eſſe putant. Autiſſiodurum à Barbaris incendiis vaſtatum, atque ibi Fraternus eo ipſo die, quo Sacerdos factus erat, iugulatus: quem tamen apud Vſuardum Confeſſorem appellari video. Denique regiones inter flumen Renum ac Ligerim pleræque vexatæ & perditæ: in omnibus pæne vicis, caſtellis, opidis omnia barbaræ feritatis, auaritiæ, libidinis exempla edita: donec Attila ad Aurelianos peruenit, & caſtra ante vrbem poſuit, cuius expugnatione apertâ ſibi Aquitaniâ, Theodorici Regis fines ingreſſurus, ac priùs Veſigothis quàm Romanis bellum illaturus videbatur. Præſenſerat hanc tempeſtatem Annianus Aurelianenſis Epiſcopus, ſummæ vir prudentiæ, ac ſanctitatis ſingularis, & Arelate ad Aëtium venerat auxilium poſtulatum, dimiſſúſque cum pollicitatione opis bonum animum habere opidanos; muros, portas, & propugnacula reficere; turres tormentis ac telis complere; omnia demum ad defenſionem vrbis parare iuſſerat. Et Aureliani quidem, quamquam murus vndique arietibus pulſabatur, oppugnationem ſtrenuè ſuſtinendo totam nubem belli detinebant. Aëtius autem promiſſi memor, dimiſſis quoquouerſùs legationibus, copias cogere, & obſeſſis ſuccurrere maturabat. Venerat ille ex Italia in Galliam cum paucis militibus, iam Attilâ Galliam Belgicam ingreſſo, ratus Theodoricum ſecum vires & caſtra iuncturum: quem vt comperit in Regno ſuo ſubſiſtere, aduentúmque

ibi hoſtium exſpectare ſtatuiſſe, Auitum Aruernum nobiliſſimum virum ad eum miſit. Erat Auitus magnâ apud Veſigothos propter vicinitatem gratiâ, legationémque fauorabilem contemplatio communis periculi faciebat. itaque Theodorico Regi, qui ab Hunnis per Aëtium mercede accerſitis bellum ſibi illatum recordabatur, facilè perſuaſum eſt, vt Reipublicæ, cuius membrum tenebat, opitularetur, & cum Aëtio celeriter ſeſe coniungeret. quo facto ambo cum omnibus copiis ad Aurelianos proficiſcuntur. tum fortè Annianus in caſtra hoſtium ſupplex ierat, & pro opidanorum libertate Attilam deprecatus repulſúſque, poſtridie VIII Kalendas Iul. ne per vim opidum expugnaretur portas aperiri iuſſerat. Iámque proceres Hunni intromiſſi incolas cum ſuis quemque coniugibus & liberis inter ſe ſortiebantur, ac prædam in plauſtra imponebant: cùm Romani atque Veſigothi interueniunt, ac Barbaros inopinantes opprimunt. fit magna cædes: plerique, qui vrbem ingreſſi erant, interficiuntur: multi in flumen Ligerim compulſi gurgitibus hauriuntur: reliqui fugâ ſalutem petunt. vt appareat verum eſſe, quod Sidonius in libri VIII epiſtolâ XV, & Auctor libri de vita Anniani dicunt vrbem Aurelianorum ab Attila *obſeſſam, oppugnatam, irruptam, neque tamen direptam* fuiſſe. Quamquam Gregorius, Acta Anniani ſuperiorum diſſimilia ſecutus, in Hiſtoriæ libro II tradit quaſſato & labante crebris arietibus muro, Aëtium Patricium ac Theodoricum Veſigothorum Regem ad opidum Aurelianorum de improuiſo perueniſſe, & Hunnis repulſis atque fugatis opidanos obſidione exemiſſe. Corrigendus eſt hoc loco error Sigeberti, qui Coſſionem Vaſatium ait diu obſeſſum ab Attila Hunnorum Rege, quem conſtat non vltra Aurelianos proceſſiſſe, & ſolutâ obſidione retro in Galliam Lugdunenſem rediiſſe.

Aëtius Aurelianis tanto periculo liberatis Sangibanum Alanorum Regulum cum valido præſidio præpoſuit, neque hoſtes perterritos inſequi, & quamquam opportuna eſſe occaſio rei bene gerendæ videbatur, fortunam periclitari voluit: quòd antequàm prœlio conten-

tenderet, variarum gentium auxiliis per legatos accerſitis adiungi cupiebat. quippe exſpectabat præ ceteris (vt ait Iordanes) copias Francorum, Sarmatarum, Armoricianorum, Liticianorum, Burgundionum, Saxonum, Ripariolorum, Brionum. Francos quidem in auxiliũ Romanis veniſſe Paullus Langobardus quoque in rerum Romanarum libro V, & Auctor libri de vita Sigeberti Regis Dagoberti filij tradunt, quos (ſicuti Gregorius & Sigebertus ſcribunt) Rex gentis Merouęus adduxit. Sarmatiam autem Europæam non omnem Attilæ fuiſſe indicant ſupradicti Sarmatæ, accolæ fluminis Viſtulæ, qui Aëtio Magiſtro militum opem tulerunt; & quemadmodum Saxones; nauibus in Galliam venerunt. Ceterùm non eſt, quòd quiſquam miretur Armoricianos, ſiue Armoricos ab Iordane inter auxiliarios numerari. cùm Zoſimus in libro VI prodat, effuſis per Gallias Germanis, omnes Armoricos, & nonnullas alias earum regionum præfecturas atque gentes; quòd nullum in Imperatore Honorio, & Conſtantino Tyranno ipſis eſſet præſidium, defeciſſe: eiectiſque ob iniquitatem magiſtratibus Romanis & tributorum exactoribus Rempublicam ſuo arbitrio conſtituiſſe. Quare principatu Valentiniani Aëtius Magiſter militum primò Litorium cum Hunnis mercede accerſitis; deinde aliquot pòſt annis Eocharicum Alanorum Regem in Armoricos rebelles immiſit. vt appareat eos, tamquam liberos & iuris ſui populos, non iuſſos; ſed rogatos auxilia contra Attilam Aëtio miſiſſe. Idem de Ripariolis dicere conuenit, qui Galli incolentes circa ripam Reni ac fluminis Ruræ, vbi Bonna, Colonia Agrippina, Iuliacum, & Marcodurum ſunt; cùm continuis Francorum incurſionibus vexarentur, nullúmque in Romanis ſibi præſidium poſitum eſſe intelligerent, Armoricos imitati ab eorum imperio defecerunt, ac ſuis legibus vti inſtituerunt, ſe ſuáque à Francis domeſticis viribus defenſuri: quos poſtea noſtri Auctores pro Ripariis Ripuarios, ac Ribuarios mendosè vocauerunt. Denique Briones, vt ait Iordanes, antea Romanæ ditionis, tum iuris ſui gens; hi ſunt, quos Senator & Fortunatus Breones, veteres Geogra-

phi Breunos appellant, atque in Vindelicia ponunt. Quamquam Sidonius in Carmine VII, & Hydatius in Chronico tradunt Noricos & Vindelicos, qui rebella-
CCCC-XXX. uerant, anno VII poſt Honorij Aug. mortem Theodoſio XIII & Valentiniano III Coſſ. ab Aëtio Magiſtro militiæ ſubactos perdomitóſque eſſe. Liticianos apud Iordanem in libro I diximus nobis videri Lætos eſſe vel Letos, qui cùm alibi, tum in pago Letico ad flumen Letiam, cuius pagi in rebus geſtis Philippi Auguſti Francorum Regis fit mentio, ſedem habuere. tum autem Meroueus Rex terras Leticas in prouincia Belgica ſecunda vltra flumen Suminam iacentes obtinebat. quamobrem Liticiani, hoc eſt Leti, tamquam Francis parentes inter auxilia Aëtij à Iordane numerantur. His animaduerſis ad ordinem reuertor.

Poſtquam tot gentium nationúmque auxilia conuenerunt, iam non impar hoſtibus Aëtius prœlio decertare conſtituit. Præerat Aurelianis (vt diximus) præſidióque ibi relicto Sangibanus Alanorum Rex. is ſiue euentum pugnæ Romanis exitiabilem futurum arbitratus; ſiue clàm per populares ſolicitatus ab Attilâ promiſſis, vrbem ſe ſuóſque traditurum promiſit. quâ re cognitâ præuenerunt inceptum vtriuſque Theodoricus ac Aëtius, & munitâ vrbe, eductíſque ex eadem Alanis, ad Attilam tum per Galliam Lugdunenſem & Belgicam vagantem contenderunt, atque in campis Catalaunicis contra eius caſtra conſederunt. Campi Catalaunici Tetricianâ clade nobiles vltra flumen Matronam iacent, quos Iordanes Priſcum ſecutus Mauriacos vocat, aítque in longitudinem leugas centum; hoc eſt CL millia paſſuum, in latitudinem ſeptuaginta patere. Antequam prœlium hîc committeretur, accidit res digna memoriâ. Manus Francorum Aëtianorum Gipedes & numero & virtute pares noctu improuisò obuios habuit. haud aliàs vehementius vtrimque ac pertinacius initum certamen. quippe quaſi vir virum legiſſet, mutuis ictibus omnes ad vnum occubuêre: nec ex omni eò Francorum ac Gipedum numero, qui fuit quindecim millium, quiſquam ſuperfuit. Erat in ſupradictis campis mons, quem qui teneret, loci

opportunitate ſuperior futurus videbatur. Eius montis ſummum iugum Aëtius ac Thoriſinodus Theodorici Regis filius cùm celeriter adſcendiſſent, & firmo præſidio occupauiſſent, Hunnos eôdem ſubeuntes facilè deiecêre. quo incommodo perturbatos milites ſuos Attila oratione confirmat, & quamquam deterrentibus Haruſpicum reſponſis circiter horam nonam prœlium committit. Læuo cornu Valamerem; dextro Ardaricum præpoſuerat: mediam aciem ipſe cum Hunnis tenebat. Aëtius autem in ſiniſteriore cornu; Theodoricus in dexteriore erant: Alanos, ac Sangibanum Regem in medium agmen contulerant, vt vir ſuſpectus inter Romanos ac Veſigothos poſitus, ſpe fugæ atque tranſitionis ſublatâ, neceſſariò pugnare cogeretur. Fit prœlium atrox, multiplex, cruentum, pertinax; Hunnis de gloria, Romanis de libertate pugnantibus. Theodoricus Rex, dum ad cohortandos ſuos in omnem partem decurrit, ex equo deiectus iumentorum vngulis obteritur: aut, vt quidam dicunt, ſagittâ ab Andage Oſtrogotho Amalæ ſtirpis emiſsâ configitur. Quàm acriter vtrimque pugnatum ſit ex eo colligi poteſt, quòd vix intempeſta nox certamen diremit. quippe Veſigothi, nondum Regis morte cognitâ, abrupti ab Alanis mediam Hunnorum aciem inuaſerant: magnúmque adiſſet periculum Attila, nî dux prouidens receptui cani iuſſiſſet, & ſuas copias reduxiſſet in caſtra, vbi pro vallo plauſtra obiecta, & ſagittariorum præſidia ad defendendos aditus diſpoſita erant. Thoriſmodus natu maximus Theodorici Regis filiorum, ratus ea caſtra ſua eſſe, cæcâ nocte ad hoſtium carpenta & ſtationes acceſſit, fortitérque dimicans capite vulnerato equo deiectus, atque ab ſuis ex periculo ereptus eſt. ſimiliter Aëtius inter medios hoſtes verſatus vagus, & ignarus quæ fortuna Veſigothorum fuiſſet, tandem ſicut & Thoriſmodus, in caſtra peruenit. ibi diſpoſitis ſcutatorum ſtationibus atque cuſtodiis reliquum noctis egerunt.

Poſtero die primâ luce fœda ſtrages ſpectaculo Aëtianis fuit. iacere corpora totis campis vident: amnem exiguum ac ignobilem, qui agros ſecabat, ſanguine intu-

muiſſe: Attilam quoque caſtris ſeſe tenere, & armorum ſonitu cantúque ſignorum fiduciam ac eruptionis faciendæ conſilium ſimulare. tum demum viciſſe ſe intellexerunt. Veſigothi Theodoricum Regem inter aceruos corporum conquiſitum ac inuentum, ſub hoſtium oculis, comitantibus Thoriſmodo ac Theodorico filiis, cum inſignibus regiis extulerunt & ſepeliuerunt, funúſque eius more patrio cantu lugubri & lacrimis celebrauerunt. Iuſtis Theodorico ſolutis Thoriſmodus ibidem Rex à ſuis ſalutatur: cúmque vlciſci patris mortem cuperet, Aëtium adit, ac quid faciendum eſſet exquirit. Is veritus, ne Veſigothi Hunnis occidione occiſis, remotóque potentiſſimi hoſtis metu, Romano Imperio graues forent; Thoriſmodo perſuadet, vt celeriter Toloſam regrediatur: ne eius fratres, qui domi remanſerant, (quatuor autem remanſerant Fredericus, Euricus, Rotemerus, & Himmeritus) pecuniam regiam, ac Regnum patrium occupent. idémque (vt ait Gregorius) cum Meroueo Francorum Rege ſimili agens dolo effecit, vt confeſtim ſe in Regnum reciperet. ipſe lectis ſpoliis Arelate; Attila cum cladis reliquiis domum rediit. Thoriſmodus poſtea aurea gemmatáque lance quingentûm pondo ab Aëtio donatus eſt. Attilam Veſigothorum, ceterorúmque diſceſſu cognito inſidias veritum diu caſtris ſeſe cõtinuiſſe auctor eſt Iordanes, nec priuſquàm diuturnum ſilentium omnem dubitationem profectionis hoſtiũ expuliſſet, extra vallum egredi auſum eſſe. Apparet ergo fabuloſum eſſe, quod in Hydatij Chronico, quale illud Ioſephus Scaliger edidit, inuenimus; Theodoricum Regem apud Aurelianos contra Attilam pugnauiſſe, & cum ipſo Veſigothorum millia C C; Hunnorũ C L millia cecidiſſe: deinde in Tricaſſium finibus circa Mauriaçum (quod opidum ad ripam Sequanæ poſitum nunc Meriacum vocatur) Thoriſmodum cum Attila dimicauiſſe, & certamine toties nocte diremto ac luce repetito, infinitum numerum Barbarorum occiſum eſſe: Aëtium Patricium inſtructum Francorum auxiliis Hunnos diſcedentes vſque ad Toringiam procul inſecutum, noctu ignes in caſtris plurimos fieri iuſſiſſe, vt immenſæ mul-

titudinis ſpeciem præberent. Nec verius eſt, quod ſcribit Damaſcius in libro de vita Iſidori Philoſophi, commiſſo ad vrbem Romam prœlio inter Romanos & Scythas, hoc eſt Hunnos, quos Attila ducebat, tantam vtrimque cædem eſſe factam, nemo vt cùm Romanorum tum Barbarorum præter Duces paucóſque eorum ſtipatores ex pugna ſuperfuerit: cúmque pugnantes multis acceptis vulneribus cecidiſſent, corporibus defatigatos ac iacentes, animis nihilo ſegniùs ſtetiſſe, ac triduo tribúſque noctibus certamen continuaſſe. Errat ſimiliter Nicephorus Calliſtus, cùm in Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libro XIV tradit Theodoricum ac Aëtium improuisò Attilam vltra Danubium caſtra habentem adortos, multa hominum millia interfeciſſe: Attilámque, quem Gothum fuiſſe, & nihilominùs à Gipedibus genus duxiſſe ait, haſta confoſſum; Theodoricum ipſum ſagittà confixum occubuiſſe. Hic fuit exitus magni illius prœlij, quo in prœlio grauem vtrimque cladem acceptam, & *neutris cedentibus inæſtimabilem ſtragem factam* Tiro Proſper ſcribit; Hunnóſque eo victos habitos eſſe, quòd amiſsâ pugnandi fiduciâ qui ſupererant celeriter domum redierint. Hydatius millia hominum ferè CCC; Iordanes ac Freculfus CLXV; Paullus Langobardus ac Sigebertus millia armata CLXXX cecidiſſe dicunt. quo in numero cæſorum ineundo Paullus à Iordane diſſentire nemini videri debet. quippe alter XV millia Gipedum ac Francorum excipit: alter hos quoque ceteris in nouiſſimo prœlio interfectis annumerat. Ex quo intelligitur Attilam non copias Darij aut Xerxis exercitibus numero pares, ſed longè pauciora quàm quingenta armatorum millia in Galliam adduxiſſe. cùm poſt prœlium nec è caſtris erumpere obſeſſus; nec Aëtium Veſigothorum Francorúmque diſceſſu multo infirmiorem factum aggredi; nec Galliarum prouincias peruagari auſus ſit: idémque apud Gregorium *cum paucis* domum reuertiſſe dicatur: cui, ſi initio belli IↃ millia hominum habuit armata; tametſi apud Ligerim Hunnos non paucos, & in Catalaunicis campis vtrimque millia CCC cecidiſſe credamus: tamen ex vtroque prœlio plura quàm ducenta

millia Barbarorum ſupereſſe oportuit. Præterea ex his quæ ſuprà diximus, intelligi poteſt quantis copiis Franci, atque Veſigothi in auxiliũ Romanis venerint. ſiquidem Aëtio ipſi, cui opem ferebant, ſuſpecti timendíque præ multitudine, & hac re nondum confecto bello tamquam graues ſocij, metu nouarum rerum Merouco ac Thoriſmodo Regibus iniecto, ociùs dimittendi fuerunt.

CCCC-LII. Inſequenti anno Herculano & Sporacio vel Sphoracio Coſſ. Attila, clade in Galliis præter ſpem accepta furiatus, celeriter reparatis copiis per Pannoniam & Noricum in Italiam contendit, vt cum loco belli fortuna mutaretur. Crederes non Hunnos paullo antè à Romanis; ſed ab Hunnis victos eſſe Romanos. ita alteri fracti; alteri irâ, & vlciſcendi ignominiam cupiditate ferociores facti erant. Certè Aëtius, qui manus cogere, & anguſtas Alpium Iuliarum fauces, vnde ſubeuntes Barbaros facilè propellere potuiſſet, valido præſidio occupare debuerat; re improuiſa perterritus eo magis quòd ab hoſte recens fuſo fugatóque nihil tale metuendum exiſtimauerat, relinquendæ Romæ ac Italiæ petendæque Galliæ conſilium cepit: atque Imperatori Valentiniano ſuaſit, vt vnà ſecum ex Vrbe profugeret. quod cùm turpe ac periculoſum videretur, vicit pudor timorem, creditúmque eſt opulentiſſimarum prouinciarum populatione poſſe ſæuitiam hoſtium & auaritiam expleri. Igitur Attila Alpes Iulias, quæ Italos ab Noricis diuidunt, vacuas præſidio tranſgreditur: & per Carnorum regionem, quæ tum Iſtriæ iuncta Venetia inferior dicebatur, itinere facto ad Aquileiam coloniam peruenit. Erat Aquileia poſita ad amnem Natiſonem, & ab Hadriatico mari millia paſſuum XII diſtabat: vrbs ſitu & mœnibus ingentis operis munita, armis atque viris valida, magnitudine, commercio, monetæ officina, gynæceo, ac Veneticæ claſſis ſtatione inſignis. Eam vrbem, fruſtra quondam non à Barbaris modò; verùm etiam ab Imperatoribus Romanis obſeſſam, Attila diu circumſedit, admotíſque muralibus machinis, & omni genere tormentorum acriter oppugnatam, defenſámque pertinaciter tandem vi cepit. propugnatores, opidaníque partim interfecti;

partim capti ſunt: vrbs direpta, incenſa, ac funditus diruta: vix vt vllum eius hodiéque veſtigium exſtet. mox eodem impetu Concordia exciſa: Altinum deletum: Patauium quoque, Vicetia, Verona, Brixia Venetiæ vrbes flammis ferróque vaſtatæ. Hunni deinde nondum Romanorum opibus expleti, & ſanguine ſatiati in Italiam Tranſpadanam, quæ tum Liguria appellabatur, perueniunt: Bergomum capiunt: Mediolanum caput Liguriæ, quondam Imperatorum domum eruunt: Ticinum Regiam vrbem à Paullo Langobardo dictum, quòd ea poſtea Regibus Langobardorum ſedes fuit, ac proxima loca æquant ſolo. abeſt autem Ticinum à manſione Adrante Italiæ Noricíque confinio millia paſſuum circiter CCCL. Elatum ſucceſſu Attilam, & iam circumactis ſuis copiis Romam petere cupientem ab eo conſilio deterrere cœperunt principes amicorum, veriti ne quod Alarico Gothorum Regi acciderat, expetentibus pœnas Romæ direptæ Diis patriis, paullo poſt captam Vrbem morbo interiret. Dum ergo incuſſa ſuperſtitio moratur impetum, Réxque dubius de Roma ſecum in vtramque partem deliberat: idipſum metuens Imper. Valentinianus, cui ad prohibendum vires deerant, communi conſilio Senatus populíque Romani Leonem Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, Gennadium Auienum Conſularem Coruinorum genitum familiâ, Abienum quibuſdam dictum, & Trygetium præfectura & legatione ad Vandalos functum legatos ad eum miſit, qui pacem peterent. Fuit aduentus legatorum non ingratus Attilæ tum in agro Venetorum Ambuleio ad Mincium caſtra habenti: quòd vt mandata; ſic pecuniam Imperatoris, quâ vnâ pelli poterat, ad ipſum deferebant. itaque Barbarus muneribus magis quàm verbis precibúſque placatus (quamquam id Hiſtoricos dicere puduit) pacem ſupplicibus dedit, ſuóſque abſtinere cædibus & incendiis iuſſit, ac per eadem veſtigia quà venerat Daciam Tranſdanubianam repetiit, antequam legatos dimitteret, ſæpe minatus grauiorem ſe Italiæ cladem illaturum, niſi Valentinianus ſororem ſuam Honoriam ſibi vxorem, vnáque partem opum regalium ei debitam mitte-

ret. Pacem tum non ſolùm pecuniâ datâ, ſed etiam pacto penſionis ſtipendij redemiſſe Romanos indicat Iordanes, apud quem equites Hunni næniam canentes dicunt Attilam *vtrumque Orbis Romani Imperium captis ciuitatibus terruiſſe*, & ne reliqua diriperet, *placatum precibus annuum vectigal accepiſſe*. Et ita quidem, vt ſuprà diximus, Tiro Proſper, & Iordanes Priſcum auctorem Attilæ æqualem ſecutus de eo bello ſcripſere. Ex quo apparet falsò Hydatium dicere vrgente fame, & ingruentibus morbis, atque militibus, qui ab Marciano Principe miſſi auxilio Italis venerant, ſéque Aëtio Duci adiunxerant, Attilam pacem cum Valentiniano feciſſe, ac ſe in ſuum Regnum, quod ab alio Marciani Auguſti exercitu vaſtari comperetat, recepiſſe. Nec meliùs Conſtantinus Porphyrogennetus in præceptis de regendo Impetio ad Romanum filium, Attilam Abarum Regem appellat,
IↃLXIV. qui Hunni Abares anno imperij Iuſtiniani XXXVII, poſt Conſulatum Herculani & Sporacij CXII Romanis primùm noti eſſe cœperunt: eumdémque ait ad vrbem Romam, atque in fines Calabriæ perueniſſe, quem haudquaquam Padum flumen tranſiiſſe conſtat. Notandum tamen eſt, quod Conſtantinus eodem in libro ac loco tradit, Attilâ Italiam depopulante, ſeu potiùs finibus Italiæ appropinquante, cùm pleræque vrbes ac opida ab incolis deſererentur; multos ex Aquileia, Concordia, Iuſtiniana, & ex caſtro Noni, quod mutatio ad Nonum in Itinerario Hieroſolymitano vocatur, (addere potuit ex Altino, Patauio, Opitergio) perfugiſſe, & in incultas inſulas Venetico litori adiacentes, nimirum Riuum altum, Gradum, Romatinum, Liquentiam, Madaucum, vel Meduacum, foſſam Clodiam, & Lauretum ſe recepiſſe, ac ſtructis tuguriis ibi conſediſſe, eámque Venetiæ, vrbis notiſſimæ & maximæ, originem fuiſſe. Sanè Proſper in Chronico prodit, Attilâ petente Italiam, *incolas motu ſolo territos eam præſidio nudauiſſe*, quod de alia re quàm fuga Italorum intelligi non poteſt. Venetiam autem, vel (vt alij vocant) Venetias non tamquam vrbem, ſed tamquam inſulas à nautis & mercatoribus vimineas caſulas per ma-
re

re ſparſas ac plurimas naues habentibus, ſolo piſcatu viuentibus, & ſalinas exercentibus habitatas primus (ſicuti puto) deſcripſit Caſſiodorus Senator in libri XII epiſtola XXIV, qui Auctor anno quinquageſimo poſt exciſam Aquileiam florebat. eiuſdémque opidi poſtea à Paullo Langobardo, & à ſcriptoribus rerum geſtarum Caroli Magni fit mentio.

Sed non poſſum non mirari, quòd Ioſephus Scaliger Iulij Cęſaris filius in Commentario operis Catulli ſcribat Attilam, quem Regem Hungarorum, gentis ante Arnulfi principatum eo nomine nequaquam notæ, malè & impropriè appellat, cùm in Italiam erupiſſet, ab Theoderico Scaligero Gotho Veronenſium finibus prohibitum repulſúmque ad occupandam Aquileiam contendiſſe: Venetóſque repentino Barbarorum aduentu perterritos proximas inſulas in Hadriatico mari ſitas fugâ petiiſſe, quam Venetia vrbs opulentiſſima & munitiſſima originem habeat. Hunc Theodericum à Germanis Auctoribus Veronenſem appellari, & Theoderici Magni Regis Italiæ fratrem patruelem fuiſſe, atque opidi Teriolenſis regioníſque ei appoſitæ, præterea Veronæ ac Sirmionis principatũ obtinuiſſe. Quaſi verò Attilam, per Pannoniã (vt ait Proſper) itinere facto Italiam ingreſſum, non priùs ad vrbem Aquileiam venire, quàm in fines Veronenſium proficiſci oportuerit: & qui Italiam ne Aëtio quidem Magiſtro militiæ prohibente populabatur, eum Theodericus iſte neſcio quis vnius aut alterius vrbis viribus pellere potuerit: aut alius tum quàm Valentinianus Aug. vllarum Rætiæ & Italiæ vrbium imperium obtinuerit. Neque Theodericus Scaliger iſte homo ignotus; nec, vt Auentinus putat, Theodericus Triarij filius, qui Zenonis principatu obiit, & numquam in Italiam venit; ſed Theodericus Oſtrogothorum & Italorum Rex à Germanis ſcriptoribus appellatus eſt Veronenſis, quòd Odoacrem apud Veronam atroci prœlio ſuperauiſſet, eámque vrbem ob id non rarò ſedem habuiſſet, & thermis, Palatio, ac porticu nouis operibus, aquæductu, muríſque refectis exornauiſſet. Quod autem adiicit Ioſephus Scaliger, Theodericum Scalige-

rum hunc, auctorem originis & nominis Scaligerorum Principum, Theoderici Italiæ Regis fratrem patruelem fuiſſe, æquè fabuloſum eſt. nam Iordanes ſcribit Vandalarium, Vuinitharij Regis filium ab Amalo deducentem genus, tres filios ſuſtuliſſe Valamerem, Theodemerem, & Vuidemerem Oſtrogothorum Regulos: è quibus Valamer, (vt Malcho & Damaſcio placet) ex Erelieua concubina Græcis Euſebia dicta Theodericum, qui poſtea in Italia regnauit, Theodemundum, ac duas filias tulit: Vuidemer Vuidemerem, patruelem fratrem Theoderici Regis genuit. at de iſto Theoderico Scaligero Caſſiodorus Senator, & Iordanes, & Malchus, atque etiam reliqui ferè omnes Hiſtorici Paullo Æmilio Veronenſi vetuſtiores tacent. Poſtremò cùm Theodericus Valameris poſt Attilæ in Italiam aduentum, ſiue
ↃDXXVI. poſt Conſulatum Herculani & Sporacij anno LXXIV. Olybrio Conſule deceſſerit: vt Theodericus Scaliger
CCCC-LII. non pluſquam XXX annos Herculano & Sporacio Coſſ. habuerit, tamen neceſſe erit inter Theodericorum fratrum patruelium alterius natalem, mortem alterius annos CIV interfluxiſſe. nec vmquam Paullus Æmilius & Ioſephus Scaliger mihi perſuadebunt Scaligeros mul-
MCCLX. to ante diuturnum interregnum Friderici Aug. mortem ſecutum, vel ante Maſtinum quemdam emergere; & Veronam regionémque ei adiunctam poſſidere cœpiſſe.

Attila, vbi vaſtatâ Italiâ domum reuerſus eſt, otij impatiens legatos ad Imper. Marcianum & Pulcheriam Aug. miſit, ſtipendiúmque, quod ipſi Theodoſius dependere conſueſſet, ſub belli denuntiatione petiit. Iordanes in libro rerum Gothicarum ſcribit Attilam Gentium dominum memorem acceptæ in Gallia cladis, omiſſo, aut in aliud tempus reſeruato Marciano; partem Alanorum, quæ trans flumen Ligerim conſidebat, aggredi, & his ſubactis, bellum Veſigothis inferre conſtituiſſe: profectúmque Dacia atque Pannonia prouinciis ſuis, alio quàm quo antea venerat itinere in Galliam contendiſſe. Thoriſmodum autem Veſigothorum Regem, cùm dolum præſenſiſſet, celeriter in auxiliũ Alanis veniſſe, At-

tilámque fines eorum intrantem paratis copiis excepiſſe,
& prœlio fuſum ac fugatum in ſuas ſedes reuerti coegiſ-
ſe. ita Hunnos acceptum in campis Catalaunicis incom-
modũ dum expiare volunt, geminauiſſe, & Alanos peri-
culo eſſe liberatos: quos tamen ab Thoriſmodo prœlio
domitos eſſe Gregorius in libro II tradit. Sigebertus Ior-
danem ſecutus Attilam à Veſigothis, quos aggredieba-
tur, victum ait. Ego, pace Iordanis ac Sigeberti dixe-
rim, vix crediderim Hunnos poſt Catalaunicam cladem
in Galliam reuertiſſe. cùm quòd præter Iordanem ac
Sigebertum nullus de eo bello ſcripſit: tum quòd non
mihi videtur Attila intra triennium tribus tantis ac tam
longinquis expeditionibus ſine cauſa Regni vires fati-
gauiſſe. contrà idem apud Hydatium & Paullum Lan-
gobardum poſt exceſſum ex Italia atque domum redi-
tionem mox obiſſe dicitur. certè (vt ait Proſper) inſe-
quenti anno Opilione & Vincomalo Coſſ. deceſſit: & cccc.
cùm more patrio, poſt ſuſceptos ex pluribus vxoribus LIIII.
liberos, puellam virginem excellentis formæ nomine Il-
dico in matrimonium accepiſſet, & mero ac ſomno gra-
uatus noctu ſupinus iacuiſſet, manè repertus eſt mor-
tuus, ſanguine, qui è naribus fluere ei conſueuerat, in
fauces lapſo. ſolus Marcellinus Aëtio & Studio Coſſ. ab cccc.
noua nupta cultro traiectum dicit. Tum ex gente Hun- LIV.
norum lectiſſimi equites parte comarum ſciſſa, genîſ-
que ferro laniatis circa corpus Attilæ medio in campo
intra ſerica tentoria poſitum decurrere, cantu lugu-
bri laudes mortui proſequentes. inde confecto ſilicer-
nio, quam Barbari ſtrauam appellabant, noctu clàm
phaleræ gemmis diſtinctæ, arma cæſis hoſtibus detracta,
& inſignia regia cum Attila condita ſunt atque defoſſa.
móxque magna de Regno inter eius filios orta conten-
tio eſt, & aliquot gentium, quæ ſub Hunnorum impe-
rio eſſe conſueuerant, in primis Gipedum, Oſtrogotho-
rum, Alanorum, Erulorum, Rugorum, atque Scirorum
defectiones ſecutæ bella excitauere, quibus ferociſſimi
populi attererentur. Fuit autem Attila ſtatura breui; la-
to pectore; capite grandiore; paruis oculis; ſimo naſo;
barba rara; canis ſparſus; colore tæter; magnus animo;

verſutus & callidus; bellorum quidem amans, ſed itaut in prœliis mente, non manu rem gereret; conſilio prudentiſſimus; ſupplicibus exorabilis; propitius receptis in fidem; iracundus; impotens, ſucceſſibus elatus; ſuperbiam inceſſu vultúque præferens; huc atque illuc circumferens oculos; cùm externis omnibus præſertim Romanis, tum etiam ſuis maximè terribilis.

cccc. LIII. Eo ipſo anno, quo Attila obierat, Opilione & Vincomalo Coſſ. menſe Iulio deceſſit Ælia Pulcheria Regina, filia Arcadij Principis, Imperatorum Theodoſiorum alterius neptis; maior natu ſoror alterius; amitina Placidi Valentiniani; vxor Marciani. Thoriſmodus quoque Veſigothorum Rex, quem aliqui Thuriſmundum appellant, à Theodorico ac Friderico fratribus iugulatus eſt, & Theodoricus Regnũ occupauit. quod Auctor Appendicis Victoris Chronico inſertæ Conſtantino
cccc. LVII. & Rufo Coſſ. factũ eſſe falsò ait. Admonet me hic locus, vt de Alanis, quibus Attilam bellum feciſſe; Thoriſmodum autem auxiliũ tuliſſe Iordanes ſcribit, pauca dicam.

Cùm Hunni Valentis principatu in Scythiam Europæam erupiſſent, Alanóſque ſubegiſſent, aut potiùs pacto ſocietatis ſibi adiunxiſſent: multi ex ea gente, relictis ſedibus ſuis, permiſſu Principum Romanorum (ſi Iordani credere libet) in finibus Pannoniæ conſedere: vnde exciti ab Stilicone Conſulari, Magiſtro militum ac Patricio vnà cum Vandalis in Gallias ſe effudere. Præerant Alanis Goar & Reſpendial Reges: è quibus Goar ad Romanos cum ſuis tranſiit, ac in Gallia remanſit: vbi Iouinum Mogontiaci Imperatorem conſalutandum curauit. reliqui adiunctis Vandalis & Sueuis, ductu Re-
cccc. IX. ſpendialis Hiſpaniam ingreſſi ſunt Honorio VIII & Theodoſio III Coſſ. & Luſitaniam, ac prouinciam Carthaginenſem obtinuere. vbi à Valia Rege Gothorum per triennium continuum bello preſſi, multos ſuorum, in primis Atacem vel Vtacem Regem, qui Reſpendiali ſucceſſerat, amiſere: itaut qui Vandalis antè ac Sueuis potentiâ præſtabant, fracti prœliis & ad paucos redacti abolito regni nomine ſe Gunderico Regi Vandalorum partíſque Callæciæ in clientelam dicarent, atque Hierio

& Ardabure Coſſ. aut (vti ait Hydatius) anno V poſt cccc. xxvii.
Honorij Aug. obitum Conſulatu Felicis & Tauri Geiſe- cccc. xxviii.
ricum fratrem Gunderici ac ſucceſſorem in Africam ſequerentur. vnde Geiſericus, & Hunericus, ac eorum ſucceſſores Vandalorum & Alanorum Reges ſunt appellati, eúmque ſibi titulum in edictis adſcripſerunt. Alani, qui in Gallia remanſerant, Valentiniani principatu in duas partes videntur eſſe diuiſi, & alteri ad Ligerim, alteri ad Rhodanum in agro Valentino ſedem cepiſſe, hi Eocarico, illi Sangibano Regibus parentes. Certè Conſtantius in libro II de vita Germani Eocharicum ferociſſimum Alanorum bellicoſæ gentis Regem, ac idolorum cultorem vocat, & cum equitibus ſuis ferratis ad coercendos Armoricos rebelles ab Aëtio miſſum eſſe dicit, quem idem (ſicut exiſtimo) cum popularibus circa ripam Ligeris collocauit, vt metu finitimorum Barbarorum Armorici in fide continerentur. Hic eſt Eocaricus, vel Eocricus, quem Tiro Proſper in Faſtis
Vitricum pro Iucrico appellat, aítque Theodoſio XVII cccc. xxxix.
& Feſto Coſſ. *Reipublicæ Romanæ fidelem, & multis documentis bellicis clarum habitum eſſe.* Igitur Attila, ſi vmquam in Alanos expeditionem ſuſcepit, eam *partem Alanorum trans flumen Ligerim conſidentem* à Iordane dictam aggreſſus eſt: qui ſe poſtea ita Britannis in tractum Armoricum tranſgreſſis immiſcuere, vt multi Britannorum Reges ac Duces præter ceteros Alani vocati ſint, nec vllum hodiéque in ea prouincia notius ſit nomen. Alteri Alanorum parti præfuit Sangibanus, quem Sambidam pro Samgiba Proſper in Chronico appellat, ſcribítque tractum Valentinum deſertum ab Aëtio locum domicilio accepiſſe, & anno vndeuiceſimo poſt Honorij cccc.
Aug. mortem, Dioſcoro & Eudoxio Coſſ. reſiſtentes xlii.
poſſeſſores agris expuliſſe, atque ita Alanos id quod cum incolis diuidere iuſſi erant, totum armis occupauiſſe. Iidem Alani Gallicani finitimam partem Galliæ poſtea incurſionibus vaſtauere. quippe Maiorianum Aug. cùm expeditionem in Alanos, qui Gallias infeſtabant, faceret, à ſuis interfectum auctor eſt Iordanes. Nec de Ala- cccc.
nis plura quæ memorentur occurrunt, niſi quòd ſcire lxi.

conuenit Albanos à Menandro Zonara & pleriſque recentioribus Græcis corrupto nomine Alanos vocari.

CCCC. LIV. Aëtio & Studio Coſſ. anno Marciani Principis IV magnæ Valentinianũ inter & Aëtium Magiſtrum militum inimicitiæ eſſe cœperunt, breui vtrique exitio futuræ. Habebat in matrimonio Valentinianus Liciniam Eudoxiam Aug. Theodoſij minoris & Eudociæ filiam, neptem Arcadij Aug. & Eudoxiæ, Theodoſij maioris proneptem, quam Caſtino & Victore Coſſ. cùm Cæſar factus eſſet, iuſſu Theodoſij quimus bimam ſibi deſponderat, & quam Aëtio II & Sigiſuulto Coſſ. Conſtantinopolim profectus, dato pro munere ſocero Illyrico, vxorem duxerat. ex ea filias duas ſuſceperat Eudociam & Placidiam, hanc maternæ auiæ; illam paternæ cognominem: è quibus Eudociam Gaudentio Aëtij filio fide vtrimque datâ deſponderat. Igitur Aëtius iratior promiſſa repoſcebat, cauſamque filij animo patrio agebat, petens vt Eudocia adulta iam virgo connubio Gaudentio iungeretur. At Heraclius ſpado Præpoſitus cubiculi, ſubornatus à Maximo Senatore Valentiniano perſuaſit hac affinitate inſidias tegi, nec tam filiam ipſius quàm vitam ac Imperium peti: proinde ne opprimeretur, celeriter aduerſarium eſſe præoccupandum. Erat Heraclius in paucis carus Valentiniano, cuius animum (vt loquitur Proſper) *non ſincero famulatu*, hoc eſt forſitan matrumfamiliâs introductionibus, ſibi ita deuinxerat, vt eum facilè ad quæ vellet impelleret: Aëtiúmque ſuſpectum nimia potentia faciebat. itaque ſolus in Palatium venire iuſſus Valentiniani manu, & circumſtantium gladiis confoditur. amici eius, viri maximis honoribus functi, in primis Boethius Præfectus Prætorij per Protectorem, vel, vt tum dicebant, Spatharium alius poſt alium introducti ſunt atque iugulati: móxque legati ad Reges Barbarorum, qui cædis cauſam docerent, miſſi: & Maiorianus, quem ſub ſe militantem Aëtius impulſu coniugis ſuæ domum remiſerat, ab Valentiniano euocatus, vt per eum tutiùs Aëtij milites Palatinis legionibus & auxiliis adiungerentur. Fertur quidam interrogatus à Valentiniano, quid de Aëtij cæde ſentiret, reſpondiſſe: iu-

Margin notes: CCCC. XXIV. (beside "neptem Arcadij"); CCCC. XXXVII. (beside "& quam Aëtio II")

re, an iniuriâ cæſus ſit ignoro, Imperator: hoc tamen ſcio ſiniſtrâ te tibi manu dextram præcidiſſe. Hunc habuit exitum Aëtius Dux, & ter Conſul, ac Patricius; *magna* (vt ait Marcellinus) *Occidentalis Reip. ſalus*, ac ſingularis ſpes populi Romani: & vnà cum eo Imperium Occidentis ſic concidit, vt per annos CCCXLV iacuerit, nec niſi Francorum manibus atque virtute erigi potuerit. Nam qui Valentiniano ſucceſſere, Maximus, Auitus, inſequentéſque VII Principes vſque ad Odoacrem intra annos XXII mortui omnes, aut expulſi; Reges Italiæ magis quàm Imperatores fuerunt appellaríque debuerunt. vt non abſurdè Caſſiodorus Senator in Chronico dicat Maiorianum, qui vnus è Valentiniani ſucceſſoribus fuit, *Italiæ Imperium ſuſcepiſſe:* ceteris nimirum Occidentis prouinciis ferè omnibus cum amiſſis: ac ne Italiâ quidem ipſa propter Vandalorum latrocinia pacatâ & ſecurâ. Aëtium autem ait fuiſſe Frigeridus medio corpore, in quo nec obeſitas oneri, nec gracilitas infirmitati eſſet; virili habitu atque decoro; animo alacrem; membris vegetum; equitem promtiſſimum; ſagittandi, contóque pugnandi peritiſſimum; quorum alterum ab Hunnis, alterum à Gothis, aut Sarmatis Hunnorum ſtipendiariis obſes didicerat: bello optimum; pacis artibus celebrem; expertem auaritiæ; ne impulſoribus quidem prauis ab inſtituto ſuo deerrantem; iniuriarum patientiſſimum; amantem laboris; minimè periculorum metuentem; famis, ſitis, atque vigiliæ tolerantiſſimum. idémque auctor eſt ei adoleſcentulo prædictum, fore vt ad magnam potentiam perueniret. quas laudes etſi Aëtio meritò impertiri Frigeridum exiſtimo: tamen defectio Bonifatij clariſſimi ducis, & amiſſio omnis ferè Africæ; & Hunni bis in Italiam adducti; & per eiuſdem gentis auxilia maior Gallis quàm Veſigothis illata calamitas; & deſtitutio Britannorum opem flagitantium; & veniente in Italiam Attila nudatæ præſidiis, ac velut ex induſtria apertæ Alpes; & corruptus otio, atque longa pace emollitus miles haud ſcio an alij debeant imputari. Certè Aëtius virtutes ſuas immodica ambitione fœdauit, ita Placidiæ &

Valentiniano parens, vt aliis imperare omnibus cuperet. quippe, ne quem haberet parem, Felicem Patricium veluti ſibi inſidiantem interemit: Bonifatium, cuius inuidebat gloriæ, potentiámque timebat, vt opprimeret, falſo crimine inuiſum Placidiæ fecit: Sebaſtianum eius generum, virum peritum belli gerendi, Palatio domóque expulit: denique ad recuperandam dignitatem Barbaros in Italiam immittere, ac bellum nefarium ſuo Principi inferre ſuſtinuit.

CCCC-LV. Valentiniano VIII & Anthemio Coſſ. anno Imperatoris Marciani V Aëtij mortem cædes interfectoris conſecuta eſt. Adiunxerat ſibi imprudenter Valentinianus atque inter ſtipatores corporis retinuerat Aëtij ab ſe occiſi amicos & armigeros, Optilam & Trauſtilam Gipedes, quos alius familiares Aëtij; alius ſatellites; milites eius alius appellat. Hi opportunitatem ſpeculati egreſſum extra Vrbem Principem, & vt ait Proſper, ludo geſtationis intentum viâ Labicanâ inter Duas Lauros XVII. Kal. April. gladiis iugulauere: ſimúlque Heraclium Præpoſitum cubiculi, tanti cauſam mali, vti erat lateri proximus, interemere. neque in magna circumſtantium Protectorum, Aulicorúmque multitudine repertus eſt quiſquam, qui tantum ac tam atrox ſcelus vlciſceretur. Valentinianum Aug. Romæ in Campo Martio dolo Maximi Patricij circumuentum & occiſum auctores ſunt Hydatius, Marcellinus, Senator, & Victor Epiſcopus: è quibus Hydatius Aëtium anno Marciani Principis tertio; Valentinianum quarto iugulatum falsò dicit. Adiicit Gregorius in Campo ſedentem eum pro tribunali, concionantémque apud populum ab Optila Buccellario, hoc eſt milite Aëtij gladio confoſſum eſſe. vt malè Zonaras & Nicephorus à Maximo ipſo in Palatio interfectum putent. Sic periit Flauius Placidus Valentinianus XXXVI ætatis, XXX imperij annum nondum tranſgreſſus, Conſtantij Aug. & Gallæ Placidiæ filius, Theodoſij & Gallæ nepos, Valentiniani maioris pronepos: Princeps plebi quidem ob popularitatem carus: vnde in Codice Theod. ſemel atque iterum ***amantiſſimum ſui populum Rom. appellat:*** ſed fortiſſimo cuique in-

inuidens; faſtidioſus Nobilitatis; nihil ex proauo præter nomen & rectam de Deo ſententiam retinens; quantum à paterna auitâque virtute degener, tantum Arcadio & Honorio auunculis ſuis, Theodoſióque conſobrino ac ſocero ſimilis; nullum in vita ſeruans modum; veneficis deditus; margaritis & gẽmis operiri Imperatorium ducens; Barbaris obnoxius & vectigalis; mulieroſus, deſes; à matre ſemper dominandi cupida & ab eunuchis more Regũ Aſſyriorum & Perſarum domi clauſus, vitæque delicatæ & vmbratili ita aſſuefactus, ſemel vt modò, neque belli ineundi ſed vxoris ducendæ causâ, ex Italia pedem extulerit, numquam caſtra viderit, eíque Româ Rauennam aut viciſſim Rauennâ Romam proficiſci maximus labor & inſtar expeditionis fuerit. ſicut Theodoſius minor eiuſdem amitinus & ſocer Perinthum aut Cyzicum Propontidis opida aut Calchedonem amœnos ſeceſſus petere ſolebat, reuertentíque ac Cõnſtantinopolim intranti, tamquam Hunnorum Perſarúmve victori Præfectus Vrbis ac Senatus occurrens coronam auream nonnumquam offerebat. Quare Valentiniani principatu Byzacium, Tripolim, maiorem Numidiæ partem, & prouinciam Proconſularem à Vandalis occupatas; inferiorem Belgicam in Francorum poteſtatem redactam; Britanniam ab Anglis ſubactam; Alanis & Burgundionibus datos agros in Gallia; ac poſſeſſas ab Attila Pannonias non magis mirari conuenit, quàm Honorio imperante pleramque Hiſpaniam amiſſam; Romam à Gothis; à Burgundionibus ſedem circa Renum captam; & Aquitaniam eiſdem Gothis condonatam eſſe. apparétque inclytum Occidentis Imperium, atque etiam Orientem quatuor Principum Hiſpanorum, nimirum amborum Theodoſij maioris filiorum ac amborum nepotum ignauiâ cecidiſſe. quippe Arcadij & Theodoſij minoris exemplum ſecuti poſteri Imperatores vſque ad Heraclium, cùm nullis vmquam prœliis intereſſent, curámque bellorum Ducibus delegarent, deſidiâ ſuâ Rempublicam labefactarunt. Non immeritò igitur Caius Apollinaris Sidonius Placidum Valentinianum *ſemiuirum amentem* appellat, & in Carmine ad Maiorianum

Aug. ait poſt Valentiniani fratris Gratiani à Theodoſio in Imperium reſtituti cædem numquam veniſſe Imperatores in Galliam, vbi maxima moles bellorum erat: contrà Honorio & Valentiniano ſub ſpecie maieſtatis muliebriter Palatio incluſis & occultis, Orbis Romani prouincias à Barbaris vaſtatas & occupatas eſſe tradit his verſibus.

Ex quo Theudoſius communia iura fugato
Reddidit Auctoris fratri, cui guttura fregit
Pòſt in ſe vertenda manus: mea Gallia rerum
Jgnoratur adhuc Dominis, ignaráque ſeruit.
Ex illo multum periit: quia Principe clauſo,
Quidquid erat miſeri diuerſis partibus Orbis
Vaſtari ſollemne fuit. contemta tot annos
Nobilitas iacuit: pretium Reſpublica forti
Rettulit inuidiam.

Idémque in Panegyrico Auito Aug. ſocero dicto ſcribit pueritiam ac vitia Valentiniani Principis (addo & Honorij) cladium, lacerationis, occaſúſque Imperij cauſam fuiſſe: talémque Imperatorem propter claritatem familiæ eius, religionémque ſacramenti perpeſſos eſſe milites Romanos. quo fit, vt Theodoſius maior iuſtiſſimè felix dici potuerit, ſi filios ſuperſtites non reliquiſſet.

Quàm nos per varios dudum fortuna labores
Principe ſub puero laceris terat aſpera rebus;
Fors longum, Dux magne, queri: cùm quippe dolentum
Maxima pars fueris, patria dum vulnera luges.
Has nobis inter clades ac funera mundi
Mors vixiſſe fuit. Sed dum per verba parentum
Jgnauas colimus leges, ſanctúmque putamus
Rem veterem per damna ſequi; portauimus vmbram
Imperij, generis contenti ferre vetuſti
Et vitia, & ſolitam veſtiri murice gentem
More magis quàm iure pati.

Interfecto Valentiniano, Petronius Maximus, Palladij
cccc. XVI. forſitan Theodoſij Aug. in VII Conſulatu collegæ filius, qui cupiditate Imperij adductus Optilam & Trauſtilam ad tantū facinus impulerat, poſtero die XVI Kal. Apriles

Romæ appellatus eſt Imperator: homo magnis clientelis, maximíſque diuitiis, & qualis à Sidonio in libri II epiſtolâ XIII deſcribitur; Præfecturis, Patricia dignitate, & duobus Conſulatibus inſignis; Clementis Maximi Tyranni ex filio nepos falsò à Procopio & Nicephoro dictus. ſiquidem conſtat Clementi Màximo vnicum filium nomine Victorem fuiſſe, eúmque intra infantiæ annos iuſſu Theodoſij paullo poſt pàtris mortem in Gallia iugulatum eſſe. Hic cùm periclitanti Reip. profuturus crederetur, interfectores Valentiniani, quos ad mortem duci oportebat, in cohortem amicorum recepit: & Eudoxiam Aug. virum lugere prohibitam, imperij ſui confirmandi causâ, intra pauciſſimos dies vt ſibi nuberet coëgit: Palladium filium, quem ex priore vxore tum defuncta ſuſceperat, Cæſarem creauit, eíque Eudociam, Valentiniani filiam, pactam Gaudentij in matrimonium dedit: ac Auitum Magiſtrum militum fecit, cuius metu Francos, qui prouinciam Germaniam ſuperiorem, & Belgicam ſecundam Meroueo duce depopulabantur; tranſgreſſos in Galliam Alamannos; & Saxones tractum Armoricanum prædationibus infeſtantes domum rediiſſe Apollinaris Sidonius Poëtica fide in Panegyrico Auito ſocero dicto ſcribit his verſibus.

Vixque tuo impoſitum capiti diadema, Petroni:
Ilico Aremoricus piratam Saxona tractus
Sperabat: cui pelle ſalum ſulcare Britannum
Ludus, & aſſuto glaucum mare ſindere lembo.
Francus Germanum primum, Belgámque ſecundum
Sternebat: Renúmque ferox Alamanne bibebas
Romanis ripis, & vtroque ſuperbus in agro
Vel ciuis, vel victor eras. Sed perdita cernens
Terrarum ſpatia Princeps iam Maximus (vnum
Quod fuit in rebus) peditúmque equitúmque Magiſtrum
Te ſibi Auite legit.
Vt primùm ingeſti pondus ſuſcepit honoris,
Legas, qui veniam poſcant Alamanne furoris:
Saxonis incurſus ceſſat: Cattúmque paluſtri
Alligat Albis aqua.

Quibus ex verſibus cognoſcitur non ſolùm Cattos gen-

tem Franciæ fuiſſe, cùm Sidonius quem ſuprà Francum vocauit, infrà Cattum appellet: (id quod & Sulpicius Alexander docet, *paucos ex Amſiuariis & Cattis Marcomere duce apparuiſſe* Romanis in Franciam tranſgreſſis ſcribens) verùm etiam eoſdem Cattos, qui, vt indicat Sulpicius, Marcomeri Faramundi patri, Chlodionis auo paruerant, Merouco quoque Chlodionis ſucceſſori paruiſſe.

Non omittendum eſt, quod Procopius in lib. I belli Vandalici, & Ioãnes Antiochenſis in Hiſtoria de Aëtij & Valentiniani Maximíque cæde ſcribunt: Valentinianum minorem, captum amore coniugis Maximi Senatoris luſiſſe cum eo teſſeris, & ab victo, cui tum fortè nihil aliud erat, anulũ accepiſſe, ac velut ob rem aliquam ſeriam demandata alij vice ſua egreſſum cubiculo, quemdam cum anulo miſiſſe, qui accerſiri à Maximo vxorem, & apud Auguſtam cenaturam diceret. illam viſo vocatore, qui viri ſui familiaris eſſet, & oſtenſo ſibi ad faciendam fidem cognitóque eiuſdem anulo in Palatium veniſſe, exceptámque ab eunuchis, vt erat imperatum, & in gynæconitida deductam, atque ibi ab Imperatore per vim eſſe ſtupratam. deinde poſt luſum domum aduenienti Maximo ignaro facti occurriſſe mulierem corporis ludibrium deplorantem, & tamquam proditori pudicitiæ ſuæ probra ingeſſiſſe. Maximum autem re cognitâ occidendi Principis conſilium iniiſſe: quod cùm viuo Aëtio Magiſtro militiæ fieri non poſſe intelligeret, primò Valentinianum ad cædem eius velut inſidiantis per ſpadonem impuliſſe: mox ipſummet tanto præſidio nudatum interemiſſe, & Eudoxiam Reginam annorum circa XXXIII, feminam eximiæ pulchritudinis, vxorem duxiſſe, atque amore malè ſanum prò blanditiis beneuolentiæ conciliatricibus mulieri dixiſſe cupidine potiundæ eius Valentinianum à ſe interfectum. enimuerò Eudoxiam cognito auctore viri ſui cædis, cuius cauſa fuiſſe ipſa diceretur, Geiſerico in Africa regnanti ſcripſiſſe, vt Romam confeſtim veniret, ſéque miſeram Maximi improbiſſimi hominis poteſtate liberaret. Ex quibus intelligitur, id quod Nicephorus Calliſtus in libro XV tra-

didit, & Latini Hiſtorici de induſtria omiſere, Placidum Valentinianum à Maximo ob corruptam eius vxorem interemtum eſſe. Ceterùm Geiſericus Vandalorum Rex, vt erat vitio gentis ſuóque auariſſimus, ac pecuniæ cupidiſſimus prædo; oblatam ſibi exinſperato tantæ vrbis diripiendæ facultatem gauiſus, & maximis Auguſtæ donis illectus celeriter naues conſcendit, & cum copiis, quas ad piratica latrocinia repentináſque expeditiones paratas habere conſueuerat, in Italiam venit. cuius aduentu Romam nuntiato Senatus populúſque R. pars maior ex Vrbe profugit. Maximus, ob cædem Valentiniani nulli non inuiſus, omnibus abeundi ſibíque conſulendi poteſtatem fecit, cúmque & ipſe fugam capeſſere trepidus pararet, ſeditione militum & populi, ac fœderatorum Burgundionum pridie Idus Iunias ab Vrſo quodam milite Romano interfectus, & à famulis Reginæ membratim diſcerptus, tractúſque per vicos, vt Vitellio & Elagabalo contigerat, atque in Tiberim deiectus eſt, nec Principatum ſcelere quæſitum plus LXXXVII dicbus tenuit.

Tertio die poſt Maximum occiſum, Geiſericus Vandalorum & Alanorum Rex, quem alij Genſericum, vel Ginſiricum; alij Gaiſericum; Græci Gezerichum, & Gizerichum appellant, Vrbem ab omni præſidio vacuam occupauit. cui Romam aduentanti Leo Epiſcopus extra portam occurrit, hominémque crudelem & ferum precibus ſuis in tantum mitigauit, vt (quemadmodum ait Proſper) incendiis, cædibus, ac ſuppliciis ſuos abſtinere iuberet. quamquam operibus miraculíſque Vrbis ignem iniectum Nicephorus dicit. igitur à Vandalis per XIV dies ſecurè ac liberè ſingula rimantibus, poſt annos XLV quàm ab Gothis erat capta, Roma direpta eſt: Capitolium ad partem dimidiam detectum, & tegulæ eius æreæ inauratæ ſublatæ: inſulæ, domus, Eccleſiæque ſpoliatæ: & in reditu vrbes Campaniæ Capua ac Nola omni clade belli vaſtatæ. nec contentus ingenti prædâ Barbarus ac perfidus Pirata Eudoxiam Aug. à qua erat acceſſitus, ambáſque eius filias Eudociam & Placidiam, Gaudentium filium Aëtij, ac multa captiuorum millia,

vt quiſque aliquam ætatis, aut artificij commendationem habebat; Carthaginem abduxit. è quibus Eudociam Hunerico filio natu maximo, à multis Honorico dicto; non (vt ait Hydatius) Gentoni in matrimonium dedit: Placidiam vix tandem Imperatorum Marciani & Leonis, aliorúmque legationibus fatigatus cum Eudoxia matre Conſtantinopolim remiſit, vbi Olybrio Senatori, qui eò Româ perfugerat, conciliante nuptias Leone Aug. nupſit. Neque poſtea Geiſericus Siciliam ac Italiam latrociniis & opidorum expugnationibus direptionibus ac excidiis infeſtare deſiit, hanc quotannis veris initio cauſam bello prætendens, quòd ſibi bona Valentiniani, & Aëtij, quorum liberos ceperat, non darentur. quamobrem cùm Eudociam captiuam Hunerico filio vxorem dediſſet, partem bonorum Valentiniani ab Leone Imperatore Orientis velut dotis nomine accepit.

Paullo poſt Vrbem captam Auitus in Gallia appellatus eſt Imperator, Ecdicij, eius qui Edobicum hoſpitem & amicum interfecerat, filius. Hunc ait Sidonius natione Aruernum fuiſſe, natum Auguſtonemeti familia nobili, & Præfectis, Patriciis, in primis Philagrio, ac Conſuli-
CCCC. bus clara: venandi ſtudio inſignem: Burgundico bello
XXXV. & VI. ſub Aëtio militauiſſe: mox titulo Præfecturæ Prætoria-
CCCC. XXXIX. næ Gallias rexiſſe: tum Theodoſio XVII & Feſto Coſſ.
Theodorico Veſigothorum Regi litteris perſuaſiſſe, vt pacem cùm Valentiniano Aug. faceret, legatúmque ab
CCCC. LI. eodem impetrauiſſe, vt cum Romanis aduerſus Attilam arma conſociaret: deinde à Petronio Maximo Magi-
CCCC. LV. ſtrum militum eſſe factum, atque Præmiſſo Meſſiano aduentus ſui nuntio ad Theodoricum minorem bellum parantem legatum veniſſe, mediúmque inter Regem & Fridericum eius fratrem iunctis cum vtroque manibus Toloſam intrâſſe. interea Theodoricum, vt Romam captam, & Maximum occiſum cognouit, coacto Seniorum concilio Auito petenti pacem non ſolùm annuiſſe, ſed etiam auctorem recipiendi Imperij fuiſſe, & in hæc fidem ei cum fratre dediſſe. inde reuerſo Vgernum Auito idem ſuaſiſſe principes Gallorum, excubiáſque neco-

pinanti circumdediſſe, ac tertio pòſt die Arelatum confluxiſſe Proceres, & milites, ab quibus in tribunali torque militari ex auro & gēmis pro diademate coronatus, & imperatoriis inſignibus donatus ſit. Quare non dubitat ſcribere Hydatius Auitum Gallum poſt Vrbem captam primùm Toloſæ ab Gothis; deinde ab exercitu Gallicano Honoratíſque Arelati Auguſtum eſſe ſalutatum. quibus ambobus, ac præſertim Sidonio Auiti genero aſſentiri præſtat, quàm Victori Tununenſi Epiſcopo, qui LXXV demum die poſt Romam captam Auitum magnæ ſimplicitatis virum in Gallia Imperium obtinuiſſe ſcribit. Certè etiā Auctor Chronici à Cuſpiniano editi Maximum quidem Valentiniano VIII & Anthemio CCCC.
Coſſ. pridie Idus Iun. occiſum, Vrbémque à Geiſerico LV.
direptam; Auitum autem VI Idus Iulias, hoc eſt XXVIII die poſt Petronij Maximi cædem in Galliis Imperatorem factum ait.

Ad Auitum Aug. Theodoricus Rex Veſigothorum fratribus ſuis comitatus Arelatum venit, eíque ſe auxilium, ſi res poſceret, laturum promiſit. quo Toloſam reuerſo Imperator accerſitus à Romanis in Italiam contendit; & ſummo Senatus populíſque fauore in Vrbem receptus eſt: ac (vt exiſtimo) nondum per legatos concordiâ cum Marciano Principe conſtitutâ, initio inſe- CCCC.
quentis anni Kalendis Ianuariis ex more Conſulatum LVI.
iniit edidítque. cuius Conſulatus mentionem facere dicuntur præter Sidonium inſcriptiones duę, altera à Iacobo Sirmundo; altera à Ioanne Sauarone prolatæ: è quibus prior Eparchium Auitum, poſterior Flauium Auitum, vtraque Conſulem, neutra tamen Auguſtum appellat. Cùm igitur eo anno non Auitum, ſed Ioannem & Varanem ambos in Oriente Conſules factos inueniamus in Faſtis: apparet antè Auitum Conſulatum iniiſſe, quàm electionem ſui Marciano in partibus Orientis dominanti approbauiſſet. quod etſi feciſſe eum ait Hydatius, tamen Marcianus legum ſuarum titulis non Auitum Aug. magis quàm Maximum adſcripſit.

Regnabat tum in Callæcia & Luſitania Rechiarius Sueuorum Rex, Hermerici nepos, à Iordane Riciarius

dictus, vir inquietus & vanus. Hic impulſus cupiditate proferendi Regni Carthaginenſem regionem, quam à pa-
CCCC-XLII. tre Rechila occupatam ipſe Herculano & Sporacio Coſſ. pace facta Valentiniano Aug. reddiderat, depopulabatur: ac prouinciã Tarraconenſem Romano etiamtum Imperio ſubiectam continuis incurſionibus vaſtabat, ſucceſſúque ferocior redditus legatos Auiti Principis, & Theodorici poſterioris vxoris ſuæ fratris ludibrio habuit. Quamobrem Theodoricus Veſigothorum Rex, Gundiuco & Chilperico Burgundionum Regibus auxiliariis comitatus, Auiti Aug. voluntate & ordinatione cum magnis copiis in Hiſpaniam ire contendit, ingreſſúſque Aſturiam Rechiarium ſibi occurrentem in campo Paramo apud flumen Vrbicum ad XII ab Aſturica Auguſta milliarium III Nonas Octobres acie vicit, fugientem cepit, & menſe Decembri interfecit.

Eodem tempore magna manus Vandalorum, quæ LX nauibus Gallias, aut Italiam petebat, in Corſica ab Ricimere Comite, quem Hydatius Rechimerem, quidam Richemerem vocant, inſidiis circumuenitur, & cæditur. idémque Comes aduerſus aliam Vandalorum manum ab Auito in Siciliam cum exercitu mittitur. ac nihilominùs Geiſericus Vandalorum Rex Mauritanias, atque Numidiam, præter quas prouincias nihil in Africa Imperio Occidentis reliquum erat, Regno ſuo adiecit. Quare Marcianus Princeps bis legatos ad eum miſit, qui peterent, vt vaſtatione Italiæ ac Siciliæ abſiſteret, vxorémque & filias Valentiniani captiuas dimitteret. Auitus quoque ei denuntiauit pacis Dioſcoro & Eudoxio
CCCC-XLII. Coſſ. cum Valentiniano factæ, & Africæ certis finibus inter vtrumque diuiſæ meminiſſet: id ſi facere recuſaret, bellum ſe ipſi ſuis copiis ſociorúmque auxiliis illaturum: & regreſſus Arelatum, ad prouincias ripis Reni proximas ordinandas Auguſtam Treuirorum proficiſcitur. ibi ſimulatâ valetudine, cùm à coniugibus Senatorum viſitaretur, vxorem Lucij Conſularis Belgicæ primæ forma excellentem captus amore mulieris per vim ſtuprat, nec contentus adulterio patientiam viri petulantibus verbis illudit, quem tamquam ſegnem in venerem,

nerem,& tali coniuge indignum irridens quæſiuit,quid-ita qui pulchras thermas haberet, frigida lauaretur. Et ille quidem tum dolorem preſſit, ſed reuerſo in Italiam Imperatore Auguſtam Treuirorum in poteſtatem Francorum tradidit, à quibus vrbs direpta eſt ac incenſa. Aimoinus, etiamſi ſicut Fredegarius Scholaſticus id ab Auito Aug. factum dicit, tamen non Meroueum ait regnauiſſe tum in Francia, ſed Faramundum; quem anno V poſt Honorij mortem, ante Auitum Principem XXVII deceſſiſſe auctor eſt Proſper. Non multo pòſt pœnas libidinis Auitus pependit deſtitutus à Gothis. nam Remiſcus Patricius adiutor eius partium in Palatio Claſſis XV Kal. Octob. occiſus eſt: ipſe imperij menſe XVII aut XVIII, à Ricimere Magiſtro militum, atque etiam,vt ait Marius in Chronico, à Maioriano apud Placentiam victus & captus, Imperiũ deponere cogitur, nouáque & hactenus inaudita fortunæ commutatione ex Imperatore fit ſupradictæ vrbis Epiſcopus, innocenti ac ſimplici homini parcente Ricimere. ac Meſſianus, quem Patricium fecerat, XVI Kal. Ianuar. interimitur. Gregorius in Hiſtoriæ libro II tradit Auitum Senatorem, & ciuem Aruernum, ob libidines à Senatu deiectum Imperio, cuius in poſſeſſionem vacuam inuolauerat, & apud Placentiam Epiſcopum conſtitutum; cùm comperiſſet Senatum adhuc indignantem vitâ ipſum priuare velle, Briuatem vicum Aruernorum, tumulo Iuliani Aruerni Martyris nobilem, cum multis muneribus fuga petere contendiſſe, vt loci religione ſalutem ſuam tueretur, ac in itinere deceſſiſſe, delatúmque Briuatem, & ad pedes Iuliani ſepultum eſſe. quem falsò Hydatius tertio imperij anno obîſſe; Iordanes dies paucos; Euagrius & Nicephorus VIII menſes imperauiſſe ſcribunt. è quibus Euagrius ac Nicephorus Calliſtus Auitum peſtilentia correptum, ſublatúmque dicunt. Auito filius fuit Ecdicius, cuius de virtutibus infrà referemus: & Papianilla filia, vxor C. Sollij Sidonij Lugdunenſis, viri nobiliſſimi, & de primariis Galliarum Senatoribus, patre, auo, & proauo Præfecturis Vrbanis Prætorianíſque; & Magiſterio Palatino militaríque inſignibus nati: qui primò

Comes, mox Præfectus Vrbis, ac Patricius, deinde Aruernorum Epiſcopus fuit.

CCCC-LVI. Eodem anno Ioanne & Varane Coſſ. Gundiucum & Chilpericum Burgundionum Reges, qui Aëtio contra Attilam auxilium tulerant, & belli Rechiario inferendi causâ Theodoricum Veſigothorum Regem in Hiſpaniam ſecuti erant; poſt victos acie Sueuos domum reuerſos, ac interregno tamquam occaſione prolatandorum finium vſos inuenio. quippe tum *Burgundiones partem Galliæ occupauiſſe*, atque agrum armis quæſitum *cum Gallis Senatoribus diuiſiſſe* auctor eſt Marius Auenticenſis Epiſcopus in Chronico. quo tempore Lugdunum à Burgundionibus, Sapaudiam proximam ei regionem tum obtinentibus, captum eſſe arbitror, quod Apollinaris Sidonius Comes ab Maioriano Aug. paullo pòſt receptum dicit, ſéque, qui mortuo Auito ſocero contra eum arma tulerat, in Gallia victum atque ſeruatum.

CCCC-LVII. Conſtantino & Rufo Coſſ. qui ambo, ſicut Ioannes & Varanes, Conſtantinopoli Conſulatum inierunt, in Oriente Marcianus Aug. obiit V I I imperij; L X V ætatis annum agens. eíque Flauius Leo Tribunus militum, natus in regione Beſſica Thrax Thraci ſucceſſit, V I I Idus Februar. auctore Aſpare Patricio & Conſulari ab exercitu Senatúque Imperator appellatus: quem Candidus Iſaurus oriundum ex Dacia prouincia Illyrici, & Præfectum militum in opido Thraciæ Selymbria præſidij causâ conſtitutorum fuiſſe ait. in Occidentis autem tractibus Flauius Ricimer Arianus, patre Sueuo; matre Gotha Valiæ quondam Veſigothorum Regis filia genitus, ex Magiſtro militum Patricius factus eſt pridie Kalendas Mart. atque eodem die Iulius Valerius Maiorianus in eius locum Magiſter militum conſtituitur: vt ſcribit vetus Auctor Chronici editi ab Cuſpiniano. quas dignitates videtur Marcianus Aug. rogatus per legatos à Senatu populóque Romano paullo ante obitum ambobus per codicillos contuliſſe. neque enim à ſe ipſi alter Patricius; alter Magiſter militiæ fieri potuerunt. Certè in litteris initio inſequentis anni Rauennæ datis, quarum infrà mentionem faciemus, *patrem Patriciúmque*

ſuum Ricimerem Marcianus appellat. falſò vt eum Hydatius poſt XI annos ab Anthemio Aug. matrimonio filiæ ſuæ, & Patricia dignitate honoratum dicat.

Non diu Magiſterio militiæ functus eſt Maiorianus. quippe eodem anno Kal. April. ad milliarium VI ab vrbe Rauenna in campo ad Columellas eum Imperatorem eſſe ſalutatum tradit Auctor Chronici à Cuſpiniano editi. Cùm tamen Maiorianus ipſe de ortu Conſulatúque ſuo coniunctim ad Senatum Idibus Ianuariis Rauennâ ſcripſerit, nec veriſimile ſit ampliſſimum Ordinem de tanta re X pòſt menſe factum eſſe certiorem, Rauennáque ab vrbe Roma non ampliùs millia paſſuum CCLIV diſtet: haudquaquam dubito, quin ſub anni exitum Maiorianus Principatum; proximíſque Kalendis Ianuariis Rauennæ Conſulatum inierit. Cum omnibus Hiſtoricis, & Faſtis pugnat Victor, qui Leone Aug. Coſ. Maiorianum CCCC. LVIII. Romæ Imperium recepiſſe falsò prodit in Chronico. Et ille quidem in litteris ad Patres Conſcriptos miſſis ab exercitu Imperatorem ſe appellatum dicit. At Apollinaris Sidonius non ſolùm militum, & Senatus populíque Rom. omniúmque ordinum, ſed etiam collegæ conſenſu iudicióque ad eum delatum Imperium ait: quo collegæ nomine Leonem Aug. deſignat. tametſi enim Iordanes in libro de origine Gothorum tradit Maiorianum iuſſu Marciani Principis Imperium Occidentis regendum recepiſſe: idem tamen in libro de ſucceſſione regnorum dicta retrectans, & Marcellinus in Chronico nutu ac voluntate Leonis eum apud Rauennam Auguſtum conſalutatum eſſe ſcribunt. quamuis Leo non Maioriani magis quàm Seueri ſucceſſoris eius nomen legibus ſuis præfixit. Ex quo intelligitur, id quod infrà magis apparebit, Theodoſium minorem, poſt Placidum Valentinianum primò Cæſarem, deinde Imperatorem factum; Theodoſiíque ſucceſſores Marcianum & Leonem in Oriente dominantes, deſpectâ Occidentalium infirmitate primum ſibi dignitatis locum, ac ius electionis Principis confirmandæ, dandíque etiam Imperij Occidentis vindicauiſſe, quíque illud iniuſſu ſuo recepiſſent, in Tyrannorum numero habuiſſe. Quare Hydatius

& Caſſiodorus Senator in Chronicis ſcribunt Honorio mortuo *ſolum Theodoſium Romanum Imperium annis* XXVII *tenuiſſe*, ſimiliterque poſt Valentiniani cædem Marcianum. & in libro qui Notitia prouinciarum Imperij Romani inſcribitur, quíque Theodoſio minore Principe editus eſt, Oriens Occidenti præponitur. præterea Iordanes principatum Seueri, qui iniuſſu Leonis Aug. Maioriano ſucceſſit, *Tyrannidem Seueri* vocat, cúmque III *Tyrannidis ſuæ anno expleto* obiſſe ait: atque Glycerium ob eamdem rem *Tyranni more* Imperium arripuiſſe dicit. Quaſi verò non multo antè Valentinianus Aug. Valentem fratrem, & Gratianus Theodoſium Imperatores fecerint, retentóque ſibi Occidente tamquam præſtatiori Reipublicæ membro Orienti præpoſuerint: aut quaſi non ab vrbe Roma velut à capite in eas partes nominis Imperiique Romani ſit diffuſa maieſtas. Quare Galla Placidia Aug. in litteris, quas ad Theodoſium Aug. de poſteriore Synodo Epheſi habita ſcribit, ſic loquitur. *Decet nos huic maximæ ciuitati, quæ domina eſt omnium ciuitatum tuarum, in omnibus reuerentiam ſeruare.* Omitto Occidentales Conſules in Faſtis & in legibus Imperatorum Occidentis Orientalibus præponi conſueuiſſe. quòd ſcio (vt vel ex vno Marcellini Chronico cognoſcitur) Orientales contrà Conſulum ſuorum nomina Occidentalium Conſulum nominibus antepoſuiſſe.

Rauennæ, vbi Conſulatum inierat, leges complures tulit Iulius Maiorianus, quem Victor Maioranum; Procopius & Euagrius Maiorinum appellant: & quidquid
CCCC-LVIII. vſque ad Indictionem XI, id eſt vſque ad Conſulatum ſuum reliquorum erat, prouincialibus remiſit: ac ſociis ſibi ad bellum adſcitis Baſtarnis, Sueuis, Neuris, Hunnis, Gothis, Gipedibus Daciam Transdanubianam tum obtinentibus, Alanis, Rugis, Burgundionibus Sarmatica gente, reliquíſque Barbaris Danubij & Tanais accolis, circa Idus Nouembres ex vrbe Rauenna profectus eſt. cui Alpes tranſgreſſo etiamtum Conſuli ſub finem anni Panegyricum dixit Apollinaris Sidonius, cùm ex Gallia per Hiſpaniam in Africam tranſire, ac bellum

Vandalis inferre conſtituiſſet, claſsiſque ad tranſportandum exercitum in mari Supero & Infero, nimirum Aquileiæ, Rauennæ, ac Miſeni fieret. quare Caſſiodorus Senator ſcribit Maiorianum Aug. Conſulatu ſuo in Africam mouiſſe: vt appareat biennium in apparatu belli Vandalici eſſe conſumtum. conſtat enim ex Hydatio & Mario Maiorianum ante annum quàm interficeretur, Magno & Apollonio Coſſ. profectum in Hiſpaniam, & CCCC. LX.
Africam petere parantem, mox captis ab Vandalis nauibus ſuis fruſtratum ſpe tranſmittendi, in Italiam reuertiſſe. Maiorianum hunc in Panegyrico carmine tradit Sidonius viri Illuſtris Comitis ſacrarum largitionum filium fuiſſe, intimi familiaris ac commilitonis Aëtij: auum maternum habuiſſe Maiorianum, qui initio principatus Theodoſij maioris Magiſter militum per Illyricum fuit: ſub Aëtio adoleſcentem militauiſſe: Cæſarodunum Turonum à Gothis defendiſſe: in prœlio, quod cum Chlodione Rege Francorum in Atrebatibus commiſſum eſt, fortiter feciſſe: Ricimerémque Valiæ Regis ex filia nepotem contubernalem ſuum ſibi familiari amicitia coniunxiſſe: ac poſt magnas res geſtas ab Aëtio vxori inuidæ morem gerente in agrum patrium relegatum, deinde interfecto Aëtio à Valentiniano Aug. euocatum, tandem auctore ac adiutore Ricimere Imperatorem appellatum eſſe.

Leone, & Maioriano Auguſtis Coſſ. patre mortuo re- CCCC. LVIII.
gnare in Gallia cœpit Childericus, à quibuſdam Hildericus; ab aliis Hildricus dictus, filius ſucceſſórque Merouei. quem Meroueum poſt Aëtij mortem prouinciæ Germaniæ primæ, ac Belgicæ ſecundæ bellum intuliſſe, vt Regni terminos promoueret, in Panegyrico ſocero dicto ſcribit Sidonius, Auitíque Magiſtri militum metu in Franciam veterem trans Renum ſeſe cum ſuis abdidiſſe vult credi. ex quo intelligitur eum, cùm antea Carbonariam ſiluam, Turnacum, Camaracum, & Samarobriuam Ambianorum opidum ab Chlodione armis quæſita ſolus aut ex parte tenuiſſet: mortuo Aëtio occaſione vſum Suminam flumen tranſiſſe, & intra triennium ſaltem vſque ad Sequanam pleraque occupauiſſe. Neque

enim Childericus paullo poſtquam in Regnum patrium, quo ob intemperantiam & ignauiam expulſus fuerat, eſt reſtitutus, circa Aurelianos fluménque Ligerim prœliis cum Saxonibus potuiſſet confligere, ſi Regnum à patre Sumina flumine terminatum accepiſſet. Vetus Auctor Hiſtoriæ Francicæ Theoderici Regis æqualis, Rorico Monachus, Ado aliíque Hiſtorici Childericum regnauiſſe ſcribunt XXIV annos, quibus biennium addit Sigebertus: quorum XXIV annorum pars ſunt octo Childerici exſilij regnive Ægidij anni.

Præerat tum exercitui Gallicano Ægidius, quem ab Maioriano, paullo poſtquam Auito ſucceſſerat, in Galliis Magiſtrum militum factum eſſe in libro II tradit Gregorius. Ricimer autem Patricius Magiſter militiæ erat eius, quam quòd Imperatores circum ſe habere conſueuerant, Præſentem appellabant: vt docet lex Maioriani Aug. de Clericis per vim non ordinan-
cccc. lx. dis data v Kalendas April. Arelati Magno & Apollonio Coſſ. & ad *Ricimerum virum Illuſtrem Comitem, & Magiſtrum vtriuſque militiæ ac Patricium* miſſa. Præterea Euagrius atque Nicephorus Maiorianum ab Ricimere, quem τῶν Ρωμαίων Στρατηγὸν, hoc eſt Magiſtrum militiæ vocant, dolo cæſum dicunt: vt appareat Ricimerem Patricium, poſtquam Maiorianus Imperator factus eſt, Magiſterium militiæ, quo ei paullo antè ceſſerat, reſumſiſſe.

cccc. lix. Ricimere & Patricio Coſſ. Iulius Valerius Maiorianus Aug. cum Theodorico Rege Veſigothorum, quem prœlio ſuperauerat, non tantùm pacem, ſed etiam belli ſocietatem iniit, ac gentes, quæ Imperij R. fines attingebant, pleraſque aut bello, aut miſſis legationibus ſibi adiunxit. hanc pugnam, cuius Hydatius mentionem facit, inter Romanos & Veſigothos tum fuiſſe exiſtimo, cùm Ægidius Magiſter militiæ Gallicanæ Arelati obſeſſus, intercluſúſque à ſuis, inuocato Martino ex vrbe eruptionem fecit, & hoſtibus fuſis ac fugatis cum auxiliis ſeſe coniunxit, eáque victoria Maioriano Principi ſecuritatem, Galliæ pacem reddidit. vt ſcribit Gregorius in libro I virtutum Martini, ſecutus Paullinum, cuius

verſus in libro VI de vita Martini ad Perpetuum Epiſcopum digni ſunt qui hîc legantur.

Illuſtrem virtute virum, ſed moribus almis
Plus clarum, magnúmque Fide, quâ celſior exſtat,
Ægidium hoſtilis vallauerat agmine multo
Obſidio, obiectis quæ mœnia ſepſerat armis;
Auxilia excludens, & clauſos viribus vrgens:
Vt minus obſeſſis faceret diuiſio robur.
Nec iungi ad bellum ſocialia caſtra liceret.
Verùm præſidio Domini deiecta fugantur
Millia, & egreſſum portis bipatentibus agmen
Reſtaurat ſolidas ſecuro Principe vires.
Interea trepido vicinia mæſta pauore
Pallebat tanti Proceris diſcrimine, & omnis
Anxia pendebat populorum cura pauentum.
Dum ſe quiſque putat ſimilem perferre procellam:
Inque vno nutat, quidquid conſiſtit in vno.
Haud alio penitúſque ipſo rerum ordine venit
Nuntius illam vrbem tanta obſidione ſolutam,
Præcipitem Rhodanum molli quæ ponte ſubegit,
Et iunxit geminas connexo tramite ripas,
Vt ſiccum præberet iter, quod puppibus inſtat,
Deſuper & preſſo nutans via pendet in amne.
Hanc quoque præſenti ſociatus Sancte patrono
Eripis.

Socialia caſtra, forſitan auxilia Burgundionum; *Præſentem patronum* Paullinus Geneſium ciuem & Martyrem Arelatenſem; Martinum autem ſicut ſæpe alibi; ſimpliciter Sanctum, & Dominum appellat: quem Seuerus Sulpicius Dominum Martinum bis, & ſemel abſolutè Dominum vocat, Gregorius in libri VIII Hiſtoriæ capite VI Dominum ſuum. Ex quo apparet morem fuiſſe pleriſque Gallis Martinum honoris causâ eo nomine appellare.

Magno & Apollonio Coſſ. menſe Maio Maiorianus CCCCLX. cum maximo exercitu ingreſſus Hiſpaniam, in prouinciam Carthaginenſem contendit: ex qua in Africam tranſire decreuerat bellum Vandalis illaturus. quos, tamquam parum eſſet tot ac tam opulentas Africæ prouincias nutrices populi Rom. occupauiſſe; maria obtinere,

vrbes portúſque Siciliæ & Italiæ capere ac diripere indignabatur. qua re cognita Geiſericus Vandalorum Rex pacem ab eo per legatos petit, irritúſque ſpei Mauritaniam oppoſitam Hiſpaniæ, per quam Maiorianum iter facere oportebat, omnem igne ferróque vaſtat: frumenta, & quidquid vſui eſſe poteſt, corrumpit: fontes veneno miſcet, nudum ſolum relinquit. cúmque ex transfugis cognouiſſet claſſem Romanam ad tranſportandos milites factam in Illicitano ſinu iuxta Carthaginem Spartariam ſtare; celeriter inuectus in eum locum naues ferè trecentas, vt erant deligatæ ad litus, & inanes, abducit. ita fruſtratus ſpe Africæ recipiendæ Maiorianus Aug. reuertit in Italiam, ac Geiſerico per legatos pacem petenti dedit.

CCCC-LX. Eiſdem Coſſ. IV Leonis imperij anno Æliam Eudociam Aug. Theodoſij quondam coniugem in vrbe Ælia Hieroſolymitanorũ deceſſiſſe Nicephorus libro XIV prodit.

CCCC-LXI. Inſequenti anno Seuerinus, & Dagalaifus Conſules fuerunt. è quibus Seuerinus, *vir inter magnos Principum motus & inæqualem Reip. ſtatum gratiæ ſemper æqualis,* Arelati Conſulatum iniit, & ex more ludorum Circenſium ſpectaculum edidit: atque vnà cum Magno Conſulari, Camillo, Pæonio, Athenio, Gratianenſe, Sidonióque à Maioriano Aug. conuiuio adhibitus eſt.

CCCC-LXI. Eodem anno Imperatorem Maiorianum, cùm ex Gallia rediret Romam, aut (ſi Iordani quàm Hydatio credere malumus) cùm aduerſus Alanos Galliam vaſtantes expeditionem ſuſcepiſſet, Ricimer Patricius inuidia, & conſiliis improborum impulſus apud Dertonam IV Nonas Aug. Imperio deiecit, & VII Idus Aug. ad flumen Iram vel Iriam, quod vrbem eiuſdem nominis attingit, fraude circumuentum per emiſſarios interfecit, cùm, vti ait Iordanes, IV principatus annum tranſgreſſus non eſſet. Falsò enim ſicut Victor Tununenſis Epiſcopus, & Auctor, qui Chronico eius nonnulla inſeruit, alter Oly-
CCCC-LXIV. brio & Ruſticio Coſſ. alter Baſilio & Viuiano Coſſ. Ma-
CCCC-LXIII. iorianum occiſum dicit: ita Euagrius ac Nicephorus non ampliùs biennio imperauiſſe eum ſcribunt. Procopius ab omnibus Hiſtoricis diſſentit, Maiorianúmque

morbo

morbo interiiſſe tradit. Hunc aiunt militibus ſuis ob virtutem admirationi amorique, hoſtibus maximo terrori fuiſſe; equitandi, iaculandi, ac cæſtu dimicandi peritiſſimum; patientem laboris & impigrum Ducem, adeò vt nullam rei bene gerendæ occaſionem prætermitteret; liberalem; mitem; pium; & ſalua auctoritate multi ioci; denique dignum qui felicior eſſet: vt non immeritò queratur Ennodius humili ſepulcro (qualia ſepulcra Tyrannis fieri conſueuerant) conditum tanti Imperatoris corpus.

Interfecto Maioriano Ricimer Patricius Libium Seuerum natione Lucanum, cædis eius conſcium, Rauennæ primùm ab militibus XIII Kal. Decemb. deinde Romæ à Senatu Imperatorem appellandum curauit: quem *iniuſſu Leonis Aug. locum Maioriani inuaſiſſe, & Principatum Occidentis arripuiſſe* Marcellinus & Iordanes dicunt. Quamobrem apud eumdem Marcellinum in Faſtis Orientalibus duorum inſequentium annorum alter notatur Leone Aug. II ſolo Conſule; alter Viuiano & Felice Coſſ. at in Faſtis partium Occidentis editis ab Ioanne Cuſpiniano, & apud Marium Auenticenſem Epiſcopum in Chronico prior annus notatur Leone II & Seuero Coſſ. poſterior Baſilio, & Viuiano Coſſ. vt appareat Leonem Aug. qui ſenior, ac Macelles appellatus eſt, Occidentales Conſules, nimirum Seuerum ipſum, & Cæcinam Baſilium ex Præfecto Prætorij & Patricio ab eo Conſulem factum in Faſtos referri vetuiſſe. biennio quidem paria Conſulum, duo Ruſticium & Olybrium, Hermenericum & Baſiliſcum, Leo in Oriente; nullum in Occidentis tractibus Conſulem Seuerus deſignauit. Quamquam videtur Seuerus poſtea legationibus Leonem ambiiſſe, ac ſibi placauiſſe, non tam quòd duabus legibus datis Romæ, & ad Baſilium Præfectum Prætorij ac Patricium miſſis eius nomen præfigit, ac præponit ſuo: (quippe & Marcianus initio principatus per menſes circiter XX nomen Valentiniani Aug. à quo nondum in collegium Imperij receptus erat, nihilominùs legibus ſuis adſcripſit) quàm quòd ab Leone auxilium contra Vandalos expetiuit. Nam, vt auctor eſt Priſcus Pa- CCCCLXI.

nopolites, Romani Occidentales, hoc eſt Itali & Seuerus Aug. poſt Maioriani Principis mortem legatos ad Leonem ſeniorem miſere, claſſem, aut vt Vandalos ipſis placaret, petentes. quorum precibus motus Leo naues quidem negauit dare ſe poſſe, propterea quòd pacem cum Geiſerico feciſſet: ſed Phylarchum quemdam ad eum miſit rogatum, vt Italis bellum inferre deſineret. cui Geiſericus reſpondit non priùs ſe arma depoſiturum, quàm Valentiniani & Aëtij bona ab ipſis accepiſſet, & mox Vandalos, ac Mauros repentinis incurſionibus atque latrociniis omnibus litoribus timendos, in Italiam ac Siciliam immiſit. Quamobrem Leo Aug. fatigatus altera legatione Italorum, negantium niſi Geiſerico placato ſtare rem Italam poſſe, Tatianum tum Patricium, ac non multo pòſt Conſulem futurum, oratorem ad eum miſit, qui ſuaderet, vt vaſtatione Italiæ & Siciliæ abſiſteret, Regináſque captiuas dimitteret. Ricimer quoque eidem denuntiauit pacis cum Diuo Maioriano factæ meminiſſet, neu fœdus paullo antè iunctum ſine cauſa rumperet. Quæ legationes etſi apud Barbarum nullius momenti fuerunt, indicant tamen Leonem Aug. Seuero Principi, cuius Imperij tantam ageret curam, inimicum tum eſſe non potuiſſe. Ceterùm Hydatius in Chronico ſcribit Eudoxiam Aug. coniugem Placidi Valentiniani, & Placidiam minorem eius filiam ſecundo

CCCC-LXIII. imperij Seueri anno ab Geiſerico, datâ priùs in matrimonium filio ſuo Eudociâ natu maiore, Conſtantinopolim remiſſas eſſe: & Procopius in belli Vandalici libro I ambas ad Leonem Aug. à Geiſerico miſſas tradit. Quo minùs aſſentiri poſſum Euagrio atque Nicephoro, qui dicunt Eudoxiam & Placidiam Reginas cum cultu comitatúque regio Conſtantinopolim remiſſas ab Geiſerico Rege Vandalorum, vt Imperatori Marciano ſatisfaceret indignanti vrbem Romam incenſam, eáſque Carthaginem abductas eſſe: & mox Marciani iuſſu Placidiam Eudoxiæ filiam Olybrio nupſiſſe.

HADRIANI VALESII

RERVM FRANCICARVM LIBER QVINTVS.

IN Occidentis tractibus, potentiâ
Barbarorum magis magíſque incre-
ſcente, vires Romanorum in dies mi-
nuebantur: & tamquam Imperium
ſua infirmitate ac veluti ſenectute ſa-
tis citò occaſurum non eſſet, ciuiles
diſſenſiones atque diſcordiæ interi-
tum eius maturabant. id indicat ſu-
pradicta mors Maioriani ab Ricimere inſidiis oppreſſi,
viri, cui ad tuendam augendámque Remp. nihil præter
fidem amicorum defuit. idipſum indicat & factum A-
grippini, eius, qui in gratiã Anniani noui Aurelianorum
Epiſcopi vinctos omnes variorum criminum reos ſolui
iuſſiſſe dicitur: & ad quem Euphronius Auguſtodunen-
ſis Epiſcopus de quibuſdam in cælo animaduerſis ſub At-
tilæ ingreſſum in Galliam epiſtolam miſit. quippe anno cccc. LI.
Leonis Principis VI, Seueri I, magis quàm vt ait Hydatius
II, Leone II & Seuero Coſſ. Agrippinus Comes, natione cccc. LXII.
Gallus, Ægidio viro inſigni Magiſtro militiæ Gallicanæ
inimicus, cùm intelligeret ad eum palam oppugnandum
opes ſibi deeſſe, diſpendio Reip. vires adquirere ſuis par-

tibus ſtatuit: atque vt externis auxiliis iuuaretur, Narbonem Martium circa XLIV annos inſtar firmiſſimi muri Veſigothis oppoſitum, quem Conſtantius Ataulfo eripuerat, & Aëtius per Litorium obſidione Theodorici maioris liberauerat, in poteſtatem Theodorici minoris eius filij tradidit. vnde ille poſtea quaſi conuulſis repagulis decurrens vſque ad Rhodanum imperium protulit: cùm iam poſt victum Rechiarium Regem Sueuorum occupatis opidis Hiſpaniæ, Bracarâ, Emeritâ, Aſturicâ, Pallantiâ, & Scalabi ab Occidente Regnum Ana flumine terminauiſſet. Hic eſt Ægidius, quem veteres noſtri Hiſtorici modò *Ducem*, modò *Principem*, modò etiam *Regem Romanorum* in Gallia habitantium; modò *militem Imperatoris*; nonnumquam *Regem militiæ Romanæ*, hoc eſt rectorem exercitus; Aimoinus & Iuo *Patricium* appellant, & in Childerici Regis locum à Francis ſuffectum eſſe dicunt. hunc virum natum eſſe in Gallia Occidentali ſcribit Priſcus, atque maximas circum ſe copias habuiſſe, & mortem Maioriani, cuius Comes, ac bellorum commilito fuerat, vlturum fuiſſe, niſi à bello Italis, hoc eſt Seuero & Ricimeri cædis auctoribus, inferendo propior eum hoſtis in ſemet auertiſſet. quippe de finitima regione, nimirū Aruernia, aut Armorica, inter eum ac Gothos in Gallia ſedem habentes ortam eſſe contentionem, aduerſus quos fortiter bellum geſſerit, maximáſque res egerit. Vbi notandum eſt apud Priſcū vitio exemplarium Νιγιδίου nomen pro Αἰγιδίου legi. Certè Fridericus frater Theodorici Regis Gothorum, quem alius Fredericum, alius Fretiricum, alius Fridaricum appellat; & quem Hilarus Papa in epiſtola ad
cccc-lxii. Leontium Arelatenſem Epiſcopum data Domino Seuero Aug. Coſ. *Magnificum virum filium ſuum* vocat; apud Hydatium anno Leonis Principis VI cum copiis intrauiſſe prouinciam Armoricam dicitur, & ab Ægidio *Comite vtriuſque militiæ*, hoc eſt Magiſtro equitum & peditum, optimo viro piiſſimóque fuſus acie, ac cæſus eſſe. cuius prœlij mentionem quoque facit Marius in Chronico, ſed in notatione temporis ab Hydatio diſſentit.
cccc-lxiii. ſcribit enim Baſilio & Viuiano, vel Vibiano Coſſ. qui eſt

VII imperij Leonis annus, inter Ægidium & Gothos pugnam fuiſſe circa Aurelianos in medio inter Ligerim & Ligericinū, hoc eſt Ligerittum flumen campo, ibique Fridericum Regem Gothorum (ſic eum falsò tamen appellat) interfectum. Armoricos autem ab Veſigothis flumen Liger diuidebat: & tractui Armoricani limitis vt prouincia Lugdunenſis ſecunda, ac tertia, ita & Senonia, cuius vrbs Aureliani erant, adſcribebatur. quemadmodum inuenio in Notitia prouinciarum Imperij Romani. Eodem bello, quod Theodoricus Rex pacis cum Diuo Maioriano factæ immemor ciebat, Narbo Martius ab Agrippino, vti diximus, proditus; & Caino ab Ægidio obſeſſus eſt. quippe apud Gregorium in libro de Gloria ſanctorum Confeſſorum inuenio Cainonem caſtrum Turonum, quod præſidio Gothico tenebatur, ab Ægidio oppugnatum: cúmque caſtellani & agreſtes eodem compulſi aquâ fluminis Vigennæ prohiberentur; nec obſtructo puteo, qui in latere montis foſſus erat, aquari ampliùs poſſent; precibus Maximi Abbatis Martini diſcipuli à Deo impetratam pluuiam, & Romanos fragore nubium ac fulguribus in fugam coniectos eſſe: ita ſolutam obſidionem, caſtrúmque ſeruatum.

Paullinus in libro VI virtutum Martini ad Perpetuum Epiſcopum Turonicæ Eccleſiæ, Ægidium Procerem virtute animi magnum, ſed probitate & Fide maiorem, in quo vno omnia Galli reponerent, appellat; ac ſcribente ſe vixiſſe indicat. Perpetuus autem Concilio Turonico primo interfuit, & ſubſcripſit Seuerino V.C. Conſule cccc. XIV Kal. Decembres, pridie quàm Seuerus Imperator LXI. appellaretur: itaut Epiſcopatum inire non potuerit poſt Martini mortem, id eſt (vti putat Gregorius) poſt Attici & Cæſarij Conſulatum anno LXV, Baſilio & Viuiano cccc. Coſſ. Verſus Paullini tametſi ſuprà poſitos iterum huic LXIII. loco inſerere conuenit.

Illuſtrem virtute virum, ſed moribus almis
Plus clarum, magnúmque Fide, qua celſior exſtat,
Ægidium hoſtilis vallauerat agmine multo
Obſidio, obiectis qua mœnia ſepſerat armis.

Hydatius in Chronico tradit VII imperij Leonis, III

ordinatum conſecratúmque eſſe. vt appareat Seuero imperante vno eodémque tempore Ægidium Gallum, & Gundiucum Regem Burgundionum ambos in Gallia Magiſtros militiæ fuiſſe, alterum à Maioriano factum, alterum forſitan priori oppoſitum ab Seuero, nimirum Gundiucum, qui cùm Hilaro de eiuſmodi rebus ſcripſerit, & tantam pacis Eccleſiæ curam egerit, non Arianarum; ſed Catholicarum partium fuiſſe videri poteſt.

Ex ſupradictis facilè intelligitur Ægidium Ruſticio & Olybrio Coſſ. ſeptimo Magiſterij militum anno deceſſiſſe: ſi verum eſt, quod ait Gregorius, vbi Maiorianus Auguſtus conſalutatus eſt, mox Ægidium *Romanum*, hoc eſt Gallum, *miſſum à Republica*, nimirum ab Imperatore capite Reip. *& Gallis Magiſtrum militum datum eſſe*: & quod Hydatius ſcribit III imperij Seueri anno eumdem obiſſe. Diſſentit ab Hydatio Gregorius, Ægidiúmque Anthemij principatu exceſſiſſe è vita indicat. quippe eius morti coniunctim ſubtexit Gothorum aduerſus Britannos pugnam, atque victoriam, quos Britannos Anthemio Principe in finibus Biturigum pulſos ab Veſigothis acie infrà dicemus. Diſſentit ab Hydatio etiam Sigebertus, qui anno demum Childerici Regis XXIV, poſt Conſulatum Ruſticij & Olybrij XVII regnante in Italia Odoacre Ægidium mortuum parum tamen veriſimiliter tradit: ſiquidem Childericum IV regni anno expulſum, & in eius locum Ægidium ab Francis ſuffectum VIII annos regnauiſſe, ac poſt reditum Childerici anno XII deceſſiſſe ait. Cùm autem eodem anno, nimirum Leone & Maioriano Coſſ. Childericus regnare in Gallia, & Ægidius exercitui Gallicano præeſſe occœperint, nec ſimile veri ſit Childericum ipſo initio ſeu primo anno regni ſui pulſum fuiſſe, conſtétque eum octauo exſilij anno reuocatum reuertiſſe, & multa cum Ægidio prœlia commiſiſſe: apparet diutiùs Ægidium vixiſſe, quàm Hydatio videatur, nec niſi Anthemij principatu deceſſiſſe.

CCCC. LXIV. (beside "Ex ſupradictis…")

CCCC. LXXXI. (beside "XXIV, poſt Conſulatum…")

CCCC. LVIII. (beside "dem anno, nimirum Leone…")

Ceterùm de Childerico, Ægidióque Hiſtorici noſtri Gregorius, Fredegarius Scholaſticus, Aimoinus, Roricóque ſic ſcribunt: Childericum Merouei filium libidino-

ſum & intemperantem, quòd ætati ſuæ indulgens nobiles matronas virginéſque ad ſtuprum raperet, à Francis Regno pulſum, & ad necem conquiſitum, conſilio Wiomadi perfidelis amici, declinandi periculi causâ exſulatum abire ſtatuiſſe: & cum Wiomado, quem aliqui Widiomarum, alij Winomadum vocant, nummum aureum diuiſiſſe, monitum vt ſi quando alteram nummi eius partem accepiſſet, confidenter domum rediret: tuta enim omnia reuertenti; & Francos placatos ac morigeros fore. ita in Toringiam fugiſſe, & apud Biſinum Toringorum Regem latuiſſe: vbi velut oblitus amiſſi ob libidinem Regni Baſinam Reginam, mulierem eximia pulchritudine, adulterio cognouerit. interea Ægidium, Magiſtrum militum Romanorum in Galliis conſtitutorum, cui Imperator Galliæ tutelam delegauerat, à Francis vna voce Regem ſalutatum eſſe, & inſtinctu Wiomadi, quo conſiliario plurimùm vtebatur, ſimulata hominis amicitia deceptus, Francos talium onerum inſolentes grauiſſimis tributis oppreſſiſſe, in capita ſingula tres aureos imponendo: centum quoque Optimates manu promtos, qui Childerici reſtitutioni maximè aduerſaturi videbantur, ad infringendos gentis ſpiritus interemiſſe. tum Wiomadum arrepto tempore intuliſſe ſe in circulos popularium fortunam ſuam complorantium, caſtigantem fletus, quos ſibi ipſi conciuiſſent. quo enim furore impulſos fuiſſe, vt ciui externum per interpretem audiendum, eúmque nationis Francis ſemper infeſtæ; humaniſſimo Regi dominum crudelem, ſuperbum, & auarum; honeſtæ denique libertati turpiſſimam ſeruitutem anteferrent: & quod antea ne victis quidem vmquam contigiſſet, vltro victores ſe ſuáque omnia in hoſtis ditionem dederent? ideóne Childericum optimi Principis bonum filium, quia ætate frui volebat, ferri non potuiſſe, vt Ægidio, Imperatoris militi, quidquid liberet, facere liceret? & nunc illum, qui precariò, & alieno beneficio regnet, ad acerbiſſimas nouorum tributorum exactiones cædem Nobilitatis adiungere, quanto humilioribus infirmioribúſque; tanto obſequentioribus Francis vſurum: Childericum Regno patrio

patrio ſpoliatum in exſilio & egeſtate conſeneſcere. Sed quoniam hæc fato quodam accidiſſent, dandā omnibus operam, ſi viri eſſent, vt alterius reuocatione, expulſione alterius emendarentur. quippe nec de Ægidio quidquam niſi nefarium, & antefactis reſpondens ſperari oportere: nec dubitandum, quin Childericum res aduerſæ ſapientiorem feciſſent, cuius vnà cum ætate animus iam maturuiſſet, ac cupiditates deferbuiſſent. Aſſentientibus cunctis, & pœnitentiam culpæ approbantibus, ſed vbi Rex eſſet ſcire ſe negantibus; Wiomadum preces popularium ſuorum cum dimidiata parte aurei nummi, vti conuenerat, clàm per nuntios ad Childericum perferendas curauiſſe, reuertentíque in Galliam comitatum Proceribus Francorum apud caſtrum Barrum occurriſſe, & Barrenſibus, quòd primi Regem receperant, tributi remittendi auctorem fuiſſe, atque ex eo poteſtatis conſortem egiſſe, adeo vt *regnaſſe ſimul* ambo à Gregorio dicantur. at Ægidium poſt octo annos quàm regnare cœperat, expulſum à Francis, ac (ſi Aimoino credimus) acie victum ab Childerico & Wiomado, Regno decedere coactum eſſe. Baſinam verò Reginam Toringorum, audito in Regnum & in gratiam cum Francis rediiſſe Childericum, quem amanti abſentia, & fortunæ mutatio deſiderabiliorem faciebat; relicto viro ad eum veniſſe, interrogantíque tam longi itineris cauſam reſpondiſſe ob fortitudinem dignitatémque formæ conditionem Childerici ſibi meliorem viſam: ſi quem alium vſquam gentium ſapientia & virtute præſtantiorem noſſet, ex eo liberos quæſituram fuiſſe. delectatum reſponſo Childericum Baſinam ſecum connubio iunxiſſe, Chlodoueúmque genuiſſe, & multa prœlia atque ea ſecunda cum Ægidio commiſiſſe, qui paullo poſt amiſſam Coloniam Agrippinam, & Auguſtam Treuirorum obierit.

Ruſticio & Olybrio Coſſ. pars Alanorum eorum, qui poſt Attilæ mortem ab Hunnorum imperio defecerant, aliquamdiu vagata & ſedes quærens, transſcenſis Alpibus Iuliis erupit in Italiam, atque apud Bergomum antea Italiæ Tranſpadanæ; tum Venetiæ opidum, ſub CCCC. LXIV.

radicibus montis VIII Idus Februar. à Ricimere Patricio prœlio fuſa eſt:& Rex Beorgor, quem quidam Beurgum, alij Biorgum appellant, cum exercitu cæſus eſt: vt Auctor Chronici à Cuſpiniano editi, Marcellinúſque, & Caſſiodorus Senator ſcribunt. Ex quo apparet falli Iordanem, ac Sigebertum: è quibus Sigebertus Maioriani principatu hanc victoriam de Alanis Ricimeri contigiſſe tradit; Iordanes Anthemio imperante. Vbi & notare conuenit Ricimerem magno errore à Marcellino Regẽ dici.

CCCC-LXV. Hermenerico & Baſiliſco Coſſ. Seuerus Aug. IV imperij annum agens, XVIII Kal. Septemb. Romæ in Palatio deceſſit: quem ſua morte defunctũ, præter Paullum Langobardum, Apollinaris Sidonius in Panegyrico Anthemio Aug. iterum Conſuli dicto indicat his verbis:

Auxerat Auguſtus naturæ lege Seuerus
Diuorum numerum.

Contrà Caſſiodorus Senator in Chronico fraude Ricimeris veneno necatum dicit. Imperauit Seuerus annos III, menſes VIII, dies XXVII, quorum menſium ratione non habita Iordanes eum tertio imperij ſui anno expleto obiiſſe ait; Euagrius triennio imperauiſſe.

Interregnum deinde per biennium fuit. cui occaſioni defuiſſe Francos non arbitror. tametſi ſcribit Sidonius Ricimerem Interregem Oſtrogothis tum cultoribus Pannoniæ, Francíſque accolis Reni adeò terrori fuiſſe, vt alteri Noricum; alteri Galliam tentare non auderent.

Noricus Oſtrogothum quòd continet, iſte timetur:
Gallia quòd Reni Martem ligat, iſte pauori eſt.

CCCC-LXVII. Puſæo tandem & Ioanne Coſſ. cùm Vandali quotannis initio veris in Italiam venire ſoliti ab Italis timerentur: Senatus populúſque Romanus auctore Ricimere legatos ad Leonem Aug. miſit, qui peterent, vt Anthemium clarum genere atque opibus Senatorem ipſis Principem, eiúſque filiam Ricimeri Patricio nuptum daret. Anthemius natus erat Conſtantinopoli patre Procopio Magiſtro militiæ per Orientem, atque Patricio; Anthemij, qui Conſul, Præfectus Prætorij, & Patricius fuit, genero: ac Marciani Aug. vnicam filiam

nomine Euphemiam adoleſcens duxerat vxorem, atque ab ſocero primùm Comes, deinde Magiſter vtriuſque militiæ, ac Patricius, mox & collega Valentiniani VIII cccc.
Conſulis factus fuerat. idem ab Imp. Leone ſucceſſore LV.
Marciani miſſus cum copiis in Illyricum, quod Valamer, Theodemer, & Widemer Oſtrogothorum Reges depopulabantur, ibi ita ſe geſſit, vt præſidio prouinciis, hoſtibus terrori fuerit: cúmque Sarmatæ duce Babai vel Babaz Regulo per adſtrictum glacie Danubium in ſuperiorem Mœſiam erupiſſent, occupatóque Singiduno finitimam Mœſiæ omnem Daciam mediterraneam incurſione vaſtarent: apud Serdicam cum eis pugnauit, & Camundi Ducis collegæ ſui fuga perturbatos milites confirmauit, prœliúmque reſtituit, ac repreſſos Barbaros cæde Camundi proditoris, qui re malè geſta ad ipſos transfugerat, pacem Leonis iuſſit redimere. Igitur Anthemium Leo Aug. nominatim expoſcentibus Italis Imperatoré creauit Puſæo & Ioanne Coſſ. & cum lectiſ- cccc-
ſimis Comitibus, cúmque magno exercitu in Italiam LXVII.
miſit. quare in lege de bonis vacantibus Leo Aug. ait Deum, & ſe, *cui totius mundi regimen commiſit diuinæ Prouidentia, Anthemio plenam imperij poteſtatem detuliſſe.* Auctor libri de publicis ædificiis Conſtantinopolis ſcribit Anthemium, antequam in Occidentem proficiſceretur, ea in vrbe ex domo ſua Eccleſiam feciſſe, & locum curandis ſenibus dedicatum, balneáſque extruxiſſe. eumdémque Theophanes & Nicephorus piiſſimum, ac Chriſtianiſſimum fuiſſe dicunt. Quominùs aſſentiri poſſum Damaſcio de vita Iſidori Philoſophi, apud quem inuenio Anthemium priuatum clàm idola coluiſſe, & (vt antè Eugenius Tyrannus; & Eucherius Stiliconis filius; ac poſtea in Oriente Zeno Aug. facere voluiſſe dicuntur) reuocandæ idololatriæ occulta conſilia iniiſſe cum Seuero Patricio, idem ſentiente, & arti magicæ dedito, quem poſtea ſecutum ſe in Italiam Imperator Conſulem deſignauerit.

Poſtquam Anthemius claſſe peruenit in Italiam, ab exercitu Italico, qui cum Ricimere Patricio erat, ad octauum milliarium ab vrbe Roma menſe Auguſto Au-

guſtus appellatus eſt: vt ait Hydatius in Chronico, qui eum falsò pro filio Procopij fratrem vocat, atque nulla diuturni interregni ratione habitâ (ſicuti & Sigebertus facit) eo ipſo anno, quo Seuerus Princeps deceſſerat, Imperatorem conſalutatum dicit. Apud Auctorem Chronici ab Cuſpiniano editi, & in Chronico Græco, quod Alexandrinum appellant, inuenio An-
CCCC-LXVII. themium Romæ pridie Idus April. Puſæo & Ioanne Coſſ. Imperium recepiſſe. Marcellinus, Caſſiodorus Senator, Victor, & Marius Auenticenſis Epiſcopus de anno conſentiunt. è quibus Senator Anthemium ad tertium lapidem ab Vrbe in loco Brontota Imperatorem appellatum ait. Adiicit Auctor Chronici Alexandrini imaginem Anthemij per Ferentium Præfectum Vrbis Conſtantinopolim ex more introlatam eſſe, eíque Senatum populúmque cum ture & cereis occurriſſe. Non fuit immemor collati ſibi à Leone Imperij Anthemius. nam (vt leges eius duæ docent ad Luperciànum Præf. Præt. miſſæ) leges Leonis, quem *Dominum, & patrem ſuum, Principem ſacratiſsimum* vocat, ſæpe confirmauit, eumdémque multis de rebus non raro conſuluit: & inuicem Leo Anthemium *pium, ac triumphatorem, ſemper Auguſtum, filium ſuum ſereniſsimum Principem* appellat, legibúſque, quas tum tulit, eius nomen præfigit, ac coniungit ſuo.

Sub finem anni Anthemius Aug. ſpe publicæ ſecuritatis filiam virginem in matrimonium dedit Ricimeri, quem anno Anthemij Principis tertio generum Imperatoris, & Patricium factum falsò tradit Hydatius.
CCCC-LVII. cùm (vt ſuprà indicauimus) Conſtantino & Rufo Coſſ. Patricia dignitate honoratus fuerit: & Sidonius, qui tum Romæ erat, in libri I epiſtola IX ſcribat poſt factas filiæ nuptias Anthemium proximis Kalendis Ianuariis ſecundum Conſulatum iniiſſe. Sed non poſſum non mirari Sauaronem, & quoſdam alios, qui cùm apud Gregorium legiſſent Theodomerem Regem Francorum, filium Richimeris cum Aſcila matre ſua interfectum; Richimerem hunc, qui natione Francus, & pater Regis Francorum fuit, Ricimerem de quo nunc

loquor, hominem paterno genere Sueuum, materno Gothum; & Aſcilam, feminam vt nomine ſic gente Barbaram, Anthemij Aug. filiam, vxorémque eius fuiſſe putauerunt.

Eodem tempore Aruandus, qui Præfectus Prætorij Galliarum bis fuerat, Romam in cuſtodiam abductus; & à legatis prouinciæ Galliæ Tonantio, Ferreolo Afranij Syagrij Conſulis nepote, Thaumaſto, & Petronio publico nomine accuſatus maieſtatis; atque Senatuſconſulto damnatus eſt, & bona eius publicata. propterea quòd per epiſtolam, quæ intercepta fuerat, Gothorum Regi ſuaſerat, vt Græco Imperatori, (ita Anthemium appellabat accitum ex Græcia) & *Britannis ſuper Ligerim ſitis* bellum inferret, & cum Burgundionibus iure gentium Gallias diuideret. quemadmodum ſcribit Sidonius in libri I epiſtola VII. Hic apud Senatorem in Chronici vetere editione Arabundus, pro Arbando, & in recentiore Ardaburius vocatur; apud Paullum Langobardum & Sigebertum pro Eruando Seruandus. Videtur autem Anthemius pœnam capitis Aruando remiſiſſe motus precibus Sidonij & Auxanij eius amicorum, atque exſilio fuiſſe contentus. etſi enim Sigebertus Aruandum ob affectatum Imperium anno Anthemij Principis ſecundo necatum ſcribit: tamen ceteri, in primis Senator, Marciano & Zenone Coſſ. ob hæc ipſa relegatum dicunt. quamquam ex Sidonij verbis intelligitur Aruandum non affectatæ purpuræ, ſed litterarum ad Gothorum Regem miſſarum accuſatum, & ante ſecundum Conſulatum Anthemij, hoc eſt Puſæo & Ioanne Coſſ. circa finem anni eſſe damnatum. CCCC. LXIX. CCCC. LXVII.

In Chronico Marij Auenticenſis Epiſcopi inuenio Theodoricum Regem Gothorum, interemtorem Thoriſmodi fratris ſui, ſupradictis Puſæo & Ioanne Coſſ. ab Eurico fratre Toloſæ interfectum: quem Auctor, qui Chronico Victoris nonnulla de rebus Gothicis inſeruit, anno antè Leone Aug. III & Tatiano Coſſ. iugulatum prodit. Euricum autem Marius Euthoricum vocat; Sidonius in libri VIII epiſtola IX pro Eudorico Theudoricum mendosè, & in libri VII epiſtola VI Euarigem;

alij Eoricum, & Euarigem appellant.

CCCC-LXVIII. Inſequenti anno Anthemio Aug. Romæ ſecundum Conſulatum ineunti Apollinaris Sidonius Panegyricum dixit, ab eóque præfecturam Vrbis, & Patriciæ dignitatis gradum obtinuit.

Eodem anno Leo Aug. multis de cauſis bellum Vandalis inferre conſtituit: primùm quòd Afros grauiſſimis tributis oppreſſos; dirutos Africæ vrbium muros; agros prouincialium à Rege Vandalis datos; Epiſcopos ſedibus expulſos; ſpoliatas Eccleſias; multos propter conſtantem Catholicæ fidei profeſſionem necatos, multos relegatos dolebat: tum etiam maximè quòd Geiſericus ab eo per Phylarchum legatum certior factus Anthemium Imperatorem creatum eſſe, & ſub belli denuntiatione iuſſus Italiam ac Imperium dimittere, recuſauerat affirmans Romanos Occidentales fœdera rupiſſe. Accedebat, quòd cùm Geiſericus in dies vires augeret ſuas; timendum erat, ne vt Africæ prouincias ad Imperium Occidentis pertinentes occupauerat, ita finitimæ Libyæ ac Ægypto Orientalis Reip. membris manum iniiceret. Quamobrem Leo Princeps Baſiliſcũ Conſularem Verinæ Aug. coniugis ſuæ fratrem, impium hominem atque Eutychianum cum mille & centum nauium claſſe in Africam aduerſus Vandalos mittit. cui proficiſcenti Aſpar & Ardabures Ariani Imperium promiſiſſe dicuntur, ſi Geiſerico Ariano & ipſi, Arianæque gentis Regi exercitum prodidiſſet, & de ſe victoriam dediſſet, aut ſaltem bellum traxiſſet. Orientalibus Baſiliſco duce delatis in Siciliam, atque inde breui & commodo traiectu in Africam tranſituris accepta fide iunxit ſe magna cum manu Marcellinus Patricius Occidentis, Marcellianus Procopio dictus, móxque ab eiſdem contra religionem iuriſiurandi dolo confoſſus eſt. cuius de cæde vbi Geiſericus cognouit, lætus velut iam exploratâ victoriâ affirmauit Romanos ſiniſtra ſibi manu dextram amputauiſſe. Hic autem Marcellinus Patricius, & Iulij Nepotis, qui poſtea imperauit, auunculus dicitur idola coluiſſe, & Salluſtio Cynico ſimiliter idololatre familiariſſimè vſus eſſe,

vir alioqui pace bellóque optimus, diuinationis bene peritus, & Romanis diſciplinis eruditus. idem poſt occiſum Aëtium amicum ſuum, metu ſimilis exitus ad Valentinianum Principem venire recuſauit, coactáque magna manu Scytharum Dalmatiam Illyrici Occidentalis prouinciam occupauit, ac ita in poteſtate habuit, vt ſui iuris eſſet, nec vlli Imperatori, aut Barbararum gentium Regi pareret. tranſiit deinde in Siciliam, Vandalóſque fuſos ac fugatos ex inſula expulit. rogatúſque ab Romanis Occidentalibus Leo Cæſar per Phylarchum quemdam legatum ei perſuaſit, ne, quod auctis copiis facturus putabatur, popularibus ſuis nefarium bellum inferret. Haud multo pòſt Marcellinus ſponte, aut (ſicut ſcribit Procopius) rogatu Leonis Auguſti potiùs quàm (vti ait Hydatius) miſſu Anthemij Sardiniam Vandalis breui ac facilè eripuit, & ſe Orientalibus auxilij gratiâ iunxit, atque impulſore Ricimere, qui militum partem maiorem ab eo ad ſe pecuniâ traduxerat, menſe Auguſto interfectus eſt. apparuítque breui Geiſericum, cognita tanti viri cæde, non ſine cauſa victoriam ſperauiſſe. quippe Baſiliſcus cùm Africam petiiſſet, & fuſis apud Tripolim Vandalis, captáque ea vrbe Carthaginem Magnam à mari oppugnare cœpiſſet, clàm collocutus cum Geiſerico ſupradictam vrbem antè Barbaro pecuniâ vendidit, quàm in Romanorum poteſtatem redegiſſet, exercitúmque, vt inter ambos conuenerat, prodidit ac perdidit. Itaque intempeſta nocte à Vandalis naues ad vnam omnes incenſæ ſunt, vehementi vento extemplò ignem ſpargente, ac per totam claſſem latè effundente: milites ſemiſomnes partim flammis, partim gurgitibus hauſti; partim contis remíſque confecti. Baſiliſcus ipſe ægrè cum paucis euaſit, regreſſúſque Conſtantinopolim in Eccleſiam Magnam confugit, atque Verinæ Aug. ſorori donatus, & Heracleam Thraciæ, quam veteres Perinthum dixere, à Leone miſſus, breuíque reuocatus eſt: atque, vt ex Priſco intelligitur, mox pace facta Eudoxia & Placidia Conſtantinopolim redierunt. Procopius in libro I belli Vandalici tradit, poſt victos Vandalos occu-

patámque Tripolim ſeu Neapolim, bellum facilè confici & Carthaginem expugnari potuiſſe, ſi Romani eò protinus contendiſſent: ſed factum lentitudine aut ignauia Baſiliſci ad promontorium Mercurij tempus terentis, aut certè proditione eius, vti occaſio victoriæ dimitteretur, & vt V dierum induciæ Geiſerico ad deliberandum darentur, aut auro venderentur, intra quod tempus Barbarus claſſem inſtruxerit.

Hic fuit euentus nouiſſimę Romanorũ aduerſus Vandalos expeditionis, quam anno Anthemij Principis tertio factam falsò ait Hydatius. neque quidquid dicat Cedrenus; Leo poſtea, aut vllus alius Geiſericum bello laceſſere auſus eſt. Quem ego virum fortiorem, an fortunatiorem dicam neſcio. nam cùm non (vt prodit Senator) ab Gothis excluſus Hiſpaniâ, ſed accitus ex Bætica à Bonifatio,
CCCC-XXVII. initio regni cũ Vandalis omnibus & Alanis Hierio & Ardabure Coſſ. menſe Maio in Africam tranſmiſiſſet; eumdem accepta à Placidia Aug. fide & magno exercitu miſſum aduerſus ſe, iunctúmque Aſpari Orientalium
CCCC-XXXII. copiarum Duci vicit acie Aëtio & Valerio Coſſ. maximámque multitudinem Romanorum, in primis Marcianum Aſparis Domeſticum, qui poſtea in Oriente imperauit, cepit: reliquos in fugam coniecit. Quam-
CCCC-XXXV. obrem Placidus Valentinianus in quarto Conſulatu ſuo per Trygetium legatum pace neceſſaria magis quàm vtili compoſitâ, partem ei Africæ condonauit. cúmque paullo pòſt Barbarus rupto fœdere piraticam exercuiſſet, & multas inſulas, præcipuè Siciliam vaſtauiſſet, Carthaginémque cum omni Africa dolo captam diripuiſſet, Carthaginenſibus Senatoribus nudis in Italiam tranſire compulſis, nec iam Imperium Occidentis modò, verùm etiam Orientem latrociniis infeſtaret:
CCCC-XLI. iterum Theodoſius Aug. Cyro Conſule Ariobindum, vel Areobindam natione Gothum, Patricium & Conſularem, Anaxilam, & Germanum Duces cum CIↃCLXX nauium claſſe aduerſus eum miſit: qui Siciliam petiere, & longis cunctationibus inſulæ magis oneri, quàm Africæ auxilio fuere. ſiquidem inſequenti anno Dio-
CCCC-XLII. ſcoro & Eudoxio Coſſ. Attila vel forte, vel Geiſerici ipſius

ipſius bellum à ſe auertere cupientis impulſu, Thracias & Illyricum depopulante, coactus eſt Theodoſius exercitum morantem adhuc in Sicilia ad tutelam prouinciarum ſuarum celeriter reuocare, pacémque cum Geiſerico inire. imitatus quoque ſocerum Valentinianus ſtatim pace facta cum eo Africam Occidentalem diuiſit, Byzacium, Tripolim, & prouinciam Proconſularem Barbaro cedens, retentâ Mauritaniâ Sitifenſi, Mauritania Cæſarienſi, atque Numidia, & quæ pars Mauritaniæ veteris fuerat, ſed Hiſpaniæ prouinciis annumerabatur, Tingitania: quæ IV prouinciæ poſt Valentiniani mortem vnà cum Sardinia, Maiorica, Minorica, Ebuſo, aliiſque mediterranei maris inſulis à Vandalis ſunt occupatæ. Pace facta Geiſericus Byzacenâ, Abaritanâ, Gætuliâ, & parte Numidiæ ſibi reſeruatis; Zeugitanam & Proconſularem prouinciam exercitui diuiſit. Quis deinde Maioriani Principis, quis poſtremò Baſiliſci ab Leone Aug. miſſi expeditionis Africanæ exitus fuiſſet, & quæ Placido Valentiniano mortuo à Vandalis geſta eſſet, narrauimus. ex quibus intelligitur Geiſerico ad vincendos Romanos nec virtutem vmquam, nec fortunam defuiſſe: qui, quod Alaricus, Ataulfus, & Attila Reges facere voluerant, fortiter feliciterque perfecerit, ac poſt euerſum demum Imperium Occidentis voti compos obierit. Geiſericus autem Godigiſcli Regis partis Vandalorum ex concubina filius, Gunderici frater minor natu, atque ſucceſſor, dicitur ex equi caſu claudicauiſſe; ſtaturâ fuiſſe modicâ; ſermone raro; magna ad ſimulandum altitudine ingenij; continens; exſomnis; iracundus; ſæuus; auarus; callidus; inter quietas gentes bella, inter concordes odia ſerendi ſcientiſſimus; ſemper expedita claſſe, & exercitu, quem alere conſueuerat, ad nauigandum parato hoſtibus timendus; rebus ſecundis ſuperbus & ferox, nec ſine cauſâ, quippe qui toties repellens bellum, aut inferens, numquam niſi fortè leuibus prœliis abſens ſuperatus ſit. cùm Attila non ſolùm eo validior, ſed etiam omnium ætatis ſuæ Imperatorum ac Regum potentiſſimus, pæne exitiabilem in Gallia cladem acceperit: quem tamen

adeò magis quàm Geiſericum videntur metuiſſe Romani, numquam vt armati eius Regnum ingredi ſint auſi. Geiſerico ſucceſſit Hunericus natu maximus filius; Hunerico Gunthamundus; huic Thraſamundus non minùs Geiſerico & Hunerico in Catholicos ſæuus: poſt Thraſamundum Hildericus, Hunerici ex Eudocia Regina filius regnauit. eo in cuſtodiam dato, ac pòſt interemto Regnum Gelimer Geiſerici adnepos occupauit: quo per Beliſarium Magiſtrum militum ac Patricium acie pulſo, atque in deditionem accepto, Iuſtinianus Aug. omnem Africam Imperio Romano reſtituit, vti Iordanes, Victor, Procopius, & Iſidorus ſcribunt. Hoc notandum duxi, quòd Gregorius in Hiſtoriæ libro II neſcio quem Auctorem ſecutus omiſſo Geiſerico, atque Gunthamundo, Reges Vandalorum quinque tantùm, ac ne ordine quidem enumerat, nimirum Gundericum, Traſimundum, (ita appellat) Honoricum, Childericum, ac Geleſimirim, hoc eſt Gelimerem: ſcribítque poſt Gundericum, quo duce Vandali vaſtatis Galliis in Hiſpaniis conſederant, regnante Traſimundo, inter Sueuos & Vandalos de finibus ortam eſſe contentionem, quòd vtrique in Callæcia ſedem habebant: ac iam inſtructa vtrimque acie conueniſſe, vt duorum militum pugnâ controuerſia finiretur, & cuius populi ciuis viciſſet, is populus omnem Callæciam ſolus obtineret: atque cæſo Vandalo, Traſimundum ex fœdere icto poſt parata ad iter neceſſaria Hiſpaniâ deceſſiſſe, & proſequentibus Sueuis vſque ad Traductam, quod eſt opidum Bæticæ freto proximum Tranſducta à Ptolemæo dictum, exercitum in Africam traieciſſe, eámque occupauiſſe: poſt Traſimundum autem Honoricum electum Regem à Vandalis Regnum Africæ obtinuiſſe: Honorico Childericum; Childerico mortuo Geleſimirim ſucceſſiſſe, qui ab Romanis victus Regnum amiſerit, Africâ Imperio reſtitutâ. Non negauerim tamen Vandalos in Hiſpania cum Sueuis bella geſſiſſe. quippe Hermericum Sueuorum Regem rupto fœdere à Gunderico
cccc. xx. Rege Vandalorum anno Honorij Principis XXV in montibus Neruaſorum obſeſſum auctor eſt Hydatius, &

inſequenti anno Gundericum dimiſſa oppugnatione Sueuorum, inſtante Aſterio Comite Hiſpaniæ, vrbem Bracaram Auguſtam, & prouinciam Callæciam reliquiſſe, atque in Bæticam immigrauiſſe, vbi Caſtinum Magiſtrum militum acie vicerit, viginti ferè millibus Romanorum cæſis, móxque prædatus Baleares inſulas, & depopulatus Hiſpanias, captâ ac direptâ Carthagine Spartaria atque Hiſpali, anno IV poſt Honorij mortem obierit: cuius frater ſucceſſórque regni Geiſericus ſequenti anno, Hermigario Sueuo in Luſitania apud Auguſtam Emeritam cum multis oppreſſo atque interfecto, Vandalos omnes in Mauritaniam tranſmiſerit. Auctor Chronici, quod Proſperi eſſe dicitur, quo nihil eſt in notatione temporum mendoſius, anno VIII poſt Honorij Aug. mortem XX millibus Romanorum in Hiſpania interfectis Vandalos in Africam tranſiiſſe dicit: cùm hæc clades ſub Magiſtro militiæ Caſtino accepta ſit, Honorio XIII & Theodoſio X Coſſ. & quin- CCCC. quennio pòſt Vandali Africam petiuerint. XXII.

Marciano & Zenone Coſſ. Anagaſtes Comes Dengi- CCCC. zicem, Attilæ filium, Regem partis Hunnorum, quem LXIX. Marcellinus Denzicem; Iordanes Dindzichum appellat, victum occidit, capútque eius Conſtantinopolim ad Leonem Aug. latum eſt. cuius maiorem fratrem nomine Ellacem Regem Barbari, in primis Gipedes, & Oſtrogothi ab Hunnis deſciſcentes paullo poſt Attilæ mortem acie victum occiderant.

Eodem anno Magnum Felicem, natione Gallum, Magni Conſulis filiú, & Sidonij amicum, qui Præfectus Prætorij fuerat, Anthemius Aug. Patricium fecit. hic poſtea mutata veſte religioni ſe dedidit, & à Fauſto Reienſi Epiſcopo per epiſtolam in propoſito confirmatus eſt.

Seuero & Iordane Coſſ. Romanus Patricius, is credo, CCCC. quem Tribunum militum vnà cum Romulo Comite LXX. & Promoto Norici Præſide Valentinianus Aug. legatum ad Attilam miſit, Imperium affectaſſe conuictus capitali ſupplicio afficitur.

Circa id tempus, cùm Euricus Rex Veſigothorum, crebram mutationem Principum Romanorum ſuam

occaſionem putans, totam Galliam occupare conaretur: ad eum repellendum Anthemius Aug. Britannica auxilia accerſiuit. Britanni enim complures, ſubactâ ab Anglis nobiliſſima parte Britanniæ inſulæ, externæ dominationis intolerantes in tractum Armoricum duce Rioualo emigrauerant Placidi Valentiniani principatu, & in finibus Venetorum, Curioſolitum, ac Oſiſmiorum conſederant, regionémque Britanniam appellauerant. quorum Britannorum Epiſcopum nomine Manſuetum Seuerino V.C. Conſule Concilio Turonico interfuiſſe ac ſubſcripſiſſe inuenio. Horum Rex, à Sidonio in libri III epiſtola IX Riothamus; à Iordane Riothimus Rex Brittonum dictus, XII armatorum millia in naues impoſuit, & ſecundo æſtu Oceani inuectus os Ligeris, aduerſo flumine ſubiit, atque exſcenſione factâ Auaricum Biturigum pedibus peruenit: receptúſque ab incolis, vt ſocium decebat, ac inde progreſſus priuſquam cum Romanis vires ſuas iungeret, in Euricum incidit circa vicum Dolos, vbi diu cùm eſſet pugnatum, ab hoſtibus numero magis quàm virtute victus, amiſsâ magnâ parte exercitus ad Burgundiones, gentem finitimam, trans Ligerim perfugit. Erant tum Burgundiones ſocij Romanorum atque amici, adeò vt Chilpericus eorum Rex, cuius Regia Lugdunum erat, tamquam ſucceſſor officij Gundiuci fratris ſui, Magiſterio militum in Gallia fungeretur: quemadmodum Sidonius tradit in libri V epiſtolâ VI, qui & ob id in epiſtola IV libri III, & in carmine ad Catullinum Burgundiones *propugnatores, & patronos* Aruernorum vocat. Eius pugnæ mentionem habuit proximus à Iordane Gregorius, Britannóſque ab Gothis finibus Biturigum expulſos, & multos apud Dolenſem vicum interfectos eſſe ſcripſit: quam victoriam de Britannis Eurico Regi contigiſſe anno II poſt Anthemij mortem imperante Iulio Nepote falsò Sigebertus prodit.

CCCC-LXXI. Leone Aug. IV & Probiano Coſſ. Aſpar, Ardaburis viri Conſularis filius, Conſularis & ipſe, ac trium Conſularium pater, primúſque Patriciorum iuſſu Leonis Aug. cui ſua auctoritate Imperium conciliauerat, occi-

ditur: de quo, etiamſi in Oriente floruit, vt antea mentionem feci, ſic nunc mihi pauca dicenda ſunt. Hic Aſpar ſectâ Arianus, Aſper à Græcis quibuſdam dictus, quem Candidus Iſaurus natione Alanum; Iordanes Gothum fuiſſe dicit, à Principe Theodoſio minore Magiſter militiæ, Patricius, & Conſul erat factus, plurimúmque apud eum, & apud Marcianum potuerat, ac ex tribus vxoribus tres filios ſuſceperat Ardaburem, Patricium, & Hermenericum. quorum natu maximo Ardaburi vel Ardaburio Theodoſius Ducatus, Patriciam dignitatem, Conſulatúmque; Marcianus Magiſterium militum Orientalium detulerat: Patricium verò, quem quidam Patriciolum vocant, Leo Aug. non ſolùm Conſulem, ſed etiam Cæſarem ex pacto creauerat, atque Hermenericum quoque Conſulem fecerat. tantâ potentiâ fretus Aſpar Magiſter militum Præſentium cùm fauere Vandalis diceretur, Iſauróſque, quos circum ſe Leo Aug. habebat, ſolicitare; affectati Imperij ſuſpectus magis quàm reus Conſtantinopoli in Palatio vnà cum Ardabure à ſpadonibus iugulatus eſt. Hermenericus abſens re cognita in Iſauriam perfugit, vnde poſtea reuerſus Conſtantinopolim, notham Zenonis Principis filiam duxit vxorem. at Patricius Cæſar etſi multis vulneribus acceptis tamen conualuit. cui in exſilium miſſo Ariadnen vxorem ademtam, ac Zenoni in matrimoniũ datam falsò ait Nicephorus, ſecutus Marcellinum, qui Patricium generũ Leonis Principis appellatum tradit. cùm Iordanes in libro de ſucceſſione regnorum Aſparem occiſum dicat *inſtinctu Zenonis, qui Imperatoris gener erat.* Certè Zonaras Patricium quidem Cæſarem à Leone Aug. factum; non item matrimonio filiæ eius in affinitatem receptum ait: contrà regiarum virginum alteram Zenoni; alteram Marciano nuptum datam, Aſparem autem ideò occiſum eſſe prodit, vt Leo Aug. nepoti ex Zenone & filia Ariadne Leoni Imperiũ conciliaret. & Georgius Cedrenus ſecundo Leonis imperij anno Ariadnen maiorem natu eius filiam Zenoni nupſiſſe tradit. Patricij vel Patricioli filius fuit Vitalianus, is qui cupiditate Imperij impulſus Anaſtaſio Aug. bellum intulit, móxque

Magiſter Præſentis militiæ, & Conſul ab Iuſtino factus;
ↄxx. VII menſe Conſulatus ſui in Palatio factione Iuſtiniani Patricij XVI plagis confoſſus eſt: cuius filius nomine Ioannes Germani Patricij filiam duxit, & Magiſter militiæ in Italia principatu Iuſtiniani aduerſus Oſtrogothos magnas res geſſit. Ceterùm errat Hydatius in Chronico, cùm XI Leonis imperij anno Aſparem non occiſum, ſed priuatum factum, & tantummodò filium eius, nimirum Ardaburem, interfectum dicit.

CCCC-LXXI. Eodem anno, quo Leo Aſparem fiduciâ meritorum ſibi aduerſantem ac prægrauem trucidauit, in Occidente inter ſocerum & generum orta diſcordia eſt. nec Anthemius ferre æqualem volebat, nec Ricimer ſuperiorem. Aſpar cum filiis fraude Leonis deceptus in oculis Ricimeris erat, cauendum ſibi intelligentis, ne ſimiliter ab Anthemio ſecurus opprimeretur. alentibus odium vtriuſque amicis, alter Romæ; Mediolani alter ciuile bellum parabant: cùm reconciliatio gratiæ per Epiphanium Ticinenſium Epiſcopum facta
CCCC-LXXII. eſt. ac inſequenti anno Feſto & Marciano Coſſ. Ricimer Patricius violata fide Romæ cum Anthemio bellum geſſit: Olybrium potentiſſimum Senatorem Romam à Leone Aug. miſſum in locum viui ac videntis ſoceri Imperatorem ſuffecit: & Bilimerem, rectorem Galliarum, Principi in auxilium venientem apud pontem Hadriani acie fuſum occidit: móxque Anthemium ipſum V Idus Iul. contra reuerentiam imperatoriæ Maieſtatis & ius affinitatis cum magna clade Vrbis inter-
CCCC-LXXI. emit, quem falsò Victor in Chronico Leone Aug. IV & Probiano Coſſ. occiſum dicit.

CCCC-LXXII. Eiſdem Feſto & Marciano Coſſ. Theodericus Triarij filius, Oſtrogothorum Rex fruſtratus hereditate Aſparis ſororis ſuæ viri, & Oſtrui Comes Gothus, mortem eius, cuius quondam Protector fuerat, vlciſci cupiens Conſtantinopolim obſedere, atque per Zenonem & Baſiliſcum ab vrbe repulſi ſunt.

Circa id tempus Seronatum Præfectum Prætorij Galliarum Barbaros, in primis Veſigothos clàm inuitantem, vti prouincias Romanas occuparent, Romam per-

duxere Aruerni, & Maieſtatis accuſauere: de quo Senatus conuicto atque damnato ſupplicium ſumſit.

Anthemio ex Euphemia filij fuere Marcianus, Romulus, & Procopius. è quibus Marcianus Patricius, & Conſul à patre Aug. factus filiam Leonis Aug. Leontiam natam in CCCC. LXIXI.
purpura duxit vxorem: cuius ſoror Ariadne, patre adhuc priuato genita, Zenoni nupſerat. Quamobrem Marcianus poſt ſoceri mortem vxorio iure Imperium ſibi vindicauit. cauſa Leontiæ quibuſdam fauorabilis videbatur. nam Darius Perſarum Rex Xerxem minorem filium ob idipſum Artameni natu maiori ante regnum ſuſcepto; ſimiliter Xerxes Dario maiori filio Artaxerxem præpoſuiſſe dicitur. ſic poſtea Heinricus Heinrici Regis filius, Demetrius quoque Porphyrogennetus Deſpota Manuelis Aug. filius, cùm ob eamdem cauſam Imperium ſibi deberi dicerent, maioribus natu fratribus prior Ottoni; poſterior Ioanni bellum intulere. Igitur Marcianus cùm aduerſus Zenonem Principem plebem Conſtantinopolitanam armâſſet, ſuperatíſque ad ipſas Palatij fores Iſauris, oppugnationem eius in poſterum diem diſtuliſſet, à ſuis deſeritur, & per Illum Iſaurum, Patricium & Conſularem virum in Thermis Zeuxippi vincitur, & capitur. quem Zeno per Acacium Patriarcham Preſbyterum faciendum curauit, & Mazacâ Cæſareâ clauſit: vnde clàm elapſus circa Ancyram caput Galatiæ primæ tumultum mouit; iterúmque comprehenſus, & in caſtello Papirij apud Iſauros cuſtoditus eſt. Euagrius & Nicephorus tradunt Marcianum Conſtantinopoli extractum ex Martyrio Apoſtolorum, quò confugerat, & Cæſaream Cappadocum in exſilium miſſum eſſe: ibi fugam meditantem apud Monachos latuiſſe, atque patefacto conſilio in vrbe Ciliciæ Tarſo Preſbyterum ordinatum. Romulus, & Procopius fraternæ coniurationis participes ad Regem Gothorum Theodericum, Triarij filium, cognomine Strabonem in Thraciam perfugere, fruſtráque ſæpiùs per legatos ab Zenone repetiti, aſſignati agelli reditu precariam vitam tolerauere. Fuit etiam Zeno Anthemij Aug. nepos, is quem Procopius Iuſtiniani principatu Præſidem

Ægypti fuiſſe, & nullis relictis liberis deceſſiſſe ſcribit.

Olybrius, qui poſt Anthemium imperauit, genitus erat Aniciâ familiâ, quæ vetuſtate, maximis rebus honoribúſque geſtis, poſſeſſionibus per omnes Imperij Romani prouincias ſparſis adeò inter Senatorias gentes eminuit, vt Imperator Iuſtinus natus in vico Thraciæ, & Iuſtinianus Aug. ſororis eius filius huic ſe familiæ inſeruerint, quaſi nouitatem ſuam hocce mendacio nobilitaturi. Is ante Vandalorum aduentum relictâ vrbe
CCCC-LV. Româ Conſtantinopolim petierat Valentiniano VIII & Anthemio Coſſ. & Placidiam Diui Placidi Valentiniani filiam, Diui Valentiniani maioris abneptem, ab Geiſerico cum Eudoxia matre Conſtantinopolim remiſſam in matrimonium acceperat. Idem Senator vrbis Romæ ab Hydatio dicitur; Patricius, & Princeps Senatus Romani à Nicephoro, qui, vt & Ioannes Zonaras, tradit Geiſericum Nobiliſſimam Placidiam, vbi Olybrio deſponſam fuiſſe cognouit, vnà cum matre Marciano Aug. ſponſóque remiſiſſe. Nos Priſcum Rhetorem ſecuti, qui tum Conſtantinopoli Hiſtoriam ſcribebat, ſuprà diximus Placidiæ nuptias à Leone Principe conciliatas eſſe: quibus celebratis, Geiſericus Vandalorum Rex multo quàm antea infeſtiùs Siciliam Italiámque vaſtauit, vt Olybrio, nurus ſuæ ſororem in matrimonio habenti, Imperium Occidentis conciliaret.
CCCC-LXIV. Eumdem Leo Aug. cum Ruſticio Magiſtro militiæ Conſulem fecit: quem Victor & Marius in Chronicis etſi ab Imperatore Orientis in Oriente deſignatum, & poſteriorem renuntiatum; tamen quòd Senator Romæ veteris erat, tamquam Occidentalem Conſulem Ruſticio Orientali præponunt. Auctor eſt Nicephorus Calliſtus in libro XV operâ Valerij & Olybrij Patriciorum Athenaidi, vel Æliæ Eudociæ Theodoſij minoris quondam vxori reconciliatam Pulcheriam Aug. Marciani Principis coniugem, pérque eam factum, vt cum Geiſerico pace initâ Eudoxia Eudociæ filia, neptíſque Placidia in vrbe Roma captæ, Conſtantinopolim dimitterentur. Cui ego aſſentiri non poſſum, cùm Marcianus (ſicuti ipſe eodem in libro tradit) datæ Geiſerico fidei me-

memor initio principatus, ante quadriennium quàm Roma caperetur, cum Vandalis pacem fecerit,& Pulcheriam Reginam anno Marciani Principis tertio, Opilione & Vincomalo Coſſ. menſe Iulio, hoc eſt biennio ante Vrbem captam deceſſiſſe Hydatius ac Marcellinus prodant. CCCCLIII. Igitur Olybrius poſt annos XVI quàm Conſtantinopolim ſe contulerat, Romam reuerſus cum Placidia vxore, operâ Ricimeris Patricij, à quo erat reuocatus, recepit Imperium, atque Anthemium Aug. oppreſſit. Neutri tamen licuit victoriâ belli ciuilis diu lætari. quippe Fl. Ricimer Magiſter vtriuſque militiæ, ex Conſule ordinario, atque Patricius XV Kal. Septemb. poſt Anthemium occiſum nono ac triceſimo die, aut (vt Senator ait) XL mortem obiit: vir bellicoſus quidem, ac pæne tum ſolus in Italia Ducis nomine dignus; ſed perfidioſus; fallax; ſæuus; nec aliis, nec ſibiipſi conſentiens; & ad conciliandum adimendúmque Imperium potentiâ ſuâ malè vſus. Olybrius autem allecto inter Patricios Gundiuaro, ſororis Ricimeris filio, quem Senator Gundibatum, aliqui Gundibalum appellant, Romæ VII imperij menſe deceſſit, vt Marcellinus, Iordanes, & Caſſiodorus Senator ſcribunt. Quare ſi verum eſt, quod Auctor Chronici ab Ioanne Cuſpiniano editi ait, Imper. Anthemium Feſto & Marciano Coſſ. V Idus CCCCLXXII. Iul. periiſſe, eodémque anno Olybrium Aug. Romæ X Kal. Nouembr. obiſſe: credere conuenit ante tertium menſem quàm Anthemius interficeretur, Olybrium Imperatorem appellatum eſſe. Ex his intelligitur errare Paullum, qui in Hiſtoriæ Miſcellæ libro XV tradit à Glycerio correptis apud Rauennam inſignibus Imperatoriis Olybrium Imperio expulſum. Placidia Auguſta cum filia, quam ex Olybrio habebat, paucis annis poſt viri mortem Conſtantinopolim repetiit, atque à Zenone Aug. Leonis ſucceſſore honorificentiſſimè accepta, habitáque eſt. quo ei nomine gratias per legatos egit Hunericus Geiſerici filius Rex Vandalorum, cui ſoror Placidiæ Eudocia nupſerat, & rogatus à Zenone ac Nobiliſſima Placidia Carthaginenſi Eccleſiæ permiſit, vt quem vellet ſibi Epiſcopum ordinaret. mentionem eius

facit Simplicius Romanus Epiſcopus in epiſtola ad Ze-
CCCC-LXXVIII. nonem Aug. Illo Conſ. miſſa, in qua Placidiam *Nobi-
liſsimam feminam* vocat. Olybrij & Placidiæ filia, quam
Zeno Princeps Theoderico Valameris filio daturum ſe
vxorem ſpopondit, ſi Theoderico Triarij bellum infer-
re voluiſſet; fuit Iuliana Nobiliſſima Patricia, à Paullo
in libro XV Hiſtoriæ Miſcellæ dicta Illuſtriſſima femi-
na: nupta Areobindo Duci ac Patricio, Areobindi
Gothi, Magiſtri militum, Patricij, atque Conſularis
nepoti, quem Catholicarum partium virum anno ſexto
IↃXII. poſt initum Conſulatum Paullo & Muſciano Coſſ.
plebs Conſtantinopolitana, odio Anaſtaſij Aug. Euty-
chiani vel Theopaſchitæ, Imperatorem facere voluit.
Iuliana autem tanta fuit pietate, tantáque conſtantia,
vt Baſilicam Beatæ Mariæ exſtruxerit, neque ei à Ti-
motheo Patriarcha, ac ne ab Imper. quidem Anaſtaſio
perſuaderi potuerit, vt actis Synodi Calchedonenſis
damnatis, Eutychetis Preſbyteri & Abbatis ſectam ſe-
queretur. Hæc eſt Valentiniani Aug. neptis Iuliana,
quam Cyrillus Monachus ad magnum Sabam Mona-
chum in ſuburbano Rufini ad Calchedonem moran-
tem XXII imperij Anaſtaſij anno crebrò veniſſe ſcri-
bit. Chronici Alexandrini Auctor tradit Olybrium
Romam miſſum à Leone Aug. inuitum & coactum à
Romanis, Imperium recepiſſe: & ex Placidia vxore Iu-
lianam filiam tuliſſe, quæ Areobindo poſtea nupſerit,
eíque Olybrium minorem futurum Conſulem genue-
rit. falsò enim ſupradictus Auctor Areobindum Iulianæ
virum, Areobindum maiorem fuiſſe ſcribit, ſingulari cer-
CCCC-XLIX. tamine in Perſide inito illuſtratum, quem Aſturio &
Protogene Coſſ. deceſſiſſe ex Marcellino cognoſcitur.
Falsò item Areobindi & Iulianæ filium hunc eſſe Oly-
CCCC-XCI. brium tradit, quo Conſule Zeno Aug. obiit, cùm non-
IↃXXVI. niſi Iuſtini principatu Conſulatum inierit.

Anthemij & inſequentium Imperatorum principatu
florebat Arbogaſtes Francus in Gallia, Arigij clariſſimi
ac ditiſſimi viri filius, Romanis fidus: præerátque Au-
guſtæ Treuirorum, (quam vrbem Meroueus paucis an-
tè annis direptam & incenſam diffidens ab ſe teneri

poſſe reliquerat) vbi ſucceſſor Iamblicho Metropolitæ Epiſcopo voce publica deſtinabatur. Arbogaſtis nobilitatem; ſpectatas belli domíque virtutes; religionem; ſanctitatem; verecundiam; vrbanitatem; fortitudinem; iuſtitiam; temperantiam; elegantiam ſermonis Latini, conſuetudine & familiaritate cum accolis Barbaris, hoc eſt cum Francis minimè corruptam Apollinaris Sidonius Aruernorum Epiſcopus Epiſtolarum libri IV epiſtolâ XVII celebrat. eumdémque Auſpicius Tullenſis Antiſtes Eccleſiæ magno Arbogaſti Magiſtro militum, qui ante annos LXXX Imperatores interemerat, & fecerat, anteponit. Ex Auſpicij ad Arbogaſtem virum Spectabilem Comitem Treuirorum epiſtolâ verſibus trochaicis tetrametris ſcriptâ pauca quædam ponere operæpretium duxi.

Pater in cunctis nobilis fuit tibi Arigius,
Cuius tu famam nobilem aut renouas, aut ſuperas:
Sed tuus honor, eius eſt; eiúſque, tibi permanet.
Congratulandum tibi eſt, ô Treuerorum ciuitas,
Quæ tali viro regeris, antiquis comparabili.
De magno origo ſemine deſcendit ſui nominis:
Certè virtutis eius eſt, vt Arbogaſtes legitur.
Scribantur in annalibus huius triumphi pariter,
Sicut & eius ſcripti ſunt, quem ſuprà memorauimus.
Sed hoc addamus meritum huic, qui verè maior eſt,
Quòd Chriſti nomen inuocat religioni deditus.
Fuit in armis alacer ille antiquus, verum eſt:
Sed infidelis moritur, & morte cuncta perdidit.
Hic autem noſter, ſtrenuus, belligeroſus, inclytus,
Et (quod his cunctis maius eſt) cultor diuini Numinis.

Tum etiam Francos, & Veſigothos ſocietatem coiuiſſe, Euricúmque Regem Sigiſmeri cuiuſdam Francorũ Regis filio (nam in Francia vno eodémque tempore plures regnabant) filiam ſuam velut pignus pacis nuptum dediſſe auctor eſt Sidonius, qui in epiſtola III libri VIII ſcribit Euricum *victorem cum Barbaris ad Vacalim trementibus fœdus iunxiſſe:* & in epiſtola IX tradit ſenes Sicambros, hoc eſt Seniores Maioréſve natu Francorum, legatos de pace ad Euricum Burdigalam veniſſe, capillo

(vti victis mos erat) pone verticem ſummiſſo. Sigiſmerem quidem *Regium iuuenem*, ſiue Regalem, cùm iret in Prætorium futuri ſoceri, filiæ eius in matrimonium petendæ causâ, viſum à ſe Sidonius dicit: inceſſiſſe autem pedibus medium inter ſuos pediſequos atque curſores, agaſonibus inſtratos phaleris gemmatis equos ducentibus; fuiſſe flauo capillo; ore rubicundo; candido corpore; cocco, ſerico, & auro cultum; comitatum Regulis, ac ſociis, quorum veſtitum, habitum, armaturámque ſupradictus Auctor ita deſcribit, nomen vt gentis non tam præteriiſſe, quàm ſuperuacaneum exiſtimâſſe videatur. Sed non poſſum non mirari, quòd Francos, quos nunc Sicambrós; nunc Cattos appellat, in Francia veteri inter Renum & Albim tantùm, nec vſquam alibi ponat Sidonius: quaſi Franci ætate eius nondum in Gallia ſedem cepiſſent. Sic certè in Panegyrico Auito Aug. dicto Sicambros in ripa Reni collocat.

— Flauis in pocula fracte Sicambris
Rene tumens.

Et in eodem Carmine Attilæ Gallias petenti Francos, accolas fluminis Vicri, voluntarios expeditionis comites iungit:

Bructerus, vluoſâ vel quem Vicer alluit vndâ,
Prorumpit Francus.

Sic ibidem poſt Valentiniani cædem Francos, qui prouinciam Germaniam primam, & Belgicam ſecundam incurſione vaſtabant, metu Auiti Magiſtri militum domum rediiſſe ait, Albímve repetiſſe.

— Cattúmque paluſtri
Alligat Albis aqua.

Et in libello ad Imperatorem Maiorianum.

Sic ripa duplicis tumore fracto
Detonſus Vacalim bibat Sicamber.

In Carmine etiam ad Conſentium Narbonenſem, virum Clariſſimum, qui Valentiniani principatu Conſiſtorianus fuerat, & mox ab Auito Aug. ſibi mandatam Palatij curam egerat, Franciæ amnes appellat Sidonius Vacalem, Vicrum, Viſurgim, Albim.

Tu Vicrum, & Vacalim, Viſurgin, Albim,
Francorum & penitiſſimas paludes
Jntrares, venerantibus Sicambris:
Solis moribus inter arma tutus.

Sic demum ſuprà *Barbaros ad Vacalim* Francos vocat: nihil vt in Gallia præter inſulam Batauorum inter Vacalem & Renum poſitam Francis aſſignare videatur, qui tamen (vt alibi diximus) non contenti pagis Tranſrenanis, iam inde à Chlodione partem Belgicæ ſecundæ armis occupauerant. quare etiam Sidonius ipſe in libri IV Epiſtolarum epiſtola I, ætate ſuą Sicambrorum, Alanorum, & Gelonorum, qui cum Alanis in Gallia Honorij principatu conſederant, ſtoliditatem à Gallis rideri dicit, ferociam timeri: & in epiſtola XVII ius Romanum *in terris Belgicis & Renanis* pridem abolitum ait, ac ſermonem Latinum. Francos Sidonius nunc Cattos, nunc Sicambros appellat, ſecutus veterem Iuuenalis Scholiaſtem, qui Cattos, & Sicambros *gentes Germanorum ſiue Francorum* interpretatur. Ceterùm feci, vt apud Sidonium in Panegyrico Auito Aug. dicto, vbi Nicer erat Alamanniæ veteris vltra Mænum fluuius in Renum exiens; mutatâ vnâ litterâ Vicer poneretur: & in Carmine ad Conſentium Tuncrum flumen omnibus Orbis ſitus & Hiſtoriarum Auctoribus ignotum ſimiliter in Vicrum mutaui. Eſt autem Vicer Franciæ Tranſrenanæ amnis, opidum ſui nominis attingens, influénſque in Oceani ingentem ſinum vel æſtuariũ, vulgò Zuiderſeum, hoc eſt paludem Auſtrinam dictum: quem à Claudio Ptolemæo in Germania inter Renum & flumen Amiſium poſitum, vitio exemplarium Vidrum pro Vicro appellari, & hodiéque Vectum vocari animaduerto.

Leone Aug. V ſolo Conſule poſt interregnum, quod per menſes IV diéſque XIV fuerat, Rauennæ III Nonas Martias hortante Gundiuaro Patricio Glycerius ex Domeſtico Imperium arripuit iniuſſu Leonis Aug. quem ob id Marcellinus & Iordanes dicunt *Tyranni more, & præſumtione magis quàm electione Cæſarem factum.* CCCCLXXIII.

Eodem anno Fl. Leo Auguſtus, cùm Zenonem generum ſuum, Conſularem & Patricium virum, ex Co-

mite Excubitorum, & ex Comite Orientis, vel potiùs (vt quidam dicunt) ex Magiſtro militum Orientis conſortem imperij facere voluiſſet, atque repugnante plebe Conſtantinopolitana eſſet inhibitus; Leonem eius filium, ex Ariadne filia nepotem ſuum, Auguſtum appellauit. Quamquam Ioannes Zonaras à Candido Iſauro diſſentiens ſcribit Leonem maiorem capiti Leonis nepotis ſui admodum infantis diadema impoſuiſſe, propterea quòd Zenonem hominem deformi corpore ac facie, animo autem longè turpiore ac deteriore, nequaquam Imperio idoneum exiſtimabat.

Tum etiam Widimer, Wandalarij filius, Winitharij Regis nepos, eius, qui apud Senatorem in libri XI epiſtola I mendosè Munitaurius vocatur; Walameris & Theodemeris Regum frater, patruus Theoderici, qui poſtea Regnum Italiæ occupauit; Rex partis Oſtrogothorum ſumma rerum omnium inopia compulſus emigrauit finibus inferioris Pannoniæ, quam poſt Attilæ Regis mortem annis ferè XX beneficio Marciani Aug. cum fratribus poſſederat, atque in Italiam venit, móxque ibidem moriens Widimerem filium reliquit ſuperſtitem, cui Imperator Glycerius datis muneribus & mandatis perſuaſit, vt quemadmodum Beremundus Thoriſmundi Oſtrogothorum Reguli filius antea fecerat, in Galliam, vbi tum Euticus regnabat, proficiſceretur, & cum Veſigothis hominibus eiuſdem & ſanguinis & linguæ ſuas vires iungeret. Similiter Theodemer, ab Iordane Theodemir; à Senatore Theudimer dictus, maior frater Widimeris, Réxque maioris partis Oſtrogothorum, cui Imperium Orientis depopulandum ſortitò obtigerat, ſolicitatus à Geiſerico pecuniâ cum ſuis inferiore Pannoniâ deceſſit, tranſitóque amne Sauo Naiſum occupauit, quod opidum Ptolemæus Dardaniæ; recentiores Auctores Daciæ Mediterraneæ attribuunt. inde per Vlpianum ingreſſus Theſſaliam, Heracleam & Lariſſam prouinciæ eius vrbes capit ac diripit, atque Theſſalonicam caput Illyrici Orientalis oppugnat: quam cùm facilè recepturus videretur, Leo Aug. per Hilarianum Patricium muneribus datis pacem redemit, iunctóque

fœdere cum Theodemere, Oſtrogothis, qui cum eo erãt, ſedes in prouincia Scythia minore, nimirum Bereum, Cium, & finitima loca conceſſit, vbi armis depoſitis Barbari conſedere.

Leone iuniore Aug. Conſule Leo ſenior deceſſit quo mortuo Imperator Leo minor impulſus à Verina auia & Ariadne matre, conſenſu & auctoritate Senatus capiti Zenonis patris ſui diadema impoſuit in Campo ad VII milliarium ab vrbe Conſtantinopolitana, & coram exercitu Imperatorem eum appellauit, vti Candidus Iſaurus, Theodorus Anagnoſtes, Cedrenus, & Zonaras ſcribunt. Imperarunt ambo ſimul paucis menſibus ita tamen, vt filij nomen patris nomini præponeretur. móxque Leo eodem anno menſe Nouembri obiit, cùm vix annum vnum imperauiſſet: ſolúſque Zeno Orientis Imperium obtinuit. Hic natus erat Seleuciæ in Iſauria patre Ruſumbladeoto nobiliſſimo viro, & Taraſicodiſas, aut (vt Euagrio placet) Aricmeſus vocabatur: ſed cùm Iſauros ad cuſtodiam Leonis Aug. in vrbem Conſtantinopolim adduxiſſet, filiámque eius Ariadnen in matrimonium accepiſſet, & Magiſter militum Orientis eſſet factus, Zeno maluit appellari nomine Iſauri cuiuſdam ethnici Flauij Zenonis, qui ad Conſulatum, & ad Magiſterium militum peruenerat, & accerſitus ab Theodoſio Principe cum magna popularium manu Conſtantinopoli bello preſſæ auxilium tulerat, Imperatoribúſque Theodoſio ac Marciano ob nimiam potentiam ſuſpectus ac timendus fuerat. CCCC-LXXIV

Eodem anno Zeno Aug. fratris filiam, aut, vt ait Malchus, Verinæ Aug. cognatam Iulio Nepoti Patricio, Nepotiani ex Marcellini Patricij ſorore filio, Rauennæ in matrimonium dedit, eúmque ibidem per Domitianum clientem ſuum Imperatorem appellandum curauit: quem ob id Iordanes *Regno legitimo potitum* dicit. Hic eſt Nepos Magiſter militum Dalmatiæ, ad quem Imperatores Leo & Anthemius Auguſti legem miſere Codicis Iuſtiniani libro VI inſertam, datam Kalendis Iuniis Leone Aug. IV Coſ. Igitur Nepos deimprouiſo CCCC-LXXI.
ſuperueniens in Portu Vrbis, quem alij Portum Roma-

num; alij Portum Auguſti vocant, Glycerium Principatu deiecit, tonſúmque Salonæ opidi maritimi Dalmatiæ Epiſcopum fecit, pro Imperio Eccleſiam recturum: (vt Iordanes in libro de ſucceſſione regnorum, & Euagrius tradunt) atque ipſe mox Romæ VIII Kalendas Iulias Imperator eſt conſalutatus. Quamquam Marcellinus in Chronico & Iordanes ſibi non conſentiens in libro de origine Gothorum minimè veriſimiliter ſcribunt Glycerium in Portu vrbis Romæ Epiſcopum conſtitutum eſſe: è quibus Marcellinus inſequenti anno
CCCC-LXXV. Zenone Aug. II Conſule Nepotem Romæ Imperatorem appellatum dicit, ſed à Caſſiodoro Senatore, & Mario refellitur. Vt appareat falſum eſſe, quod Euagrius, ſecutíque eum Paullus Langobardus & Nicephorus Calliſtus aiunt, Glycerium poſt quintum imperij ſui annum expulſum ab Iulio Nepote, & in ordinem coactum: quem conſtat ſextumdecimum imperij menſem non expleuiſſe. falsò etiam Victor in Chronico ſcribit poſt Olybrij mortem Herculanum neſcio quem Oreſtis filium, qui Imperium arripuerat, cum patre ſuo interemtum eſſe, locúmque eius Nepotem inuaſiſſe.

CCCC-LXXV. Eo tempore florebat Fauſtus, ex Abbate Monaſterij Lerinenſis Reiorum Epiſcopus, Maximi in vtraque dignitate ſucceſſor, vir doctrina ac pietate eminens. qui præter Homilias & epiſtolas volumen de Spiritu ſancto, & aduerſus Arianos ac Macedonianos libellum edidit, & de Gratia Dei liberóque arbitrio parum probata ſcripſit: è quibus librum de Spiritu ſancto per Riochatum Antiſtitem ac Monachum, popularem ſuum pro ſe Britannis ſuis miſit. vt in libri IX epiſtola IX ad eum ipſum miſſa tradit Sidonius, quem ſecutus Auitus Vienenſis Epiſcopus, in epiſtola ad Gundobadum Burgundionum Regem, Fauſtum natione Britannum; domicilio Reienſem fuiſſe dicit: cùm Facundus Hermianenſis Epiſcopus, in libro aduerſus Mucianum Scholaſticum, Gallum eum vocet. quod ſi verum eſt, fateri conuenit Fauſtum non in inſula Britannia, ſed in Britannia ciſmarina vel Armoricana, parte prouinciæ Lugdunenſis tertiæ, natum eſſe.

Poſt

Poſt Conſulatum Leonis iunioris Aug. vel Zenone Aug. II Conſule cùm Euricus Veſigothorum Rex, tot turbas occaſionem ſuam ratus, rupto antiquo fœdere ab Oceano & Pyrenæo vſque ad Ligerim Regnum proferre conaretur; Iulius Nepos Imperij fines armis tueri pararet: Epiphanius Ticinenſis Epiſcopus, magnâ vir ſanctitate morum & auctoritate, legatus ad Euricum venit, (ſicuti ſcribit Ennodius) ferocíque Barbaro perſuaſit, vt pacem cum Nepote æquis conditionibus faceret. Sunt, qui exiſtiment Nepotem Aug. Aruernis & Biturigibus, præter quas ciuitates Romanis tum in Aquitania nihil erat reliqui; Eurico ceſſiſſe, atque ex Sidonij libri VII epiſtola VII ad dominum Papam Græcum Maſſilienſem Epiſcopum miſſa id intelligi credant. quæ tamen epiſtola ſi ſemel atque iterum perlecta perpendatur, apparebit Sidonium de tam turpi & ignominioſo fœdere tamquam de re non comperta ſed incertis rumoribus accepta loqui, & cauere ſibi ipſum his verbis: *vt fama confirmat: quantum audio.* Quare idem Auctor in eiuſdem libri II epiſtolis poſterioribus decimâ & XI *periculum ſe à vicinis timere* ait, (hoc eſt à Veſigothis) *inuidiam à patronis*; nimirum Burgundionibus: & *ſemiuſtis muri fragilis anguſtiis clauſum* ſe metu belli dicit: nondum vt tum Aruernos ſub imperio Eurici fuiſſe conſtet. Certè Iordanes in libro de origine Gothorum Auguſtonemetum Aruernorum opidum armis occupatum ab Eurico eſſe indicat. quippe ſcribit eum contemtu tot annuorum, quadrimeſtrium, ac trimeſtrium Imperatorum, prætereà Geiſerici muneribus impulſum, Galliæ obtinendæ cauſâ Romanis bellum intuliſſe, & *Aruernos Galliæ ciuitatem occupauiſſe*: præfuiſſe autem vrbi *Romanorum Ducem*, vel Magiſtrum militiæ *Ecdicium, nobiliſſimum Senatorem*, Auiti Aug. filium, qui poſt diuturnam propugnationem, & multa certamina edita; cùm Veſigothos repellere non poſſet, relictâ hoſti vrbe atque patriâ, in tutiora loca ſeſe receperit. Sigebertus quoque auctor eſt Euricum *Aruernos Galliarum vrbem*, hoc eſt Auguſtonemetum, Nepotis principatu *inuaſiſſe*. Hic eſt Ecdicius, frater Papianillæ vxo- CCCC-LXXV.

ris Sidonij, cui Iulius Nepos promiſſam ab Anthemio ob res aduerſus Veſigothos geſtas Patriciam dignitatem per codicillos contulit: & quem crebris eruptionibus ac furtis magnam Barbarorum ſtragem edidiſſe; priuatis opibus contracto exercitu bellum ſuſtinuiſſe; Burgundionum pauperum ampliùs IV millia ob ſterilitatem procul patriâ vagantium in villis ſuis pauiſſe, & redeunte vbertate frugum in plauſtra impoſitos domum dimiſiſſe inuenio.

CCCC-LXXV. Igitur Euricus Rex Veſigothorum Zenone Aug. II ſolo Conſule, cùm Auguſtonemetum Aruernorum diu multúmque fruſtra tentatum vel armis, vel conditionibus iuris ſui feciſſet; Victorium Comitem, quem Gregorius Ducem appellat, opido præſidere iuſſit: & Sidonium Epiſcopum, virum Romani animi, muris Liuianæ millia paſſuum XI à Carcaſſone diſtantis incluſit: vnde poſtea Leonis Eurici conſiliarij curâ ſedi ſuæ eſt reſtitutus. nec dubito, quin Euricus potitus Aruernis, eodem tempore eadémque opera Auaricum Biturigum, & Cæſarodunum Turonum occuparit. At Iulius Nepos Aug. Ecdicium Patricium, quem relictis Aruernis tuta in loca conceſſiſſe compererat, ex Gallia euocauit ad ſeſe, & Oreſtem in eius locum Magiſtrum militiæ conſtituit. Hîc notandum eſt malè Gregorium exiſtimâſſe Euricum Regem Veſigothorum XIV regni ſui anno Aruernis potitum eſſe: cùm ſcribit Victorium Ducem ab Eurico anno regni quartodecimo ſeptem ciuitatibus, in primis Aruernis præpoſitum fuiſſe; & annos nouem Auguſtonemeti vel Aruernis verſatum eſſe, cúmque ibi alienas vxores iniret, metu mortis ex vrbe Romam profugiſſe, atque à Romanis ob libidinem ſaxis obrutum eſſe, ante quadriennium quàm Euricus decederet, quem ait Gregorius XXVII regni ſui anno obiſſe, cùm annum imperij XIX non ſit tranſgreſſus.

Oreſtes Tatulli Pannonij filius vxorem duxerat Petouionenſem, patre Romulo genitam Valentiniani Principis Comite, multis legationibus pro Rep. obitis claro, ex eáque filium Romulum Auguſtum ſuſceperat, quem

veteres Hiſtorici ob pueritiam Auguſtulum; recentiores Auctores Euagrij vitiata exemplaria ſecuti pro Romulo Momyllum magno errore appellant, & qui in nummis Dn. Romulus Auguſtus P. F. Aug. dicitur. Is quòd habitabat in prouincia Sauia, parte veteris Pannoniæ, Attilæ Hunnorum Regi ſubiecta, Notarius Barbari fuerat, & ſcribendarum nomine eius epiſtolarum officio fungebatur, à quo etiam non raró cum mandatis ad Theodoſium Aug. Conſtantinopolim miſſus eſt: poſt Attilæ obitum in Italiam reuerterat, & Patriciam dignitatem erat conſecutus. Tum verò ab Iulio Nepote Magiſter militum factus, tantáque poteſtate inſtructus ducendum in Veſigothos exercitum in auctorem dignitatis ſuæ conuertit: Rauennam omnibus copiis occupauit: fugatúmque Nepotem V Kal. Septemb. imperij menſe XV conſcenſa naui Dalmatiam, cui poſt Marcellinum auunculum præfuerat, petere coëgit: Romulúmque filium ſuum admodum puerum Rauennæ pridie Kal. Nouembr. poſt Nepotis fugam menſibus II Imperatorem fecit, ac cum Geiſerico Rege Vandalorum fœdus iunxit. Auctor Chronici cuiuſdam nuper editi ſcribit Nepotem Aug. metu Oreſtis Patriciij, qui opprimendi ſui cauſâ cum exercitu Rauennæ appropinquabat, ſe in nauem contuliſſe, & ab vrbe Rauenna Salonam fuga petiiſſe, quod in opidum Glycerium ſpoliatum Imperio ſub Epiſcopatus titulo paullo antè relegauerat. Diſſentit Iordanes à ceteris eorum temporum Hiſtoriæ ſcriptoribus: quippe tradit Oreſtem, accepto ab Iulio Nepote exercitu cùm diſceſſiſſet Româ, tamquam in hoſtes proficiſceretur, Rauennam perueniſſe, ibíque Romulum Auguſtulum filium Imperatorem appellandum curauiſſe: quo audito Nepotem relictâ vrbe Româ in Dalmatiam fugiſſe.

Baſiliſco II & Armato Coſſ. Zeno Aug. Verinæ Aug. ſocrus ſuæ & Baſiliſci fratris eius inſidiis circumuentus, vnà cum Ariadne vxore fidiſque amicis aduerſa tempeſtate in Iſauriam fugit: & adiutore Theoderico Triarij Baſiliſcus Senator, Conſularis vir Imperium Orientis arripuit: cuius iuſſu Patricius Magiſter officiorum, CCCCLXXVI.

Ff ij

cui Verina adamato nubere & Imperium conciliare voluerat, occiſus eſt. ac inſequenti anno poſt Conſulatum Baſiliſci II & Armati, póſtque menſes XX, quàm Conſtantinopoli expulſus fuerat, Zeno pecuniâ corruptis Baſiliſci ducibus recuperauit Imperium. vt docent Simplicij Papæ epiſtolæ II: altera Baſiliſco II & Armato Coſſ. IV Idus Ianuar. data, qua Zenonem hortatur, vt pro Imperatore quædam agat: altera data poſt Conſ. Baſiliſci II & Armati VIII Idus Octobr. qua eidem de recuperato Imperio gratulatur: & leges Imper. Zenonis Aug. duæ Codicis Iuſtiniani libro V inſertæ: prior ad Ælianum Præf. Præt. miſſa, & data Kalend. Ianuar. Baſiliſco II & Armatio Coſſ. poſterior ad Sebaſtianum P.P. data X Kal. Mart. ſupradictis Coſſ. ex quo intelligitur errare Marcellinum & Victorem, qui Zenonem in II Conſulatu pulſum, Baſiliſco II & Armato Coſſ. Imperium recepiſſe tradunt.

CCCC. LXXVII.

CCCC. LXXVI. Baſiliſco II & Armato Coſſ. Odoacer Ediconis filius, non eius, quem Edeconem Hunnum Priſcus vocat, ſed eius, quem Iordanes *Edicam Scirorum Primatem* appellat, Italiæ Regnum occupauit: de quo pauca dicenda ſunt. Odoacer apud Eugepium de vita Seuerini Abbatis nunc Odouachar; nunc Odobagar; interdum Otachar vocatur, & cum quibuſdam Barbaris veniſſe in Italiam dicitur, iuuenis procerus, viliſſimis pellibus veſtitus, móxque (vt Seuerinus proficiſcenti prædixerat) Regnum eius obtinuiſſe. Hunc mendosè Agathias in libro primo aduenam Turenum pro Turcilingo; Marcellinus quoque in Chronico *Gothorum Regem* magno errore appellat, cùm poſtea ab Gothis bello victus ſit & occiſus. Falsò eumdem Iordanes in libro de ſucceſſione regnorum *natione Rugum* fuiſſe ait, quippe quem poſt ſubactam Italiam Rugis bellum intuliſſe conſtat. Eum idem Auctor in libro de origine Gothorum *Odouacrem Turcilingorum Regem* gentis ignobilis vocat, & ſecum Sciros, Erulos, ac variarum nationum auxilia habuiſſe tradit, quibus fretus Italiam occupauerit. Sciri autem, quos Sozomenus Scirros, Sidonius Sceros appellat; & Eruli, vel Eluri, Scythicæ gentes tum ſuper

Danubium colebant. Igitur Odoacer Baſiliſco II & Ar- cccc. LXXVI
mato Coſſ. ab extremis finibus Pannoniæ Italiam petit, & itinere per Noricum facto, atque Alpibus Iuliis ſuperatis, cum magna Scirorum & Erulorum manu primùm Venetiam ingreditur, mox Liguriam. (ſic tum regionem Tranſpadanam vocabant) ibi Oreſtem Patricium Imperatoris patrem victum acie Ticini obſidet, potitúſque opido viuum capit, & tranſito Pado apud Placentiam Æmiliæ vrbem occidi iubet: atque Paullum fratrem eius ad Pineta prope Claſſem portum Rauennatem prœlio pulſum interficit: deinde Rauennam ingreſſus Romulo Auguſto Imperium abrogauit, miſeratúſque formam ac ætatem eius, quamquam inſtigantibus in cædem amicis, puero non ſolùm vitam, ſed etiam ſex ſolidorum millia annua dedit, in Lucullanum Campaniæ caſtellum cum propinquis ſuis amoto, quod Senator in libri VIII epiſtolâ XXV, & Gregorius Magnus caſtrum Lucullanum; Suetonius villam Lucullianam appellat. Ita Odoacer occupatâ Italiâ, abolito in Occidente Imperatoris nomine, ſine purpura regióque inſigni Regis nomen aſſumſit. Quæ Romanis Orientalibus, vel Græculis cauſa fuit eos, qui poſtea Italiæ Occidentíſque Imperium obtinuerũt, Latino nomine Ῥῆγας vocandi. adeò vt ægrè nec niſi belli metu Imperator Michaël leges pacis à Carolo Magno, quem Romanorum Imperatorem Auguſtum vocari indignabatur, dictas acceperit, quibus ipſum per legatos Αὐτοκράτορα, & Βασιλέα appellare iubebatur: Baſiliúſque Macedo homo ignobilis, Saracenis & Bulgaribus obnoxius, Ludouicum Aug. Caroli Aug. pronepotem per litteras monuerit, ne alienos titulos & indebita honorum vocabula vſurpare perſeueraret, ſed vnum Baſilium Βασιλέα τῶν Ῥωμαίων Cæſarem Auguſtum; ſe tantummodò Ῥῆγα τῶν Φράγγων & eſſe & dici oportere meminiſſet. Quare Willelmus Tyriorum Archiepiſcopus in Hiſtoriæ libro ſextodecimo tradit Græcos iniquo tuliſſe animo Germanorum Regem, velut Imperij æmulum, & Conſtantinopolitano Imperatori dignitate æqualem, *Imperatorem Romanorum* dici, eáque appellatione plurimùm de-

trahi Principis ſui maieſtati exiſtimauiſſe, *quem ipſi* Μονάρχην, *tamquam Romanorum vnicum & ſolum Imperatorem* appellarent. Quaſi verò non Βασιλεὺς tam Regem quàm Imperatorem ſignificet, multóque ante Imperatores Romanos non magnarum gentium modò; ſed etiam vnius vrbis Regibus ab veteribus Græcis hoc nomen delatum fuerit: aut quaſi non Imperatores ipſi & Auguſtæ, Reges ac Reginæ ab Auctoribus ſæpe dicantur. Certè, vt alios omittam, Plinius Secundus initio libri XXIX Valeriam Meſſallinam Aug. Claudij Cæſ. *Reginam* vocat. Claudianus quoque in Epithalamio Honorij Aug. & Mariæ Mariam *Reginam* appellat. & Seuerus Sulpicius in libris de vita Martini Conſtantium Principem Conſtantini Maximi filium, *Regem*; Valentinianum maiorem & Clementem Maximum ſæpiùs *Reges* quàm *Imperatores*; Maximi autem coniugem *Reginam* ſemper nuncupat. Similiter Hydatius prouinciæ Callæciæ Epiſcopus in Chronico Pulcheriam pro Auguſta *Reginam* vocat. & Marcellinus Comes Illyricianus Imperatorem Theodoſium minorem, *Theodoſium Regem*; & vxorem eius *Eudociam Reginam* appellat. Sed nimirum Græculi hoſce imperij titulos ſtudioſiùs quàm Imperium ipſum ſemper ſeruauere, quanto magis eos amplificaſſent, tanto potentiores ſe habendos rati. Sic poſtea Comneni, ac Palæologi Principes, quantum imminuto Imperio tantum vanitate creſcente, Aulicorum cateruas augebant: & dum foris premebantur à Turcis, pro Euphrate ac Nilo Mæandro clauſi & Eurymedonte amne Pamphyliæ, nouas domi dignitates excogitabant. cúmque antea Auguſti, Traiani, Antonini, Seueri, Diocletiani quoque, & Conſtantini florentiſſimis rebus Romanis non aliter quàm Αὐτοκράτορες Καίσαρες Σεβαστοὶ dicerentur: ipſi filios, fratres, ac generos ſuos Δεσπότας, Σεβαστοκράτορας, Καίσαρας, Πρωτοσεβάστους, Πανυπερσεβάστους; ac Πανυπερσεβεστάτους appellari iubebant, vt viderentur pluſquam Imperatoribus & Auguſtis imperare. Ceterùm, vt redeam vnde digreſſus ſum, Auctor Chronici ab Ioanne Cuſpiniano editi ſcribit Baſiliſco

CCCC. LXXVI. II & Armato Coſſ. Odoacrem X Kal. Septemb. Regem

ſalutatum eſſe, Oreſtémque Patricium Placentiæ V Kal. Septembr. Paullum apud Rauennam pridie Nonas Septembres occiſum. Ego Caſſiodoro Senatori, Auctori Chronici à doctiſſimo viro Henrico Valeſio fratre meo vulgati, Sigeberto, ceteríſque aſſentiri malo, qui Oreſte & Paullo interfectis Odoacrẽ Regem appellatũ dicunt.

Non fuit contentus Odoacer finibus Italiæ. itaque Baſiliſco II & Armato Coſſ. Siciliam Vandalicis latrociniis CCCC-
& opidorum expugnationibus diutiſſimè infeſtatam ac LXXVI.
vaſtatam (vti ait Victor Vticenſis) pacto tributi recepit ab Geiſerico Rege Vandalorum: ac poſt Conſulatum Baſiliſci II & Armati Bracilam Comitem, quem qui- CCCC-
dam Brauilam appellant, ſibi ſuſpectum V Idus Iul. Ra- LXXVII.
uennæ interemit. Idem Senatum Rom. & Romulum legatos ad Zenonem Aug. mittere coëgit, qui Imperij inſignia, & omnia ornamenta Palatij ad eum reportarent, dicerént que Occidentales proprio Imperatore non indigere, ſed communem vtrique Orbi vnum Imperatorem Zenonem ſufficere: ob id Odoacrem ab ipſis promotum eſſe, virum Reip. defendendæ idoneum, & belli pacíſque artium peritum: orare ſe nomine Senatus, atque obſecrare Zenonem, vt Patriciam ei dignitatem codicillis, & Italiam adminiſtrandam daret. Legatis Zeno Aug. reſpondit è duobus, quos ex Oriente Imperatores accepiſſent, Anthemium ab Senatoribus occiſum; Iulium Nepotem in Dalmatiam expulſum eſſe: cui viuo parere eos, ac neminem alium præferre oportere. Odoacrem rectè atque ordine facturum, ſi à Nepote Aug. Patriciam dignitatem peteret, votíque ſui compos factus veſtitu & habitu Romanis conueniente vteretur, & Imperatorem, à quo tantum honorem aſſecutus eſſet, beneficij memor coleret. Nihilominus Zeno in litteris, in quibus Patriciam dignitatem Odoacri negabat, Patricium eum appellauit. Alius à ſuperiore legationis mentionem facere videtur Candidus Iſaurus in libro Hiſtoriæ II apud Photium, cùm ait, poſt Imperatores Nepotem & Auguſtulum expulſos, Odoacrem Italiæ & vrbis Romæ imperium obtinuiſſe: Gallóſque, quotquot adhuc Romanæ ditionis erant, tu-

multum mouiſſe, ac Odoacris imperium aſpernatos eſſe: atque cùm ipſos; tum Odoacrem de ea re legatos miſiſſe ad Zenonem Aug. qui in Odoacrem magis ſtudiis inclinauerit. Eo ipſo tempore, quo legatos ad Zenonem Senatus miſerat, legati à Iulio Nepote venerunt Conſtantinopolim, qui Zenoni receptum recens Imperium, & Baſiliſcum Tyrannum oppreſſum gratularentur: orarént que, vt cùm idem paſſus eſſet, quod Nepos; non ignarus mali calamitoſo opem ferret, eúmque ad recuperandum Principatum auxiliis & pecuniâ iuuaret. Legatis quid Zeno reſponderit, Malchus non ſcribit, ſed Theodericum Valameris filium, Oſtrogothorũ Regem, atque Patricium,
CCCC-LXXIX. Zenone Aug. III Coſ. poſt depopulatam Græciam cum Adamanrio Patricio de pace agentem dixiſſe prodit paratum ſe eſſe, ſi Imperator iuberet, ex Dalmatia Nepotem expellere. vt videatur Zeno Aug. opprimendi Nepotem magis quàm in Imperium reducendi conſilium iniiſſe. Et
CCCC-LXXX. ille miſer anno V poſt amiſſum Imperium Baſilio iuniore Conſule V II Idus Maias inſidiis Glycerij Epiſcopi Salonitani, quem Principatu deiecerat, petitus ac circumuentus periit, ſicuti Malchus ſcribit: vel (vt auctor eſt Marcellinus) Viatoris & Quidæ Comitum ſuorum ſcelere haud procul ab opido Salona ſua in villa oppreſſus eſt & occiſus. Hunc Ouidam natione Gothum, Caſſiodorus Senator in Chronico Odiuam mendosè appellat, & inſequenti anno Placido V. C. Coſ. in Dalmatia, quam interemto Nepote ſibi vindicabat, ab Odoacre victum & cæſum eſſe tradit.
CCCC-LXXVI. ii Baſiliſco II & Armato Coſſ. ſub anni exitum Geiſericus Rex Vandalorum & Afrorum deceſſit: quem Hy-
CCCC-XXVII. datius ait anno IV poſt Honorij Aug. interitum Gunderico fratri ſucceſſiſſe, & inſequenti anno cum omnibus Vandalis menſe Maio Hiſpaniæ finibus emigrauiſ-
CCCC-XXVII. ſe: Proſper in Faſtis meliùs Hierio & Ardabure Coſſ. ex prouincia Bætica tranſiiſſe in Africam dicit. Obiit Geiſericus anno regni ſui & aduentus in Africam L, non (ſicuti Iſidorus putat) LX, poſt captam Carthaginem XXXVII menſe III: quam vrbem XIV Kalend.
CCCC-XXXIX. Nouemb. Theodoſio XVII & Feſto Coſſ. non (vt ait

Hy-

Hydatius) anno XV poſt Honorij mortem, hoc eſt cccc-xxxviii.
Theodoſio XVI & Fauſto Coſſ. occupauerat, Regnúque
ſedem delegerat. vnde à Damaſcio Carthaginenſium
Rex appellatur. Victor Tununenſis Epiſcopus magno
errore deceſſiſſe Geiſericum ſcribit XL regni anno Ru-
ſticio & Olybrio Coſſ. qui eſt annus XXXVIII poſt ad- cccc-lxiv.
uentum in Africam Geiſerici, ante eius obitum XIII.
Idémque Hunericum Geiſerici filium regnauiſſe annis
VII menſibus VI, & tamen Zenone Aug. III Conſule cccc-lxxix.
obiiſſe dicit, id eſt anno XV poſt Conſulatum Ruſticij
& Olybrij. Mortuus eſt autem Hunericus Theoderico
& Venantio Coſſ. cuius regni annos V Victor ad Gun- cccc-lxxxiv.
thamundi ſucceſſoris eius duodecim annos adiunxit,
vt in trium inſequentium Regum annis digerendis
temporum ei ratio conſtaret.

Poſt Gundicarium parentem ſuum apud Burgundiones regnaſſe Gundiucum, & Chilpericum in libro III diximus. è quibus Chilpericum Andreas Duchenius Gundiuci filium, fratrémque Gundobadi fuiſſe falsò tradit: cùm Auiti principatu, nimirum anno LXI ante Gundobadi interitum, Chilpericus vnà cum Gundiuco iam in Burgundia regnaret, vt prodidit Iordanes. Gundiucum autem vel Gundeucum Fredegarius Gundiochum; Ado mendosè Gundoueum; Gregorius Gundiuicum appellat, ac genus eum duxiſſe ait ab Athanarico Rege Teruingorum Gothicæ gentis, qui populares Chriſtianos variis ſuppliciis affecit, & Regno expulſus à ſuis, Conſtantinopoli Theodoſio maiore imperante deceſſit: quo tempore Teruingi cum Taifalis in Dacia vetere Tranſdanubiana; Burgundiones in Germania ſedes habebant, alteri ab alteris multis magníſque regionibus ac fluminibus diuiſi. tamen Agathias quoque Burgundiones noſtros, Burguziones gentem Gothicam vocat. Gundiuco IV filij fuerunt Gundobadus; Godegiſilus; Chilpericus, vel Hilpericus; & Godomarus, qui & Gundomarus, ac Gotemarus dicitur. Hi poſt patris patruíque mortem circa initia regni Odoacris apud Burgundiones regnare cœperunt: cùm iam Gundiucus & Chilpericus regiones ripis fluminis Rhodani

Araríſque proximas, quas Magiſtri militum ipſi à Barbaris antè defenderant, & in poteſtate Imperatorum Rom. retinuerant, poſt euerſum Occidentis Imperium egentes præſidij nec inuitas Sapaudiæ ſuæ adieciſſe nt. Hos fratres excepto Chilperico Chrothildis patre Arianos cum popularibus ſuis fuiſſe videtur indicare Gregorius initio libri III Hiſtoriæ. quippe Godegiſilum, Gundobadum, & Godomarum Hæreticos vocat, atque ob hæreſim Regnum ſimul & animas perdidiſſe ait, non omiſſurus Chilpericum eorum fratrem, ſi & ipſe Arianus fuiſſet.

Circa idem tempus eadem, quâ Burgundiones, occaſione inuitatus Euricus Veſigothorum Rex per Hiſpaniam & Galliam longè latéque Regni terminos promouebat. Auctor eſt Iordanes Geiſericum miſſis ad Euricum & Theodemerem Reges legatis cum muneribus id egiſſe, vt Veſigothis Occidentem; Oſtrogothis Imperium Orientis vaſtantibus, ipſe quietus & à Leonis ac Zenonis inſidiis tutus in Africa regnaret. Igitur Euricus Pompelonem, Cæſarauguſtam, Tarraconem, ac totam Hiſpaniam ſuperiorem ſub ditionem ſuam ſubiunxit, reuerſúſque in Galliam Arelatum, & Maſſiliam Græcorum cepit, & victis Burgundionibus Veſigothici imperij æmulis, quibuſcum poſtea pacem fecit, vſque ad Alpes Liguſticas, vel Maritimas fines Regni prolatauit. Auctor Appendicis, quæ Chronico Victoris Tununenſis Epiſcopi inſerta eſt, Anthemij principatu Ior-
CCCC-LXX. dane & Seuero Coſſ. vrbes Arelatum ac Maſſiliam à Gothis occupatas falsò dicit. quippe Procopius in belli Gothici libro I tradit Odoacrem, quem, quòd iniuſſu Zenonis Aug. in Italia regnauerit, *Tyrannum* appellat, iacentes inter Rhodanum & Alpes terras Veſigothis donauiſſe. Quo magis miror Gregorium in Hiſtoriæ libro II prodere prouinciam Maſſilienſem Chlodouei principatu ſub Regum Burgundionum imperio fuiſſe. cùm non ſolùm Arelatum, Maſſiliam, Aquas Sextias, Forum Iulij, Antipolim, Diniam, Sanitium, ſed etiam Auenionem Alarico Eurici & Ragnahildæ filio
IↃVI. paruiſſe ex Epiſcoporum, qui permiſſu eius Meſſalla Coſ.

Agathæ conuenere, ſubſcriptionibus cognoſcam: & cùm apud Fredegarium in Chronico, atque in teſtamento Caroli Magni Prouinciam à Burgundia diſtingui animaduertam.

Quid rerum interea reuocatus in Galliam Childericus egerit, quot & quantas victorias ex hoſtibus tulerit, quemadmodum vſque ad flumen Ligerim Regnum protulerit, ſcire difficile eſt. ſiquidem Gregorius, cetérique noſtri Hiſtorici veteres paucis tantùm memoriæ prodidere ab Francis Coloniam Agrippinam expugnatam, adeò vt Ægidius multis ſuorum amiſſis ex vrbe profugeret: depopulatíſque agris, qui intererant, coloniam Auguſtam Treuirorum captam, & incenſam eſſe: ac Childericum Regem Francorum magnâ manu ad Aurelianos, hoc eſt Genabum Carnutum contendiſſe, ibi prœlia commiſiſſe, agrúmque vrbis vaſtauiſſe. Sub id tempus Adouacrium, quem Gregorius Odoacrium, Fredegarius Odouacrum Saxonum Regem appellat, nauibus Galliam petiiſſe, & flumine Ligere ſubeuntem Iuliomagum, vulgò Andecauos dictum veniſſe, magnam in opido cædem feciſſe, cognitáque Ægidij morte ab opidanis & finitimorum locorum incolis obſides accepiſſe. tum Paullum Comitem cum Gallis, quos Romanos vocant, & cum Francis auxiliariis bellum intuliſſe Gothis recenti victoria de Riothimo Britannorum Rege exſultantibus, atque ex eorum agro prædas egiſſe. poſtridie autem eius diei, quo die Adouacrius Iuliomagum intrauerat, Childericum deimprouiſo ſuperueniſſe, interfectóque Paullo Comite, qui ei præerat, vrbem per vim occupauiſſe: Adouacrium naue profugiſſe. (quamquam quidam auctores ſunt Iuliomagum abſente Adouacrio ab Childerico captum) deinde ab Gallis prœlio fuſos, fugatóſque Saxones inſequentibus victoribus multos ſuorum gladio amiſiſſe: inſulas Ligericas, in quibus tamquam in ſtationibus opportunis deponendæ prædæ causâ hiberna muniuerant, cum magna ſtrage à Francis captas euersáſque eſſe. poſtea Adouacrium Saxonum Ducem cum Childerico pacem ac fœdus iniiſſe, & iunctis ambos viribus in Ala-

mannos, qui partem Galliæ peruaſerant, expeditionem
feciſſe: quibus victis Childericum Francorum Regem,
cùm Samarobriuam Ambianorum reuerteretur, morbo
CCCC-LXXXI. interiiſſe XXIV regni anno vertente, hoc eſt Placido
V. C. Conſule.

Ceterùm notare conuenit, id quod vetus Auctor
Hiſtoriæ Francicæ tempore Gregorio proximus, Hinc-
marus in libro de vita Remigij, & Sigebertus ſcribunt,
Coloniam Agrippinenſem & Auguſtam Treuirorum à
Francis captas ſuprà dici, non (vt putat Rorico Mona-
chus) ab Childerico. quippe Coloniam Agrippinam
Vbiorum, Chlodoueo regnante, Sigiberti ſenioris cog-
nomine Claudi Francorum Regis ſedem fuiſſe tradit
Gregorius in Hiſtoriæ libro II, quæ vrbs ſi à Childe-
rico occupata fuiſſet, nemini alij quàm Chlodoueo eius
vnico filio ac ſucceſſori fuit haud dubiè paritura. Ex
quo intelligitur Coloniam ſaltem (ne de Treuiris lo-
quar) à patre Sigiberti Regulo partis Francorum, &
propinquo Childerici Regis expugnatam, ac filio cum
Regno relictam eſſe. Aurelianos autem Hincmarus de
vita Remigij, Aimoinus ac Sigebertus, ab Childerico
captos aiunt: è quibus Aimoinus prodit Childericum
apud Aurelianos pugnauiſſe cum Adouacrio Saxonum
Duce, quem victum fugientémque perſecutus Iulio-
magum Andecauorum cùm non reperiſſet, vrbem ip-
ſam expugnauiſſe, Paullúmque Comitem interfeciſſe, at-
que ita vſque ad flumen Ligerim prolato Regno ſuo Au-
relianos & Andecauos capita gentium adieciſſe. Et ita
de Aurelianis videtur ſenſiſſe Gregorius: tametſi enim
in libri II capite XVIII tantùm tradit Childericum
ad Aurelianos pugnas commiſiſſe: tamen in huiuſce ca-
pitis inſcriptione ait *Childericum Aurelianos; Adoua-
crium Andecauos veniſſe*: vt intelligamus, quemadmo-
dum Adouacrius Andecauos ceperit, ſic & Childeri-
cum Aurelianis potitum eſſe.

Saxones quidem & tùm, & ſæpe antea modò ſoli,
modò iuncti finitimis Francis, oram Galliæ Belgicæ, &
Lugdunenſis latrociniis infeſtauerunt, adeò vt in tractu
Armoricano, & in prouincia Belgicâ II circa Granno-

nam & Marcos, quemadmodum & in inſula Britannia, *Litus Saxonicum* ab his prædonibus populatoribúſque ſuis ſit cognominatum. multíque Saxones non contenti præda Gallicana, iam abolito in partibus Occidentis Imperatoris nomine, in finibus Baiocaſſium conſederunt, quos Saxones Baiocaſſinos Gregorius in Hiſtoriæ libro V ac X appellat, & quorum pagum Carolus Rex Francorum, Ludouici Aug. filius in legibus Siluaci latis *linguam Saxonicam* vocat. multi etiam ex eadem gente in agro Namnetico ſedem cepere, quamobrem Venantius Fortunatus in Carminum libro III Felicem Namneticum Epiſcopum Saxones manſuefeciſſe, & Chriſtianis myſteriis initiauiſſe ſcribit.

Similiter Alamanni non contenti Sueuiâ & Rætiæ parte maiore, tranſito Reno in finibus Galliæ, quam incurſionibus ſæpe vaſtauerant, conſedere: agrúmque Heluetium, monte Iura ab Sequanis; lacu Lemano ac flumine Rhodano à Sapaudia & prouincia Viennenſi diuiſum, armis occupauere, Alamanniámque appellauere. quorum Alamannorum Gallicanorum Seruius Honoratus Grammaticus in Georgicôn libri IV verſum CCLXXVIII, & Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus in Originum libro IX mentionem faciunt: quippe ſcribunt *populos habitantes iuxta Lemanum fluuium*, eum, de quo Annæus Lucanus loquitur, (lacum debuerunt dicere) *Alemanos vocari*. Seruius autem Flauio Honorio imperante viguit, vt appareat eius principatu Alamannos in agro Heluetio iam ſedem habuiſſe. Præterea Gregorius Epiſcopus Turonicæ Eccleſiæ tradit *Iura deſerta inter Burgundiam & Alamanniam* (hoc eſt inter Sequanos, & Heluetios) *ſita vrbi Auentico adiacere*, qua in Alamannia eremóque Lupicinus ac Romanus fratres tria Monaſteria ſtatuerint. Hi ſunt Alamanni, quos Fredegarius in Chronico, bello ciuili inter Theodobertum ac Theodoricum germanos orto, cum Tranſiurenſibus, id eſt cum Sequanis pugnauiſſe ait, & à quibus Aimoinus in Hiſtoriæ libro I, ac Hugo Monachus pagos Heluetiorum incoli produnt.

Seuerino iuniore, & Trocundo Coſſ. regnare cœpit CCCCLXXXII.

Chlodoueus, Childerici Francorum Regis filius, XV annos natus, cuius de nomine, quo nullum peiùs acceptum, aut ſæpiùs mutatum fuit, pauca dicenda ſunt. Alcimus Ecdicius Auitus Viennenſis Epiſcopus, Venantius Fortunatus Preſbyter in Carminum libro IX, & quidam alij Chlodouechum Regem eum appellant. ipſe in epiſtola ad Eccleſiæ Gallicanæ Epiſcopos poſt victum Alaricum miſſa Chlothouechum Regem ſe vo-
IↃXI. cat. Similiter Epiſcopi, qui Felice Conſule in vrbe Aurelianis conuenerunt, *Dominum ſuum, Catholicæ Eccleſiæ filium, Chlothouechum glorioſiſſimum Regem* nuncupant. Idem apud Caſſiodorum Senatorem Luduin; & apud Iordanem Lodoin Rex Francorum, vtrobique corruptè pro Luduui, & Lodoui dicitur. Certè in præfatione legis Salicæ *Lodoueus pulcher, & inclytus*; in libello de vita Romani Rotomagenſis Epiſcopi Ludouius; nonnumquam in veteribus libris Clodouius, & cum adſpiratione Hludouuius appellatur. Agathias Scholaſticus in rerum geſtarum Iuſtiniani Aug. libro I hoc nomen, quod ore Græco concipi nequibat, corrupit, & omiſſâ litterâ vnâ pro Chlothoueo Chlothoæum dixit. Paullus Langobardus, & Freculfus Lexouiorum Epiſcopus Ludouicum vocant; Hincmarus quoque de vita Remigij Chludouuicum, & Chlodouuicum, vel Hludouuicum, maximum omnium ante ſe Franciæ Regum, fortiſſimúmque; Sigebertus in Chronico Ludouuicum. Denique Imperator Ludouicus Pius ei ipſi Principi ſe cognominem eſſe ait apud Frodoardum in Hiſtoriæ Remenſis libro II, qui Auctor nunc Clodoueum; nunc Ludouicum, Ludouuicum, & Lodouicum nuncupat: quemadmodum Herimannus in Chronico Ludouuicum, eumdem & Chlodoueum magnum Francorum Regem eſſe, dicíque non ſemel tradit: & Aimoinus in Hiſtoriæ libro IV Chlodoueum Dagoberti filium, Hlodouicum etiam vocatum ſcribit. ex quo intelligitur Chlodoueos Francorum Reges à Ludouicis non magis, quàm Chlotharios ab Lothariis diſtingui oportere. In veteri ſtemmate, quod edidit Andreas Duchenius, Chlodoueus noſter Childeuius appellatur, & Chlode-

rici, hoc eſt Childerici, filius; Chlodebaudi nepos; Chludij, vel Chlodionis pronepos; Faramundi abnepos; Hlodmari frater; Hildeberti, Theoderici, & Hlotharij pater fuiſſe dicitur, nullâ factâ Merouei mentione, quem Chlodouei auum paternum fuiſſe conſtat. Hlodmarus quidem, qui Chlodouei frater ibi appellatur, videtur pro Chlodomere vno è quatuor eius filiis ac ſucceſſoribus poſitus eſſe.

Venantio & Theoderico Coſſ. Euricus Veſigothorum Rex XIX, vel (vt quibuſdam placet) XIIX regni ſui anno Arelati, herede Alarico filio, exceſſit è vita: quem Auctor Appendicis Chronico Victoris Tununenſis Epiſcopi inſertæ Leone Aug. III & Tatiano Coſſ. interfecto fratre Regnum inuaſiſſe, ac Symmacho V.C. ſolo Conſule, hoc eſt vndeuiceſimo pòſt anno obiiſſe, & tamen XVI tantùm annis regnauiſſe tradit; Gregorius maiori errore XXVII. Eo regnante Veſigothi leges ſcriptas habere cœperunt, apud quos antè mos maiorum pro legibus erat. Euricum autem, quem modò Eoricum, modò Euarigem appellat, non multo antequam interiret, Catholicos in Galliis, præſertim in Nouempopulana & *vtraque Germania* perſecutum eſſe in Hiſtoriæ libro II prodit Gregorius, *truncaſſe paſſim* de Deo rectè ſentientes, Arianámque hæreſim exoſos: Clericos in vincula conieciſſe: Sacerdotes partim in exſilium egiſſe, partim interfeciſſe: & Eccleſiarum aditus ſpinis obſerari iuſſiſſe: exſtare hodiéque Sidonij epiſtolam ad Baſilium Epiſcopum ea de re ſcriptam. Et ita quidem Gregorius loquitur: at Apollinaris Sidonius in ſupradicta epiſtola, quæ in Epiſtolarum libro VII ſextum locum obtinet, tantùm ait Crocum & Simplicium Epiſcopos ſedibus ſuis expulſos, relegatóſque eſſe: & apud Burdigalenſes, Petrocorios, Rutenos, Lemouices, Gabales, Eluſates, Vaſates, Conuenas, Auſcos, ac pleraſque alias vrbes, hoc eſt in Aquitania prima, Aquitania ſecunda, & Nouempopulis, *ſummos Sacerdotes morte truncatos*, id eſt ſua morte mortuos, nec vllos Epiſcopos in defunctorum locum ſubſtitutos eſſe: deſertas ruſticas parochias: & aut la-

Margin: CCCC. LXXXIV. — CCCC. LXVI. — CCCC. LXXXV.

pſa Eccleſiarum culmina; aut *valuarum cardinibus auulſis Baſilicarum aditus vepribus obſtructos*: eámque *Catholici ſtatus valetudinem occultam* appellat, ac Euricum *non tam Romanis vrbibus, quàm legibus Chriſtianis inſidiaturum* videri ſibi ſcribit. Ex quo iudicari poteſt, qua fide Gregorio credere nos oporteat, qui ſic Auctores intellexerit. *Geminam* autem *Germaniam* vocat ſuprà Gregorius vtramque prouinciam Aquitaniam, credo quòd ab Veſigothis gente (vt putabat) Germana teneretur: videtúrque imitatus more ſuo Apollinarem Sidonium, qui prouinciam Lugdunenſem primam in libri V epiſtola VII *Lugdunenſem Germaniam* appellauit, propterea quòd à Chilperico priore, Magiſtro militum, & Rege Burgundionum gentis Germaniæ poſſidebatur.

Ægidius Magiſter militum, atque Patricius, natione Gallus, moriens filium reliquerat ſuperſtitem nomine Syagrium, quem Gregorius *Romanorum*, hoc eſt Gallorum, *Regem*; Fredegarius & Aimoinus *Romanorum Patricium*; *Principem Romanorum* Hincmarus appellat: quòd forſitan nonnullas regionum vrbiúmque Galliæ, quas pater eius in poteſtate Imperatorum retinuerat, poſt euerſum Occidentis Imperium in formulam regni redegiſſet. In eum Chlodoueus, non ignarus occupati ab Ægidio paterni Regni, hereditarium odium exercebat, & claras Galliæ Belgicæ vrbes ab homine Gallo tamquam æmulo imperij ſui teneri indignabatur. Igitur V regni anno Decio & Longino Coſſ. coactis omnibus copiis, Ragnachario etiam Rege partis Francorum cognato ſuo à Camaraco accito, bellum Syagrio infert, ingreſſúſque fines Sueſſionum diem pugnæ locúmque ab eo petit. nec Syagrius detrectauit certamen, victúſque acie Toloſam ad Alaricum Veſigothorum Regem perfugit. Eo bello Chararicus Francorum Regulus accerſitus à Chlodoueo procul cum exercitu conſtitit, euentum prœlij ſpeculaturus, & cum victore amicitiam conciliaturus: quæ eidem poſtea cauſa exitij fuit. Chlodoueo ſub belli denuntiatione Syagrium depoſcente, Alaricus metuens, ne alienæ cladis acceſſio fieret,

CCCC-LXXXVI.

ret, (vt timere Gothis mos erat) vinctum legatis tradidit. quem Chlodoueus cuſtodiendum vinculis, dum eius Regnum occuparet, deinde clàm iugulandum curauit. ita Auguſtam Sueſſionum, Syagrij regiam, necnon Durocortorum Remorum, vt opinor, aliáque cõplura opida & caſtella imperio ſuo ſubiunxit. Accidit tum res digna memoriâ. milites Franci poſt ſpoliatas multorum locorum Eccleſias, apud Durocortorum Remorum vaſa omnia, quibus ad res diuinas vti mos eſt, in primis vrceum ex argento maximum pulcherrimúmque ſuſtulerant. cuius iacturâ motus Remigius Remenſis Eccleſiæ Epiſcopus quoſdam homines ad Chlodoueum miſit vrceũ ſuppliciter repetitum: quos Rex Auguſtam Sueſſionum ſequi ſe iuſſit. vbi prædâ in medium collatâ cùm vrceum, extra ſortem, ac ſuper partem ſuam, poſtulanti ei dediſſet exercitus, vnus è militibus temeritatis ac impudentiæ incredibilis elata voce ſimul ac bipenni vrceum impulit, Regem in vas niſi ſortis beneficio ius habiturum negans. & Chlodoueus quidem, mirantibus vniuerſis leuitatem hominis ac cõtumaciam, dolorem preſſit, acceptúmque vrceum Eccleſiæ, vnde erat, reſtituendum curauit: ſed inſequenti demum anno oſtendit memoriam facti in animo ſuo non exoleuiſſe. Tum Frãci quotannis Kal. Mart. in campum armati & ad bellum parati conuenire conſueuerant, idque conciliũ *Campum Martium*, & *Martis Campum* appellabant. quem conuentum cùm pòſt Pippinus maior ſexto regni anno in menſem Maium differre ad colligendum populi fauorem maluiſſet, *Campum Maium*, vel *Maij Campum* vocare cœperunt. Huiuſmodi Chlodoueus indicto concilio cùm exercitum recenſeret, ſingulóſque circuiret ac recognoſceret, ad ſupradictum militem acceſſit: eius arma diu multúmque inter manus verſans negauit terſa, acuta, & ad pugnam habilia eſſe: ſecurim etiam, tamquam hebes eſſet, de induſtria abiecit in terram. ad quam colligendam cùm ſeſe miles inclinauiſſet, elatam altè ſecurim ſuam Rex inopinantis capiti infixit, adiectis etiam verbis: ſic ſuperiore anno vrceum percuſſiſti. ea cæde Francos obſequentiores ac reuerentiores ſui red-

ditos, quòd à bello vacabat, domum redire omnes iuſſit. Ceterùm notare conuenit vrbis nomen, ex qua vrceus raptus eſt, ab Gregorio omitti, quam vrbem Fredegarius, Hincmarus, & Frodoardus Remos nomine gentis vocant. è quibus Hincmarus ſcribit Chlodoueum Durocortorum Remorum intrare noluiſſe, ne quam opidani ab armatis iniuriam acciperent: quoſdam tamen Francorum inſciente Rege vrbem ingreſſos ſacra vaſa, vrceúmque abſtuliſſe.

CCCCL-XXXVII. Boëthio V.C. vnico Conſule Odoacer Rex Italiæ Rugos domuit, de qua gente quæ ex Eugepio aliiſque didicimus, huic loco inſerenda ſunt. Rugi, Chriſtiani quidem, ſed Arianarum partium, Regibus Hunnorum paruere, & poſt Attilæ mortem recuperata libertate, pars in Danubij vlteriore ripa contra Noricum conſedere: pars Bizyam & Arcadiopolim Thraciæ vrbes beneficio Marciani Aug. poſſedere. Apud priores regnauit Flacitheus, qui ab Oſtrogothorum Principibus Theodemere & Widimere commeatum tranſeundi in Italiam petiit, nec impetrauit, ac non multo pòſt decedentibus Pannoniâ Oſtrogothis metu liberatus eſt. Flacitheo patri ſucceſſit Feletheus, idem Faua & Feba dictus, cuius frater Fridericus, vt erat pauper, & impius, Monaſterium Seuerini Abbatis paullo antè defuncti diripuit, atque intra menſem ab Friderico Fauæ fratris filio interfectus prædam cum vita amiſit. Qua re cognita Odoacer, tametſi Arianus, indignatus ſpoliatum eſſe Monaſterium ſanctiſſimi ac beatiſſimi viri, quem tanti viuum fecerat, nihil vt petenti denegaret, Rugis intulit bellum: Feletheúmque Regem gentis acie vicit, & cum Giſa vxore, femina crudeli & auara, captum in Ita-
CCCCL-XXXVII. liam adduxit Boëthij Conſulatu, nec multo pòſt occidit: atque ob id à Iordane non ſolùm Turcilingorum; ſed etiam Rugorum Rex appellatur. Quamquam Paullus in Hiſtoriæ Langob. libro I tradit Odoacrem fretum non ſolùm Turcilingis, Erulis, ac Italis, ſed etiam parte Rugorum iamdudum ſibi ſubiecta, Feletheo bellum intuliſſe. Fridericus fugâ ſalutem petiit, móxque hoſte Rauennam reuerſo, ſimiliter domum rediit, ac Regnum

recepit. Quamobrē Odoacer Aonulfum, vel Aunulfum fratrem ſuum cum magno exercitu aduerſus eum miſit, & vniuerſos opidorum Norici ad ripam Danubij poſitorum incolas, continuis finitimorum Barbarorum incurſionibus vexari ſolitos, cum ſuis omnibus transferri in Italiam iuſſit. Ita Norici ſedibus ſuis emigrauere, & aſſignatos ſibi in variis Italiæ regionibus agros coluere. At Fridericus Felethei Regis filius iterum domo expulſus ad Theodericum Oſtrogothorum Regem, qui tum Nouas, Mœſiæ inferioris vrbem, ſedem habebat, perfugit, hominémque inquietum ſpe occupandæ Italiæ in bellum impulit; quod antequam exponam, Theoderici res geſtas, omiſſis fabulis, quas Aimoinus & Rorico de eo finxere, ab origine repetere conuenit.

Theodericus, à Marcellino Valamer; à Germanis ſcriptoribus Veronenſis cognominatus, Valameris; non (vt Iordani placet) Theodemeris Oſtrogothorum Regis ex Erelieua pallaca filius, apud Leonem Aug. patris patruorúmque obſes per annos X fuit. remiſſus ad ſuos XVIII ætatis anno Babai Sarmatarum Regem de improuiſo victum occidit: & patre patruíſque mortuis Rex ſalutatur. tum ab Zenone Aug. qui præclara eius operâ in recuperando Imperio vſus erat, Patricius creatur, per arma filius adoptatur, atque Magiſterium militiæ Præſentis conſequitur, Conſul etiam ordinarius cum Venantio deſignatur, & ſtatuâ equeſtri ante fores CCCCL-
Palatij poſitâ honoratur. eidémque nihilominùs Thra- XXXIV.
ciam & Illyricum crebris incurſionibus vaſtanti, réſque ſuas ſibi à Romanis ademtas bello repetenti, pars Daciæ Ripenſis ac Mœſiæ inferioris credita eſt, quam quinquennio cum popularibus tenuit, in opido Mœſiæ Nouis domicilio ſibi conſtituto. tandem hortante cupiditate dominandi, & Friderico propinquo, Felethei Regis filio, ſimul Zenonis inſidiarum metu compulſus, perſuadet ſuis rapto viuere aſſuetis, vt ſecum in Italiam proficiſcantur: probatóque Imperatori conſilio paciſcitur ſibi mercedis nomine, ſi Odoacrem viciſſet, fiduciárum Regnum Italiæ, Zenoni, ſimul ac eò veniſſet reſtituendum, eáque res Zenonis Aug. decreto,

quod pragmaticum vocant, comprehenſa eſt. Igitur Theodericus vnà cum matre ac ſorore, & cum omnibus copiis (iam enim ſororem alteram, Theodemundum fratrem, ac filium ex morbo amiſerat) Mœſiæ inferioris vel ſecundæ, & Daciæ Ripenſis finibus emigrat, & per prouinciam Mœſiam primam iter in Pannoniam facit. ibi Gipedes cum Trafſtila vel Trapſtila Rege tranſitum dare nolentes ad Vlcam flumen fundit: inde Noricum emenſus, Alpes Iulias nemine prohibente tranſgreditur, & apud pontem Sontij Odoacrem victum ca-
CCCCL-XXXIX. ſtris exuit Probino & Euſebio Coſſ. iterum eodem anno in campis Veronenſibus, Philippi Aug. Sabini Iuliani, & Maxentianorum clade nobilibus; tertiò Lon-
CCCC-XC. gino II & Fauſto Coſſ. Veſigothorum auxiliis adiutus ad Aduam flumen, non (vt mendosè apud Senatorem legimus) ad Ducam fluuium eumdem reparatis viribus occurrentem cruentis vtrimque prœliis ſuperat: Fauſtúmque Nigrum virum Illuſtrem Magiſtrum Officiorum legatum ad Imper. Zenonem mittit petitum, vt eius voluntate ac permiſſu veſtem regiam, hoc eſt purpuram ſumeret. Interim Tufa Magiſter militum Odoacris, qui cum multis ad Theodericum tranſierat, iterum ad Odoacrem cum magno exercitu redit. qua re perterritus Theodericus muris Ticini ſe incluſit, ſuóſque omnes in munimentis vrbis aliquamdiu continuit: inuitatúſque ea occaſione Gundobadus Burgundionum Rex Tranſpadanam regionem, quam tum Liguriam vocabant, maxima manu depopulatus eſt, & infinitam multitudinem captiuorum in Galliam adduxit. At Odoacer Rauennæ obſeſſus ab Theoderico, Olybrio
CCCC-XCI. ſolo Coſ. noctu eruptione facta, multis hoſtium cæſis plurimos ſuorum, in primis Leuilam Magiſtrum militum amiſit: repulſúſque in opidum cùm per annos fermè tres obſidionem fortiter tuliſſet, poſt multas pugnas, & omnia fruſtra tentata, nouiſſimè accepta fide, & Thelane filio ſuo obſide dato ſe Theoderico dedidit: portíſque patefactis poſt aliquot dies, magis ne res nouaret, quàm (vt Oſtrogothi videri voluere) ob comparatas vllas inſidias, contra religionem iuriſiurandi in

laureto Palatij Rauennatis manu Theoderici confoſſus eſt Albino & Euſebio Coſſ. & eadem die eius filius, propinquíque, & milites ad vnum omnes cum liberis interfecti. Tum Theodericus cognita Zenonis morte, non exſpectato Anaſtaſij noui Principis conſenſu, ac legati reditu, ab exercitu ſuo Rex appellatus eſt: atque VIII pòſt anno per Feſtũ caput Senatus atque Patricium mitigato Anaſtaſio, ſibi ob præſumtum Regnum infenſo, factáque pace, regia inſignia & omnia ornamenta Palatij, quæ Odoacer Conſtantinopolim deportanda curauerat, recepit. vt appareat errare Iordanem, qui Theodericum tamquam Gothorum Romanorúmque Regem, anno III poſt aduentum in Italiam, interfecto Odoacre, Imper. Zenonis conſulto priuatum patriúmque veſtitum regio inſigni mutauiſſe ſcribit. cùm V anno quàm Italiam ingreſſus erat, nimirum Albino & Euſebio Coſſ. Zenone pridem mortuo Rauennam ceperit, & Odoacre interemto Rex ab ſuis ſit conſalutatus.

CCCC. XCIII. CCCC. XCIII.

Ita confecto bello Theodericus XVII Italiæ prouincias; Pannoniam ferè omnem, expulſo ex vrbe Sirmio Traſerico Gipedum Rege Trafſtilæ filio; Sauiam; Dalmatiam; Liburniam occupauit: & cum Gundobado Burgundionum Rege icto fœdere per Epiphanium Ticinenſem Epiſcopum, Tranſpadanorum dediticiorum VI millia ab eo dono data recepit; bello captorum magnam multitudinem de publico redemit. vxorem, vel (vt Iordani placet) concubinam in Mœſia habuerat, & ex ea filias duas, Theodegotham natu maiorem, quam Iordanes Theudicodonem, Procopius Theudichuſam appellat; ac Oſtrogotham. priorem Alarico Veſigothorum Regi; poſteriorem Sigiſmundo Gundobadi filio nuptum dedit: Amalafridam ſororem ſuam, matrem iam ex alio viro Theodahadi, & Amalabergæ, Thraſamundo Vandalorum Regi; Amalabergam ipſam Herminafrido Toringorum Regi collocauit. imitatúſque Odoacrem, tertiam partem agri bello quæſiti popularibus attribuit, Veſigothorũ principibus æquior, qui in diuiſione agrorum Romanos, hoc eſt Hiſpanos,

Gallos, atque Callæcos tertia parte contentos eſſe iuſſe-runt. idem cùm alias vrbes præcipuis operibus, tum maximè Romam, Rauennam, Veronam, Ticinum palatiis, aquæductibus, porticibus, thermis, muris, amphitheatris, ſimilibúſque monumentis partim nouis, partim refectis exornauit, & in opportunis locis ca-
10 ſtella conſtituit. Patricióque & Hypatio Coſſ. Vrbem cùm intrauiſſet, Senatum populúmque Romanum à Zenone & Anaſtaſio multùm ſibi commendatum ad Palmam auream allocutus, quæcumque priores Principes Romani ſtatuerant, ſe ſanctiſſimè obſeruaturum promiſit; Circenſéſque dedit; & plebem CXX millia modiorum frumenti quotannis accipere iuſſit è publico. tum *Flauius Theudoricus*, vel *Theodericus Rex* appellari cœpit, vt docent litteræ duæ ab eo ad Sy-
101. nodum Palmarem miſſæ Rufo Magno Fauſto Auieno Conſule. leges quoque ſeueriſſimas, ſaluâ Iuris ciuilis, quod publicum appellat, reuerentiâ, Barbaris ac Romanis ſeruandas vno Edicto complexus eſt. Quo magis miror Procopium in rerum Gothicarum libro I tradere nullam ab Theoderico eiúſque ſucceſſoribus latam legem; præterea nullum magiſtratum aliis quàm Romanis datum eſſe; eiſdémque permiſſum, vt quotannis ab Imperatore Conſulatum peterent. quippe Arigernum, Sunhiuadum, Marabadum, Dudam, alióſque Gothos homines, vt ex nominibus ipſis intelligi poteſt, *Comites*, hoc eſt Iudices fuiſſe Caſſiodorus Senator docet, & Felici à Theoderico; Paullino ab Athalarico Conſulatum delatum. & Tolum Patricius Senatui vrbis Romæ ſcribens affirmat multos Senatores ad Conſulatus, ad Patriciam dignitatem, atque Præfecturas ſua apud Theodericum Principem ſuffragatione promotos. Præterea Ennodius ait Theodericũ *Curules & Trabeas*, (hoc eſt Conſulatus) *Patricias etiam dignitates aut naturæ*, (id eſt nobilitati) *aut moribus dediſſe*. nemo vt dubitare debeat, quin Theodericus, & Athalaricus eius ex Amalaſuentha filia nepos atque ſucceſſor eadem omnia fecerint, quæ Imperatores facere conſueuerant. Ceterùm Oſtrogothos poſt Attilæ Regis mortem be-

neficio Marciani Principis in Pannonia Sirmienſi, deinde in Illyrico Orientali ſedes habuiſſe, antequam in Italiam proficiſcerentur, auctor eſt Iordanes. à quo Paullus in Hiſtoriæ Miſcellæ libro XIV, Conſtantinus Porphyrogennetus in libro de regendo Imperio, & Nicephorus Calliſtus in Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ libro XIV diſſentiunt, ſcribúntque Oſtrogothos primùm in Pannonia; pòſt permiſſu Theodoſij minoris vndeuice- CCCC.
ſimum imperij annum agentis in Thraciæ finibus con- XXVII.
ſediſſe, atque annis LVIII (LXI dicere debuerunt) ibi fuiſſe, tandem iuſſu Zenonis Aug. ductúque Theoderici Patricij Imperium Occidentis, nimirum Italiam, finitimáſque aliquot prouincias occupauiſſe. Hoc loco arguendi ſunt Theodorus Anagnoſtes, & Ioannes Zonaras, è quibus prior vnà cum Cedreno Theodericum Regem Italiæ *Afrum*; poſterior *Africæ Regem* appellat: cùm non Theodericus aut Oſtrogothi in Africa, verùm Vandali dominarentur. Sed tempus eſt ex Italia in Gallias, & à Theoderico ad Chlodoueum noſtrum tranſire.

Paucis pòſt annis, quàm Syagrius ab Chlodoueo fuerat interfectus, Toringi, Germana gens, in agrum confinium ſibi Francorum, hoc eſt (vt puto) Cattorum incurſionem fecere: obſides, quos ab eis belli deprecandi causâ datos acceperant, excruciatos necauere: pueros neruis femorum ex arboribus ſuſpendere: captiuas puellas plus ducentas crudeliter interemere, alias bigis nudas alligando, & pernicibus equis in diuerſum iter concitatis paſſim diſtrahendo: alias præacutis ſudibus in terram defixas ſuper orbitas viarum diſtendendo, & grauibus plauſtris per eas actis obterendo: depopulatáque regione cum magna præda domum rediere. Quo nũtio Chlodoueus grauiter pro rei atrocitate commotus X regni ſui anno Olybrio ſolo Coſ. Renum tra- CCCC.
duxit copias, ac Toringis intulit bellum, victíſque poſt XCI.
agros igne ac ferro effusè vaſtatos tributum impoſuit, non (vt ait Gregorius) ſuo eos imperio ſubiunxit.

Eodem anno Zeno Aug. mortem obiit, vir libidinoſus; deſes; Theoderico Triarij, ac Theoderico Valameris,

Oſtrogothorum Regulis, Thraciam ac Illyricum vexantibus obnoxius; & Eutychianarum partium occultus adiutor; Longino & Cononi fratribus ſuis, ac Sebaſtiano cuidam Præfecto Prætorij, rapaciſſimis hominibus addictus. Huius Principis ingratus animus atque perfidia à nemine ſatis argui poteſt. pleroſque enim, quorum vt defectione expulſus, ſic tranſitione reſtitutus ipſe in Imperium fuerat, cruenta morte remuneratus eſt. Armatum quidem, ab aliquibus Armatium & Harmatium dictum, Baſiliſci Tyranni conſobrinum, Conſularem virum, Magiſtrúmque militiæ Præſentis per Honoülfum Toringum, Magiſtrum militum Illyricorum, occidendum ac diſcerpendum curauit: Baſiliſcúmque eius filium, admodum puerum, quoniam id patri promiſerat, in vrbe Nicæa Cæſarem, ac mox tamquam liberata fide ſua ex Cæſare Lectorem fecit, Cyzicenorum poſtea futurum Epiſcopum. Illum verò popularem ſuum, quem alij Hellum, alij Illonem appellant, Patricium, Conſulem, Magiſtrum officiorum, & Magiſtrum militum Orientalium factum, cùm impulſu Verinæ ſocrus & Ariadnes vxoris interimere voluiſſet, vt maturiùs à ſe deſciſceret, excitauit, ac tandem in Papirio Iſauriæ caſtello per Theodericum Valameris Oſtrogothorum Regem captum cum Leontio Tyranno capite truncauit. Verinam Aug. ſocrum, quæ primò pro Baſiliſco fratre, mox pro ipſo genero ſuo ſteterat, multis petitam inſidiis, in vrbe Ciliciæ Tarſo, deinde in ſupradicto Iſauriæ caſtello cuſtodiri iuſſit, & ibidem in exſilio mori coëgit, vbi Leontio Patricio purpuram circumdare ac diadema imponere ab Illo compulſa eſt. Denique cognito vnum è Silentiariis Imperio & coniuge ſua potiturum eſſe, ratus deſtinari Pelagium virum præſtantiſſimum ac ſapientiſſimum, ab Silentiariorum Schola ad Patriciam dignitatem promotum, cuius operâ Theodericum Triarij filium, Gothorum Fœderatorum Ducem à Conſtantinopoli armatum auerterat, iuſſit in inſula Panormo inſontem ſtrangulari, tamquam ſucceſſorem ſuum occidere, aut fati legem immutare poſſet. Cedrenus ait Pelagium Patricium, quòd Zenonem

nem ius violantem liberè argueret, & Longinum Cæſarem creari nollet, ab eo vita priuatum. Suidas, neſcio quem Auctorem ſecutus, ſcribit Zenoni Principi duas vxores fuiſſe, priorem Ariadnen, Leonis iunioris Aug. matrem; poſteriorem Arcadiam, Hiſtoricis Græcis Latiníſque ignotam, cui ſtatua Conſtantinopoli poſita ſit: filium quoque, admodum arrogantem, qui adoleſcens torminibus ex intemperantia contractis ante patrem deceſſerit. Ego Candidum Iſaurum veterem Hiſtoricum ſequi malo, qui Zenoni, poſtquam priorem vxorem (quæcumque illa fuerit) ex morbo amiſerat, Ariadnen à Leone Aug. in matrimonium datam eſſe tradit.

Mortuo Zenone, cùm Longinus, eius frater, bis Conſul ſtupris & rapinis infamis, ac inuiſus, Imperium affectaret: Ariadne Auguſta Leonis Principis filia, quæ fuerat Zenoni nupta, impulſa ab Vrbicio eunucho gratioſiſſimo, Senatu & exercitu conſentiente, Anaſtaſio Silentiario, necdum Senatori, diadema impoſuit, eidémque quamquam ſexagenario mox nupſit. at Iſauri ex vrbe Conſtantinopolitana omnes expulſi ſunt, & Longinus Seleuciam Iſauriæ, vnde erat, dimiſſus. vbi cùm res nouas moliretur, victus, comprehenſus, & Alexandriam in exſilium miſſus, Preſbytérque factus paullo pòſt obiit: vt tradit Zonaras. quamquam Euagrius & Nicephorus Calliſtus à Ioanne Scytha victum eum acie vnà cum Theodoro cæſúmque aiunt.

Flauius Anaſtaſius, in opido Epiri nouæ Dyrrachio genitus, cognomine Δίκορος, imperauit annos XXVII menſes III. vir callidus, prouidens, mitis, crebras ob Eutychianam hæreſim Conſtantinopolitanorum ſeditiones paſſus, & in bellis ciuilibus, quàm in externis meliore fortuna vſus. quippe & Iſauros donatiuum ab Illo Tyranno ipſis auctum, & à Zenone inuito reconciliationis causâ conceſſum armis repetentes vi; & Vitalianum Ducem Fœderatorum Gothorum dolo magis quàm ferro feliciter exarmauit. At eodem tempore Bulgares, Pontica gens, Thraciam, & Illyricum; Perſæ Armeniam & Meſopotamiam, ſuperatis prœlio Roma-

nis, ſecuri vaſtauere: Hunni, portis Caſpiis effractis, & Armeniâ maiore peragratâ, Cappadociam, & Galatiam depopulati ſunt: Saraceni in Phœnicen, & Palæſtinam erupere. Ceterùm miror, quòd Flauius Anaſtaſius Dyrrachinus apud Baronium in litteris ad Senatum vrbis
IƆXVI. Romæ miſſis Petro V. C. Conſule *Germanicum inclytum, Alamannicum inclytum; Francicum inclytum* ſe appellet; quibuſcum gentibus non bellum ei, ſed contrà amicitia fuit: ſi verum eſt, quod ſcribit Gregorius, Chlodoueo Francorum & Alamannorum Regi Patriciam dignitatem ab Anaſtaſio códicillis delatam eſſe. Hæc de Imperatoribus Orientis tranſcurſu dicta ſint: ad Chlodoueum reuertor.

Gundobadus, Godegiſilus, Chilpericus, & Godomarus, (vt ſuprà diximus) Gundiuco patri ſuo Burgundionum Regi ſucceſſerant, Regnúmque inter ſe diuiſerant. Non fuit fratrum diuturna concordia. Chilpericus enim & Godomarus æqua parte minimè contenti Alamannos mercede acceſſiuere, & Gundobadum apud Auguſtodunum fuſum acie Regno expulere. qui cùm apud amicos lateret, audito Alamannorum auxilia dimiſſa eſſe, fratréſque ſuos ſecuros victoriâ frui; manu coacta in Burgundiam rediit: potitúſque Vienna, quæ tum Regum ſedes erat, Chilpericum captum interfecit: Godomarum in turri quadam, in quam confugerat, viuum exuſſit: Chilperici vxorem oneratis lapide ceruicibus mergi in flumen; duóſque eius filios capite truncatos in puteum abiici iuſſit. Filias Chilpericus ex coniuge duas ſuſceperat. ambas in exſilium miſſas ait Gregorius: quarum maior nomine Mucuruna, quam Fredegarius Sedeleubam Reginam, quidam Chronam appellant, mutata veſte virginitatem Deo deuouit, & extra vrbem Geneuam Eccleſiam exſtruxit: natu minor Chrothildis vocabatur. Quamquam Auctor Hiſtoriæ Francicæ, ætate Gregorio proximus, & Rorico Monachus Chronam in exſilium actam; Chrothildem ab Gundobado patruo ſuo domi retentam, educatámque dicunt: quam poſteriorem Nicetius Rodhildem; Fredegarius Chrotechildem; Rorico

Chrochildem; Hrodhildem Herimannus; aliqui Chrodigildem, & Chrodieldem appellant. Hæc, ſiue primùm Arianam ſectam cum popularibus ſecuta erat; deinde hæreſin eiurauerat; ſiue potiùs ſemper Catholicarum partium fuerat, de Chriſto & Spiritu Sancto rectè ſentiebat. quam cùm vidiſſent legati, quos Chlodoueus Francorum Rex ad Gundobadum variis de rebus ſæpe miſerat, admiratíque puellæ formam, ac prudentiam, regia ſtirpe genitam, & Chilperici quondam Burgundionum Tetrarchæ filiam eſſe cognouiſſent, relatione ſua Chlodoueum iuuenem in amorem virginis facilè impulerunt. Itaque Chrothildem ſine mora Chlodoueus in matrimonium petiit, miſsíſque ob id legatis traditam ab Gundobado, quia negare non audebat, ac perductam ad ſe duxit vxorem (vt ait Herimannus) XII regni anno, hoc eſt Albino & Euſebio CCCCXCIII. Coſſ. cùm iam haberet ex concubina Theodoricum, & (ſicuti Iordanes, Paullus, ac Freculfus tradunt) Audefledam, quam alij Odelfledam; alij Angofledam; alij Anafledem appellant, Theoderico Italiæ Regi nupturam. Gregorius tamen & Aimoinus eam Chlodouei ſororem fuiſſe veriſimiliùs dicunt: quippe apud Caſſiodorum Senatorem in libri III epiſtola IV Theodericus Oſtrogothorum Rex Chlodoueum Francorum Regem *affinem, & cognatum*, hoc eſt, vxoris ſuæ fratrem; ſe autem ipſe *patrem* Chlodouei appellat, filium vtique appellaturus, ſi gener eius fuiſſet.

Apud Scriptorem rerum noſtrarum ætate Gregorio proximum, Roriconem, alióſque dicitur Aurelianus quidam Gallus, Chlodouci conſiliarius, mendici habitum indutus Viennam ad Chrothildem veniſſe, eíque anulum fidei pignus, & ornamenta ſponſæ conuenientia à Chlodoueo attuliſſe: quibus Chrothildis acceptis anulum in patrui ſui inſcientis loculum repoſuerit, atque in nuptias conſenſerit. tum Aurelianum à Chlodoueo legatum ad Gundobadum miſſum eſſe produnt, qui Chrothildem ſponſam ſub belli comminatione peteret: móxque negante primùm Gundobado, & Aurelianum ſpeculatorem appellante, deinde vbi anulum

Ii ij

Chlodouei imagine & nomine ſignatum è locello ſuo prolatum vidit, ægrè annuente; virginem regiam legato traditam, & ad Regem Francorum perductam eſſe: qui nuptias Auguſtæ Sueſſionum confecerit, iterúmque Aurelianum ad Gundobadum miſerit res Chilperici vxoris ſuæ patris repetitum, ab eóque, conſilium popularium, ſuadentium ne feroci homini vllam belli materiam præberet, non ſponte ſecuto, pretioſiſſimam ſupellectilem & multum auri argentíque receperit. Fredegarius Scholaſticus, & Aimoinus Monachus rem paullò aliter exponunt, nimirum Aurelianum aſſumto cum pera mendici habitu clàm veniſſe ad Chrothildem Geneuam Allobrogum, vbi vnà cum ſorore exſulabat, & Chlodouei mandata anulúmque detuliſſe: quo illam accepto centum ſolidis, anulóque ſuo legatum donauiſſe, celeritérque Chlodoueo nuntiare iuſſiſſe, nî per legatos quammaturrimè ab Gundobado patruo ſuo in matrimonium peteretur, deduceretúrque, timere ſe, ne Aredij interuentus cœpta deſtrueret. quâ cognitâ re Chlodoueum miſſis confeſtim ad Gundobadum oratoribus Chrothildis nuptias petiiſſe: cúmque is conſenſiſſet, potentiſſimi Regis amicitiam hac affinitate ſe adquiſiturum ſperans; legatos more Franciæ oblato ſolido atque denario puellam virginem Chlodoueo abſenti deſpondiſſe: & ad diem nuptiis Cabilloni celebratis eam à patruo Francis traditam, & in baſternam eſſe impoſitam. quæ comperto Aredium Conſtantinopoli reuertiſſe, duces ac comites ſuos feſtinare iter, ac ſe in equum inferre iuſſerit. id conſilium euentu feliciſſimum fuiſſe: quippe Aredio tale coniugium improbante, & Chrothildem parentum mortem viri armis vlturam dicente; Gundobadum ſine mora ad retrahendam puellam equites miſiſſe, qui baſternam quidem vacuam, & aurum ac ornamenta comprehenderint, ſed ipſam longè progreſſam conſequi non potuerint. tum Chrothildem, cùm Francorum finibus appropinquaret, comites rogauiſſe, vt quantum poſſent extrema Burgundiæ quoquouersùs igne & ferro vaſtarent: quo facto Villariacum, qui eſt locus in agro Tricaſſino, ad Chlodoueum

perductam, ac in matrimonium acceptam eſſe. quas fabulas finxiſſe Hiſtoricos noſtros non miror, cùm iidem Childericum Chlodouei patrem amiſſo Regno veniſſe Conſtantinopolim ad Mauricium Tiberium Aug. qui CXX pòſt annis imperare cœpit, & poſt Baſinam vxorem ductam primâ nocte portenta vix pueris credibilia vidiſſe memoriæ tradiderint.

Hincmarus, & Aimoinus, Rorico, ac Sigebertus, aliíque Auctores Hiſtoriæ noſtræ ſcribunt Chlodoueum, paullo poſt nuptias factas, Regnum ſuum primò vſque ad Sequanam; mox vſque ad Ligerim protuliſſe: & Aureliano Melodunum opidum Senonum, quod caſtrum appellant, præmium meritorum dediſſe, ſimúlque cum eo beneficio nomen Ducis contuliſſe. ceu verò non id antea Childericus Chlodouei pater feciſſet, quem ipſi produnt Iuliomagum Andecauorum non longè à confluente Meduanæ & Ligeris poſitum, & opidum Aurelianorum ripis Ligeris adiacens occupauiſſe.

Aliquanto pòſt Chrothildis Regina marem enititur, & patiente magis quàm approbante Chlodoueo ablui eum more Chriſtianorum iubet, Eccleſiámque velis ac cortinis ornandam curat: vt virum ſuum, quem verbis expugnare non poterat, eo myſterio ad Chriſtianam religionem illiceret. Nomen infanti Ingomeres imponitur, quod Arminij Cheruſcorum Principis patruo nomen fuiſſe accepimus, quem Cornelius Tacitus in Annalium libro I Inguiomerum appellat. Et Ingomeres quidem, ab aliquibus Ingomirus dictus, paucis pòſt diebus interiit. cuius mortem moleſtè ferens Chlodoueus, ac Baptiſmo imputans, grauiter Chrothildem obiurgauit, dixítque Deos patrios, ob contemtum numinis ſui iratos, parentibus filium eripuiſſe. at illa ſe felicis vteri eſſe reſpondit, cuius primitias Chriſtus ſibi conſecratas repetiuiſſet: filiúmque poſtea peperit, qui nihilo ſeciùs baptizatus, & appellatus Chlodomeres cùm ægrotare cœpiſſet, affirmante Rege fore, idem vt ei, quod fratri, contingeret, Reginæ votis, ac Dei miſericordiâ conualuit. Ex his intelligitur Chlodo-

ueum quamlibet naturâ ferum ac immitem, valdè vxorium fuiſſe: quo non prohibente potiuſquàm aſſentiente Chrothildis Ingomerem tinguendum curauerit, acritérque ob id increpita minorem filium Chriſto initiare non dubitauerit.

HADRIANI VALESII

RERVM FRANCICARVM LIBER SEXTVS.

IAM Franci dudum bella non ſum-
mouere, ſed inferre, & quaſcum-
que aggrederentur gentes atque re-
giones ſubigere conſueuerant: iam
terras inter Renum & Ligerim,
partem Galliæ meliorem validio-
rémque, armis occupatas obtine-
bant, & linguam Latinam, moreſ-
que cultiores à Gallis docebantur: adhuc tamen pa-
trio more ſiluas & fontes Deorum numero ducebant,
atque auibus ſacrificia faciebant: timendúmque erat,
ne poſt confirmatum ſibi Galliarum imperium ſi ido-
lorum cultui non renuntiauiſſent, in Eccleſiam reli-
gionémque Chriſtianam arma conuerterent. Dei prö-
uidentiâ ortum eſt bellum, cuius victoriâ Chlodoueus
Rex gentis maximus ac potentiſſimus de idolis ſimul
hoſtibúſque triumpharet. quippe quintodecimo regni
eius anno, qui Paullum fratrem Imperatoris Anaſtaſij CCCC-XCVI.
Conſulem habuit, Alamanni, gens iam inde ab Anto-
nino Caracalla nulla Germanica gente viribus & famâ
inferior, magnâ manu flumen Renum tranſiere. Cau-

ſam belli, noménque Regis Auctores noſtri non dicunt. tantùm apud Caſſiodorum Senatorem in libri II epiſtola vltima inuenio Alamannorum Regem perfidiæ notari : credo, quòd fœdus cum Chlodoueo ictum violatâ fide ruperat : ſiue is Gibuldus Alamannorum Rex ab Eugepio in libro de vita Seuerini memoratus; ſiue quis alius fuit. Equidem exiſtimo Alamannos (id quod Burgundionibus, Veſigothis, Franciſque bene ceſſiſſe videbant) partem Galliæ multis ſuis maiorúmque ſuorum incurſionibus per annos CCLXXX vaſtatæ occupare voluiſſe. Regnabat tum Coloniæ Agrippinæ Sigibertus, partis Francorum Rex, regionémque ad Gallicam ripam Reni iacentem, & finitimos Germaniæ Tranſrenanæ pagos poſſidebat. cuius vbi Regnum depopulatâ iam ſuperiore Germaniâ ingreſſi ſunt Alamanni; Chlodoueus magnis coactis copiis ad eos contendit: adiunctóque ſibi Sigiberto, apud Tolbiacum Vbiorum hoſtes aſſecutus prœlium commiſit. ibi cùm inclinatam videret ſuorum aciem, & plurimis cæſis, Sigiberto etiam genu ſaucio, ex quo vulnere poſtea claudicauit, reliquos vehementer vrgeri; Chrothildis monitorum memor ad cælum oculos ſuſtulit, & admonitu Aureliani (vt quidam aiunt) multis cum lacrimis auxilio Chriſti implorato vouit, ſi victoriam ex hoſte tuliſſet, ſe Chriſtianam ſectam ſecuturum, quoniam Deos patrios fruſtra inuocauiſſet. ſtatímque exauditæ ſunt ſupplicis preces. nam & Francis animus ac virtus rediit; & iteratâ de integro pugnâ Alamanni ingenti ſtrage fuſi, ac fugati: Rex ipſe occiſus: nec priùs finis cædendi capiendíque factus, quàm Barbari, pacta ſalute, ſeſe victori dedidiſſent. ſic Alamanniam, vnáque (vti Hincmarus & Rorico dicunt) Sueuiam cum incolis ab Chlodoueo tributariam eſſe factam Hiſtoriæ noſtræ Auctores tradunt. niſi quòd Fredegarius Scholaſticus ſcribit Chlodoueum ad bellum proficiſcentem hortante vxore ſupradictum votum nuncupauiſſe, atque Alamannos, poſt eam cladem acceptam extorres annos IX multis locis vagatos, cùm nihil à quoquam auxiliorum contra Francorum Re-

gem

gem impetrauiſſent, deditionem non ſponte feciſſe. Sed malo equidem Magno Felici Ennodio Chlodouei æquali accedere, qui in Panegyrico Regi Theoderico dicto ait Alamannis omnibus intra fines Italiæ ſine damno prouincialium receptis accidiſſe, vt poſtquam Regem ſuum amiſerant, alienum nanciſcerentur, & ex vexatoribus prouinciarum Imperij Romani defenſores fierent atque cuſtodes: eiſque feliciter ceſſiſſe fugam ex patria ſua, pro agro aſpero, paluſtri, atque ſilueſtri ſolum ferax, & aratri patiens conſecutis: ob ídque Theodericum Alamannicum appellandum eſſe dicit. Ex quo intelligitur Alamannos complures, non tamen omnes, ſiue Chlodouei victoris arma irámque metuentes, ſiue imperium Francorum auerſantes, relictis ſedibus ſuis ad Theodericum Regem in Italiam perfugiſſe, & in extremis Regni terminis, hoc eſt, vt puto, in Rætiis, quæ prouinciæ Italiæ proximæ Alamannorum finibus erant, ab eo eſſe collocatos, vt eas regiones ab incurſionibus tuerentur, & data facultate, vel oblata occaſione in ſedes ſuas maturè ac facilè reuerti poſſent. Quare apud Caſſiodorum Senatorem in epiſtola vltima libri II Theodericus Oſtrogothorum Rex per legatos Chlodoueo Regi gratulatur, quòd *gentem Francorum, priſcâ* (ſicuti falsò ait) *ætate reſidem, feliciter in noua prœlia concitauerit*, & Alamannos virtute victos domuerit. petítque vt quoniam auctores perfidiæ ceciderint, imperet animo, ignoſcat feſſis reliquiis, quæ ad ſe confugerint, Italiæque in finibus lateant exterritæ: quippe euadere mereri, qui affinem eius defenſorem elegerint. Iam Regem Alamannorum cum popularium ſuperbia cecidiſſe: iam innumerabilem gentem partim interfectam, partim captam eſſe: Alamannóque acerrimo bellatori tantum terrorem iniectum, vt victorem ſuppliciter vitam precari cogatur. quem triumphum ampliſſimum, ac digniſſimum memoriâ ſufficere Chlodoueo debere, ne, ſi cum reliquis confligat, nondum vniuerſos ſuperâſſe videatur. ita ſibi gratiſſimum facturum, *nec de ea parte, quæ ad ſe pertineat, ſolicitum futurum*. Præterea eadem in epiſto-

la Theodericus Chlodoueum monet, vt parcat ſaluti ſuæ, atque in acie cautior ſit, & aduerſus victos moderatior ac mitior, & citharœdum, à Seuerino Boëthio Patricio, cùm muſicæ tum omnium bonarum artium peritiſſimo, optimum electum, qualem petierat, inter epulas neruorum vocíſque conſono cantu placiturum ei mittere ſe pro acroamate dicit. Deprecatio tamen Theoderici pro Alamannis irrita fuit, nec vllam deditionis conditionem accipere Chlodoueus voluit. quamobrem Alamanni non omnes quidem, (vti cum Agathia perſuadere nobis conatur Ennodius) ſed *ea pars*, quam ſuprà Theodericus ait *ad ſe pertinere*, annis XL in Italia ſub Theoderici, Athalarici, & Theodahadi Oſtrogothorum Regum imperio ac tutela fuere. reliqui, qui apud Tolbiacum ſe Chlodoueo dediderant, quíque domi remanſerant, gentis pars maior, ex eo tempore Francorum Regibus paruere. Falſum vt ſit, quod in Hiſtoriæ libro I tradit Agathias Scholaſticus, Mauricij Tiberij Aug. æqualis, Alamannos ab Theoderico poſt occupatum Italiæ Regnum ſubactos & ſtipendiarios eſſe factos, atque eo mortuo Oſtrogothos, Iuſtiniani A. bello preſſos, gente & agro Alamannorum in Theodeberti Francorum Regis gratiam ceſſiſſe. quaſi verò Theodericus omnem Alamanniam cum habitatoribus domuerit: quorum pars tantùm poſt prœlium apud Tolbiacum relictis ſuis ſedibus ad eum ſponte perfugit, & XL pòſt anno à Vitige Oſtrogothorum Rege Theodeberto Chlodouei nepoti tradita poſtliminio domum rediit, Francorum Auſtraſiorum Principibus vnà cum reliquis popularibus paritura. Addit Agathias Alamannos, tametſi Francorum imperio ſubiectos, habere tamen leges ſuas, Deóſque patrios ſeruare, nimirum lucos, fluuios, colles, quibus equos & alia animalia, capita abſcindendo, immolare ſoleant: ſed Francorum conſuetudine mollitis paullatim animis & ritibus Barbarorum prudentiſſimum quemque commutatum ad meliora conuerti, breui vt ea gens omnem barbariem depoſitura videatur. Ceterùm Tolbiacum, pugnæ locus, quod ab Colonia Agrippina XVI leugas abeſt, apud

quod caſtrum anno C X X poſt Conſulatum Paulli Theodobertus Chlodouei abnepos à Theodorico fratre atroci prœlio fuſus eſt; indicat Alamannos priùs Sigiberto Regi, quàm Chlodoueo bellum inferre voluiſſe. quippe cùm nec ſupra Vindoniſſam, nec multùm infra Mogontiacum flumen Renum tranſire Galliæ depopulandæ causâ conſueuiſſent: ſi Chlodoueum præ omnibus vnum aggredi ſtatuerant; non Germaniam inferiorem, in qua Sigibertus Rex dominabatur, petere; ſed per Argentoratum aduerſum finibus ſuis, pérque Diuodurum Mediomatricorum ac Verodunum, Chlodouei Regnum ingredi debuerunt.

Fuſis fugatiſque circa Tolbiacum, vt ſupradictum eſt, Alamannis, Chlodoueus Francorum Rex Renum tranſiit, & cum victore exercitu ingreſſus Alamanniam ac Sueuiam, exceptis qui in Italiam perfugerant, gentes regionéſque eas à Mæno fluuio ad Alpes Ræticas vſque promiſſas perdomuit: atque domum reuertens Vedaſtum Preſbyterum, popularem ſuum, virum ſanctiſſimum, quem poſtea Remigius, ſibi à Rege commendatum, Atrebaticæ Eccleſiæ Epiſcopum conſtituit, ex opido Leucorum Tullo deduxit, ab eóque rectam fidem & religionem in itinere edoctus, & cæci mirabili curatione in propoſito confirmatus eſt. Chrothildis Regina, quam Sigebertus Rothildem, aliqui Chrodildem, & Chrodchildem appellant, apud Remos viro læta occurrit: victos hoſtes gratulatur: ordinem rei geſtæ cognoſcit: confeſtímque dum propoſitum calebat, ne dilatio obliuionem, aut conſilij mutationem afferret, Remigium clàm accerſitum orat, vt Regem ad votum ſoluendum, & ad Baptiſmum hortaretur. Erat Remigius Remorum Epiſcopus, Principij Sueſſionici Epiſcopi frater, ſanctitate præcellens, & liberalibus ſtudiis imbutus, atque, vt illa ferebant tempora, declamandi peritus, quem Fredegarius, aliíque malè Remedium vocant. is Chlodoueum ſecretò ad ſe vocatum monere cœpit, vt vnum & ſummum Deum mundi conditorem, cuius beneficio inſperatam ex hoſtibus palmam tuliſſet, crederet ac confiteretur: néve beſtias

hominibus ab auctore ſuo ſubiectas, & aues rationis expertes diuinis honoribus coleret, neu' arboribus ſenſu carentibus ſacrificia facere nihil profutura, & aquas ſurdam naturæ partem inuocare perſeueraret. Probabat Rex Remigij ſalubre conſilium, nec recuſabat voto ſe exſoluere, ſed Francis patrij moris tenacibus materiam ſeditionis præbere metuebat. Commodiſſimum viſum eſt apud exercitum orationem habere. Igitur aduocata concione hortatur ſingulos ac vniuerſos, vt euerſis idolis, quæ nec ſibi, nec cuiquam alij prodeſſe poſſent, Dominum ac Deum, cuius expertæ virtuti victoriam belli Alamannici deberent, Chriſtum venerarentur, *& nondum initiatus ſacris, fit ſuæ gentis Apoſtolus.* Chlodouei orationem interrupit Francorum conſenſus vna voce teſtatus, ſuccclamatúmque eſt ab omnibus, ſe eum, cuius Sacerdos eſſet Remigius, Deum colere paratos eſſe. Lætus tam admirabili aſſenſione Remigius, vbi Chlodoueus, ceteríque Catechumeni quæ ad ſacra pertinebant fecere, Eccleſiam velis aulæíſve pictis, ac cortinis ornari; Baptiſterium parari; ſpargi vnguenta; cereos accendi iubet: ac primum omnium Chlodoueum, petentem vt baptizaretur, atque in lauacrum deſcendentem his verbis hortatur: *mitis depone colla Sicamber: adora, quod incendiſti; incende, quod adoraſti.* tum Rex fidem interrogatus ab Remigio, & Deum vnum trinúmque confeſſus, ter in aquam demittitur, vngitur, ſignatúrque. Hincmarus de vita Remigij, Aimoinus eius æqualis in Hiſtoriæ libro I, & Frodoardus Remenſis Eccleſiæ Preſbyter rem admirabilem, & Gregorio, Fredegario, aliíſque veteribus noſtris Hiſtoricis ignotam narrant: nimirum cùm ferenti Chriſma Clerico omnes ad Baptiſterium aditus turba intercluderet, columbam niue candidiorem aduolauiſſe, ampullam roſtro ferentem, eámque in Remigij aquam conſecrantis manibus depoſuiſſe, ac ſtatim non comparuiſſe, ita Chlodoueum perunctum eſſe. Addit Hincmarus Remorum Epiſcopus (vt in actis Synodi Mettis habitæ, cui ipſe præſedit, & in Appendice Aimoini inuenio) ſacrum hoc & cælo miſſum

Chriſma religiosè ſeruari, necdum ſua ætate poſt annos ampliùs CCCLXX defeciſſe, eóque Chlodoueum vnctum, & Regem conſecratum eſſe XV regni anno. in quo Hincmarum ſua tempora, ſuíque decepere mores, exiſtimantem iiſdem cærimoniis Merouingos regnum iniiſſe, quibus poſteri Caroli Maioris domus inierint: cùm Pippinus primus omnium Franciæ Regum, imitatus Iudæos, ac poſteriores Veſigothorum Reges, vt ſe ſacra vnctione venerabiliorem auguſtiorémque faceret, ſemel atque iterum vngi voluerit. ante ætatem verò Hincmari ſolus Ludouicus Pius; ab eo ad Hugonem Francorum Reges non ampliùs tres, nimirum Carolus Ludouici Pij pronepos, Rotbertus frater Odonis, & Lotharius Durocortori Remorum Reges vncti ſunt ac conſecrati. mirum vt non ſit Chriſma de cælo delapſum, quod non in vllos vſus, ſed in memoriam miraculi ſeruaretur, tamdiu ſuperfuiſſe, ac poſt tot annos minimè conſumtum oſtentari potuiſſe. Baptizato Chlodoueo, è ſororibus Regis Albofledis Baptiſmum accepit: Lanthildis, vel Landechildis, Chriſtiana quidem dudum ſed Arianarum partium, poſt eiuratam hæreſim ſancto Chriſmate delibuta eſt, quam tamen aliqui vnà cum ſorore tinctam affirmant. Francorum quoque ſub Chlodoueo militantium millia ampliùs III, non (vti ait Fredegarius) VI Baptiſma inierunt, qui albati cum albato Duce triumphalis exercitus ſpeciem præbuerunt. Lanthildem autem falsò Rorico pro Audefleda Theoderico Oſtrogothorum Regi nuptum datam ait. at Albofledem (quod & fortaſſe de Lanthilde dicendum eſt, neutram enim nupſiſſe reperio) conſecratam Deo virginem deceſſiſſe Remigij ipſius ad Chlodoueum epiſtola oſtendit, in qua Albochledem eam appellat, & *benedictionem virginitatis accepiſſe* ſcribit, atque *ſacratam lugeri* negat oportere. Equidem miror nec Gregorium, qui hanc epiſtolam legerat, nec ceteros noſtros Hiſtoricos id animaduertiſſe, exiſtimóque Albofledem non ab alio quàm Remigio vt baptizatam, ſic conſecratam fuiſſe. In Chronico Roberti Monachi Autiſſiodurenſis in-

uenio Theudechildem, Chlodouei filiam, Theuchildem Reginam ab Odoranno dictam, deuota virginitate & pietate venerabilem, apud Agendicum vel Agedincum Senonum Monaſterium, quod S. Petri Viui appellatur, magnificè exſtruxiſſe, Apoſtolis conſecrauiſſe, ac prædiis locupletauiſſe, vbi & ſepulta ſit.

Et Chlodoueus quidem, ita vti ſuprà diximus, ablutus eſt: qua autem in vrbe, quóque tempore ablutus ſit, inter Auctores non conſtat. Gregorius, quantum in ipſo erat, id ſcire nos noluit: nam nec loci, nec diei mentionem vllam fecit. Fredegarius verò, qui Pippino regnante floruit, Aimoinus, Hincmarus in libro de vita Remigij, & in duabus epiſtolis, ac Frodoardus Preſbyter in Hiſtoriarum Eccleſiæ Remenſis libro primo, Chlodoueum in Baſilica ſanctæ Mariæ Durocortori Remorum in peruigilio Paſchæ baptizatum eſſe
CCCC- tradunr, eo nimirum anno, qui victoriam belli Alaman-
XCVII. nici ſecutus eſt. ſimiliter Ludouicus Pius apud Frodoardum in Hiſtoriæ libro II in Remenſi Eccleſia beatæ Mariæ & Chlodoueum ablutum, & ſe, qui ab eo genus noménque deduceret, manu Stephani Romani Epiſcopi Imperatorem conſecratum, vnctum, ac coronatum dicit. Contrà Nicetius Treuirorum Epiſcopus in epiſtola, quâ Chlodoſoindam Chlodouei ex Chlothario filio neptem etiam atque etiam hortatur, vt Alboinum Langobardorum Regem virum ſuum è ſecta Arij ad Catholicam fidem adducat, Chlodoueum in Eccleſia Martini Baptiſma conſecutum eſſe oſtendit his verbis. *Audiſti ab auia tua Domina bonæ memoriæ Rodhilde, qualiter in Franciam venerit, quomodo Dominum Chlodoueum ad legem Catholicam adduxerit. & cùm is eſſet homo aſtutiſſimus, noluit acquieſcere, antequam vera agnoſceret. Cùm iſta, quæ ſupradixi, probata cognouit, humilis ad Domini Martini limina cecidit, & baptizari ſe ſine mora permiſit.* Eccleſiámne apud Turonos Martini Apoſtolici viri ſepulcro illuſtrem, *Martini limina* appellet Nicetius; (vt Fredegarius in Chronici capite LIV) an aliquam aliam Baſilicam eius nomine nobilitatam, ambigi poteſt. Equidem vix cre-

diderim Nicetium, hominem tantæ prudentiæ ac dignitatis, qui Chlodoueum videre puer potuit, & vbi baptizatus fuiſſet ſcire non ſolùm debuit, ſed etiam videri voluit; cùm Chlodoſuindæ ſcriberet, in re tam ei quàm Francis Gallíſque notiſſima errauiſſe, & pro beatæ Mariæ Baſilica, Martini Baſilicam, ſiue pro Durocortoro Remorum Cæſarodunum Turonum poſuiſſe, quam vrbem conſtat tum Alarico Veſigothorum Regi paruiſſe. Certè actis Synodi permiſſu Alarici apud Agatham Meſſalla Conſule habitæ Leo Diaconus miſſus à Domino Vero Epiſcopo Turonicæ Eccleſiæ ſubſcripſit. IↃVI. auctórque eſt Gregorius Voluſianum, & Verum hunc, alterum poſt alterum Turonicos Epiſcopos, propterea quòd prodendæ Francis vrbis conſilia iniiſſe credebantur, à Veſigothis in exſilium actos eſſe. neque veriſimile mihi videtur, etiamſi cetera gratis conceſſero, Remigio, prouinciæ Belgicæ ſecundæ Metropolitano Epiſcopo, (à quo omnes Hiſtorici Chlodoueum ablutum dicunt) viro, qui in epiſtola quadam Fulconi Epiſcopo tantopere ob Canones non ſeruatos iraſcitur, vllo modo perſuaderi potuiſſe, vt neglectis Patrum regulis in Metropoli prouinciæ Lugdunenſis tertiæ, præſente ac ſpectante vrbis Epiſcopo, Chlodoueum baptizaret: aut Chlodoueum, victis ac domitis Alamannis, à ripa Reni ad flumen Ligerim contendiſſe, vt tam longè ab Auguſta Sueſſionum, quam interfecto Syagrio regiam delegerat, in extremis Regni terminis, ac velut ſub oculis Veſigothorum intingueretur. Malo igitur cum Frodoardo Hincmarum Remorum Epiſcopum, ampliùs CCCLXX annis diſtinctum à Chlodouei ætate, quàm Nicetium ei ſupparem erroris arguere. nec dubito, quin *limina Martini* vocauerit Nicetius Eccleſiam S. Martini apud Remos ad portam Collaticiam, vel Baſilicarem, cuius mentio fit in Remigij teſtamento. vbi ablui voluiſſe Chlodoueum non mirabitur, qui Martini nomen ob ſigna atque virtutes ſummæ Gallis & Francis venerationi fuiſſe, votáque ei ab ipſo Chlodoueo ante Vogladenſe prœlium nuncupata intelliget, & Rotbertum fratrem Odonis, ac Lotharium, qui Durocortori

Remorum regnum inierunt, non in primaria vrbis Eccleſia, ſed in Baſilica Beati Remigij Reges ab Epiſcopis Remenſibus conſecratos eſſe animaduertet. Nec plura de loco, vbi ablutus eſt Chlodoueus, dicenda occurrunt.

De tempore non magis conuenit. Fredegarius, Hincmarus, ac Frodoardus (vti ſuprà diximus) in peruigilio Paſchæ XVI regni Chlodouei anno hoc actum eſſe ſcribunt. è quibus Fredegarius, vt ſententiam ſuam confirmet, addit Chlodoueum, cùm Remigius *in Albis* Euangelij lectionem de Domini noſtri Ieſu Chriſti ſuppliciis ei exponeret, dixiſſe, ſi tum vixiſſet, atque Francis comitatus Hieroſolymis fuiſſet, Chriſti ſe iniuriam vindicaturum fuiſſe. Deceptos credo Hincmarum ac Frodoardum verbis & auctoritate Fredegarij; Fredegarium autem, opinionis eius auctorem, veteri more inſtitutóque Eccleſiæ, quæ non aliis diebus quàm Paſchæ ac Pentecoſtes Catechumenis valentibus Baptiſmum conferri permiſit. quippe Nicetius Auguſtæ Treuirorum Epiſcopus, in antedicta epiſtola ad Dominam Chlodoſoindam Reginam, Chlodoueum *ſine mora baptizatum* ait, vt appareat, poſt victos acie hoſtes ſubactámque Alamanniam, ſimul ac domum rediit, circa initium hiemis finémque anni Baptiſmum ei collatum inſtante Chrothilde, non in Paſcha dilatum fuiſſe. Sed omnem dubitationem eximit, errorémque diſſoluit Alcimus Ecdicius Auitus, Viennenſis Epiſcopus, vir ingenio ac virtute eminens, & pro captu illorum temporum in proſa oratione carminibúſque perfectus, atque (vt in epiſtola ad Fauſtum & Symmachum Senatores Vrbis & Conſulares ipſe ſe appellat) Senator Romanus. Hic igitur Auitus in epiſtola, quâ Chlodoueo Regi de accepto Baptiſmo gratulatur, VIII Kalendas Ianuarias, quum Chriſti natalis nocturna peruigilatione celebrabatur, præſentibus multis Epiſcopis tinctum eum indicat his verbis, quæ ſi legiſſent Fredegarius & Hincmarus, in errorem non incidiſſent. *Gaudeat quidem Græcia habere ſe Principem legis noſtræ, ſed non iam quia tanti muneris dono ſola mereatur illuſtrari: quòd non deſit &*

reli-

reliquo Orbi claritas ſua. Siquidem & Occiduis partibus in Rege non nouo noui iubaris lumen effulgurat, cuius ſplendorem congruè Redemtoris noſtri natiuitas inchoauit: vt eo die ad ſalutem regenerari ex vnda vos pareat, quo natum redemtioni ſuæ cæli Dominum mundus accepit. Igitur qui celeber eſt natalis Domini, ſit & veſtri, quo vos ſcilicet Chriſto; quo Chriſtus ortus eſt mundo. Comparat Auitus hoc loco Chlodoueum Francorum Regem cum Anaſtaſio Auguſto, quem *Principem Græciæ* appellat, & *legis noſtræ*, hoc eſt Catholicarum partium eſſe ait. tamquam vt Chlodoueus poſt Baptiſmum acceptum in Occidentis tractibus; ſic tum in Orientis Imperio Anaſtaſius Princeps Catholicus fuerit: quem Dioſcorianorum vel Eutychianorum hæreſim ſecutum eſſe, & quinque Patriarchas ſibi aduerſantes, ac de duabus Chriſti naturis rectè ſentientes in exſilium miſiſſe conſtat. Chlodoueum autem exiſtimo vnum ex omnibus ætatis ſuæ Regibus Catholicum & orthodoxum fuiſſe. quippe eo tum ſtatu res Chriſtiana erat, vt hæreſi vbique dominante Imperium Orientis Princeps Eutychianus obtineret: & Reges Barbarorum, qui in prouinciis Occidentis conſederant, nimirum Sueuorum in Callæcia; Burgundionum, & Veſigothorum in Gallia; Vandalorum in Africa; Oſtrogothorum in Italia; Langobardorum in Pannonia ſecunda; Gipedum quoque in Dacia Tranſdanubiana, Arij ſectam ſequerentur: ceteræ gentes tenaces patrij moris idola venerarentur. Cauſa autem, quare omnes ferè Barbari Ariani eſſent, hæc erat, quòd (vt ſcribit Proſper in Chronico) Ariani ab Imperatoribus Arcadio & Honorio Orbe Romano expulſi ad Barbaros, in primis ad Veſigothos ſeſe contulerant, ac pleroſque eorum ex idololatria, nonnullos etiam è Catholica religione ad ſuam hæreſim perduxerant. Quamquam Iordanes in libro de Origine Gothorum, & Nicephorus Calliſtus in Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libro XI tradunt Veſigothos Fridigerno Regi parentes, auctore Vlfila Epiſcopo populari ſuo principatu Valentis Aug. factos Arianos, Oſtrogothis, & Gipedibus conſanguineis ſuis, ac ceteris omnibus linguæ ſuæ nationibus Barbaris Iſtri

accolis, nimirum Taifalis, Vandalis, Erulis, aliiſque hanc perfidiam inſeuiſſe. à diuerticulo ad ordinem reuertor. Eadem in epiſtola Auitus Chlodoueum laudat, quòd cùm eum varij hæretici ad ſuas quiſque partes trahere conarentur, Catholicam Fidem profeſſus ſit: & veritatis ac rectæ de Deo ſententiæ *quidam arbiter* datus, dum *ſibi eligit, omnibus iudicauerit:* nec vt plerique noxio pudore, & inutili maiorum reuerentia moti facere conſueuerant; Chriſtianorum Sacerdotum monitis & cohortationibus religionem popularium & ritus patrij vetuſtatem oppoſuerit: vt qui priſcæ originis ſtemmate, ac nobilitate illuſtris proauos Reges bonorum auctores habebat, poſteris ſuis auctor eſſet ipſe meliorum. Adiicit ab Chlodoueo, quem *timendum gentibus, Regum florentiſſimum, ac feliciſſimum, ac patrem omnium* appellat; captiuos vinculis liberatos, atque dimiſſos: & per nuntium Viennam miſſum de Baptiſmo ſuſcipiendo initi conſilij ſe certiorem factum: neque opus eſſe *Fidem perfecto prædicare, quam ante perfectionem ſine prædicatione viderit:* tum nimirum cùm Chlodoueus inuocato Chriſto Alamannos acie vicit, ac (ſicuti ſuprà dicit Nicetius) quæ de religione Chriſtiana ab Chrothilde vxore audierat, *vera agnouit,* præſente Dei auxilio comprobata. Præterea ſe impetraſſe Auitus ſcribit à Domino Gundobado, *ſua quidem gentis Rege, ſed Chlodouei* (vti ait) *milite,* eique ſeruire in omnibus parato, vt viri Illuſtris Laurentij cuiuſdam filium ad eum, quemadmodum petierat, mitteret. vnum orat Chlodoueum, vt quoniam gens vniuerſa Francorum per eum breui Chriſtiana futura ſit, *vlteriores gentes,* quas vnius ac ſummi Dei ignaras nondum vllæ hæreſes aut praua dogmata corruperunt, nimirum interiores Germanorum nationes, quæ ſub imperio Francorum non erant, dimiſſis quoquouersùs legationibus ad religionem Chriſtianam inuitet. Et id quidem forſitan Chlodoueus fecit. certè imitatus Conſtantinum Maximum, Francos ſaltem ditionis ſuæ (vti ait Sigebertus) cùm exemplo ſuo; tum etiã edicto ad Fidem Chriſtianam partim inuitauit, partim perduxit. vt non ſine cauſa à Remigio in II epiſto-

lis *non ſolùm prædicator Fidei Catholicæ, ſed defenſor, meritis illuſtris* appelletur.

Exemplum Chlodouei Regis intra pauciſſimos annos Francorum pars maior & melior imitata eſt. eodem plerique conſilio Preſbyteros adire, ad Epiſcopos conuenire, his magiſtris quæ credenda erant edoceri, & Chriſtianam religionem profiteri, colere, amplificare cœperunt. eámque poſtea non modò integram à contagione accolarum ſeruârunt, verùm etiam Alamannis, Baioariis, Toringis, Saxonibus, Friſiis, aliíſque gentibus idololatris domitis inſeuerunt. tantum denique ſacrarum Virginum, ſanctorum Monachorum, Abbatum, Preſbyterorum, Epiſcoporum tulerunt: tot experimentis pietatem ſuam teſtatam fecerunt, magis vt Fidem Chriſti Gallos edocuiſſe, quàm à Gallis didiciſſe videri poſſent. Quamobrem Iuſtinianus Aug. apud Procopium in libro I belli Gothici & Agathias dicunt omnes Francos rectiſſimam atque eamdem, quam Romanos, de Deo opinionem habere, eoſdem feſtos dies anniuerſarios agere, & hæreſin atque perfidiam Arianorum damnare. & Pelagius Epiſcopus vrbis Romæ in epiſtola ad Auxanium Arelatenſium Epiſcopum ait Francorum Reges cum Romanis in rectæ Fidei confeſſione conſentire. ſimiliter Gregorius cognomine Magnus, Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus, in litteris cùm ad Childebertum Regem Francorum, tum ad eius filios ſcriptis, affirmat, quanto Reges ceteris hominibus præſtent, tanto eorum Regnum Fidei ſinceritate, & integritate Chriſtianæ religionis omnibus omnium gentium regnis antecellere. Ex quo intelligitur Reges noſtros, qui Chlodouei inſequentiúmque Principum vt virtutis ita & pietatis heredes, & Catholicæ diſciplinæ ſemper tenaces fuerunt, iure meritóque Chriſtianiſſimos appellari.

Ceterùm poſtquam Chlodoueus Baptiſmum iniit, Galli, qui ſub Francorum imperio erant, multo placidiores & obſequentiores facti ſunt: & qui non erant, eos habere dominos pleríque ſummopere cupiuere. licèt enim antea Galli, qui Veſigothis, & Burgundio-

nibus Arianis parebant, partim amore, partim metu impulſi, in Francos ſtudiis inclinauerint: & beatus Aprunculus Lingonicæ Eccleſiæ Epiſcopus propterea Burgundionibus ſuſpectus, & clàm occidi iuſſus ſit, atque noctu de muro caſtri Diuionenſis demiſſus Aruernos petierit, in locum C. Apollinaris Sidonij tum fortè defuncti ſubrogandus: tamen poſt acceptum à Chlodoueo Baptiſmum multo alacriùs & pronioribus animis cùm alij, tum Epiſcopi, homines magnæ ſanctitatis auctoritatiſque, pro ſe quiſque odio hæreſeos Arianæ, & amore Fidei Catholicæ res ad Francos traxere. quippe (vt Gregorius ſcribit) Voluſianus, ſtirpis Senatoriæ, Turonicæ Eccleſiæ Epiſcopus, & Verus eius ſucceſſor, cùm Veſigothis ſuſpecti eſſent fauere Chlodoueo, ac defectionem attentare, alter poſt alterum iuſſu Alarici Regis in exſilium acti ſunt. & Quintianus Rutenorum Epiſcopus, ante prœlium Vogladenſe ab opidanis apud Gothos ibi habitantes accuſatus initi de tradenda Francis vrbe conſilij, cùm cognouiſſet ſe in periculo mortis eſſe, noctu profugit, & ad Euphraſium Aruernicæ Eccleſiæ Antiſtitem, Aprunculi Diuionenſis ſucceſſorem, Auguſtonemetum ſe contulit, eiúſque & liberalitate viui ſuſtentatus, & mortui in locum anno V poſt Chlodouei obitum ſuffectus eſt. Poſtremò Aquitani, poſt victum cæſúmque à Chlodoueo Alaricum, quàm libenter Arianum Regem Catholico mutarent, promta omnes ac celeri deditione oſtendere. Quamquam de Vero, ac maximè de Quintiano an Gregorio credi oporteat neſcio. ſiquidem Leonem Diaconum, miſſum à Vero Epiſcopo Turonicæ Eccleſiæ, de-

IↄVI. cretis Sacerdotum, qui Meſſalla V. C. Conſule XXII regni Alarici anno Agathæ conuenerunt, ſubſcripſiſſe inuenio. ex quo cognoſcitur Verum, ſi ſede ſua verè expulſus fuit, circa finem eiuſdem anni aut initium inſequentis, quo Alaricus interfectus eſt, pulſum fuiſſe. Quintianum autem Rutenorum Epiſcopum conſtat Synodo huic apud Agatham habitæ interfuiſſe, eúmque, ac ſimiliter Euphraſium Aruernorum Epiſcopum

IↄXI. Felice V. C. Conſule, ante paucos menſes quàm Chlo-

doueus decederet, acta Concilij Aurelianenſis manu ſuâ confirmauiſſe. Præterea cùm tam Aruerni, quàm Ruteni ſub imperio ac ditione Veſigothorum fuerint, quoad vixit Alaricus minor: apparet Quintianum, ob ſupradictam rem pulſum ac profugum, viuo Alarico mortis effugiendæ causâ Aruernos petiturum, & ab Euphraſio Epiſcopo accipiendum, agríſque ac vineis donandum non fuiſſe. Denique Aprunculum quidem Burgundionibus; Voluſianum, ac Verum Veſigothis ſuſpectos facere potuit propinquitas Francorum, quæ & horum commercium proditionis adiuuaret, & illis ad occupanda retinendáque opida plurimum conferret. nam Andematunnum Lingonum non ampliùs paſſuum XLIII millibus aberat à Tullo Leucorum, ab Auguſtobona Tricaſſium aliquanto minùs, quæ vrbes ambæ parebant Chlodoueo. & flumen Liger, cuius ad vlteriorem ripam poſitum eſt Cæſarodunum Turonum, fines Veſigothorum à Francis diuidebat. At Ruteni, vltima Aquitaniæ gens, & prouinciæ Narbonenſi contermina, regnante Alarico variis ditionis eius nationibus vndique claudebantur. minimè vt veriſimile ſit Quintianum tum prodendi Francis opidi Rutenorum Segoduni conſilium iniiſſe, quò ne præſidium quidem mittere inuitatus Chlodoueus potuiſſet. eò enim per Bituriges, & Aruernos, gentes infeſtas, hoc eſt, per omnem ferè, quàm lata eſt, Aquitaniam Alarico parentem tendere oportebat. Quare exiſtimo Quintianum Rutenorum Epiſcopum, ſi è ſede ſua vmquam expulſus eſt, poſt non ſolùm Alarici ſed etiam Chlodouei mortem expulſum eſſe, ídque ita accidiſſe. Veſigothos, cùm, vti ait Gregorius, mortuo Chlodoueo multa ex his, quæ Vogladenſi prœlio amiſerant, armis recepiſſent, Segodunum opidum Rutenorum præ ceteris occupauiſſe, atque aliquot annis tenuiſſe, eiúſque Epiſcopum Quintianum, tamquam Francis faueret: ſuſpectum habuiſſe, & interimere voluiſſe: qui vnà cum fidiſſimis ſeruis fugâ ſalutem, Aruernóſque petierit, ibíque iuſſu Theodorici Francorum Regis, anno V poſt Chlodouei Magni obitum Euphraſio vrbis Sacerdoti ſucceſſor ſit datus.

Hincmarus in libro de vita Remigij ſcribit Chlodoueum, Procerésque Francorum poſt acceptum Baptiſmum omnibus Eccleſiis Regni ablata reſtituiſſe, ac præterea plurimas poſſeſſiones per varias prouincias Remigio piè contuliſſe, quarum is partem, nimirum Luliacum, caſtrum Codiciacum, & Bernam villam, Remenſis Eccleſiæ prædiis adiunxerit; partem, non modicam caſtro, quod Laudunum Clauatum appellant, vel Baſilicæ ſanctæ Mariæ ibi poſitæ attribuerit, eíque loco Genebaudum, nobiliſſimum hominem atque doctiſſimum, Epiſcopum præpoſuerit. Eulogium quoque virum potentiſſimum, clariſſimúmque, vt ex nomine intelligitur, natione Gallum, cùm maieſtatis reus in Eccleſiam beatæ Mariæ confugiſſet, vſúſque deprecatore Remigio vitam, veniámque, ac rerum ſuarum dominium à Chlodoueo impetrauiſſet, Sparnacum villam ſuam eidem dono dare voluiſſe, recuſantíque in vſum Eccleſiæ Remenſis argenti librarum quinque millibus vendidiſſe. Præterea Hormiſdam vrbis Romæ Epiſcopum, poſt prœlium Vogladenſe, cæſúmque Alaricum, Remigio Remorum Epiſcopo vices ſuas per Regnum Chlodouei commiſiſſe tradit Hincmarus, eóque ſedem Apoſtolicam obtinente Chlodoueum hortatu Remigij legatos Romam miſiſſe, qui coronam ex auro & gemmis, donum eximium, in Baſilica Petri ponendam, Principíque Apoſtolorum dicandam & conſecrandam curarent. exemplum quoque litterarum Hormiſdæ ad Remigium ſubſcribit, quas non minùs falſas atque confictas, quàm Remigij teſtamentum ſubiectum arbitror. quippe anno IV poſt Chlodouei obitum, nimirum Flo-
DXV. rentio & Anthemio Coſſ. (ſicuti ait Marcellinus in Chronico) Hormiſda in locum Symmachi Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus eſt ſubrogatus.

Auctor Appendicis Chronico Victoris adiunctæ pro-
CCCC-XCVII. dit Anaſtaſio Aug. II Conſule *Gothos*, hoc eſt Veſigothos, *intra Hiſpanias ſedes accepiſſe.* quod cùm falſum ſit, (nam Barcinonenſis regio iam inde ab Ataulfo ſub ditione Veſigothorum fuit, & Theodoricus poſterior, ac Euricus frater eius multas Hiſpaniæ clariſſimas vr-

bes armis occupauerant) non dubito, quin hic error non Auctori, ſed vitio exemplarium ac duabus litterulis debeat imputari, & quin Veſigothi nequaquam intra Hiſpaniam *ſedes accepiſſe*, verùm *cædes occœpiſſe* dicendi ſint. Certè hoc Auctoris ipſius verba indicant. addit enim Burdimelum, qui ante annum ab Alarico deſciuerat, & in Hiſpania regnum inuaſerat, à ſuis traditum, Toloſam perductum, ibi tauro æneo impoſitum, ac flammâ ſubiectâ viuum crematum eſſe: & Meſſalla V. C. Conſule Dertoſæ à Veſigothis opido potitis alium quemdam Tyrannum interemtum, capútque eius Cæſarauguſtam allatum dicit. quæ Tyrannorum Hiſpanienſium cædes ſine multorum cædibus, qui aut participes coniurationum fuerant, aut fuiſſe putabantur, fieri non potuere. ɪɔᴠɪ.

Eodem anno Verodunenſes à Chlodoueo defecere, móxque obſeſſi vbi arietibus murum quati, & aggerem exſtructum proferri viderunt, pro Firmino Epiſcopo, qui paucis antè diebus deceſſerat, ciuem ſuum Auſpicium vrbis Archipreſbyterum, virum ſanctiſſimum, ad Regem miſere oratum, vt ſibi ignoſceret, veniáque impetratâ portas aperuere, & Chlodoueum cum ſuis copiis opido recepere. Hoc accidiſſe Anaſtaſij ſecundo Conſulatu vt credam facit Aimoinus Monachus, qui narrationi belli Alamannici, & Baptiſmi Chlodoueo Regi Francíſque collati continuò defectionem Verodunenſium deditionémque ſubtexit. Quamquam Auctor non vetus libri de vita Maximini Verodunenſes ab Chlodoueo deſciuiſſe inter ipſa *regni eius auſpicia* tradit. quem tamen nihilominùs ſecum pugnans honoris causâ præcedentibus Clericis vrbem intrâſſe; & in Eccleſia Deo gratias egiſſe ſcribit. ex quo intelligitur Chlodoueum, tum cùm Verodunum recepit, Chriſtianum fuiſſe: at is non initio principatus, ſed quintodecimo regni ſui anno, Conſulatu Paulli factus eſt Chriſtianus. ccccxcvii. ccccxcvi.

Patricio & Hypatio Coſſ. Theodericus Oſtrogothorum Rex, anno VII poſt interemtum Odoacrem, ac omnem Italiam perdomitam, vrbem Romam intrauit, ɪɔ.

ibíque Odoinum, vel, vt alij dixere, Odoindum, Comitem ac popularem ſuum ſibi inſidiantem capite truncari iuſſit in Palatio Seſſorio. cuius Seſſorij Palatij, in IV Synodo Romæ iuſſu Theoderici huius habita, mentionem fieri video, & in Actis Xyſti Romani Epiſcopi, in quibus *Heleniana Baſilica*, vel *Hieruſalem* Baſilica Seſſorij Palatij, alio nomine *Seſſorianum atriũ* appellatur.

10. Eodem anno bellum Burgundicum initum ac finitum eſſe prodit in Chronico Marius Auenticenſis Epiſcopus. Tum Burgundiones, qui & Burgundij, tenebant in Gallia Lugdunenſem primam, Sequanos, partem maiorem prouinciæ Viennenſis, Alpes Peninas, & Graias, atque Maritimas, & aliquot Narbonenſis Secundæ vrbes, quæ pars Galliæ Burgundia ab gente cognominata eſt, & ita apud Senatorem in libri I epiſtola vltima vocatur. Horum Rex Gundiucus IV filios, Gundobadum, Godegiſilum, Chilpericum, & Godomarum, ſuperſtites ac Regni ſui ſucceſſores reliquerat. è quibus Gundobadus Chilpericum, Chrothildis Reginæ patrem, & Godomarum interfecerat, Regnúmque totius Burgundiæ occupare conabatur. ipſe Lugdunum Seguſianorum Regiam delegerat: Godegiſilus, quem Fredegarius Gundeghiſelum, Freculfus Gundeiſlum, Hincmarus Godegiſlum appellat, Geneuam Allobrogum opidum ſedem habebat. Breui apparuit inter malos fratres fidam pacem, ac diuturnam concordiam eſſe nón poſſe. cùm enim alter alteri inſidiaretur, bellum ciuile palàm exarſit. Godegiſilus, opibus & gratiâ apud populares inferior, clàm per legatos annuum tributum Chlodoueo, quantum vellet imponere, ſe penſurum promiſit, ſi eius operâ fratrem victum occidere, aut ſaltem Regno ſpoliare potuiſſet. Facilè à viro, qui in pace bellũ quærere ſolebat, accépta cóndicio eſt, & legati cum pollicitatione auxiliorum dimiſſi. Lætus igitur Chlodoueus ſpe prædæ, & occaſione vindicandæ ſoceri cædis, maximas copias cogit, & vt erat conſtitutum, in Burgundiam contendit. At Gundobadus ignarus fraudis legatos ad Godegiſilum fratrem ſuum mittit oratum, ſibi vt ab Francis oppugnato celeriter opituletur: condonet inimi-

inimicitias patriæ periclitanti, & aduerſus communem hoſtem in commune conſulat: ne qui iuncti pares eſſe Chlodoueo poſſint, diſtracti opprimantur. Pollicetur auxilium Godegiſilus, móxque cum omnibus copiis ex compoſito adiungitur Gundobado, ſimul ac pugnæ ſignum datum eſſet, ad Chlodoueum tranſiturus. tum ambo Chlodoueo armati occurrunt. Committitur prœlium apud Diuionem, quod erat caſtrum in finibus Lingonũ ad Oſcaram flumen, ab Imperatore Aureliano non (vt Gregorius putat) exædificatum, ſed nouis mœnibus cinctum. Vbi pugnari cœptum eſt, Godegiſilus, quemadmodum conuenerat, cum exercitu ad Chlodoueum tranſit, & arma in fratrem vertit. quod poſteaquam ſenſit Gundobadus, multis ſuorum amiſſis fugam capeſſiuit: nec munimentis Lugduni, ac ne Viennę quidem, aut Valentiæ ſatis confiſus, Auenionis muris ſe incluſit, tanto (vti exiſtimabat) ab hoſtibus tutior, quanto remotior futurus. eò frumentum comportari, pecus ex agris compelli iubet. Godegiſilus autem, promiſſa Chlodoueo parte Regni ſui, diſceſſit, triumphánſque, tamquam iam totius Burgundiæ imperium obtineret, Viennam Allobrogum, inuitantibus opidanis ac popularibus, intrauit. Interea Chlodoueus auctis copiis ſuis Gundobadum quà fugerat ſequi, ac interficere ſtatuit: penetrat interiora Burgundiæ: ſuperatóque flumine Rhodano caſtra ante Auenionem ponit, minimè plenam ab ſe latam victoriam, confectúmque ducens bellum, ſi Rex hoſtium euadere potuiſſet. Iam depopulatis agris, cæſis oliuetis, vineis exciſis, vicis incenſis, feruebat obſidio, & Gundobadus intra muros cum ſuis non modò de Regno, ſed etiam de auxilio ac de ſalute deſperabat. ægro animi, anxióque ſupradictus Aredius, amicorum eius facilè primus, conſilij ſui rationem aperit, & ex conſtituto ad Chlodoueum transfugit, affirmátque ſe victoriæ ipſius comitem, quàm ſocium Gundobadi pulſi ac obſeſſi eſſe maluiſſe. receptus inter familiares, vir in ſuadendo prudens, & in arcano ſibi commiſſo celando fidelis, nec minùs iucundus & ſuauis, quàm callidus, breui in magno honore apud Regem fuit.

quem cùm diuturnæ obſidionis tædere animaduerteret, arrepto tempore veniam libertatis precatus monuit, vt irrita munitiſſimæ vrbis oppugnatione dimiſsâ, Gundobado tributum in annos ſingulos pendendum imponeret, ſuáque in eo negotio operâ vteretur. Placuit Chlodoueo conſilium, remiſſúmque confeſtim Aueniónem Aredium ſubſecuti eius legati Gundobadum imperata facere paratum inuenere. itaque conditiones pacis quæ ferebantur acceptæ, & promiſſo annuo tributo, ab altero pecunia in annum; ab altero obſidio ſoluta eſt. Chlodoueus Burgundiæ ſpoliis onuſtus exercitum prædâ grauem domum reduxit.

Exſtincto eum in modum externo, ciuile bellum deintegro in Burgundia exarſit. Gundobadus enim, quem Fredegarius Gundebadum; Regino Cundibaldum appellat, poſt diſceſſum Francorum receptis viribus, opidum Allobrogum Viennam caput Regni ſui oppugnare inſtituit. id opidum Godegiſilus popularium aliquot, & Francorum auxiliariorum præſidio tenebat. qui cùm anguſta re frumentaria vteretur, multitudinem inopia preſſam opido excedere iuſſit. Eiectus præter ceteros Curator aquarum publicarum; indignabundus, ac fremens contemtum ſe, & tamquam vnum de inutili plebe expulſum, ſtatim Gundobadum adit: docet fruſtra tot operibus, tanto cum virorum fortium periculo Viennam oppugnari, cuius potiundæ compendiariam viam demonſtrare poſſit. probatóque Regi conſilio ſuo, dux ipſe armatis datus robuſtiſſimos expeditiſſimóſque militum Gundobadianorum per aquæductum ducit, & amoto ferreis vectibus magno lapide, quo ſpiraculum eius intramuranum clauſum erat, in vrbem intromittit. illi, vt imperatum erat, ſimulac ex aquæductu velut è cuniculo emerſerunt, bucinâ ſignum captæ vrbis dedere. Reſpicientibus, qui è muris propugnabant, & ſe à tergo circumuentos eſſe videntibus, Gundobadus occupatis portis cum copiis ſuis in vrbem irrupit, & defenſores perterritos ac in medio concluſos occidit. Godegiſilus in Eccleſiam Hæreticorum confugit, ibíque vnà cum Epiſcopo Ariano Arianus interficitur. at Fran-

ci, quos à Chlodoueo Godegiſilus acceperat, in turrim conceſſere, quos Gundobadus captos à militibus ſuis violari vetuit, Toloſámque perduci, (vt ait Gregorius) & Alarico Veſigothorum Regi tradi iuſſit. Quamquam Fredegarius Scholaſticus, & Aimoinus produnt Francos hoſce, V *millia* numero, vel, quod malim, II, ab Gundobadianis ad vnum omnes occiſos eſſe. Primores Viennenſium, quos Gregorius Senatores, Marius Seniores appellat, ac Burgundiones complures, qui Godegiſili partibus fauerant, multis exquiſitiſſimíſque ſuppliciis affecti ſunt, ac necati. Eum in modum Gundobadus intra finem anni, quo Patricius & Hypatius Conſules IↃ.
fuerunt, aduerſam, ac ſecundam fortunam expertus, primùm acie victus; deinde obſeſſus; paullo pòſt fratrem, à quo erat pulſus, obſedit: Regnóque ſuo tam citò & facilè recepto quàm amiſſo Regnum eius adiunxit: ac omnem Burgundiam occupauit, cædibus trium fratrum infamis. atque ſuis poſtea viribus confiſus promiſſum Chlodoueo tributum non pependit: móxque Burgundionibus leges mitiores inſtituit, ne Romanos, hoc eſt prouinciales Gallos iniuriis afficerent. Hæ ſunt leges, quas cùm Auieni Conſulatu promulgatas legamus, Auieno & Pompeio Coſſ. vel inſe- IↃI.
quenti anno, nimirum Flauio Auieno iuniore & Probo IↃII.
Coſſ. latas fuiſſe credere nos oportet, & quas Reges Francorum Burgundionibus domitis reliquerunt. Certè Agobardus Lugdunenſis Epiſcopus, qui poſt CCC annos, quàm Burgundia ab Childeberto & Chlothario Chlodouei filiis in prouinciam redacta fuerat, floruit, Chriſtianiſſimum & piiſſimum Imperatorem Ludouicum ſemper Auguſtum epiſtola quadam hortatur & monet, vt (ſi fieri poſſit) Burgundiones, quos *ciues ſuos,* & *Gundebados* appellat, legibus Francorum vti iubeat, legem Gundebadi Regis Burgundionum hæretici, quam & Gundebadam vocari dicit, lites non iure & virorum bonorum teſtimoniis; ſed aut rei ipſius iureiurando, aut armis terminantem abrogando. Bello confecto Gundobadus, Chriſtum filium Dei, & Spiritum Sanctum æqualem Patri confeſſus, Auitum Viennenſem Epiſco-

pum orauit, vt clàm ipſum vngeret. Cui Auitus reſpondit non oportere Regem, qui nullum timere debeat, metu ſeditionis à publica profeſſione veritatis deterreri: meliúſque eſſe, vt multitudo Regis fidem ſequatur, quàm Rex multitudinis ſectam. illum caput eſſe gentis ſuæ, & quemadmodum cùm expeditionem facit, præire ſoleat copiis quò duxerit ſecuturis; ita exemplo ſuo ac veluti ductu populares ab errore abducere debere. At Gundobadus ob ſupradictam cauſam æqualitatem trium Perſonarum publicè confiteri noluit, nec in eiuranda hæreſi auſus eſt Chlodouei in patria ſuperſtitione damnanda animum imitari.

Et Marius quidem in Chronico, Gregorius Aruernus, Turonicæ Eccleſiæ Epiſcopus in Hiſtoriæ libro II, Fredegarius Scholaſticus in eius excerptis, Freculfus, ac Aimoinus Monachus, ita vt ſuprà retulimus, de bello Burgundico ſcripſere. at Auctor quidam Hiſtoriæ Francicæ, ætate Gregorio proximus, Hincmarus in libro de vita Remigij, & Rorico Monachus, nullâ perfidiæ Godegiſili mentione factâ, falsò dicunt Chlodoueum impulſum ab vxore ſua Gundobado & Godegiſilo iunctis bellum intuliſſe, ambóſque circà Diuionem acie fudiſſe. & aliò quidem Godegiſilum; Gundobadum verò Auenionem ſe contuliſſe, móxque obſeſſum, ſupradicto commento Aredij viri illuſtris Conſiliarij ſui, nimirum pacto penſionis annui tributi, quod ſeruaturus non erat, datíſque multis muneribus è Chlodouei manibus euaſiſſe, ac poſtea Regnum totius Burgundiæ, quoad vixit, feliciter adminiſtrauiſſe. quem Gundobadũ alij Gundobaldum; alij Gundobaudum; alij Gundebaldum; Hincmarus ac Sigebertus Gundebaudum appellant. Procopius, Cæſarienſis Palæſtinus, Rhetor in libro I belli Gothici diſſentit ab omnibus. quippe ſcribit Toringorum ac Veſigothorum Reges Herminafridum ac Alaricũ poſteriorem, cùm poſt Odoacris mortem vires Francorum iam auctas admodum timerent, eáque gens multitudini ac virtuti ſuæ confiſa finitimos omnes laceſſeret, ac apertè violaret, Theoderici Regis Oſtrogothorum affinitatem delegiſſe. ex eo Francos metu Theoderici in-

iuriis & vexationibus Toringorum ac Veſigothorum abſtinuiſſe, bellúmque Burgundionibus intuliſſe. (quorum Regis filius tamen, nomine Sigiſmundus, Oſtrogotham minorem natu filiam Theoderici in matrimonio habebat) Addit Procopius Francos poſtea, & Oſtrogothos, quos ſemper Gothos appellat, hoc eſt Chlodoueum, & Theodericum Reges, belli Burgundionibus faciendi occupandæque Burgundiæ iniſſe ſocietatem: atque vtri forte pugnæ non affuiſſent, hos multari certâ pecuniâ, quam alteri operæ ac victoriæ præmium acciperent, ac nihilominùs dimidium agri ex hoſte capti obtinere placuiſſe. Cùm diem ex die duceret Theodericus, longúmque eſſet eius exercitum exſpectare; Francos cum magnis copiis Burgundiam ingreſſos eſſe, ſolóſque per ſe aduerſus Burgundiones pugnauiſſe: ac poſtquam æquo atque dubio Marte diu atque acriter dimicatum erat, & magna vtrimque cædes facta, tandem Burgundiones fuſos terga vertiſſe, ac in extrema Burgundiæ ad Alpes versùs refugiſſe: quibus in partibus multa caſtella ſitu naturali & opere munita habebant. vtentibus victoriâ Francis, & reliquam omnem regionem occupantibus, celeriter aduenìſſe Oſtrogothorum Duces cum copiis, quos lentè iter facere, atque ſi victos eſſe Burgundiones comperiſſent, feſtinare; ſin autem contrà atque ſperaret viciſſe cognouiſſent, non progredi vlteriùs Theodericus iuſſerat. Hos, accuſatos grauiter & increpitos à ſociis, longinquitati ac difficultatibus locorum moram ſuam imputauiſſe, pactámque pecuniam victoribus pœnæ nomine dediſſe: ac mox, vti conuenerat, quidquid agri Burgundionibus ademtum erat, inter Francorum ac Oſtrogothorum Reges ex æquo diuiſum eſſe. quæ geſta eſſe, antequam Chlodoueus Alarico Veſigothorum Regi bellum inferret. Quibus verbis videtur indicare Procopius, ante prœlium Vogladenſe cædémque Alarici, duas à Francis in Burgundiones expeditiones fuiſſe ſuſceptas, priorémque deſignare, cùm ſcribit Francos Burgundionibus bellum intuliſſe: de poſteriore loqui, cùm ait eoſdem poſtea vnà cum Oſtrogothis belli Burgundici ſocie-

tatem iniiſſe, ac Burgundiam ingreſſos eſſe.

Et Procopius quidem, ita vt alius nemo, bellum Burgundicum exponit. Quominùs miror, quæ de Arboricis idem Auctor memoriæ tradidit: eos nimirum magnæ homines virtutis, Francis finitimos, & cum reliqua omni Gallia atque Hiſpania pridem Imperio Romano ſubiectos fuiſſe, tum verò veterem Reip. formam mutauiſſe. quos cùm Franci diuturno bello experti vincere non potuiſſent, petiere, ſibi vt cum eis fœdus & connubia eſſent. (nam vtrique Chriſtianam religionem profitebantur) in has leges pacem compoſitam, & ſocietate ac affinitatibus ex duabus vnam gentem factam eſſe, talíque pacto magna Francos potentiæ incrementa quæſiuiſſe. At milites Romanos in vltimis Galliæ finibus cuſtodiæ causâ conſtitutos, cùm numero impares nec reſiſtere, nec in Italiam, vnde venerāt, reuerti poſſent, nec ad hoſtes Arianos tranſire vellent, ſe, & quam præſidiis tuebantur regionem in Arboricorum atque Francorum ditionem dedidiſſe: necdum apud eorum poſteros leges patrias, diſciplinam rei militaris, habitúmque Romanum ſua ætate exoleuiſſe. Quos ego Arboricos, vel Arborychos ignoto nomine appellatos à Procopio, non alios quàm Armoricos eſſe indicaríque arbitror. Nam quod ait Procopius, Arboricos Francis confines, & Chriſtianos fuiſſe, atque cum reliquis omnibus Gallis ac Hiſpanis diutiſſimè Romanis paruiſſe; id de Armoricis propriè vocatis dici poſſe, & verò oportere conſtat, qui oram prouinciæ Lugdunenſis II ac III à Sequanæ exitu ad oſtium Ligeris vſque promiſſam tenebant. quippe Armorici cum omni Gallia Chriſtùm coluere, ac Imperatoribus Rom. paruere: & Franci, dum trans Renum habitauere, tractum Neruicum & Armoricum vt proximum; ſic piraticis latrociniis ac prædationibus ſæpe infeſtum habuere. & poſtquam Belgicam, ac pleraque Lugdunenſis Galliæ domuere, Aulercóſque Cenomanos & Andecauos gentes Armoricis affines in deditionem accepere: iidem mihi videntur, ne quid inter Renum ac Ligerim hoſtile eſſet, ciuitatibus Armoricis bellum intuliſſe. Certè Gregorius in libro

primo de Gloria Martyrum ſcribit Chillonem quemdam à Chlodoueo Francorum Rege in Namnetes, quæ gens Armorica erat, cum exercitu miſſum eſſe, & poſt bimeſtrem eorum opidi oppugnationem ſubitâ ac occultâ formidine Francorum animis diuinitus incuſsâ obſidionem ſoluiſſe, baptizaríque voluiſſe. quod tamen opidum Namnetum poſtea, cum Venetorum, Redonum, Abrincatuorum, Conſtantinorum vrbibus, ac Rotomago, hoc eſt cum maiori parte tractus Armoricani, Chlodoueo paruiſſe indicant ſubſcriptiones Epiſcoporum, qui iuſſu eius in opido Aurelianorum conuenerunt. è quibus Veneti (vt Eginardus in Annalibus, & Aimoinus in libro IV tradunt) primùm à Britannis, metu Anglorum & amore libertatis ex patria profugis, tributarij facti ſunt: deinde ab Chlodoueo Rege domiti ſub Francorum ditione atque imperio per annos circiter XC fuerunt. donec anno XVII regni Guntchramni atque Chilperici à Waroco Britanno recepti ſunt. qui IↃLXX-VIII. non multo pòſt cæſo cum ſuis copiis Beppoleno, fraude decepto Ebrachario Guntchramni Ducibus, Venetiam in poteſtate ſua ita retinuit, vt vſque ad Pippinum Regem, qui opidum Venetos anno IↃCCLIII cepit, per annos CLXXIV non alios quàm Britannos Regulos habuerit. atque ob id Veneticam regionem à Waroco Venetorum Comite, quem Guerecum, & Werocum appellat, Broguerec Britannico nomine dictam ait Auctor libri de vita Gildæ Sapientis. Vt ad Chlodoueum reuertamur: tametſi nec Concilij Aurelianenſis, nec Gregorij auctoritate niteremur; nequaquam credere nos oporteret eum Regem, Armoricis poſt occipitium hoſtibus relictis, flumen Ligerim tranſiturum; & antequam citeriora pacauiſſet, occupandæ Aquitaniæ causâ Alarico Veſigothorum Regi bellum illaturum fuiſſe. Præterea vti Procopius tradit Arboricis, quo tempore cum Francis ſocietatem & amicitiam iunxere, Reipublicæ formam priſtinæ diſſimilem fuiſſe: ita ex Zoſimo cognoſcitur, id quod in libro IV notauimus, effuſis per Gallias Germanis, hoc eſt Sueuis, Vandalis, & Burgundionibus; Armoricos ab Honorio Aug. in

quo nullum ſibi aduerſus impotentiam Tyrannorum, & Barbarorum latrocinia, ac exactorum iniquitatem præſidium eſſe intelligebant, defeciſſe, eiectíſque magiſtratibus Romanis, Remp. ſuo arbitrio conſtituiſſe. quamobrem principatu Placidi Valentiniani à Litorio ſubacti, (vt ait Sidonius) paullo pòſt rebellauere: miſſóque ad eos compeſcendos Eocharico Alanorum Regi Germanus Auteſſiodurenſis Epiſcopus perſuaſit, vt cum ſuis copiis domum rediret: ac Rauennam profectus, Imper. Valentinianum pro ſontibus deprecatus eſt: impetraſſétque veniam, niſi ea gens naturâ mobilis & perfida per idem tempus denuo defeciſſet. Addit Procopius, milites Romanos in vltima Gallia cuſtodiæ cauſâ conſtitutos, cùm in Italiam reuerti non poſſent, Barbaris eam, ac Galliam ferè totam, per quam iter faciendum erat, occupantibus; neque ad hoſtes Arianos tranſire vellent, ſe ſuáque omnia, quæ diutiùs tueri non valebant, Francorum & Arboricorum fidei poteſtatíque commiſiſſe. quibus verbis deſignari puto deſcripta in Notitia prouinciarum Imperij Romani præſidia opidorum portuúmque oræ Armoricæ, flumine Ligere diuiſæ à Veſigothis Arianis, quorum Veſigothorum imperio milites iſti præſidiarij Francorum & Armoricorum, Chriſtianarum Catholicarúmque gentium, imperia prætulerunt. Vbi notare conuenit, cùm Procopius ſcribat Francos fuiſſe Chriſtianos, quo tempore fœdus cum Arboricis iunxerunt, & ſupradictos milites Romanos in deditionem acceperunt, poſt initum à Chlodoueo Baptiſmum ea geſta eſſe oportere. His animaduerſis, tametſi Procopius in prædicto loco libri primi belli Gothici Francos, Toringos, Burgundiones, Sueuos, & Alamannos gentes Germanicas commemorat, Francíſque ac Toringis Arboricos ſuos medios interponere videtur: tamen hoſce ego nequaquam in Germanis numerandos exiſtimo, ſed Procopium ignorantiâ veri Armoricum gentem Gallicam, mutato eorum ſitu ac corrupto nomine, in Germania poſuiſſe credo. præſertim cùm, poſt Varum Ducem tréſque legiones cæſas, conſtet Germanos Tranſrenanos Imperatoribus Ro-

Romanis minimè paruiſſe, nullámque Germanicam gentem ſedes habentem in Germania, principatu Chlodouei, quo tempore Franci Galliam occupauerunt, Chriſtianam fuiſſe.

Admoneor ſuprafacta mentione Britannorum, vt de his aliquid dicam. Britanni complures, ſiue ab Anglis eiecti domo, ſiue externam dominationem peroſi, in prouinciam Lugdunenſem tertiam aduerſam inſulæ Britanniæ tranſiere Placidi Valentiniani principatu, ibíque domitæ parti Armoricorum, nimirum Venetis, Curioſolitibus, & finitimis nationibus iura & leges, ac nomen ſuum dedere. incolæ enim Britanni, vel Brittones; regio Britannia appellari cœpta, quam alij nouam, alij Gallicam, quidam Ciſmarinam, nonnulli minorem cognominant. Hæc regio an Francorum Regibus paruerit, ambigi poteſt. nam Britannos poſt Chlodouei Regis obitum ſemper ſub Francorum ditione fuiſſe in Hiſtoriæ libro IV tradit Gregorius, quíque eis præerant, pro Regibus Comites (vel Duces, addere debuit) vocatos eſſe. & Auctor libri de vita Leonorij Epiſcopi ſcribit Childebertum Regem Chlodouei filium Franciæ imperium Britanniæque obtinuiſſe. & in libello de vita Pauli inuenio Childebertum huncce Francorum Regem *V:uithuro Comiti*, qui & *Princeps* ibidem dicitur, partem P.itanniæ regendam commiſiſſe, proficiſcentíque anulum ſuum tradidiſſe, & Paulum Agnenſi Leonenſíque Britanniæ pagis Epiſcopum præponendum curauiſſe. Præterea Samſon Britannorum vel Dolenſium Archiepiſcopus dicitur Monaſterium Penetale Monaſterio Dolenſi, quod vtrumque exſtruxerat, permiſſu Childeberti Regis ſubieciſſe ac commendauiſſe. Eginardus quoque in Annalibus, Aimoinus in Hiſtoriæ libro IV, & Poëta quidam Saxo, Arnulfi Aug. æqualis, in rerum geſtarum Caroli Magni libro II produnt, *Britannos ab Regibus Francorum ſubactos ac tributarios factos, impoſitum ſibi vectigal quamuis inuitos ſoluere conſueuiſſe.* & Epiſcopi, qui in villa agri Tullenſis nomine Saponariis anno Domini IↃCCCLIX conuenerunt, in epiſtola ad Epiſcopos Britannorum ſcribunt *eam*

Nn

gentem Francis ab initio fuiſſe ſubiectam, ac tributum pependiſſe. Auctor etiam Annalium, quos Bertinianos appellant, ſcribit *Salomonem Ducem Brittonum* Carolo Francorum Regi, Ludouici Pij filio occurriſſe, eíque ſe commendauiſſe, & fidem ſacramento obligauiſſe, omnéſque primores Brittonum idem facere iuſſiſſe, *& cenſum illius terræ ſecundum antiquam conſuetudinem eidem pependiſſe* : & inſequenti anno Carolo Regi, conuentum ex toto Regno apud Piſtas habenti, & annua à ſuis dona ibidem accipienti, ſupradictum cenſum L argenti librarum, quem Salomon *more maiorum* mittebat, oblatum eſſe. & in Annalibus, qui Mettenſes dicuntur, inuenio Saxonum, Friſiorum, Alamannorum, Baioariorum, Aquitanorum, Vaſconum, atque Brittonum, *gentium quondam Francis ſubiectarum* Duces, antequam Pippinus auus Pippini Regis Præfectus Palatij fieret, à Francorum Regibus, quorum deſidiam contemnebant, contumaciter defeciſſe. Et hæc quidem perſuadent Britannos Francorum Regibus Merouingis paruiſſe. Contrà Auctor Hiſtoriæ Francicæ Gregorio proximus, ac Freculfus Lexouiorum Epiſcopus Chonobrum, vel Cunobertum, qui bello Chramni interfectus eſt, non, vt Gregorius, *Comitem*; ſed *Regem Britannorum* appellant. & apud Fredegarium, ac Aimoinum, atque apud Florentinum Abbatem de vita Iudoci, & in libro de vita Dagoberti reperio Iudicailem, vel Iudichaëlum, Iuthaëli Regis filium, quem quidam Vidichailum, alij Iudicheilum nuncupant, *Britannorum Regem* & fuiſſe & vocari. Aimoinus etiam in Hiſtoriæ libro II verſus Childeberti ſenioris tumulo inſcriptos refert, in quibus Brittonum Regibus terrori fuiſſe dicitur. & Gregorius, velut ſecum ipſe pugnans, in libro IV ac V tradit Chanaonem, ſeu Conanum, *Britannorum Comitem, Macliaui* fratris ſui *Regnum* occupauiſſe: quo mortuo Macliauum *Regnum* recepiſſe, ac Theodoricum quemdam Bodici filium *Regno* patrio ſpoliauiſſe. nemo autem neſcit Comitatus & Ducatus quos vocant, hoc eſt Præfecturas vrbium atque regionum Francis ſubiectarum, non armis obtineri, ſed ab Regibus Francorum dari ad tempus

conſueuiſſe. Neque ignoro Comites, & Duces, à noſtris Hiſtoricis nonnumquam Reges; & ſubiectas eis regiones, Regna appellari: ſed affirmo, id quod Gregorius ſcribit, Warocum Macliaui filium in agrum Namneticum, Redonicúmque pagum ſæpe excurriſſe, & cum Chilperici atque Guntchramni Regum Ducibus pugnauiſſe, nequaquam conuenire ei, qui Francorum Regibus pareret. Vt omittam non alios quàm Britannos in Britannia Ciſmarina regnauiſſe, cùm Reges Franciæ quoſlibet è populis ſuæ ditionis vrbibus ſuis prouinciíſque præponere ſolerent. Certè Fortunatus in libro IX, de Chilperico Rege ſcribens, inter gentes Francorùm inimicas, vti Getas, hoc eſt Veſigothos, Vaſcones, Danos, Æſtiones, quos alij Æſtios, alij Æſtos vocant, Saxones, Friſones, Sueuos; ſic & Britannos numerat. è quibus Vaſcones Pyrenæorum montium incolæ, gens Hiſpaniæ Tarraconenſis libera, prouinciam Nouempopulanam ætate Fortunati crebris incurſionibus vaſtabant, omnémque tandem vſque ad Garumnam flumen, Francis ſub Maioribus domus bello ciuili laborantibus, occupauere, & Vaſconiam appellauere. qui in Hiſpania remanſerant, *Hiſpanos Vaſcones*; qui Pyrenæum tranſgreſſi in finibus Nouempopulorum conſederant, *Citimos Vaſcones* ſcriptores rerum geſtarum Caroli Magni & Ludouici Pij vocant. vnde Aſinarium in Annalibus Bertinianis *Citerioris Vaſconiæ Comitem* dictum inuenio. Friſones verò vel Friſij, qui primò Francis diu paruerant, eiſdem poſtea dominantibus in Gallia, à finitimis Saxonibus ſubacti eſſe mihi videntur, plurimíque eorum in Batauiam tranſiiſſe. vnde Friſia nonnumquam Saxonia; & Batauia cùm ab aliis, tum ab Auctore Annalium Mettenſium Friſia dicta eſt. Miror tamen, quòd hoſtibus Francorum Sueuos annumeret Fortunatus, quos Procopius Rhetor eius æqualis ſub imperio Francorum fuiſſe in belli Gothici libro primo tradidit.

Vt ad Britannos redeam, Epiſcopi Gallicani in Epiſtola ad Nomenoium Britannorum Regem, quem *Priorem gentis Britannicæ* appellant, ſcribunt *certos fuiſſe fines, quos Franci ab exordio dominationis ſuæ in Gallia*

ſibi vindicauerint; & certos, quos petentibus Britannis conceſſerint. & in Annalibus Bertinianis idem Nomenoius Britto anno IↃCCCXLIV *fines ſibi ſuiſque anteceſſoribus attributos inſolenter egreſſus* eſſe dicitur. quos *fines Britannicos* Auctor vetus libri de vita Ludouici Pij, alij *Britannorum limitem*, alij Germanico nomine *Marcam Britannicam* vocant. & qui de vita Caroli Magni ſcripſere, cùm Widonis Comitis ductu anno IↃCCXCIX *totam Britanniam, quod numquam antea factum erat, perluſtratam armis, & à Francis ſubactam fuiſſe* tradunt, ſatis apertè oſtendunt ante Caroli Magni principatum ſi non omnem Britanniam; ſaltem maximam eius partem Francorum Regibus nequaquam paruiſſe. Neque Fredegarius ſolùm in Chronico, de Chlothario iuniore Chlodouei pronepote loquens, ſed etiam ſupradicti rerum geſtarum Caroli Magni ſcriptores *Britannorum limitem*, vel *Marcam Britanniæ*, & *Præfectum Britannici limitis* commemorant. vt appareat Merouei poſteris regnantibus, & Carolo ipſo Magno in tot tantiſque prouinciis dominante, Britannos, veluti alienæ ditionis gentem, à Francis limite diuiſos, tribúſque per eius Principis Duces expeditionibus victos magis quàm domitos fuiſſe. Certè à Ludouico Aug. Caroli filio defecere, primùm Murmano duce, qui regium inſigne noménque ſumſit, & ab exercitu Imperatoris occiſus eſt; deinde auctore Wiomarco, qui & ipſe dolo circumuentus, ac domi ſuæ interfectus eſt. atque quatuor expeditionibus in Britannos cùm per ſe, tum per legatos factis, & depopulata regione, id vnum tantummodò Ludouicus egit, vt obſides ex more darent, & ſe imperata facturos promitterent, breui fidem violaturi. ſiquidem Nomenoius, regij ſanguinis Princeps, quem Ludouicus Aug. Iudicem, aut (vti ait Regino) Ducem Britannis dederat, rupta fide à Carolo Rege Ludouici Aug. filio deſciuit: adiunctóque ſibi Lamberto Comite, qui ſimiliter à Carolo defecerat, Reginoldum vel Rainaldum Namnetum Ducem apud Vicnoniam flumen cum magna manu Francorum occidit: nec multo pòſt alium exercitum Caroli Britanniam ingreſſum, paludibus in-

cluſum prœlio fudit. Idem non ſolùm Venetos, quam vrbem Pippinus Caroli Magni pater ceperat, Regno ſuo adiunxit; ſed etiam *limitem antiquum tranſgreſſus* (vt ait Adreualdus) Redonas, atque Namnetas, vrbes Francicæ ditionis, partémque pagi Andecauenſis ac Cenomannici vſque ad Meduanam flumen, agris igne & ferro longè latéque vaſtatis, occupauit: & ex IV Epiſcopatibus ſeptem factis, pulsíſque legitimis Epiſcopis, & aliis in eorum locum ſuffectis, ab Archiepiſcopo Dolenſi regio more vngi ſe iuſſit. cum Carolo etiam, bis fruſtra Britanniam cum copiis ingreſſo, pacem æquis conditionibus fecit: Regnúmque Heriſpoio filio ſuo moriens tradidit, à quo Carolus Rex acie victus excedere Britanniâ, & pacem facere coactus eſt. Hic eſt Heriſpoius, quem datis vtrimque cum fide obſidibus ad Carolum Francorum Regem Iuliomagum Andecauorum veniſſe dicit Regino, eíque ſeſe commiſiſſe, magníſque muneribus honoratum in Regnum rediiſſe. Adiicit Auctor Annalium Bertinianorum Heriſpoium, quem, vt Nomenoium patrem eius, ſucceſſorémque Salomonem, *Brittonum Ducem* ſemper appellat, regia veſte & *paterna* (vt ait) *poteſtatis honore*, hoc eſt patrio Regno à Carolo donatum eſſe, additis Redonis, Namnetis, & *Ratenſi*, id eſt, Ratiatenſi pago, qui ex nomine *vici Ratiatenſis*, quem Gregorius, in libro de Gloria Confeſſorum, prope vrbem Namnetas in finibus Pictonum ponit, appellationem traxit. Vbi notandum eſt, cùm Nomenoius Redonas, Namnetas, & Ratiatenſem regionem occupauiſſet, Heriſpoio eius filio ac ſucceſſori Carolum Francorum Regem non tam condonauiſſe ſupradictas vrbes, quas iam habebat in poteſtate, quàm earum expugnationem & poſſeſſionem ceſſione ſua comprobauiſſe: pagúmque Ratiatenſem ex eo tempore Britanniæ, à qua flumine Ligere diuidebatur, partem eſſe cœpiſſe. Paucis pòſt annis Heriſpoius à Salomone Duce & Almaro Britannis, poſteaquam diu rebellauerant, interimitur, & Salomon à Britannis Rex ſalutatur. qui vt Carolum Regem placaret iratum ſibi, propterea quòd Guntfridum & Gozfridum rebelles, Ludouicum

quoque filium eius receperat, & ad depopulandam Andecauiam finitimóſque pagos copiis inſtruxerat; anno IↃCCCLXIII occurrit ei, commiſítque ſeſe: atque eidem ſacramento fidem obligauit, ac argenti libras quinquaginta, eo anno, atque inſequenti tributi nomine pependit, ob ídque parte agri, qui Inter-duas-aquas dicitur, & Abbatiâ S. Albini à Carolo Rege donatus eſt. ſed poſt triennium, nimirũ anno IↃCCCLXVII cùm Britanni tributum pendere recuſarent, adiunctíque Nortmannis opidum Cenomannos diripuiſſent, & iam Carolus bellum eis pararet inferre: tandem conuenit, vt Carolus Salomoni obſides daret, ſícque Paſuuithenus, Salomonis gener, legatus ad Carolum veniret. tum Carolus Salomoni eiúſque filio pagum Conſtantinum hac conditione donauit, ſi fidem ambo, quam per Paſuuithenum dabant, ſibi Ludouicóque filio ſuo ſanctè præſtarent, & auxilia contra hoſtes petentibus mitterent: atque inſequenti anno coronam ex auro gemmis ornatam cum inſignibus regiis Salomoni miſit, quem Nicolaus Epiſcopus Romanæ Eccleſiæ præter ceteros in epiſtola quadam Regem appellat. Idem Salomon anno IↃCCCLXXIII Carolo, Iuliomagi Andecauorum Nortmannos obſidenti, in auxilium venit, nec tamen caſtra ſua caſtris Caroli iunxit, ſed trans Meduanam flumen cum magno exercitu conſedit, ab eáq; parte opidum oppugnauit: & filium ſuum nomine Wigonem ad Carolum, vt ei ſe commendaret, fidémque coram primoribus Britannorum ſacramento obligaret, miſit, nec multo pòſt à Ducibus Proceribúſque Britannorum Paſquitano, Vurfando vel Vurnahato, & Wigone Riuilini filio interfectus eſt. Túmque Carolus Rex Francorum de recipiendo Regno Britanniæ diu multúmque fruſtra cogitauit. Quare ipſe in legibus apud Siluacum latis Redones, Namnetes, Venetos, Curioſolites, vel Corioſopites, Leonenſes, Oſiſmicum pagum, Alcenſes, & Aulercos Diablintes, gentes Armoricas Britannis ſubiectas, inter pagos ſuæ ditionis non numerat, nullámque eorum mentionem facit. & Aſſer Meneuenſis eſt auctor Imper. Carolum Craſſum Ludouici

Pij nepotem, qui Ludouici Balbi fratris ſui patruelis filiis ſucceſſit, præter ceteras prouincias *omnem Galliam, excepto Armoricano Regno,* hoc eſt, exceptâ Britanniâ, tenuiſſe. quo mortuo Francorum Reges, bellis ciuilibus ac externis impliciti, tantum abfuere à Britannia vindicanda occupandáque, vt ne ſuos quidem fines aduerſus Barbaros tueri potuerint. Hæc de Britannis, digna memoriâ viſa, ideò huic loco inſerenda exiſtimaui, vt omnes ſcirent ne Caroli Magni quidem; nedum Chlodouei poſteris eos vnquam certa imperij confeſſione paruiſſe.

Meſſalla & Areobindo, vel Areobinda Coſſ. XVI Kalendas Octobres deceſſit Caretene Regina, quinquageſimum ætatis annum tranſgreſſa, conditáque eſt Lugduni in Eccleſia beati Michaëlis, quam ipſa exſtruxerat: femina benefiça in pauperes; cilicio, ac ieiuniis in Palatio aſſueta; filióſque ac nepotes ſuos ad Fidem Catholicam hortari ſolita. vt docent verſus tumulo eius inſcripti, relatíque ab Andrea Duchenio: qui Gundiuci Burgundionum Regis vxorem, matrémque quadrigæ Principum, Gundobadi, Godegiſili, Chilperici, ac Godomari fuiſſe Caretenen putat, credo quòd Conſulatu Meſſallæ, viuo Gundobado, eam de Regina Monacham obîſſe ibidem legerat. ɪɔvɪ.

Dotibus his pollens, ſublimi mente ſubire
Non ſpreuit ſacrum poſt diadema iugum.

Quaſi verò non & Radegundis, Bertharij Toringorum Regis filia, ſimiliter permiſſu Chlotharij viri ſui veſtem regiam ſacro velamine, & Palatium Monaſterio mutauerit. Præterea Iordanes ſcribit, Theodericum Oſtrogothorum Regem, *ſimul ac in Italiam venit,* hoc eſt, ſaltem ſtatim poſt confectúm aduerſus Odoacrem bellum, Aſterio & Præſidio Coſſ. filiam natu minorem nomine cccc-Oſtrogotham Sigiſmundo Gundobadi Regis filio in xciv. matrimonium dediſſe. tum autem Caretene plùs minùs XXXVIII annum agebat, ſiquidem anno XII pòſt, Meſſalla Conſule quinquagenaria erat. potuítne verò ɪɔvɪ. femina annorum circa XXXVIII non iam filium, ſed nepotem ſuum maritum videre? Non igitur Caretene

Gundiuci vxor, ſed nurus; non Gundobadi mater, ſed coniux fuit, cuius filius Sigiſmundus, (ne de Godomaro loquar) nepóſque Sigiſricus poſt Gundobadi mortem, hæreſi Arianâ eiuratâ, Catholicam Fidem profeſſi ſunt. Caretenes huius pietatem, omiſſo nomine, laudat Gregorius in libro II de Gloria Martyrum: in quo ſcribit è Burgundionibus, qui Briuate vico Aruernorum Veſigothis parentium direpto, ſpoliatáque Baſilica Iuliani Martyris, ab Hillidio Vellauo cæſi erant, quatuor fuga elapſos domum reuertiſſe, & prædam ſuam, nimirum patinam ex argento, quatuor in partes diuiſiſſe, vrceum autem ſimiliter argenteum Gundobado Regi dono dediſſe. Quo cognito Reginam viro ſuo perſuaſiſſe, ne propter tantillum argentum tanti Martyris gratiam amitteret, vrceúmque, & patinam, ſicut erat diuiſa, additis multis muneribus, Eccleſiæ Iuliani reſtituiſſe.

IↃVI. Eodem anno Alaricus Veſigothorum Rex, ſecutus exemplũ Eurici parentis ſui, qui primus leges Veſigothis deſcribendas curauerat, Codicis Theodoſiani libros XVI, quibuſdam conſilio & conſenſu Epiſcoporum ac Nobilitatis partim emendatis, partim explicatis; in epitomen coëgit, ac edidit, vt his legibus Romani, hoc eſt prouinciales Galli, Hiſpaníque, ac forſitan etiam (vti Præfatio Alarici indicare videtur) Veſigothi vterentur: Epiſcopíſque Aquitaniæ & Galliæ Narbonenſis permiſit, vt Agathæ conuenirent. Certè in præfatione Canonum Epiſcopi ipſi profitentur *permiſſu Domini ſui glorioſiſſimi, magnificentiſſimi, piiſſimique Regis* in vrbe Agatha conueniſſe. Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus, magnæ vir ſanctitatis atque doctrinæ, huic Synodo præfuit, ſtatutíſque primus ſubſcripſit III Idus Septembr. Meſſalla V. C. Coſ. anno XXII regni Domini Alarici Regis. cui Concilio nullos ex Hiſpaniæ prouinciis Alarico ſubiectis Epiſcopos interfuiſſe miror.

Ne quis autem forſitan miretur, quòd ſuprà dixerim Gallos & Hiſpanos vocatos eſſe Romanos: notare conuenit, cùm Barbari prouincias Imperij Romani perpetuæ poſſeſſionis causâ in Occidente occupauiſſent, prouin-

uinciales quidem nomen vnà cum dominis minimè mutauiſſe, & vti antea dicebantur, Romanos à Barbaris dictos eſſe: ipſos autem non iam, ſicut antè, contumeliæ, ſed honoris causâ Barbaros appellari cœpiſſe. Sic Theodericus Oſtrogothorum Rex in Edicto ſuo leges *Barbaris Romaniſque*, hoc eſt Italis, & Oſtrogothis ferre ſe dicit, ibidémque alteros numquam aliter quàm *Romanos*; alteros non aliter quàm *Barbaros* vocat: quos poſteriores Caſſiodorus Senator Gothos appellare maluit, Romaniſque ſemper præpoſuit. Sic in Legibus Veſigothorum Hiſpani; ſic apud Eugepium in libro de vita Seuerini Norici *Romani* dicuntur. & Victor Vticenſis Epiſcopus in libro III de Perſecutione Eccleſiæ Africanæ ſcribit Vandalos, qui *Barbari* vocentur, alio conuenientiore & magis proprio nomine appellari non poſſe. quippe id vocabulum ferociæ, crudelitatis, ac terroris eſſe: Barbaróſque, quantumuis muneribus donentur & colantur obſequiis, Romanis nihilominùs inuidere, ſplendorémque nominis Romani obſcurare ſemper cupere, nec vllum Romanum diligere aut ſaluum velle. Et vt de Francis ac Gallis loquar, apud Gregorium in Hiſtoriæ libro IV Francos, Latam Monaſterium ſpoliare parantes, Monachi ſuppliciter alloquuntur ac deterrent his verbis. *nolite, ô Barbari, nolite huc tranſire. Beati enim Martini iſtud eſt Monaſterium.* & in libro II Gundobadus Burgundionibus leges mitiores tuliſſe dicitur, ne quam *Romanis*, hoc eſt Gallis iniuriam facerent. Præterea Fortunatus vt Wilithutam natione Francam fuiſſe indicet, ſed adeò lenem & cultam, vt Galla videri poſſet, ita loquitur,

Romana ſtudio, Barbara prole fuit.

Idem in libro VI Chariberto Francorum Regi, Chlodouei nepoti, hinc *Barbariem*; illinc *Romaniam* plaudere ait. & in Carmine de laudibus Chilperici Regis non ipſum quidem; ſed (quod idem eſt) popularem eius, *interpretem Barbarum* vocat.

Chilperice potens, ſi interpres Barbarus exſtet,
Adiutor fortis, hoc quoque nomen habes.

Hoc eſt, ſi Francus linguæ Latinæ peritus nomen tuum

interpretetur, Chilperice Rex, adiutorem fortem interpretabitur. Ex his ſatis intelligitur Barbari appellationem non ignominioſam tum, & opicam, vt ait Cato; ſed claram & illuſtrem fuiſſe, & cùm Francos, tum alios honoris causâ Barbaros appellari conſueuiſſe à populis ſuæ ditionis, atque ita ſe ipſos appellitauiſſe. Quare ridiculus mihi videtur Gundobadus, qui, credo quòd Burgundiones ante Francos in Gallia conſediſſe, & patrem ac patruum ſuum Magiſtros militiæ ſub vltimis Imperatoribus, ſociòſque & amicos Romanorum fuiſſe norat, apud Gregorium Francos, duce Chlodoueo Auenione ipſum obſidentes, contumeliæ causâ *Barbaros* nominat. quaſi non etiam Burgundionibus ea appellatio conueniret, qui, vt Franci, gens Germana erant. Sed ferendum id in Burgundionibus, quos non minùs ſuperbos, quàm voraces, garrulos, & imbelles fuiſſe, & *ob ſuperbiam toto gutture loqui* conſueuiſſe auctor eſt Liutprandus. Quòd igitur Galli præ ceteris Romani dicebantur, hinc factum eſt, vt lex, quâ vtebantur, lex Romana appellaretur. quemadmodum apud Gregorium in libro de vita Nicetij Lugdunenſis Epiſcopi, apud Adreualdum Floriacenſem Monachum, & alios veteres Hiſtoricos reperio. Ob id quoque partem Galliæ, quæ Odoni Francorum Regi parebat, *Franciam Romanam*, hoc eſt Franciam Gallicam Liutprandus vocat in libro primo rerum in Europa geſtarum, vt à Francia eam Germanica diſtinguat. & in libro de vita Odiliæ Childericus poſterior, Dagoberti Regis nepos, *Romanæ, & Franciæ terræ* imperauiſſe dicitur, hoc eſt terræ Galliæ, Neuſtriæ appellatæ, & Franciæ Germanicæ ad Renum, vel Auſtriæ, quas vtraſque à Germanis, id eſt Francis *Germaniam*, & *Regna Germanica* Fortunatus cognominat. Ob id ipſum denique Nithardus in bellorum ciuilium libro tertio *Romanam linguam* vocat eam, quâ Galli vtebantur. Sed tandem vti Barbari ſuæ quiſque gentis nomine appellari maluere; ſic prouinciales nomen Romanum, propterea quòd Barbaris in Occidente dominantibus ludibrio erat, depoſuere. quippe ætate Ottonis Aug. (vt ſcribit Liutpran-

dus) Franci, Burgundiones, Sueui, Langobardi, Saxones, Lotharienſes, hoc eſt pars Francorum in Regno Lotharij ſedem habens, & Baioarij ita Romanos dedignabantur, vt inimicum ſuum non aliter quàm Romanum contumeliæ causâ irati appellarent, & quidquid ignobilitatis, quidquid auaritiæ, quidquid libidinis, quidquid mendacij, quidquid denique vitiorum eſt, hoc vno nomine ſe complecti arbitrarentur. Hæc de Romanorum ac Barbarorum appellatione huic loco inſerui, vt legentibus eſſent diuerticuli loco. ad rerum ordinem redeo.

Alarico in Aquitania deſidente, & Codicis Theodoſiani libros emendante, Chlodoueus longè aliis rebus animum intendebat. quippe non contentus veteri Francia, ac omnibus ferè inter Renum & Ligerim terris, rationem excogitabat, quâ Regnum totius Galliæ occuparet. vir magni animi & inſatiabilis victum ſe, niſi viciſſet; & quidquid non cepiſſet, amiſſum putabat. cúmque fuſo cæſóque Syagrio; Toringis, ac Burgundionibus fractis; domitis Alamannis, à finitimis omnibus timeretur, ſolos Veſigothos intactos, necdum vim Francorum expertos in magna parte Galliæ dominari indignabatur. Apud eos regnabat Alaricus, à puero comiſſationibus & otio aſſuetus, deditus ſpectaculis, (nam Cethego Conſule Cæſarauguſtæ Circenſes edidiſſe dicitur) & conuiuium quàm aciem inſtruere doctior. cuius contemtu duos in Hiſpania, alterum poſt alterum, Tyrannos exortos eſſe prædiximus, & quem futuræ ſuæ cladis præſagio monetam adulterauiſſe Auitus ſcribit. Hic excitatus famâ rerum geſtarum Chlodouei, metuénſque ne idem ſibi, quod ceteris, accideret, miſſis legatis à Chlodoueo poſtulauit, vt de re communi cum eo agere liceret. Die dicto, ac loco finito, in inſulam fluminis Ligeris, Ambaciæ tum vico, nunc opido Turonum proximam, quam Sancti Ioannis inſulam vocant, venere: collocutique, ac vnà epulati amicitiam inter ſe iunxere. Fredegarius Scholaſticus, qui ex Gregorio epitomen fecit, & Hincmarus in libro de vita Remigij produnt, Alaricum Regem Veſigothorum,

cùm Chlodoueum per Paternum virum induſtrium decipere conaretur, ipſummet ab eodem Paterno legato Chlodouei illuſum, fraudémque eius deprehenſam, ac theſauros arte ſubarratos eſſe. Aimoinus autem & Rorico Monachi, aliíque aretalogi veriùs quàm Hiſtorici ſcribunt, Paternum legatum, exploratis omnibus rebus, ad Chlodoueum reuerſum renuntiauiſſe, Alaricum, qui cum paucis eíſque inermibus ſe in colloquium venturum dixerat, longis cultris veſte tectis armatos ad colloquium adduxiſſe: negante Alarico, magnam inter ambos Reges ortam eſſe contentionem: tandémque conueniſſe, vt ad Theodericum Oſtrogothorum Regem legatos mitterent, controuerſiámque deferrent. Hunc cognitâ causâ ſtatuiſſe, vt circum legatum Chlodouei, qui Toloſæ ante fores Palatij inſidens equo, elatam manu haſtam teneret, tamdiu ab Alarico ac Veſigothis aurum argentúmque congereretur, donec ſummus haſtæ mucro nō appareret, vtque hic aceruus nummorum pro compoſitione Chlodoueo Regi traderetur. Reuerſis ex Italia legatis, Veſigothos Theoderici ſententiam improbauiſſe, negantes hoc ſe facere poſſe, & Paternum contumeliis affeciſſe. quibus rebus cognitis, Chlodoueum bellum parauiſſe. Et ita quidem ſupradicti Monachi de cauſis belli Veſigothici ſcripſere: quas fabellas ſi fingere eis licuit, nobis credere non libet. nemo enim non intelligit Paternum multo minùs etiam quàm Veſigothos ridiculæ huicce Theoderici ſententiæ ſtare debuiſſe, & vnà cum equo equitem priùs auro obruendum fuiſſe, quàm haſta in manu eius tota operiretur. Certè Caſſiodorus Senator in Variarum libro III nullius fraudis inſidiarúmque Alarici mentionem facit, indicátque Chlodoueum *parua de verbis contentione*, & (vt ait) *cauſis mediocribus incitatum ad primam legationem ſtatim arma mouiſſe*. & Chlodoueus ipſe, cùm apud Gregorium dicit ægrè ſe ferre, quòd Ariani partem Galliarum obtineant, ſatis apertè oſtendit ſe prætextum armorum hæreſin; libidinem prolatandi Regni cauſam belli habere. falsò vt Sigebertus tradat Alaricum rupto fœdere, quod biennio antè cum Chlo-

douco iunxerat, inſidias ei molitum, ob ídque ab Francis oppugnatum eſſe.

Dum bellum paratur, Theodericus Italiæ & Oſtrogothorum Rex Alaricum Regem generum ſuum per litteras monuit, videret etiam atque etiam, quantum Veſigothis, numero quidem frequentibus, & Attilæ quondam victoribus, ſed longa pace emollitis contra Francos fortiſſimos ac exercitatiſſimos committendum eſſet: leuem de verbis contentionem ne vltra verba progredi fineret: imperaret animo, exſpectarétque, dum Francorum Rex ad mandata ſua reſpondiſſet: quem, ſi controuerſiam amicorum arbitrio componi nollet, communibus viribus oppugnari oportere. Scripſit etiam Gundobado Burgundionum Regi, quem fratrem ſuum appellat, Theodericus, vt Chlodoueum & Alaricum in priſtinam concordiam reduceret *Regios* (vti ait) *iuuenes, & florida ætate feruentes*. niſi enim æquis conditionibus lis terminaretur, totius belli inuidiam in ſe recaſuram. ſimiliter Erulorum Oceano aſſidentium Regem, vt puto, Rodulfum à Procopio & Paullo Langobardo memoratum; Varnorum Regem gentis Germanicæ, quem Procopius Hermegiſclum appellat; & Herminafridum, qui apud Toringos regnabat, idem rogauit, vt contractę ſecũ affinitatis, beneficiorúmque Eurici Regis memores filio eius Alarico genero ſuo gratiam referrent, ac Chlodoueum Francorum Regem, ſuperbum, obſtinatum, ius in viribus habentem, miſſis ſimul omnes legatis ad pacem hortarentur: tergiuerſanti bellum denuntiarent, occuparéntque ambitioſa conata eius, à quo ſinguli, ſi Veſigothos vinci contigiſſet, ſine dubio eſſent oppugnandi. Apud Caſſiodorum Senatorem in Variarum libro III, præter tres ſupradictas litteras, miſſam per legatos ad Chlodoueum Regem Francorum à Theoderico epiſtolam inuenio, qua in epiſtola ſcribit mirari ſe, quòd Chlodoueus *cauſis mediocribus ac leuibus incitatus* Alarico Regi filio ſuo (eo nomine generum appellabat) bellum inferre ſtatuiſſet, & impatiens, ac iræ immodicus ad primam legationem arma caperet: vt multi, qui vtrumque timebant, lætarentur duos

ſummarum gentium Reges, ac ætate florentes, dimicando infitmiores fieri. oportere ipſum pertinaciæ finem facere, arbitróſque aliquos ex affinibus ſumere, dum omnia ambobus integta eſſent. deponeret igitur arma, & æquis conditionibus cum Alarico in gratiam rediret: neu' gentes, quæ ſub patentibus eius longa pace floruiſſent, in peticulum coniiceret, committendo prœlium, quo alteruter ab altero deleri exercitus poſſet. poſtremò iure patris Alarico; iure amici Chlodoueo minatur Theodericus ſe ac ſocios ſuos eum pro hoſte habituros, qui tam ſalubre conſilium ſpreuiſſet. Sed nec precibus, nec minis deterritus Chlodoueus contractos Luteciam Pariſiorum Francos hortatur, vt Alaricum, à quo iniuriam acceperit, ſe duce aggrediantur, Veſigothóſque Deo propitio vincant, ac eorum regionem atmis occupent. neque enim Catholicis ferendum eſſe ab Arianis partem optimam Galliarum obtineri. Pari omnes conſenſu orationem Regis excepere: nec contenti cauſam belli probare, ac elatis altè dextris ſuum Principi auxilium polliceri, vouere (vti ait Rorico) ſe niſi hoſtibus debellatis barbam non poſituros. quod Cattos ſua ætate; hoc eſt multo antequam in Francorum gentibus numetarentur, facere conſueuiſſe Cornelius Tacitus ſcribit. Rex ipſe, hortante vxore Chrothilde, Luteciæ Baſilicam Petro ac Paullo Apoſtolis vouit, ſi victor & ſaluus ex Aquitania reuertiſſet: auctúſque auxiliis, quæ Sigibertus Rex partis Francorum per Chlodericum filium ſuum pro cognatione miſerat, & omnibus rebus ad expeditionem comparatis, Luteciâ proficiſcitur. ac ad conciliandam ſibi Aquitanorum gratiam, priuſquàm in Aquitaniam irrumpat, Eccleſias ſpoliari, deuotis Virginibus ac viduis, Clericis quoque, filiiſque Clericorum, ac viduarum, & ſeruis Eccleſiarum vim & iniuriam fieri edicto prohibet: ſuperatóque flumine Ligere agtum Turonum ingreſſus, pro reuerentia B. Mattini ſuos præter aquam & herbam quidquam accipere vetat. Accidit, vt miles paucos feni manipulos agreſti cuidam eriperet, dictitans fenum nihil aliud quàm herbam eſſe. Quod vbi Chlodoueus

cognouit, ſtatim militem quidem interficit, fenum autem agreſti reſtitui iubet: adiiciens deſperandum eſſe de victoria, ſi beatum Martinum rapinis & ſacrilegiis offenderent, regionémque, cui tantus Epiſcopus præfuiſſet, depopularentur. quo facto magnus exercitui iniectus eſt metus. Eodem tempore pueri ad ſepulcrum Martini, quod à Cæſaroduno Turonum paſſus IↃL diſtabat, cum muneribus miſſi, votorum nuncupandorum & ominis ex more tum recepto capiendi causâ, ad Chlodoueum redeunt, renuntiántque ipſis Baſilicam ingredientibus contigiſſe, vt verſum XLIII Pſalmi XVII, quo Dauid ob inimicos pedibus ſuis ſubiectos Deo gratias agit, Primicerius caneret. Quo lætus omine Chlodoueus ad Vigennam flumen peruenit. Vigenna per fines Lemouicum, Pictonum, & Turonum fertur, & poſt acceptos Clennum & Croſam amnes non ignobiles in Ligerim influit. Is tum fortè imbribus intumuerat. Hærentem igitur ad ripam Chlodoueum ægrum animi, quòd pontes interruptos videbat, nec aut naues habebat, aut aquis non tentatis Francos obiicere volebat, nox oppreſſit: quam cùm vigiliis & precibus extraxiſſet, poſtero die manè cerua eximiæ magnitudinis, ſpectante exercitu, flumen vado tranſiit. (locus hodiéque ceruæ Tranſitus vocatur) Agnouere Dei beneficium vniuerſi, ducémque itineris feram ſine mora ſecuti ſunt.

Hilarij imperante Conſtantio Aug. Pictauorum Epiſcopi in Aquitania erat nomen illuſtre. quamobrem vbi Pictonum fines ingreſſus eſt Chlodoueus, iniuriam fieri cuiquam vetuit, cùm ne beatiſſimum Hilarium iratum haberet, ſi populares eius vexauiſſet: tum maximè vt Aquitani ad vendendum noſtris, aut etiam ad gratis ſubminiſtrandum frumentum ac pabulum æquitate Regis, ac militum continentiâ inuitarentur. aliter enim Chlodouei milites per Turones & Pictones Alarico ſubiectos iter facere non potuerunt. niſi fortè quis ſibi perſuadet tot armatorum millia, quot Chlodoueum habere tum oportuit, ad eam expeditionem conficiendam ſatis cibariorum ex Francia tuliſſe. Gregorius Turoni-

cæ Eccleſiæ Epiſcopus ſcribit Chlodoueum caſtra poſuiſſe ad Auguſtoritum, vel Pictauos, vbi Alaricus Rex Veſigothorum pridem ſtatiua habebat: facémque ei ab Eccleſia Hilarij, grauis quondam Arianorum aduerſarij, ad tabernaculum ſuum per cælum ferri viſam eſſe, clariſſimæ de Veſigothis Arianis omen victoriæ. Alaricus Rex, qui ingreſſu Aquitaniæ, tranſitúque Ligeris ac Vigennæ fluminum Francos non prohibuerat; ſiue quòd initio belli copias in vnum locum nondum coëgerat; ſiue quòd intra Regni ſui terminos prœlio decertare ſtatuerat; tandem cum exercitu ex opido Pictauis egreditur, & ad decimum ab opido milliarium Chlodoueo pugnandi poteſtatem facit. qui lætus reperta occaſione, quam votis optauerat, alacriter copias eduxit, ac quemadmodum docet Rorico, poſt allocutionem haſtæ innixus, Dominicæ Crucis ſignaculo milites ſuos ſignauit, ſignúmque *nomen Domini* dedit. In Vogladenſibus campis, qui ex nomine caſtelli Clenno flumini appoſiti appellationem trahunt, directa acie dimi-
IƆVII. catum eſt Anaſtaſio Aug. tertiùm & Venantio Coſſ. ſicut ſcribit Auctor Appendicis Chronico Victoris Tunuenſis Epiſcopi attextæ, qui & locum pro Voglade Boglodoretam appellat. Neque alius, quàm ſperauerat Chlodoueus, prœlij exitus fuit. Veſigothi magna ſtrage fuſi fugatíque. Alaricus XXIII regni ſui anno in fuga periit, quem Chlodoueus apud Roriconem, dum diſſipatos perſequitur, ſua manu dicitur interfeciſſe. at ipſum, fugientibus ferociter inſtantem, equites duo ex aduerſo inuecti repentè inuaſere, & inopinantis latera contis appetiere: quos ille ictus loricâ propulſauit, periculúmque equo concitato vitauit. Cecidere in acie cum Alarico Aquitanorum nobiliſſimi, ſtirpe Senatoria orti, & magna in primis multitudo Aruernorum, quos Apollinaris ducebat, Sollij Sidonij Præfectorij, Patricij, ac demum Aruernorum Epiſcopi filius, Imperatoris Auiti Aruerni ex Papianilla filia nepos. Veſigothorum autem proceres Senioréſque Narbone conuenere, ibíque Geſalicum, quem alius Giſelicum, alius Geſalaicum, alius Geſaericum vocat, Alarici maiorem ex
con-

concubina filium, Regem ſalutauere. falſum vt ſit, quod Gregorius ſcribit, Amalaricum, Alarici & Theodegothæ filium ex acie fugiſſe in Hiſpaniam, Regnúmque patrium occupauiſſe. quem & paruum puerum fuiſſe, tum cùm patrem amiſit, & poſt Geſalici fratris, póſtque Theoderici Italiæ Regis aui materni tutoríſque ſui mortem, nimirum anno XIX exeunte poſt prœlium Vogladenſe regnare cœpiſſe conſtat. Notandum quoque eſt Roriconem Monachum, & Freculfum Lexobiorum Epiſcopum errare, qui ante Vogladenſem pugnam inter Chlodoueum & Alaricum vario marte ſæpe certatum eſſe prodant.

Victor Veſigothici belli Chlodoueus, nihil actum ratus, niſi omnem Aquitaniam ſubegiſſet, Theodericum filium natu maiorem cum parte exercitus ſui mittit ad recipiendos Albienſes, Rutenos, Cadurcos, ac Aruernos, quas *ſuperiores Regni Alarici partes* Aimoinus meliùs, quàm Fredegarius *maritima* appellat. ipſe cùm multas alias vrbes, opida, atque caſtella capit; tum (ſi recentioribus credimus) in loco agri Burdigalenſis, quem hodiéque Campum Arianorum vocant, ſuperatis qui iterum experiri voluerant Veſigothis; Burdigalam Biturigum Viuiſcorum poſitam ad Garumnam flumen in ſuam ditionem redigit, ibidémque hibernat. ac initio veris Venantio iuniore & Celere Coſſ. profectus Burdigalâ Toloſam petit caput Regni Veſigothici, Regúmque ſedem, & gaza omni regia potitur. inde in opportunis locis, præſertim in Santonico pago atque Burdigalenſi ad delendam Veſigothorum gentem relictâ parte ſuarum copiarum; Ecoliſmam, quam Auſonius Iculiſnam appellat, opidum ad ripas Carantoni ſitu & opere munitum oppugnat. ibi Veſigothi milites in præſidio conſtituti venienti portas clauſerant, obſidionémque ferre decreuerant. ſed ne quid victoris feſtinationem moraretur domum redire maturantis, maxima pars muri ſub Regis oculis repentinâ ruinâ concidit. ſic vrbs capta eſt, & Veſigothi qui ibi erant, vt ait Gregorius, eiecti; aut (ſicuti Hincmarus & Aimoinus ſcribunt) ad vnum omnes in-

ac initio veris ... profe- (margin: IↃVIII.)

terfecti. Rorico, veterem aliquem Auctorem ſecutus, rem memoria dignam narrat, nimirum opidanos, cùm murus ruiſſet, inopinato caſu perculſos Deum ſtare cum Francis credidiſſe, ac ſe ſuáque omnia Chlodoueo dedidiſſe, & arcem opidi machinis expugnauiſſe, atque milites Veſigothos, qui eam tenebant, captos Regi tradidiſſe, quos omnes interfici iuſſos eſſe. tum ingentem prædam inter Aquitanici belli commilitones à Chlodoueo æquiter diuiſam, lectiſſimóſque ac fortiſſimos militum cum coniugibus & liberis in Aquitania derelictos, magníſque muneribus donatos, qui vrbes captas tuerentur, Veſigothóſque reprimerent. Receptâ Ecoliſmâ Chlodoueus finitimas vrbes ſimiliter in ditionem ſuam redigit, vbique Veſigothis occiſis præſidium ſuorum collocat, & poſt tantas res geſtas, omnémque Aquitaniam ſubactam, Cæſarodunum Turonum peruenit. Ceterùm ex Ecoliſmenſium facto intelligi poteſt Aquitanos Catholicos, odio hæreſeos Arianæ & impotentiæ Veſigothorum, datâ occaſione animos nudauiſſe, & excuſſo pleroſque imperij iugo Francis Orthodoxis, à quibus non ſe, ſed Veſigothos oppugnari videbant, fauiſſe, portáſque ſponte aperuiſſe, deletis aut eiectis præſidiis Barbarorum. quippe ſi Aquitani cum Veſigothis aduerſus noſtros conſenſiſſent, trium opulentiſſimarum maximarúmque prouinciarum clariſſimæ ac munitiſſimæ vrbes intra annum circiter ab Chlodoueo armis occupari nequaquam videntur potuiſſe. at omnis tamen Aquitania, diuiſa in prouincias tres, quam Auctor Appendicis Chronico Victoris adiunctæ, ac Iſidorus in Chronico Regnum Toloſanum appellant, poſt prœlium Vogladenſe a Francis Chlodouei ductu capta atque perdomita eſt. & præter prouinciam Narbonenſem primam, quæ Septimania & Gothia vocabatur, ac Narbonenſem Secundam, partémque Viennenſis, Veſigothis in Gallia nihil fuit reliqui. quamquam has quoque prouincias eis tum ademtas, Barbaróſque Arianos omni Gallia ad tempus expulſos fuiſſe videtur credidiſſe Fredegarius, apud quem inuenio, Regnum Alarici, quod mari Tyrrheno, montibus Pyrenæis, Oceano, &

fluminibus Ligere ac Rhodano continebatur, à Francis euerſum & occupatum eſſe. ad mare autem Tyrrhenum vel potiùs Gallicum prouincia Narbonenſis vtraque eſt. quare Sigebertus in Chronico ſcribit Chlodoueum, occiſo Alarico Rege, quidquid in Galliis Veſigothi poſſidebant, occupauiſſe. quod de prouincia Narbonenſi prima verè dici forſitan potuit, de ſecunda non potuiſſe dici infrà apparebit. Igitur Chlodoueus, poſt ſubactam Aquitaniam, per Pictones & Turones iter faciens, Pictauis Baſilicam Sancti Hilarij; apud Cæſarodunum Turonum Eccleſiam beati Martini multis muneribus ditauit: vt eximiis Epiſcopis, quibus adiutoribus tantas res geſſerat, gratiam referret, votóque ſe exſolueret: atque captiuos complures cùm Clericos tum Laicos, repetentibus Aquitanicis Epiſcopis, domum remiſit. Gregorius, Hincmarus, Rorico, ac Sigebertus tradunt ad Chlodoueum, Cæſaroduni Turonum commorantem, veniſſe à Flauio Anaſtaſio Aug. legatos cum muneribus, & codicillis, quibus Conſulatus ei ob res geſtas deferebatur. munera fuiſſe tunicam purpuream, & chlamydem, coronámque auream gemmis diſtinctam. quibus inſignibus in Baſilica atque ante ſepulcrum beati Martini ſumtis, & coronâ capiti ſuo impoſitâ, Chlodoueum equum conſcendiſſe: & à porta atrij ſupradictæ Baſilicæ vſque ad Eccleſiam vrbis, in qua gratias Deo acturus erat, triumphantis more procedentem, nummos aureos argenteóſque in populum ſparſiſſe: ex eóque tamquam Conſulem & Auguſtum appellatum eſſe: & coronam hancce gemmatam poſtea hortatu Remigij Petro Apoſtolo in Baſilica eius Romæ dicandam ponendámque curauiſſe. inde Luteciam Pariſiorum contendiſſe, quò & Theodoricus, Albienſibus, Rutenis, Cadurcis, & Aruernis ſubactis, paullo pòſt venerit, eámque captum amœnitate loci ſedem delegiſſe: cuius Principis exemplum ſecuti ſunt poſteri. neque alia tantorum Luteciæ incrementorum, & in publicis agri Pariſiorum villis, Cala, Clippiaco, Spinogilo, Rotoialo, Bonogilo, aliiſque exſtructarum regiarum cauſa fuit.

Admonet me Conſulatus ſuprafacta mentio, vt quid eo nomine Hiſtorici noſtri ſignificari voluerint, paucis doceam. Ne quis igitur putet Chlodoueum ab Anaſtaſio Aug. Conſulem ſuffectum, quòd more Conſulum procedentium nummos in populum ſparſerit; aut ſaltem ornamentis Conſularibus donatum, quòd etiamtum multi Conſularibus codicillis ab Imperatoribus honorati, inſignibus honorarij Conſulatus decorarentur: apud ſupradictos Auctores Conſulatus nomine Patricia dignitas ſignificatur. Sanè Gregorius ipſe Hiſtoriæ libri II caput XXXVIII *de Patriciatu Chlodouei Regis* inſcribit. & Aimoinus Monachus in libro I tradit Anaſtaſium Principem in codicillis ad Chlodoueum miſſis ſcripſiſſe, ſibi & Senatoribus placuiſſe, vt amicus & Patricius Romanorum appellaretur: verſúſque ab Remigio Epiſcopo factos, & in ſepulcro eius inciſos ſubiicit, in quibus Patricius vocatur. Sic idem Gregorius in libro V Tiberium Conſtantinum Aug. comitatum *Conſulibus*, hoc eſt Patriciis, (non enim alij tum quàm Imperatores, Conſules in Faſtis legebantur) Palatium intrauiſſe prodit. & Carolum Maiorem domus, quem in breui quodam veteríque Chronico de Veſigothorum rebus Francorum Regem, ac Patricium vrbis Romæ fuiſſe inuenio, Fredegarius Scholaſticus ab Gregorio Epiſcopo Romano, aduerſus Leonem Aug. ipſi ob defectionem infenſum, & Liutprandum Langobardorũ Regem auxilium petente, ac Imperatorias ſibi partes ſumente, *Conſulatum Romanum* conſecutum eſſe dicit. Quin & nepotem eius ex Pippino quoque Patricio Carolum Magnum Francorum Regem, qui, itaut Carolomannus frater, Patricius fuit, Godiſcalcus in præfatione libri Euangeliorum *Conſulem* appellat. Denique Albericum, *Romanum Patricium* à Frodoardo dictum, Leo Marſicanus in libro I rerum geſtarum Abbatum Monaſterij Caſſinatis *Romanorum Conſulem* vocat. credo quòd Patricios, Imperatorum Patres, Conſeſſores, & Conſiliarios, primus eorum auctor (ſiue is Fl. Conſtantinus Aug. ſiue quis alius fuit) à Conſulibus proximos, neque tamen annuos, ſed perpetuos eſſe

voluit. Præterea Caſſiodorus Senator in Variarum libri VIII epiſtolâ IX *chlamydem*, calceóſque Romanos inter inſignia Patriciatus, non autem Conſulatus numerat. & Eginhardus ſcribit Carolum Magnum, petente Hadriano Epiſcopo, Romæ *longam tunicam, & chlamydem*, (qualia munera Chlodoueus Rex ab Imper. Anaſtaſio accepiſſe dicitur) calceóſque Romano more confectos induiſſe: tum nimirum cùm ſubactâ omni ferè Langobardia, & obſeſſo Ticini Deſiderio Rege, Romam contendit, & in Eccleſia Petri Apoſtoli, Hadriano Papa ſollemnia agente, Rex Francorum ac Patricius Romanorum à populo Romano eſt appellatus. Neque verò mirari conuenit Chlodoueum Regem Francorum ab Anaſtaſio Aug. Patricium factum eſſe. cùm Odoacer, & Theodericus, alter poſt alterum Italiæ Reges, (ne de aliis loquar) ab Imper. Zenone Patriciam dignitatem pro ſummo munere acceperint. & cùm Sigiſmundus, Gundobadi filius, Burgundionum Rex, ab Anaſtaſio Aug. Magiſter militiæ Patriciúſque ſit factus, exemplo Gundiuci aui ſui, & maioris patrui Chilperici, qui ſub vltimis Imperatoribus Occidentis Magiſtri militum Romanorum eſſe ac dici, quàm Reges Burgundionum appellari maluerunt. quas dignitates conferre non Imperatoribus decorum magis, quàm petere atque accipere Regibus vtile fuit, vt ſcilicet gentes Occidentales Imperio nomini̇que Romano dudum aſſuetæ, quemadmodum pleræque tum Imperij Orientis prouinciæ, à Patriciis regerentur, & nouum Barbarorum imperium minimè aſpernarentur, quos Romanis officiis & dignitatibus honoratos pro Romanis eſſent habituræ. De Burgundia quidem illud tranſcurſu dicendum eſt, non Sigiſmundum modò eam, ſed multo pòſt, regnante Chlothario minore Chilperici filio, Aletheum, regio Burgundionum genere ortum, Patricium habuiſſe: Patricióſque dictos eſſe Proceres, quibus Reges Francorum, qui Burgundiam tenebant, pagum Tranſiurenſem, aliáſque Burgundiæ regiones, necnon prouinciam Arelatenſem, Maſſilienſémque cum exercitibus ad tem-

pus regendas commiſiſſent: quales Gregorius Magnus Romanus Epiſcopus in epiſtolis claro nomine *glorioſos viros Patricios Galliarum*; & Audoënus de vita Eligij *Burgundiæ Patricios* appellat.

Sed vt ad noſtros reuertar, Chlodoueum *ex eo tempore tamquam Conſulem & Auguſtum appellatum*, hoc eſt, vt Conſulem & Auguſtum adoratum eſſe ait Gregorius. quem cùm Hincmarus, Aimoinus, & Rorico, ac Sigebertus non intelligerent, nec animaduerterent appellare apud Romanos Auctores ſæpe idem eſſe, quod ſalutare & alloqui: ſimpliciter & abſolutè Chlodoueum *Conſulem & Auguſtum appellatum* fuiſſe dixerunt. atqui ante Gregorium ita præter ceteros locutus eſt Aurelius Victor, apud quem Diocletianus Aug. dicitur *adorari ſe appellarique vti Deum* permiſiſſe. Ceterùm eo libentiùs Anaſtaſius Princeps Patriciam dignitatem Chlodoueo victori Veſigothici belli detuliſſe videtur, quo, ob cladem ſub Sabiniano Conſule & Magiſtro militum per Theodericum Regem acceptam, Gothico nomini
IↄVIII. erat infeſtior. Certè Venantio Iuniore & Celere Coſſ. qui annus prœlium Vogladenſe ſecutus eſt, Anaſtaſius & claſſem ad depopulandam oram Italiæ, & legatos ad Chlodoueum cum ſupradictis codicillis ac muneribus miſit. Quamquam miror Græcos huiuſce legationis nullam feciſſe mentionem, nec intelligo, qua ratione legati, niſi tum Septimania à Francis teneretur, & prœlium cum Iba Duce Oſtrogothorum nondum commiſſum fuerit, tutò egredi in litus Galliæ, & ad Chlodoueum peruenire potuerint. neque enim aut per Italiam, quæ tum hoſtilis erat; aut per prouinciam Narbonenſem ſecundam, quæ ſub imperio Francorum non erat; aut per Illyricum tot Barbaris gentibus obſeptum iter feciſſe eos puto.

IↄVIII. Venantio Iuniore & Celere Coſſ. Gundobadus Burgundionum Rex fœdus cum Chlodoueo metu potentiæ eius iunxit, & aduerſus Veſigothos belli ſocietatem coiuit. Quamobrem Arelatum à Francis & Burgundionibus obſeſſum eſſe auctor eſt Cyprianus in libro I de vita Cæſarij. Ad eam vrbem, tamquam ad obi-

cem curſus victoriarum Chlodouei ſtetit. Theodericus enim Oſtrogothorum Rex, qui forſitan Francorum celeritate occupatus Alarico auxilium ferre non potuerat, timens, ne Veſigothis omni Gallia expulſis Chlodoueus bellum in Italiam trãsferret, Ibam Ducem cum copiis in Galliam miſit. qui ſuperatis Alpibus Maritimis rectà ad Arelatũ proficiſcitur, adortúſque Francos, ampliùs XXX hominum millia occidit acie. vt Iordanes, & Paullus in Hiſtoriæ Miſcellæ libro XV ac Sigebertus tradunt. Eâ victoriâ Alarici mors vindicata: Arelatenſes obſidione liberati: & ora Galliæ à flumine Rhodano ad Alpes Maritimas vſque promiſſa, quam Odoacer Rex Eurico Alarici patri donauerat, Regnóque Italiæ abſciderat; eidem reddita atque adiuncta eſt: totiúſque regionis imperium à Veſigothis ad Oſtrogothos tranſlatum. Auenio quoque, ſiue antea Alarico; ſiue (vt affirmat Gregorius) Burgundionibus paruerat, vnà cum caſtellis Druentiæ impoſitis, & Septimania in Theoderici poteſtatem redacta eſt. Ibam hunc, Iordanes Hibbam, Iſidorus aliíque Ebbanem vocant. eumdem plerique *Theoderici Ducem*, nonnulli *Comitem* dicunt. cuius de expeditione, victoriáque ex Francis lata, loquitur Magnus Aurelius Caſſiodorus, cùm ait Venantio iuniore & Celere Coſſ. ꟾↄVIII.
à Theoderico miſſum eſſe exercitum, qui Gallias Francorum incurſione vaſtatas, victis eis ac fugatis, occuparet: loquitur & Auctor breuis Chronici de Regibus Veſigothorum à Duchenio editi, in quo falsò dicitur Theodericus Italiæ Rex Alarici generi ſui vindicandi causâ Francos proſtrauiſſe, & *Regnum Gothis totum reſtituiſſe.* ſiquidem regio vltra Rhodanum non Veſigothis, quorum fuerat, reſtituta eſt, ſed in Theoderici Oſtrogothorum Regis ditionem ceſſit: neque Aquitania Francis erepta eſt. Vbi notare conuenit, nec Caſſiodorum Senatorem ambitioſum laudatorem Principum ſuorum, nec Procopium Cæſarienſem iſtorum XXX millium cædis mentionem vllam facere. qua clade accepta, quantam ne in prœlio quidem Vogladenſi intuliſſe Veſigothis videtur, Chlodoueus omnem Aquitaniam nondum bene pacatam citiùs quàm ſubegerat amiſſurus

fuit. Procopius Rhetor, qui à ceteris Hiſtoricis ſæpe diſſentit, in libro I belli Gothici de expeditione Veſigothica totóque eo bello ſic ſcribit: Francos, quos Germanos appellat, cùm auctis viribus ſuis Theoderici Oſtrogothorum Regis metum depoſuiſſent, Alarico Veſigothorum Regi bellum intuliſſe, & ad Carcaſſonem opidum Volcarum Tectoſagum caſtra feciſſe: Alaricum autem coactis copiis contra eos conſediſſe, ibíque Theodericum ſocerum ſuum, qui accerſitus cum magno exercitu in auxilium veniebat, exſpectare conſtituiſſe. Cùm diutiùs ſeſe caſtris tenuiſſet, ſuorúmque voluntati reſiſtere non poſſet, indignantium agros ab hoſtibus impunè vaſtari, pugnámque ſeditioſis vocibus poſtulantium, ac per ſe negotium confici poſſe affirmantium, Regíſque cunctationem ſecordiæ ac pauori aſſignantium; tandem inuitum prœlio decertauiſſe, victúmque ab Francis, & cum maxima parte ſuarum copiarum interfectum: & quòd Amalaricus puer admodum erat, Geſalicum, vel Geſalecum, Alarici ex concubina filium, à Veſigothis, qui prœlio ſuperfuerant, Regem appellatū eſſe. tum Francos partem maiorem Galliarum occupauiſſe, Carcaſſonémque, vbi gaza imperatoria & praſiis ornata vaſa Salomonis Regis Iudæorum ſeruabantur, obſediſſe: mox cognito Theoderici aduentu oppugnationem reliquiſſe, & regiones Galliæ vltra Rhodanum iacentes atque ad Oceanum pertinentes, hoc eſt Aquitaniam, ſubegiſſe. Theodericum verò, quod poterat, reliquam partem Galliæ Veſigothis antea ſubiectam, nimirum Narbonenſem primam, vel Septimaniam, & Prouinciam inter flumen Rhodanum ac Alpes poſitam recepiſſe, & theſauris Carcaſſone ſublatis Rauennam reuertiſſe, Geſalicóque mortuo, ſub ſpecie tutelæ Amalarici miſſis in Galliam & Hiſpaniam copiis, vtrique prouinciæ ſtipendium impoſuiſſe. Quæ ferè omnia non ſolùm noſtrorum Hiſtoricorum conſenſio, ſed etiam res ipſa arguit ac refutat. quis enim credat fieri potuiſſe, vt Franci, Alarico non prohibente, totam, quàm longa eſt, Aquitaniam peragrarent, tot flumina montéſque tranſirent, & ad fluuium Atacem, opi-

opidúmque Carcaſſonem, hoc eſt, ad fines Galliæ Narbonenſis peruenirent, & cuius metu obſidionem ſoluerant, ſub eius pæne oculis omnem Aquitaniam perdomarent? Omitto Auctorem Chronico Victoris adiunctum, Iſidorum Hiſpalenſem Epiſcopum, aliúmque ſcriptorem Chronici de Regibus Veſigothorum à Duchenio editi, qui, vti & noſtri Hiſtorici, Alaricum Regem in agro Pictauo a Francis fuſum acie cæſúmque eſſe memoriæ tradunt. & Caſſiodoro Senatori, ac Cypriano in libris de vita Cæſarij, quàm Procopio, aſſentiri malo. è quibus Senator in Catalogo Conſulum Romanorum ſcribit Theodericum Regem, à quo ipſe Quæſtor; Conſul ordinarius; Magiſter Officiorum, Præfectus Præt. ac Patricius factus eſt, Venantio iuniore & Celere Coſſ. non veniſſe in Galliam, ſed *exercitum* IↃ VIII.
aduerſus Francos eò miſiſſe. Cyprianus eumdem *Italiæ Regem miſſis Ducibus ſuis prouinciam Arelatenſem ingreſſum* ait. Salomonis quidem Regis ſupellectilem Titum Veſpaſianum Hieroſolymis toties iam expugnatis anno milleſimo & XLV poſt Salomonis obitum deuexiſſe, eámque Veſigothos in vrbe Roma capta reperiſſe, & Carcaſonem tranſtuliſſe non magis credo, quàm quod refert Cedrenus, Coſdroem Regem Perſarum, victum abſentem, atque fugientem, opes Crœſi Lydorum Regis, in opido Gazaco conditas à Cyro ante annos circiter CIↃCCLX, imminente Heraclio Aug. eruiſſe, ſecúmque abſtuliſſe: & quod Procopius ipſe in libro II belli Vandalici, & Procopium ſecuti Euagrius Scholaſticus, Paullus Langobardus, ac Nicephorus Calliſtus tradunt, pretioſiſſima Templi Hieroſolymitani ornamenta ac vaſa, quæ Salomon in vſum ſacrorum Deo dedicauerat, Vrbe iterum capta, Geiſericum Vandalorum Regem in Africam portâſſe, eadémque à Beliſario Patricio, poſt victos Vandalos & occupatam Carthaginem, in triumphum tranſlata Iuſtinianum Principem Hieroſolymitanæ Eccleſiæ reddenda curauiſſe.

Non multo poſt bellum Veſigothicum confectũ Chlodoueus morbum ex continuatione laborum contraxit. cúmque Luteciæ Pariſiorum per annum ferè ægrota-

uiſſet, hortante Tranquillino Archiatro, quem ars ſua deficiebat, accerſiuit ex Burgundia Seuerinum Monaſterij Acaunenſis Abbatem, virum ſanctitatis virtutúmque fama notiſſimum, rogauítque vt pro ſalute ſua Deum precaretur. quo facto ipſe quidem diuturna febri liberatus eſt, Seuerinóque permiſit, vt quos vellet vinculis liberaret, & quantam veller pecuniam in egentes erogandam è fiſco acciperet. at Seuerinus, ſicut puto, exoratus à Rege remanſit in Francia, relictáque Lutecia, in caſtro Nantonenſi Senonum reliquum vitę egit, ibíque (vt Faſti Eccleſiaſtici docent) III Idus Februar. deceſſit, cuius in memoriam Childebertus Chlodouei filius ibidem ampliſſimam Eccleſiam exſtruxit.

Poſteaquam Chlodoueus conualuit, ab externo hoſte partim domito partim pacato in ciues arma conuertit, atque vt Regnum filiis firmum relinquat, cædibus Regum, quos ſanguine contingebat, opes amplificat. ac primùm Chloderico clam per certos homines perſuadet, vt Sigibertum patrem ſuum admodum ſenem ac pede debilem occidat, Regnúmque eius occupet. Iuuenis malum ſecutus conſilium parentem egreſſum Coloniâ Agrippinâ, vt trans Renum in Buchonia ſilua Toringis confini venaretur, atque in tabernaculo meridiantem immiſſis latrunculis interficit, confeſtímque Chlodoueum de eius morte certiorem facit. Lætus ille nuntios iterum ad Chlodericum mittit præmonitos, quid fieri vellet, ab quibus Chlodericus, dum patris theſauros exponit, quorum partem Chlodoueo promiſerat, manúmque in arculam aureorum plenam demittit, vt erat cernuus, à tergo ſecuri capiti infixa occiditur. Chlodoueus, qui cœptorum exitum opperiens per flumen Scaldem nauigabat, vtriuſque morte cognita Coloniam Agrippinenſem contendit. eò cùm veniſſet, populum ad concionem vocat: docet Sigibertum à Chloderico filio, Chlodericum non multo pòſt ab alio quodam interemtum: affirmátque ſe amborum cædis ignarum fuiſſe, neque enim (quod facere nefas ſit) ſe in cuiuſquam propinquorum ſuorum necem durare. poſtremò vniuerſos hortatur, vt quoniam Rege ac

defenſore egeant, in defuncti locum ſe ſubſtituant. Magnis acclamationibus & plauſibus populi oratio Chlodouei excepta eſt, ſtatímque impoſitus ſcuto Rex appellatur, & Regnum Sigiberti, hoc eſt Coloniam Agrippinam, ripámque Gallicam finitimam, ac regionem à Reno ad flumen Fuldam & Toringiæ fines vſque promiſſam ſine pugna occupat. Hîc non poſſum non mirari, quòd Gregorius Turonicæ Eccleſiæ Epiſcopus, enarratis, quæ de Sigiberto ac Chloderico ſupradixi, ſubiiciat Chlodoueum beneficio Dei quotidianis de hoſtibus victoriis fines Regni ampliauiſſe, propterea quòd rectiſſimâ voluntate eſſet; & (vt ipſe loquitur) faceret quæ Deo placerent. tamquam aliquis ob cædes inſontium & cognatorum ſuorum, & ob fraudes ac latrocinia gratus Deo eſſe acceptúſque poſſit.

In Chararicum Regem expeditio haud maioris molis fuit. Hic accerſitus à Chlodoueo aduerſus Syagrium, procul cum ſuis copiis conſtiterat euentum pugnæ ſpeculaturus, vt cum victore fœdus iungeret. cuius perfidiæ atque iniuriæ memoriâ poſt annos ampliùs III ac XX nondum depoſitâ, Chlodoueus Chararico bellum intulit, hominémque quamuis verſutum & callidum dolis circumuentum vnà cum filio cepit, ambóſque vinctos tonderi, & alterum Preſbyterum, alterum Diaconum ordinari iuſſit, deinde quòd contumeliæ impatientes minabantur ſe, poſtquam capilli recreuiſſent, ipſum interfecturos, vtriuſque capita fruſtra priùs raſa abſcindi imperauit, Regnúmque eorum ac theſauros occupauit. Ex quo intelligitur ambos patrem filiúmque, quacumque in Galliæ regione regnauerint, Chriſtianos fuiſſe. non enim poſtquam ab Chlodoueo capti ſunt, baptizati eſſe dicuntur, & Idolorum cultores Clericos fieri non potuiſſe nemo infitiabitur.

Regnabat tum in vrbe Camaraco finitimiſque vltra flumen Suminam pagis Ragnacharius, ab Hincmaro Raganarius, à Roricone Ragnerius, ab aliis Ragenharius & Ragneharius dictus, Chlodouei cognatus & aduerſus Syagrium Ægidij filium commilito, homo patriæ ſuperſtitionis tenax, & adeo in venerem præceps, vix

vt ſe à propinquarum corporibus abſtineret: habebátque Faronem vnicum amicum & conſiliarium, nulla re magis quàm morum ſimilitudine ſibi coniunctum, quocum, quidquid ſibi muneris datum eſſet, partiri conſueuerat. quibus rebus cùm grauiter Francos ei parentes offendi comperiſſet Chlodoueus, occaſione vſus quoſdam è Leudibus Ragnacharij (ſic Gregorius vocat populos, ac Proceres eius ditioni ſubiectos) armillis & balteis ex ære inaurato ad proditionem ſolicitat, armatúſque Regnum eius intrat. Ragnacharius coactis ſimiliter copiis ad certamen ſe parat, exploratoréſque, quos ſpeculatum miſerat, reuerſos interrogat, quantus hoſtium eſſet exercitus. hi corrupti à proditoribus reſpondere: tibi Faroníque tuo maiores ſunt copiæ. Quibus verbis confirmatus Ragnacharius in aciem deſcendit, ſuperatúſque prœlio cùm fugam capeſſere intenderet, à proditoribus comprehenditur, ac religatis poſt tergum manibus vnà cum Richario fratre ſuo ad Chlodoueum adducitur, illuſúſque ab Chlodoueo quærente, quare degener & oblitus regiæ ſtirpis ſe vinciri paſſus eſſet, nec tantam ignominiam voluntaria morte occupauiſſet, ab eodem ſecuri capiti infixa occiditur. Richarius, ne frater fratrem deſereret, eadem bipenni percutitur, adiectis verbis: ſi auxilium fratri tuliſſes, vinctus ille non fuiſſet. Faro captus & interfectus eſt. Tum deprehenſa fraude proditores Regem adeunt, queruntur æs inauratum pro auro ſe accepiſſe. quibus ille, vt erat meditatus, reſpondit meritò tali auro donatos eſſe voluntarios dominorum ſuorum proditores: vitam ipſis ſufficere debere, quos ob perfidiam excruciatos necari oporteret. Fulminati hacce miſeri exprobratione ſe humi proſtrauere, & nihil ampliùs præter vitam veniámque petere dixere, atque ita deriſi diſceſſere. Omittere non poſſum, quod ait Rorico Monachus Gregorij verbis non intellectis deceptus, *Francos ſuperiores* (ita Francos Ragnachario parentes vocat, credo quòd Septemtrionalia Galliæ tenebant) Ragnacharium *ob nefandum crimen & ſcelus horrendum* ſuppliciis Sodomitarum expiandum, hoc eſt, ob vſum puerorum exoſos

eſſe. Quod verò addit eos Chlodoueum in Ragnacharij bellum impuliſſe, idem vetus Auctor Hiſtoriæ Francicæ, Theoderici Merouingorum Regum penultimi æqualis, & Aimoinus in libro primo ſcribunt, nimirum primores Francorum Ragnacharij imperio ſubiectorum, Regi ſuo ob libidines ac deſidiam infeſtos, miſſis clàm nuntiis Chlodoueo promiſiſſe, ſi pretium operæ eſſet, & Ragnachario bellum inferre vellet, ſe ad ipſum armatum citra prœlium tranſituros, & Ragnacharium viuum tradituros eſſe. quibus Chlodoueus, vt libentiùs exſequerentur quæ obtulerant, pro auro æs inauratum miſerit, móxque cum copiis Regnum Ragnacharij ingreſſus ſit. quem ego Ragnacharium exiſtimo, cùm in vrbe Camaraco quondam à Chlodione Francorum Rege capta regnauerit, Chlodionis pronepotem fuiſſe. Regnabat in vrbe Cenomanis Regnomeris, aliis Rignemirus, aliis Ragnimirus dictus, qui ne Ragnacharij & Richarij fratrum ſuorum mortem vlciſceretur, iuſſu Chlodouei Regis interemtus eſt, ſingulorúmque regna & theſauri vni ceſſere. Eum in modum interfectis præter ſupradictos Principes multis aliis Regibus, & propinquis ſuis, Chlodoueus quidquid Francis ſubiectum erat, nimirum pagos Germaniæ Tranſrenanæ complures, & partem maximam Galliarum occupauit, atque ita prouidit, ne quiſquam in Francia regnaret, qui ipſo mortuo liberis ſuis, tum excepto Theodorico admodum iuuenibus, bellum inferre aut Regnum adimere poſſet. Idem tamen, vt erat callidus, adſtantibus Optimatibus Francorum & populo, qui ex more iuſſi conuenerant, dixiſſe fertur miſerum ſe, qui deſtitutus, tamquam hoſpes & peregrinus, inter externos in aliena terra remanſiſſet, amiſſis propinquis omnibus ſuis, à quibus in rebus aduerſis adiuuari poſſet. quod ideò dicebat, vt ſi quis ſupereſſet longa ipſum cognatione contingens, affectata orationis ſimplicitate deceptus ſponte ſe proderet, profeſſúſque ſtirpem regiam ac propinquitatem Chlodouei interimeretur.

Dum in Septemtrionali Gallia dolo res geritur, ad Meridiem virtute certabatur. Fuſos fugatóſque ab Iba

Theoderici Oſtrogothorum Regis Duce Francos ſupradiximus. ſæpe poſtea inter Theodericum, & Chlodoueum eiúſque filios graui bello & variâ victoriâ de Gallia, nimirum de ea parte, quæ inter Alpes Maritimas & Pyrenæum interiacet, pugnatum eſſe ex verbis Leontij ad Theodebaldum Francorum Regem apud Procopium cognoſcimus, *nec vmquam* (vt ait Iordanes) *dum vixit Theodericus, Gothi Francis ceſſere.* Quippe Importuno V. C. Conſule Mammo quidam, *Dux Gothorum*,
IↃIX. hoc eſt Oſtrogothorum, à Mario in Chronico dictus, partem Galliæ, quam Chlodoueus Veſigothis ereptam
IↃX. occupauerat, depopulatus eſt. & Boëthio Coſ. Gundobadus Rex Burgundionum, Chlodouei tum ſocius & amicus, quem Senator Gundibadum, Marius Gundobagaudum appellat, Narbonem Martium cepit ac diripuit, victo fugatóque Geſalico Rege. qui tantâ acceptâ clade cùm turpiter Barcinonem ſe cõtuliſſet, Hoericúmque in Palatio interfeciſſet, ob ignominioſam fugam (vt ait Iſidorus in Chronico) à Theoderico Oſtrogothorum Rege Regno ſpoliatus eſt. Quamquam Theodericus ipſe apud Caſſiodorum Senatorem in libri V epiſtola XLIII Geſalicum propterea pulſum ſcribit, quòd dum à ſe foueretur, hoſtibus ſuis, hoc eſt Francis, clandeſtino fœdere eſſet adiunctus. Et ille quidem vir, neſcias infelicior, an inertior, ab Iba Theoderici Regis Duce Hiſpaniæ finibus expulſus in Africam perfugit. vbi à Thraſamundo Vandalorum Rege Theoderici ſororis viro non impetratis, quæ petierat vt in Regnum reſtitui poſſet, auxiliis, ſed acceptâ tantummodò pecuniâ, Aquitaniam petiit, in qua annum vnum permiſſu Chlodouei latuit. poſtremò cum Francorum copiis ingreſſus Hiſpaniam obuium habuit ſupradictum Ibam, quem Auctor Appendicis Victoris Chronico inſertæ pro Hebbane Helbanem; Paullus Hippam vocat. Igitur commiſſo prœlio ad duodecimum à Barcinone milliarium funditur fugatúrque Geſalicus, captúſque trans Druentiam flumen Galliæ, cùm ad Burgundiones
IↃXI. confugeret, Felice & Secundino Coſſ. quarto regni ſui anno interficitur. Quas ob victorias Ibam *virum Spe-*

ſtabilem, Ducem bello clarum & glorioſum, ſuíſque factis commendabilem apud Senatorem in libri IV epiſtola XVII ad eum ſcripta appellat Rex ipſe Theodericus.

Interea Chlodoueus Francorum Rex, oblatam ſibi rei bene gerendæ facultatem ratus, Indictione III Boëthio ſolo Conſule magnas copias, quæ Arelatum obſiderent, miſit. Et iam Franci agris Prouinciæ igne & ferro vaſtatis vrbem oppugnabant, atque ad vltimum inopiæ opidanos adduxerant: cùm venere miſſi à Theoderico cum exercitu Duces, in his Tolum, vel Tholuir Oſtrogothus, poſtea ab Athalarico Rege Patricius factus, & in affinitatem receptus. quorum aduentu Franci primùm à ponte nauali flumini Rhodano impoſito; deinde ab vrbe repelluntur, & Arelatenſes iterum obſidione liberantur. Eo Gallicanæ expeditionis exitu lætus Theodericus muros ac turres vrbis huius de ſe tam bene meritæ pecuniâ ſuâ refecit, & Prouincialibus ob recentem calamitatem agrorúmque ſuorum populationem; Arelatenſibus ob fidem ſibi exhibitam in annum ſequentem Indictionémve quartam tributum remiſit, ac inſuper frumentum gratuitum præbuit. Eodem anno Indictione IV Felice & Secundino Coſſ. non, vt ait Auctor ſupradictæ Appendicis, Probo Coſ. Geſalicus Veſigothorum Rex ab Iba Duce victus interficitur, vt antè diximus. poſt quod factum Theodericus Oſtrogothorum Rex ſub ſpecie tutelæ Amalarici pueri nepotis ſui Regnum Veſigothicum occupauit, atque annos XV, quamdiu ſuperuixit, Galliæ & Hiſpaniæ prouincias, quæ Veſigothorum Regibus paruerant, abſens adminiſtrauit: & Galliæ quidem Petrum Marcellinum Felicem Liberium V. C. & Illuſtrem Præfectum Prætorij Galliarum atque Patricium; Hiſpanienſi autem exercitui, & tutelæ Amalarici Theudim Armigerum ſuum præpoſuit: & pecunias ac ſtipendia ex his prouinciis Rauennam ad ſe quotannis à Quæſtoribus deportari iuſſit. quare inter Veſigothorum Reges ab Alarico maiore vndecimus numeratur. Quæ feciſſe Theodericum exiſtimo non tam impulſum cupidine profe-

Marginal notes: IↃX. (beside "obſiderent"); IↃXI. (beside "Eodem anno"); IↃXIII. (beside "Geſalicus")

rendi fines, quàm quòd Amalaricum puerum admodum conſilio & auxilio ſuo plurimùm egere, nec niſi armis & viribus ſuis regnum aduerſus Francos defendere poſſe intelligebat.

Tum quidem pacem cum Gundobado Burgundionum Rege feciſſe videtur Theodericus, & certis cum eo finibus Prouinciam diuiſiſſe: quam ob id Auitus Viennenſis Epiſcopus, in epiſtola ad Fauſtum & Symmachum Senatores Vrbis, *Prouinciam præfixis Regnorum terminatam limitibus* appellat.

IↃXI. Felice & Secundino Coſſ. Chlodouei Regis iuſſu XXXII Epiſcopi in Aurelianenſi vrbe conuenere, & de quibus ab eo conſulebantur Eccleſiæ Gallicanæ rebus egere. Synodo præfuit, primúſque ſubſcripſit Cyprianus Epiſcopus Burdigalæ Metropoleos, is qui Con-
IↃVI. cilio apud Agatham Meſſalla Conſule permiſſu Alarici Regis Veſigothorum habito interfuerat, ſecundúſque ſubſcripſerat. Interfuere Epiſcopi vtriuſque Aquitaniæ, & Nouempopulorum; prouinciarum Lugdunenſium tertiæ, ſecundæ, atque Senoniæ; & Belgicæ ſecundæ. in his viri ſanctiſſimi, & omnium virtutum gloriâ celeberrimi, Gildaredus, vel Gildardus Rotomagenſis Eccleſiæ Metropolitanus, Quintianus Rutenicus; Euphraſius Aruernicus; Heraclius Pariſiacus; Lupus Sueſſionicus; Camillianus Tricaſſinus, a quibuſdam corrupto nomine Camelianus dictus; Auentinus Carnutenus, ſucceſſor Sollemnis eius, qui Francos fidem Chriſtianam laborioſiſſimè edocuit, multóſque ad veram religionem perduxit; & Melanius Redonicus, quo auctore Chlodoueus Rex multas Eccleſias partim nouas exſtruxiſſe, partim dirutas aut vetuſtate collapſas refeciſſe, Monaſteria excitauiſſe, egentes pauiſſe, ius cuique ſuum ſeruauiſſe, Dei ſeruis, cuiuſcumque eſſent ordinis, honorem habuiſſe, atque diuinum cultum pro viribus amplificauiſſe dicitur. Quo magis miror, cùm Epiſcopi prouinciæ Belgicæ, nimirum Lupus Sueſſionum, Hedybius Ambianorum, Sophronius Veromanduorum, Libanius Siluanectum, in vrbem Aurelianos conuenerint; Remigium eiuſdem prouinciæ Metropolitam,

litam, Chlodouei Regis amicum & Conſiliarium, ac Francorum (vt ita loquar) Apoſtolum; & Vedaſtum Atrebatum Epiſcopum ſanctæ tot rantorúmque Sacerdotum Synodo non interfuiſſe: atque neminem vnum de Epiſcopis Belgicæ primæ, & ſuperioris, inferioríſque Germaniæ, quæ tres prouinciæ tum ſub imperio Chlodouei eranr, eò ſe contuliſſe. Sacerdores, poſtquam de rebus Eccleſiæ profuturis egerant, VI Idus Iul. Felice V.C. Conſule ſtaturis ſubſcripſere, & ad Chlodoueum, quem *Dominum ſuum, Catholicæ Eccleſiæ filium, glorioſiſſimum Regem* appellant, legatos cum litteris miſere petitum, vt Synodi decreta, ſi tamen iudicaret recta eſſe, conſenſu & auctorirare regia confirmaret, & pro ſua fide ac religionis Catholicæ colendæ cura à populis ſuæ ditionis ſeruanda curaret. in Canone V ſupradicti Concilij oblationum & agrorum, quos Chlodoueus Rex Eccleſiis contulerat, fit mentio. 1ↃXI.

Paucis poſt dimiſſum Concilium menſibus Chlodoueus Lureciæ Pariſiorum deceſſit, anno ætatis quinto & quadrageſimo, regni triceſimo, poſt prœlium Vogladenſe quinro ſemipleno, Felice & Secundino Coſſ. atque quatuor filios, ex vno etiam nepotem, ſuperſtites reliquit, & in ſacrario Baſilicæ Sanctorum Apoſtolorum, quam ipſe paullo antè hortatu coniugis exſtruxerat, Canonicíſque attribuerat, humatus eſt. vir, cui ad augendas Francorum opes ſtabiliendúmque Regnum nec fortirudo cum felicitate coniuncta, nec callidiras defuit. meritò vt Gregorius in Præfatione libri V Hiſtoriæ, dum in bellum ciuile Sigeberri ac Chilperici inuehitur, Chlodoueum *caput*, hoc eſt initium, *victoriarum* Regum Francorum, & alio in loco *Magnum* appellet; Remigius, in epiſtola ad Heraclium, Leonem, & Theodoſium Epiſcopos, *præcellentiſſimum Regem, regionum præſulem, gentium triumphatorem*. qui etiam in alia epiſtola, in qua mæſtum eumdem ſororis morte conſolatur, *vigorem prouidentiæ eius ingenitæ*, hoc eſt, innatæ prudentiæ laudat. Sepultus eſt Chlodoueus in Baſilica Apoſtolorum V Kalendas Decembres, vti docenr duo vetera Kalendaria manuſcripta eius Eccleſiæ, in quibus 1ↃXI.

v Kal. Decembr. *depoſitio magni Regis Chlodouei* notatur,quam depoſitionem,ſiue humationem hodiéque ibidem eo die anniuerſariis precibus celebrari conſtat. Gregorius in libro Hiſtoriæ I I Chlodoueum morte functum ſcribit anno vndecimo poſtquam Licinius factus erat Turonicæ Eccleſiæ Epiſcopus, atque à Martini obitu ad Regis mortem annos C X II computat. idem tamen, in fine libri X atque operis ſui Turonicos Epiſcopos ordine enumerans, Briccio, vel Bricchioni Martini ſucceſſori Epiſcopatus annos X L V I I; Euſtochio X V I I; Perpetuo X X X; Voluſiano V I I; Vero X I; Licinio X I I, ac menſes ferè I I I aſſignat. itaut ſi Sacerdotij Licinij anno X I Chlodoueus deceſſit, à Martini morte ad eius interitum annos eſſe C X X I I I oporteat.
cccxc-vii. Præterea ab Attici & Cæſarij Conſulatu,quo anno (non
cccc. autem, vt Proſper ſcribit, Stilicone & Aureliano Coſſ.) Martinum octogenario maiorem obiſſe tradit Grego-
IↃXI. rius, ad Felicem & Secundinum Coſſ. ſiue ad Chlodouei mortem anni ſunt non C X I I, ſed C X I V. Quod porrò ait Gregorius, Licinium Andecauum Eccleſiæ Turonicæ præfuiſſe, tum cùm Chlodoueus Cæſarodunum Turonum Veſigothis victis intrauit, verum quidem eſſe poteſt. ſed quod dicit, vndecimo Epiſcopatus eius anno Chlodoueum deceſſiſſe, haud dubiè falſum
IↃVI. eſſe debet. quippe Meſſalla V. C. Conſule Verus Turonicam adhuc Eccleſiam regebat, ſicuti ex Synodo apud Agatham permiſſu Alarici Regis habita intelligitur. à
IↃVI. Meſſalla autem & Areobindo Coſſ. Felicis & Secundini Conſulatus annus eſt quintus. itaut Licinius, tametſi Meſſalla Coſ. ſub finem anni pulſo Vero Epiſcopatum
IↃXI. inierit, tamen Felice & Secundino Coſſ. cùm Chlodoueus obiit, annum Sacerdotij quintum tranſgreſſus non fuerit. Nemini autem mirum videri debet, quod ait Gregorius, Chlodoueũ anno ętatis quinto & quadrageſimo, regni triceſimo è vita exceſſiſſe, ac nihilominùs Theodebertum ex Theodorico filio ſuo nepotem pulchrum & iam tum ſtrenuum reliquiſſe ſuperſtitem, qui anno quinto poſt eius mortem à patre aduerſus Danos cum exercitu miſſus ſit. Nam ſi Childericus non am-

pliùs XXIV regnauit annos, quorum pars ſunt octo exſilij eius anni, atque ſi idem anno octauo, quàm pulſus fuerat, reſtitutus in Regnum mox Baſinam duxit vxorem, Chlodoueúmque ex ea tulit: apparet Chlodoueum, cùm paterno Regno ſucceſſit, XV tantùm annos natum fuiſſe, quibus adiecti triginta imperij Chlodouei anni annos ſolummodò quinque & quadraginta conficiunt. Theodoricus verò, Chlodouei ante ductam Chrothildem ex concubina filius, cùm patrem amiſit, annos XXVIII habere potuit: Theodebertus, Theodorici ex iuſta & legitima vxore filius annum duodecimum tum agere potuit, itaut quinto pòſt anno copias duceret. niſi ſi negare quis velit hominem maſculum anno ætatis ſeptimodecimo generare poſſe. Sigebertus in Chronico, quo nihil ferè eſt in temporum notatione confuſius, anno II poſt Synodum Aurelianenſem, Chriſti IↃXIV Chlodoueum deceſſiſſe tradit.

Non alienum erit hoc loco ſubiicere verſus, quos Remigium Remorum Epiſcopum feciſſe, & tumulo Chlodouei inſcripſiſſe haud falsò forſitan ait Aimoinus: in his enim Chlodoueus *felix meritis* dicitur, vt à Remigio in duabus epiſtolis *Dominus illuſtris meritis*, item *Dominus inſignis & meritis magnificus Chlodoueus Rex* appellatur. Verſus tales ſunt.

Diues opum, virtute potens, clarúſque triumpho
Condidit hanc ædem Rex Chlodoueus, & idem
Patricius magno ſublimis fulſit honore.
Plenus amore Dei, contemſit credere mille
Numina, quæ variis horrent portenta figuris:
Mox purgatus aquis, & Chriſti fonte renatus
Fragrantem geſsit infuſò Chriſmate crinem:
Exemplúmque dedit, ſequitur quod plurima turba
Gentilis populi, ſpreto quæ errore ſuorum
Auctorem eſt cultura Deum, verúmque parentem.
His felix meritis ſuperauit geſta priorum,
Semper conſilio, caſtris, belliſque tremendus:
Hortatu Dux ipſe bonus, ac pectore fortis:
Inſtructas acies firmauit, in agmine primus.

Quibus in verſibus virtutem ac fortitudinem Chlodo-

uei, agmen ducere & inter primos dimicare ſoliti, prudentiam, felicitatem, naturalem quamdam eloquentiam, quoties milites alloqui & ad pugnam hortari oportebat, non immeritò laudari fateor. Vna eſt, in qua iure culpetur, prolatandi Regni libido. Quippe Chlodoueus cauſas bellorum ex interminata auiditate animi finitima quæque tenere cupientis plerumque accerſiuit, & omnem occaſionem promouendorum imperij finium quamuis iniuſtam auidè ſemper arripuit. præterea inerat in eo Principe plurimum Germanæ feritatis, adeò vt non minùs propinquis quàm hoſtibus perniciofus fuerit. Primus ille omnium Franciæ Regum, vt Francicum Regnum in Gallia, ſic potentiam inter populares valdè auxit ſuam. neque enim ſucceſſores eius prædæ partem cum militibus ſuis æquo iure ſortitos, aut in conciliis à populo Duces delectos fuiſſe legimus. quod vtrumque regnante Chlodoueo factum eſſe vrceus Remenſis Eccleſiæ in fine ſuperioris libri memoratus, & Remigius Remorum Epiſcopus in epiſtola ad Chlodoueum ipſum miſſa docere videtur his verbis. *Rumor ad nos magnus peruenit adminiſtrationem vos ſecundùm rei bellicæ ſuſcepiſſe. Non eſt nouum, vt cœperis eſſe, ſicut parentes tui ſemper fuerunt.* quibus verbis nihil aliud (niſi fallor) Remigius indicat, quàm Chlodoueum Regem in Campo Martio delegatam ſibi iterum à populo armato curam magni alicuius belli, ſummámque imperij ſuſcepiſſe.

Ceterùm notandum eſt, quod in libro II ait Gregorius, Chrothildem Reginam poſt Chlodouei viri ſui obitum Turonos, hoc eſt Cæſarodunum Turonum ſe contuliſſe, vt Baſilicam Martini, cuius memoriæ magnum honorem habebat, adire frequētiùs poſſet, ibíque, quamdiu vixit, ſummâ pudicitiæ & benignitatis famâ moratam eſſe, raróque Luteciam Pariſiorum veniſſe. Quamquam idem Gregorius in Hiſtoriæ libro III tradit Chrothildem viduam *Pariſiis moratam* eſſe, eáque in vrbe Chlodomeris Regis filios nepotes ſuos patre orbatos educauiſſe. Adiicit eam ita ſe poſt viri mortem geſſiſſe, vt omnibus venerationi eſſet: caſtitatis & pudici-

tiæ magnam curam habuiſſe: nocturnis precationibus in Eccleſia agi ſolitis interfuiſſe: egentibus benignè feciſſe: Eccleſiis, Monaſteriis, & quibuſque locis ſanctis prædia, quorum Clericos & Monachos indigere animaduerterat, largè contuliſſe: ac ſe non tam Reginam, quàm humilem Dei ancillam eſſe meminiſſe, quæ nec Regno filiorum, nec potentia ſua, nec ampliſſimis opibus ac poſſeſſionibus inſoleſceret. Chrothildis autem, cùm puella admodùm Chlodoueo nupſerit, annum regni duodecimum agenti, & annos duodeuiginti cum eo vixerit, anno ætatis circiter XXXVI virum videtur amiſiſſe. quam Francorum Reginam, Burgundionum Regis filiam, Anna verè Felix Auguſta Francorum Regina, regio Ducum Burgundiæ genere orta, cùm in aliis; tum in circumeundis ac locupletandis Eccleſiis vidua viduam imitatur.

Initio eius anni, quo Synodus apud Aurelianos habita eſt, vt ait Sigebertus, hoc eſt, Felice & Secundino 1ↄXI.
Coſſ. tertio Nonas Ianuarias Beatiſſima Genoueſa Pariſiorum patrona deceſſit: femina profeſſione virginitatis venerabilis, nec minùs vitæ quàm pudicitiæ integritate ſancta. cuius & virtutes viuæ admirata Lutecia eſt, & cælo receptæ præſens auxilium contra febres, nimióſque imbres ac ſiccitates experitur. Sepulta eſt in Baſilica Apoſtolorum, nonnumquam à Gregorio Baſilica Sancti Petri dicta: quam ob id poſtea *Eccleſiam Sancti Petri, & S. Genoueſæ* coniunctim; ſæpe etiam ſimpliciter *Eccleſiam S. Genoueſæ* appellauerunt. Genoueſam natione Francam fuiſſe nomen Germanicum docet, compoſitum vt Genobaldus, Marcoueſa. ſiue eius maiores à Romanis bello capti, & in vico agri Pariſiaci Nammetoduro vel Nemptodoro collocati fuerant: ſiue ſponte patriâ relictâ ibi conſederant, atque inter Gallos Gallicis moribus & ritibus aſſueſcendo, cultum idolorum Chriſtiana religione mutauerant. Aimoinus Monachus Genoueſam Virginem, natam Honorij & Theodoſij minoris principatu, atque ab Germano, Auteſſiodurenſi ciue & Epiſcopo, in Britanniam proficiſcente conſecratam, poſt parentum ſuorum obi-

tum, regnante Childerico Luteciam Pariſiorum commigrauiſſe tradit, ibíque vſque ad Childebertum & Chlotharium Reges vixiſſe. at octogenariam obiſſe Genouefam præter ceteros Sigebertus ſcribit: & à morte Honorij Aug. ad Chlodouei Genouefæque obitum anni ſunt LXXXVIII: vt non computentur anni, quos & Honorio Principe, & Childeberto ac Chlothario regnantibus Genouefa vixiſſe ſuper apud Aimoinum dicitur. Sed & quidam à Villico Carnuteno Epiſcopo, non à Germano, (vt Vſuardus & Aimoinus produnt) ſacro velamine capiti impoſito, Deo dicatam Genouefam tradunt. certè Germanum vnà cum Lupo Tricaſſino

CCCC-XXIX. Epiſcopo Florentio & Dionyſio Coſſ. hoc eſt annis LXXXIII ante Chlodouei & Genouefæ mortem, in Britanniam traieciſſe reperio in Faſtis Tironis Proſperi Aquitani, quem tamen Beda non ſequitur. Præterea Auctor libri de vita Genouefæ Virginis, multo antequàm Childericus in parte Galliæ regnaret, nimirum Placidi Valentiniani principatu Luteciæ Pariſiorum conſediſſe eam putat. ſiquidem cùm Attila in Gallias irrupiſſet, omnéſque perterriti fugâ ſibi conſulere pararent, ſanctam Virginem conuocatis opidanis perſuaſiſſe ait, vt ieiuniis, peruigiliis, ac precationibus Deum iratum placarent, domíque remanerent. nam vrbes, quas inſulâ ſuâ munitiores exiſtimarent, & quò ſe ac ſua conferre ſtatuiſſent, expugnandas ab Hunnis, & Barbarorum ſæuitiam ac auaritiam experturas eſſe: Luteciam ſaluam & intactam fore. ab Attilæ autem aduentu in Galliam ad Chlodouei & Genouefæ obitum anni ſunt LXI. mirum vt ſit ac pæne incredibile puellam, vix annorum viginti, virorum ſe circulis inſeruiſſe, atque de fuga cogitantes auctoritate ſua ab incepto deterruiſſe. Denique quis non miretur eumdem Auctorem affirmare, Genouefam ob merita atque virtutes Childerico Francorum Regi, Comitibúſque Childerici tantæ venerationi & amori fuiſſe, vt ei Rex (quod & Chlodoueus feciſſe veriùs dicitur) damnatorum ſupplicia condonauerit. cùm non ſolùm Childericus idola coleret, ſed etiam Chlodionis & Merouei exemplo

Samarobriuæ Ambianorum; (vti ait Rorico) non autem Luteciæ Pariſiorum habitaret: quam vrbem à Chlodoueo eius filio primo noſtrorum Regum, poſt fuſum acie cæſúmque Alaricum, ſedem delectam dicit Gregorius. à quo ita diſſentit Auctor libri de vita Genouefæ, vt non modò Luteciam Pariſiorum diù obſeſſam, habitante ibi Genouefa, ac tandem captam eſſe à Childerico Rege Francorum; (quod verum eſſe poteſt) ſed etiam ſedem Regni ſtatutam ſcribat.

HADRIANI VALESII

RERVM FRANCICARVM LIBER SEPTIMVS.

MORTVO Chlodoueo Francorum Regi quatuor filij ſucceſſere: quorum cum ætate corporis animíque virtutes in tantum adoleuere, vt pro vno quatuor Chlodouei Francis dati eſſe viderentur. quippe ſicut eorum pater Alamanniam Sueuiámque ſubegerat, & Aquitaniam Veſigothis eripuerat: ſic ipſi Regna Toringorum, & Burgundionum, validiſſimarum gentium, ſub imperium ſuum ditionémque ſubiunxere. Maior natu Theodoricus vocabatur, quem Chlodoueus, antequam Chrothildem vxorem duceret, ex concubina ſuſceperat. tres alios, nimirum Chlodomerem, Childebertum, & Chlotharium, ex Chrothilde vxore genuerat. Hos Agathias, in libro primo rerum auſpiciis Iuſtiniani Aug. geſtarum, *Childibertum*, *Chlotharium* vel *Lotharium*, *Theudericum*, & *Chlothomerum*, ſuo quemque nomine, ſed non ſeruato ordine natalium appellat: minimum enim natu Chlotharium maximo præponit. At Iordanes manifeſto errore tres tantùm filios Chlodoueo fuiſſe putat. ſic enim in libro de Origine Gothorum ſcribit, Theo-

Theodericum Oſtrogothorum Regem, poſt victum & interfectum Odoacrem, póſtque occupatum Regnum Italiæ, Audefledam Chlodouei filiam in matrimonium petiiſſe: quam libenter Theoderici legatis Chlodoueus tradiderit, futurum credens, vt *filij ſui Ildebertus, Cheldebertus, & Tuidepertus* hac affinitate cum gente Gothorum inito fœdere ſociarentur. ſed non multùm ad pacem atque concordiam affinitatem iſtam profuiſſe, quia ſæpe propter Galliam grauia inter ſe bella geſſerunt. Vbi nemo non videt Ildebertum, & Cheldebertum, vnum vnius eiuſdémque, nimirum Childeberti, nomen eſſe: Tuidepertum verò, vel potiùs Tiudepertum, Chlodouei ex Theodorico nepotem fuiſſe, non filium. itaut tres Chlodouei filij ab Iordane commemorati ad vnum redigantur. Theodoricus, cùm patrem amiſit, XXVIII annos habere potuit, vt ſupradiximus. Chlodomeres maximus Chlodouei ex Chrothilde filiorum ſaltem decennio minor fuit.

Igitur quatuor Chlodouei filij Regnum paternum inter ſe diuiſere, & in ea parte, quæ cuique ſortitò obtigerat, ſinguli regnauere. vnde factum eſt, vt ſingulæ partes, vel Regna *ſors* appellarentur: quemadmodum in decretis Concilij apud Aruernos habiti, & Synodi Aurelianenſis tertiæ vocari inuenio. Rorico Monachus, vnus ex omnibus noſtris Hiſtoricis, à Chlodoueo ægrotante, paullo antequam decederet, conuocatis Francorum Optimatibus, quorum conſenſu & iureiurando diuiſionem approbati oportebat, Regnum inter filios diuiſum eſſe ſcribit. quod Dagobertum, Chlodouei abnepotem, Regum Francorum primum feciſſe, & poſtea (ne de Præfectis Palatij loquar) Pippinum Paruum, Carolum Magnum, ac Ludouicum Pium animaduerto. Quæ ſingulis vrbes atque prouinciæ ſorte obuenerint, ſcire non poſſumus: cùm quòd noſtri Auctores eius rei nullam mentionem faciunt: tum maximè quòd Chlodomeres anno XIII poſt Chlodouei parentis ſui obitum à Burgundionibus interfectus eſt, eiúſque Regnum Theodoricus, Childebertus, & Chlotharius inter ſe partiti ſunt. vnum omnino ex Fredegario Scho-

Sſ

laſtico, Aimoino, & Roricone Monacho diſcimus, Theodoricum Diuoduri Mediomatricum; aut (vt Roriconi placet) Durocortori Remorum ſibi domum conſtituiſſe: Chlodomerem vrbem Aurelianos regiam delegiſſe: Childebertum Luteciæ Pariſiorum Regni ſedem ſtatuiſſe, à qua *Rex Pariſiorum* is Gregorio dicitur: Chlotharium Auguſtæ Sueſſionum habitauiſſe. Nihilominùs tamen facile eſt intelligere falsò Gregorium tradidiſſe, Regnum paternum *æqua lance*, & optima fide inter fratres eſſe diuiſum. quippe ſiue diuiſioni & ſortitioni faciendæ præpoſitos Theodoricus pecuniâ corruperat, ſiue quo alio dolo & fraude fratres ſuos admodum adoleſcentes & rerum imperitos deceperat, conſtat Regni paterni partem maiorem atque meliorem Theodorico natu maiori ſorte obueniſſe. is enim Albienſes, à quibuſdam Albigenſes dictos, Rutenos, Cadurcos, & Aruernos, Aquitanorum populos, quos patris auſpiciis poſt prœlium Vogladenſe ſubegerat, præterea prouinciam Belgicam primam, ſuperiorem inferiorémque Germaniam, Alamanniam vnà cum Sueuia, & Franciam veterem vel Tranſrenanam ſortitò obtinuit: itaut fines eius initium caperent à Rutenis prouinciæ Narbonenſis primæ conterminis, & ad Saxoniam pertinerent. Tum primùm noua nomina ab Francis excogitata ſunt, & Galliarum prouinciis impoſita. Auſtriam, vel Auſtraſiam appellauere Franci partem Galliæ ad orientem Solem meridiémque ſpectantem, quæ Reno ac Moſa fluminibus continetur, cum Tranſrenanis gentibus Francicæ ditionis. partem ad Septemtriones occaſúmque Solis vergentem, quæ inter Moſam & Ligeri imnteriacet, Neuſtriam, vel Neuſtraſiam, nonnumquam Neptricum vel Neptriam vocauere. Burgundiæ, & Aquitaniæ ſua nomina reliquere. & Franci quidem, qui Neuſtriam incolebãt, Neuſtraſij; qui Auſtriam habitabant, Auſtraſij ſunt dicti.

Recens Auctor, non tam Epiſcopatu quàm doctrina illuſtris, Nouempopulanam, vel Vaſconiam, & Aquitanicam primam, ac ſecundam, Regni Aurelianenſis, quod Chlodomeri obuenerat, prouincias fuiſſe ſcribit: è quibus Nouempopulana, poſt Chlodomeris mortem, Chil-

deberto in partem ceſſerit. quod ego à tanto viro ſcriptum nollem. cùm Gregorius præter ceteros initio libri tertij Hiſtoriæ tradat, poſt quadriennium quàm Chlodoueus deceſſerat, apud Aruernos in locum Euphraſij Quintianum electione populi Epiſcopum ſubrogatum eſſe. at Apollinarem, Sidonij quondam Aruernorum Epiſcopi filium, impulſum à Placidina vxore, & Alcima ſorore, ad Regem (nimirum Theodoricum) veniſſe, oblatíſque multis muneribus Epiſcopum ordinatum eſſe, atque menſes non ampliùs IV Epiſcopatu malè vſum obiiſſe. qua re cognita *Theodoricum* Aruernæ Eccleſiæ Quintianum præponi iuſſiſſe. Ex quo intelligitur Aruernos, gentem validam Aquitaniæ, (ne de Albienſibus, Rutenis, & Cadurcis loquar) anno quinto poſt Chlodouei mortem, hoc eſt octo annis ante Chlodomeris cædem, Theodorico Mediomatricorum vel Mettenſium Regi paruiſſe, partémque Regni eius, non Chlodomeris fuiſſe.

Et quoniam ſuprà de Apollinare & Alcima mentio facta eſt, notare conuenit Apollinarem hunc fuiſſe Apollinaris Sidonij, qui primò Præfectus Vrbis, & Patricius, deinde Aruernorum Epiſcopus fuit, filium, Auiti Auguſti ex Papianilla filia Sidonij coniuge nepotem, qui in acie Vogladenſi Aruernis præfuit, & ad quem ſunt Auiti Viennenſis Epiſcopi aliquot epiſtolæ, *Apollinari Illuſtriſſimo*, & *viro Illuſtri Apollinari* inſcriptæ, in quibus eum *Dominum & fratrem*, ac in epiſtola ad Euphraſium *virum Sublimem ac piiſſimum, fratrem ſuum Apollinarem, Domni Sidonij filium, Magnificúmque* Auitus appellat. Hic Apollinaris, à Sidonio patre in epiſtola IX & XI libri V memoratus, ſororem habuit nomine Alcimam, & ex Placidina vxore Arcadium genuit. vnde *Placidinam, matrem Arcadij*; & *Alcimam, ſororem patris eius*; hoc eſt amitam Arcadij; Arcadium autem ipſum, *Senatorem Aruernum* in libro Hiſtoriæ III vocat Gregorius. qui & in libro de Gloria Martyrum Apollinarem vnà cum Victorio Aruernorum ſéxque finitimarum ciuitatum Duce Italiam petiiſſe tradit, Victorióque Romæ ob adulteria interfecto, comprehenſum

à Romanis, ac Mediolanum in liberam cuſtodiam miſſum eſſe: & equo fugientem, comite puero, cuſtodes euaſiſſe, ac in opidum Aruernos reuertiſſe. Arcadio, Apollinaris filio, Apollinaris Sidonij & Papianillæ nepoti, Auiti Principis pronepoti, filia fuit Placidina, quæ Leontio, homini nobiliſſimo prouinciæ Aquitaniæ, poſtea Burdigalenſi Epiſcopo futuro nupſit, eíque ſuperſtes fuit. vt Venantius Clementianus Fortunatus in libri I Carmine XV docet his verſibus.

Cogor amore etiam Placidinæ pauca referre,
Quæ tibi tunc coniux, eſt modò cara ſoror.
Lumen ab Arcadio veniens genitore refulget,
Quo manet Auguſtum germen, Auite, tuum:
Imperij faſces toto qui rexit in Orbe,
Cuius adhuc pollens iura Senatus habet.
Sed genus ipſa ſuum ſenſus moderamine vicit,
Cuius ab eloquio dulcia mella fluunt.
Clara, ſerena, decens, ſollers, pia, mitis, opima,
Quæ bona cuncta gerit, quidquid honore placet,
Moribus, ingenio, meritorum luce coruſcans.
Ornauit ſexum mens pretioſa ſuum.

Hic eſt Leontius, qui iuuenis (vti ſignificat Fortunatus) Childebertum Regem Francorum in Hiſpaniam ſecutus eſt: poſteáque Epiſcopus Burdigalæ Baſilicam S. Mariæ; Mediolani Santonum in patria ſua Eccleſiam exſtruxit: Biſſonnum, Vereginim, & Præmiacum villas Burdigalenſes reſtituit & excoluit: ac mille aureis à Chariberto Rege multatus eſt, propterea quòd Emerium, quem Chlotharius apud Santonos Epiſcopum faciendum curauerat, poſt Chlotharij mortem Epiſcopatu deiecerat. Ceterùm cùm ex aliis, tum ex facto vtriuſque Placidinæ auiæ & neptis cognoſcitur mulieres nobiles à viris ſuis libenter ſecubuiſſe, dummodò eos Epiſcopos viderent: vímque omnem ſuam ad id contendiſſe. Hæc in gratiam Apollinaris Sidonij ſcripſimus, cuius nepotis Arcadij nobis infrà mentio facienda erit. ad rerum ordinem reuertendum eſt.

Gregorius Aruernus, Turonicæ Eccleſiæ Epiſcopus, in libro Hiſtoriæ tertio morti Chlodouei, diuiſionique

Regni eius nuptias Chrothildis ſubtexit, quam Chlo-
doueus ex Chrothilde vxore ſuſceperat: ſcribítque, cùm
Chlodouei filiis multum virium & roboris eſſet, Ama-
laricum Alarici filium, *Regem Hiſpaniæ* ſororem eorum
Chrothildem in matrimonium petiiſſe, quam fratres
cum magna ornamentorum mole ad virum in Hiſpaniam
miſerint. At cùm Chlodoueus obiit, Chrothildis puel-
la admodum infans; Amalaricus puer tum adhuc &
paruulus erat, vt Iordanes, Procopius, & Auctor Ap-
pendicis Victoris affirmant. nec tum ipſe, ſed Theode-
ricus Oſtrogothorum Rex, maternus eius auus, ſub ſpe-
cie tutelæ Regnum Hiſpaniæ ac Veſigothorum obtine-
bat. vnde Concilij Tarracone Petro V. C. Coſ. coacti, ıↄxvi.
& Synodi Gerundæ Agapeti Conſulatu habitæ decre- ıↄxvii.
tis anni regni Theoderici, non verò Amalarici adſcri-
buntur. Præterea cùm nonniſi anno vndeuiceſimo poſt
Chlodouei mortem Amalaricus à Childeberto Franco-
rum Rege victus ſit & interfectus: ſi paullo poſt Chlo-
douei parentis ſui obitum Chrothildis ei nupſerat, cre-
dendum erit (id quod parum veriſimile eſt) mulierem
tamdiu ſæuitiam viri tuliſſe, & poſt annos circiter duo-
deuiginti de contumeliis ſuis, quibus diuturna aſſuetu-
do callum obducere debuit, fratri per fidum ſeruum
queſtam eſſe. vt omittam, quod alio in loco notabo,
Merouei poſteros filias, & ſorores ſuas, virginéſque ſtir-
pis regiæ non aliis quàm Regibus collocare conſueuiſ-
ſe. quare ſi tum (ſicuti ait Gregorius ipſe) *Rex* erat *Hi-
ſpaniæ* Amalaricus, cùm Chrothildem duxit vxorem;
nonniſi Olybrio ſolo Coſ. quo anno III Kal. Septembr. ıↄxxvi.
Theoderico mortuo Hiſpaniæ Regnum obtinuit; aut
potiùs inſequenti anno eam in matrimonium accepit.
Ob id apud Aimoinum in libro II dicitur Amalaricus,
*cùm partem Regni paterni, quæ à Francis non fuerat occu-
pata, ſuſcepiſſet regendam*, miſſis ad Childebertũ & Chlo-
tharium legatis rogaſſe, vt inito fœdere ſororem ſuam
ipſi nuptum darent. Certè Amalaricum, quo tem-
pore Alaricum parentem ſuum amiſit, paruulum & in-
fantem fuiſſe putandum eſt, ſi poſt Conſulatum Lam- ıↄxxxi.
padij & Oreſtis, hoc eſt anno XXIV poſt patris mortem,

S ſ iij

quo anno periit, adoleſcens erat: vti ait Iordanes, qui in libro de Origine Gothorum Amalaricum *in ipſa adoleſcentia Francorum fraudibus irretitum Regnum cum vita amiſiſſe* ſcribit. & ne quis ſit dubitationi locus, auctor eſt Procopius in libro I belli Gothici poſt Theoderici mortem, póſtque ſubactam à Francis Toringiam, atque Burgundiam, (in qua tamen Godomarus etiamtum regnabat) Amalaricum Veſigothorum Regem, Francorum arma viréſque metuentem, ſororem Theodeberti Francorum Regis (Childeberti debuit dicere) in matrimonium petiiſſe & accepiſſe. Theodebertum autem, quem Theudibertum appellat, ſicut ſuprà Iordanes, Chlodouei filiis annumerare videtur Procopius, vxorem Amalarici, quæ Chrothildis Chlodouei filia fuit, Theodeberti ſororem vocando. Ceterùm an præter Chrothildim alias Chlodoueus filias habuerit, dubitare quis poteſt. Nam (ne de Audefleda loquar) Robertus Monachus Autiſſiodurenſis, in Chronico anno MCCX ſcripto, à *Theudechilde Chlodouei Regis filia,* pia Virgine Monaſterium Apoſtolorum in vrbe Senonis exſtructum ait: quod Monaſterium apud Odorannum Monachum *Theuchildis Regina* dicitur excitauiſſe. Quæ Theudechildis, vel Theuchildis non magis mihi Chlodouei filia videtur fuiſſe, quàm Emmia, aut Emma pridie Nonas Octobres Martyrologio Vſuardi inſerta, & *Sancta Emmia, Virgo eximia ſanctitatis, filia Chlodouei Regis* dicta.

Poſtquam Quintianus apud Aruernos in locum Apollinaris Epiſcopus eſt ſubrogatus, hoc eſt anno V vel VI poſt Chlodouei Francorum Regis mortem, Dani, qui ſinus Codani Septemtrionale latus poſſidebant, oram Saxoniæ Friſiæque prætereuecti, Galliam claſſe petiuere, egreſſíque nauibus pagum vnum de Regno Theodorici, hoc eſt forſitan Batauiam, igne & ferro vaſtauere. iámque in naues captiuos, ac omnem prædam impoſuerant: iam reuerti domum parabant: Réxque eorum nomine Chochilaicus, quem alij Cochilagum appellant, exſpectabat cum paucis in litore, dum naues altum tenerent, ipſe mox ſecuturus. quum Theodebertus à patre ſuo Theodorico aduerſus prædones miſſus

cum magno exercitu apparatúque armorum deimproviſò ſuperuenit, qui & Regem interfecit, & Danis inopinantibus oppreſſis, ac nauali certamine ſuperatis, maxima cæde facta, captiuos & prædam recepit. Vetus Auctor Hiſtoriæ Franciçæ, Theodorici Merouingorum Regum penultimi æqualis, pagum à Danis depopulatum vocat Attuarias. quod ſi verum eſt, ex eo cognoſcitur Attuarios, gentem Franciæ veteris Reno conterminam, ſi non omnes, ſaltem eorum partem tum in Gallia prope Riparios ſedes habuiſſe, regionique, in qua conſederant, nomen ſuum dediſſe. Hi ſunt Dani, quos poſtea Nordmannos vel Nortmannos Franci vocauere, qui regnantibus Caroli Magni poſteris omnem Galliam cædibus, latrociniis, ac incendiis deformauere. Danorum primi mentionem fecerunt Iordanes, atque Procopius. è quibus Iordanes eos Cogenorum, hoc eſt Cognorum gentis Germanicæ, ſtirpe ortos eſſe, viros proceritatis eximiæ, Erulóſque finibus expuliſſe ſcribit, & Scanziæ ſuæ cultoribus adnumerat. Procopius in belli Gothici libro primo Danorum gentes prope Varnos ponit, qui à Senatore Guarni, ab Iordane Warni appellantur.

Florentio & Anthemio Coſſ. Theodericus Rex Italiæ Amalaſuentham filiam ſuam, quam ex Audefleda Chlodouei Regis ſorore tulerat, Eutharico Cillicæ collocauit. qui anno II pòſt collega Iuſtini Aug. factus delatum ſibi à ſocero Cõſulatum Romæ iniit, eúmque in Vrbe primùm, deinde Rauennæ ludis Circenſibus, venationibus, ac ſparſione nummorum in populum celebrauit, atque ante Theodericum deceſſit, ex Amalaſuentha, vxore ſua liberis genitis Athalarico, & Mataſuentha. è quibus Athalaricus Theoderico auo materno ſucceſſit; Mataſuentha Vitigi Regi, ac poſtea Cõſtantinopoli Germano Patricio nupſit. Natus erat Eutharicus in Hiſpania patre Veterico, vel Viderico, auo Beremundo, Thoriſmundi Oſtrogothorum Reguli filio, qui vt Hunnorum ſe dominationi eximeret, patriam reliquerat, & ad Veſigothos populares ſuos, regnante Theodorico maiore, commigrauerat. Thoriſmundus autem Rex, proauus Eutharici, conſobrinus fuerat Wandalarij, aui Theoderici 515XV.

Italiæ Regis. Eucharicum hunc Cillicam vel Cilligam, regiò Amalorum genere ortum, ac iuuenem prudentem fuiſſe, magníſque animi & corporis virtutibus eminuiſſe tradit Iordanes. incertus Auctor Chronici nuper editi aſperum, & Fidei Catholicæ infeſtiſſimum eum fuiſſe dicit, quem in Chronico Victoris malè Heraclium; apud Marium Eutheriũ pro Eutherico appellari reperio.

IↃXVI. Petro V. C. Conſule Rex Burgundionum Gundobadus deceſſit, ſuperſtitibus relictis Sigiſmundo & Godomaro filiis. è quibus tamen ſolus Sigiſmundus, Sigiſmundus Gregorio dictus, Regno paterno ſucceſſit. cùm antea in Burgundia, quemadmodum apud Francos, Regnum patrium fratres inter ſe diuidere, & in ſua ſinguli parte regnare conſueuiſſent. Vir doctiſſimus Sigiſmundum viuo patre Regis nomen obtinuiſſe putat, propterea quòd apud Auitum legitur epiſtola ad Symmachum vrbis Romæ Epiſcopum ſic inſcripta: *Epiſtola ab Auito Epiſcopo dictata nomine Sigiſmundi Regis ad Symmachum Papam:* Symmachus autem obiit Se-
IↃXIV. natore ſolo Coſ. ante biennium quàm Gundobadus decederet. & quòd Marius Auenticenſis Epiſcopus in
IↃXV. Chronico Florentio & Anthemio Coſſ. anno ante Gundobadi obitum Monaſterium Acauni *à Rege Sigiſmundo* exſtructum dicit. Quo argumento ſi quid probari poſſet, credere nos oporteret Sigiſmundum, ante annos minimùm XXII quàm Gundobadum patrem amitteret, hoc eſt, ſaltem anno poſt Odoacris cædem, viuo ac regnante in parte Burgundiæ patruo ſuo Godegiſilo, Regem fuiſſe, regníque participem & conſortem egiſſe. cùm Iordanes in libro de Origine Gothorum ſcribat Theodericum Oſtrogothorum Regem, vbi in Italiam venit, mox finitimis *Regibus* Alarico & Sigiſmundo filias ſuas in matrimonium dediſſe. At Auctor Chronici ab Henrico Valeſio fratre meo editi meliùs quàm Iordanes Theoderici filiam Sigiſmundo *filio Gundobadi Regis*, non autem Regi nuptum datam ait. *Regem* igitur ab Auito, & à Iordane ac Mario appellatum Sigiſmundum exiſtimo, non quòd viuo patre regnauerit, ſed quòd Regis filius, ac poſtea Regni ſuc-

ſucceſſor fuerit. Regum enim liberos Reges vocare mos erat. ſic Gregorius Guntharium, & Chramnum Chlotharij Regis filios; Fortunatus in libro IX Chlodobertum & Dagobertum infantes, eius ex Chilperico nepotes, Reges appellat. ſic & Brunichildis Regina Athanagildum, ſuum ex Ingunde filia nepotem, non priuatum modò ſed exſulem ac egentem, Cōſtantinopolim à Græcis abductū, & Childebertus Francorum Rex eumdem ſororis ſuæ filium in litteris *Dominum glorioſum Athanagildum Regem* vocat. Certè Gregorius, cùm tradit, *mortuo Gundobado, Regnum eius Sigiſmundum obtinuiſſe*, & Marius ipſe in Chronico, cùm ait Petro Coſ. IↃXVI.
Regem Gundobadum obîſſe, *& leuatum eſſe filium eius Sigiſmundum Regem*, ambo ſatis apertè indicant eum non ante patris mortem Regem appellatum eſſe. Quod autem ſcribit Fredegarius in Epitome, Sigiſmundum apud Geneuam in villa Quadriuio iuſſu patris Regem ſalutatum eſſe, id ſi verum eſt, ita intelligendum & accipiendum videtur, vt maiorem natu filium Sigiſmundum Gundobadus moriens ſolum, excluſo Godomaro natu minore, à Burgundionibus Regem iuſſerit appellari. Eidem Sigiſmundo inter initia principatus Anaſtaſius Aug. Patriciam dignitatem, atque etiam (vt exiſtimo) Comitiuam Sacrarum largitionum, vulgò Comitiuam Sacrarū dictam, codicillis detulit. Quapropter Alcimus Ecdicius Auitus, Viennenſis Epiſcopus, in epiſtola ad Ioannem Conſtantinopolitanum Epiſcopum, *Dominum ſuum Patricium Sigiſmundum* vocat. & in epiſtola ab Auito dictata nomine Sigiſmundi ad Imperatorem Anaſtaſium, Sigiſmundus ipſe *militiæ faſcibus, Aulæ pollentis contubernio*, (hoc eſt, militiâ Palatinâ) *& veneranda Romani nominis participatione* honoratum ſe ab Imperatore dicit. præterea Auiti epiſtola XLII ſic inſcribitur: *Epiſtola ab Auito Epiſcopo dictata nomine Domini C. S. ad Vitalianum Senatorem:* & epiſtola XXCVI, ita inſcripta legitur: *Epiſtola ab Auito E. dictata nomine Domini Regis C. S. ad Imperatorem Anaſtaſium*, hoc eſt, nomine Domini Regis, *Comitis Sacrarum*, potiuſquàm (vt putat vir doctiſſimus) *Comitis Sigiſmundi*. Notandum

autem eſt, quod Sigiſmundus Rex Burgundionum, apud Auitum in epiſtola XXCIII, ad Anaſtaſium Aug. ſcribens, ait ſe gratiæ debitorem non magis parentis debitis, quàm beneficiis ſibi datis factum, proauóſque & auctores ſuos nomini Imperióque Romano ſemper fuiſſe deuotos, & *militiæ titulos* ab Imperatoribus ſibi oblatos magni feciſſe, magíſque ſemper ambiiſſe, quod à Principibus acciperent, quàm quod à patribus attuliſſent. Quibus verbis videtur indicare Sigiſmundus ab Anaſtaſio Principe dignitatem aliquam Gundobado patri ſuo delatam eſſe, Gundiucúmque auum ſuum, & Chilpericum maiorem patruum, Burgundionum Reges, ab vltimis Imperatoribus Occidentis, nimirum à Seuero & Anthemio Magiſterium militum obtinuiſſe.

Florebat tum non minùs pietate quàm doctrina ſupradictus Alcimus Auitus, Heſychij primùm clariſſimi Senatoris, deinde Viennenſis Epiſcopi filius, ſedíſque ſucceſſor: Apollinaris Valentiæ Epiſcopi, & Fuſcinæ Virginis Deo ſacratæ frater. qui, quod Gundobado perſuadere non potuerat, eius filio Sigiſmundo initio regni perſuaſit, vt Ariana Hæreſi damnata, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum vnius eiuſdémque maieſtatis ac virtutis eſſe publicè profiteretur. quo facto, Auitus orationem apud populum habuit, cunctóſque ad Fidem Catholicam inuitauit. Facilè impetratum eſt à Burgundionibus, vt Regis ſui imitarentur exemplum, & religionem Catholicam, in qua eorum maiores verſati erant, eiurato errore ſequerentur. Erant Sigiſmundo ex Oſtrogotha vxore liberi, puella virgo, & Sigiſricus adoleſcens, à Gregorio Sigiricus, ab Auito *Dominus Segiſricus* dictus. è quibus prior puella Arij Hæreſim damnauit, poſtridie Sigiſricus: vt docent inſcriptiones duarum Homiliarum, vel orationum ab Auito tum habitarum. Oſtrogotham vel Oſtrogothonem, Theoderici Oſtrogothorum & Italiæ Regis filiam, Sigiſmundi coniugem fuiſſe dixi, ſecutus præter ceteros Procopium, qui in belli Gothici libro I Theudichuſam, hoc eſt, Theodegotham ſororem Oſtrogothæ, Alarico minori Veſigothorum Regi nupſiſſe tradit. vt ap-

pareat errare incertum Auctorem ſupradicti Chronici nuper vulgati, apud quem dicitur Theodericus alteram filiam nomine Areuagni (ita eam ſolus appellat) Alarico Regi Veſigothorum in Gallia; alteram nomine Theodegotham Sigiſmundo filio Gundobadi Regis collocauiſſe. Ceterùm Burgundiones vnà cum Sigiſmundo Rege, eiúſque liberis Anaſtaſio & Agapeto Coſſ. videntur IↃXVII.
Catholicam Fidem ſecuti eſſe. quippe eo anno, qui II regni Sigiſmundi annus eſt, Epiſcopi Burgundiæ Epaone conuenerunt, de antiquis regulis, & de nouis controuerſiis ſententiam dicturi. cui Concilio præfuit, Sacerdotúmque decretis primus ſubſcripſit Alcimus Auitus Epiſcopus XVII Kalend. Octobr. Agapeto V. C. Conſule: IↃXVII.
ſubſcripſiſſe dicitur & Pelagius Preſbyter miſſus à Domino Salutare *Epiſcopo ciuitatis Auennicæ*, niſi ſi potiùs, vt puto, Epiſcopus ciuitatis *Auenticæ* is fuit, nam Auenticum Burgundionum Regibus parebat. Auenionem autem Senator in Variarum libri III epiſtola XXXVIII docet Theoderici tum fuiſſe.

Magno ſolo Coſ. Anaſtaſius Aug. deceſſit. quo mor- IↃXVIII.
tuo Amantius Præpoſitus ſacri cubiculi, magnâ eunuchus potentiâ Iuſtinum Comitem Excubitorum acceſſit, ingentémque ei pecuniam dat, militibus Theocriti nomine diſpertiendam. qua ille pecunia Imperium ſibi quàm alij emere maluit, atque à populo & ab Excubitoribus largitione deuinctis VII Idus Iul. Imperator eſt conſalutatus, vxorem eius coronatam & Auguſtam nuncupatam, pro Lupicia vel Lupicina, quod nomen inhoneſtum ac indecorum videbatur, Euphemiam Conſtantinopolitani vocauerunt. Erat Iuſtinus natione Thrax, vel potiùs (vt ait Victor) Illyricianus. quippe Agathias in libro V Bederianam eius patriam *vrbem Illyricam Bederianamam* vocat: à qua apud Auctorem Chronici Alexandrini Iuſtinus Bendarites mendoſè cognominatur, cùm dicendus ſit Bederianites. & Iuſtinianum, ſororis eius filium, natum ait Procopius in quodam loco Dardaniæ Europææ Illyrici prouinciæ dicto Taureſio; alij in vrbe Pelagoniæ Achride, quæ regio Macedoniæ Illyrici quoque prouinciæ attribuebatur. Iuſtinum, ob-

ſcuriſſimis parentibus genitum, primò paſtorem ac ſuarium fuiſſe ſcribit Zonaras, deinde inter gregarios milites ſtipendia meruiſſe, tum per omnes militiæ gradus ad Senatoriam dignitatem, & ad Comitiuam Excubitorum, ac tandem ad Imperium perueniſſe. Quo libentiùs credo, id quod Euagrius Scholaſticus, Syrus Epiphanenſis, in Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libro IV tradit, Iuſtinum, ſenem ignotæ originis, tam liberalium ſtudiorum expertem, vt nomen ſcribere neſciret, præter ſpem cùm ſuam tum ceterorum omnium Imperatorem factum eſſe, prælatúmque multis Anaſtaſij Aug. propinquis opulentiſſimis, potentiſſimíſque, ac ætate florentibus, in primis Hypatio, Pompeio, & Probo, genere conſobrinis, & Anaſtaſij ſororum filiis, Conſularibus viris, & Patriciis. è quibus Hypatius auunculi ſui Anaſtaſij Aug. principatu Magiſter Præſentis militiæ, vnà cum Areobindo Olybrij Aug. & Nobiliſſimæ Placidiæ genero, Magiſtro militum Orienris, aduerſus Perſas, ac deinde aduerſus Vitalianum bellum infeliciter geſſerat, atque anno XIV. poſt Anaſtaſij mortem, orta Conſtantinopoli ſeditione, à populo per vim Imperator appellatus, & rebellibus per Beliſarium fuſis ac cæſis captus, Iuſtinianíque Principis iuſſu vnà cum Pompeio fratre interfectus eſt. Hîc animaduertere libet, Conſtantinopolitanos metu malorum, quæ Orientales paſſi erant grauiſſima, Arcadio & Theodoſio pueris dominantibus, qui *delicati & luxurioſi* Principes (vt ait Iordanes) *per annos ferè* LX *imperantes Regnum minuerant*, poſt vtriuſque obitum non alios quàm ætate prouectos Imperatores creauiſſe. ſiquidem Marcianus LVIII ætatis ſuæ anno, & Leo iam ſenex, & Zeno XLVII tranſgreſſus annum, Anaſtaſius etiam LXIII emenſus, ad Imperij inſignia viri conſilio & pace optimi, nec rerum imperiti peruenere. & Iuſtinus ſenex annorum LXVIII recepit Imperium. qui petentibus Proceribus, vt Iuſtinianum ſororis filium, XL tum circiter annos natum, in conſortium imperij reciperet, purpuram manu tangens reſpondit: quin vos potiùs oratis, ne hoc inſigne Imperatorium à me iuueni deferatur. Idem ſimul ac Imperiũ obti-

nuit, Amantium Præpoſitum cubiculi, & Theocritum, quem Domeſticum ſuũ Amantius Imperatorem facere voluerat, & Andream Cubicularium, velut inſidiantes ſibi, vnà cum aliquot aliis in Palatio Conſulatu ſuo & Eucharici interemit, corporáque iugulatorum in Rheuma deiici iuſſit. cúmque Apionem Patricium, Diogenianum, & Philoxenum, Magiſtros militiæ, iuſſu Anaſtaſij relegatos, ab exſilio reuocauiſſet, Vitalianum ſimiliter, Patricioli filium, belli ab ipſo Anaſtaſio illati memor, ex Thracia ad ſe in vrbem Regiam inuitauit, vt hominem Imperij cupidum, & gloria ac potentia præſtantem, quoniam aliter non poterat, fraude & inſidioſa ſimulatione amicitiæ deceptum opprimeret. Hunc igitur VII die quàm Conſtantinopolim venerat, Ducem vnius è duobus exercitibus, quos Præſentes vocant, id eſt, Magiſtrum vel equitum, vel peditum Præſentium; ac mox cum Ruſticio Conſulem ordinarium fecit, ſeptimóque menſe Conſulatus ſui in loco Palatij, quem Delphicum vocant, per Iuſtinianum Patricium ſororis filium vnà cum Celeriano & Paullo ſatellitibus ſuis interemit. quo anno Ioannes Præfectus Illyrici, qui ante Iuſtinum à quibuſdam Imperator electus fuerat, Heracleæ Thraciæ Epiſcopus eſt ordinatus. Tum Iuſtinianus, quem auunculus ex Candidato Patricium fecerat, Magiſter militum ordinarius eſt conſtitutus, & proximis Kalendis Ianuar. Conſulatum iniit, nec multo pòſt Nobiliſſimus à Senatu appellatus eſt, eáque appellatio Imperatoris decreto comprobata, qui tandem æger, poſtulantibus Senatoribus, inuitus (vt ait Victor) participem eum imperij & ſucceſſorem creauit. Hæc de Iuſtino dicta ſufficiant. in Occidentem reuertendum eſt.

(marginal dates, in order: ɪɔxɪx. ɪɔxx. ɪɔxxɪ.)

Circa initia principatus Iuſtini Aug. bellum Franci Toringis intulere, quod priuſquam exponam, de Toringorum Regibus pauca dicenda ſunt. Toringi, quos Senator, & Græci Auctores Thoringos; Iordanes, aliíque Thuringos appellant, gens Germaniæ valida magis quàm vetuſta fuere. Incertus Auctor, qui de Lantgrauiis Toringiæ ſcripſit, & Sifridus Preſbyter in Epitomes ſuæ libro I tradunt Meruuigum quemdam cog-

natum Regis Francorum, de ſententia conſilióque eiuſdem Regis à Toringis anno CCCCXXX Regem electum eſſe, qui caſtrum prope Erpfesfurtum exſtruxerit, ac Meruuigiburgum ſuo nomine appellauerit. poſt Meruuigum regnauiſſe in Toringia Baſſinum, à noſtris Hiſtoricis Biſinum, ab Aimoino Biſſinum dictum, ad quem Childericus Françorum Rex, Regno expulſus, confugerit, & cuius vxorem Baſinam, quæ ipſum reuerſum in Franciam ſecuta erat, in matrimonium acceperit, ex qua Chlodoueum, tréſque filias, nimirum Audefledim, Lanthildim, & Albofledim tulit. Baſſino ſucceſſiſſe Irmenfridum, qui non ſororem Theodorici Regis Francorum, (vt aiunt) ſed ſororis Theoderici Oſtrogothorum Regis filiam vxorem duxit. Hic eſt Irmenfridus, quem Procopius Hermenefridum, Caſſiodorus Senator Herminafridum, Iordanes & Fortunatus Hermenefredum, aliqui Hermenfredum, & Ermenfridum appellant. Herminafridus, Biſini Regis (vt exiſtimo) filius, fratres habuit Badericum, atque Bertharium, à quibuſdam Bertecharium, ac Brittharium dictum. è quibus Badericum, tamquam natu maiorem, Gregorius ac Fredegarius Herminafrido præponunt. hi fratres apud Toringos in ſua quiſque parte regnauere. quo magis miror apud Caſſiodorum Senatorem, tamquam ſolus tum Herminafridus in Toringia regnaret, Theodericum Oſtrogothorum Regem de bello Chlodouei litteras *Toringorum Regi* ſcripſiſſe. De vxore liberíſque Baderici, quem Aimoinus Baldricum, quidam Baldericum appellant, nihil accepimus. Herminafridus autem in matrimonio habuit Amalabergam, Amalafridæ ſororis Theoderici Oſtrogothorum Regis filiam, Procopio Amelobergam, noſtris Hiſtoricis Amalbergam dictam: quam Aimoinus filiam Theoderici Italiæ Regis pro ſororis filia appellat. Auctor Chronici à C. V. Henrico Valeſio fratre meo vulgati ſororem eam Theoderici falsò vocat, & cùm Theodericus menſe Auguſto Româ Rauennam reuertiſſet, Herminafrido Toringo-
10. rum Regi collocatam eſſe dicit, hoc eſt Patricio & Hypatio Coſſ. quo anno Theodericus Rex Vrbem in-

greſſus eſt, poſt interfectum Odoacrem anno V II. Sic Procopius in belli Gothici libro I Odoacris Regis morti Amalabergæ nuptias; hiſce nuptiis bellum à Francis Burgundionibus illatum continuò ſubtexit: quod bellum Patricio & Hypatio Coſſ. geſtum auctor eſt Marius in Chronico. IↃ. At apud Caſſiodorum Senatorem, poſt Arelatenſes obſidione liberatos, póſtque Indictionem IV, hoc eſt, poſt Conſulatum Felicis & Secundini, IↃXI. quo anno Chlodoueus obiit, Theodericus ſororis filiam, aut (vt loquitur) *neptem* ad Herminafridum Regem Toringorum mittit. vt appareat Senatorem in ſuis Variarum libris non ſemper rerum ordinem ſequi. Nam exempli causâ liber eius ſecundus à Conſulatu Felicis incipit, IↃXI. finitúrque epiſtolâ Theoderici Regis, ad Chlodoueum Regem Francorum ſcriptâ, orantis vt victis Alamannis parcat, quos anno quintodecimo ante Conſulatum Felicis huius ac Secundini, nimirum Paullo Conſule ab Chlodoueo conſtat prœlio eſſe ſuperatos. CCCC-XCVI.

Nupta Herminafrido Amalaberga Amalafridum, & Ranicundam genuit, de quibus infrà pauca dicemus. Hæc femina Toringis excidij, & primùm leuiris, deinde viro ipſi ſuo mortis cauſa fuit. quippe vti erat inſolens ac ſuperba, nec minùs ſanguinis quàm regni auida, Herminafrido perſuaſit, vt Berthario fratre ſuo interemto anguſtos imperij terminos promoueret. quo facto minimè contenta, virum hortari cœpit, vt Baderico alteri fratri Regnum ac vitam eriperet: atque vt magis cunctantem ſtimularet, poſt multas verborum rerúmque contumelias menſam ei dimidia parte nudam iuſſit apponi, ac interrogata, quid hoc ſibi vellet, reſpondit meritò dimidiam eum menſam nudam habere, qui dimidia parte Regni ſpolietur. His aliíſque verbis increpitus, ac muliebri furore inſtinctus Herminafridus Baderico fratri bellum inferre conſtituit: legatíſque clàm miſſis Theodorico Francorum Regi dimidiam partem Regni fratris pollicetur, ſi eius operâ victum interficere potuiſſet. Lætus oblato præmio belli Theodoricus mox copias cogit, Toringiam, Cattis genti ditionis ſuæ confinem, ingreditur, & cum Herminafrido

collocutus, data inuicem fide, ſocietatem iungit. tum ambo iunctis viribus Regnum Baderici intrauere. Nec dubitauit Badericus inſtructo exercitu obuius hoſti procedere, commiſſóque prœlio multis ſuorum amiſſis fuſus eſt & interfectus. Victor, & compos votorum ſuorum Herminafridus Theodorico perſuaſit, vt domum rediret, affirmans ſe, ſimul ac Toringiam omnem pacauiſſet, promiſſa eum parte Regni donaturum. quo in Franciam reuerſo, datæ fidei oblitus Regnum Toringiæ totius occupauit, & quod Theodorico pollicitus erat, præſtare neglexit. quamobrem magnæ inter eos ortæ ſunt inimicitiæ, breui Herminafrido exitio futuræ.

Dum Herminafridus in Toringia, impulſus ab vxore, fratres interimit, Sigiſmundus in Burgundia, imitatus Gundobadum patrem trium fratrum ſuorum interfectorem, hortante coniuge, filium natu maiorem occidit. Habuerat hic in matrimonio Oſtrogotham, Theoderici Oſtrogothorum & Italorum Regis filiam, puellæ virginis, & Sigiſrici matrem, eáque amiſsâ aliam duxerat vxorem, quæ nouercali odio priuignum proſequebatur. Accidit, vt feſto die Sigiſricus nouercam cultum Oſtrogothæ matris indutam videret, quo agnito grauiter commotus negauit dignam eam eſſe, quæ dominæ ſuæ veſtibus vteretur. At mulier, ſe contemtam fremens, ac furore accenſa Sigiſricum falſo parricidij crimine in ſecreto ad virum ſuum accuſat, tamquam adoleſcens cupiditate principatus impulſus, patre interfecto totius Burgundiæ imperium, atque etiam (vti ait Gregorius) Regnum Italiæ, quod Theodericus auus eius maternus obtinuerat, occupare vellet. Vbi notandum eſt errare Gregorium, qui tum Theodericum Regem Oſtrogothorum mortuum arbitretur. cùm is non modò Sigiſrici nepotis ſui, ſed etiam Sigiſmundi generi ſuperſtes exſtiterit: ſi verum eſt, quod tradit Marius Auenticenſis Epiſcopus in Chronico, Sigiſricum, quem
ıɔxxıı. Segericum appellat, Symmacho & Boëthio Coſſ. iuſſu patris ſui occiſum eſſe, & Sigiſmundum inſequenti an-
ıɔxxııı. no Maximo Coſ. captum à Francis & interfectum. Thedericum autem Oſtrogothorum & Italorum Regem anno

anno tertio poſt Conſulatum Maximi, nimirum Oly-
brio Conſule deceſſiſſe omnes Auctores magno con- ıↄxxvi.
ſenſu tradunt. Igitur Sigiſmundus, cùm vera eſſe cre-
deret, quæ ab vxore ficta crimina deferebantur, Sigiſ-
ricum filium, ſomno ac vino ſopitum, meridiantémque
nefariè iuſſit occidi, intromiſſis, qui circumdatum col-
lo eius orarium ad ſe vtrimque trahendo innoxium
adoleſcentem ſtrangularent. Interfectus eſt Sigiſricus
(vt ait Marius) Symmacho & Boëthio Coſſ. Cuius fa- ıↄxxii.
cinoris magnitudinem Sigiſmundus ſerò perpendens,
quem viuum oderat, ſublatum mox lugere ac flebiliter
dolere cœpit: ſuper filij corpus eiulans afflictánſque ſe-
ſe procubuit, & omnibus queſtibus, quos dolor dictare
conſueuit, conſumtis, Acaunum petiit, locum Penninis
Alpibus proximum, abditúſque in Monaſterio, quod
ibidem exſtruxerat, per dies multos lacrimis, ieiuniis,
precatione veniæ, & aſſiduitate pſallendi iratum ſibi
Deum placare conatus eſt. Tum etiam Sigiſmundus
Monachi habitum induiſſe mihi videtur. quippe idem
apud Marium in Chronico inſequenti anno Maximo ıↄxxiii.
Coſ. à Burgundionibus Francis traditus, *& in Fran-
ciam in habitu Monachi perductus* eſſe dicitur. & Vſuar-
dus in Martyrologio ſcribit Sigiſmundum Regem Bur-
gundionum, cùm videret ſe Francis obſiſtere non poſ-
ſe, ſolum fugiſſe, atque capite raſo habitum religio-
ſum, hoc eſt pallium ſumſiſſe, & dies atque noctes ieiu-
niis peruigiliiſque continuantem, à Francis cum vxore
& liberis captum eſſe. Quod feciſſe Sigiſmundum ſtatim
poſt occiſum filium, non autem poſt commiſſum cum
Francis prœlium credendum eſt. amiſſo enim exerci-
tu cùm Acaunum fugâ peteret, mox à Francis captus
eſt, neque euadendi, neque ad Monaſterium peruenien-
di, nedum pallij ſumendi ſpatio dato. Hoc Monaſte-
rium, in loco Vallis Penninæ Acauno, quem multi A-
gaunum appellant, exſtructum, maximè illuſtre effece-
runt ſepulcra beatiſſimorum Martyrum legionis Feli-
cis Thebæorum, nimirum Mauricij, commilitonúmque
eius ibidem occiſorum, quos Gregorius *Sanctos Agau-
nenſes* vocat. vnde Monaſterium ipſum Fredegarius

Vu

Monaſterium Sanctorum Agaunenſium; Vſuardus *Monaſterium Agaunenſe*; Anaſtaſius *Monaſterium S. Mauricij* appellat. è quibus Vſuardus, atque etiam Aimoinus precibus votíſque Seuerini *Monaſterij Acaunenſis Abbatis* Chlodoueum Francorum Regem diuturna valetudine liberatum eſſe produnt. cùm Marius Auenticenſis Epiſcopus in Chronico Florentio & Anthemio
IↃXV. Coſſ. hoc eſt anno quarto poſt Chlodouei mortem Monaſterium illud à Sigiſmundo exſtructum dicat: quod apud Gregorium Sigiſmundus poſt Gundobadi obitum; apud Fredegarium & Aimoinum poſt occiſum filium dicitur ædificauiſſe, domibúſque & baſilicis magnificè ornauiſſe, ac prædiis locupletâſſe. itaut non videam, quomodo Seuerinus viuo Chlodoueo Abbas eſſe potuerit Monaſterij Acaunenſis, quod nonniſi poſt eius mortem exſtructum eſt.

Poſteaquam igitur Sigiſmundus Burgundionum Rex in Monaſterio Acaunenſi diu multúmque Sigiſricum filium ſuum luxit, Lugdunum Seguſianorum reuertit, credo quòd iam Francos expeditionem Burgundicam parare cognouerat. quam nubem belli vt à ſe auerteret, Theodorico Francorum Regi, filiorum Chlodouei maximo filiam ſuam in matrimonium dedit, cuius nomen, vt & prioris Theodorici coniugis, Theodeberti matris ignoratur. Brouuerus quidem, qui Fortunatum notis illuſtrauit, Theodechildim Reginam, à Fortunato tantopere laudatam, vxorem Theodorici, matrémque Theodeberti Franciæ Regum fuiſſe credit. cùm quæ Fortunatus de Theodechilde dicit, vxori Theodorici minimè conueniant. Nam Theodoricus Francorum Rex duas duxit vxores. ex priori Theodebertum genuit, quâ amiſsâ, Sigiſmundi filiam in matrimonium accepit. ſi verum eſt, quod ait Gregorius, Theodoricum, cui iam filius adoleſcens, victor Danici belli, Theodebertus erat, paullo poſt Sigiſrici cædem, hoc eſt anno regni vndecimo, filiam Sigiſmundi Regis vxorem duxiſſe. at Theodechildis, vel Theodechilda Regina, Fortunato teſte, viro ſuperſtes fuit, ac quinque & ſeptuaginta annos vixit.

Ter quino luſtro vixit in Orbe decus.

itaut non potuerit eſſe mater Theodeberti, quam ante Theodoricum virum ſuum deceſſiſſe docui. Sed nec Theodechildis iſta, Theodorici poſterior coniux, filia Sigiſmundi fuit. Sigiſmundi enim filia, poſterior Theodorici vxor, Regem fratrem non habuit, contrà iuſſu patris iugulatum eum vidit. at Theodechildi Reginæ non modò pater, auus, proauus, vírque, ſed etiam frater Reges fuerunt, vt in libri IV Carmine XXV auctor eſt Fortunatus,

Hîc properante die Theodechilda iacet:
Cui frater, genitor, coniux, auus, atque priores,
Culmine ſucciduo regius ordo fuit.

Ex quo etiam intelligitur fratri eam, & viro ſuperſtitem fuiſſe. & in libri VI Carmine V.

Currit in Orbe volans generis noua gloria veſtri,
Et ſimul hinc frater perſonat, inde pater.

Ego Theodechildim hanc, non Theodorici Francorum Regis vxorem, ſed ex poſteriore vxore filiam; non Theodeberti Regis matrem, ſed ſororem; Sigiſmundíque ex filia neptem fuiſſe exiſtimo, Hermegiſclo primùm, deinde Radigeri Varnorum Regibus nuptam. de qua Procopius in belli Gothici libro IV ſic ſcribit. Hermegiſclum quemdam regnaſſe apud Varnos, quæ gens oram Septemtrionalis Oceani, & ripam inferiorem oſtiáque fluminis Reni occupabat, eóque flumine à Francis diuidebatur. eum Regem amiſſa coniuge, ex qua Radigerem filium tulerat, vt Regnum ſuum affinitate confirmaret, ſororem Theodeberti Francorum Regis in matrimonium petiiſſe, atque duxiſſe. & aliquanto pòſt cùm mortem ſibi adeſſe intelligeret, Radigeri coram Optimatibus mandauiſſe, vt ſponſam natione Brittiam ſororem Regis Anglorum repudiaret, ſinerétque habere ſibi, quas ſponſaliorum nomine dediſſet, pecunias pretium iniuriæ, nouercámque, ex qua ipſe nihil liberorum tuliſſet, in matrimonium acciperet, conciliandorum ſibi Francorum causâ, quæ gens, & finitima, & validiſſima, vt facilè Varnos auxiliis iuuare; ſic non difficulter eoſdem cauſis belli ex voluntate ſua accer-

ſitis opprimere ac euertere funditus poſſet. His dictis Hermegiſclum quadrageſimo pòſt die morbo interiiſſe, Regnúmque Varnorum Radigeri vnico filio per manus tradidiſſe: qui patris conſilium ſecutus de ſententia Optimatium, repudiatâ ſponsâ, nouercam ſuam, ſororem Theodeberti Francorum Regis, vxorem duxerit. Qua re cognitâ puellam virginem impatientem iniuriæ, propterea quòd mos erat Barbaris ſponſas niſi ob ſtuprum non dimittere, miſſis ad Radigerem legatis de contumelia queſtam eſſe, & poſtulaſſe, vti cauſam repudij aperiret. Radigerem, cùm nihil haberet, quod reſponderet, legatos re infecta dimiſiſſe. Tum ſponſam virginem permiſſu fratris Regis Anglorum quadringentis nauibus armata millia bellicoſorum hominum centum impoſuiſſe, atque vno è fratribus ſuis expeditionis ſocio, ex inſula Brittia in continentem regionémque Varnorum traieciſſe. ibi circa oſtium Reni caſtris poſitis cum paucis ſeſe continuiſſe, & fratrem vnà cum reliquis omnibus copiis aduerſus Varnos, qui non longè à litore Oceani & oſtio ſupradicti fluminis conſederant, miſiſſe. à quibus fuſus acie Radiger Varnorum Rex, amiſſa magna parte militum, terga cum reliquis verterit, quos fugientes Angli, propterea quòd more Varnorum pedeſtria omnes prœlia inire conſueuerant, non longiùs perſecuti in caſtra reuertere. At victorem militem malè acceptum, fratrem etiam conuiciis à regia virgine proſciſſum eſſe, clamitante nihil actum, quoniam Radiger euaſiſſet: confeſtímque perniciſſimos ac fortiſſimos iuuenes ex omnibus copiis delectos, & ad comprehendendum Radigerem miſſos eſſe, qui latentem eum in ſilua ceperint, vinctúmque ad ſponſam adduxerint. Captiuum verò mortis exſpectatione tremulum atque pallentem, interroganti virgini, cur ſe nullius probri inſimulatam repudiauiſſet, & ſolutis ſponſalibus, aliam duxiſſet vxorem, reſpondiſſe, ſupremæ patris voluntati, Procerúmque ſtudio ſe obſiſtere non potuiſſe, culpámque neceſſitati imputauiſſe, poſtremò precibus ſupplicitèr admotis adieciſſe, paratum ſe eſſe, ſi modò vellet, ipſam in matrimonium du-

cere. ab hac voce continuò Radigerem vinculis liberatum, Theodeberti Francorum Regis ſorore domum remiſsâ, Brittiam ſponſam matrimonio ſibi iunxiſſe anno belli Gothici ſextodecimo. IↃL.

Et ita quidem Procopius de Theodorici Francorum Regis filiæ nuptiis refert. Vbi fateor mirari me, qua ratione fieri potuerit, vt Varni tum in Francia regnarent. quippe ripa Reni dextra, vel Germanica, ad oſtia fluminis Oceanúmque Septemtrionalem pertinens, quam Varnos incoluiſſe ait Procopius, pars veteris Franciæ Theodorico Regi tum ſubiectæ erat. Non igitur Varni Reno diuidebantur à Francis, qui vltra Renum longè latéque dominabantur. Vt veriſimiliùs idem Auctor in libro II belli Gothici Varnos prope Danos ponere videatur, quos à Warna, vel Waharna fluuio in Viſurgim exeunte cognominatos puto. Hi Varni non multo pòſt (id quod Hermegiſclus Rex timuerat) illato à Francis bello victi atque domiti ſunt, quos Fredegarius in Chronico tradit anno IↃXCVII rebellauiſſe, atque ab exercitu Childeberti minoris ita victos acie cæſóſque eſſe, vt gente pæne exciſa pauci ex eo prœlio ſupereſſent. Præterea cùm Procopius, vt facere debuit, Anglos diſtinguat à Brittonibus, quorum alteros Angilos, quemadmodum Ptolemæus; alteros ſæpe Brittios vocat: nihilominùs tamen ſponſam Radigeris Varnorum Regis, quæ Angla erat, ſorórque (vti ait ipſe) Regis Anglorum, Brittiam ſemper; eius verò commilitones, modò Anglos, modò Brittios appellat. Certè Brittiam inſulam, patriam pactæ Radigeris, incoli tradit Procopius à tribus frequentiſſimis gentibus, nimirum Anglis, Friſonibus, & Brittonibus, vel Brittiis, inſulæ cognominibus: quarum gentium ſingulæ Regem ſuum habeant, tantæque fecunditatis ſint, vt abundante multitudine plurimi quotannis vnà cum coniugibus & liberis ex inſula in Galliam tranſeant, & à Regibus Francorum in incultis agris collocentur. Adiicit Regem Francorum, hoc eſt, ſicuti exiſtimo, Theodebertum, cum legatis ſuis Anglos quoſdam ex his, quibus agros dederat, Conſtanti-

nopolim miſiſſe, vt Iuſtiniano Aug. perſuaderet Brittiam inſulam ſub ditione ſua imperióque eſſe. Ego apud Auctores, qui res noſtras, vitáſque Sanctorum ſcripſere, multos quidem Brittones ex inſula Britannia; Scotos quoque non paucos ſæpe cùm ex Britannia, tum ex Ibernia in Galliam tranſiiſſe inuenio: ab Anglis, & Friſonibus idem factum eſſe non reperio. Quæ autem de Brittia inſula, id eſt Ibernia, tradit Procopius, inſulæ Britanniæ pleraque magis, quàm Iberniæ conueniunt. Nam Brittones vel Britanni, atque Angli præter ceteros in Britannia ſedes habuere, non in Ibernia, quam à Scotorum gentibus incoli Oroſius & Iulius Honorius produnt. Vnde Ibernia apud Iſidorum, & in libro de vita S. Furſei, alio nomine *Scotia* appellatur: apud Eginardum, Aimoinum, alióſque Auctores rerum geſtarum Caroli Magni *Ibernia Scotorum inſula* dicitur; apud Bernardum de vita Malachiæ *vlterior Scotia*; apud alios *Scotia maior*, vt diſtinguatur à Scotia citeriore vel minore, parte inſulæ Britanniæ. Friſones verò, vel Friſij nec in Britannia, nec etiam in Ibernia ſedem cepiſſe, atque regnauiſſe ab alio quàm Procopio dicuntur. Deinde quod ait ibidem Procopius, Brittiam inſulam in Septemtrionali Oceano Reni oſtia ſpectare, eáque ex parte à continente non ampliùs ducenta ſtadia abeſſe, id de Britanniâ à Geographis dici, nequaquam de Ibernia, nemo neſcit. Præterea quod ſcribit Procopius, in ora Oceani ex aduerſo Brittiæ inſulæ vicos eſſe plurimos, qui à piſcatoribus, agricolis, & mercatoribus Francorum imperio ſubiectis incolantur, de ora Galliæ aduerſa inſulæ Britanniæ tantummodò intelligi poteſt. cùm Ibernia nihil præter inſulas, eáſque Francorum Regibus minimè parentes, circum ſe haberet. Vt omittam murum illum vetuſtum, quo Procopius ſcribit Brittiam inſulam bifariam diuidi, murum eſſe videri, quem Seuerus Aug. imitatus Hadrianum, per tranſuerſam inſulam duxit, vt eo vallo prouinciales à Barbaris dirimeret.

Vt ad Theodechildim Reginam reuertar, quam ſupradixi Theodorici filiam, ſororémque Theodeberti

mihi videri: hæc ab Radigere Varnorum Rege inuito inuita dimiſſa, & domum reuerſa, magna experimenta pietatis dedit, in viduas, pupillos, egentéſque benefica, munifica Eccleſiarum ornatrix, ita ſuauis & mitis, vt ab omnibus amaretur magis quàm metueretur. quemadmodum ait Fortunatus, apud quem eadem *prole potens* cùm dicitur, prolis nomine genus, non liberi ſignificantur. ſic enim non ſemel loquitur Fortunatus, exempli causâ in libri quarti Carmine ſeptimodecimo.

Hîc puer Arcadius, veniens de prole Senatus,
Feſtinante die raptus ab Orbe iacet.

Et in Carmine XXVI.

Vvilithuta decens, Dagaulfi cara iugalis,
Romana ſtudio, Barbara prole fuit.

Hæc eſt Theodechildis; quam Gregorius in libro de Gloria Confeſſorum Theudechildam Reginam appellat, cùm ait Nonninum, vel Nantinum quemdam Tribunum ex vrbe Aruernis in Franciam veniſſe ad Theudechildam Reginam tributa deferentem, quæ ei forſitan Theodebaldus Rex fratris filius domum reuerſæ aſſignauerat. Aruerni enim vt Theodorico; ſic Theodeberto, ac Theodebaldo paruerunt. Huius Theodechildis matrem, quam Sigiſmundi Regis Burgundionum filiam, & Theodorici Francorum Regis poſteriorem vxorem fuiſſe dixi, vnus Frodoardus in Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis libro II *Suauegottam Reginam, Theudechildis Reginæ matrem* appellat. Ceterùm non dubito, quin Theodechildis hæc eadem ſit, quam Odorannus & Robertus Monachi in Chronicis tradunt ad vrbem Senonas Monaſterium Apoſtolorum, S. Petri Viui nomine hodie notum, exſtruxiſſe, multis atque amplis ædificiis ornauiſſe, & prædiis locupletauiſſe, ibíque ſepultam eſſe. è quibus Odorannus truncato nomine *Theuchildim Reginam* appellat in verſibus tumulo eius inſcriptis; Robertus Theudechildim, quam magno errore Chlodouei Regis filiam, deuotámque Virginem fuiſſe dicit. Agendici igitur, vel Senonis Theodechildis conſenuit, atque deceſſit. quæ vrbs Theodeberto, ac Theodebaldo eius filio paruit, vt docet Leonis Se-

nonicæ Eccleſiæ Epiſcopi ad Childebertum Regem epiſtola. De exſtructione ſupradicti Monaſterij mentionem facit Fortunatus his verſibus ad Theodechildim Reginam ſcriptis.

Eccleſia ſacra te diſpenſante nouantur,
Ipſa domum Chriſti condis, & ille tuam.

Fuit & alia ætate Fortunati Theudechildis, vel Theodegildis, opilionis filia, Chariberti Francorum Regis *vxor* Fredegario; *Regina* Gregorio dicta, cùm Dominæ Ingobergæ Reginæ pellex potiùs vocanda fuerit. de qua Fortunatum ſuprà loqui nemo ſanus credet. Nec de Theodechilde Regina plura, quæ memorentur, occurrunt. Res Francicas, vt cœpimus, perſequamur.

Gundobadus Burgundionum Rex, ſicut in libro V diximus, Chilpericum Regem quartæ partis Burgundionum, fratrem ſuum, Chrothildis Reginæ patrem interfecerat, vxorémque eius in flumen merſerat. quod nefandum facinus cùm in auctorem, patruum ſuum, vindicare non potuiſſet Chrothildis, in eius filios Sigiſmundum atque Godomarum, fratres patrueles ſuos, paterni ſceleris immunes vindicare cupiebat. Igitur cùm Luteciam Pariſiorum veniſſet, Chlodomerem, Childebertum, ac Chlotharium Francorum Reges, filios ſuos hortata eſt, vt iniuriam ſuam, cruentámque patris ſui ac matris, aui ipſorum & auiæ mortem vlciſcerentur, atque hanc ſibi pro nutrimentis & educatione gratiam referrent. Non erat difficile iuuenes impatientes otij in bellum impellere. Itaque Reges matris precibus, & ſceleris atrocitate, ac maximè ſua ſponte moti expeditionem ſuſcipiunt, ingreſsíque Burgundiam, obuios cum magnis copiis Sigiſmundum, atque Godomarum fundunt acie. quos ambos vetus Auctor Hiſtoriæ Francicæ Reges appellat, quaſi Godomarus, viuo & ſoſpite Sigiſmundo, in Burgundiæ parte regnauerit. Victi Burgundiones, multis ſuorum amiſſis, terga verterunt. Godomarus fugâ ſalutem ſibi peperit. at Sigiſmundus Rex, cùm Monaſterium Sanctorum Acaunenſium peteret, à Chlodomere vnà cum vxore & liberis, quos ex ea tulerat, captus, atque in agro Aurelia-

relianenſi diligenti cuſtodia aſſeruari iuſſus eſt: vt ait Gregorius. quamquam auctor eſt Marius in Chronico Maximo Conſule Indictione I Sigiſmundum Regem à ſuis Francis traditum, & in Franciam in habitu Monachi perductum, & cum coniuge ac liberis in puteum abiectum eſſe. Marium ſequitur Aimoinus, cùm ſcribit Chlodomerem cæde Sigiſmundi non diu eſſe lætatum, ſed *inſequenti anno* in Burgundia periiſſe. at Gregorius, ceteríque noſtri Hiſtorici iuſſu Chlodomeris Burgundiam repetentis, hoc eſt Indictione II Iuſtino Aug. II & Opilione Coſſ. Sigiſmundum interfectum dicunt. Ex Mario igitur intelligimus ſuperiorem in Burgundiones expeditionem à Francorum Regibus Conſulatu Maximi Indictione I factam eſſe.

Poſtquam tres Francorum Reges, Chrothildis filij, contenti victoriâ, cum captiuis & præda in Franciam reuertere, Godomarus, Gundobadi Regis filius, Sigiſmundi frater, quem alij Godmarum, alij Godemarem appellant, cladis reliquias collegit, receptíſque viribus Burgundiæ Regnum obtinuit. Rex Burgundionum factus eſt Godomarus (vt ait Marius) Iuſtino II & Opilione Coſſ. Indictione II. cui priuſquam Chlodomeres bellum inferret, Sigiſmundum interficere ſtatuit. Florebat tum in pago Aurelianenſi Auitus, Mitiacenſis Monaſterij Abbas, Maximini diſcipulus, vir ſanctiſſimus atque grauiſſimus, qui certior factus de inito atroci conſilio Chlodomerem Regem adiit, nec dubitauit affirmare, ſi Sigiſmundo vitam non eripuiſſet, victoriam eum ex Burgundionibus laturum: ſin eumdem interemiſſet, ipſum in manus hoſtium venturum, eadémque cum vxore & liberis paſſurum, quæ Sigiſmundo coniugíque ac liberis eius feciſſet. Damnauit Chlodomeres ſalubre conſilium, negans prudentis eſſe hominis foris bellum gerere, hoſtibus domi poſt tergum relictis, quibus occiſis faciliùs reliquos vincere & interficere poſſet: ſtatímque Burgundiam petens Sigiſmundum cum vxore & liberis iugulari apud Columnam agri Aurelianenſis vicum, Aimoino Calumniam dictum, & in puteum abiici iuſſit. Has Sigiſmundus Burgundio-

Margin notes: ƆƆXXIII. (beside "Maximo Conſule Indictione I") · ƆƆXXIV. (beside "II & Opilione Coſſ.") · ƆƆXXIII. (beside "Maximi Indictione I") · ƆƆXXIV. (beside "domarus ... Iuſtino II & Opilione Coſſ.")

num Rex, eiúſque coniux occiſi Sigiſrici pœnas pependere. Non omittendum eſt, quod ait Vſuardus in Martyrologio, Sigiſmundum Regem Burgundiæ, quem Sanctorum ordinibus adſcribit, à Francis cum coniuge & liberis captum eſſe, ac in profundum putei merſum Kalendis Maiis exſpirauiſſe, atque poſtea ſepultum à quodam Abbate, *etiam miraculis claruiſſe*. In quo videtur Vſuardus ſecutus eſſe Marium Epiſcopum, qui Sigiſmundum vnà cum ſuis in puteum proiectum eſſe tradidit: cùm eum Gregorius, Aimoinus, ceteríque noſtri Hiſtorici, antequam deiiceretur, interemtùm dicant. è quibus Florentius Gregorius in libro de Gloria Martyrum, & Aimoinus Monachus in Hiſtoriæ libro II produnt corpus Sigiſmundi poſtea Acaunum delatum, (qui eſt locus Sedunis, gentis Sedunorum capiti, proximus) ibíque in Monaſterio S. Acaunenſium Martyrum honorificè ſepultum eſſe.

Igitur Chlodomeres Francorum Rex, maximus Chrothildis filiorum, comperto Godomarum vires Regnúmque recepiſſe, Sigiſmundum (vt diximus) interficit, atque ad ſocietatem belli Theodoricum maiorem natu fratrem ſuum inuitat: qui Sigiſmundi ſoceri ſui iniuriam vindicare volens, cum eo ſeſe expeditionem ſuſcepturum confirmauit. apud Viſorontiam, vel Viſeronciam, locum agri Viennenſis, in Burgundiæ finibus coniunguntur exercitus. tum ambo fratres cum Godomaro prœlio conflixere. Fuſi Burgundiones cum Rege terga verterũt. quos fugientes Chlodomeres, vt equo perniciſſimo vehebatur, incautiùs inſecutus eſt. at illi Francorum Regem longè à ſuis remotum vbi agnouere, ſimulant ſe Francos eſſe, ſignum eius vſurpant, dubitantémque quid ageret ad ſe inuitant. quippe Burgundionibus eadem, quæ Francis, vt origo, ſic lingua, nimirum Germanica erat. Chlodomeres, non minùs in credendo, quàm in perſequendo temerarius, ad Burgundiones accedit, dúmque Francis adiungi putat, in medios hoſtes incidit, circumuentúſque interficitur. Eius caput Godomarus amputatum conto præfigi, oſtentarique Francis iuſſit. quo viſo agnitóque, noſtri

contrà atque ſperauerat, non conſternati, ſed ad vltionem incitati prœlium redintegrauere. funditur fugatúrque Godomarus: qui non multo pòſt Regnum recuperauit. cæſi ad internecionem Burgundiones. Burgundia omnis igne ferróque vaſtata, & in Francorum poteſtatem redacta eſt. ſenibus quoque, & infantibus parci ira dolórque vetuere. ſic bellicoſo Regi hoſtium cæde parentatum eſt. Nupta fuerat Chlodomeri Gundeuca, quam Fredegarius Gunthiucham, aliqui Godeucam appellant. Hanc Chlotharius poſt fratris mortem inceſto ſibi matrimonio iunxit. Ex Gundeuca tres filios ſuſtulerat Chlodomeres, Theodoualdum, multis Theudoaldum dictum, Guntharium, vel Gunthacharium, & Chlodoaldum: quos auia Chrothildis Regina, diebus luctus exactis, apud ſe educauit. Interfectus eſt Chlodomeres XIII regni ſui, XXX circiter ætatis anno Iuſtino Aug. II & Opilione Coſſ. vt ſcribit Marius in Chronico, qui & eodem anno Boëthium Conſularem atque Patricium iuſſu Theoderici Oſtrogothorum Regis in agro Mediolanenſi occiſum dicit. IↃXXIV.
Agathias à Gregorio, & reliquis noſtris Auctoribus, quos in ſuperiore expeditione ſcribenda ſecutus ſum, diſſentit. quippe in Hiſtoriæ libro I tradit Chlodomerem quartæ partis Francorum Regem, quem ipſe Chlothomerum, alij Chlodomirum appellant, cum Burgundionibus pugnantem, telo pectori infixo, cecidiſſe. cuius comam promiſſam & compoſitam, atque ad dorſum pertingentem vt Burgundiones videre, Regem hoſtium ab ſe interfectum eſſe intellexere. propterea quòd moris erat Francorum Regibus capillum à pueris intonſum retrò per ceruicem & dorſum effundere, eumdémque à fronte diuiſum in humeros demittere, atque ingenti diligentia pexum & ornatum pro inſigni regio habere: cùm priuati omnes eſſent circumtonſi, nec facilè cuiquam permitteretur, vt comam promitteret. Addit Agathias Burgundiones abſciſſum Chlodomeris Regis caput in haſta fixiſſe, Franciſque oſtendiſſe. quo ſpectaculo tantum ſingulis ac vniuerſis timorem iniectum, tantámque deſperationem illatam eſſe,

vt infractis animis certamen detrectauerint, & conditiones pacis à victoribus latas acceperint. ita bello compoſito reliquias Francici exercitus celeriter libentérque domum rediiſſe. Regnum autem Chlodomeris (cui nihil liberorum fuiſſe falsò ait Agathias) fratres eius ſtatim inter ſe diuiſiſſe, quod tamen Gregorius nonniſi poſt interemtos Chlodomeris filios diuiſum eſſe indicat in libri tertij capite duodeuiceſimo. Vt manifeſtus ſit error Aimoini Monachi, qui Chlotharium Regnum cum vxore Chlodomeris fratris confeſtim poſt eius mortem obtinuiſſe tradit, quaſi Theodoricus & Childebertus Reges æquo animo paſſuri fuerint ſua ſe à fratre natu minore ſupradicti Regni parte priuari. Idem Aimoinus, paullo aliter quàm ceteri noſtri Hiſtorici, de poſteriore hacce & nouiſſima Chlodomeris aduerſus Burgundiones expeditione refert, nimirum Chlodomeri Burgundiæ fines ingreſſo Godomarum armatum occurriſſe, prœliúmque cum eo non dubitaſſe committere : ſed Burgundiones more ſuo, cùm Francorum vim & impetum ſuſtinere non poſſent, terga vertiſſe. tum Chlodomerem Regem iuuenta & ſucceſſu exſultantem, dum audaciùs hoſtes inſequitur, incitato equo ſuos longè poſt ſe reliquiſſe: quem Burgundiones, quia cominus inceſſere non audebant, procul telis appetere cœperint. ipſum in confertiſſimam hoſtium partem irrupiſſe, & quem primum obuium habuit, equo deieciſſe, circumuentúmque confoſſis lateribus concidiſſe, Principem magnum animo, impigrum, & manu ſtrenuum, ac eximia ſpecie venerabilem, ſed conſilio parum prouidentem. Francos verò cognita Regis morte non, vt ceteræ nationes facere conſueuerant, fugam capeſſiuiſſe, ſed ira incitatos magnam Burgundionum cædem feciſſe, vaſtatáque omni Burgundia Franciam repetiuiſſe.

Ceterùm vt ſuprà retuli, apud Gregorium dicitur Theodoricus, *iniuriam ſoceri ſui vindicare volens*, Chlodomeris fratris legatis de belli Burgundici ſocietate ad ſe miſſis venturum ſe promiſiſſe. quo autem is modo Sigiſmundi ſoceri ſui mortem in auctorem vltus

ſit, tribus verbis indicat Fredegarius Scholaſticus in Epitome, cùm ait, apud Viſorontiam pugnâ conſertâ, Chlodomerem interfectum & capite truncatum eſſe, *deceptum ab auxiliis Theodorici*, qui filiam Sigiſmundi habebat vxorem. Ex quibus intelligi poteſt Theodoricum Francorum Regem ſignum, quod Chlodomeres militibus ſuis dederat, clàm ad Godomarum Burgundionum Regem vxoris ſuæ patruum deferendum curauiſſe, auctorémque ei fuiſſe, vt Chlodomerem, incautum iuuenem, & auidum pugnæ ſimulatione fugæ deciperet, atque vt Sigiſmundum ſocerum vindicaret, fratrem ſub oculis ſuis interfici paſſum eſſe, circumuentóque ſubſidium ferre noluiſſe. Præterea notare conuenit, id quod aiunt Gregorius ac Fredegarius, Burgundiam tum nihilominùs *in Francorum poteſtatem redactam* eſſe. Nam cùm nonniſi Indictione XII Iuſtiniano Aug. IV. & Paullino Iuniore Coſſ. Childebertus IↃXXX. IV.
& Chlotharius Francorum Reges Burgundiam obtinuerint, ſicuti tradit Marius in Chronico: tamen Synodo XXII regni Childeberti anno, hoc eſt Indictione XI Iuſtiniano Aug. III Conſule apud Aurelianos IↃXXX. III.
habitæ interfuere, decretiſque in primis ſubſcripſere Iulianus Epiſcopus Eccleſiæ Viennenſis, Agrippinus Æduorum Epiſcopus, & Aſclepius Preſbyter pro Adelphio Epiſcopo Rauracenſi. Vienna autem, & Auguſtodunum Æduorum, & Auguſta Rauracûm, vel Rauricorum, Burgundiæ vrbes erant. Vt appareat, antequam Childebertus & Chlotharius Regnum Burgundiæ armis occupauiſſent, partem eius, præſertim ſupradictas vrbes Francis paruiſſe. quam Burgundiæ partem nouiſſima Chlodomeris aduerſus Burgundiones expeditione à Francis, Regis ſui mortem vlciſcentibus victoribúſque, ſubactam fuiſſe credendum eſt. Idque eo veriſimilius videtur, quòd tum & Theodericus Oſtrogothorum Rex, qui Prouinciam tenebat, hoc bello tamquam ſua occaſione vſus, partem Burgundiæ finitimam Prouinciæ, miſſo ex Italia cum copiis Tolum vel Tholuit Duce, occupauit. Vt apud Caſſiodorum Senatorem in libri Variarum VIII epiſtolâ X Athalaricus Rex docet

his verbis. *Mittitur igitur, Franco & Burgundio decer-*
tantibus, rurſus ad Gallias tuendas, ne quid aduerſa ma-
nus præſumeret, quod noſter exercitus impenſis laboribus
vindicaſſet. Adquiſiuit Reip. Romanæ, aliis contendenti-
bus, abſque vlla fatigatione Prouinciam, & factum eſt
quietum commodum noſtrum, vbi non adiuimus bellica
contentione periculum: triumphus ſine pugna, ſine labore
palma, ſine cæde victoria. tantum ergo eius gloriæ debe-
mus, quantum vtilitatis accepimus. Certè Synodo Opi-
IↃXXIV. lione V. C. Coſ. hoc eſt eo ipſo anno, quo Chlodome-
res in Burgundia interfectus eſt, apud Arelatum per-
miſſu Theoderici Oſtrogothorum Regis habitæ inter-
fuere præter ceteros Philagrius, Prætextatus, Iulianus,
Florentij duo, & Conſtantius Epiſcopi, ij omninò, qui
IↃXVII. Agapeto V. C. Conſule vnà cum ceteris Burgundiæ
Epiſcopis Epaonem venerant, decretíſque ſubſcri-
pſerant. è quibus Philagrium Epiſcopum Cabelli-
cum, Prætextatum Aptenſem, Iulianum Carpentora-
tenſem, Florentium Arauſicum, Florentium Tricaſti-
num, Conſtantium Vapincenſem Epiſcopum fuiſſe ſub-
ſcriptiones docent. Ex quo cognoſcitur Cabellionem,
Aptam Iuliam, Carpentorate, Arauſionem, Auguſtam
Tricaſtinorum, & Vapincum, atque, vt Synodus Car-
pentoratenſis docet, vicum Vaſenſem, hoc eſt, Vaſio-
nem, vrbes Burgundiæ à Theoderico Oſtrogothorum
Rege poſt Sigiſmundi mortem ex occaſione eſſe occu-
patas, Godomarúmque poſt cædem Chlodomeris Fran-
corum Regis totum Burgundiæ Regnum minimè re-
cepiſſe.
IↃXXV. Probo iuniore & Philoxeno Coſſ. Theodericus Oſtro-
gothorum Rex Ioannem ſedis Apoſtolicæ Antiſtitem
Rauennam euocauit, & vnà cum Epiſcopis Eccleſio
Rauennate, Euſebio Faneſtri, & Sabino Campano, cúm-
que Senatoribus Theodoro, Importuno, & Agapeto
Conſularibus viris, & Agapeto Patricio, Conſtantino-
polim ad Iuſtinum Principem legatum miſit, qui pe-
teret, vt in partibus Orientis ademtæ iuſſu Imperato-
ris Hæreticis, in primis Arianis Eccleſiæ reſtituerentur,
& qui damnata Hæreſi facti erant Catholici, Hæreticis

reddeꝛentur. ſi id Auguſtus non feciſſet, minabatur Theodericus ſe in Italos Catholicos ſæuiturum. Ioanni omnium Romanorum Epiſcoporum primo Conſtantinopolim venienti Imperator Iuſtinus cum Clero vrbis occurrit, eúmque honorificentiſſimè accepit. qui (vti ait Marcellinus) Conſtantinopoli dexter in dextro Eccleſiæ Magnæ ſolio conſedit, *Paſchámque plena voce Romanis* (id eſt Latinis) *precibus celebrauit.* Anaſtaſius Bibliothecarius, & Aimoinus Monachus in Hiſtoriæ libro II produnt Ioannem, tamquam B. Petri Vicarium, Iuſtini Aug. capiti diadema impoſuiſſe, eúmque Principem omnium Imperatorum primum à Romano Epiſcopo inſignia imperij accepiſſe. quod nullus alius Græcus, aut Latinus Auctor memoriæ tradidit. nequaquam enim veriſimile eſt Iuſtinum Aug. qui ante annos ferè ſeptem à Conſtantinopolitano Epiſcopo coronatus fuerat, iterum ab Ioanne coronari voluiſſe. conſtátque Carolum omnium primum, à Leone Epiſcopo Romano coronâ capiti impoſitâ, Imperatorem Auguſtum appellatum eſſe, eiúſque exemplum ſecutos eſſe filium, nepotes, pronepotéſque, & abnepotem, vt non antè Imperatores dicerentur, quàm ab Eccleſiæ Romanæ Epiſcopo fuiſſent coronati. quo ætatis ſuæ more decepti Anaſtáſius ac Aimoinus Ioannem quoque Rom. Epiſcopum capiti Iuſtini Aug. coronam impoſuiſſe exiſtimauere. Dum Conſtantinopoli morantur legati, Theodericus Rex Symmachum Principem Senatus, ex Conſule, atque Patricium, cuius filia nomine Ruſticiana Boëthio nupta fuerat, Româ Rauennam perduci iuſſit, virum ſanctitate, doctrina, & nobilitate non minùs Boëthio eminentem, & gloria ac fauore populi florentem: metuénſque, ne ob generum ſuum falſo crimine damnatum res nouas moliretur, cum ſimiliter falſo maieſtatis crimine inſimulatum occidit, reuerſúmque Ioannem cum ſociis coniecit in vincula.

Breui impietatis & ſæuitiæ merita Barbarum pœna conſecuta eſt. quippe inſequenti anno, quo Olybrius, IↃXXVI.
Areobindi ex Magiſtro militum Orientis, ex Conſule, atque Patricij, & Iulianæ Nobiliſſimæ feminæ filius,

Imperatoris Olybrij & Placidiæ Aug. nepos, Placidi Valentiniani Aug. & Eudoxiæ pronepos Conſulatum iniit; Theodericus, dum Baſilicas Catholicorum per vim occupare, & ſuarum partium viris, nimirum Arianis tradere parat, morte præuentus eſt. Deceſſit Theodericus Rex Gothorum & Italorum III Kalendas Septembres; aut, vt ait Auctor Chronici à Cuſpiniano
IↃXXVI. editi, menſe Septembri, Olybrio V. C. vnico Conſule: cùm XXXIII annos menſéſque ferè ſex poſt interfectum Odoacrem Regem in Italia; poſt occiſum Geſalicum Veſigothorum Regem annos XV in Hiſpania Septimaniáque regnauiſſet. Quamquam Synodus Tarra-
IↃXVI. cone habita *anno* VI *Theodorici Regis Conſulatu Petri* dicitur, item Synodus habita Gerundæ *anno* VII *Theo-*
IↃXVII. *dorici Regis, Agapeto V. C. Conſule.* cùm Conſulatus Petri, quintus regni Theoderici in Hiſpania; Conſulatus autem Agapeti, ſextus ſit annus. niſi Theodericum, cui Auctor Appendicis Chronico Victoris adiunctæ, & Iſidorus, aliique XV tantùm regni Veſigothici annos tribuunt, Veſigothis Hiſpanienſibus annos XVI imperauiſſe credimus. quod aliter facere non poſſumus, quàm quartum & vltimum regni Geſalici annum, quo is profugus, & à Theoderico Regno expulſus, in Aquitania latuit, Theoderico attribuendo. Apud Iordanem dicitur Theodericus, paullo antequam obiret, Athalaricum, ſuum ex Amalaſuentha filia nepotem, patre Eutharico orbatum, puerum vix decem annorum, Regem conſtituiſſe: Comitibúſque, & primoribus Oſtrogothorum, quos conuocari iuſſerat, mandauiſſe, *vt Regem colerent, Senatum populúmque Rom. amarent, Principémque Orientis placatum ſemper propitiúmque haberent.* cuius mandati memores Athalaricum Regem, & matrem eius octo annos in pace regnauiſſe. Ceterùm Theodericus, quem alius Theudoricum; alius Theodoricum; quidam Græcos ſecuti Theudericum appellant, Procopius in libro I belli Gothici verbo quidem *Tyrannum*; re autem verum Regem fuiſſe ſcribit: Tyrannum inquam, credo propterea quòd iniuſſu Anaſtaſij Aug. Rex à ſuis fuerat appellatus. vt idem Odoacrem Tyrannum vocat, qui
ſine

ſine Zenonis Aug. conſenſu Regnum Italiæ occupauerat. Idem eodem in libro Noricos, & Dacos Theoderico Oſtrogothorum Regi, eiúſque ſucceſſoribus paruiſſe tradit. è quibus tamen Daci, nimirum Tranſdanubiani tum ſub Gipedum ditione erant, (vt ait Iordanes) Daci Ripenſes, & Daci Mediterranei Imperatoribus Rom. obediebant. Baioarij verò, qui, teſte Paullo in rerum Langobardicarum libro III, Noricum incolebant, Theodorico Francorum Regi paruere. quippe is leges Alamannorum, *Baioariorum*, ac Ripariorum corrigendas curauiſſe dicitur. Ex quo etiam intelligitur, id quod in libro VI diximus, Chlodoueum poſt prœlium Tolbiacenſe Alamanniam ſubegiſſe, partémque minimam Alamannorum ad Theodericum Regem Italiæ perfugiſſe. cùm Chlodouei filius ſucceſſórque Theodoricus Alamannorum leges emendauerit. Non negauerim tamen partem aliquam Noricorum ſub Oſtrogothorum imperio fuiſſe. quod videtur docere Epiſtola Theoderici Regis ad *prouinciales Noricos*, Senatoris Variarum libro III inſerta.

Mortuo Theoderico Gothorum Rege, nepotes eius, ꟾↃXXVI. Athalaricus, puer annorum circa octo vel decem, in Italia ſub tutela Amalaſuenthæ matris ſuæ; Amalaricus Alarici filius in Hiſpania regnare occœpere. qui conſobrini Galliæ partem Gothicæ ditionis ita inter ſe diuiſere, vt regionem inter Alpes Maritimas ac Rhodanum iacentem, vulgò Prouinciam dictam haberet Athalaricus: Septimaniam, vel Gothiam à flumine Rhodano ad Pyrenæum vſque promiſſam Amalaricus obtineret, ac tributa, quæ antea Theoderico pendebantur, deinceps ipſe exigeret. theſauri quoque, qui (vt ait Procopius) Carcaſſone ſublati fuerant, Amalarico ſunt redditi. & quoniam Oſtrogothi & Veſigothi, dum vtrique Theodericum Regem habebant, affinitatibus connubiorum alteri alteris ſeſe commiſcuerant, ſingulis, qui extra fines gentis ſuæ eiuſmodi matrimonia contraxerant, optio facta eſt, vt vel vxor virum, vel vir vxorem ſequeretur. Athalaricus, poſtquam rerum potitus eſt, legatos cum litteris ad Imper. Iuſtinum miſit,

qui peterent, vt eorum, quæ paullo antè à Theoderico auo ſuo facta erant, obliuiſceretur, memórque Eutharici patris, quem per arma adoptauiſſet, pacem & amicitiam eiſdem conditionibus, quibus à Zenone & Anaſtaſio Auguſtis cum auo ſuo iuncta fuerat, ſecum iniret. Iordanes de Origine rebúſque Gothorum, & in libro de Succeſſione Regnorum, ac Freculfus in Chronico tradunt Francis, contemtu regni puerilis ac muliebris tutelæ bellum parantibus, quidquid Theodericus in Gallia occupauerat, conceſſum, hoc eſt, partem Galliarum, quam annos circiter XVIII Oſtrogothi tenuerant, Francis repetentibus redditam eſſe. Aſſentitur Iordani ac Freculfo Sigebertus in Chronico, quippe ait *Francos extorſiſſe è manibus Athalarici, quidquid Galliarum auus eius Theodericus tenuerat.* Sed Iordanem, Freculfum, ac Sigebertum falli Caſſiodorus Senator, in Variarum libri VIII epiſtola VI, & libri XI epiſtola I, & Concilium Arauſicanum indicant, ex quibus diſcimus Prouinciam Athalarico Regi paruiſſe, atque à Felice Liberio V. C. & Illuſtri, Præfecto Prætorij Galliarum atque Patricio adminiſtratam eſſe. & diſertis verbis Procopius in libro I belli Gothici ſcribit partem hanc Galliæ à Vitige Oſtrogothorum Rege Francorum Regibus Childeberto, Chlothario, ac Theodeberto datam fuiſſe.

Operæpretium eſt Caſſiodorum Senatorem V. C. & Illuſtrem, ex Conſule, Præfectum Prætorij, atque Patricium in libri Variarum XI epiſtola I de initiis principatus Athalarici & Amalaſuenthæ loquentem audire. *Franci, tot Barbarorum victoriis præpotentes, quàm ingenti expeditione turbati ſunt? Laceßiti metuerunt cum noſtris inire certamen, qui præcipitatis ſaltibus prœlia ſemper gentibus intulerunt. Sed quamuis ſuperba natio declinauerit conflictum, vitare tamen proprij Regis nequiuit interitum. Nam Theodericus ille, diu potenti nomine gloriatus, in triumphum Principum noſtrorum languoris potiùs pugnâ ſuperatus occubuit: ordinatione (credo) diuina, nè nos aut affinium bella polluerent, aut iuſtè productus exercitus vindictam aliquam non haberet.* *Macte*

procinctus Gothorum omni felicitate iucundior, qui hoſtem Regalem capite cædis, & nobis nec vnius vltimi fata ſubducis. Burgundio quinetiam, vt ſua reciperet, deuotus effectus eſt, reddens ſe totum, dum accepiſſet exiguum. elegit quippe integer obedire, quàm imminutus obſiſtere. tutiùs tunc defendit Regnum, quando arma depoſuit. recuperauit enim prece, quod amiſit in acie. Beatam te, Domina, laude multiplici, cui diuino beneficio neceſſitas tollitur cuncta certaminis. Quibus verbis indicat Caſſiodorus Senator Theodericum, vel Theodoricum Francorum Regem Athalarico Regi Amalaſuenthæ filio bellum intuliſſe, cúmque Oſtrogothi nihilo ſeciùs ſe ad reſiſtendum pararent, morbo ipſum obiiſſe. quem affinem Athalarici & Amalaſuenthæ non ſine cauſa appellat, quippe Amalaſuentha, Theoderici Oſtrogothorum Regis ex Audefleda Chlodouei ſorore filia, Theodorici Francorum Regis amitina erat. & Athalaricus, ac Theodorici huius vxor, Sigiſmundi Regis filia, conſobrini Theodericum Oſtrogothorum Regem communem auum maternum habebant. Quod autem ſuprà ait Caſſiodorus Senator, Theodoricum Francorum Regem, dum aduerſus Oſtrogothos bellum gereret, morbo interiiſſe circa initia principatus Athalarici, videtur conuenire cum his, quæ noſtri Hiſtorici ſcribunt, Theodoricum, miſſo cum copiis aduerſus Gothos Theodeberto filio ſuo, deceſſiſſe. niſi quòd noſtri mortuum eum dicunt anno regni XXIII, hoc eſt Iuſtiniano Aug. IV & Paullino Coſſ. quo ipſo anno Athalari- ɪↄxxxɪv.
cus Rex obiit. Porrò quod ibidem ait Senator, *Burgundiones* tum *ſua precibus recepiſſe*, hoc eſt, Godomarum Burgundionum Regem vrbes Burgundiæ, poſt Sigiſmundi fratris ſui captiuitatem & mortem à Theoderici Ducibus occupatas, pace cum Athalarico inita recuperauiſſe: id initio regni Athalarici factum eſſe non poteſt. quippe Concilium apud Carpentoratе vrbem Burgundiæ Mauortio V. C. Conſule habitum legimus. ɪↄxxvɪɪ.
& Synodum apud Arauſionem, vrbem quoque Burgundicæ antea ditionis, Decio Iuniore V. C. Conſule ɪↄxxɪx.
coactam eſſe conſtat, cùm ad dedicationem Baſilicæ,

quam Illuſtriſſimus Præfectus & Patricius Liberius ea in vrbe exſtruxerat, inuitati ab ipſo Epiſcopi conueniſſent. eodémque anno paucis pòſt menſibus Concilium apud Vaſenſem vicum, hoc eſt, apud Vaſionem opidum antea Burgundiæ, eſt congregatum. cui Concilio, vt & duobus ſuperioribus Conciliis, nimirum Arauſicano, & Carpentoratenſi, præſedit Cæſarius, Epiſcopus Arelatenſis vrbis, vti antea Theoderico Oſtrogothorum Regi; ſic tum Athalarico ſubiectæ. Ex quo cognoſcitur nonniſi Epiſcopos vrbium Athalarico parentium hiſce tribus Conciliis interfuiſſe, & Carpentorate, Arauſionem Cauarum, ac Vaſionem Vocontiorum, vrbes Sigiſmundo Burgundionum Regi quondam ſubiectas, (vt Synodus Epaonenſis docet) fratri eius ſucceſſoríque Godomaro ab Athalarico, III regni ſui anno exacto, nondum fuiſſe reſtitutas; quemadmodum nec Vapincum, Cabellionem Cauarum, & Aptam Iuliam. Neque enim dubito, quin Conſtantius & Philagrius Epi-
IↃXXVII. ſcopi, qui Carpentoratenſi Concilio Mauortio Coſ. interfuerunt, & Prætextatus, qui Arauſicano affuit, iidem ſint, qui decretis Concilij Epaone coacti inter
IↃXVII. Epiſcopos Burgundiæ Agapeto V. C. Coſ. ſubſcripſere, nimirum *Conſtantius Epiſcopus ciuitatis Vapincenſis, Philagrius Epiſcopus ciuitatis Cabellicæ, & Prætextatus Epiſcopus ciuitatis Aptenſis.*

IↃXXVII. Indictione v. Mauortio ſolo Conſule Iuſtinus Aug. ex vlcere, quod in pede habebat, in languorem incidit, cúmque ingraueſcente vi morbi de vita pæne deſperaret, Iuſtinianum, ſororis ſuæ filium, annos XLV natum, quem iamdudum Nobiliſſimum deſignauerat, Kalendis Aprilibus in conſortionem poteſtatis recepit, Epiphanio Conſtantinopolitano Epiſcopo, Senatoribúſque, ac primoribus militum conuocatis, Imperatorémque appellauit, atque eius capiti diadema ſua manu impoſuit. Tum Iuſtinianus cum inſignibus imperatoriis ad populum, qui in Circum venerat, ex more proceſſit, fauſtíſque acclamationibus, & ſolitis laudibus exceptus, in Palatium rediit: ac ſtatim vxor eius Theodora Auguſtæ nomen accepit. vt Marcellinus, Euagrius,

Auctor Chronici Alexandrini, & Zonaras, ac Cedrenus tradunt. Ex quo apparet errare Victorem Tununenſem Epiſcopum in Chronico, cùm ait poſt Conſulatum Iuſtini A. II & Opilionis, quem malè Apionem appellat, Philoxeno & Probo Coſſ. Iuſtinianum, orante IↃXXV.
Senatu, à Iuſtino Principe inuito *Cæſarem* tanrummodò factum. Imperauit Iuſtinianus cum auunculo ſuo menſes IV. quippe Iuſtinus ex vulnere pedis, quod quondam, in prœlio ſagittâ ictus, acceperat, Mauortio Conſule Kalendis Aug. interiit, LXXVII ætatis, IX impe- IↃXXVII.
rij anno, ac die XXII, vir Catholicus & pius.

Decio ſolo Conſule *Stephanum Præfectum Hiſpania-* IↃXXIX.
rum factum, tertio anno Præfecturæ ſuæ, hoc eſt poſt Conſulatum Lampadij & Oreſtis, quo anno Amalaricus periit, *Gerundæ in Concilio diſcinctum eſſe* ſcribit Auctor Appendicis Chronico Victoris adiunctæ. Vbi notandum eſt Amalaricum Veſigothorum Regem abſentem Hiſpanias per Præfectos adminiſtrauiſſe, propterea quòd, Geſalici fratris ſui exemplo, Narbone in Gallia habitabat, poſt occupatam à Chlodoueo cum Aquitania Toloſam, quæ Regum Veſigothorum domus fuerat. Poſt Amalaricum autem omnes Veſigothorum Reges in Hiſpania, cuius partem maximam obtinebant, habitauere, vno excepto Liuua, qui Regno Galliæ Narbonenſis contenrus, Narbone triennio regnauit: videtúrque primus Veſigothorum Principum Athanagildus, Iuſtiniano imperante, Toleti regni ſedem ſtatuiſſe.

Herminafridus Toringorum Rex, vt ſupradiximus, Theodorico Francorum Regi dimidiam partem Regni Baderici fratris ſui daturum ſe promiſerat, ſi Francicis viribus victum eum interficere potuiſſet. ſed cùm adiutore Theodorico fuſum acie fratrem occidiſſet, quod pollicitus erat, reuerſo in Franciam Rege facere neglexit. Cuius periurij non immemor Theodoricus, deceptum ſe ac deriſum fremens, Herminafrido bellum inferre ſummo opere inſtituit, Chlothariúmque fratrem ſuum ſocium ſibi adſciuit, parte ei prædæ promiſſa, ſi ex hoſte victoriam tuliſſet. Deinde conuocatos Francos hortatus eſt, vt cùm priuatam iniuriam ſuam,

tum cædem popularium vlciſcerentur, reminiſcerentúrque crudelitatis ac perfidiæ Toringorum, qui quondam incurſione in Franciam facta obſides, quos à Francis bellum deprecantibus acceperant, necauiſſent, pueros neruis femorum ex arboribus ſuſpendiſſent, captiuas puellas partim equis pernicibus alligatas diſtraxiſſent, partim grauibus plauſtris obtriuiſſenr. (quod ego X regni Chlodouei anno factum retuli, quoniam ea mihi belli rum à Chlodoueo Toringis illati cauſa fuiſſe viſa eſt) Poſtremò adiecit Theodoricus Herminafridum, violata fide, quod pollicitus ſit, facere recuſare, ab eóque pœnas periurij Deo ſecundo iuſta vltione expetendas eſſe: quoniam ipſe fruſtra ſæpe per legatos promiſſa repopoſciſſet. Quo Franci audito indignãtes Regem ſuum tanto ſcelere circumuentum fuiſſe, vno animo vnáque ſententiâ cauſam belli probauere, & quò duceret ſequi paratos ſe eſſe confirmauere. Igitur Theodoricus, Chlothario fratre & Theodeberto filio comitibus, Renum traducit copias, ac Toringiæ fines ingreditur. At Herminafridus, qui Francos virtute à ſuis ſuperari non poſſe intelligebat, dolo eos decipere conatur. campum, in quo prœlium committere conſtituerat, foſſis intercidit, eáſque denſo ceſpite operit. Poſtquam pugnari cœptum eſt, multi Francorum equi in foſſas decidere, donec noſtri cautiores facti cognitam fraudem euitauere, & circuiro inſidiarum loco Toringos inuaſere. quorum cùm magnus numerus eſſet interfectus, reliqui omnes vnà cum Herminafrido Rege terga vertetunt, nec priùs fugere deſtiterunr, quàm ad Oneſtrudem fluuium peruenerunt. Ibi Franci fugientes conſecuti tantam cædem fecere, vt alueus fluminis cadaueribus repleretur, & victoribus amnem tranſeuntibus aceruus corporum loco pontis eſſet. Sic apud Fortunatum in libro, quem de Virtutibus Hilarij ſcripſit; inuenio Chlodoueum Theodorici patrem, media nocte monitum in ſomniis ab Hilario Pictauorum Epiſcopo, vt votis in Baſilica ſua nuncupatis confeſtim cum hoſtibus prœlio decertaret, poſt id factum tam feliciter pugnauiſſe, vt intra horam diei tertiam ex gente Hære-

tica victoriam ferret, & propter Veſigothorum coacer-uatorum cumulos ex longinquo campus in collem mutatus eſſe videretur. quod ſuo loco omiſſum hîc retuli, vt ex his duobus prœliis, Vogladenſi, atque ad Oneſtrudem, quiſque colligat, quales tum Francorum pugnæ eſſe conſueuiſſent, qualéſque victoriæ. Hic eſt Oneſtrudes, vel Vneſtrodes fluuius, ad quem poſtea Sigibertus, Dagoberti filius, Auſtraſiorum Rex à Radulfo Duce Toringiæ rebelli eruptione facta victus eſt, & magna clades accepta.

Cæſis circa Oneſtrudem Toringis, Herminafridus Rex cum paucis fugâ ſalutem petiit, atque in munitam ſe vrbem cum coniuge & liberis contulit. Franci autem victores, agris igne & ferro vaſtatis, & depopulata regione, magnum hominum numerum in ſeruitutem abduxere. Gregorius Turonicæ Eccleſiæ Epiſcopus Toringiam tum captam, & in Francorum poteſtatem redactam dicit. quod ſi verum eſt, ita intelligi debet, vt non omnis Toringia, ſed pars eius à Theodorico Francorum Rege poſt victos Toringos armis occupata fuerit. cùm Herminafridum Toringorum Regem fuga mortem euaſiſſe, muris munitæ vrbis ſe incluſiſſe, nec in Francorum manus veniſſe conſtet. Regiam quidem ſedémque Regum Toringorum (ſiue ea Erpfesfurtum, ſiue alia vrbs fuit) tum à Theodorico & Chlothario Francorum Regibus captam fuiſſe ex eo iudicari poteſt, quòd Chlotharius, cui ex pacto pars prædæ debebatur, Bertharij Toringorum Regis filium, filiámque nomine Radegundim, qui in aula Herminafridi patrui ſui educabantur; captiuos abduxit. niſi adoleſcentulum & virgunculam cum patruo profectos ad bellum, ibíque captos eſſe credimus.

Non fuit cõtentus victoria belli Toringici Theodoricus Rex, ſed vt erat Chlodouei parentis ſui ſæuitia & auiditate animi ſimillimus, Chlothario fratri, quo adiutore & ſocio Toringos fuderat, pro auxilio nefariam in Toringia mortem perſoluere voluit, vt eius Regnum adiungeret ſuo: cúmque viros armatos poſt aulæum ſtare iuſſiſſet, qui inopinantem deimprouisò interficerent, Chlotharium

ad ſe vocauit, tamquam cum eo ſine arbitris de ſummis rebus actur. Domum intranti Chlothario propter aulæi breuitatem pedes inſidiatorum apparuere detecti. qua re diſſimulata haudquaquam territus ſuos armatos ſequi ſe iubet, domúmque fratris comitatus ingreditur. Tum Theodoricus, vbi intellexit detectas eſſe inſidias, cauſam comminiſcitur, cur armatos domi poſt aulæum collocauiſſet, & alia ex aliis turbatus loquitur, vagis ſermonibus fictíſque fabulis innocentiam ſimulans: atque vt fratrem deliniat, catinum ei magnum dat ex argento. Vix Chlotharius vale dicto, & pro munere gratiis actis domum redierat, cùm Theodoricus, queſtus apud ſuos ſe ſine cauſa catinum perdidiſſe, Theodebertum filium poſt eum miſit, qui à patruo munus peteret, quod ipſe ei dediſſet. hac arte relatum à Theodeberto catinum recepit. Ex quo apparet Regibus Francorum, quamuis maxima tum Galliarum parte potirentur, non multum argenti fuiſſe. Vnde Gregorius Turonicæ Eccleſiæ Epiſcopus in Præfatione libri V Hiſtoriæ tradit, Chlodoueum, Theodorici & Chlotharij patrem, cùm hoſtilium gentium Reges interficeret, regionéſque ſubigeret, *neque aurum, neque argentum* (ſicut Chlotharij filij, eius nepotes, ætate ſua in theſauris habebant) *habuiſſe*.

Victis Toringis, Theodoricus, & Chlotharius Francorum Reges exercitus ſpoliis graues in Franciam reduxere. è quibus Theodoricus, domum reuerſus, Herminafridum Toringiæ Regem, à quo fuerat promiſſis deceptus, pari fraude decepit: & data eum fide euocatum ad ſe, cùm veniſſet Tolbiacum, accepit honorificè, magníſque muneribus donauit. móxque cùm ambo ſuper murum opidi colloquerentur, Herminafridus impulſus, & de ſummo muro in terram deiectus, effuſo cerebro exſpirauit. ita vir peſſimus dignum crudelitate ſua habuit exitum, Regnúmque, propter quod fratres ſuos interemerat, deformi morte ſublatus amiſit. Gregorius in Hiſtoriæ libro III neſcire ſe ait, à quo Herminafridus deiectus fuerit, multos tamen affirmare Theodorici dolum ea in re manifeſtò

feſtò patuiſſe. Fredegarius in Epitome Herminafridum à Theodeberto Theodorici filio interfectum; Aimoinus à Theodorico ipſo de muro præcipitatum dicit. Addit Aimoinus, ſecutus (vt ſolet) veterem Auctorem Hiſtoriæ Francicæ, Theoderici Merouingorum Regum penultimi æqualem, Herminafridi liberos iuſſu Theodorici interfectos eſſe, totúmque Regnum Toringiæ (vti & Fredegarius tradit) ab eodem ſubactum & occupatum.

Nouiſſimum hoc aduerſus Toringos bellum Indictione IX poſt Conſulatum Lampadij & Oreſtis geſſiſſe at- IↃXXXI.
que confeciſſe videtur Theodoricus. quippe Gregorius ſcribit Theodorico in Toringia morante, Childebertum fratrem eius Aruernos opidum occupauiſſe, móxque cognito eiuſdem reditu ex Aruernia in Hiſpaniam ad vindicandam Chrothildis ſororis ſuæ iniuriam contendiſſe, Amalaricóque Regi Veſigothorum bellum intuliſſe, vt appareat vno eodémque anno duos potentiſſimos Reges Herminafridum Toringum à Theodorico; Amalaricum Veſigothum ab Childeberto fuſos acie, interfectóſque eſſe. Conſtat autem poſt Conſulatum Lampadij & Oreſtis Amalaricum à Childeberto Fran- IↃXXXI.
corum Rege prœlio ſuperatum atque cæſum eſſe. quemadmodum prodit Auctor Appendicis Chronico Victoris Tununenſis Epiſcopi adiunctæ.

De expeditione Theodorici Regis Francorum aduerſus Toringos Procopius in libro primo belli Gothici ſic refert. Toringos Barbaros beneficio ac permiſſu Cæſaris Aug. (poſt cuius obitum tamen annis ampliùs quadringentis nulla eorum fit mentio) ſedes, quas nunc obtinent, poſſediſſe. quibus Francos, poſt Theoderici Gothorum Regis mortem nemine ampliùs ipſis reſiſtente, bellum intuliſſe, & Herminafrido eorum Rege interfecto, totam Toringorum gentem regionémque ſubegiſſe: vxorem Herminafridi Amalabergam cum liberis ad Theodahadum fratrem ſuum Oſtrogothorum Regem in Italiam perfugiſſe. Quamquam Athalaricum tum in Italia regnauiſſe, nec niſi anno III poſt expeditionem Toringicam, nimirum Iuſtiniano Aug.

Zz

ꝺxxxiv. IV & Paullino Coſſ. Theodahadum ei ſucceſſiſſe non minùs certum eſt, quàm falſum, quod ſuprà vetus Auctor Hiſtoriæ Francicæ & Aimoinus produnt, Herminafridi liberos à Theodorico Francorum Rege poſt patris ſui cædem interfici iuſſos eſſe. Amalaberga enim vnà cum liberis fugâ Italiam petiit, ex Regina facta priuata, amiſſo Regno, propter quod virum in cædem fratrum ſuorum impulerat. Femina digna, quæ publica ruina protereretur, nec Toringiæ excidio, cuius cauſa erat, ſupereſſet; ambitioſa, ſuperba, intolerabilis, matris demum filia. ſiquidem Amalafrida eius mater, poſt mortem Thraſamundi Vandalorum Regis viri ſui, cùm freta Gothis, quos circum ſe habebat, res nouas moliretur, atque Hilderico Thraſamundi ſucceſſori inſidiaretur, capta & in cuſtodia priuata mortua eſt. Herminafrido Toringorum Regi ex Amalaberga vxore liberi fuerunt Amalafridus, auiæ maternæ cognominis, Hamalafredus Fortunato, Procopio Amalafridas dictus, & Ranicunda. è quibus Amalafridum Procopius in belli Gothici libro IV Gothum virum, Amalafridæ ſororis Theoderici Gothorum Regis nepotem, Herminafridi Toringorum Regis filium fuiſſe ait, atque à Beliſario cum Vitige Conſtantinopolim abductum, ibi ab Imperatore Iuſtiniano Romanis copiis eſſe præpoſitum: ſororem eius Audoino Langobardorum Regi in matrimonium datam: eumdem iuſſu Imperatoris Iuſtiniani cum militibus Romanis, quibus præerat, auxilium Langobardorum Regi Audoino aduerſus Gipedes tuliſſe, à quo hoſtes prœlio ſuperati ſint, & magna cædes facta. Siue igitur Amalaberga in Italia deceſſit, antequam Vitigis caperetur, ſiue cum Oſtrogothorum Optimatibus Conſtantinopolim abducta eſt: conſtat eius liberos primùm ab Amalaſuentha, & Athalarico Rege, ſobrino ſuo, tum à Theodahado, Oſtrogothorum Rege, auunculo ſuo, deinde à Mataſuentha Regina, vxore Vitigis Regis, ſobrina quoque ſua Ra-
ꝺxxxix. uennæ in Palatio eſſe educatos, & Indictione II Apione viro clariſſimo ſolo Conſule, vnà cum Vitige, Oſtrogothorum Rege, qui Rauennæ obſeſſus à Beli-

ſario, ſeſe dediderat, cúmque Mataſuentha Conſtantinopolim captiuos abductos eſſe: vbi Amalafridi ſoror, Herminafridi & Amalabergæ filia, à Iuſtiniano Aug. Audoino Langobardorum Regi collocata eſt, vti ait Procopius. Accedit Procopio Iordanes, apud quem in libro de Succeſſione Regnorum dicuntur Langobardi, ſocij Principum Romanorum, *Theodahadi ſororis filiam*, traditam ſibi ab Imperatore, *Regi ſuo* matrimonio iunxiſſe, ac cum Gipedibus Romanorum æmulis prœlio commiſſo, eos pæne caſtris exuiſſe, & vtrimque hominum millia ampliùs ſexaginta cecidiſſe. Hæc eſt Audoini Langobardorum Regis aduerſus Thuriſindum Gipedum Regem magna pugna atque victoria, cui Amalafridus interfuit. vt appareat *Regem Langobardorum* à Iordane dici Audoinum, qui Amalabergæ Theodahadi ſororis filiam, Amalafridi germanam in matrimonium duxit. At Paullus in Rerum Langobardicarum libro 1 *Ranicundam filiam Regis Turingorum*, (hoc eſt Herminafridi) primam Waconis, qui ante Audoinum apud Langobardos regnauit, vxorem fuiſſe ſcribit, & nullis eam genitis liberis deceſſiſſe indicat. ſiue falsò Ranicundæ, pro Audoino, Waconem virum fuiſſe credidit: ſiue duæ Herminafridi filiæ (plures enim ex Amalaberga ſuſcepit) duobus Langobardorum Regibus; maior nomine Ranicunda Waconi; minor Audoino nupsêre. Amalafridus Herminafridi filius à Iuſtiniano Principe Magiſter militum factus eſt, atque in Orientis partibus obiit, quem apud Fortunatum Preſbyterum Radegundis, ſoror eius patruelis, mortuum luget his verſibus.

Quid mihi flere vacet? preſſam hanc an funere gentem?
An variis vicibus dulce ruiſſe genus?
Nam pater antè cadens, & auunculus inde ſecutus
Triſte mihi vulnus fixit vterque parens.
Reſtiterat germanus apex: ſed ſorte nefanda
Me pariter tumulo preſſit arena ſuo.
Omnibus exſtinctis, heu viſcera dura dolentis!
Qui ſuper vnus eras, Hamalafrede iaces.
Tale venire diu exſpectaui munus amantis,
Militiæque tuæ hanc mihi mittis opem.

Cernere non merui viuum, nec adeſſe ſepulcro.
Perfero in exſequiis altera damna tuis.
Non fuit ex longa conſanguinitate propinquus,
Sed de fratre patris proximus ille parens.
Nam mihi Bertharius pater; illi Ermenefredus.
Germanis geniti, nec ſumus orbe pari.

Vbi miror, quòd Radegundis de patris quidem ſui Bertharij, & de Herminafridi patrui (quem *auunculum* parum proprio nomine appellat) déque fratris cæde, ac de Amalafridi fratris patruelis morte mentionem faciat; de Baderici autem alterius patrui ſui exitu nihil dicat. Apud eumdem Fortunatum Radegundis, ad Amalafridum ſcribens, de cæde fratris ſui, adoleſcentis primâ lanugine conſpicui, & de ſororibus Amalafridi ſic loquitur.

Vos quoque nunc Oriens, & nos Occaſus obumbrat,
Me maris Oceani, te tenet vnda Rubri.
——Quid differo luctus?
De nece germani cur dolor altè taces?
Qualiter inſidiis inſons cecidiſſet iniquis,
Oppoſitáque fide raptus ab orbe fuit.
Déque tuis ſimilis mihi cura ſororibus hæc eſt,
Quas conſanguineo cordis amore colo.
Nec licet amplecti quæ diligo membra parentum.

Quibus ex verſibus cognoſcitur, Herminafridum Toringorum Regem ex Amalaberga vxore marem vnum Amalafridum; feminini autem ſexus plures liberos generauiſſe, qui Conſtantinopolim abducti, & à Iuſtiniano Aug. viris ſint collocati. Hæ autem Herminafridi filiæ, grandes admodum virgines & ætate prouectæ nupſêre, ſi verum eſt, quod ait Auctór Chronici à fra-
Iↄ. tre meo editi, Patricio & Hypatio Coſſ. Amalabergam, ab Theoderico Oſtrogothorum Rege auunculo ſuo Herminafrido nuptum datam eſſe. quippe nonni-
Iↄxxx-ix. niſi Apione filio Strategij ſolo Conſule, hoc eſt poſt Conſulatum Patricij & Hypatij anno XXXIX, Herminafridi liberi Rauennæ capti à Beliſario, & vnà cum Vitige Rege in Orientem abducti ſunt. Præterea ex Fortunato intelligitur Radegundi, Bertharij Toringo-

rum Regis filiæ, fratrem vnicum fuiſſe, qui falſo crimine apud Chlotharium Regem accuſatus, ac iuſſu eius interemtus ſit. quamquam apud Gregorium in libri III capite IV. dicitur Bertharius Rex Radegundim filiam pupillam reliquiſſe, & *alios filios*, de quibus infrà ſcripturum ſe Gregorius pollicetur. at is in eiuſdem libri capite VII. velut dictorum immemor, & parum ſibi ipſi conſentiens, de vno tantùm Bertharij Regis filio, Radegundis fratre mentionem facit, quem ait iuſſu Chlotharij Francorum Regis, à peſſimis hominibus impulſi, nefariè occiſum eſſe. Nunc quoniam de Herminafridi liberis, & de Radegundis fratre ſcripſimus, de Radegunde ipſa pauca dicenda ſunt.

Chlotharius Francorum Rex, antequam Toringiam cum Theodorico fratre ſuo peteret, partem prædæ in præmium latæ opis pactus ſibi erat. Igitur poſt fuſum acie Herminafridum Toringorum Regem, póſtque ſubactam ab Theodorico Toringiæ partem maiorem, plurimi Chlothario captiui obtigere. Inter eos fuere Bertharij Toringorum Regis filius, & filia nomine Radegundis, puella excellentis formæ, quam Chlotharius, captus amore eius, apud Ateias educauit, & vt Regis filiam decebat, inſtituendam, ac litteras docendam curauit, & annos pubertatis ingreſſam in matrimonium duxit, adeóque dilexit, nihil vt præter eam ſe habere nonnumquam diceret. at illa, pro nihilo ducens regale faſtigium, noctu nudis pedibus orationis causâ Baſilicam petebat, manè egentium curam agebat: cum egentibus veſci, quàm cum viro conuiuari; ſola humi cubare, quàm cum Rege in lecto geniali malebat: Monachis ac ſeruis Dei non ſolùm honorem habebat, ſed etiam ad vitam neceſſaria conferebat: itavt Rex affirmaret non ſe Reginam, ſed Monacham vxorem habere. Nec multo pòſt Radegundis relicto viro, veſtem regiam ſacro velamine mutauit, & profuga in Aquitaniam venit, ac pro reuerentia Hilarij Pictauenſis quondam Epiſcopi Pictauis habitare conſtituit. vbi poſtea permiſſu Chlotharij Regis Monaſterium puellarum exſtruxit, Virginéſque ibidem Deo ſacratas, ac ſeipſam

Regulæ S. Cæſarij Arelatenſis Epiſcopi, & Agneti, quam Abbatiſſam conſtituerat, ſubiecit. vt refert Boëthius Wlfinus Epiſcopus in libro de vita Iuniani Confeſſoris ad Godolenum Abbatem, qui & *Brittharium* patrem Radegundis Reginæ Francorum appellat, falſóque ait Chlotharium, quem *glorioſiſſimum, & excellentiſſimum, ac orthodoxum Regem* vocat, inter ceteras clariſſimas ac ferociſſimas nationes, *nobiliſſimam Toringorum gentem* ſuæ ditioni imperióque ſubieciſſe. Quippe Toringi à Theodorico, cuius vniùs è Chlodouei filiis fines attingebant, ſubacti, tributariíque facti ſunt, Chlothario (vt diximus) in præmium lati fratri auxilij portione prædæ contento. Apud Gregorium inuenio Radegundim ieiuniis claruiſſe, orationibus, ac eleemoſynis crebrò vacauiſſe, & fuſo nere conſueuiſſe: réſque omnes ac poſſeſſiones, quibus à Chlothario Rege viro quondam ſuo, filiíſque ac ſucceſſoribus eius aucta fuerat, in Monaſterium ſuum contuliſſe, donationémque eam eorumdem Regum diplomatis confirmandam curauiſſe: Baſinam, Chilperici Regis filiam, Monacham ſuam, ne nuberet, deterruiſſe, patrique eius reſtitiſſe: atque cum litteris Sigiberti Regis, cui Pictaui parebant, (ac forſitan etiam cum verſibus Fortunati ad Iuſtinum iuniorem Aug. ea de reſcriptis) Clericos in partes Orientis miſiſſe, qui ab Imperatore Dominicæ Crucis lignum peterent, quod cùm in Monaſterio poſitum fuiſſet, loco nomen dedit. nam Monaſterium S. Crucis cœptum eſt appellari, quod alij ab auctore Monaſterium Radegundis; alij à loco Monaſterium Pictauenſe cognominant. Deceſſit B. Radegundis (vti ait
IↃXX-CVII. Gregorius) anno XII regni Childeberti iunioris, menſis ſexti tertiodecimo die, hoc eſt Idibus Auguſti, ac poſt triduum in Baſilica S. Mariæ, quam inchoauerat, ſepulta eſt anno LVI poſtquam à Chlothario Francorum Rege capta, & in Franciam abducta fuerat. Radegundim cùm ſæpe alibi, tum in libro VIII Fortunatus laudat his verſibus.

Splendida ſerraco quondam ſubuecta ſuperbo,
Nunc terit obſequio planta modeſta lutum.

Quæ priùs inſertis onerata eſt dextra ſmaragdis,
Seruit inops famulis ſedulitate ſuis.
Aurea fulcra tenens, iam tum ſibi vilis honore
Effugit exſtructum, puluere fuſa, torum.

Hæc de regio Toringorum genere dicta ſint. res Francicas perſequamur.

Dum Theodoricus bellum in Toringia gerit, in vrbe Aquitaniæ Aruernis falſi rumores increbuêre à Toringis victum eum interfectúmque eſſe. quod cùm non minùs libenter quàm temerè credidiſſet Arcadius, vir nobiliſſimus, vnus è Senatoribus Aruernis, Auiti Aug. pronepos, Childebertum Francorum Regem inuitauit, vti regionem Aruernorum tamquam vacuam poſſeſſionem occuparet. nec moratus ille cum exercitu eò contendit. aduenienti portas Aruerni clauſêre. hærentem itaque Regem Arcadius, noctu inciſâ ſerâ vnius portæ, vrbi intromittit. ſic potito Aruernis Childeberto nuntiatur Theodoricum ſoſpitem atque victorem ex Toringia reuertiſſe. cuius de reditu certior factus, Aruernis præſidio impoſito, Luteciam Pariſiorum rediit. vbi mox iuſtioris belli gerendi occaſio cupido oblata eſt. Amalaricus Veſigothorum Rex, arma viréſque Francorum metuens, à quibus victum cæſúmque Alaricum patrem ſuum, & omnem Aquitaniam ſubactam viderat, Chrothildim, Chlodouei & Chrothildis filiam, ab eius fratribus in matrimonium petierat, vxorémque duxerat. Hæc affinitas, quæ Amalarico præſidio futura fuerat, ſi coniugem amauiſſet, eidem diffidenti atque ſæuienti cauſa exitij fuit. quippe Amalaricus Arianus, Chrothildi Catholicæ piiſſimæque feminæ diu multúmque perſuadere conatus, vt Arij ſectam ſequeretur, poſtquam expugnari poſſe deſperauit, immeritam habere ſibi odio & deſpicatui cœpit: & ad Eccleſiam procedentem ſæpe ſtercore aliíſque purgamentis deſuper proiectis inquinari iuſſit. poſtremò firmam propoſito, atque in fide Catholica perſeuerantem furens pugnis & calcibus ſæuiſſimè cecidit, adeò vt ſanguinem vomeret. Ita tractata Chrothildis Regina, in dies grauiora metuens, ad fratrem Childeber-

tum epiſtolam, & ſudarium ſuum, ſicut erat, ſanguine infectum miſit, petens vt fortunam ſuam miſeraretur, ac vindicaret iniuriam, celeritérque his ſe malis eriperet. Litteræ cum ſudario ferendæ fido ſeruo traduntur. quibus lectis Childebertus, contumeliâ ſororis grauiter commotus, contractis copiis expeditionem in Amalaricum ſuſcepit.

Vetus Auctor Hiſtoriæ Francicæ, & qui eum ſequi ſolet, Aimoinus Monachus tradunt Childebertum Francorum Regem in vrbe Aruernis, itaut diximus, capta haſce à Chrothilde ſorore ſua litteras accepiſſe, ſtatímque non exſpectatis fratris Chlotharij, quem & Chrothildis implorabat, auxiliis, ex ea vrbe in Hiſpaniam cum maximo exercitu contendiſſe. Contrà Gregorius in Hiſtoriæ libro III ſcribit Childebertum, cognitâ Theodorici fratris ſui ex Toringia regreſſione, ex finibus Aruernorum *rediiſſe*, & in Hiſpaniam ob ſororis iniuriam profectum eſſe. idémque in libro de Gloria Confeſſorum prodit, Childebertum Regem in Hiſpaniam tendentem ad Euſychium vel Euſicium Eremitam in agro Biturigum habitantem veniſſe, ac quinquaginta ei aureos obtuliſſe: quos vir ſanctus aſpernatus, Regi victoriam prædixerit. tum hunc auro egentibus dato vouiſſe, ſi victor Deo propitio ex Hiſpania reuertiſſet, Baſilicam ſe ibidem, in qua pius ſenex ſepeliretur, exſtructurum, votóque ſe poſtea exſoluiſſe. & in libro de vita ſupradicti Euſicij dicitur Childebertus Francorum Rex, cùm Hiſpanias & Amalaricum peteret, *Franciæ finibus egreſſus eſſe*, & per Bituriges iter faciens, Euſicium ibi habitantem de euentu belli conſuluiſſe, ſéque ac ſuos eidem per nuntium commendauiſſe. Ex quibus intelligitur Childebertum ex Aquitania finibúſque Aruernorum in Regnum ſuum rediiſſe, & Luteciæ Pariſiorum, quæ & ipſius regia, & Franciæ, hoc eſt Neuſtriæ vrbs erat, omnibus rebus ad expeditionem comparatis, in Galliam Narbonenſem contendiſſe.

Hiſtoricorum, qui de eo bello ſcripſêre, non modica diſcordia eſt. Vetus Auctor Appendicis, quæ Victoris Chronico adiuncta legitur, natione (vt exiſtimo)
Hi-

Hiſpanus, tradit poſt Conſulatum Lampadij & Oreſtis ɪɔxxxɪ.
Amalaricum Regem à Childeberto Francorum Rege, quem pro Hildiberto *Zidibertum* appellat, *in Gallia Narbonenſi prœlio ſuperatum, Barcinonem fuga perueniſſe, ibique à Franco angone percuſſum interiiſſe*. haſtam autem ſeu lanceam Franci angonem vocabant. Sic & Fredegarius Scholaſticus in Epitome Amalaricum filium Alarici propter vxorem ſuam, quæ ſoror Regum Francorum erat, *Barcinone à Childeberto & Francis occiſum*; Sigebertus *in Hiſpania à Childeberto interemtum* dicit. Auctorem Appendicis ſequitur quidem Iſidorus in Chronico, ſed ita tamen vt Amalaricum à ſuis interfectum affirmet. quippe apud eum dicitur Amalaricus, *cùm ab Hildeberto Francorum Rege circa Narbonem prœlio ſuperatus fuiſſet, Barcinonem fugiens veniſſe: omniúmque contra ſe odio excitato, apud Barcinonem* (*apud Narbonem* mendosè legitur) *in foro ab exercitu iugulatus interiiſſe*. ab exercitu, inquam, non Childeberti, ſed ſuo, cui ob cladem acceptam cõtemtuierat; vel potiùs à Theude ipſo, qui Regnum Hiſpaniæ poſt eius mortẽ occupauit. neque enim aliter accipi poteſt, quod ibidem ait Iſidorus, Theudim Regem Veſigothorum morientem vetuiſſe percuſſorem ſuum ſupplicio affici, ac meritas ſe pœnas ſceleris luere dixiſſe, *quòd ipſe Ducem ſuum priuatim ſolicitatum* (hoc eſt Amalaricum Regem ſuum ſolicitatum ad ſecretum colloquium) *occidiſſet*. Hîc rem pæne incredibilem mirari libet, Francis tantum animorum tantúmque virium fuiſſe, vt Amalaricum, quem apud Narbonem acie vicerant; pedibus trans Pyrenæum Barcinonem perſequerentur, & cùm Veſigothos fugâ, tum Francos inſequendo millia paſſuum ampliùs CLX emetiri potuiſſe.

Procopius in libro I belli Gothici Amalaricum in Gallia, hoc eſt in prouincia Narbonenſi prima, vel Septimania, quam obtinebat, à Francis interfectum indicat. ſic enim ſcribit: Amalaricum Veſigothorum Regem ſororem Theodeberti Germanorum Regis in matrimonio habuiſſe. quam cùm more patrio Deum colere vir Arianus prohiberet, & à fide Catholica abducere co-

naretur, in recta ſententia perſeuerantem deſpicatui habere cœperit. mulierem, poſtquam quotidianas iniurias & contumelias ampliùs ferre non poterat, de viri ſæuitia fratri per litteras queſtam eſſe. eam ob rem Germanos (hoc eſt Francos) Veſigothis bellum intuliſſe, magnúmque & atrox prœlium eſſe commiſſum, quo tandem fuſus Amalaricus, multis ſuorum amiſſis, ceciderit. tunc Theodebertum non modò ſororem ſuam cum omnibus regiis opibus, ſed etiam partem eam Galliæ totam, quam Veſigothi tenebant, recepiſſe. Veſigothos verò, qui cladi ſuperfuerant, ex Gallia in Hiſpaniam, in qua Theudis regnabat, cum coniugibus & liberis tranſiiſſe, ibíque conſediſſe. Vbi notandum eſt falli Procopium, cùm quòd vxorem Amalarici *ſororem Theodeberti* appellat, quæ Childeberti ſoror, amita Theodeberti erat: tum maximè quòd regionem Galliæ, quam Veſigothi obtinebant, hoc eſt Septimaniam, præter quam eis in Gallia nihil erat reliqui, à Francis tum ſubactam & occupatam dicit. Conſtat enim Childebertum Francorum Regem, contentum vltione ſororis iniuriæ, poſt victum cæſúmque Amalaricum domum rediiſſe: prouinciámque Narbonenſem primam, vel Septimaniam (quod fuſis Veſigothis, ac Rege ipſo interfecto, haud difficulter facturus videbatur) bello minimè quæſiuiſſe. quam Septimaniam nec Guntchramnus Rex, fratris eius filius, ſemel atque iterum miſſis eò maximis exercitibus; nec quiſquam alius Francorum Rex, ante aduentum Saracenorum in Hiſpaniam, ſiue ante Carolum Præfectum Aulæ Pippini Regis patrem, eripere Veſigothis, ac imperio ſuo ſubiungere potuit.

Vt ad Hiſtoricos noſtros veniam, Gregorius Turonicus Epiſcopus in libro Hiſtoriæ tertio de eo bello Childeberti tantâ ſecuritate (vt ſolet) tantâque negligentiâ ſcribit, vt nec pugnæ vllius mentionem faciat, nec vnde, quóve Amalaricus fugerit, dicat. ſic autem, eo teſte, res geſta eſt. Cùm Childebertus Francorum Rex, vindicandæ ſororis iniuriæ causâ, Hiſpanias petiiſſet: Amalaricus Rex, poſtquam de eius aduentu cognouit, naues parauit ad fugam. iámque imminen-

tibus hoſtibus nauem conſcendere properanti relictarum in theſauro ſuo gemmarum venit in mentem: quarum ſecum aſportandarum causâ *in ciuitatem* reuerſus, ab exercitu Childeberti *à portu* intercluditur. tum Amalaricus, ſpe euadendi ſublata, in Eccleſiam Chriſtianorum (ſic Catholicos vocabant) confugere cœpit, ac priuſquam limina ſancta contingeret, ab Franco emiſsâ manu lanceâ interficitur. At Childebertus nudatis ac ſpoliatis hoſtium Eccleſiis, vt Regni ſui Baſilicas inſtrueret, præter reliquam prædam vaſa ex auro puro gemmis ornata, quæ Salomonis fuiſſe dicunt, nimirum LX calices, XV patinas, quas patenas vocant, & Euangeliorum thecas XX domum retulit. Chrothildis verò, Clotildis quibuſdam dicta, dum à fratre cum magnis opibus in Franciam reducitur, in itinere deceſſit, ac poſtea Luteciam Pariſiorum delata, & iuxta Chlodoueum patrem ſuum ſepulta eſt. Et ita quidem Gregorius ſcribit; nomine *ciuitatis* atque *portus* Narbonem Martium, portúmque Narbonenſem haud dubiè deſignans: apud quam vrbem Amalaricum à Childeberto prœlio ſuperatum eſſe Auctor Appendicis ſuprà & Iſidorus produnt, Auctor Chronici à Duchenio editi etiam ibidem interiiſſe ait. Præterea aut Narbo tum à Childeberto captus, atque direptus eſt, qua in vrbe Chrothildis ſoror eius erat: aut certè Narbonenſes redditâ fratri Chrothilde Reginâ, ac ſacro profanóque auro à victore ſe redemerunt. Ne quis porrò exiſtimet non in Gallia & circa Narbonem, ſed in Hiſpania rem geſtam eſſe, propterea quòd Gregorius ſcribit Childebertum, belli Amalarico inferendi causâ, *Hiſpanias petiiſſe:* ſcire conuenit, Septimaniam nonnunquam à ſcriptoribus Hiſpaniam appellari. Vnde Iſidorus in Chronico, loquens de exercitu Guntchramni à Fl. Reccaredo Veſigothorum Rege per Claudium Emeritenſium Ducem apud Carcaſſonem Septimaniæ opidum fuſo, negat vllam vmquam *in Hiſpaniis* Gothis maiorem contigiſſe victoriam. & Lucas Tudenſis in libro III ait, *prouinciam Galliæ*, (hoc eſt Septimaniam) *Hiſpaniam citeriorem* dici: ac in fine libri Septimaniam,

Hiſpaniam citeriorem; Hiſpaniam autem ipſam, *interiorem Hiſpaniam* appellat: atque diuiſioni Sedium Hiſpaniæ à Vamba Rege factæ hæc verba ſubtexit: *Sunt Sedes harum duarum Hiſpaniarum* XXC ſub imperio Gothorum, id eſt Sedes Hiſpaniæ propriè dictæ, atque Septimaniæ. quamquam Ioannes Monaſterij Biclarienſis Abbas, Luca multis ſæculis vetuſtior, non Septimaniam, ſed Hiſpaniam, *citeriorem Hiſpaniam*, vel *Regnum citerioris Hiſpaniæ* vocat. Denique Fredegarius in Chronico, & Aimoinus in Hiſtoriæ libro III exercitum Guntchramni, qui Septimaniam tantùm petierat, (vt ait Gregorius) bis intra quadriennium *Hiſpaniam ingreſſum eſſe* dicunt.

Vetus Auctor Hiſtoriæ Francicæ, Theodorici poſterioris Francorum Regis æqualis, & qui eum tranſcribere ſolet, Aimoinus Monachus in relatione huiuſce Childeberti expeditionis ita Gregorium ſequuntur, vt in quibuſdam ab eo diſſentiant. Siquidem memoriæ tradunt, Amalaricum Regem Gothorum, quem ipſi Amalricum, quidam Almaricum vocant; à Childeberto Rege equitatu validiore victũ acie, multis ſuorum amiſſis, cum reliquis fugâ naues petere cõtendiſſe, ſed perſequentibus Francis, aut (vti ait Aimoinus) occurrentibus, & præoccupato itinere hoſtes à mari intercludentibus, ipſum Eccleſiam Catholicorum curſu petiiſſe, quò antequam perueniret, ab equite Franco haſtâ confoſſus ſit. tum Childebertum, vaſtatâ Hiſpaniâ, Toletum vrbem ſine mora oppugnauiſſe, atque opidanis conſternatis cepiſſe, magníſque opibus inde ſublatis, & ſorore ſuâ receptâ, in Franciam reuertiſſe. Quo tempore Childebertus, per Biturigas iter faciens, Euſicium ſanctiſſimum virum ſalutauit, ac nummorum libris XV donauit, & rogatu eius multa captiuorum alterius alteri colligatorum paria ſolui iuſſit, regreſſúſque Luteciam milites, in his Wlfinum propinquitate ſibi coniunctum, optimum hominem piiſſimúmque, pro ſuo quemque gradu ſuáque operâ præmiis & opimis fundis remuneratus eſt. Hîc animaduerto ſupradictum veterem Hiſtoricum, & Aimoinum, atque etiam Adonem, in Hiſpa-

nia fuſum acie cæſúmque Amalaricum, & Toletum à Childeberto captum eſſe credidiſſe, propterea quòd Childebertum *Hiſpaniam petiiſſe*, & interfecto Amalarico Chrothildim ſororem ſuam recepiſſe apud Gregorium legerant, neque exiſtimabant, niſi captâ Regiâ Regum Veſigothorum, Chrothildim Reginam à fratre recipi potuiſſe. At, vt ſuprà diximus, poſt interfectum Alaricum, ereptámque Veſigothis cum Aquitania Toloſam, Narbo Martius amborum Alarici filiorum, Geſalici & Amalarici, alterius poſt alterum, ac deinde Liuuæ ſedes fuit. nec ante Amalarici mortem Reges Veſigothorum Hiſpaniam, exceptâ Callæciâ Sueuorum Regno, totam ſibi parentem Septimaniæ prætulêre, & relicto Narbone Toletum Regiam delegêre, vbi quanto remotiores à Francis, tanto tutiores à repentinis eorum incurſionibus forent. nam Toletum Carpetanorum Tago flumini impoſitum, vmbilicus Hiſpaniæ eſſe dicitur, abéſtque ab vrbe Narbone millia paſſuum circiter ſeptingenta. Vnde factum eſt, vt Toletum *vrbs regia*, & *metropolis*, *regia ſedes* vocaretur, & Reges Veſigothorum ac Hiſpaniæ, ab ea vrbe nonnumquam *Principes Toletani*, & *Reges Toletani* cognominarentur. Et quoniam Toleti mentionem facere cœpi, omittere non poſſum Fortunati de ea vrbe verſus, quibus Brunichildim, & Gaileſuintham, Athanagildi Veſigothorum Regis & Goiſuinthæ filias, alteram ad Sigibertum, alteram ad Chilpericum Francorum Reges Toleto miſſas in Galliam indicat, atque priore ſuperſtite poſteriorem paullo poſt factas nuptias deceſſiſſe. Verſus tales ſunt

Toletus geminas miſit tibi Gallia turres:
Primâ ſtante quidem, fracta ſecunda iacet.
Alta ſuper colles, ſpecioſa cacumine pulchro,
Flatibus infeſtis culmine lapſa ruit.
Sedibus in patria ſua fundamenta relinquens,
Cardine mota ſuo non ſtetit vna diu.

Qui verſus pæne mihi perſuadent Toletum, Veſigothorum Regum ſedem, tum duas turres habuiſſe pro inſigni, quo poſtea Caſtellæ & Toleti Reges, orti Veſigo-

thorum genere, vti voluerint: atque par ſororum Gaileſuintham & Brunichildim, regias virgines duas, Toleti educatas, hiſce duabus turribus, regiæ vrbis inſigni ob magnitudinem comparari. neque enim credo has puellas ſuprà turres dici, quòd vectæ carrucis argentatis, quas Fortunatus ob formam rotundam turres appellat, in Galliam veniſſent.

Amalarico Veſigothorum Regi ſucceſſit Theudis Oſtrogothus, antea Theoderici Italiæ Regis Armiger, atque in tutela Amalarici gerenda eiuſdem vicarius: qui à Iordane Thiudis, vel Thiodes; Theuda à Gregorio; ab Aimoino Theodus dicitur. Regnauit annis XVI, menſibus VI, vt ait Iſidorus in Chronico. Quamquam Auctor Appendicis Chronico Victoris Tununenſis Epiſcopi adiunctæ Theudi non ampliùs XII regni annos
IↃXXXI. tribuit. quippe poſt Conſulatum Lampadij & Oreſtis Amalaricum Regem à Childeberto Francorum Rege prœlio ſuperatum & interfectum, & poſt Conſulatum
IↃXLIII. Baſilij V.C. anno II ſucceſſorem eius Theudim mortuum dicit. Procopius in belli Gothici libro I tradit Theudim hunc, hominem *Gothum*, (ſic ſemper Oſtrogothos appellat) à Theoderico Rege Italiæ Hiſpanienſi exercitui præpoſitum, mulierem natione Hiſpanam, locupletem admodum & latifundiis diuitem in matrimonium accepiſſe, militúmque duo millia mercede conducta, & ſatellites ad cuſtodiam corporis lectos circum ſe habuiſſe, itavt verbo quidem Dux Oſtrogothorum à Theoderico in Hiſpaniam miſſorum; re autem tyrannus non occultus eſſet. quâ re cognitâ Theodericum timentem, ne ſi Theudi bellum inferret, Franci armati ſibi occurrerent, aut Veſigothi res nouas molirentur, eidem quamuis rebelli Magiſterium militiæ non abſtuliſſe, ſed Primores Oſtrogothorum ad Theudim ſcribere iuſſiſſe, rectè eum facturum, ſi Theoderici ſalutandi causâ Rauennam veniſſet. Theudim porrò nihilo ſeciùs imperata quidem feciſſe, & quotannis tributa ex Hiſpania Rauennam deportari minimè prohibuiſſe, ad Theodericum verò nec venire voluiſſe, nec per litteras inuitantibus venturum ſe promiſiſſe.

Quo anno Amalaricus Rex Veſigothorum & Hiſpanorum, à Francis victus eſt & occiſus, eodem in Africa Hildericus Vandalorum & Alanorum Rex à ſuis regno ſpoliatus eſt. Rem ab origine repetere conuenit. Geiſericus Vandalorum & Alanorum Rex maturâ ſenectute deceſſit, quem annos XXXVII menſes tres regnauiſſe, nimirum poſt captam Carthaginem, tradit Victor Vticenſis Epiſcopus, non (vt falsò putat Procopius) annos XXXIX. Hic non multo ante obitum pacem cum Zenone Aug. per Seuerum Patricium legatum conuentus fecit, quæ ab vtriuſque ſucceſſoribus vſque ad Imperatorem Iuſtinianum ſummâ fide ſeruata eſt. Geiſerico patri ſucceſſit Hunericus natu maximus filius, qui Eudociam, Valentiniani Principis & Eudoxiæ Aug. maiorem filiam, Romæ captam, in matrimonium duxit, ex eáque Hildericum ſuſcepit, atque VIII regni anno obiit. Poſt Hunericum Gunthamundus, Geiſerici ex Gentone filio nepos, Vandalis & Alanis præfuit annos XI, menſes VI, & Traſamundo fratri moriens regnum per manus tradidit. qui amiſsâ coniuge, ex qua nihil liberorum tulerat, Amalafridam, ſororem Theoderici Oſtrogothorum Regis, viduam, matrémque iam ex alio viro Theodahadi & Amalabergæ, in matrimonium petiit, miſſámque à fratre ſuo cum ſex Oſtrogothorum millibus, & vno de Siciliæ promontoriis Lilybæo dotatam, duxit vxorem, atque ſeptimo & viceſimo regni anno menſe IV interiit. Hi Reges omnes (nam ne Gunthamundum quidem excipit Procopius) domi maiores Afris Catholicis, quàm foris hoſtibus, nimirum Maurorum gentibus, clades intulerunt. Traſamundo fratri ſuo patrueli ſucceſſit Hildericus, Hunerici Regis ex Eudocia filius, Geiſerici & Placidi Valentiniani Aug. nepos, optimus & aditu facillimus, ac nemini grauis Princeps: qui & Catholicos Sacerdotes ab exſilio reuocauit, & clauſas priùs Eccleſias aperiri iuſſit. tum Amalafrida à Vandalis in cuſtodiam tradita eſt, & Oſtrogothi, qui eam in Africam ſecuti erant, tamquam res nouare voluiſſent, ad vnum omnes interfecti. Amalafridam tradit Victor in Chronico IϽXXXI.

IↃXXIII. Maximo Conſule poſt viri ſui mortem, cùm fugeret ad Barbaros, commiſſo prœlio apud Capſam locum Eremo proximum captam, & in priuata cuſtodia mortuam eſſe. quam ſororis iniuriam Theodericus Oſtrogothorum Rex minimè vindicauit, propterea quòd (vti ait Procopius) claſſem non habebat. Quamquam apud Caſſiodorum Senatorem in libri Variarum IX epiſtolâ primâ non Theodericus, ſed Athalaricus eius nepos atque ſucceſſor de morte Amalafridæ queritur, poſtulátque, vt Hildericus ſibi ſatisfaciat. Habebat Hildericus Rex propinquum nomine Gelimerem, Gelaredi filium, Gentonis nepotem, Geiſerici pronepotem à Procopio dictum, cui tamen Iordanes *atauum* fuiſſe Geiſericum dicit, vt ſi eo nomine malè vſus non eſt, Gelimerem Geiſerici adnepotem fuiſſe credidiſſe videatur. Hic deſpectâ Hilderici ſenectâ atque ſegnitiâ, (erat enim admodum imbellis) perſuaſit Vandalorum Optimatibus, vt homini deſidi, à Mauris victo, imperiúmque Africæ ad Imperatorem Iuſtinianum transferre cónanti Regnum adimerent, ac ſe in eius locum ſufficerent. Ita Gelimer ab Vandalis Rex ſalutatur, ingreſſúſque Carthaginem, Hildericum VIII regni annum agentem, conſobrinóſque eius, Hoamerem &
IↃXXXI. Euageem fratres poſt Conſulatum Lampadij & Oreſtis mandat cuſtodiæ, multóſque nobilium prouinciæ Africæ fortunis ſpoliat, multos interimit. Quâ cognitâ re Iuſtinianus Aug. caſum Hilderici amici ſui miſeratus, legatos ad Gelimerem miſit, qui poſtularent, vt eum in libertatem Regnúmque ſuum reſtitueret. At Gelimer, vir non minùs crudelis quàm rapax, dimiſſis legatis, Hoameri quidem celeberrimo Duci, quem Achillem Vandalorum vocabant, oculos effodit: Hildericum autem & Euageem artiùs cuſtodiri iubet, calumniatus Conſtantinopolim eos ad Iuſtinianum confugere velle. Tum Imperator per legatos ſub belli comminatione petiit, vt Gelimer Hildericum, conſobrinóſque eius ad ſe Conſtantinopolim mitteret. quo non impetrato, pace cum Perſis factâ, Beliſarium Magiſtrum militiæ, & Patricium viribus inſtructum in Africam miſit. cuius de

de aduentu ſimul ac Gelimer cognouit, Hildericum Re-
gem cognatũ ſuum, & propinquos eius, amicóſque cùm
Vandalos tum Afros, quoſcumque cuſtodiæ mãdauerat,
iugulari iuſſit, ſuperatúſque prœliis Ammatam, & Tza-
zonem, vel Seſaonem fratres ſuos amiſit, atque petitis fru-
ſtra à Theude Veſigothorum Rege auxiliis, fugatus, ac
poſt trimeſtrem obſidionem fame ad deditionem com-
pulſus eſt, nec pluſquam annos tres ac menſes VIII potiri
potuit Regni eius, quod legitimè adepturus, & quietè
poſſeſſurus fuerat, ſi Hilderici ſenis fatalem mortem ex-
ſpectare voluiſſet. Recepta eſt Africa à Romanis, Impe-
rióque reſtituta Indictione XII Iuſtiniano Aug. IV. & IↃXXXIV.
Paullino Coſſ. poſt annos CVII quàm ab Vandalis &
Alanis ductu Geiſerici occupata fuerat: & Carthago
anno XCV, poſtquàm à Geiſerico capta fuerat, iterum
in ditionem Romanorum ceſſit. quæ eo faciliùs cele-
riúſque geſta ſunt, quòd Geiſericus Rex vrbium Afri-
cæ omnium, exceptâ Carthagine, muros ſolo æquaue-
rat. Sardinia, & Corſica, quæ inſulæ Italiæ quidem
XVII prouinciis adnumerabantur, ſed ſub Vandalorum
Regum imperio fuerant; item Ebuſus, Maiorica, &
Minorica, quæ Baleares appellantur, iterum Romanæ
prouinciæ ſunt factæ, non iam Imperatoribus Occiden-
tis, qui dudum eſſe deſierant, ſed Principibus Orientis
pariturę. & Gelimer cum vxore & liberis, & ingen-
tibus opibus, quas Africæ, Italiæ, & Illyrici prouin-
ciarum ſpoliis ac populationibus Geiſericus cumula-
uerat, Conſtantinopolim abductus eſt, quem Iuſtinia-
nus Aug. poſſeſſionibus in Galatia non contemnendis
donauit, Patricium facturus, ſi Arianam hæreſim dam-
nare voluiſſet. Hilderici autem liberis & nepotibus, à
Valentiniano Aug. ducentibus genus, multa & magna
contulit. Ex Vandalis captiuis alæ V equitum factæ, &
vrbibus Orientis præſidere iuſſæ. Nec multo pòſt Van-
dali, qui in Africa relicti erant, à Salomone Duce, ti-
mente ne res nouas molirentur, plerique cum coniugi-
bus & liberis totius prouinciæ finibus expulſi ſunt.

Circa id tempus, quo Romani in Africa Vandalo-
rum Regnum euertebant, Francorum Reges in Gallia

Regnum Burgundiæ occupauêre. Gregorius Turonicus Epiſcopus, qui ſæpe fabellis, & leuiſſimis rebus, aut etiam nihil ad Hiſtoriam pertinentibus paginas implet, hoc bellum tribus verbis inuoluit magis quàm explicuit, cùm ſcripſit Childebertum & Chlotharium Francorum Reges, poſtquam Theodoricum fratrem fruſtra inuitauerant, vt aduerſus Godomarum vxoris ſuæ patruum vnà cum ipſis expeditionem ſuſciperet, Burgundiam petiiſſe, obſeſſóque Auguſtoduno, ac *fugato Godomaro*, omnem regionem occupauiſſe. Gregorium Fredegarius Scholaſticus in Epitome, & Aimoinus Monachus in Hiſtoriæ libro II ſecuti ſunt. Procopius Gregorio vetuſtior in libro I belli Gothici tradit Francos, quos Germanos appellat, cum *Burgundionum reliquiis* pugnam conſeruiſſe, fuſíſque hoſtibus, eorum Regem (hoc eſt Godomarum) caſtello quodam incluſiſſe, ibíque artâ cuſtodiâ ſeruaſſe, & omnem regionem, quam Burgundiones obtinuerant, tributariam feciſſe, atque gentis domitæ ac ſubactæ armis & opera, vt vellent, poſtea vſos eſſe. Vbi notare conuenit, cùm Franci tum omnem Burgundiam ſubegerint, vti ait Gregorius ipſe, Auguſtodunum opidum Burgundiæ non obſeſſum modò ab eis, ſed etiam captum fuiſſe: neque fugatum ſolùm Godomarum prœlio, verùm & captum, cùm Procopius apertè prodat in caſtello quodam eum à Francis cuſtoditum eſſe. Iuo in Chronico, malum ſecutus Auctorem, ſcribit Francos, Chlodomeris Regis mortem indignè ferentes, Godomarum, quem Gothimarum vocat, perſecutos eſſe atque interfeciſſe. & Ioannes Pariſienſis, qui ante annos trecentos floruit, eumdem à Regibus Franciæ, Chlodouei filiis interemtum dicit. Subacti autem ſunt à Francis vno prœlio Burgundiones eo faciliùs, quòd aliquot iam ab eiſdem expeditionibus & certaminibus fracti & attriti erant. quamobrem Procopius ſuprà Francos non cum Burgundionibus, ſed cum Burgundionum reliquiis pugnauiſſe ait.

Occupata eſt à Francorum Regibus Burgundia Iuſti-
ıɔxxxiv niano Aug. IV & Flauio Paullino Coſſ. Indictione XII, vel Fl. Paullino iuniore Conſule: ſi credimus Mario

Auenticenſi Epiſcopo, cuius verba notanda ſunt. *Hoc Coſ.* (ait) *Reges Francorum Childebertus, Chlotharius, & Theudebertus Burgundiam obtinuerunt, & fugato Godomaro Rege, Regnum eius diuiſerunt.* Quibus verbis indicat Marius Theodebertum Theodorici filium iam tum regnauiſſe, cùm nouiſſima hæc in Burgundiones expeditio ſuſcepta eſt, nimirum Paullino iuniore Con- IↃXXXIV.
ſule, quo ipſo anno Theodoricum deceſſiſſe infrà docebimus. At Gregorius contrà, Childeberto & Chlothario Burgundiam petentibus, Theodoricum eorum fratrem Aruernos recepiſſe ait, deinde Mundericum Regnum affectantem oppreſſiſſe; cum Childeberto fratre fœdus iniiſſe, quod poſtea ruptum ſit; Theodeberto filio ſuo Wiſigardem deſpondiſſe; eúmque ad recipienda opida, quæ Gothi poſt Chlodouei mortem recuperauerant, miſiſſe; ac tandem deceſſiſſe. quæ omnia cùm Theodoricus Francorum Rex vno anno eóque regni ac vitæ vltimo facere non potuerit, credendum eſt vel ante ſubactam Burgundiam ea geſta eſſe, nec ab Gregorio ordine exponi: vel certè Marium Paullino iunio- IↃXXXIV.
re Conſule Burgundiam à Francis occupatam falsò dixiſſe, quæ potiùs poſt Conſulatum Lampadij & O- IↃXXXII.
reſtis anno II, poſt aduentum Burgundionum in Galliam CXX, poſt occupatam ab eis Sapaudiam XC anno perdomita fuerit. Sanè ante Iuſtiniani Aug. IV & Fl. Paullini iunioris Conſulatum Burgundiam in Franco- IↃXXXIV
rum ditionem ceſſiſſe nonnulla ſunt quæ mihi pæne perſuadent. quorum illud primum & maximum eſt, quòd Concilio, XXII regni Childeberti anno, hoc eſt Iuſtiniano Aug. III Conſule Aurelianis habito, inter- IↃXXXIII
fuêre è Burgundia Iulianus Viennenſis Epiſcopus, Agrippinus Æduorum, vel Auguſtodunenſium Epiſcopus, & Aſclepius Preſbyter miſſus ab Adelphio Epiſcopo Rauracenſi. quæ tres Burgundiæ vrbes, Vienna Allobrogum, Auguſtodunum Æduorum, & Auguſta Rauracum, licèt (vt alibi dixi) à Francis, Chlodomeris Regis ſui mortem vlciſcentibus victoribúſque captæ credi poſſint; tamen videntur potiùs ab Childeberto & Chlothario cum reliqua omni Burgundia eſſe

occupatæ. ſiquidem tum Auguſtodunum (vti ait Gregorius) ab eiſdem obſeſſum & captum eſt. Accedit etiam, quòd cùm vno eodémque tempore Childebertum & Chlotharium Burgundiam; Theodoricum Aruernos petiiſſe dicat Gregorius, parum veriſimile eſt Theodoricum Regem Francorum, recenti victoriâ belli Toringici ferocem, Aruernos vrbem, quam poſt Con-
IↃXXXI. ſulatum Lampadij & Oreſtis dolo fratris amiſerat, nonniſi tertio pòſt anno, Iuſtiniano Aug. IV & Paullino Coſſ. armis recepiſſe. vt omittam Gregorium Veſigothicæ Childeberti expeditioni Burgundicam eiuſdem expeditionem continuò ſubtexere, Procopium & Aimoinum, quamuis falsò, etiam præponere. ex quo in-
IↃXXXI telligi poteſt, poſt Conſulatum Lampadij & Oreſtis confectâ expeditione Veſigothicâ, inſequenti anno,
IↃXXXII. poſt Conſulatum Lampadij & Oreſtis ſecundo, expeditionem Burgundicam à Childeberto eſſe ſuſceptam. Quare apud Sigebertum Veſigothicam expeditionem proximè ſequitur Burgundica, ſed prior octauo, poſterior nono imperij Iuſtini ſenioris anno facta falsò dicitur.

Ceterùm tametſi Marius ſcribat Childebertum, Chlotharium, & Theodebertum Burgundiam inter ſe diuiſiſſe: tamen exiſtimo eam inter ambos tantummodò fratres Childebertum & Chlotharium fuiſſe diuiſam: propterea quòd (vt ſuprà docui) regnabat tum adhuc Theodoricus Theodeberti pater, cùm Burgundia ſubacta eſt. neque veriſimile eſt Childebertum & Chlotharium portionem Regni ſuo periculo ac ſuo labore quæſiti Theodorico fratri, qui expeditioni intereſſe noluerat, ſponte conceſſuros fuiſſe. Neque eſt, quòd quis dicat Concilio, apud Aruernos conſenſu Theodeberti Regis
IↃXXXV. habito poſt Conſulatum Paullini iunioris, tres Burgundiæ Epiſcopos interfuiſſe, nimirum Gregorium Lingonicum Antiſtitem, Venantium Viuarienſem, ſeu Albenſem, & Grammatium Vindoniſſenſem. nam Epiſcopi ex omnibus Francorum Regnis ad Synodos euocati venire conſueuerant, atque (vt Concilij Aurelianenſis III Præfatio docet) abſentiam ſuam diuiſione ſortis excu-

ſare non poterant. Præterea quod ait Aimoinus Germanum ad Theodebertum Auſtraſiorum Regem, pro villis Auguſtodunenſis Eccleſiæ precaturum, Cabillonum veniſſe, quæ Burgundiæ vrbs fuerat, id in libris Aimoini à Duchenio editis non reperitur.

Theodoricus à fratribus ſuis ad belli Burgundici ſocietatem inuitatus legatos re infectâ dimiſit: ſiue quòd Godomarum, Burgundionum Regem, vxoris ſuæ patruum oppugnare nolebat, ſiue quòd in Aruernos rebelles arma conuertere, & erepta ſibi à Childeberto recipere conſtituerat. At Franci Auſtraſij Theodorici ditioni ſubiecti, qui Burgundicam prædam ſpe præſumſerant, ſecuturos ſe Childebertum & Chlotharium, deſerturóſque eum denuntiauêre, ſi in Burgundiam non proficiſceretur. quos Theodoricus vbi ad defectionem paratos vidit, hortatus eſt, vt ſe in regionem Aruernorum ſequerentur, ex qua multum auri argentíque, magnum mancipiorum, pecoríſque numerum, & pretioſas veſtes ipſo permittente domos eſſent relaturi, & ſemel atque iterùm exercitui promiſit, quemque, vnà cum regionis præda, captiuos quò vellet tranſlaturum. His Auſtraſij pollicitationibus illecti futuros ſe in poteſtate Regis affirmant, & quò duceret ituros. Igitur Theodoricus, agrum Aruernorum ingreſſus, totam regionem vaſtat. cuius aduentu territus Arcadius, Auiti Aug. pronepos, qui Aruernos Childeberto Regi prodiderat, fugâ ſibi conſuluit, & Auaricum Biturigum vrbem Childeberto cum parentem petiit. Placidina mater eius, & Alcima amita iuſſu Theodorici comprehenſæ, omnibus rebus exſpoliatæ, & Cadurcos in exſilium miſſæ ſunt. Theodoricus verò Francorum Rex, depopulatis agris, vrbem Aruernos obſedit. quo tempore repetitos à Porciano Abbate ſanctiſſimo viro captiuos non paucos ſolui iuſſit, domóſque dimiſit, & potitus vrbe, cùm muros eius euertere conſtituiſſet, ab Hilpingo Duce placatus eſt. Hic eſt Hilpingus, cuius hortatu Theodoricus intra VIII ab Aruernis lapidem iniuriam fieri cuiquam vetuit, vt in libello de vita Quintiani Aruernorum Epiſcopi tradit

Gregorius. In libro, quem idem Auctor de virtutibus Iuliani Martyris edidit, inuenio Theodoricum Francorum Regem pro reuerentia Martyris intra VII à Briuate vico milliarium quemquam vexari ac diripi prohibuiſſe, & milites, qui Eccleſiam S. Iuliani ſpoliauerant, vicanóſque in ſeruitutem abduxerant, ſupplicio affeciſſe, atque ablata loco reſtituiſſe. Poſt captos Aruernos, expulſúmque Childeberti præſidium, Theodoricus ad caſtrorum oppugnationes conuertitur: Tigernum incendit: Louolautrum, quod in libro de vita Quintiani Epiſcopi Vtrenſe caſtrum Gregorius appellat, ſeruo Proculi Preſbyteri prodente, occupat. ibi Proculus, qui quondam Quintianum iniuriâ affecerat; ad altare Eccleſiæ ab Auſtraſiis interfectus atque diſcerptus eſt: caſtrum ferro & igne vaſtatum: caſtellani capti atque abducti. Erat in finibus Aruernorum Meroliacum, maximum & ſitu atque opere munitiſſimum caſtrum: ex quo emiſſos milites L ad prædam agendam Auſtraſij cepere. quos Theodoricus Rex religatis poſt tergum manibus ad munimenta caſtri producendos curauit, denuntiaríque Meroliacenſibus iuſſit, nî imperata facerent, captiuos ſe ibidem ante ora parentum interfecturum. hac Meroliacenſes denuntiatione territi ſingulos captiuos ſingulis trientibus, ac ſeipſos eodem pretio redemere. Sic igitur depopulatâ perdomitâque Aruerniâ, maiores, ac minores natu omnibus fortunis ſpoliati; in his Gallus pupillus, genere nobilis, Gregorij Hiſtorici noſtri patruus, Aruernorum poſtea Epiſcopus, quem tum in aulam Theodorici tranſlatum, hoc eſt Palatinis Clericis adſcriptum, auctor eſt Fortunatus. ac præter nudum ſolum nihil cuiquam à Francis Auſtraſiis relictum eſt. Multi Clerici iidémque ciues Aruerni à Theodorico abducti, & Treuiricæ Eccleſiæ ſeruire iuſſi, credo, vt Regi eſſent obſidum loco. ſicut poſtea Theodebertus, Theodoricum patrem ſuum imitatus, Aruernorum nobiliſſimi ac potentiſſimi cuiuſque liberos, in his Florentium patrem Gregorij Hiſtorici, obſides ad ſe adduci iuſſit, ne ad Childebertum iterùm deficerent. Vrbi regioníque Aruernorum, ac mi-

litibus ibidem relictis Theodoricus Rex Sigiualdum, cognatum ſuum, Ducem præfecit, & cum exercitu locuplete domum rediit. Fuit Sigiualdus magnâ vir potentiâ & auctoritate, qui apud Aruernos bona multorum inuaſit, nec multo pòſt à Theodorico occiſus Gialdum filium reliquit, ac Ranichildem filiam, quæ Brachioni Toringo, poſtea Abbati Monaſterij Manatenſis, quo Sigiualdus ſeruo ad venatus aprorum vſus erat, prædia ac ſaltus dediſſe dicitur.

Auctor libri de vita Fidoli Confeſſoris memoriæ tradidit factum eſſe quorumdam inſolentiâ, vti Theodoricus Francorum Rex, Sigiberti ac Brunichildis nepos, Aruernis & Biturigibus redderetur infenſus, ac Theodeberto fratre ſuo ad auxilium euocato tantam eis calamitatem inferret, vt clariſſimus quiſque ex diuite mendicus & patriâ extorris factus ſit. Tum pueros & adoleſcentes corporis pulchritudine egregios, & puellas ſpecie excellentes, reuinctis poſt terga manibus, à Francis abductos venditóſque eſſe. in his fuiſſe venerabilem Fidolum, iuuenem clarum genere, Aruernorum vrbis incolam, quem à Barbaris domum reuertentibus, & per agrum Tricaſſium iter facientibus emerit Auentinus Abbas, Cameliano, magni Lupi ſucceſſore, Tricaſſinam Eccleſiam regente. Et ita quidem hic Auctor ſcribit. quem ego exiſtimo nomine deceptum ſupradictam Theodorici maioris in Aruernos expeditionem Theodorico minori, Brunichildis nepoti, ac fratri Theodeberti tribuiſſe. Quippe Hiſtoricorum noſtrorum nemo huiuſce Theodorici minoris aduerſus Aruernos expeditionis mentionem facit. Præterea Camillianus Epiſcopus Eccleſiæ Tricaſſinæ, quem hic Auctor Camelianũ appellat, Concilio Aurelianenſi I Felice & Secun- IↃXI
dino Coſſ. interfuit, & viuere vſque ad XXI regni Theodorici maioris annum potuit, vſque ad Theodoricum minorem nullo modo potuit, qui anno XXCVIII poſt Felicis & Secundini Conſulatum, ſiue poſt Chlodouei abaui ſui mortem regnare cœpit. intra quod tempus Camilliano mortuo Vincentius primùm, tum Ambroſius, deinde Gallomagnus, & Agrœcius Tricaſſinæ Ec-

cleſiæ præfuêre. è quibus Ambroſius Tricaſſium Epiſcopus anno XXXVIII regni Childeberti Regis Con-
ıↄxlix. cilio Aurelianenſi V interfuit: Gallomagnus Concilij Pariſienſis IV, & Synodi Matiſconenſis primæ ſtatutis conſenſit atque ſubſcripſit: Agrœcius Concilio Matiſconenſi II affuit, euocatus inter ceteros à Guntchramno vel Gunthramno Rege, Theodorici iunioris maiore patruo.

Poſt receptos à Theodorico Aruernos, Mundericus quidam familiæ regiæ ſe inſerens, & Regnum affectans opprimitur. res ita geſta eſt. Mundericus, vel Modericus, vnus ex Optimatibus Francorum Auſtraſiorum, elatus ſuperbiâ Principem ſe eſſe, ac propinquum Regum, nec minùs ſibi quàm Theodorico Regnum deberi affirmare cœpit. quod cùm multis agreſtibus perſuaſiſſet, adiiciens comitibus ſuis adiutoribúſque partium bene futurum, facilè cunctos perpulit, vt in verba ſua iurarent, ac regium ſibi honorem haberent. Theodoricus Rex, defectione Munderici cognitâ, dolo eum decipere ac interficere intendit: mittit, qui hominem inuitent vti ad ſe veniat, portionem Regni ſui, ſi qua ei debeatur, accepturus. quâ Mundericus fraude intellectâ nuntiis reſpondit, ſe ad Theodoricum minimè venturum: irent, renuntiaréntque Regi ſuo, Regem ſe, ſicut illum, eſſe: móxque comperto miſſum aduerſus ſe ab Theodorico exercitum aduentare, quoniam ad prœlium committendum vires deerant, Victoriaci caſtri muris cum ſuis ſe incluſit, & oppugnationem ſtrenuè ſuſtinuit. Cùm per dies VII nihil regiæ copiæ proficerent, certior factus de pertinacia obſeſſorum Theodoricus, vnum è ſuis, nomine Aregiſilum vel Charigiſilum miſit, qui Munderico fidem incolumitatis daret, egreſſúmque Victoriaco interimeret. Facit, quod iuſſus eſt, Aregiſilus: acceptâ fide caſtrum ingreditur: Mundericum monet, conſulat ſibi, habeat rationem liberorum ſuorum, dedátque ſe Regi, cui tametſi velit diu reſiſtere non poſſit, fame & inopiâ ſubactus (nî conſilium ſuum ſequatur) breui venturus in manus eius, atque periturus. Tum Mundericum timere ſe dicentem,

ne

ne egreſſus cum liberis & amicis omnibus ſuis iuſſu Regis interficeretur, confirmat Aregiſilus, & in priſtina apud Regem gratia priſtinóque honore futurum ait: nec dubitauit manibus altari impoſitis fidem dare, inuiolatum eum fore. Igitur Mundericus caſtro egreditur, manum Aregiſili tenens. in quem coniicientibus oculos militibus Aregiſilus ex compoſito ſignum cædis dedit his verbis. quid ita Mundericum, quaſi numquam antea viſum, defixi intuemini? ſtatímque in eum ab omnibus impetus factus eſt. At Mundericus vbi intellexit deceptum ſe periurio, deteſtatus Aregiſilum, auerſum lanceâ confodit, ſtrictóque gladio vnà cum ſuis magnam ſtragem regiorum edidit, & ne inultus moreretur, dum ſpiritus ſuperfuit, quoſcumque conſequi potuit, interficere non deſtitit. bona eius in fiſcum illata ſunt. Ceterùm qua in regione hæc geſta ſint, haud facilè dixerim, propterea quòd cùm Mundericus Victoriaci obſeſſus dicatur, plura in Gallia loca eo nomine appellari reperio. Siquidem Gregorius in libro IV Hiſtoriæ Victoriaci villæ mentionem facit, quam idem *villam Victoriacenſem* in libri VI capite XLI; Ionas in libro de vita Columbani *Victoriacum villam publicam, in ſuburbano Arauienſis vrbis ſitam* vocat. apud quam Sigibertus à Neuſtraſiis Rex conſalutatus, móxque ſummiſſis à Fredegunde Regina percuſſoribus interemtus eſt. Eiuſdem Victoriaci, *Vitrei* & *Vitri* ibi dicti, in teſtamento Euerardi Comitis, & Giſlæ eius coniugis fit mentio: quem eſſe ait Aubertus Miræus vicum inter Atrebatas & Duagium medium. at Victoriacum illud villa publica, non caſtrum; & in Chlotharij, non in Theodorici Regno poſitum erat. Aimoinus in Hiſtoriæ libro II caſtrum Victoriacum, quò Mundericus ſe contulit, in Aruernorum finibus poſuit, ceteris omnibus ignotum. certè apud neminem alium caſtrum eius nominis in Aruernis inueniſſe memini. Quare exiſtimo caſtrum Victoriacum, quò Mundericum ſeſe cum ſuis contuliſſe ait Gregorius, fuiſſe ad Matronam flumen in pago Pertenſi Regnóque Theodorici, id quod Frodoardus, Preſbyter Remenſis Eccleſiæ,

in Chronico modò Victuriacum caſtrum, modò Victoriacum caſtellum appellat, recentiores Auctores caſtrum Virriacum vocanr.

Circa id tempus Theodoricus & Childebertus Francorum Reges, compoſiro bello ciuili, quo alter alrerum petierant, fœdus inierunr, & pace iureiurando firmatâ, mulros Senatorum, hoc eſt Procerum Gallorum filios obſides inrer ſeſe dederunt: ſed poſtmodum nefariorum hominum impulſu ortæ ſunt iterum inter ambos fratres inimicitiæ, fœdúſque ruptum, & obſides eorum, apud quos cuſtodiebantur, ſerui ſunt facti. è quibus multi fugâ domum redière; quidam ab ſuis pretio redemti ſunr; nonnulli in ſeruitute remansêre.

Quo rempore Theodoricus Francorum Rex Mundericum nihil ad ſe pertinens Regnum affectantem interfecit; Childeberrus & Chlotharius Chlodomeris fratris ſui filios, nè parernum Regnum repeterenr, interemere. Chlodomeres, quibuſdam Chlodmirus dictus,
IↃXXIV. Iuſtino Aug. II & Opilione Coſſ. à Burgundionibus circumuentus & cæſus tres filios ex Gundeuca vxore ſuſceptos, nimirum Theodoualdum, Guntharium, & Chlodoaldum pupillos reliquerat. Hos auia Chrothildis Regina apud ſe educabat, diligebátque vnicè, futurum ſperans, vt à patruis in Regnum parernum ſubſtituerentur, quod illi tamquam fratris filiis integrum intactúmque ſeruarent, nondum inter ſe diuiſerant. ſed infelix Chrothildis, vri anrea Chlodomeri filio, expeditionem Burgundicam ſuadendo, cauſa morris fuerat; ſic cum nepotibus curâ & beneuolentiâ ſuâ, dum conſulere ſtudet, odium & exitium attulir. Quippe Childeberrus ductus inuidiâ, timénſque, ne regij pueri fauente Chrothilde in patris locum ſufficerentur, nuntium clàm Auguſtam Sueſſionum ad Chlotharium mittit, vt maturè Luteciam veniat, ſecum deliberaturus de fratris filiis, more priuarorum tonderi oporteat, an interimi: alterurro facto Regnum, quod eis Chrothildis mater ſua tradi velit, ipſos inter ſe nemine prohibente eſſe diuiſuros. Nec Chlotharius moram fecit, lætúſque Luteciam Pariſiorum ad Childebertum venit.

Interea dolo Childeberti ſparſus in populum rumor totâ vrbe diſcurrit, ambos Reges coïre, non ob aliud, quàm vt fratris filiis debitum Regnum reſtituant. Collocuti inter ſe Childebertus & Chlotharius Reges, vbi de agendæ rei via conuenit, per nuntium petunt à Chrothilde Regina matre ſua, quæ tum in vrbe Lutecia morabatur, vt ad ſe fratris filios paterno Regno donandos mittat. Gauiſa Regina, poſt captum cibum, pueris nutriciiſque comitatos eos miſit, adiectis verbis: *Non mihi videbor amiſiſſe filium, ſi vos in eius Regnum ſubſtitutos videro.* At Theodoualdus, Guntharius, & Chlodoaldus, Chlodomeris filij, ſimul in Palatium venêre, comprehenſi, ſeorſum à pueris & nutriciis ſuis cuſtodiuntur. confeſtimq; ab Childeberto & Chlothario miſſus Arcadius, Auiti Aug. pronepos, forfices & ſtrictum gladium Reginæ oſtendit: interrogat, quid de nepotibus ſuis fieri velit, forficibúſne tonderi, & priuatos viuere placeat, an gladio iugulari. Tam inexſpectatis verbis velut telo icta Regina reſpondit, malle ſe nepotes ſuos, ſi ad regale faſtigium non extollantur, mortuos videre, quàm tonſos. ſiue mente irâ & dolore perturbatâ neſciebat quid diceret: ſiue exiſtimabat filios in hoc ſcelus minimè duraturos. Quo celeriter per Arcadium relato reſponſo, Reges tamquam fauente matre peſſimum propoſitum exſequuntur. Chlotharius Theodoualdum maximum Chlodomeris filiorum brachio prehenſum arietat in terram, ac ſub ala cultro crudeliter traiicit. quo ſpectaculo exanimatus Guntharius ad pedes ſe Childeberti patrui ſupplex proſternit, & genua eius amplexus cum fletu, *Succurre mihi*, (inquit) *piiſſime pater, ne & ego peream ſicut frater meus.* Serâ motus miſericordiâ Childebertus lacrimas profudit, rogauítque Chlotharium fratrem, vt Guntharium ſibi donaret, quidquid voluiſſet pro vita pueri reddituro. Mouere potuiſſent vel iratiſſimum & alieniſſimum hominem preces: ſed Chlotharius, feræ ſimilis guſtato ſanguine in rabiem actæ, omnem humanitatem exuerat. itaque mortem fratri ipſi minatus eſt, nî puerum à ſe repelleret, & *tu* (inquit) *tam citò datam mihi fi-*

dem violas? iam pœnitet te facti, cuius dux & auctor fuiſti? His territus verbis Childebertus fraterno furori ceſſit, ac Guntharium à ſe reiecit, quem Chlotharius exceptum cultro in latere transfixit. Chlodoaldus, vel Chlodoualdus, minimus natu filiorum Chlodomeris, per *viros fortes* periculo liberatus mortem effugit, neque à patruis potuit comprehendi. Is ſibi ipſe capillos ſecuit, Clericúſque factus, magnis poſtea à Childeberto & Chlothario poſſeſſionibus ob ſanctitatem vitæ donatus eſt. è quibus Duſiacum, vel Tuſiacum in pago Moſomagenſi, quod Frodoardus Duodeciacum, quidam Duſicam villam, alij Dociacum appellant, Remenſi Eccleſiæ legauit: Ruilliacum in Biturigibus poſitum S. Dionyſio dedit: Nouientum, vicum agri Pariſiaci, Eccleſiæ Pariſiorum, qua in vrbe Preſbyter ordinatus fuerat, donauit, vir non genere quàm virtutibus clarior, atque apud Nouientum VII Idus Septembris deceſſit, & in Baſilica, quam ibidem exſtruxerat, eſt ſepultus. locus nomen eius tenet. & in epiſtola Eginardi ad Gozbertum Abbatem de Monaſterio S. Chlodouualdi fit mentio. Poſt Theodoualdi & Gunthariј cædem pueri ac nutricij eorum ad vnum omnes iugulantur. quo nefando facinore peracto, Chlotharius equum conſcendit, ac vnà cum ſuis Auguſtam Sueſſionum repetiit. Childebertus quoque, cùm oculos ciuitatis ferre non poſſet, abdidit ſe in ſuburbanum: nec multo pòſt ambo Regnum Chlodomeris, cauſam pretiúmque ſceleris ſui, inter ſe diuiſere, imitati Chlodoueum parentem ſuum, qui cædibus propinquorum Regni terminos promouerat. Theodoualdus autem & Guntharius elati ſunt magnâ Clericorum pſallentium frequentiâ, magnóque omnium bonorum luctu, Chrothilde Reginâ vſque ad Baſilicam S. Petri, in qua ſepulti ſunt, funera proſequente.

Hæc miſerabilis iugulatio Chlodomeris Regis filiorum Luteciæ facta eſt poſt Burgundiam perdomitam, vt Gregorius, Fredegarius, & Aimoinus tradunt. ſubacta eſt autem à Childeberto & Chlothario Burgun-
IↃXXXIV. dia Iuſtiniano Aug. IV & Paullino iuniore Coſſ. ſi Marium ſequimur, hoc eſt poſt decennium quàm Chlodo-

meres perierat : vel potiùs poſt Conſulatum Lampadij ꟷxxxii.
& Oreſtis anno II, poſt Chlodomeris mortem octauo.
itaut inſequenti anno, Iuſtiniano Aug. III Coſ. Theo- ꟷxxxiii
doualdus & Guntharius, IX poſt amiſſum patrem anno, à patruis ſuis interemti eſſe videantur. Ex quo apparet falſum eſſe, quod ait Gregorius, cùm iugulati ſunt, alterum, nimirum Theodoualdum, annos X; alterum, puta Guntharium, ſeptem tantùm habuiſſe. ne de Chlodoaldo loquar, qui cùm eſſet minimus filiorum Chlodomeris, vix tum ſexennis fuiſſet. Ceterùm notare conuenit, quod tradit Gregorius, Chlodoaldum *auxilio virorum fortium* eſſe liberatum, & qui ſint hi *viri fortes*, ſcire operæpretium eſt. Animaduerto igitur à Gregorio Viros Fortes vocari eos, qui tum propriè Barones dicerentur. Vnde Iſidorus in Originum libro IX ait acceptâ mercede ſeruientes, *mercenarios*, eoſdem & *Barones* dictos, *quòd ſint fortes in laboribus.* quem tamen falsò affirmare puto Barones mercenarios fuiſſe. & in veteribus Gloſſis *Baron, fortis in laboribus* appellatur. ex qua nominis interpretatione cognoſcitur Baronem idem ſignificare quod fortem. Eoſdem Gregorius in Hiſtoriæ libro VII *Viros Fortiſſimos*, & in libro IX *Viros Fortiores* vocat, cùm ſcribit omnes *Viros Fortiſſimos* regionis trans Duranium ſitæ Gundobaldo iunctos eſſe: atque *Viros Fortiores*, qui Sueſſionis & Meldis erant, ad Childebertum minorem Francorum Regem veniſſe, ab eóque petiiſſe, vt Theodobertum filium ſuum natu maiorem ipſis præficeret. & Fredegarius in Chronico, cùm ait Wilibadum Burgundiæ Patricium ex Patriciatu ſuo, hoc eſt, ex prouincia cui præerat, *Pontifices, ac Nobiles, & Fortes*, plurimam præterea multitudinem coëgiſſe, vti ſe ab inimicis defenderet, nomine *Fortium* non alios (nî fallor) quàm Barones deſignat. Porrò tametſi Gregorius ſcribit Childebertum & Chlotharium Regnum Chlodomeris inter ſe æquâ lance diuiſiſſe: tamen apud Fauſtum de Vita Mauri Abbatis inuenio, Cenomanos & Andecauos, qui non minùs quàm Turones ſub ditione Chlodomeris fuiſſe mihi videntur, Theodeberto paruiſſe: itaut ipſe, aut Theo-

doricus eius pater portionem Regni Chlodomeris à Childeberto & Chlothario accepiſſe credi poſſit.

Paullo poſt cædem Chlodomeris Regis filiorum, Theodoricus Rex Wiſigardem, vel Wiſegardam, Waconis Langobardorum Regis filiam, Theodeberto filio ſuo deſpondit. Hic eſt Waco, qui ab aliquibus Guaco, à Procopio modò Vacis, modò Vaaces appellatur, &
IↃXXX-VIII. qui Ioanne Conſule, ſolicitantibus legatis ſpe ingentis pecuniæ, belli aduerſus Romanos ſocietatem cum Vitige Oſtrogothorum Rege inire noluit, propterea quòd Imperatori Iuſtiniano amicus ſociúſque erat. Eumdem Paullus in rerum Langobardicarum libro I filium Zuchilonis fuiſſe ait, & Tatone Rege patruo ſuo victo & interemto, atque Hildeche filio eius fuſo fugatóque, Regnum Langobardorum occupauiſſe: vxores habuiſſe Ranicundam, vel Ranigundam, Toringorum Regis filiam, de qua ſuprà ſcripſimus; deinde Auſtrigoſam, filiam Gipedum Regis, ex qua Wiſegardam, & Walderadam tulerit: quarum maiorem Theodeberto Regi Francorum in matrimonium tradiderit; minor *Cuſupald*, ſeu potiùs Teudupald, hoc eſt Theodobaldo Francorum Regi collocata ſit.

Veſigothi, vt alibi diximus, Vogladenſi clade omnem Aquitaniam, & partem aliquam Septimaniæ amiſerant. ſed cùm multa ex his, quæ Chlodoueus armis adquiſierat, poſt eius mortem, Francis in Toringos, Burgundioneſque conuerſis, recuperauiſſent; Theodoricus Theodebertum, Chlotharius Guntharium maiorem filium, ad recipienda quæ defecerant, cum copiis miſere. Guntharius, vbi ad vrbem Septimaniæ proximam Rutenos peruenit, incertum quam ob cauſam, domum reuertitur. At Theodebertus, fratre ſuo patrueli conſtantior, Septimaniæ fines ingreditur, Deas caſtrum Beterenſium expugnat, ac diripit. Erat in eodem agro caſtrum Capraria, à quo *Monaſterium S. Mariæ Caparienſis* apud Septimanos in decreto Ludouici Pij de Monaſteriis dictum puto. Ad eos caſtellanos Theodebertus caduceatorem miſit, qui denuntiaret, nî deditionem facerent, ipſos caſtro incenſo vincula & ſerui-

tutem eſſe paſſuros. In eo erat caſtro matrona, nomine Deuteria, non genere & prudentiâ quàm formâ eminentior, quæ virum ſuum, metu Francorum Beteras ſeſe conferentem, ex induſtria ſequi noluerat, ibíque vnà cum filia remanſerat. Hæc cognitis mandatis miſit, qui Theodebertum inuitarent vti veniret, facerétque quod placeret, quoniam reſiſtere ei nemo poſſet. quibus verbis Deuteria Theodebertum nòn tàm in caſtrum, quàm in lectum ſuum inuitabat. Igitur Theodebertus receptus in caſtrum, cùm pacata ibi omnia, nihil vſquam hoſtile cerneret, ſummam adhibuit curam, ne quam Franci caſtellanis iniuriam inferrent. Caſtrum intranti Deuteria cultè exornata occurrit, quam Theodebertus, captus amore mulieris, contubernio ſibi adiunxit. Deuteriam autem arbitror Caprariæ dominam fuiſſe, nec aliter feminam, (quæ virorum partes erant) legatos de deditione ad Theodebertum fuiſſe miſſuram, aut caſtrum in poteſtatem eius tradere potuiſſe. niſi quis credere malit mulierem nobilem ac potentem auctoritate ſuâ Caprarienſibus perſuaſiſſe, vt portis patefactis Theodeberto ſe dederent, quem Gregorius hoc loco more ſuo, quòd Regis filius erat, *Regem* appellat. Fuit Deuteria, vt ex nomine intelligitur, natione Galla, vel (quemadmodum tum loquebantur) Romana. vnde Fredegarius in Epitome eam *genere Romanam*, hoc eſt Gallam; Aimoinus quoque in Hiſtoriæ libro II *Romani generis feminam* vocat. è quibus Fredegarius Scholaſticus, linguæ Græcæ ignarus, pro Deuteria corruptè Deoteriam, ac Teoteriam appellauit. Nimirum qui Græcis aut Latinis nominibus tum dicti reperiuntur in noſtris hiſtoriis, ſcire licet hos Gallos eſſe. dudum enim Gallica nomina exoleuerant. contrà Franci habendi ſunt, vel in parte Germaniæ Francis ſubiecta nati, quotquot circa ea tempora Germanicis nominibus appellantur. ſic & Afri à Vandalis; ſic Hiſpani Septimaníque ab Veſigothis; ſic Itali & Prouinciales ab Oſtrogothis; ſic Britanni ab Anglis diſtinguebantur. Sed poſtea Franci à Gallis non raró vt vxores, ſic nomina cognomináque Latina accepêre, &

Gallis nonnumquam, ſublato diſcrimine, ob maternum genus Francica data ſunt nomina. quod ſemel notaſſe ſufficiat. Porrò Theodeberto tum non in Septimania modò cum Veſigothis, ſed etiam ac multo magis cum Oſtrogothis in Prouincia res fuit. Quare Gregorius in libri III capitis XXI inſcriptione Theodebertum *in Prouinciam contendiſſe* dicit, & in capite XXIII ab Arelatenſibus eum obſides accepiſſe, quæ vrbs, caput Prouinciæ Arelatenſis, Athalarico Oſtrogothorum & Italorum Regi parebat. Verùm Caſſiodorus Senator, vt ſuprà retulimus, in libro Variarum XI, dum Athalaricum puerum, Regem ſuum, more Panegyriſtarum laudat, ait Francos, ingenti expeditione turbatos, cum Oſtrogothis, tametſi ab eis laceſſebantur, pugnare noluiſſe, Theodoricúmque Regem morbo amiſiſſe. Ex quo facile eſt cognoſcere Theodebertum, non Oſtrogothorum viribus, ſed allato nuntio de morbo Theodorici patris ſui territum (ſicuti ait Gregorius) ad eum feſtinauiſſe, Prouinciáque exceſſiſſe.

Veſigothos Vogladenſi clade partem aliquam Septimaniæ amiſiſſe ſuprà diximus. quod vt intelligatur, notare conuenit in Septimania, quam prouinciam Narbonenſem primam appellabant, vrbes, vel (vt loquebantur) ciuitates fuiſſe octo, nimirum Narbonem metropolim, Toloſam, Beteras, Agatham, Nemauſum, Magalonam, Luteuam, Vcetiam. quemadmodum in Notitiis prouinciarum & ciuitatum Galliæ ante occaſum Imperij Occidentalis editis inuenio. Ex quo apparet Carcaſſonem & Elenam, nonniſi regnantibus in Septimania Veſigothis, ciuitates, ſedéſque Epiſcoporum eſſe cœpiſſe. Certè in Synodo apud Narbonem iuſſu Reccaredi Regis habita earum ambarum ſedium primùm fit mentio, cui Synodo Sergius Carcaſſonenſis Epiſcopus, & Benenatus Elenenſis Epiſcopus interfuêre. Veſigothi igitur prœlio fuſi à Chlodoueo Alaricum Regem, & omnem Aquitaniam, cuius partem maximam annos XXCVIII tenuerant, reliqua non multo antè Eurici ductu occupauerant, amiſêre, præterea Septimaniæ vrbes Toloſam, caput Regni, Luteuam, vel Lu-

Lutubam, & Vcetiam. è quibus Luteua aliquamdiu Francorum Regibus paruit: vti docet Synodus permiſſu Theodeberti Regis apud Aruernos habita, cui Deuterius Epiſcopus Eccleſiæ Luteuenſis interfuit. ſed ↄↄxxxv. poſtea à Veſigothis, & (nî fallor) à Leouigildo Rege per Reccaredum filium recepta eſt, tum cùm Reccaredus III imperij Mauricij anno, repulſis Francis, tria ↄↄxxcv. caſtra occupauit, nimirum Caput arietis, Vgernum, atque aliud, quod nec Ioannes in Chronico, nec Gregorius in Hiſtoriæ libro VIII ſuo nomine appellant, ego Luteuam fuiſſe exiſtimo, in IV veteribus Notitiis prouinciarum & ciuitatum Galliæ *Luteuam caſtrum* dictam. Vnde inter Epiſcopos prouinciæ Galliæ, vel Septimaniæ, qui Toleti & Narbone iuſſu Reccaredi Regis conuenerunt, *Agrippinus de ciuitate Loteua Epiſcopus* numeratur. & Leontianus *Lutubenſis Epiſcopus* edicto Flauij Gundemari Regis ſubſcripſit. Anatolius quoque *Eccleſiæ Lutubenſis Epiſcopus* Concilio Toletano quarto, ſextóque interfuit; Giſibertus Diaconus, agens vicem *Anſemundi Epiſcopi Lotobenſis*, Concilio Toletano XIII. Toloſa verò & Vcetia poſt Vogladenſe prœlium ſub Chlodouei, poſterorúmque eius ditione ſemper & imperio fuerunt: quemadmodum Gregorius, Fredegarius, & Concilia Galliæ docent. Quare in ſtatuto Ludouici Pij de Monaſteriis Regni Francorum pagus Toloſanus à Septimania diſtinguitur. & apud Lucam Tudenſem, in deſcriptione Sedium Hiſpaniæ ac prouinciæ Galliæ à Wamba Rege Veſigothorum facta, Narboni metropoli Beteræ, Agatha, Magalona, Nemauſus, Luteua, Carcaſſo, & Elena ſubiiciuntur, quæ VIII vrbes Septimaniæ vſque ad Saracenorum aduentum in Hiſpanias Veſigothorum Regibus paruerunt: nec vlla Toloſæ & Vcetiæ ibidem fit mentio. Quamquam recentiores quidam Auctores Hiſpani huic deſcriptioni Toloſam falsò inſeruêre, cuius vrbis Epiſcopus Narbonenſi quidem Metropolitæ, ſed non Regibus Veſigothorum ac Hiſpanorum ſuberat, nec magis quàm Vceticus Epiſcopus vllis ob id vmquam cum Metropolitano ſuo Hiſpaniæ Conciliis interfuit. vt omittam

Iſidorum Pacenſem Epiſcopum, veterem ſcriptorem Hiſpanum, qui in Chronico tradit Toloſam Eudoni Franco Aquitanorum Duci paruiſſe, atque à Saracenis fruſtra obſeſſam eſſe. In libro de vita Betharij Carnutenorum Epiſcopi inuenio, Theodoricum minorem, Francorum Regem, coactis ex Burgundia, Alamannia, *&* *Gothia* copiis, Chlothario Chilperici filio bellum intuliſſe. tamquam Gothia vel Septimania ſub ditione eius eſſet, cuius partem minimam, Toloſam nimirum & Vcetiam obtinebat. Nec id magis miror, quàm quod ſemel atque iterum affirmat Rodericus Toletanus Archiepiſcopus in Rerum Hiſpaniæ libro III, *Rutenos*, *Albam*, (Albigam vult dicere) *ac Viuarium ciuitates, Gothorum tempore, ad Narbonenſem prouinciam pertinuiſſe* : & antequam Saraceni in Hiſpaniam tranſirent, haſce tres vrbes, cum Narbonenſi prouincia, vel Gallia Gothica in poteſtate Veſigothorum fuiſſe, quas Francorum Regibus paruiſſe fatebitur, quiſquis vel vnum Gregorium, vel Concilia Galliæ legerit. Ad rerum ordinem reuertor.

Dum Theodebertus in Septimania, atque Prouincia bellum gerit, Theodoricus eius pater, quem aliqui Theudericum appellant, Chlodoueum parentem imitatus, Sigiualdum propinquum ſuum, ex Duce Aruernorum, capite truncat, ſtatímque nuntium clàm ad Theodebertum mittit, vt Giualdum Sigiualdi filium, quem tum ſecum habebat, interimat. At Theodebertus, vt erat mitis, iuuenem, quem de ſacro fonte exceperat, interficere noluit, vocatóque patris litteras, quibus eum occidere iubebatur, legendas tradidit, ac ſuaſit, vt fugeret, nec antè domum rediret, quàm Theodoricum patrem ſuum deceſſiſſe, ac ſe regnare comperiſſet. Obligatus tanto beneficio Giualdus Theodeberto gratias egit, confeſtímque valedixit, & Arelatum vrbem Oſtrogothicæ ditionis, à qua Theodebertus obſides acceperat, petiit. vbi cùm parum tutò ſe latere intelligeret, ob vicinitatem Vcetiæ, aliarúmque vrbium Theodorico parentium, in Italiam fugit.

Interea fidiſſimorum amicorum diligentiâ Theodeberto nuntiatur Theodoricum patrem ipſius grauiter ægrotare, cuius niſi mortem velocitate antecederet, futurum eſſe, vti interclusus à patruis Regni paterni finibus prohiberetur. Quo cognito Theodebertus apud Aruernos Deuteriam cum filia ſua deponit, atque omnibus rebus poſtpoſitis, celeritate quantâ poterat, feſtinat ad patrem, in vrbe regia Mediomatricis, Mettíſve ægrotantem. nec multis pôſt diebus quàm aduenerat, Theodoricus decedit, Mettíſque ſepelitur, vt ait Herimannus Contractus in Chronico. Obiit Theodoricus III & XX regni ſui, LI circiter ætatis anno, hoc eſt Iuſtiniano Aug. IV & Paullino iuniore Coſſ. malè enim Fredegarius & Aimoinus (niſi ſi exemplarium vitium eſt) ei XXIV regni annos attribuunt. ꟾↃXXXIV

Fuit autem Theodoricus vir acer, agilis, aſtutus & callidus, ac bellicoſus, omnium demum patris ſui virtutum, vitiorúmque conſors, inſidioſus ſociis, infidus fratribus, cognatis pernicioſus. quippe & Chlodomerem fraude decepit, interclusóque à Burgundionibus auxilium ferre noluit: & Chlotharium in ſocietatem belli adſcitum per ſummum nefas intetimere voluit: atque ante paucos menſes quàm decederet, Sigiualdum Ducem, propinquum ſuum, non ob aliud (credo) ſuſpectum, quàm quia potens & genere propinquus erat, occîdit, vt ſublato viro, qui res nouas moliri poterat, firmius filio relinqueret Regnum. Quæ facta minùs mirabitur, qui animaduerterit finitimis Regibus rarò inter ſe bene conuenire, ac neſcio quo fato fieri, vt Reges pleтumque fratres ac propinquos, etiam priuatos, nedum dignitate æquales, ſuſpectos habeant & inuiſos. A paterna pietate minimè degenerauiſſe Theodoricum indicio ſunt Venderæ, Remigio Remorum Epiſcopo ab eo datæ: Gaugiacum in pago Remenſi, ac Germiniacum, vel Germaniacum Theodorico Abbati collata, cuius etiam exſequias celebrauit, ſummiſſo ſanctitati humillimi Monachi regali faſtigio. Gregorius in libello de vita Nicetij Treuirorum Epiſcopi tradit, Theodorico Regi Nicetium tum Abba-

tem magno honori ac venerationi fuiſſe, propterea quòd ipſum peccantem liberè admonere ac caſtigare conſueuerat: atque ob id Regis iuſſu ac decreto, & conſenſu populi, Treuiricæ eum Cathedræ impoſitum eſſe. Idem in libro de Vita ſanctorum Patrum fanum fuiſſe apud Agrippinenſes ſcribit variis donis & ornamentis refertum; in quo Franci idololatræ (nondum enim omnes facti erant Chriſtiani) ſacrificare, ac vſque ad vomitum potione & cibo repleri, & quam dolebat quiſque, corporis partem ſculptam è ligno ponere conſueuerant. Hoc fanum, cùm nemo intus eſſet, ſuccenſum eſſe à Gallo patruo ſuo, tum Diacono, Clericóque Palatino: qui vt ethnicos ſtrictis gladiis perſequentes euaderet, in aulam properè ſe abdiderit. Regem autem Theodoricum, re cognitâ, minaces & furore accenſos blandis ſermonibus mitigauiſſe, ac poſtea mortuo Quintiano Gallum, ex Diacono Preſbyterum factum, gratis Aruernorum Epiſcopum deſignauiſſe, ac ciuibus eum ſuis epulum publicâ impenſâ præbere iuſſiſſe, atque in vrbem Aruernos duobus Epiſcopis comitatum miſiſſe. Et hæc quidem ſunt pietatis bonitatíſque Theodorici argumenta certiſſima.

Quod verò ad rem militarem pertinet, bello eum optimum fuiſſe docent Albienſes, Ruteni, Cadurci, ac Aruerni, Chlodouei patris imperio perdomiti; & poſt parentis mortem Chochilaichus Danorum Archipirata interfectus; Badericus ac Herminafridus Toringorum Reges alter poſt alterum fuſi magnis prœliis ac cæſi; totáque Toringia ſubacta, & in formulam redacta prouinciæ; tam facilè & Aruerni recepti, & Mundericus oppreſſus; pars denique Saxoniæ numquam peregrina imperia expertæ facta tributaria. Quippe cùm Franci, antequam Galliam occupaſſent, poſiti eſſent inter Alamannos, & Saxonas, gentes nationum Germanarum validiſſimas, ac ne Francis quidem ipſis famâ & viribus inferiores; poſt domitam Galliam ne quid eſſet in Germania, quod timere deberent, magnâ felicitate & ſingulari quodam Dei beneficio accidit Chlodoueo atque Theodorico Francorum Regibus, vti Alamannos ſubi-

geret pater; filius Saxonibus fractis, ſi non omnibus, ſaltem finitimis tributum imponeret. Quod ex Gregorio Turonicæ Eccleſiæ Epiſcopo colligo, cuius in libro Hiſtoriæ IV inuenio, Chlotharium, cùm *Regnum Franciæ*, hoc eſt Regnum Auſtriæ, quod Theodebaldo mortuo acceperat, circumiret, à ſuis de altera defectione Saxonum cognouiſſe, tributa, quæ in annos ſingulos pendere ſolebant, conferre recuſantium, ſtatímque Saxoniam petiiſſe. cuius finibus ſimul ac appropinquauiſſet, Saxones ad eum legatos miſiſſe, qui pacem peterent, & quæ *fratribus ac nepotibus* eius dependere conſueuiſſent, dare paratos ſe eſſe dicerent. Vbi emendandus Gregorius, & non *fratribus*, ſed *fratri, ac nepotibus* Chlotharij tributa pependiſſe dicendi ſunt Saxones, nimirum Theodorico fratri Chlotharij, & eius filio, ac nepoti, Theodeberto, ac Theodebaldo, qui regionem Cattorum, Toringiam, alióſque pagos Saxoniæ finitimos obtinuere. vt tam facilè Theodoricus bellum Saxonibus inferre potuerit, quàm conſtat Chlodomeri, & Childeberto eius fratribus, qui in Galliis tantùm regnauêre, necnon Chlothario ipſi, ante Theodebaldi mortem, nullo modo cum ea gente Tranſrenana rem fuiſſe. Nepotes autem, ætate Gregorij, fratrum & ſororum filios, fratrúmque ac ſororum filiis genitos appellare mos erat.

HADRIANI VALESII

RERVM FRANCICARVM LIBER OCTAVVS.

THEODEBERTI amicorum, ſuadentium vt ad patrem ægrotantem feſtinaret, & à patruis metuendum eſſe monentium, ſalubre conſilium, nec vanus metus fuit. Quippe Childebertus & Chlotharius Francorum Reges, quemadmodum antea Chlodomeris fratris ſui filiis interemtis Regnum Aurelianenſe occupauerant, ſic Theodeberto Theodorici fratris filio Regnum eripere conati ſunt. Ex quo iudicari potuit, quid eo abſente facturi fuerint, qui præſentem oppugnare non dubitauerunt. Sed experti ſunt ambo faciliùs pupillos quàm iuuenem ætate florentem poſſe ſpoliari. cùm enim iunctis viribus Theodeberto bellum intuliſſent, obuium eum, non minoribus copiis inſtructum, habuêre, incertúmque prœlij exitum timentes, & à nouo Rege placati ac demulſi muneribus domum rediêre. Sic igitur Theodebertus à Primoribus Francorum ſibi ſubiectis, quos Gregorius *Leudes* appellat, defenſus, ac in paterno Regno ſtabilitus eſt. In quo iuuenis prudentiam mirari libet, qui pacem & amicitiam

patruorum auro redimere, quàm ſe & ſuos inter initia principatus pugnando in periculum coniicere maluit.

Confirmato Regno, Theodebertus, aliis Theudobertus; aliis Theutbertus dictus, Deuteriam ex vrbe Aruernis euocauit, perductámque ab his, quos miſerat, in matrimonium accepit, Childerico proauo ſuo magis reprehendendus. hic enim idolorum cultor, & cælebs Baſinam, Biſini Toringorum Regis coniugem, duxit vxorem. ille & Chriſtianus, & ſponſus, immemor fidei datæ Wiſigardi, alienam vxorem, viuo priore marito, ſibi coniunxit.

Interea Childebertus, poſteaquam vidit ſe Theodeberto nihil nocere potuiſſe, cum eo in gratiam redire conſtituit, inuitatóque per legatos vti ad ſe veniat, nuntiari iubet, ſibi, qui muliebris tantùm ſexus liberos genuerit, eſſe in animo filij ipſum loco habere. Venit igitur Theodebertus Luteciam Pariſiorum, excipitúrque honorificè à patruo, & armorum, veſtium, ceterorúmque ornamentorum regiorum, equorum quoque & catenarum ternis paribus donatur. At Giualdus Sigiualdi filius, audito Theodebertum Regni paterni potiri, ad eum ex Italia reuertit. cui Rex lætus multis oſculis excepto fauſtum reditum gratulatus eſt, tertiámque partem munerum, quæ à Childeberto patruo acceperat, dedit, ac paterna bona, quæ Theodoricus in fiſcum ſuum intulerat, reſtituit. *Catenas* autem videtur appellâſſe Gregorius torques, quòd eis collum tamquam catenis innectitur, ac euincitur. quibus præ ceteris gentes Germaniæ, Cheruſcos, Sueuos, & maiores Francorum Sicambros decorari conſueuiſſe in Epitomes rerum Romanarum libro IV auctor eſt Annæus Florus.

Eodem anno, quo Theodoricus Francorum Rex obierat, Iuſtiniano Aug. IV & Paullino iuniore Coſſ. Athalaricus Oſtrogothorum & Italorum Rex, Eutharici & Amalaſuenthæ filius, Theoderici & Audefledæ Chlodouei ſororis nepos deceſſit, duodeuiceſimum ætatis; octauum regni annum nondum tranſgreſſus. Quo ƆXXXIV

mortuo Amalaſuentha, Theoderici filia, ne ſexus & orbitas ſua Oſtrogothis contemtui eſſet timens, acciuit ex Tuſcia Theodahadum, fratrem amitinum ſuum, atque iuſſum fidem ſibi dare ſeruandæ dignitatis ac primi loci, Rauennæ in Regni eum conſortionem recepit. de qua electione Iuſtinianus Aug. & Senatus vrbis Romæ Amalaſuenthæ Reginæ, ac Theodahadi Regis litteris certiores ſunt facti. Hic Theodahadus, quem Græci Theudatum appellant, erat Amalafridæ, ſororis Theoderici Oſtrogothorum Regis, filius: homo à ſecta quidem Academica, & ab Eccleſiaſticis Latiníſque litteris non alienus, ſed imbellis, timidus, & admodum auarus, itaut in Tuſcia, in qua priuatus conſenuerat, magnóſque fundos habebat; poſſeſſiones confinibus ſuis per vim ablatas ſemel atque iterum à Theoderico auunculo, necnon poſtea ab Amalaſuentha paullo ante Athalarici mortem reſtituere coactus ſit. Cuius (ſicuti videri volebat) iniuriæ magis quàm tanti accepti beneficij, ac datæ fidei memor, breui Amalaſuentham auctorem ſuam Regno pulſam in inſulam lacus Volſinienſis relegauit, ac poſt paucos dies per ſatellites ſuos in balneo ſtrangulauit, ſupradictis Iuſtiniano Aug. IV & Paullino
IϽXXXIV. iuniore Coſſ. feminam omnibus virtutibus adornatam, prudentem, ſeueram, paucis lites componentem, in conſultando acutam, in loquendo grauem, iuris & æqui ſeruantem, adeò vt Symmachi & Boëthij liberis bona reſtituerit, Liberium Patricium, Præfectum Galliarum, bene de Republica meritum ſuâ liberalitate ditauerit, & ad violandos Romanos nihil Oſtrogothis vmquam indulſerit. Eamdem, præter notitiam litterarum, Græco ac Latino ſermone doctam, & linguâ Gothicâ ita vſam eſſe tradit Senator in libri Variarum XI epiſtolâ I, vt legatis externarum gentium, & hominibus ſuæ ditionis ſe interpellantibus, ſine interprete auditis reſponderet.

Quo magis miror Gregorium Turonicum Epiſcopum in libro Hiſtoriæ III de Amalaſuentha, omiſſo eius nomine, ſcribere: Theodericum Regem Italiæ morientem paruulam filiam, quam ex Chlodouei Regis ſorore

re ſuſcepetat, ſuperſtitem reliquiſſe, quæ cùm creuiſſet, & ad maturam ætatem perueniſſet, contra matris voluntatem, à qua adoleſcenti cuidam nobili Regis filio collocanda erat, Trauuilani ſeruo ſuo nupſerit, & vnà cum eo munitæ ſe vrbis muris incluſerit. Tum matrem, poſteaquam filiam fruſtra monuerat, vt in matrimonio ſortiendo iudicium ſuum conſiliúmque ſequeretur, néve diutiùs nobilitatem generis ſordido contubernio fœdaret, accenſam contumeliâ exercitum aduerſus eam miſiſſe, captâque vrbe Trauuilanem capite truncatum, puellam domum reductam eſſe, vbi matrem veneno ſuſtulerit. Ambas autem ſectam Arianam ſecutas ait Gregorius, adiicítque Italos indignantes mulierem Regno expuliſſe, & Theodahadum, quem *Theodatum Regem Tuſciæ* appellat, accerſitum Regem ſalutauiſſe. cuius iuſſu Theoderici filia, parricida matris, præferuido balneo cum ancilla incluſa, & vapore enecta perierit. Quâ cognitâ re Childebertum & Chlothacium Francorum Reges, conſobrinos mulieris, ac Theodebertum, miſſis Rauennam legatis, Theodahado amitinæ mortem obieciſſe, ac nî homicidium ſatisfactione lueret, Regnum ſe ei, ac vitam eodem mortis genere erepturos denuntiauiſſe, confeſtímque à Theodahado perterrito L aureorum millibus fuiſſe placatos, quam pecuniam Childebertus, vt erat præ inuidia ad decipiendum Chlotharium fratrem ſemper paratiſſimus, cum Theodeberto Theodorici fratris filio diuiſerit. Chlotharium verò, theſauris Chlodomeris iniectâ manu, multo plura his, quibus à fratre fratríſque filio fraudatus fuerat, rapuiſſe.

Et ita quidem Gregorius de vnica Theoderici filia Amalaſuentha ſcribit. quæ falſa eſſe ex eo intelligimus, quòd Amalaſuentha Florentio & Anthemio Coſſ. anno XII ante parentis ſui obitum Eutharico nupſit, & viro primùm, deinde patre orbata, Athalarici filij ſui annum circa decimum agentis tutelam geſſit, Regnúmque Italiæ adminiſtrauit, atque vidua poſtea, quoad vixit, fuit. vti omnes eorum temporum Auctores tradunt. Præterea non ab Italis, ſed ab Oſtro- ɪɔxv.

gothis, quorum ſub ditione tum Itali erant, Regem appellatum Theodahadum dicere debuit Gregorius. Quem Theodahadum, antequam in Italia regnaret, idem Regem Tuſciæ vocat, vt appareat eum priuatum adhuc vulgò *Regem Tuſciæ* dictitatum eſſe, propterea quòd magnas ea in prouincia poſſeſſiones habebat, maximámque ætatis partem, Theoderico auunculo & Athalarico regnantibus, ibidem exegerat. Vnde caſtrum inſulæ lacus Volſinienſis impoſitum, & Vrbem Veterem loca Tuſciæ munitiſſima elegit, quò Rex opes omnes ſuas ac pecuniam inferret, caſtróque ſupradicto Amalaſuentham clauſit. Auctórque eſt Procopius, in belli Gothici libro I, Theodahadum plurimorum in Tuſcia locorum ac latifundiorum dominum, cùm ab Amalaſuentha Athalarici tutelam gerente finitimos poſſeſſionibus per vim expellere vetaretur, & ſua cuique reſtituere coactus eſſet, legatis, quos tum fortè Iuſtinianus ad Amalaſuentham miſerat, clàm pollicitum eſſe, Tuſciam acceptâ magnâ pecuniâ & Patriciâ dignitate ſe in poteſtatem Imperatoris traditurum: quod cum facturum fuiſſe, & Conſtantinopoli reliquum vitæ acturum, niſi paullo pòſt Athalarico mortuo ab Amalaſuentha Regina blanditiis mitigatus, & in Regni conſortium receptus eſſet.

Ceterùm Audefleda Regina ſoror Chlodouei, vxor Theoderici Regis Oſtrogothorum, matérque Amalaſuenthæ, ſiue viro ſuperſtes fuit, ſiue (quod mihi veriſimiliùs videtur) ante eum deceſſit, tam Ariana eſſe potuit, quàm Lanthildis ſoror, quæ antequam Chlodoueus Chriſtianus fieret, errorem Arianorum ſecuta eſt. præſertim cùm à fratre ſuo adhuc idola colente Ariano Arianæque gentis Regi in matrimonium data ſit. vt apud Caſſiodorum Senatorem Theodericus ipſe ſignificat in litteris, quibus Chlodoueum Francorum Regem pro Alamannis victis profugíſque deprecatur, affinem eum appellans, & *glorioſæ* eius *affinitati gratulari* ſe dicens, quòd Alamannos victrici dextrâ ſubegerit. Ex quo intelligitur Audefledam ante victoriam Alamannici belli, ſeu ante baptizatum Chlodoueum fra-

trem ſuum Theoderico Oſtrogothorum & Italorum Regi nupſiſſe. Quod & Iordanes docet, cùm ſcribit Theodericum, poſt tertium annum quàm Italiam ingreſſus erat, (Probino autem & Euſebio Coſſ. anno VII ante victos à Chlodoueo Alamannos Italiam ingreſſus eſt) miſſis legatis ad Chlodoueum Francorum Regem Audefledam in matrimonium petiiſſe. quam Chlodouei filiam pro ſorore falsò appellat, & à patre ad Theodericum libenter miſſam ait, propterea quòd exiſtimabat eâ affinitate contractâ inter Ildebertum, Cheldebertum, & Tiudepertum filios ſuos, gentémque Gothorum fidam pacem & ſocietatem futuram. cùm Chlodoueus vnum tum ex concubina filium Theodoricum haberet, ac vixdum Chrothildim duxiſſet vxorem. Quod autem ait Gregorius, Theoderici Regis Italiæ filiam *ſeruum ſuum nomine Trauuilanem accepiſſe*, ita intelligi debet, vt Amalaſuentha dicatur non mancipium aliquod ære emtum, ſed priuatum hominem, vnum è ſubiectis ſibi Oſtrogothis in torum recepiſſe; quem Fredegarius Scholaſticus in Epitome *Traquillanem*, & *Traquilam*, ac in quibuſdam codicibus *Tranquillianum* pro Traguillane appellat. Nec dubito, quin Trauuila, vel Traguilla is ſit, quem Boëthius in libro primo de Conſolatione *Triguillam* vocat *Præpoſitum regiæ domus*, Theoderico Amalaſuenthæ patre regnante. tum enim plerique vt non Melam, ſed Melanem; non Attilam, ſed Attilanem; non Ebbam, ſed Ebbanem; ſic Trauuilanem potiùs quàm Trauuilam, dicebant. Cùm verò ſuprà indicauerim Childebertum & Chlotharium, interemtis Chlodomeris filiis, Regnum eius inter ſe diuiſiſſe Iuſtiniano Aug. III Coſ. ante Theodorici fratris ſui mortem, hoc eſt, ante Iuſtiniani Aug. IV. & Paullini Conſulatum: miror à Gregorio dici, regnante in Italia Theodahado, & Regibus Francorum, ne Amalaſuenthæ amitinæ mortem vlciſcerentur, pecuniam mittente, nimirum ſub finem ſupradicti anni, aut circa ſequentis initium Chlotharium Chlodomeris theſauris manum inieciſſe. quos theſauros poſt Chlodomeris Regis obitum tamdiu intactos, ac ne cum Regno qui-

[Margin: CCCCXX-CIX. (beside "anno VII"); IƆXXXIII (beside "fratris"); IƆXXXIV. (beside "tris ſui mortem"); IƆXXXIV (beside "mittente"); IƆXXXV. (beside "ſequentis")]

dem eius diuiſos fuiſſe à Childeberto & Chlothario nequaquam veriſimile eſt. Quod ad pecuniam pertinet à Theodahado Oſtrogothorum Rege Francorum Regibus datam, auctor eſt Procopius in libro I belli Gothici. Theodahadum, vbi Beliſarium in Siciliam armatum veniſſe cognouit, legatos ad Francorum Reges miſiſſe, & promiſsâ parte Galliæ ſibi ſubiectâ, nimirum Prouinciâ, ac oblatis XX *auri centenariis*, hoc eſt auri librarum millibus duobus, ad fœdus ſocietatémque belli eos inuitauiſſe. quod priuſquam fieret, Theodahadum periiſſe, atque morte Regis conditiones pacis eſſe ruptas. Ex quo apparet Theodahadum Francorum Regibus pecuniam promiſiſſe tantùm, non & dediſſe, nec tamquam multam, quâ cædem Amalaſuenthæ eorum conſobrinæ lueret, promiſiſſe, ſed velut ad ineundum fœdus quibuſlibet verbis efficacius incitamentum.

Mors Amalaſuenthæ Reginæ grauiſſimum bellum excitauit. quippe Iuſtinianus Aug. cui ſe illa non ſemel commendauerat, & cuius in poteſtatem Italiam viuo Athalarico filio tradere voluerat, facinus vindicare conſtituit, ſperans tam facilè Italiam quàm Africam ſe Imperio Romano reſtituturum, & eodem duce belli Gothici ob Amalaſuentham ſuſcepti eumdem, quem Vandalici pro Hilderici Regis cæde illati, euentum futurum. Igitur Flauium Beliſarium, Ducem prudentiæ ac felicitatis expertæ, tum Conſulem, cum claſſe in Siciliam; & legatos in Galliam ad Reges Francorum cum litteris miſit. quarum caput erat, Oſtrogothos Italiam, primam ſedem ac nobiliſſimum membrum Imperij Romani, vi & armis captam non modò reſtituere ſibi nolle, ſed etiam intolerabilia & iniqua admiſiſſe. quibus iniuriis ſe ad arma compulſum eſſe. decere ipſos, quibus eadem Fides hæreſi Arianæ contraria, & par odium in Oſtrogothos ſit, aduerſus communem hoſtem bellum coniungere. Vnà cum litteris pecunia Francorum Regibus à Iuſtiniano Aug. redditur, maiórque ſumma promittitur, poſtquam Romanis auxilium ferre cœpiſſent. Illi lectis litteris, acce-

ptáque pecuniâ cum Imperatore ſocietatem iungunt, & impigrè Oſtrogothis bellum illaturos ſe pollicentur. Intereà Fl. Beliſarius Conſul, haud pluribus quàm VII armatorum millibus ac quingentis aduerſum ducenta circiter hoſtium millia inſtructus, Siciliam petit, Catinam capit, Oſtrogothis cum Duce ſuo Sinderito fuſis, & in deditionem acceptis, Syracuſas, & Panormum, omnémque inſulam occupat, reuerſúſque Syracuſas nouiſſimo die Conſulatus ſui, ibidem magiſtratu abiit, auro in milites ſuos, prouincialéſque plaudentes ſparſo. Eodem anno Dalmatiam & Liburniam Conſtantianus pulſis Oſtrogothis in ditionem Imperatoris redegit. vt in libro I belli Gothici tradit Procopius, Beliſarij Scipionis ſui Polybius, quem vſque ad Teiæ Regis cædem de eo bello ſcribentem ſecuturi ſumus.

Theodahadus Oſtrogothorum Rex, poſtquam miſſo ad Iuſtinianum Agapeto vrbis Romæ Epiſcopo fruſtra bellum deprecatus erat, amiſsâ Siciliâ & Dalmatiâ è veterno expergeſieri, & de Regno defendendo cogitare cœpit. Generum habebat Ebremudem, cui Theodenandam filiam ſuam in matrimonium dederat. Hunc poſt Conſulatum Beliſarij ad tuendum Fretum, Rhegiúmque opidum cum exercitu mittit. Quò ſimul ac Ebremud venit, relicto in Bruttiis exercitu, vltrò ad Beliſarium in Siciliam cum fidiſſimis famulis tranſit, miſſúſque Conſtantinopolim, mox Patriciâ dignitate ab Imperatore honoratur, vt Duces Oſtrogothorum, ac Optimates ſpe huiuſmodi præmiorum ad deditionem inuitarentur. Igitur Beliſarius ex Conſule ac Patricius receptâ Siciliâ, & præſidiis Syracuſis ac Panormi collocatis, copias in Italiam traducit: Bruttios & Lucaniam victor peragrat: dedentibus ſe ſponte, quaquà iret, prouincialibus, quibus opida ſine muris præſidiiſque erant. inde in Campaniam peruenit, Neapolim terrâ maríque obſeſſam, noctu intromiſſis per aquæductum militibus, inuadit & diripit, ac magnam cædem opidanorum facit. Tum Theodahadus exercitum in Campaniam aduerſus Beliſarium miſit, eíque Vitigem Armigerum antea ſuum præpoſuit, virum bello magis

quàm genere illuſtrem. Erant Oſtrogothi admodum infenſi Theodahado, quem cædes Amalaſuenthæ, & auaritia inuiſum, tranſitio Ebremudis generi ſui, ac deſidia ſuſpectum faciebat. quamobrem vbi in Campos Barbaricos (hoc loco nomen eſt) venêre, Vitigem ducem ſuum ſcuto impoſitum Regem appellauêre. Is confeſtim Theodahadum, qui Româ Rauennam profugiebat, iugulari, ac Theodegiſclum eius filium tradi in cuſtodiam iubet, atque Romæ præſidio IV millium Oſtrogothorum poſito; Siluerio Epiſcopo, & Senatu populóque Romano ad iuſiurandum adactis, Rauennam proficiſcitur, magnas Oſtrogothorum copias, ac plurimos obſidum loco ſecum Senatores ducens. Ibi priuatâ coniuge repudiatâ, Mataſuentham, Amalaſuenthæ filiam, Theoderici neptem, ſororem Athalarici, virginem tempeſtiuam, firmandi Regni causâ, inuitam matrimonio ſibi adiunxit: potitúſque opibus Theodahadi, quæ in inſula lacus Volſinienſis, & in Vrbeuetere cumulatæ ſeruabantur, omnes Oſtrogothos, exceptis qui in Prouincia Francis oppoſiti erant, Rauennam conuocauit: arma & equos cuique diſtribuit. Cúmque Vitigis Oſtrogothorum multos & fortiſſimos, qui Marciâ Duce Prouinciam Galliæ tuebantur, niſi pace cum Francis factâ tutò euocare non poſſet, eoſdémque nequaquam Francis pares futuros intelligeret, ſi ipſe in Beliſarium omnes copias conuertiſſet, Galliam & Italiam vaſtaturis; primores gentis conuocatos docuit, cetera quidem bello neceſſaria ſummâ induſtriâ parata eſſe, ſed nihil ſibi aduerſus Francos prouiſum, quibus Oſtrogothos, dum ab alio hoſte otium erat, magno cum rerum virorúmque fortium damno vtcumque hactenus obſtitiſſe: nunc bellum Romanum, & *non minus Romano Francicum*, vno eodémque tempore ſuſtinere non poſſe. pacem igitur cum Francis fieri oportere, ne cum Beliſario Duce Romanorum iuncto fœdere arma conſocient, & quemadmodum fieri ſolet, in communis hoſtis exitium gentes ambæ conſentiant. quod ſi contigerit, Oſtrogothos, ſiue copias diuiſerint, ſiue iunxerint, ab vtriſque victum iri. ſatius itaque eſſe neceſſitati pare-

re, & Francis Prouinciam, pecuniámque, quantamcumque eis vnà cum Prouincia Theodahadus promiſerat; dare, vt amici ex hoſtibus facti non ſolùm vetera in Oſtrogothos odia deponant, ſed etiam belli cum ipſis ſocietatem iungant. Prouinciam quidem, victis & expulſis Italiâ Romanis, facilè poſtea à victoribus recipi poſſe. Conſilium Vitigis Regis Seniores Oſtrogothorum vnâ voce probauêre. Mittuntur ergo confeſtim ad Francos à Vitige legati, qui Prouincia & XX auri centenariis datis eorum ſocietatem redimant. Regnabant tum in Francia Childebertus, Chlotharius, & Theodebertus, Procopio Ildibertus, Theudibertus, & Cloadarius dicti, qui Prouinciam pecuniámque acceptam inter ſe pro cuiuſque Regni portione diuisêre, atque Oſtrogothis ſe & amicos maximè futuros, & auxilia non quidem Francorum, ſed aliarum ſubiectarum ſibi nationum clàm miſſuros promisêre, profeſſi fieri non poſſe, vt palàm & apertè cum eis ſocietatem iungant contra Romanos, quam paullo antè cum Imperatore inierint. Sic legati re, ob quam miſſi erant, confectâ, Rauennam redeunt, & Marcia, poſtquam de opidis Prouinciæ præſidia deduxerat, copias omnes, quibus præerat, iuſſu Regis eôdem reducit. Addit Procopius in belli Gothici libro III conceſſionem hanc Prouinciæ Galliæ non modò ab Romanis minimè interpellatam, verùm contrà poſtulantibus Francis (hoc eſt Francorum Regibus) ab Imperatore Iuſtiniano ideò litteris confirmatam eſſe, vt tanto beneficio obligati Romanos cum Oſtrogothis bellantes non oppugnarent. Quippe Francos Prouinciam ſe tutò poſſeſſuros nequaquam exiſtimauiſſe, niſi Imperator donationem ſuis litteris comprobauiſſet. Ex eo tempore Francorum Reges Maſſiliam Græcorum, & omnia maritima loca, maríſque Gallici imperium obtinuiſſe, & in vrbe Arelato Circenſibus præſidere, prætereà nummos aureos ex auro Gallico percutere, ſuóque eos, non autem Imperatoris (vt fieri ſolet) vultu ſignare. quod ne Perſarum quidem Regi, nedum vllis aliis quarumlibet gentium Barbararum Regibus liceat: cùm etiam ipſi inter ſeſe Bar-

bari auream monetam niſi Imperatoris imagine ſignatam in commerciis non probent. Quæ in gratiam Iuſtiniani à Procopio ficta eſſe mihi videntur. vt enim concedam Francorum Reges timere potuiſſe, ne Iuſtinianus Aug. poſt occupatum Oſtrogothicum Regnum, Prouinciam Galliæ, quæ pars eius fuiſſet, bello repeteret: (vti poſtea Saraceni Africani & Mauri, ſubactis in Hiſpania Veſigothis, Septimaniam ob eamdem cauſam ſibi vindicare conati ſunt) tamen exiſtimo eos domeſticis viribus magis quàm alienis diplomatis confidiſſe. Nummos quidem Gothicos veteres electrinos vidiſſe ſe ait V. C. Iacobus Sirmundus adeò pallidos, vt auri minus eis ineſſe putetur, quàm argenti, Regum tamen Veſigothorum effigie ſignatos, atque habere ſe Theodeberti Francorum Regis nummum aureum exiguum, ſed ſincerum & incorruptum, nota atque nomine *Domini Theodeberti C.* inſignem. & nummum aureum profert Cæſar Baronius *Dn. Theodahati* Regis vultu ſignatum. Ex quo intelligitur non Francos ſolos, verùm etiam Veſigothos, & Oſtrogothos, atque adeo pleroſque alios Barbaros aurum Regum ſuorum vultu ſignauiſſe. neque enim dubito, quin vt Veſigothi in Hiſpania, Oſtrogothi in Italia, ſic Vandali in Africa, Burgundiones in Gallia, Gipedes in Dacia tam aureos quàm argenteos domeſticorum Regum nota percuſſerint. Et quoniam Gothicorum, ſeu Veſigothicorum nummorum ſuprà facta eſt mentio, in tranſcurſu notare conuenit (id quod Auitus Viennenſis Epiſcopus in epiſtola ad Apollinarem Epiſcopum, & Gundobadus Rex in codice Legum Burgundionum ſcribunt) Alaricum poſteriorem, Veſigothorum Regum primum aureos adulterauiſſe, atque æs auro miſcuiſſe. quamobrem Gundobadus omne aurum iuſti ponderis accipi iubet *præter* IV *tantùm monetas*, nimirum ſolidos Placidi *Valentiniani* A; & *Geneuenſes*, Chilperici videlicet patrui ſui, & Godegiſili fratris Geneuenſium Regum iuſſu percuſſos; ac *Gothicos, qui à tempore Alarici Regis adærati ſunt*; atque *Ardaricanos*, hoc eſt Ardarici Regis Gipedum nummos. . . .

Sic

Sic igitur Prouincia Indictione XIV poſt Conſula- IƆXXXVI
tum Beliſarij, vti antea Theoderici Regis auſpiciis à Veſigothis ad Oſtrogothos, ita ab Oſtrogothis ad Francos tranſlata eſt: & Francorum Reges, qui alias omnes Galliarum prouincias armis occupauerant, bellóque domuerant, eam vnam conditionibus iuris ſui fecêre, atque ab Rege Vitige dono datam accepêre: ac totam Galliam præter Septimaniam, quæ Veſigothorum erat, atque Britanniam Armoricam vel citeriorem obtinuêre. Prouinciam voco, ſicuti Senator, & Auitus Viennenſis Epiſcopus, regionem eam, quam Procopius in belli Gothici libro primo, & tertio, modò *partem Galliæ ad Gothos*, hoc eſt ad Oſtrogothos, *pertinentem*; modò *Gallias Germanis*, id eſt Francis, *finitimas*; nonnumquam *Gallias Gothis ſubiectas*; ſæpiùs *Gallias* ſimpliciter, quemadmodum & Senator; item *Gallias citra Rhodanum* appellat, *Galliis vltra Rhodanum*, nimirum Septimaniæ proximas. Continebat autem Prouincia ſupradicta prouinciam Narbonenſem II, dimidium prouinciæ Viennenſis, & totum ferè Alpium Maritimarum tractum. Sed iam paullo antè partem eius interiorem, & à mari remotam, quæ Burgundici Regni fuerat, fuſo fugatóque Godomaro Childebertus & Chlotharius Francorum Reges cum omni Burgundia occupauerant: reliquam partem Prouinciæ, quæ Oſtrogothis parebat, ità vt dixi, à Vitige datam accepêre: videlicet opida cùm ripenſia, tum maritima, Auenionem, Taraſconem, Arelatum, Foſſas Marianas, Maſſiliam Græcorum, Cithariſtam, Taurentum, Telonem Martium, Olbiam, Forum Iulij, Leronem & Lerinum inſulas, Antipolim, Cemenelium, Nicæam, & vrbes mediterraneas, Aquas Sextias, Reios Apollinares, Diniam, Sanitium, Vintium, & Glannateuam. Cemenelium quidem & Nicæam, duas Sedes vni dudum Antiſtiti attributas, vrbes fuiſſe eius partis Prouinciæ, quæ intra XXIX annos à Veſigothis ad Oſtrogothos, ab illis ad Francos tranſlata eſt, indicat Magnus *Epiſcopus Eccleſiæ Cemelenſis & Nicenſis*, alibi dictus *Epiſcopus Eccleſiæ Cemelenſis*, id eſt Cemenelenſis, qui Concilio Aurelianẽſi V, & Synodo Arelatenſi

quintæ iuſſu Domini Childeberti Regis habitæ interfuit: & Catullinus *Epiſcopus à Nicæa*, qui Domino Gũtchramno regnante ſtatutis Cõcilij Matiſconenſis II ſubſcripſit, atque Gregorius in libri VI capite VI. Ex his Prouinciæ vrbibus à Vitige genti Francorum datis duas tantùm, nimirum Maſſiliam Ionum coloniam, & Arelatum, ſuprà commemorat Procopius: cùm ait ex eo tempore Francorum Reges Maſſiliam Græcorum, & omnia maritima loca, (id eſt oram omnem Galliæ ab oſtiis Rhodani ad Alpes Maritimas vſque promiſſam) maríſque Gallici imperium obtinere, & in vrbe Arelato Circenſibus præſidere, atque nummum aureum ex metallo Gallico ferire. propterea quòd Arelatum atque Maſſilia clariſſimæ & opulentiſſimæ Prouinciæ vrbes erant, adeò vt pars Prouinciæ, *Arelatenſis Prouincia*; pars, *Prouincia Maſſilienſis* appellaretur, quemadmodum apud Gregorium Turonicum Epiſcopum, & in libro de vita Conſortiæ vocatur. è quibus Arelatum in primis, in diuiſione Prouinciæ inter Francorum Reges, Childeberto ſorte obueniſſe docent litteræ Vigilij Papæ ad Auxanium Arelatenſem Epiſcopum, & ad Aurelianum eius ſucceſſorem, & epiſtola Pelagij vrbis Romæ Epiſcopi ad Dominum glorioſiſſimum ac præcellentiſſimum Childebertum Regem, in qua ſcribit ſe commendatione eius & ſuffragatione motum, Sapaudo Arelatenſi Epiſcopo vſum pallij conceſſiſſe. vt omittam Cyprianum in libro de vita Cæſarij Arelatenſium Epiſcopi & præceptoris ſui affirmantem Arelatum, cùm ipſe de Cæſario ſcribebat, clariſſimo Regi Childeberto paruiſſe: & quod ait Gregorius Magnus in epiſtola ad Vigilium Arelatenſem Epiſcopum, Childebertum Francorum Regem, Catholicæ Religionis amore incenſum, Arelati Monaſterium virorum exſtruxiſſe, donationémque rerum huic loco collatarum Vigilij Papæ decreto confirmandam, ac priuilegiis augendam curauiſſe. Eadem vrbs, ſtante Occidentis Imperio, vt commercio, ita officina monetæ, & Circo, crebríſque ludorum Circenſium ſpectaculis clara fuerat & illuſtris. Vnde in Notitia prouinciarum Imperij Romani *Procuratorum*

moneta Lugdunenſis, moneta Arelatenſis, & *moneta Treuirorum* fit mentio. & Epiſcopi Prouinciæ, in libello Leoni Papæ oblato de renouando Eccleſiæ Arelatenſis priuilegio, aiunt, *quicumque intra Gallias* iam inde à Conſtantino Maximo & Valentiniano *oſtentare voluit inſignia dignitatis, in hac vrbe, matre omnium Galliarum, Conſulatum accepiſſe, & dediſſe,* hoc eſt Conſulatum Circenſibus celebrauiſſe. & apud Ammianum Marcellinum dicitur Conſtantius Aug. Conſtantini Principis filius ob triceſimum imperij ſui annum Arelati theatrales ludos, & Circenſes ambitioſo apparatu edidiſſe, ibidémque proximis Kalendis Ianuariis ſeptimum Conſulatum iniiſſe, & ex more ludos Circenſes feciſſe. Eadem in vrbe, Seuerino Conſule, præſente Maioriano CCCCLXI
Aug. Circenſium ſpectaculum editum auctor eſt Apollinaris Sidonius in epiſtola ad Montium. Quæ fuit forſitan cauſa, quare Procopius, ratus Arelati ſuâ ætate eadem omnia facta eſſe, quæ ſtante Occidentali Imperio fieri conſueuerant, haud dubitarit affirmare Francorum Reges, poſt acceptam à Vitige Oſtrogothorum Rege Prouinciam, Arelati Circenſes dediſſe, & aureum nummum tum primùm percutere, ac ſuâ imagine ſignare cœpiſſe. Vbi vult intelligi Procopius facultatem auri ita ſignandi Francorum Regibus datam eſſe ab Imperatore Iuſtiniano eiſdem diplomatis, quibus donatio Prouinciæ comprobata eſt. De Circis verò & Circenſibus in Occidente poſt occaſum Imperij Romani mentionem faciunt Auctor Appendicis Chronico Victoris Tununenſis Epiſcopi adiunctæ, & Gregorius Turonicæ Eccleſiæ Epiſcopus. è quibus Auctor Appendicis Cethego V. C. Coſ. Alarico in Gallia & Hi- DIV.
ſpania regnante, *Cæſarauguſtæ Circum ſpectatum* dicit. (ſic Circenſes vocat) Gregorius in libro V, vnáque Aimoinus produnt Chilpericum Francorum Regem, Chlotharij maioris filium, *apud Sueſſionas & Pariſios*, vrbes regias, *Circos ædificauiſſe, eóſque populo ſpectaculum præbuiſſe.*

Ceterùm notandum eſt, non Prouinciam ſolùm cum pecunia, quam diximus, à Vitige Francorum Regibus,

Childeberto, Chlothario, ac Theodeberto datam eſſe, ſed etiam partem Alamannorum eam, quæ poſt prœlium Tolbiacenſe ad Theodericum Regem perfugerat, & annis XL in Italia ſub trium Oſtrogothorum Regum imperio fuerat. Sic enim Agathias in primo Hiſtoriæ libro ſcribit: poſt obitum Theoderici, qui non (vt falsò ait) *totam gentem Alamannorum*, occupatâ Italiâ, *ſubegerat, tributariámque fecerat*, ſed tantùm partem gentis profugam & ſupplicem in finibus Italíæ collocauerat, bellum inter Romanos & Oſtrogothos maximum ortum eſſe. Tum Oſtrogothos, vt Francorum ſibi amicitiam conciliarent, & *multis aliis locis*, (nimirum opidis Prouinciæ) ceſſiſſe, & gentem Alamannorum, tamquam ſuperuacaneam, & parum vtilem dimiſiſſe, neceſſitatíque paruiſſe, quippe qui intelligerent iam non de gloria, ſed de ſalute totis viribus ſibi eſſe pugnandum. Eum in modum Theodebertum Francorum Regem dimiſſam ab Oſtrogothis Alamannorum nationem *ſubegiſſe*, atque *domuiſſe*. Ita loquitur Agathias, vt indicare videatur partem eam Alamannorum, quam Vitigis Oſtrogothorum Rex in Francorum gratiam dimiſit, & Italia excedere, ac in regiones ſuas Theodeberto ſubiectas reuerti coëgit, à Theodeberto Rege nonniſi vi & armis in ditionem poteſtatémque ſuam redactam eſſe. Alamanni igitur omnes poſtea Francorum Auſtraſiorum Regibus paruêre, quibus Dux præerat regiæ ſtirpis, à Rege Francorum conſtitutus. In Legibus Alamannorum inuenio Ducem nonnumquam *Dominum* vocari, & res, quæ ad eum pertinebant, *res Dominicas* dici: aulam quoque Ducis, *Curtem Ducis*, ſeu Chortem eodem, quo Palatium Regis, nomine appellari. pecuniâ, exſilio, morte multare Duci permiſſum fuiſſe. ſi quis eius ſigillum, aut mandatum, aut ſignum neglexiſſet, non impune tuliſſe. In eodem Codice Legum, Dux, qui exercitum ducere, equum conſcendere, & adhuc eſſe Regi vtilis poteſt, filium rebellem, & *Regnum* ſuum (hoc eſt Ducatum) armis occupare conantem ſi vicerit, & ceperit, expellere eum prouinciâ iubetur, & *Regi Domino ſuo*, aut

cuilibet alij mittere, paternâ hereditate excludendum, quam reliqui Ducis filij poſt patris obitum *voluntate Regis* inter ſe ſint diuiſuri. itaut ſi Dux moriens non alium, quàm hunc rebellem, filium reliquerit ſuperſtitem, aut ei ipſi, dummodò fideli & præclara opera veniam reſtitutionémque mereatur, aut cui volet alij Ducatum dandi Rex habeat poteſtatem. Ibidem nemini, præterquàm ei, qui à Duce iudex fuerit conſtitutus, ius dicere permittitur: & libero liberum *apud Regem, aut Ducem* capitis arceſſere licet.

Dum Vitigis Oſtrogothorum Rex datâ Prouinciâ, dimiſsiſque Alamannis, pacem ac ſocietatem Regum Francorum redimit, & in cogendis omnibus copiis occupatus Rauennæ moratur: Romani caſu Neapolitanorum territi, præſidium Barbarorum ex Vrbe expellunt, Beliſariúmque cum exercitu Imperatoris recipiunt, poſt annos LX, quàm ab Odoacre Roma capta fuerat. Potitus eſt vrbe Roma Iuſtinianus Aug. Indictione XIV poſt Conſulatum Beliſarij. Eodem tempore Calabri & Apuli, qui nullis Oſtrogothorum præſidiis tenebantur, ſe ſuáque omnia vltrò Beliſario dediderunt. Pitza quoque Oſtrogothus ſeſe cum manu popularium, & dimidiâ parte Samnij maritimi, cui præerat, eidem permiſit. Beſſam ſimiliter miſſum à Beliſario Narnienſes; Conſtantinum, vel Conſtantianum Spoletini, ac Peruſini, finitimíque Tuſci opidis ſuis recepêre. & Hunila Dux à Conſtantino apud Peruſiam interfectis Oſtrogothorum millibus VII captus eſt. Tot acceptis incommodis Vitigis tandem Rauennâ proficiſcitur, cum armatis millibus non minùs centum & quinquaginta, Beliſariúmque obſidet Romæ. pugnatum eſt ad Vrbem ſexagies ſepties: & omnia Barbari fruſtra experti. Quamobrem Vitigis Rex, vbi ab auxiliis Beliſario miſſis Ioanne duce vaſtatum Picenum, Vlitheum fuſum acie & cæſum, Ariminum captum cognouit, Rauennæ regiæ ſuæ timens, poſt annum & dies nouem obſidionem ſoluit Indictione XV iterum poſt Conſulatum Beliſarij, Ariminúmque, cui Ioannes Magiſter militum præerat, obſedit. auditóque Beliſa-

IↃXXXVI.

IↃXXXVII.

rium, rogatum à Datio Mediolanenſium Epiſcopo primíſque opidanorum, miſſo cum paucis Mundila Duce Mediolanum, Bergomum, Comum, Nouariam, acpletamque Liguriam recepiſſe, confeſtim Oraiam cum magno exercitu aduerſus eum miſit. Theodebertus quoque Francorum Rex in Italiam proficiſci, & Oraiæ adiungi iuſſit hominum millia decem, non Francorum, ſed Burgundionum: ne initam cum Romanis ſocietatem diremiſſe, & Imperatori iniuriam facere videretur, Burgundiones volentes & ſuâ ſponte, non ipſius iuſſu auxilium Oſtrogothis contra Romanos tuliſſe prætexturus. Hiſce Burgundionibus iuncti Oſtrogothi Oraiâ duce Mediolanum, vrbem magnitudine, frequentia opidanorum, & diuitiis vni ex omnibus Occidentis vrbibus Romæ ſecundam, cui Mundila cum trecentorum tantùm militum præſidio præerat, oppugnauêre: vt ſcribit Procopius.

Hîc notare in primis conuenit, quod ait Procopius in belli Gothici libro ſecundo, Theodebertum Francorum Regem Burgundionum millia X Oraiæ miſiſſe. Quippe aut Theodebertum pro Childeberto appellauit Procopius: (vt ſuprà indicaui, Amalarici Veſigothorum Regis coniugem, quæ ſoror Childeberti erat, Theodeberti Francorum Regis ſororem ab eodem dici) aut ſi hoc de Theodeberto non falsò ſcripſit, fatendum eſt Childebertum & Chlotharium, pace cum Theodeberto Rege fratris ſui filio factâ, partem ei aliquam Burgundiæ dediſſe. Theodebertum autem Procopius, eiúſque filium, ac patruos modò Φράγγων ἡγεμόνας, aut ἡγουμένους; modò ἄρχοντας, vel ἀρχηγούς, nuſquam βασιλεῖς appellat: tamquam hoc nomen ſoli Imperatori conueniat, quod tamen & ipſe aliis ſæpe gentium Barbararum Regulis tribuit, & Eunapius, Pæanius, Priſcus, Zoſimus, Agathias, Menander, aliíque Francorum, & Chamauorum, ac Saliorum, Francicarum nationum, Regibus non inuiderunt. Porrò tametſi Childebertus, Chlotharius, & Theodebertus Francorum Reges vtilis magis quàm honeſti rationem habuêre, cùm Romanis contra Oſtrogothos, & Oſttogothis contra

Romanos ſe auxilia miſſuros promiſêre, & ab vtriſque pecuniam accepêre: tamen prudenter eos feciſſe nemo infitiabitur, quòd ſemel tantùm Oſtrogothos paruis auxiliis, & nullis Romanos militibus iuuerint. quippe Romanos, ſi Italiam occupauiſſent, quanto potentiores Oſtrogothis, tanto grauiores futuros ſibi finitimos intelligebant, & Oſtrogothis diuturno bello defatigatis & attritis, prouincias Italiæ finitimas Galliæ facilè ſe occupaturos confidebant.

Indictione I, Ioanne Coſ. vel (vt ſubſcriptio epiſtolæ IↃXXX-VIII.
Vigilij Papæ ad Eutherium Epiſcopum docet) Voluſiano & Ioanne Coſſ. Fl. Beliſarius adiunctus apud Firmum copiis, quas Narſes eunuchus Comes theſaurorum ex vrbe Conſtantinopoli adduxerat, Ariminenſibus à Vitige obſeſſis auxilium ferre contendit. cuius aduentu adeò territi ſunt Oſtrogothi, vt confeſtim Rauennam fugâ petierint. At non Mediolanenſium, qui ab Oraia oppugnabantur, fortuna eadem fuit. nam Martinus Magiſter militum, à Beliſario cis miſſus auxilio, cùm ad Padum perueniſſet, ibi ſubſtitit, & metu Oſtrogothorum atque Burgundionum, quibus impares numero copias habebat, flumen tranſire non eſt auſus. Quamobrem milites, poſtquam canina & mutina vitam tolerauerant, pacti ſibi incolumitatem, inuito Mundilâ Præfecto præſidij, Mediolanum dediderunt. Erant Oſtrogothi Mediolanenſibus ob defectionem admodum infenſi. itaque muris funditus dirutis, vrbs direpta: opidani puberes omnes interfecti: Senatores, & Presbyteri, aliique, qui in Eccleſias confugerant, ad altaria trucidati. trecenta ibi millia hominum occiſa auctor eſt Procopius, & mulieres ab Oſtrogothis in ſeruitutem abductas, atque Burgundionibus præmium ſocietatis datas, Mundilam Paullúmque cum præſidio in cuſtodiam traditos, omnémque Liguriam, hoc eſt regionem Tranſpadanam, ab eis recuperatam eſſe. Inſequenti anno, Apione V. C. ſolo Conſule, Beliſarius Cy- IↃXXX-IX.
prianum & Iuſtinum cum copiis ad obſidendas Feſulas; Martinum & Ioannem Dertonam ad obſeruandum Oraiam miſit: ipſe cum vndecim armatorum millibus

Auximum Piceni metropolim oppugnare inſtituit.

Ita Romanis Oſtrogothiſque bellantibus, & alteris defeſſis, alteris fractis; Theodebertus Francorum Rex magnam ſe partem Italiæ facilè occupaturum credens,
ↄxxxix Apione Conſule, in Italiam tranſgreditur. Quánam Alpes tranſierit, & quantas copias habuerit, non conſtar. Procopius in libro II belli Gothici centum ei millia peditum, enſe & clypeo ac ſecuri armatorum, equites haſtatos circum ſe perpaucos; Iordanes in libro de ſucceſſione Regnorum, ac Freculfus plus ducenta millia fuiſſe ſcribunt. Cum eo exercitu Theodebertus, ſuperatis Alpibus, in regionem Tranſpadanam peruenit, quæ prouincia dudum, neſcio quam ob cauſam, Liguria appellari cœpta erat: veritúſque ne tranſitu Padi prohiberetur ab Oſtrogothis, per Liguriam ſine maleficio iter fecit: lætis aduentu Francorum Barbaris, & ſpe certæ faciliſque ex Romanis victoriæ iam elatis. Infra Ticinùm opidum, non longè à confluente Ticini & Padi, pons erat Pado flumini impoſitus: quem poſtquam tenuêre Franci, coniuges liberóſque Oſtrogothorum obuios interfecêre, & de ponte præcipitauêre: ac Barbaris, à quibus deducti, & commeatu adiuti fuerant; tantum eo facto terrorem incuſsêre, vt in opidum ſeſe celeri fugâ reciperint. Procopius, vir hoſtilis in Francos odij ac maleuolentiæ, hanc cædem, Saxonibus, Toringíſve, aut Alamannis Theodebertum ſequentibus magis quàm Francis conuenientem, inuidioſo nomine ſacrificium vocat: affirmátque Francos, licèt tum Chriſtiani fuerint, nondum abolitâ veteri ſuperſtitione ac feritate, homines aliáque animalia immolauiſſe, & ita vaticinari conſueuiſſe. quod Ennodius Ticinenſis Epiſcopus, in libro de vita Antonij Monachi, Francos quidem feciſſe, ſed adhuc idololatras ſcribit. Theodebertus, traducto Padum exercitu, ad Oraiam Oſtrogothorum Ducem, qui circa flumen cum lectiſſimis copiis conſederat, contendit. Hunc Oſtrogothi pacti memorem ad arma ſecum conſocianda venire arbitrabantur. Francos itaque primò raros, & pacatis ſimiles, caſtris ſuis appropinquantes læti ſpectabant: deinde vt conſertos

fertos vndique circumfundi, & ſecures vibrare viderunt, re improuiſâ perturbati, multis ſuorum amiſſis, terga vertere, & per medios Romanos perrumpendo, Rauennam versùs fugam capeſſiuêre. Romani, Martino & Ioanne ducibus, caſtra Oſtrogothorum caſtris oppoſita habebant. fugientes igitur eos conſpicati, à Beliſario pulſos acie, & caſtris exutos fuiſſe; Beliſariúmque in auxilium ſibi venire crediderunt. cui dum captis celeriter armis occurrere, & adiungi properant, in Theodebertum inopinantes incidunt, & contra voluntatem ſuam manus conſerere coguntur, fusíque fugâ Tuſciam petunt. vbi tandem confirmatis animis Beliſarium, qui tum Auximum agri Piceni opidum munitiſſimum oppugnabat, de omni re certiorem faciunt. Sic Franci, Oſtrogothis ac Romanis deuictis, vtrorúmque caſtris vacuis ſunt potiti, & quæ ibi inuenerant celeriter conſumsêre. quare cùm, quacumque per prouinciam Æmiliam ibant, deſertos vicos offenderent, & præter boues ac aquam Padi nihil reliqui eſſet, complures ſolutione alui & dyſenteriâ oppreſſi, inopiâ ingraueſcentibus morbis, intra paucos dies periêre. propterea quòd ſtomachus aquâ frigeſcens bubulam concoquere non poterat. Theodebertus, non minùs tertiâ parte militum ex valetudine amiſsâ; ceteros, quibus ad progrediendum vires deerant, quiete refouendos ratus, in eo loco vbi erat conſiſtere ſtatuit. At Beliſarius, cognito Theodeberti aduentu, & Martini, ac Ioannis acie victorum fugâ compertâ, cùm omnibus ſuis copiis, tum maximè Feſulas obſidentibus timens, (hoc enim opidum ſubiectum eſt Apennino monti, qui Etruriam ab Æmilia diſcludit) ad Theodebertum epiſtolam ſcripſit, cuius ſumma erat. Nemini priuato ne humillimo quidem, qui modò nonnihil virtutis, & aliquam exiſtimationis ſuæ rationem habeat, nedum tot gentium ac nationum Regi periurium, ac violationem fidei conuenire: eóque magis ſe mirari ipſum, qui ſocietatem belli cum Romanis inierit, non ſolùm nulla eiſdem auxilia miſiſſe; ſed etiam nunc apertè bellum inferre: grauíque iniuriâ, quam vlciſci facilè poſſit,

magnum Imperatorem afficere. Reminiſceretur ſcripti fœderis, datæque fidei; imponeret frenos cupiditati; ſcirétque præſtare, ſua quemque ſecurè poſſidere, quàm aliena ſibi vindicando periculum ob inopiam adire. Theodebertus, perlectâ epiſtolâ, fluctuare animo, & dubitare quid ageret. tandem à ſuis increpitus, quòd ſine cauſa tot hominum millia miſerrimè interitura in deſertam regionem adduxiſſet, celeriter domum rediit, itérque faciens per Alpes Cottias, prouinciam Italiæ Liguriam olim dictam, cùm alia oppida & caſtella, tum Genuam portu nobilem, Romanis tum parentem diripuit, ac excidit. ſicuti ſcribit vetus Auctor, qui Marcellini Chronico pauca de rebus noſtris ſubtexuit. Quamquam is falsò indicat à Theodeberto progrediente, ac nihildum de reditu cogitante, poſt vaſtatam Li-
ɔɔxxxix guriam, & totam Æmiliam, Apione Coſ. Genuam dirutam eſſe: eumdémque, vt militibus ſuis morbo laborantibus conſuleret, *cum Beliſario pactum eſſe*, & Galliam repetiſſe. Neque veriſimiliùs Iordanes in libro de ſucceſſione Regnorum, ac Freculfus tradunt, Beliſarium pæne vt de Oſtrogothis, ſic de Francis, qui cum Theodeberto Rege ampliùs ducenta millia in Italiam venerant; triumphauiſſe, ſed quòd duobus bellis occupari nolebat, rogantibus Francis pacem conceſſiſſe, eóſque ſine vllo ſuorum detrimento ex Italiæ finibus expuliſſe. Nam Procopius ſuprà ſcribit Theodebertum, perlectis Beliſarij litteris, ſtatim quantâ maximâ potuit celeritate in Galliam rediiſſe, nec pacis vllius mentionem facit. neque videntur noſtri preſſi inopiâ moram legatorum euntium ac reuertentium ſine pernicie pati potuiſſe. Diſſentit quoque à Procopio Aimoinus, qui in libro II ſcribit Theodebertum *cum maximo equitatu* in Italiam contendiſſe, eámque ab Alpibus vſque ad mare peruagatum eſſe, *ac tributariam feciſſe.* Et Herimannus Contractus *Francos cum Theodeberto Rege à Beliſario deuictos* ait, cùm nulla inter Theodebertum & Beliſarium pugna fuerit. Procopium ſequuntur Marius, &
ɔɔxxxix Gregorius. è quibus Marius, Apione Conſule, Theudebertum Regem Francorum Italiam ingreſſum, & Li-

guriam, Æmiliámque depopulatum dicit, eiúſque copias morbis ex mutatione cæli contractis valde extenuatas fuiſſe. Gregorius Theodebertum tranſgreſſum in Italiam ad Ticinum opidum veniſſe prodit, ibíque *multum adquiſiuiſſe*, hoc eſt, multa loca præſidiis occupauiſſe: ſed quòd hæc regio Septemtrionalibus gentibus non eſt ſalubris, multis ſuorum vi febrium amiſſis, ex ea reuertiſſe, ingentémque prædam domum retuliſſe. Vnde & apud Fredegarium dicitur Theodebertus maritima Italiæ, hoc eſt, Alpes Cottias prouinciam Italiæ, vaſtauiſſe, Narſémque Patricium (quod falſum eſt) fugauiſſe. Equidem non poſſum non mirari ſcriptorem rerum noſtrarum, omnium poſt Gregorium vetuſtiſſimum, Adonémque & Reginonem, qui à Theodeberto maximam partem Italiæ vaſtatam, & Langobardis prœlio victis ſtipendium impoſitum aiunt. cùm Waco Theodeberti ipſius ſocer tum regnum in Langobardis obtinuerit, & anno demum triceſimo poſt Apionis Conſulatum, Alboino regnante, Langobardi Italiam occupauerint.

Eodem Apione Conſule anno quinto belli Gothici, Beliſarius, poſtquam Feſulas & Auximum ceperat, vltimam bello manum impoſiturus, omnibus copiis Rauennæ Vitigem obſedit. Quo cognito Childebertus, Chlotharius, & Theodebertus Francorum Reges legatos ad Vitigem mittunt, qui dicerent ipſos ægrè ferre, quòd à Romanis oppugnaretur, & Beliſarij opprimendi causâ hominum fortiſſimorum millia quingenta in Italiam adducere paratos eſſe: dummodò eos Vitigis vt belli, ſic Regni ſocietate coniunctos habere, & Italiæ ex æquo ſecum imperitare vellet. caueret, ne occultis Romanorum dolis magis, quàm apertæ Francorum in ſe beneuolentiæ, confidendum putaret. Beliſarium, quoniam duobus hoſtibus imparem ſe futurum videat, miſſis legatis id agere, vt Vitigem abalienatum à fideliſſimis ſociis, nudum ac deſtitutum faciliùs vincat: quo cum ſi Oſtrogothi contra Francos arma conſociauerint, non tam virium ipſos quàm cladis ei acceſſionem fore. Tum introducti Beliſarij legati, qui eodem DXXXIX

tempore Rauennam ad diſſuadendum fœdus venerant, dixêre: immenſam illam multitudinem, cuius mentione perculſos Oſtrogothos Franci ſibi adiungere conentur, eo minùs Romanis terrori eſſe, quo certiùs ſciant maiores his copias breui ab Imperatore cogi poſſe, ſpémque victoriæ non in numero, ſed in virtute reponi oportere. Debere Vitigem perfidiæ Francorum, & accepti paullo antè circa Padum incommodi reminiſci, & ſecundum fœdus nec priore ſanctiùs ſeruatum iri, nec ſibi vtilius futurum eſſe exiſtimare: ne eiſdem artibus circumuentus pereat, quibus Toringorum, ac Burgundionum Reges decepti fuerint. Hac oratione perſuaſum eſt Vitigi naturâ ſimplici, vt Francos re infectâ dimitteret, atque conſilium à verſuto hoſte datum ſequeretur. Et ille mox ſine pugna, cùm maiorem Romanis haberet exercitum, infelix & vecors Beliſario ſe dedidit, atque cum Mataſuentha Regina, Optimatibúſque Oſtrogothorum, à Beliſario Conſtantinopolim abductus eſt, ex Rege Patricius futurus: eóque ſimul ſupellex regia, & pecunia deportata: Beſſæ Patricio, ac Ioanni Magiſtro militum Italiæ cura mandata. At in Vitigis locum Oſtrogothi apud Ticinum opidum Liguriæ Heldebadum, Præfectum præſidij Veronenſis, Regem creauêre. Hæc Procopius anno V belli Gothici,
IↃXXXIX. hoc eſt Apione Coſ. Auctor autem Appendicis Chronico Marcellini adiunctæ, & Marius in Chronico an-
IↃXL. no inſequenti Iuſtino Coſ. geſta eſſe dicunt.

Theodebertus Francorum Rex, oblitus ſponſæ ſuæ Wiſigardis, Deuteriam in matrimonium acceperat. quod cùm Optimates Senioréſque Francorum ferre non poſſent, in vnum coniuncti Regem adeunt, quærúntque ab eo, quid ita Wiſigardim ſponſam aſpernetur. quâ re commotus Theodebertus cum Deuteria, ex qua Theodebaldum ſuſceperat, diuortium fecit, & Wiſigardim VII anno quàm eam ſibi deſponderat, hoc
IↃXL. eſt Iuſtino iuniore ſolo Coſ. in matrimonium accepit. quâ non multo pòſt mortuâ, aliam duxit vxorem. Supradicti diuortij aliam cauſam refert Aimoinus Monachus in Hiſtoriæ libro II, nimirum Deuteriæ parrici-

dium. Quippe Deuteria Regina, cùm filiam, ex priore viro conceptam, pulchram eſſe & maturam videret, verita ne vt ipſam Wiſigardi, ita virginem ſibi Theodebertus præferret, Veroduni boues indomitos iungi ad baſternam iuſſit, puellámque in eam imponi, quæ de ponte in Moſam flumen præcipitata merſáque eſt. Quâ cognitâ re, Theodebertum Deuteriam repudiauiſſe ait Aimoinus, & Wiſigardim ſponſam ſuam matrimonio ſibi iunxiſſe. Exſtat epiſtola Vigilij Romani Epiſcopi ad Cæſarium Arelatenſem Epiſcopum, data pridie Nonas Martias Fl. Ioanne V. C. Conſule, in qua Vigilius ſcribit ſe Glorioſo filio ſuo Regi Theodeberto reſpondiſſe, conſulenti per Modericum virum Illuſtrem legatum ſuum, quid faciendum ſit ei, qui cum vxore fratris matrimonium contraxit. Quas inceſtas nuptias cum coniuge fratris non ab alio quàm Theodeberto ipſo Francorum Rege confectas eſſe falsò exiſtimat Cæſar Baronius. ſiquidem conſtat Theodeberto fratrem nullum fuiſſe. & huiuſmodi matrimonia à Primoribus Francorum tum contrahi ſolita docet epiſtola Mappinij Remorum Epiſcopi ad Nicetium Treuirorum Antiſtitem miſſa: ex qua diſcimus, regnante Theodebaldo Theodeberti filio, Nicetium aliquos Francorum propter inceſta coniugia ab Eccleſiaſtica communione remouiſſe. Omitto Conſulatum Ioannis, quo Conſule ſupradicta Vigilij epiſtola data eſt, quintum fuiſſe annum, ex quo Theodebertus ſibi Deuteriam adiunxerat, nec niſi poſt biennium eam eſſe dimiſſam.

IↃXXXVIII.

Circa id tempus, quo Deuteriâ dimiſſâ Wiſigardim Theodebertus in matrimonium recipit, in Gallia ciuile bellum exoritur, cuius leuem cauſam fuiſſe ex eo poteſt intelligi, quòd tam facilè compoſitum atque finitum eſt. Childebertus, naturâ alieni appetens, qui & Aruernos Theodorico, & Chlodomeris filiis paternam hereditatem ſpiritúmque eripuerat, Chlotharium ſimiliter Regno & vitâ priuare conſtituit. Inuiſum Childeberto fratrem fecerat felicitas, quem ipſe nihil liberorum præter filias habens multitudine marium florere, ac quotidie creſcere dolebat. Theodeberto igitur ſocio

nefariæ expeditionis aſſumto, bellum Chlothario infert, quem paullo antè ſocium belli aduerſus Theodebertum habuerat, iunctíſque ambo Reges viribus Regnum eius ingrediuntur. Quibus Chlotharius impar, atque etiam imparatus, interiora Regni celeriter petit, & in ſaltum Arelaunenſem, ripis Sequanæ proximum, ſeſe cum ſuis copiis abdit, concædibúſque omnes aditus præſepit, ſpe in vno Deo repoſitâ. Eò vt ſupradicti Reges venerunt, ſiluâ coronâ cinctâ Chlotharium circumſederunt. Gregorius ſcribit Chrothildim Reginam ad Martini ſepulcrum votis, ac peruigilio bellum ciuile deprecatam eſſe: & quo die Childebertus, ac Theodebertus in ſaltum irrumpere, & Chlotharium interficere ſtatuerant, manè coortâ tempeſtate, totam eorum aciem turbatam; tabernacula vento deiecta & rupta; equos fulguribus atque fragore conſternatos, ac fugâ ſparſos ſine rectoribus cucurriſſe: quorum multos amiſſos; reliquos intra XX à caſtris ſtadium ægrè reperiri potuiſſe: milites grandine imbri miſtâ verberatos, attonitos, proſtratos humi, vix ſcuta, quibus tegerentur, retinuiſſe. Chlotharianis interim & ſolem ſerenum fulſiſſe, & tonitrua cum ventis audita non eſſe. Tum Reges ambos ad pœnitentiam conuerſos nefario incepto deſtitiſſe, veniámque ſceleris à Deo, pacem à Chlothario per legatos petiiſſe, eáque factâ domum rediiſſe. Sic poſtea Sigibertum Chlotharij filium Chilperico; vtrumque Guntchramno; iterùm Chilpericum Guntchramno; Theodoricum Chlodouei abnepotem Theodeberto; Theodebertum Chlothario minori bellum feciſſe, & cùm iam fermè dimicaturæ eſſent acies, æquis conditionibus arma depoſuiſſe legimus. Quam ob cauſam Agathias, Theodeberti poſterioris æqualis, in libro primo rerum auſpiciis Iuſtiniani geſtarum, Francorum inſtituta laudans, qui omnes habitu tantùm & linguâ à Romanis differrent, miratur ſimul & affirmat (quaſi numquam aliter factum ſit) adeò Francos quieti publicæ ſtudere, vt cùm antea, tum ſuâ ætate inter tres ac etiam plures diuiſo imperio, ſemper bello ciuili abſtiterint. Si qua enim inter Reges controuerſia orta ſit, inſtrui quidem

vtrimque copias, & tamquam in aciem deſcendere, móxque mutuo conſpectu, & colloquiis placari: Regéſque iure controuerſias terminare, aut, ſi malint, ferro decernere iuberi, ne propter priuatas contentiones & odia Reſpublica periculum adeat; tantum his æquitatis, illis modeſtiæ, vtriſque amoris patriæ ineſſe. Ceterùm ſaltum, in quem Chlotharius ſe abdidit, nomine ſuo appellat Auctor incertus, qui proximè à Gregorio res geſtas Francorum ſcripſit, cùm ait Chlotharium *in ſiluam confugiſſe Arelaunum, & fecisse combros*, hoc eſt concædes. Idem Chlotharium, Chlotharij magni nepotem, in pago Senonico victum acie à Theodorico Rege Burgundiæ, per caſtrum Melodunum, atque Pariſios *Arelaunum ſiluam* fuga petiiſſe dicit. vt appareat locum naturâ munitiſſimum fuiſſe, quo duo Reges perfugio ſunt vſi. Hæc ſilua appellationem trahebat ex nomine proximæ villæ regiæ, quam Fredegarius Scholaſticus in Chronico *Arelaunum villam* appellat, & apud quam Bertoaldum Maiorem domus Theodorici venatum eſſe prodit. Eam villam Auctor libri de vita Condedi Monachi *fiſcum Arelaunum*, hoc eſt villam fiſcalem vocat, & prope *ſaltum Arelaunenſem* ponit, nec longè abeſſe ait à Belſinnaca inſula fluminis Sequanæ, quæ inſula (vt in vita Audoëni inuenio) ad cathedram Rotomagenſem pertinebat. Quò magis ridiculus eſt Aimoinus, qui cùm ſupradictum veterem Hiſtoricum noſtrum legiſſet, nec intellexiſſet, *Arelaunum ſiluam* in *Aurelianum pagum* mutauit, *combróſque* loci nomen eſſe credidit.

Indictione IV Baſilius, vir Clariſſimus, vltimus priuatorum Conſul eſt factus. ſoli enim poſtea Imperatores cum imperio Conſulatum inierunt, ne cuiuſquam alius quàm Principis nomen, imperiíque eius & Conſulatus anni actis adſcriberentur. Eo Conſule Heldebado Oſtrogothorum Regi à Vila Gipede obtruncato Rugi, iam inde à Theoderico Oſtrogothorum ſocij & commilitones, Eraricum popularem ſuum, potentiſſimum hominem ſubſtituêre, eíque purpuram iniecêre. quo poſt V menſes interfecto, Oſtrogothi Totilam Helde- 1ↃXLI.

badi fratris filium, qui Taruiſio præerat, apud Ticinum Regem ſalutauêre, magni virum nominis, magnæque prudentiæ, & in exſequendo nauum ac exſomnem, quo maiores nemo aduerſus Romanos cum pauculis res geſſit. quotieſcumque enim pugnauit, vicit, nec vmquam niſi abſens victus eſt, cùm tamen Oſtrogothi ex hominum millibus ducentis ad pauca millia redacti eſſent, aliis diuturno bello conſumtis, aliis à Romanis in deditionem acceptis.

IↃXLI. Eodem anno Aurelianis Epiſcopi conuenêre, cùm ad alia Eccleſiæ Gallicanæ vtilia ſtatuenda, tum ad Francorum idololatriæ reliquias abolendas. Concilio præfuit, ſtatutiſque primus ſubſcripſit Leontius Epiſcopus Burdigalenſis: interfuêre vitæ ſanctitate clari Antiſtites, Gallus Aruernorum Epiſcopus, Agricola Cabillonenſis Epiſcopus, Firminus Vceticus, Eleutherius Autiſiodorenſis. Eodem Eſcupilionem Preſbyterum miſit Lauto Conſtantiæ vrbis Epiſcopus, vir ſanctiſſimus, quem alij Laudonem, alij Laudum appellant. Numquam Gallia piiſſimorum Sacerdotum fertilior fuit. quippe præter ſupradictos in Galliis circa ea tempora floruerunt Gregorius Lingonicus Epiſcopus, Tetricus cathedræ eius ſucceſſor, Hilarius Gabalitanus, Nicetius Treuirorum Antiſtes, Albinus Andecauenſis, Heſychius Viennenſis, Leubenus, vel Leobinus Carnutenſis, Agericus Verodunenſis. è quibus Lautonem, Leubenum, & Agericum Francos fuiſſe indicant nomina.

IↃXLIII. Poſt Conſulatum Baſilij V. C. anno II Hiſpani primùm noſtra arma ſenſêre. Childebertus Francorum Rex, otij impatientiâ, & hereditario in Veſigothos odio impulſus, petendi Hiſpaniam impetum cepit, atque cum Chlothario fratre ſuo, cui paullo antè bellum intulerat, ſocietatem iniit. Ambo Reges iunctis exercitibus per Aquas Tarbellicas ad ſummum Pyrenæum peruenêre, montéſque tranſgreſſi Hiſpaniam intrauêre, & Iturriſſenſium ac Pompelonenſium agris vaſtatis, Cæſaraugustam, vrbem opulentiſſimam, ad ripas Iberi fluminis poſitam obſedêre. Opidani, Francos diuinâ irâ in ſe immiſſos eſſe cùm intelligerent, de ſententia Epiſco-

ſcopi ſui inſtituto ieiunio & ſupplicatione indictâ Deum placare conſtituunt; ciliciis velantur; tunicam Vincentij Martyris ferentes, pſallentéſque muros vrbis circumeunt. matresfamilias atratæ, crinibus ſparſis, & cinere fœdatis, pectora plangentes, tamquam coniuges ſuos efferrent, chorum virorum ſequebantur. His viſis Childebertus & Chlotharius primùm ſe ſuóſque diris & cantionibus impugnari putabant. deinde cognitâ re ex agreſti quodam, qui exceptus fuerat, timentes ne Deum paterentur aduerſum, ſi tam pios incolas oppugnare perſeuerarent, obſidionem ſoluerunt, & vaſtatâ maximâ parte Hiſpaniæ vſque ad Minium flumen Callæciæ, cum ingenti præda, quæ tum pro ſtipendio Francis erat, in Gallias reuerterunt. Nec plura Gregorius de ea Childeberti expeditione ſcribit. Auctor rerum noſtrarum, tempore Gregorio proximus, & qui eum tranſſcribere ſolet, Aimoinus, & Regino adiiciunt, ambos Reges agreſtem ſupradictum in vrbe remiſiſſe, per eúmque ad ſe Epiſcopum euocauiſſe: qui ad Reges venerit, & munera vtrique, in primis Childeberto petenti ſtolam Vincentij Diaconi & Martyris dederit. ita Childebertum obſidionem ſoluiſſe, reuerſúmque Luteciam Pariſiorum, Eccleſiam Beati Vincentij nomine illuſtrem, in qua eam ſtolam poneret, exſtruxiſſe. Quod videtur confirmare Gregorius ipſe, cùm ait Baſilicam B. Vincentij à Childeberto ædificatam. Fredegarius in Epitome duas Childeberti expeditiones confundit, & ab eo Amalaricum Regem apud Barcinonem tum occiſum dicit, qui ante annos XII fuerat interfectus. Ab Hiſtoricis noſtris non diſſentit Hiſpanus Auctor Appendicis Chronico Victoris adiunctæ; qui tradit poſt Conſulatum Baſilij V. C. anno II *Francorum Reges* V, ɪɔxliii
per Pompelonem Hiſpanias ingreſſos, Cæſarauguſtam veniſſe; eaque obſeſsâ per tres dies, omnem ferè Tarraconenſem prouinciam depopulatos eſſe. Siue Chlotharius Guntharium, Chramnum, & Charibertum filios ſecum in Hiſpaniam duxit: (Regum autem filij Reges appellabantur) ſiue potiùs, quod non raro alias accidit, nota numeri deprauata eſt, & paruâ mutatione ex

Hhh

II Regibus V ſunt facti. At ceteri Scriptores Hiſpani fuſos fugatóſque eſſe à Veſigothis noſtros memoriæ tradunt. è quibus Iſidorus in Chronico prodit Theudem Veſigothorum Regem *Francorum Reges quinque, Cæſarauguſtam obſidentes, omnémque ferè Tarraconenſem prouinciam depopulantes, miſſo Duce Theudiſclo fortiter debellauiſſe, atque à Regno ſuo non pacè ſed armis abire coëgiſſe.* Sic autem Rodericus Toletanus Archiepiſcopus, & Lucas Tudenſis rem geſtam aiunt, atque hoc modo fabulam fingunt: Francorum Regibus *cum infinitis copiis* Hiſpaniam ingreſſis, & Tarraconenſem prouinciam vaſtantibus, Veſigothos duce Theudiſclo *obices Hiſpaniæ,* hoc eſt anguſtos aditus, & artiſſimas montium fauces intercluſiſſe, Francorúmque exercitum proſtrauiſſe. ſed eumdem Ducem, victum precibus atque ingenti acceptâ pecuniâ, reliquis hoſtibus vnius diei noctiſque ſpatio viam fugæ dediſſe, ceteram turbam, quæ intra id tempus ex anguſtiis euadere non potuerat, à Veſigothis interemtam, & ſicut ait Iordanes, *Francorum inſidioſam calumniam Hiſpaniis expulſam eſſe.* Quaſi copiæ Francorum, præſertim vltimâ neceſſitate in virtutem verſa, iter armis patefacturæ non fuerint, & per fauces quantumuis validis Veſigothorum præſidiis occupatas erupturæ. aut quaſi Theudiſclus ſine proditionis infamia, capitiſque ſui periculo exitum Francis auro venditurus fuerit, & hoſtem, quem incluſum opprimere poſſet, emiſſurus.

Dum hæc in Hiſpania geruntur, in Italia Totila, qui & Baduila, Oſtrogothorum Rex, verſo Marte, ſecundis prœliis, & crebris oppugnationibus vrbium Romanos fatigabat. Quâ occaſione vſum Theodebertum Regem Francorum, auerſo Totilâ in Romanos, belli præmia intercepiſſe, & maximam partem Liguriæ, ac Venetiæ, & Alpes Cottias ſine labore ac diſcrimine tributarias feciſſe in libro III ſcribit Procopius, neque aut Romanos propter imbecillitatem virium id prohibere potuiſſe, aut Oſtrogothos auſos eſſe, ne duobus bellis implicarentur. Oſtrogothis verò nihil in Venetia, præter Brixiam, Veronam, & paucas alias vrbes, Romanis maritimam oram poſſidentibus, ſuperfuiſſe: atque inter

Francos, & Oſtrogothos conueniſſe, vt quamdiu ipſi à Romanis bello premerentur, vtrique his, quæ haberent, quietè potirentur, nec alteri alteros armis laceſſerent: & ſi Romani victi Italiæ finibus exceſſiſſent, ſuis vtrique prouinciis ad ſuum arbitrium imperarent. Neque tamen Procopius, quorum operâ in occupandis ſupradictis regionibus Theodebertus vſus eſt, Ducum mentionem facit. Hi fuêre, nî fallor, Buccelinus, natione Alamannus, à Theodeberto Alamanniæ præfectus, quem Græci Butilinum, & Buſelinum vocant, Hamingus, & Lanthacarius. Sanè apud Paullum in libro II rerum Langobardicarum, & apud Aimoinum dicitur Theodebertus, ex Italia reuertens in Gallias, *Buccelinum Ducem cum Hamingo alio Duce* in Italia reliquiſſe, qui Buccelinus, omni pæne Italiâ populatâ, prædam ingentem ad Theodebertum deferendam curauerit. Veriſimiliùs tamen, & Procopij narrationi conuenientiùs Gregorius, aliíque nonnulli Buccelinum in Italiam à Theodeberto miſſum, & eius ductu *minorem Italiam* (ſic Gregorius Liguriam, ac Venetiam appellat) captam fuiſſe tradunt. Sed cùm iidem, tum Fredegarius, & Sigibertus magnâ ſecuritate ex duabus Buccelini expeditionibus vnam faciunt, & ad veritatem multa addunt: Buccelinum nimirum totam Italiam, ac Siciliam armis occupauiſſe: magnâque earum prouinciarum partim ſpolia, partim tributa Theodeberto miſiſſe: ac ſæpe Beliſarium, quem ob id Imperator Iuſtinianus regredi Conſtantinopolim iuſſerit, ſæpe Narſem, variarum Gentium auxiliis mercede conductis fretum, acie viciſſe. itavt res à Totila Rege Oſtrogothorum geſtas Buccelino attribuiſſe videantur: quem Regem Iordanes & Procopius auctores ſunt Ioannem Magiſtrum militum, Beſſam Patricium, Verum, multóſque alios prœliis ſuperauiſſe; & poſtquam Iuſtinianus belli Perſici metu, ac maximè Antoninæ precibus motus Beliſarium iterum reuocauiſſet, totam Italiam ſuo imperio ſubieciſſe; in Siciliam tranſiiſſe, opes inſulæ ſecundo anno, quàm eò venerat, exportaſſe; & Sardiniam, ac Corſicam recepiſſe. donec Narſes, adductis in Italiam Langobardo-

Hhh ij

rum, & Erulorum auxiliis, magnáque Romanorum copiâ, Totilam numero imparem fudit, & interfecit. Ceterùm cùm Alamanniam, & Sueuiam, Liguriámque ac Venetiam Theodebertus tenuerit, non dubito, quin Rætos etiam, ac Vindelicos, inter ſupradictas prouincias ſitos, vectigales habuerit. ſiue Vitigis Alamannos dimittens Rætiis ſimul Theodeberto ceſſit: (Rætia enim cognomine prima, & Rætia II, ſeu Vindelicia, attributæ tum Italiæ, Theoderico Oſtrogothorum Regi paruerant) ſiue potiùs Buccelinus ex Alamannia profectus, omnibus eius tractus nationibus ſubactis, quas Oſtrogothi bello Romano fracti tueri non poterāt, Francis per Alpes Ræticas iter in Italiam patefecit. Quam ob cauſam Procopius in libro II belli Gothici Mediolanum, Liguriæ metropolim, quæ vrbs Rætiæ proxima eſt, *Imperij Romani propugnaculum, Germanis* (hoc eſt Francis) *aliiſque Barbaris*, nimirum Rætis, Alamannis, Burgundionibus, ſtipendiariis Francorum, *oppoſitum* appellat. & Agathias in libro I ait Theodebertum Alamannos, & *finitimas gentes*, ſcilicet Rætos & Vindelicos, ſub imperium ſuum redegiſſe.

IↃXLVIII. Poſt Conſulatum Baſilij V.C. anno VII Flauius Iuſtinianus Aug. Langobardis, Audoino tum Regi parentibus, Noricum opidum, & complura vicina caſtella ac loca Pannoniæ, multum præterea agri, ab Erulis antea beneficio Imperatoris Anaſtaſij poſſeſſi condonauit, vt ait Procopius. Eſt autem Noricum opidum Pannoniæ, veteri cuidam Auctori Expoſitionis totius orbis notum, affirmanti Pannoniam *ciuitates maximas, Sirmium, & Noricum habere*. Quod notaui, ne quis eo nomine aliquam agri Norici vrbem à Procopio ſignificari exiſtimaret. Siquidem Baioarij, quos Iordanes Baiobaros appellat, qui (vt ait Paullus Langobardus) *Noricorum prouinciam habitabant*, ſub imperio Francorum paullo poſt mortem Chlodouei eſſe cœperunt. Certè Theodoricum eius filium, cùm in vrbe Catalaunis eſſet, Maioribus natu, viris ſapientibus, & legum peritis antiquarum, adhibitis, Leges Francorum, Alamannorum, & Baioariorum, adhuc in vſu tantùm

ac more poſitas, litteris mandari, ac corrigi iuſſiſſe præfatio Legum earum docet, quas poſtea Childebertus Sigiberti filius retractauit; Chlotharius minor abſoluit; Dagobertus auctas & emendatas (quales habemus) promulgauit. Paullus quoque in Rerum Langobardicarum libro IV memoriæ tradit Taſſilonem à Childeberto poſteriore, Francorum Rege, Chlotharij maioris nepote, apud Baioarios *Regem*, hoc eſt Ducem conſtitutum eſſe. Denique apud Fredegarium dicitur Dagobertus Bulgares, ab Abaribus ex Pannonia expulſos ad IX millia, & agrum petentes, in Baioaria hiemare, deinde eadem nocte omnes cum coniugibus & liberis interimi iuſſiſſe. Et quoniam cœpit Baioariorum mentio, notare conuenit Garibaldum & Taſſilonem pro Ducibus *Baioariorum Reges* à Paullo Langobardo, & ab Aimoino, ac Sigiberto vocari: è quibus Taſſilonem idem Paullus *Ducem Baioariorum*, vt & Theudebertum, meliùs appellat. Baioariis autem Ducem præfuiſſe, à Rege Francorum conſtitutum, docent Baioariorum Leges, ita vt is eligeretur à populo, Rex auctor fieret: nec quemquam in Ducatum recipi conſueuiſſe, niſi Ducali *Agilolfingorum* familiâ genitum, hoc eſt, ab Agilolfo quodam, veteri Baioariorum Duce, vel Rege, deducentem genus. A Regibus enim Francorum Baioariis fuiſſe conceſſum, vt quem ex Agilolfingis fidelem ſibi ac prudentem intelligerent, ipſis Ducem præponerent. Agilolfingos, propterea quòd *ſummi Principes erant inter Baioarios*, læſos quadruplam ſatisfactionem recepiſſe, Ducem verò tertiam inſuper partem. Eam gentem Aiglolfingam à Fredegario in Chronico dictam inuenio, cùm ait *quemdam è Proceribus, gentis nobilis Aiglolfingæ*, nomine Chrodoaldum à Dagoberto Auſtraſiorum Rege ob ſuperbiam & rapacitatem interemtum eſſe. In ſupradictis Legibus reperitur, ſi quis Ducem occidere voluiſſet, aut hoſtes in prouinciam, opidúmve aliquod prouinciæ inuitauiſſet, ei conuicto vitam & fortunas eripiendi Ducem habuiſſe poteſtatem. milites intra prouinciam à diſciplina deſciſcentes, ac rixas cientes, pecuniâ vel morte à

Duce eſſe multatos. Epiſcopum, quem Rex conſtituiſſet, apud Regem, vel apud Ducem reum poſtulari conſueuiſſe. Si Duci, qui nec ſurdus, nec cæcus eſſet, quique adhuc exercitum ducere, inter ſuos ius dicere, & à Rege imperata facere poſſet, filius per ſuperbiam & ſtultitiam *Regnum*, hoc eſt Ducatum adimere voluiſſet, paternâ hereditate eum excluſum fuiſſe, nihil aliud habiturum, quàm quod motus miſericordiâ Rex, aut pater ei dediſſet, ambóſque eumdem in exſilium mittendi poteſtatem habuiſſe, itavt ſi patri ſuperſtes vixiſſet, à fratribus ſuâ parte priuaretur. ſin fratres non haberet, aut ipſi, aut cuilibet alij Ducatum conferre Regi liceret. Si quis dicto audiens non fuiſſet Duci, euocatúſque ad eum non veniſſet, vel ſignum eius, anulum, aut ſigillum contemſiſſet, X V ſolidis multari ſolere, & imperata facere cogi. In eiſdem legibus vt Regis; ſic & *Ducis Vaſſorum*, nimirum Baioariorum fit mentio, & *Comitis* (vti in Alamannia fiebat) ſub Duce per prouinciam iura reddentis. Dux, qui hominem liberum, nullius capitalis criminis reum, in ſeruitutem aſſeruiſſet, X L ſolidos fiſco inferre, totidémque homini dare, ac præterea libertatem bonáque reſtituere iubetur. idem ſi audax, contumax, leuis, proteruus, ſuperbus, ac rebellis fuerit, decretúmque Regis contemſerit, Ducatu à Rege accepto tamquam indignus priuatur.

Ceterùm vt ad Langobardos reuertar, cùm ab an-
ↃXLVIII no XIV belli Gothici, poſt Conſulatum Baſilij VII, quo eos anno in Pannoniæ finibus à Iuſtiniano collocatos ait Procopius, ad annum III Conſulatus Iuſtini iunioris Aug. quo tempore Italiam occupauêre, anni ſint non ampliùs XXII: facilè iudicari poteſt falsò Paullum ac Sigibertum ſcribere Langobardos in Pannonia annis XLII ſedes habuiſſe, in eáque Audoinum Langobardorum Regem annos XVII, Alboinum XXV regnauiſſe.

IↃXLVIII Eodem anno poſt Conſulatum Baſilij VII. Theudis Veſigothorum Rex à quodam ex induſtria inſaniam ſimulante in Palatio confoditur, annum regni agens ſeptimum decimum. Ei ſucceſſit Theudiſclus Dux, à Gre-

gorio Theodogiſilus dictus, is à quo Childebertum Francorum Regem victum, & ex Hiſpania expulſum aiunt: regnauítque annum vnum, menſes ſex. Hic ob adulteria ac cædes inuiſus, inter cenam cereis derepente exſtinctis, à coniuratis interimitur.

Circa id tempus Totilam Oſtrogothorum Regem legatos ad Francorum Regem miſiſſe ait Procopius; filiámque eius ſibi in matrimonium petiiſſe. ſed legatos re infectâ eſſe dimiſſos, aſpernante conditionem Rege Francorum, ac negante Totilam Italiæ Regno potiri, aut vmquam potiturum eſſe, qui vrbem Romam paullo poſtquam ceperat amiſiſſet, & quæſita retinere non poſſet. Quam ob cauſam Totila cùm Vrbem iterum, prodentibus Iſauris, poſt Conſulatum Baſilij anno VIII occupauiſſet; ne (quod antea Beliſarius fecerat) ſemirutam ac deſolatam reſtituerent hoſtes; frequentaréntque ac munirent, eam ab Romanis ſimul & Oſtrogothis coli habitaríque iuſſit. Et ita quidem Procopius in libro III belli Gothici ſcribit; omiſſo Regis eius Francorum nomine, vt de quo loquatur incertum ſit. Quippe & Childebertus Chrotbergam & Chrodeſindam filias habebat, & Chlotharius Chlodoſuindam, & Theodebertus Bertoaram. quæ cùm nubilis tum eſſe potuerit, & cùm Theodebertus non modò regiones Italiæ finitimas, ſed etiam prouincias ipſas Italiæ, Venetiam, Liguriam, ac Alpes Cottias obtineret; inclinat animus, vt de Theodeberto ac Bertoara eius filia loqui Procopium credam. Cuius Bertoaræ, & Baptiſterij apud Mogontiacum ex eius voto à Sidonio Epiſcopo exſtructi mentionem facit Fortunatus Presbyter his verſibus, IↃXLIX.

Hanc tamen Antiſtes Sidonius extulit arcem,
Qui Domini cultum, templa nouando, fouet.
Struxit Berthoara voto complente Sacerdos,
Quæ decus Eccleſiæ cordis amore placet.
Catholicæ Fidei ſplendor, pietate coruſcans,
Templorum cultrix, prodiga pauperibus.
Filia digna patris: te, Theodeberte, reformans;
Rexiſti patriam qui pietate patris.

Totila igitur Oſtrogothorum Rex, vir maximus, & qualis à Procopio deſcribitur, filiæ Regis Francorum (quiſquis fuit) nuptias nequaquam obtinuit; propterea quòd Rex Italiæ non erat, Romanis ex ea nondum prorſus expulſis. Equidem hoc Francorum Regis factũ ſæpe miratus, animaduerti moris fuiſſe Merouei poſteris, filias & ſorores ſuas ſolis Regibus collocare. non quòd priuatorum affinitatem faſtidirent: ſæpe enim ipſi formæ magis, quàm generis habito delectu, puellas ignobiles, nec ingenuas matrimonio ſibi iunxêre: ſed quòd mulierum potentiam ex virorum ſuorum dignitate pendere, & quantùm maieſtatis priuatæ nubendo Regibus quærerent, tantùm regiæ ſtirpis virgines imparibus iunctas amittere exiſtimarent. Sic Theoderico, poſtquam occiſo Odoacre Italiæ imperio potitus purpuram ſumſit, Audefleda; ſic Chrothildis Amalarico Hiſpaniæ Regi collocata eſt. ſic Theodeberti ſoror Hermegiſclo, & Radigeri Varnorum Regibus; Chlodoſuinda Alboino Langobardorum Regi; Berta Chariberti & Ingobergæ filia Ethelberto Anglorum Cantiorúmque Regi nupſerunt. Sic Ingundis Sigiberti filia Hermenegildo nuptum data; Rigundis Chilperici Reccaredo deſponſa eſt: quos ambos (vt Ioannes in Chronico ſcribit) Leouigildus eorum pater Regni conſortes fecerat; Hermenegildum parte etiam prouinciæ donauerat. Sic Chlodoſuindam ſororem ſuam, Flauij Autharij Langobardorum Regis pactam, eidem Reccaredo Regi, quoniam à ſectâ Arianâ ſuo exemplo Veſigothos abduxerat, Childebertus iunior promiſit. & Theodebertus minor Adaloaldo admodum puero, quem viuo ac volente patre Agilulfo, præſentibus ipſius legatis, Mediolani in Circo Langobardi Regem appellauerant, filiam deſpondit. Denique nullam Merouei ſtirpe ortam reperiemus, quæ è Regibus enupſerit. Niſi fortè Scaribergam, vel Caribergam quamdam, ſororis Chlodouei filiam, ab Arnulfo, Comite vrbis Remorum, ac poſtea Epiſcopo ductam; aut Blithildem, Anſberti, nobiliſſimi viri, Pippini Regis tritaui vxorem, regiâ familiâ genitam fuiſſe credimus. quam mulierem, ve-

te-

teribus noſtris Hiſtoricis ignotam, nonnulli, vt Caroli Magni poſteros Merouęo generis auctore gloriantes adularentur, Chlotharij maioris; alij Chlotharij poſterioris liberis inſeruerunt. Arnulfum quidem Auctor libri de eius vita Epiſcopum & Confeſſorem appellat, ſed cuius vrbis Epiſcopus fuerit non dicit. Sigebertus Martyrem eum vocat, & viuo ac regnante Chlodoueo in Aquilina ſilua pagi Pariſiaci interfectum ait. Nec opinionem contrà ſentientium Paullus Langobardus quidquam adiuuerit, apud quem in libro de Epiſcopis Mettenſis Eccleſiæ, ſextus & viceſimus Mettenſium Epiſcopus Agiulfus *fertur* patre familiæ Senatoriæ, & matre *Chlodouei Francorum Regis filia ortus*. Qui enim ita loquitur, ſatis indicat incerta ſe, & ex Auctore obſcuro excerpta, quæ ipſe pro compertis non habeat, referre. Et Ionas Scotus Abbas, cùm in libro de vita Columbani prodit Chrodoaldum quemdam *amitam Theodeberti* minoris Regis *in matrimonio habuiſſe*, imitatus ſcriptores eorum temporum amitam Theodeberti appellauit, quæ eius matertera erat.

Et Totila quidem fruſtra in matrimonium petitâ Francorum Regis filiâ, quoniam aliter facere non poterat, tacitus repulſam concoxit. at non eodem animo Theodebertus Imperatoris Iuſtiniani vanitatem tulit. Cùm enim audiiſſet Flauium Iuſtinianum *Alamannicũ, Franticum, Germanicum*, tamquam eas gentes deuiciſſet, appellari; (quos titulos Iuſtinus poſtea, Tiberiúſque, ac Mauricius vſurpauêre) frendens expeditionis Italicæ infelicem euentum ſibi exprobrari, iniuriam vlciſci ſummis viribus ſtatuit: & Narſe, qui iam tum in Italiam cum magnis copiis venturus dicebatur, in Totilam auerſo; per Pannonias, & Mœſiam Thraciam petendi, éaque ſubactâ, Conſtantinopolim, caput Imperij, oppugnandi impetum concepit. Iámque dimiſſis legationibus Audoinum, & Thuriſindum, Langobardorum, & Gipedum in Pannonia conſidentium Reges, alióſque, quorum per fines iter faciundum erat, ſimili à Iuſtiniano ignominiâ affectos, ad belli ſocietatem inuitauerat: exercitúmque, quantus huic operi par eſſet, cogebat. itavt res Romana vnà cum Iuſtiniano

maximum periculum aditura fuiſſe videatur, ni Theodeberti conſilia, conatúſque omnes mors immatura deſtruxiſſet. Quippe cùm more Regum Franciæ venaretur, & bubalum eximiæ magnitudinis, in ſe ruentem, haſtâ excipere pararet, ab arbore feræ impulſu proſtrata abruptus ramus ita eum in capite vulnerauit, vt ſupinus ex equo laberetur, relatúſque in Regiam intra paucas horas exſpiraret. Sic Theodebertum mortuum eſſe prodit Agathias in Hiſtoriæ libro I, quem ob expeditionis ſupradictæ initum conſilium audacem, turbulentum, periculorum amantem, ferocem, ac ſuperbum fuiſſe ait, & in temeritate ac dementia fortitudinem poſitam exiſtimauiſſe. Nec eſt, quòd quis miretur bubalorum, vel boum ferorum in Gallia fieri mentionem. Nam Fortunatus Preſbyter, in libri VII carmine IV ad Gogonem, in Arduenna ſilua, ſaltúque Voſago, quæ ambæ ſiluæ Regis Theodeberti, & Mettis eius Regiæ proximæ erant, non modò elices; hoc eſt alces, vros, vrſos, onagros, ſed etiam bubalos, quos bufalos vocat, naſci affirmat. & Guntchramnum Regem, dum ſe venatione exercet, in Voſago ſilua veſtigia occiſi bubali agnouiſſe auctor eſt Gregorius in Hiſtoriæ libro X. Ionas quoque in libro de vita Columbani Abbatis prodit in eremo Voſago circa caſtrum Luxouium vrſos, & bubalos frequentes videri. vt omittam Baioariam, prouinciam quidem Tranſrenanam, ſed Theodeberto ſubiectam, cuius in ſaltibus Carolum Magnum bubalos venatum in Annalibus Mettenſibus inuenio. Procopius, ac veteres rerum noſtrarum ſcriptores minimè cum Agathia de Theodeberti morte conſentiunt. è quibus Procopius Theodebertum *morbo* interiiſſe, non multo antè XVII belli Gothici annum, nimirum triennio ante tradit. Gregorius quoque longâ valetudine, omnem Medicorum curam artémque vincente, oppreſſum eum defeciſſe ait. Fredegarius autem, Aimoinus, aliíque vehementi febre implicitum deceſſiſſe dicunt, graues morbos plerumque nullo diſcrimine febres appellare ſoliti.

ƆƆXLVIII. Obiit Theodebertus quattodecimo regni anno, poſt Chlodouei aui ſui mortem XXXVII, poſt Conſulatum

Baſilij ſeptimo, vt refert Marius in Chronico, qui & *Regem magnum Francorum* meritò eum appellat, cùm ob regias viri virtutes; cum (ſicuti Aurelianus Epiſcopus loquitur) quòd eſſet *vnicus ſceptris, multiplex populis; ſolidus Regno, diffuſus imperio, ac maximus dominio:* hoc eſt, quòd Regnum maximum, ac nihilo ſeciùs partibus inter ſe connexis bene cohærens obtineret. Quippe ſub ditione Theodeberti fuerunt Alpium Cottiarum, Liguriæ, ac Venetiæ pleraque; Rætia, Vindelicia; Alamanni vnà cum finitimis Sueuis, quorum ipſi nomine apud Auſonium, & Claudianum ſæpe appellantur; Baioaria; Toringia; pars Saxonum; & Francia vetus; præterea prouinciæ Galliæ, Belgica I. Remi, Catalauni, aliæque Belgicæ ſecundæ vrbes; ciuitas Senonum; ſuperior, inferiórque Germania; pars Aquitaniæ primæ, ac Prouinciæ; atque Andecaui. vt non falsò Iordanes, æqualis eius Principis, in libro de Origine Gothorum ſcripſerit Francos ætate ſua *Germanorum terras obtinuiſſe.*

Herimannus Contractus in Chronico vt Chlodoueũ *Magnum;* ſic Theodebertum, eius nepotem, *Regem fortem* cognominat. Quod cognomen Theodeberto conuenire fatebitur, qui animaduerterit Danos ab eo nauali prœlio ſuperatos, Regémque interfectum; ſuſceptam vnà cum patre aduerſus Toringos expeditionem; res in Septimania atq; Prouincia viuo Theodorico geſtas; in Italia, quam primus Francorũ Regum ingreſſus eſt, obuias Oſtrogothorum ac Romanorum copias fuſas; bellum denique Iuſtiniano Aug. ac Conſtantinopolitanis denuntiatum. Theodeberti animi maturitatem non iniucundam, miſericordiam, temperantiam, liberalitatem, conſilium ac prudentiam in dubiis rebus, conſtantiam in aduerſis, pietatem, ac beneficentiam abſentibus ac nihil petentibus magna tribuentis laudat Aurelianus Arelatenſium Epiſcopus in epiſtola ad eum ſcripta, & Fortunatus Preſbyter in libri II Carmine XII his verſibus,

Filia digna patris, te, Theodeberte, reformans,
Rexiſti patriam qui pietate patris:
Et comitante Fide retuliſti ex hoſte triumphos,

Sed capti pretio mox rediêre tuo.
Eccleſiæ fultor, laus Regni, paſtor egentum,
Cura Sacerdotum, promtus ad omne bonum:
Cuius dulce iugum nullus gemuiſſe fatetur:
Viuis adhuc meritis Rex in amore tuis.

Vbi notandum eſt, quod ait Fortunatus, Theodebertum adeò in omnes, qui opis indigere videbantur, beneficum fuiſſe, vt hoſtes etiam ſuos bello captos à dominis pecuniâ ſuâ redimeret, domóſque dimitteret. Quàm pius, religioſus, & in ditandis exornandíſque Eccleſiis munificus idem fuerit, docet Fauſtus in libro de vita Mauri Abbatis, cùm ſcribit Theodebertum veniſſe in Monaſterium Glannafolium, & *regali indutum purpurâ* humi ſe proſtrauiſſe, aduolutúmque pedibus Mauri, ac plenum lacrimarum petiiſſe, vt pro ipſo Deum precaretur, ſéque ac filium ſuum Theodebaldum ſancto viro & Monachis commendauiſſe, ac ſingulos oſculatum eſſe, atque villam regiam nomine Boſcum cum pallio pretioſo, cruce aureâ, & lampadibus, Monaſterio dediſſe. Addit Fauſtus Abbonis ſapientiſſimi hominis conſiliis vſum Theodebertum, & Florum, virum nobiliſſimum, piiſſimúmque, Regi cariſſimum fuiſſe. Ex quo etiam cognoſcitur vt Oſtrogothorum in Italia, & paullo ante Vandalorum in Africa Reges, ſic tum Francorum Reges in Galliis veſte purpureâ fuiſſe conſpicuos, qualem poſtea Leouigildus in Hiſpania Veſigothorum Regum primus ſumſiſſe dicitur. Quâ de re eo minùs dubitandum puto, quòd Fauſtus ſupradicti Monaſterij Monachus non audita, ſed viſa refert, & à Theodeberto ſe inter ceteros oſculo ſalutatum ait. Omittere non poſſum, quod in Hiſtoriæ libro III prodit Gregorius, Theodebertum omnibus virtutibus præcipuum fuiſſe, iuris & æqui amantem; bonum & clementem; Sacerdotum cultorem; Eccleſiis magna tribuiſſe; multa multis beneficia contuliſſe; & omne tributum, quod Eccleſiæ in Aruernis poſitæ fiſco inferre conſueuerant, remiſiſſe; ac Deſiderato Verodunenſi Epiſcopo querenti de Verodunenſium paupertate, ac pecuniam mutuam flagitanti VIII millia aureo-

rum miſiſſe, opidanis diſpertienda, (quæ ſumma pro captu illorum temporum mediocris non erat) nec pecuniam poſtea repopoſciſſe, eáque largitione Verodunenſes non ſubleuauiſſe modò, ſed etiam ditauiſſe. negotiando enim rem omnes feciſſe, itavt ætate Gregorij diuites haberentur. In relatione huiuſce largitionis ſine cauſa à Gregorio diſſentit Aimoinus, cùm ait Theodebertum *Regem Auſtraſiorum*, vel ſuperiorum Francorum, quem rectè moratum, & affabilem fuiſſe ſcribit, orante Deſiderato Epiſcopo Verodunenſibus VIII millia ſolidorum aureorum, quotannis in fiſcum inferri ab eis ſolita, benignè remiſiſſe. Quippe nequaquam veriſimile eſt vnius vrbis incolas eóſque pauperes tantum pecuniæ in annos ſingulos tum Theodeberto pependiſſe. Hic eſt Deſideratus Verodunenſis Epiſcopus, qui Concilio conſenſu Theodeberti Regis in vrbe Aruernis habito, & anno XXXVIII regni D. Childeberti R. Synodo Aurelianenſi V interfuit. Vt appareat eum Theodeberto Regi ſuperſtitem vixiſſe. quamuis Gregorius dicat Theodeberto regnante Agericum à ciuibus ſuis in locum Deſiderati Epiſcopi defuncti ſubſtitutum eſſe, & ab Syagrio Deſiderati filio *poſt Theodorici* Regis *mortem* Siriualdum in villa ſua Floriaco interfectum, propterea quòd Deſideratum ad Theodoricum Regem accuſando fecerat, vt Sacerdos inſons non ſolùm fortunis ſpoliaretur, ſed etiam ſuppliciis afficeretur. Ceterùm optandum eſſet Gregorium ſibi ipſi conſtare, qui velut oblitus tantopere laudati à ſe in Hiſtoria Theodeberti Regis, eumdem *adulterum*, ob abductam à viro Deuteriam, & *ſuperbum* appellat in libro de vita Nicetij, & cùm ipſum ſæpe ab æquitate diſceſſiſſe, tum improborum ſcelera impunitate ac diſſimulatione aluiſſe prodit, ob idque non rarò admonitum & caſtigatum eſſe à Nicetio Treuirorum Epiſcopo, magnæ ſanctitatis viro; ac tandem mitiorem melioremque factum. cui Principi, præter matrimonium cum Deuteria contractum, bellúmque impulſu Childeberti Chlothario patruo ſuo illatum, nihil video quod obiici iure poſſit.

Admonet Theodeberti nomen de tribus epiſtolis,

quæ à Theodeberto Rege ad Imperatorem Iuſtinianum miſſæ feruntur, aliquid dicere. In vna earum Theodebertus Imperatori reſcribit veniſſe ad ſe Ioannem, ac Mıſarium eius legatos cum muneribus, & litteris, quibus aditam paterni Regni hereditatem ſibi gratulatur, patríſque ſui memoriæ perfidiæ ac ſacrilegij notas inurit. & perfunctoriè actis gratiis affirmat, patrem ſuum, variarum gentium domitorem, & innumerabilibus victoriis glorioſum, Imperatoribus, Regibus, ac cunctis nationibus fidem ſanctiſſimam præſtitiſſe; neque vllas vſquam Eccleſias dituiſſe; ſed contrà multas ab idolorum cultoribus euerſas reſtituiſſe. In alia epiſtola Theodebertus Imperatori petenti, vt tria millia armatorum Bergantino Patricio auxilio mittat, exſpectare ſe mandatis ſuis reſponſa reſcribit. Idémque in tertia Epiſtola eumdem, quæ gentes ac prouinciæ ditioni ſuæ ſubiectæ eſſent, quærentem docet, Regnum ſuum à Danubio flumine, ac finibus Pannoniæ ad Septemtrionalem Oceanum pertinere: hortatúrque, vt antiquum ſuperiorum Principum cum Francis fœdus ſeruet. Quæ omnia optimè in Theodebertum minorem; in maiorem nullo modo conueniunt. quamuis & ille (vti Procopius & Gregorius docent) ſæpe ob Italiam legatos ad Iuſtinianum, in primis Secundinum quemdam & Mummolum miſerit. Neque enim Flauius Iuſtinianus de Theodorico, Theodeberti patre, quicum nihil ipſi vmquam rei fuit, quíque nulla extra Germaniam ac Galliam bella geſſit, queri meritò potuit: neque in Theodebertum ipſum, propter occupatam contra fœdus Italiæ partem, non inuehi potuit. qua de re verbum fieri in hiſce litteris haud animaduerto. Præterea amicitia, à prioribus Imperatoribus cum Francis iuncta, quam Mauricius Aug. in epiſtola ad Childebertum *priſcam* appellat, à Theodeberto priore *antiqua* dici non debuit, cùm eam Anaſtaſius primus Imperatorum Orientis ante annos minùs XL miſſis ad Chlodoueum Francorum Regem legatis appetiuerit. Vt omittam Bergantini huius Patricij in Italia bellum gerentis nullam à Procopio & ab Agathia, qui res geſtas Iuſtiniani ſcri-

pſcre, fieri mentionem. Tres itaque ſupradictas epiſtolas malè inſcriptas eſſe credo, nec à Theodeberto maiore ad Iuſtinianum Aug. ſed à Theodeberto poſteriore ad Imperatorem Fl. Mauricium Tiberium miſſas, qui Childebertum, eius patrem, Langobardorum, Varnorum, Baioariorum, aliarúmque multarum gentium victorem, violatæ fidei, & euerſarum Eccleſiarum mortuum arguebat: propterea quòd, ob bellum Langobardis inferendum L millibus aureorum acceptis, eiſdem pacem vendiderat. Vnde Romanus Patricius, qui Mauricij principatu Italiam adminiſtrauit, Childeberto ſcribens orat, ne Romanos (hoc eſt Italos) à Francis diripi, aut captiuos abduci; neve, ſicut antea factum erat, vlla ædificia incendi patiatur. Nec dubito, quin Andreas, de quo legato in ſecunda epiſtola fit mentio, is ſit, quem *Andream virum Magnificum* Romanus appellat, indicátque Mauricij Aug. mandata ad Childebertum Regem detuliſſe. Sanè Theodoricus quoque, Theodeberti minoris frater, apud Theophylactum dicitur per Boſonem & Bettonem legatos venalem Mauricio belli aduerſus Abares gerendi ſocietatem obtuliſſe. Quamquam Theophylactum falli, & quæ Langobardis conueniunt, de Hunnis Abaribus dicere exiſtimo. quòd Langobardi à finibus Regni Theodorici ſolis Alpium iugis diſcludebantur; eíque Abares petenti per Theodeberti prouincias iter faciendum erat. & Paullus, Aimoinus, ac Sigebertus ſcribunt, cùm Hunni Abares ex Pannonia in Toringiam poſt Childeberti mortem erupiſſent, ibíque grauiſſimum bellum Francis inferrent, Brunichildim Theodeberti ac Theodorici auiam, quæ nepotes puerulos, Galliáſque ac Germanias regebat, Sigiberti quondam viri ſui exemplum imitatam, datâ pecuniâ pacem redemiſſe.

Mortem Theodeberti Regis mors Parthenij confeſtim ſecuta eſt. Fuerat Parthenius Theodeberti Conſiliarius, vir inhumanus & ferus, qui Papianillam vxorem, & Auxanium amicum ſuum adulterij ſuſpectos inſontéſque interfecerat. Hunc Franci Auſtraſij magno odio habebant, propterea quòd eius impulſu grauia ſi-

bi à Rege tributa impoſita eſſe meminerant. Quem igitur viuo Theodeberto violare auſi non erant, eodem mortuo deſtitutum perſequi cœperunt. Ille poſteaquam ſe in periculo mortis eſſe vidit, ex vrbe Mettis profugit, & à duobus Epiſcopis ſuppliciter petiit, vt ipſum Auguſtam Treuirorum ſecum ducerent, populíque ſæuientis iras ſua oratione lenirent. Ingreſſi Treuiros Epiſcopi, cùm ſeditionem comprimere, ac furentium animos mitigare non poſſent, Parthenium arcâ claudunt veſtimentis Eccleſiaſticis opertum, arcámque in Eccleſia deponunt. cuius omnes angulos ſcrutati mox Franci, diu multúmque quæſito, nec vſquam reperto Parthenio, arcam reſerari iubent, negantibúſque cuſtodibus quidquam ibi præter ornamenta Clericis conuenientia clauſum contineri, ni celeriter aperiatur, denuntiant ſe eam effracturos. Tum verò reſeratâ arcâ, remotiſque linteis, plaudentes Parthenium producunt, hominem pugnis cædunt, & conſpuunt, ac demum ad columnam alligatis poſt tergum manibus obruunt ſaxis.

IↃXLVIII Theodebaldus, Theodeberti Regis ex Deuteria filius, patri defuncto ſucceſſit: quem tum puerum admodum, & ſub nutricio fuiſſe Procopius in libro IV belli Gothici & Agathias ſcribunt; Aimoinus contrà iam virum. Habere tum Theodebaldus potuit annos XIII. ſi Gregorio credimus, qui Theodebertum initio regni Deuteriam in matrimonium duxiſſe, & quartodecimo imperij anno deceſſiſſe tradit.

IↃXLVIII. Quo anno Theodebertus obiit, trans Alpes clades noſtris illata eſt. quippe Lanthacarium Ducem Francorum, quem Theodebertus in Italiam miſerat, poſt Con-
IↃXLVIII. ſulatum Baſilij anno VII cum Romanis pugnauiſſe, fuſúmque ac cæſum eſſe prodit Marius in Chronico.

Theodeberto, Theodorici priuigni ſui filio, non diu ſuperſtes vixit Chrothildis Regina. ſiquidem paullo poſt eius mortem Cæſaroduni Turonum annis LXX maior III Nonas Iunias deceſſit, & Luteciam Pariſiorum delata, magnâ pſallentium frequentiâ, atque in ſacrario Baſilicæ S. Petri, quam exſtruxerat, à filiis ſuis Chil-

Childeberto & Chlothario Francorum Regibus iuxta Chlodoueum ſepulta eſt. femina omnibus virtutibus prædita; pia; liberalis; benefica; pudica; de Chriſtiana religione & de Francis optimè merita, quorum omnium in Chlodoueo Rege viro ſuo idololatriam expugnauit.

Per idem tempus Chlotharius Francorum Rex edixit, vt Regni ſui Eccleſiæ tertiam partem redituum fiſco inferrent. Quod cùm omnes Epiſcopi, Auguſtam Sueſſionum contracti, conſenſu & ſubſcriptione ſua non ſponte comprobauiſſent, interceſſit Iniurioſus Turonicus Epiſcopus, negauítque ſe ſubſcripturum, ac tantam Eccleſiæ iniuriam fieri paſſurum: adiiciens, ſi Rex Eccleſiis res adimere ſuas velle perſeueraret, Deum ei Regnum vitámque breui erepturum. neque enim æquum eſſe ditari eum patrimoniis egentium, quos ipſe de ſuo alere debeat. His dictis iratus Iniurioſus, ne ſalutato quidem Rege, Turonos repetiit. Qua verè ſacerdotali libertate motus Chlotharius indictionem reſcidit, miſsíſque poſt Iniurioſum viris cum muneribus, veniam facti precatus eſt. Ex quo intelligitur Reges Francorũ nihil tum oneris Eccleſiæ Gallicanæ, niſi conſentientibus ac ſubſcribentibus Epiſcopis, impoſuiſſe.

In parte Britanniæ Armoricæ tum dominabatur Chanao Comes, cæde trium fratrum infamis. qui cùm & Macliauum fratrem ſuum captum in carcere & catenis teneret, vellétque interimere, orante Felice Namnetico Epiſcopo ei pepercit: iurauítque Macliauus ſe fratri fidelem futurum, nec multo pòſt violata fide, vt ſatellites ad ſe comprehendendum miſſos euaderet, ad alium Comitem Britannorum, nomine Chonomorem perfugit. Is cùm inquiſitores appropinquare ſentiret, Macliauum capulo clauſum humauit, ita facto tumulo, vt per paruum ſpiraculũ de cælo animam poſſet ducere. Eo commento illuſi Chanaonis ſatellites, poſtquam ſuper tumulum læti biberant, Domino ſuo renunciant Macliauum mortuum ac ſepultum eſſe. quo audito Chanao Regnum eius totum recepit. At Macliauus velut rediuiuus exſiſtens ab inferis Venetos vrbem petit, ibíque tondetur, & Epiſcopus conſtituitur. ſed vt erat

leuis & temerarius, mortuo Chanaone capillos promiſit, & vxorem, quam poſt Clericatum dimiſerat, cum Regno fratris recepit. quam ob cauſam Epiſcopi ei ſacris interdixere. Ceterùm non dubito, quin Chonomeres Britannorum Comes à Gregorio dictus, is ſit, quem Auctor libri de vita Leonorij Epiſcopi *Commorum* appellat, & quem, Childeberto priore in Francia regnante, vxorem Rigualdi Ducis Britanni viduam in matrimonium accepiſſe, ac priuignum ſuum Iudualum, quamdiu ipſe vixit, à dignitate paterna excluſiſſe tradit: quíque in vita Gildæ *Conomerus* vocatur, & *tyrannus* in Britannia fuiſſe dicitur ætate Gildæ, ac *Childerici Frãcorum Regis principatu,* magno errore: cùm Paullus Gildæ condiſcipulus Childeberto regnante floruerit. quo etiam tempore Indualis cognomine Candidus, hoc eſt (vt puto) Iudualus, Rigualdi Ducis filius, Domnonenſium in Britannia Dux erat: quemadmodum Auctor libelli de vita Paulli Epiſcopi memoriæ prodidit.

IↃL. Poſt Conſulatum Baſilij anno IX Veſigothi, iugulato Theudiſclo, Agilam Regem conſalutauere. è quibus Theudiſclum poſt Conſulatum Baſilij V. C. anno II, & Agilam eo mortuo poſt Conſulatum Baſilij anno IV regnare occœpiſſe falsò tradit Auctor Appendicis Chronico Victoris Tununenſis Epiſcopi adiunctæ.

IↃLI. Poſt Conſulatum Baſilij anno X, belli Gothici XVII Flauius Iuſtinianus Aug. Leontium Senatorem, Athanaſij generum, ad Theodebaldum Francorum Regem legatum miſit, qui ab eo poſtularet, vt arma ſecum aduerſus Totilam & Oſtrogothos conſociaret, cederétque opidis & caſtellis Italiæ, quæ Theodebertus contra ius fœderis occupauiſſet. Leontius, vbi ad Theodebaldum venit, ita locutus eſt. Nonnullis forſitan, præter ſpem exſpectationémque accidere aliquid potuit: qualia verò Romani à vobis paſſi ſunt, alij contigiſſe puto nemini. Quippe Iuſtinianus Aug. non priùs Oſtrogothis apertè intulit bellum, quàm Francorum amicitiam & ſocietatem data ingenti pecunia redemiſſet. at illi non modò nihil earum rerum fecere, quas promiſerant, ſed etiam tanta Romanos iniuria affecere, quan-

tam ne ſuſpicari quidem quiſquam facilè poſſit. Pater enim tuus Theodebertus occupauit nihil ad ſe pertinentes prouincias Italiæ, quam Imperator magno labore magníſque periculis ſine Francorum auxilio in ſuam ditionem redegerat. Quamobrem nunc ad te venio, non antefacta criminaturus, ſed ea poſtulaturus, ac moniturus, quæ tibi ipſi ſint profutura. nimirum vt felicitatem confirmes tuam, & ſua habere Romanos ſinas. (Sæpe enim potentiſſimis, & multa ac magna obtinentibus paruæ alicuius rei iniuſta poſſeſſio cauſa exitij fuit: propterea quòd raram facit miſturam cum iniquitate ſecunda fortuna) præterea vt patris promiſſum præſtes, fidémque liberes, bellum aduerſus Totilam nobiſcum gerendo. ſiquidem maximè liberos decet parentum malefacta corrigere, & benefacta confirmare ac rata habere. Huiuſce autem belli ſocietatem cum Romanis te etiam non inuitatum ac rogatum inire oportebat. Nam cum Oſtrogothis nobis res eſt, qui Francis hoſtes ſemper & infidi fuerunt, eíſque tætra & atrocia bella numquam non intulerunt. Qui nunc quidem metu Romanorum & neceſſitate impulſi tibi adulari, & tuum auxilium implorare non dedignantur: ſi verò armorum noſtrorum metu liberati fuerint, non multo pòſt ſuum erga Francos animum apertè nudabunt. Quare cum Imperatore amicitiam & fœdus renouare ne dubita, & in veterem hoſtem totis viribus factas iniurias vindicare. His Theodebaldus Francorum Rex ita reſpondit. Ad ſocietatem belli aduerſus Oſtrogothos nec rectè nec iure nos inuitatis. ſunt enim nunc nobis amicitia iuncti. quibus ſi parum ſtabiles, inconſtantéſque ſe Franci præſtiterint, ne Romanis quidem fidi ſunt futuri. Quod autem ad loca Italiæ mihi ſubiecta pertinet, Theodebertus pater meus nec quemquam finitimorum violauit, nec alienis manum adiecit. cuius rei nullum afferre certius teſtimonium poſſum, quàm quòd eius hereditate nihilo ſum opulentior factus. neque idem ſupradicta loca Romanis eripuit, ſed à Totila poſſeſſore deſtituta, ac velut palàm tradita occupauit. Quo de facto Imperatorem Iuſtinianum gratulari Francis

maximè oportebat. nam qui raptores rerum ſuarum ab aliis ſpoliatos videt, niſi obſtet inuidia, iuſtâ vltione lætari conſueuit, & meritam eos factæ ſibi iniuriæ pœnam pendere arbitratur. Sed vtrique totam controuerſiam ac diſceptationem Iudicum fidei committere poſſumus, vt ſi quid patrem meum Romanis eripuiſſe paruerit, hoc ſine morá neceſſariò reſtituam. Hiſce de rebus legatos Conſtantinopolim non multo pòſt mittam. Sic locutus Theodebaldus Leontium Athanaſij Præfecti Prætorio Italiæ generum dimiſit, & Leudardum, hominem Francum, vnà cum tribus aliis, legatum ad Iuſtinianum Aug. miſit, vt in belli Gothici libro IV tradit Procopius. Legati ex ſententia rem confecêre. niſi quòd à Iuſtiniano, acta Concilij Calchedonenſis infirmare cônante, impetrare non potuêre, vt Vigilium Papam, & Datium Mediolanenſem Epiſcopum Conſtantinopolim euocatos, ac indignè tractatos, ob ídque ſibi per litteras ab Clericis Italiæ commendatos in ſuas ſedes reſtitueret.

IↃLII. Indictione XV. poſt Conſulatum Baſilij V. C. anno XI in Hiſpania bellum ciuile oritur. Theudiſclo Regi à coniuratis iugulato Hiſpali, quæ tum Veſigothorum regia erat, ſucceſſerat Agila: qui cùm popularibus grauis ac iniquus eſſet, Athanagildus, vnus ex Optimatibus, regni cupiditate impulſus, ab eo tertium principatus annum agente defecit, atque auxilium à Iuſtiniano Aug. petiit. Imperator totum Occidentem iamdudum Orienti adiungere cupiebat. Igitur oblatâ occaſione lætus Liberium Patricium cum claſſe in Hiſpaniam miſit, vt ſub ſpecie ferendi Athanagildo auxilij prouinciam tentaret. Agila apud Cordubam victus acie, amiſſo filio cum magnis copiis omníque gazâ regiâ, Emeritam fugit, nec multo pòſt (vt ait Rodericus) exercitus, quem aduerſus Athanagildum miſerat, ab eo Romanis auxiliis adiuto deletur; Liberio interea opida Hiſpaniæ non pauca facilè occupante. Quare cùm animaduerterent Veſigothi ſuis ſe gladiis iugulari, timeréntque maximè, ne milites Romani occaſione vſi Hiſpaniam ſubigerent, obliti ſacramenti Agilam V regni

anno Emeritæ occidunt, & Athanagildo ſe tradunt. Sic potitus rerum Athanagildus milites Romanos, quibus adiutoribus Agilam vicerat, poſtea Regni ſui finibus expellere non potuit, bellúmque cum eis diu variâ fortunâ geſſit, partémque vrbium, quas ceperant, recuperauit. Vnde Agathias in Hiſtoriæ libro V tradit eo tempore milites Romanos partim in Italia, partim in Africa, *partim in Hiſpania*, & aliis prouinciis fuiſſe collocatos. At Liberius Patricius, Dux Romanorum, poſteaquam vrbes aliquot Hiſpaniæ occupauerat, oram maritimam Aquitaniæ claſſe infeſtam habuit, ac Burdigalam Biturigum Viuiſcorum oppugnauit. Quod enim Suidas ſcribit, *Beliſarium circa Burdigalam vrbem Galliæ frequenter pugnaſſe*, id ego emendandum, & in locum Beliſarij *Liberium* reſtituendum puto. quippe conſtat Beliſarium extra Africam & Italiam nulla vſquam in Occidentis partibus bella geſſiſſe. Liberius iſte Patricius, quem in Hiſpaniam cum exercitu à Iuſtiniano miſſum ait Iordanes, grandis natu fuit, tum cùm ei aduerſus Agilam Veſigothorum Regem expeditio mandata eſt. idem enim multis antè annis, ſub Theoderico & Athalarico Oſtrogothorum Regibus, Præfectus Prætorij Galliarum fuerat, multùm ob merita, & ob vulnera in bello accepta à Caſſiodoro Senatore laudatus: & Baſilicam, quam Arauſione exſtruxerat, ab Epiſcopis Prouinciæ Decio iuniore Conſule dedican- Iɔxxix.
dam curauerat, ſtatutíſque Concilij Arauſicani ſubſcripſerat, non modò Præfecturâ Prætorij Galliarum, ſed etiam Patricia dignitate iam tum illuſtris. poſtea legatus à Theodahado Rege vnà cum Opilione ad Iuſtinianum miſſus, apud eum remanſerat, & aduerſus Totilam in Siciliam cum claſſe miſſus ab Imperatore, breuíque Conſtãtinopolim reuocatus fuerat anno belli Gothici XVII, poſt Cõſulatum Baſilij X. vt tradit Procopius, IɔLII
qui Liberium modò *Senatorem Romanum*, modò *Patricium ex vrbe Roma*, nonnumquàm *virum Romanum*, extremæ ſenectutis, ac belli artium imperitum appellat: vt appareat eum Patricium Occidentalem fuiſſe. In Hiſpaniam miſſus poſt ab Imperatore Francio Dux

Cantabriæ in ditionem eius redactæ præfuit. quem Francionē Fredegarius, ac Aimoinus decepti nomine tributa Francorum Regibus pependiſſe ſcribunt: eóque mortuo à militibus Romanis, quibus tuendi limitis Hiſpaniæ cura mandata erat, Cantabriam receptam, deinde à Flauio Siſebuto Rege Veſigothorum occupatam dicunt. Paullus in libro tertio rerum Langobardicarum tradit Francionem hunc ipſum in Italia Magiſtrum militum fuiſſe, vnum ex his, qui ſub Narſe militauerant: & Langobardis terram Italiam vexantibus, per annos viginti munitiſſimam inſulam in Lario lacu, Comacenam à finitimo opido Como, & Larienſem cognominatam, tenuiſſe: ibi ſemeſtrem obſidionem fortiter tuliſſe: tandémque traditâ Flauio Authario Langobardorum Regi inſulâ, cum coniuge, ac ſupellectile Rauennam ſeſe recepiſſe. Ceterùm Romani, qui Iuſtiniani iuſſu Hiſpaniam Liberio duce ingreſſi erant, virtute, concordia, Hiſpanorum affinitatibus, ac etiam miſſis ab Imperatoribus ex Africa & Italia auxiliis adeò creuere; vt neque ab Athanagildo, neque ab eius ſucceſſoribus ex Hiſpania expelli potuerint, víxque poſt annos ampliùs XXC Suintila Veſigothorum Rex vrbes, quas occupauerant, receperit. Hi ſunt Romani, quos Ioannes & Iſidorus in Chronicis, & Paullus in libro III rerum geſtarum Langobardorum *Milites* abſolutè vocant, Gregorius in Hiſtoriæ libro V contumelioſo tum nomine *Græcos* appellat. Nimirum milites Romani à Iordane, Procopio, & Gregorio Magno, ceteríſque eorum temporum Auctoribus plerumque *Milites*, & Στρατιῶται ſimpliciter dicuntur, vt Imperium Romanum Πολιτεία atque *Reſpublica*.

Eodem anno, quo Liberius Patricius Hiſpaniam petiit, Narſes eunuchus, ex Præpoſito ſacri Palatij, ex Conſ. atque Patricius, cum magnis copiis, & Langobardorum, Erulorum, Hunnorum etiam, ac Perſarum perfugarum mercenariis auxiliis, à Salona opido Dalmatiæ mouit, traiectóque ſinu Liburnico, quem alij ſinum Polaticum, alij Flanaticum appellant, omnem exercitum expoſuit Polæ. inde per Iſtriam, & Venetiam iri-

nere facto ad amnem Ateſim peruenit, miſſóque nuntio poſtulauit à Francorum Ducibus, qui finitimos locos præſidiis tenebant, vt ipſis ſociis & amicis tranſitum darent. Illi Narſæ renuntiari iubent hæc ſe facere nullo modo poſſe, ſuæ vtilitatis, & erga Oſtrogothos beneuolentiæ magis quàm commodi Romanorum habendam eſſe rationem rati: atque hancce parum ſpecioſam & honeſtam dictu negationi tranſitus cauſam prætendunt, quòd Narſes Langobardos, hoſtes Francis infeſtiſſimos ſecum duceret. Tum Narſem, dubitantem quid ageret, quidam Itali docuere, ſi Franci in eo propoſito perſeuerarent, à loco vbi erant vſque ad Veronam tranſitum tentari non poſſe, quam vrbem Teia Oſtrogothus, vir fortiſſimus, valido præſidio tuebatur. Hærebat itaque Narſes inops conſilij, donec Ioannes, Magiſter militum, locorum peritus per maritimam Venetiæ oram Romanis parentem duxit exercitum, foſſáſque ac paludes, Septem Maria dictas, in quas ſe Padus effundit, ponte è nauibus facto iunxit. Sic traductis copiis Narſes Rauennam intrauit. Quam autem ob cauſam tantæ Francos inter & Langobardos inimicitiæ tum fuerint neſcio. Nam & antea Theodebertus Francorum Rex Wiſigardim Waconis Langobardorum Regis filiam in matrimonium duxerat, atque ad Audoinum, Waltarij Waconis filij tutorem ſucceſſorémque, legatos de conſociandis aduerſus Iuſtinianū Aug. armis miſerat. & paullo pòſt Theodebaldus Francorum Rex Vuldetradam, ſororem Wiſigardis, vxorem duxit: ac Chlodoſuinda, Chlotharij maioris filia, Alboino Langobardorum Regi collocata eſt. quæ affinitates niſi inter amicos fieri non ſolent. Niſi fortè ex eo inter ambas gentes inimicitiæ ortæ ſunt, quòd Audoinus Langobardorum Rex Herminafridi Toringorum Regis filiam matrimonio ſibi iunxerat, (vt ait Iordanes) ob idque bellum Francis illaturus, & Amalafridum fratrem vxoris ſuæ in paternum Regnum reducturus videbatur. Apud Menandrum dicitur Narſes ad Hamingum Ducem Francorum, qui in Ateſis vlteriore ripa conſederat, Pamphronium Patricium, & Bonum Pro-

curatorem rerum priuatarum miſiſſe petitum, vt ex eo loco diſcederet; neu ruptis induciis iterum bellum aduerſus Romanos excitaret. quibus Hamingus reſpondit, quamdiu haſtam dextrâ vibrare poſſet, ſe ceſſurum non eſſe. Narſes Valeriano adiunctus, ſuperato flumine Arimino, ad Apenninum peruenit, ibi apud Buſta Gallorum (hoc loco nomen eſt) cum Oſtrogothis vno prœlio debellat, ac Totilam Regem, antea ſemper inuictum, numero magis & paratu militum quàm virtute fundit, fugientémque interficit, anno regni XI, poſt
IƆLII Conſulatum Baſilij pariter XI, confeſtímque Langobardos, qui, ex victoria aſſumtâ peccandi licentiâ, omnia ſtupris incendiiſque fœdabant, auxilij causâ magna pecunia donatos domum dimittit. Quidam auctores ſunt Totilam, ante prœlium à milite Romano inſciente necopinantem iaculo ictum, ex vulnere paullo pòſt interiiſſe, atque Oſtrogothos amiſſo Rege pauidos facilè ab Narſe deuictos cæſóſque eſſe. Valerianus, poſt deductos vſque ad fines Italiæ Langobardos, caſtra ante Veronam poſuit, tamquam vrbem eam oppugnare conſtituiſſet. cui cùm Oſtrogothi ibi in præſidio collocati ſeſe ipſos, ac vrbem dedituros promiſiſſent; cognita re Franci, qui finitima Venetiæ obtinebant loca, nec Romanam vicinitatem amabant, totis viribus prohibuere, regionem velut ad ipſos pertinentem ſibi vindicãtes, & Valerianum cum exercitu irritum diſcedere coëgere. At Oſtrogothi, quotquot prœlio ſupererãt, traiecto Pado, Ticinum peruenere, & Teiam Fridigerni filium Regem ibi appellauere. qui ſuos Romanis impares videns, legatos ad Theodebaldum Francorum Regem miſit, eúmque pollicitationibus ingentis pecuniæ ad belli ſocietatem pellicere fruſtra conatus eſt: propterea quòd Franci nec pro Oſtrogothis, nec pro Romanis pugnare, & ſanguinem more mercenariorum profundere volebant, ſed Italiam in ditionem ſuam redigere, & eius ſubigendæ cauſâ per ſe ipſi bellum gerere cupiebant. Interea Narſes Narniam, Spoletum, Peruſiam, Romam, Portum Auguſti, Nepetam, ac Petram Pertuſam occupat: & Cumas, vrbem Campaniæ munitiſſimam, in arduo colle

colle ad mare Inferum poſitam, quò Totila pleraque ſpolia Italiæ & inſignia regia contulerat, oppugnat: Teiámque obſeſſis ſubſidio venientem, nauibus exuit, commeatu intercludit, directa acie fortiſſimè pugnantem interficit, imperij Domini Iuſtiniani perpetui Aug. anno XXVI, poſt Conſulatum Baſilij V. C. anno IↃLII
XI, belli Gothici XVIII. A Procopio, quem ſecuti ſumus, Victor, Mariúſque diſſentiunt: è quibus Victor Totilam à Narſe eunucho Patricio prœlio ſuperatum poſt Conſulatum Baſilij anno XIV periiſſe dicit: Marius Toti- IↃLV.
lam vel Baduilam poſt Conſulatum Baſilij anno XII IↃLIII.
Indictione I interfectum, Teiam inſequenti anno cæſum eſt auctor. Oſtrogothi tot continuis incommodis infracti, & ad paucos redacti, pacem à Narſe petunt, ac impetrant, & ſe de opidis præſidia deducturos, ac totâ Italiâ exceſſuros; nec vnquam ampliùs Romanis bellum illaturos iurant. Oſtrogothi circiter mille, qui iurare nolebant, ex caſtris egreſſi Ticinum opidum & alia trans Padum loca Hilduſo transfuga duce repetiere, ſicuti ait Procopius. Quamquam è contrario Agathias Scholaſticus in Hiſtoriæ libro I prodit conueniſſe, vt Oſtrogothi in Italia ſecuri remanerent, ſub ditione Imperatoris futuri. ita pace facta domum omnes rediiſſe, & alios quidem in Tuſciam, alios in Liguriam, & in Venetiæ opida ac caſtella reuertiſſe.

Breui apparuit arma victos, non odia depoſuiſſe. Oſtrogothi enim Circumpadani, externæ dominationis intolerantes, cùm pauco tempore ſeſe continuiſſent, fidémque ſeruauiſſent, mox res nouas moliri cœperunt. Regnabant tum apud Francos Childebertus, Chlotharius, & Theodebaldus, quorum priores duo ſedes longè ab Italia remotas habebant: poſterior Liguriæ, Venetiæ, & Alpium Cottiarum partem non minimam obtinebat. Ad Theodebaldum igitur Francorum Regem legatos mittunt Oſtrogothi, qui dicerent, tempus eſſe genti cum finitimæ ac fœderatæ ſubuenire: expelli ſe à Iuſtiniano Italiâ, quam Theodericus Zenonis permiſſu intrauerit, ac Turcilingis ademerit: & Amalaſuenthæ vindictam, ſpecioſum titulum nefario latrocinio

LII

præferri. niſi celeriter magna ſibi auxiliâ mittantur, partem huius calamitatis ad Francos recaſuram. Quid enim aliud velle Romanos, niſi liberis populis, quos contumelioſè Barbaros appellant, ſeruitutem iniungere? Sic nuperrimè ſub ſpecie auxiliorum à Iuſtiniano miſſum eſſe in Hiſpaniam exercitum, Veſigothis, ni caueant, exitio futurum. neque dubitari oportere, quin idem, vt victis Vandalis Africam ſubegiſſet, & inuitatus ſucceſſu, ob vnius noxam, Oſtrogothis bellum intuliſſet, ac Italiæ manum inieciſſet; ita Galliam, partem quondam Imperij Romani, occupatam à Francis eſſet repetiturus. Certè non ſemel eum iactâſſe, atque ſcripſiſſe, gentes omnes, amiſſas ſecordiâ Romanorum, ſe receepturum ſperare. Videret itaque, ne vicinum incendium, ſuâ negligentiâ auctum, mox ad ipſum tranſiret. quod ne accidat, in eius nunc poteſtate poſitum eſſe. Hac oratione Theodebaldus, puer valetudinarius, ignauus & imbellis, non admodum commouebatur, neque pro gente pæne funditus euerſa fortunam tentandam exiſtimabat. Erant tum in Aula Procerum omnium dignitate & potentia facilè primi Leutharius & Buccelinus fratres, natione Alamanni, quos Theodebertus Rex popularibus ſuis Duces præpoſuerat. Hi permittente magis quàm aſſentiente Rege cum Oſtrogothis belli ſocietatem ineunt, celeriter Francos, atque Alamannos ad LXXV millia cogunt, Alpéſque tranſſcendunt tanta cum contemtione hoſtium, tantáque virium fiducia, vt Narſem, eunuchum breuem ac macrum, nec in virorum, nec in mulierum numero habendum, & lanificio, quàm armis aptiorem, qui Oſtrogothis adeò timori eſſet, primum ſuorum impetum laturum negarent, totiúſque Italiæ ac Siciliæ imperium ſibi promitterent. Peragratâ Liguriâ, Padum ſuperat Francorum exercitus, ac Parmam opidum occupat. Qua cognita re Narſes Fulcarim, Erulorum fœderatorum amplius trium millium equitum Ducem, cum Ioanne, Valeriano, & Artabane Magiſtris militum, & cum copiarum ſuarum parte maiore ac validiore in Æmiliam mittit, & ad flumen Padum caſtra facere, municioribúſque lo-

cis occupatis hoſtes reprimere ac itinere prohibere, ſin autem propter paucitatem id facere non poſſent, ſaltem eoſdem morari, & ne audacter ac liberè vagarentur, obſeruare iubet. ipſe poſt ordinatas res Tuſciæ ſe venturum confirmat. Fulcaris, Dux non minùs temerarius, quàm ſtrenuus, incompoſito agmine, minimè exploratis locis, Parmam raptim contendit. Qua lætus occaſione Buccelinus lectâ virorum fortium manum in Amphitheatrum non longè ab vrbe ſitum condit, Barbaróſque effuſos ac temerè progreſſos ſubitò eruptione facta fundit fugátque, Fulcarim ipſum interficit. Eâ victoriâ Leutharius & Buccelinus tantum auctoritatis & nominis ſunt conſecuti, vt Oſtrogothi Æmiliam, Liguriam, finitimáſque prouincias incolentes, qui cum Romanis neceſſitate coacti pacem ac belli ſocietatem inierant, apertè fœdus rumperent, & ad Francos morum ſimilitudine ſibi coniunctos ſponte tranſirent, ſuarúmque eis vrbium portas aperirent. contrà Ioanni & Artabani Romanorum Ducibus tantus iniectus eſt metus, vt ſtatim Fauentiam ſe contulerint, quæ abeſt ab vrbe Parma ampliùs millia paſſuum XC.

Dum hæc apud noſtros geruntur, Narſes, exercitus parte ad oppugnationem Cumarum relictâ, per Latium in Tuſciam copias perducit: Florentiam Tuſcorum, Centumcellas, Volaterras, Alſium, ac Piſas occupat: & vbi de Fulcaris clade cognouit, milites nuntio conſternatos oratione confirmat, Lucenſéſque tertio quàm obſederat menſe, fruſtra dehortantibus Francis, qui ibi in præſidio erant, deditionem facere cogit. Eodem tempore Aligernus, Fridigerni filius, Teiæ quondam Oſtrogothorum Regis frater natu minimus, vir manu ſtrenuus, cùm intelligeret Francos, ſi bello Romanos viciſſent, Oſtrogothis ſub ſpecie ſocietatis Italiam ac libertatem erepturos, ſeipſum, Cumáſque Romanis dedidit: miſſúſque à Narſe Curuam Ceſenam, Francos per fines Regienſium, Mutinenſium, Bononienſium, Forocornelienſium, & Fauentinorum itinere facto vrbem prætereuntes, vt iuſſus erat, irriſit ex muro, clamitans ſerò eos veniſſe, ac fruſtra feſtinare, iam enim Cumis,

& vnà omni regia pecunia veſtéque, ac ſupellectile, ad quæ occupanda properarent, potiri Romanos, adeò vt ſi quis ab Oſtrogothis Rex ſalutaretur, regiis inſignibus eſſet cariturus. Aligerno Franci conuicia regerebant, & perfidum, proditorémque popularium ſuorum appellabant. Nihilominus tanta ſpe fruſtrati mox de ſumma rerum deliberant, domum redire placeat, an progredi. ſuperat ſententia eorum, qui in expeditione perſeuerandum eſſe cenſebant. Paullo pòſt accidit noſtris aliud incommodum. Franci ad duo millia equitum & peditum, à Ducibus ad depopulandos agros & exploranda itinera miſſi, circa Ariminum pecus abigebant. Erat tum Arimini Narſes cum Theodebaldo Varnorum fœderatorum Duce, qui indignatus ſub oculis ſuis audacter prædam hoſtes agere, in eos trecentis equitibus comitatus eruptionem fecit. Et Franci quidem pedites ab vtroque latere equitibus ſuis, à tergo denſa ſilua tecti, primùm conſerti ac immobiles iunctis ſcutis tela Romanorum excipiebant, ſic vt primi ordines laxari perfringíque non poſſent. Tum Narſes, poſteaquam nihil proficiebat, ſimulatione fugæ eos longè à ſilua protractos in apertum campum perduxit, & incompoſitos ac effusè inſequentes ex improuiſo aggreſſus, pedites circiter nongentos cecidit; equites coniecit in fugam. cúmque animaduerteret Francos natura æſtus eſſe intolerantiſſimos, nec libenter æſtate bellare, frigore autem tamquam re cognata & patria vegetos, robuſtiſſimóſque, ac laborum patientiſſimos fieri, expeditionem in ver differre conſtituit, miſíſque in hiberna copiis, & Rauennæ rebus ordinatis, Romæ hiemauit.

Interea Franci lento agmine loca, quaquà ibant, omnia depopulabantur, atque vaſtabant, ac Flaminiam emenſi, pérque Picentes, Marrucinos, ac Pelignos itinere facto Samnitium fines intrauerant. quò vt peruentum eſt, Duces copias inter ſe diuiſerunt. & Buccelinus quidem accepta exercitus parte maiore ac validiore, dextrum iter ingreſſus, prouincias Tuſco mari appoſitas Campaniam, Lucaniam, & Bruttios, Rhegio & Freto Sicilienſi tenus, populando peragrauit. Leutha-

rius verò ſiniſtram carpens viam, vaſtatâ Apuliâ, & Calabriâ vſque ad Hydruntum, quo ex opido finis Hadriatici maris, & initium Ionij deſpicitur, peruenit. ſic ambo diuerſis itineribus omnem Italiam ſunt peruagati. Qua in expeditione Francos, rectè de Deo ſentientes, & eamdem quam Romanos religionem colentes, in locis ſacris piè ac reuerenter ſe geſſiſſe, Alamannos autem, nondum Chriſtianæ religionis myſteriis initiatos, Eccleſias ſpoliauiſſe, detexiſſe, ac diruiſſe, ſanguine etiam humano polluiſſe Agathias ſcribit. Accidit tum, quod in 1 Dialogorum libro tradit Gregorius Romanus Epiſcopus, vt Buccelino Campaniam ingreſſo, Franci aliquot in Monaſterium Honorati viri ſanctiſſimi apud Fundos poſitũ, vbi multas pecunias eſſe audierant, irrumperent, & magnis clamoribus Libertinum Præpoſitũ loci requirerent, ac caligantes videre non poſſent, in quem humi proſtratum ac orantem impingebant, ſícque ex Monaſterio vacui egredi cogerentur. Ineunte æſtate cupido inceſſit Leuthario grauem prædâ exercitum domum reducendi, ac rapto fruendi. Itaque ad Buccelinum nuntios miſit, qui ſuaderent, vt celeriter rediret, incertóque bello ac Oſtrogothis valediceret. cognitóque eum, inductum ſpe regni ab Oſtrogothis ipſi promiſſi, cum Romanis ſe prœlio decertaturum iurauiſſe; nihilominùs excedere Italiâ, & poſtquam domum veniſſet, ac prædam in tuto loco depoſuiſſet, auxiliares fratri copias mittere inſtituit. ſed nec ipſe in Franciam reuerti, nec fratrem ſupplemento militum adiuuare potuit. Regrediens igitur Leutharius ſine vllo detrimento exercitus iter fecit, donec Picenum emenſus ad opidum Flaminiæ Fanum Fortunæ peruenit: ante quod opidùm poſitis caſtris aduerſam fortunam expertus eſt. Cùm enim millia hominum tria non ſolùm ad exploranda vlteriora, ſed etiam ad hoſtem, ſicunde appareret, fundendum ex more præmiſiſſet; Artabanes Perſarmenius, & Huldac Hunnus, qui cum Romano exercitu Hunnı́ſque fœderatis Piſauri occaſionem bene gerendæ rei ſpeculabantur, in eos per Hadriæ litus iter facientes, murı́ſque appropinquantes conferti eruperunt, ac mul-

tos deimprouiſò occiderunt. nonnullos per prærupta litoris fugâ eniſos, móxque ex colle recto atque præcipiti deuolutos mare hauſit. Cùm plurimi eo modo periiſſent, reliqui incompoſitè terga vertere, & cum magno clamore ac fletu ad ſuos reuerſi trepidatione & tumultu caſtra impleuere, atque quod ipſi credebant, ſubitò affore Romanos commilitonibus perſuaſere. Igitur Leutharius omnes armari & ad prœlium parari iubet, phalangéque ita facta, vt denſa ac nihilominus in longum extenta eſſet, obuiam hoſti proficiſcitur. Sed Artabanes & Huldac Duces, proptereà quòd numero impares ad pugnandum erant, iam Piſauri muris incluſerant ſeſe, neque ex opido ſuas copias eduxere. Tum Franci reuerſi in caſtra iacturam priori damno grauiorem ſe feciſſe cognoſcunt. plurimi enim captiuorum, qui incuſtoditi remanſerant, hoſtium occupatione tamquam occaſione ſua vſi, celerrimè profugerant, & ſeſe, ac vnà quidquid ſpoliorum diripere potuerant, in proxima caſtella contulerant. Quamobrem priuſquam grauiora paterentur, confeſtim mouenda caſtra, & ex opido Fano Fortunæ diſcedendum ſtatuunt, exſecratíque locum infortunatum & iactura prædæ ſuæ infamem, relicto Hadriatici maris arenoſo litore, flectunt ad læuam, & ſecundum radices montis Apennini longum iter faciunt per prouinciam Æmiliam, Alpéſque etiam Cottias, (vt Agathias ait) Padóque flumine difficulter ſuperato tandem Venetiam ingrediuntur. Hîc notare conuenit errare Agathiam Scholaſticum, qui Fanum & Piſaurum prouinciæ Flaminiæ vrbes Piceno attribuat, eaſdémque non ad mare Hadriaticum, vt ceteri omnes, ſed ad Ionium ponat. Franci, peragratâ magnâ parte Venetiæ, ad vrbem eius prouinciæ Cenetam, inter Feltriam & Belunum ſitam, quæ tum Theodebaldo Regi parebat, peruenere, ibi reficiendi ſui causâ tutò ſtatiua habituri. Dolebant tamen, & ingentis mæſtitiæ notas præ ſe ferebant, quòd prædæ ſuæ partem maximam amiſiſſent, & fruſtra tot terras emenſi, ac tantos labores paſſi eſſe ſibi videbantur. Sed non hic eis calamitatis finis fuit. Quippe dum apud Cene-

tam conferti in artas domos vires refouent, ſubitò exorta peſtilentia eſt, & contagione vulgante morbos, ad vnum omnes (ſi Agathiæ credimus) periere. Leutharius rabioſus, & ſpumans, & ſuos ipſe lacertos lacerans exſpirauiſſe dicitur. nonnullis apoplexia, aliis continua dementia, aliis varia febrium genera mortifera fuerunt. Quam cladem Romani irâ diuinâ illatam credebant: Franci, naturâ æſtus intolerantes, partim mutationem ac corruptionem cæli, partim repentinam à labore ad otium conuerſionem cauſabantur. Certè nuſquam maior ac crebrior febribus, dyſenteriâ, inteſtinorum leuitate, murium araneorum morſibus, & veneno ſtrages exercituum noſtrorum facta: nec vlla his prouincia Italiâ peſtilentior fuit. Illa enim Theodeberti, Childeberti poſterioris, Carolomanni, & Caroli fratrum copias; illa præter Leutharium, Lotharium Regem Caroli Magni pronepotem, Carolum Auguſtum, eiuſdem nepotem, Ludouicum Regem Ioannis filium, Giſlebertum, ac Odetum Duces abſumſit. Quo magis glorioſiſſimi Principis Ludouici nuper nobis erepti vt laudanda virtus eſt, ſic admiranda felicitas, qui vnde pauci ex maioribus eius ſine aliqua clade domum redierunt, multi ne redierunt quidem; inde expugnato Seguſione, Hiſpanis à Caſale reiectis, lætus ſaluum & victorem exercitum reduxit. ſiue Italiam, aduentu liberatoris ſui recreatam, ſalubriores ſolito venti perflauerant: ſiue iuſtiſſimo bello elementa ipſa fauere oportebat.

Dum hæc in Venetia contingunt; Buccelinus agris, caſtellis, opidiſque ferè omnibus, quacumque ierat, freto Siculo tenus, vaſtatis, copias circumegit, & hoſtes petendi, atque cum Narſe de ſumma rerum maturè dimicandi impetum cepit. quòd multi Francorum, fame & inopiâ preſſi, (Narſes enim commeatus in munitiſſima loca comportari iuſſerat) ex crebro vuarum recentium ac muſti vſu contracto alui profluuio, perierant; reliquos vires deficiebant. Itaque antequam plures ſimili valetudine tentarentur, prœlio contendere, ac bellum conficere cupiebat. Vt in Campaniam ve-

nit, Neapoli, & finitimis vrbibus, ſicuti Conſtantinus Porphyrogennetus ſcribit, occupatis, caſtra poſuit haud procul Capuâ, eáque rotis carrorum, modiolorum tenus in terram infoſſis ſtipitibúſque ita muniuit, vt vnum tantùm exitum haberent, ad dexteram Caſulino amni coniuncta: atque in Ponte Caſulini, quem locum Leo Marſicanus in libro I Chronici Caſſinenſis commemorat, turri ligneâ conſtitutâ, firmum ibi præſidium collocauit. Sic inſcius, quanta in Venetia clades eſſet accepta, auxiliares fratris copias, vt conuenerat, exſpectabat, nec tamdiu moraturas fuiſſe, ſi nihil eis aduerſi contigiſſet, ſuſpicabatur. Quamquam etiam ſine hoc ſupplemento militum victoriam de hoſtibus ſibi promittebat, virorum fortium & bellicoſorum millibus triginta ſubnixus, cùm vix Narſes duodeuiginti millia variarum gentium haberet armata. Quare & ipſe magna alacritate erat, & ſuos cohortari non deſiſtebat, dictitans non de parua aliqua re, ſed de Italia pugnatum iri, propter quam bellum gererent, & quam, ſi viri eſſent, nec inglorij omnes perire vellent, victis Romanis facilè eſſent occupaturi. Qua oratione inſtincti Franci, & immodica confidentia elati ſeſe ad prœlium parabant. & alij quidem ſecures ancipites, vel bipennes, vulgò Franciſcas à gente cognominatas; alij haſtas, lanceáſve, quas Angones vocabant, acuebant. quidam ſcûta rupta reſarciebant. denique facillimè ſua quiſque arma ſuis manibus reficiebat. Tum enim (vt ait Agathias) ſimplex & parabilis erat Francorum armatura, nec variis artificibus indigebat. loricis, & ocreis non vtebantur, exceptis Regibus ac Primoribus gentis; equis admodum pauci: propterea quòd more patrio pedeſtribus pugnis innutriti, & quotidiana exercitatione aſſuefacti erant. plerique capite erant nudo: galeis pauci tegebantur. gladio cincti & ſcuto tecti prœlia inibant: nec arcubus, aut fundis, ſed bipennibus tantùm, & angonibus armabantur. has Sidonius *ſecures miſſiles*; illas, *lanceas vncatas* appellat in libri IV epiſtola XX. Erant autem angones haſtæ mediæ magnitudinis, ferreis laminis ita veſtitæ, vt præterquàm in ima haſtilis cuſpide lignum nuſ-

nuſquam nudum appareret. ex ſummo ſpiculo vtrimque prominebant vnci deorſum verſus incurui. In pugna Francus hanc haſtam emittebat. & hoſtis quidem corpori ſi infixa eſſet, facilè velli non poterat propter ſupradictos hamos ferreos, qui & hærebant penitus, & acerbos dolores mouebant, adeò vt leue vulnus inſanabile eſſet. ſi verò haſta ſcuto incidiſſet, ex eo perforato pendebat, & circumagebatur, infimâ ſui parte terram verrens: neque euelli propter vncorum tenacitatem, aut gladio abſcindi propter ferreum tegumentum poterat. Quod ſimul ac Francus animaduertiſſet, confeſtim inuadebat impeditum hoſtem, ac pede calcans imum haſtile, corporis ſui pondere eius ſcutum deprimebat. quo remiſſo cùm aduerſum os pectúſque hoſtis nudaretur, ſecurim fronti eiuſdem infigebat, aut iugulum aliâ haſtâ petebat. Militem Francum gladio, cuius capulus eſſet breuiſſimus, ſcuto, & vna ſecuri armari ſolitum auctor eſt Procopius in belli Gothici libro II, ſecurímque latiſſimo fuiſſe & acutiſſimo ferro, quâ Francus in primo excurſu iactâ ſcuta perfringeret, hoſtéſque interficeret.

Et talis quidem erat Francis armatus, atque ita tum, qui Buccelinum Ducem ſecuti erant, ſe ad prœlium parabant. Narſes autem Magiſter militum Romanorum, cognito Buccelini conſilio, ſtatim ab Vrbe cum ſuis omnibus copiis proficiſcitur, & contra hoſtes caſtra ponit. Accidit tum, vt ſerui aliquot iuſſu Buccelini circum proximas villas profecti frumentatum, cum plauſtris magna copia frumenti & reliqui commeatus onuſtis redirent in caſtra. Quod cùm Narſes ferre non poſſet, Chanarangem ſtrenuum hominem atque prudentem, natum in Armenia maiore Perſis ſubiecta, quæ ob id Perſarmenia vocabatur, frumentatoribus immiſit. Ille paucis ex ſuo numero equitibus lectis celeriter inopinanres inuadit, iumenta agentes interficit, plauſtríſque potitur. è quibus vnum feno arido onuſtum ad turrim ligneam in ponte Caſulini à Buccelino conſtitutam admouit, ſubiectóque igne eam incendit, vix vt Francorum præſidium, per medias flammas inde ela-

pſum, fugâ caſtra petiuerit. Romani pontem occupauêre. Hoc Franci ignominiæ ferentes loco ad arma concurrunt: ira & dolore turbati, ac pæne impotes mentis non vltrà differre, ſed ſtatim prœlium committere volebant: fruſtra prædicentibus Vatibus Alamannis, ſi eo die pugnam conſeruiſſent, ad vnum omnes eſſe perituros. Armatis Francis, Narſes quoque paratas & expeditas copias ex caſtris educit. Quibus iter facientibus, Narſæ iam equo inſidenti nuntiatur Erulum, virum nobilem in primis & illuſtrem, cuidam è ſeruis ſuis iratum ob delictum neſcio quod vitam eripuiſſe. Quâ cognita re Narſes inhibet frenos, reſiſténſque homicidam produci iubet, confitentémque reum, & dominos in ſeruos vitæ ac necis poteſtatem habere affirmantem, Protectoribus ſuis necandum tradit. & ille quidem gladio confoſſus interiit. Eruli autem, ob popularis ſui ſupplicium Narſæ infenſi, prœlio non intereſſe ſtatuebant. At Narſes ita expiatâ cæde, de Erulis parum ſolicitus, palàm hortatus eſt, vt qui victoriæ vellent eſſe participes, ſe ſequerentur, atque cum reliquis omnibus militibus locum petiit ab vtriſque caſtris æquo ſpatio diſtantem, vbi acies inſtruenda, & prœlium committendum erat. Non multo pòſt Sindual Erulorum fœderatorum Dux, in locum Fulcaris ſubſtitutus, veritus ne vnà cum popularibus defectionis inſimularetur, & ſuum timorem beneuolentiâ erga ciuem iure cæſum videretur velauiſſe, damnato priore conſilio ſuos in aciem educit, & ociùs Romanos progreſſos ſubſequitur. Cui Narſes petenti, vt ſe exſpectaret, renuntiari iuſſit curaturum ſe, vt Erulis ſuus in acie locus vacuus relinquatur, & in campo, vbi pugnandum erat, aciem diſpoſuit. Interea Eruli duo, qui ad Francos paullo antè transfugerant, & quid poſtea conſilij cepiſſet Sindual, neſciebant, currentibus calcar addiderunt. nuntiabant enim Erulos apertè deſcîſſe ac receſſiſſe, & reliquos omnes defectione eorum eſſe conſternatos: ſi ipſi ſubitò Romanos adoriantur, ex trepidantibus & perturbatis facilem victoriam laturos. His incitatus Buccelinus (vt homines, quod cupiunt, libenter credunt) ſine mora ex

caſtris exercitum eduxit, Francíque omnes læti & alacres inordinato ac effuſo curſu ad hoſtem contendere, tamquam primo impetu Romanos diſiecturi. Sic autem Francorum acies erat inſtructa, vt anguſtâ fronte, ſed densâ & ſcutis conſertis phalangis modo tectâ, paulatim à tergo ſeſe ordines dilatarent. triquetra hæc figura militari verbo caput porci vocabatur. Igitur Franci, qui in prima fronte exercitus conſtituti erant, clamore ſublato Romanos aggrediuntur, protinúſque mediam aciem, propter abſentiam Erulorum raram & exhauſtam, paucis cæſis facilè perrumpunt, & locum Erulis vacuum relictum tranſgreſſi ad vltimum agmen perueniunt. quidam ex his quoque caſtrorum diripiendorum cauſâ longiùs proceſſere. Tum Narſes inflexis ſenſim & extentis cornibus, media acie pariter inflexâ, equitibus ſagittariis præcepit, vt in hoſtium terga vtrimque tela coniicerent. Quod conſilium cauſa noſtris exitij fuit. traiiciebantur enim Francis ex omnibus partibus terga, neque ab auerſis tela vitari poterant, vnde peterentur, ignaris, propterea quòd in mediam Romanorum aciem ſibi oppoſitam, quacum acriter pugnabant, oculis erant manibúſque conuerſi. Cadentibus exterioribus, interiorum terga nudabantur. quod cùm aſſiduè fieret, quamplurimi inulti procumbebant, & multitudo Francorum ad paucitatem redigebatur. Interim Eruli duce Sinduale properè ſuperueniunt, obuiámque Francorum manum, quæ primam Romanam aciem perruperat, à ceteris abruptam inuadunt. Illi, vbi præter opinionem quos defeciſſe acceperant, adiungi Romanis, & ſibi inſtare viderunt, ſuſpicati ex compoſito paratas ſibi eſſe inſidias, ac transfugas Erulos fraudis incuſantes confeſtim terga verterunt; párſque ab Erulis inſequentibus eſt interfecta; pars, cùm ſe in flumen Caſulinum præcipitauiſſet, abſumta gurgitibus periit. Sic Eruli in ſuum locum recepti vacua in media acie interualla impleuere, phalánxque clauſa eſt: & Franci velut retibus incluſi ab omnibus partibus cædi cœpere. Iam enim perturbatis ſolutíſque ordinibus, ignari quid facerent, quóve ſe verterent, alij in alios im-

pingebantur: nec ſolùm à ſagittariis petebantur, ſed etiam à grauiori agmine, leuíque armatura haſtis & gladiis transfigebantur, traiiciebantúrque contis. alios equitatus Romanus circumuentos & incluſos interficiebat: alios fugientes vſque ad flumen perſequebatur, mox gurgitibus hauriendos. Eo modo Buccelinus Dux cum ſuis omnibus copiis periit.

Agathias (ſi fidem res capit) haud ampliùs quàm quinque milites ex Buccelini exercitu domum rediiſſe; ex parte Narſæ octoginta omnino, qui primum Francorum impetum ſuſtinuerant, deſideratos eſſe ſcribit, & campos circa Capuam omnes tabo & cruore circumfluxiſſe, fluménque Caſulinum cadaueribus plenum exundauiſſe: atque eam Francorum cladem Perſarum ad Marathonem & ad Salamina maximis cladibus comparat, qui cùm viribus feroces armíſque confiſi bello laceſſerent, ac ſub imperium ſuum redigere vellent Græcos, à quibus nullam iniuriam acceperant, dignum cupiditate ſua exitum fecere. Romani, humatis ſuis, hoſtium corpora ſpoliauere, & armorum ingentibus aceruis potiti ſunt, direptíſque eorum caſtris, præda onuſti, cantantes epinicia, & coronati Romam rediere, ac Narſem multùm laudatum triumphantium more in Vrbem compoſitè reduxere. Quos paullo pòſt, cognita Leutharij copiarum clade, ad choreas voluptatéſque conuerſos grauiter caſtigauit Narſes, affirmans Francos, dum ſecundis rebus efferuntur & inſoleſcunt, ac ſine cauſa bellum Romanis inferunt, ſua magis temeritate quàm Romanorum armis victos omnes periiſſe: à quibus etiamſi nihil ampliùs metuendum eſſet, tamen oporteret Barbaros quantùm corporis; tantùm animi viribus ac diſciplina ab milite Romano ſuperari. Addidit gentem Francorum frequentiſſimam eſſe & maximam, ac ſummopere in armis exercitatam, cuius pars exigua fuiſſet exercitus Buccelini, adeò vt eius clades iram potiùs excitatura eſſet Francis, quàm metum iniectura, & veriſimile videretur non quieturos eos, aut contumeliam ſilentio laturos, ſed maioribus coactis copiis breui in Italiam reuerſuros, & ignominiæ ſarciendæ ac

vindicandæ popularium cladis cauſâ bellum renouaturos. Adiicere Narſes potuit dimidiam fermè partem Francorum ingreſſorum Italiam non gladio, ſed morbô conſumtam, quam incolumem & cum Buccelini exercitu iunctam non modò prœlio ſuperare non potuiſſent Romani, ſed ne aggredi quidem vmquam auſi eſſent. Francos autem, *nationem frequentem & maximam*, vt à Libanio, ſic à Narſe apud Agathiam iure appellari docent tot bella tantis copiis tum aduerſus finitimos geſta; atque armata millia centum, aut etiam (vti ait Iordanes) ducenta à Theodeberto Francorum Rege in Italiam adducta; & paucis pòſt annis, Theodebaldo eius filio regnante, Leutharius ac Buccelinus cum millibus hominum quinque & ſeptuaginta eamdem prouinciam ingreſſi. Adeò verum eſt, quod in libro I ſcribit Agathias, *validos eſſe Francos, & hoſtibus inexpugnabiles, finitimiſque imperare, ac ſuorum quidem nihil amittere, quamplurima verò adquirere.* Quamquam Franci poſt Bucceliniamam cladem, & quæ mox ſecuta eſt, Haminganam, quæcumque in Italia occupauerant amiſere, nimirum Alpes Cottias, & Liguriæ ac Venetiæ pleraque. In Venetia quidem opida aliquot ad ripas Ateſis poſita, vt Tridentum, aliáque Theodeberto Francorum Regi, ac poſtea Theodebaldo eius filio paruiſſe indicat Procopius, Cenetam quoque Agathias. In Liguria autem inſulam Larienſem, ſeu Comenſem eorumdem Regum fuiſſe docet Florianus Monachus *Monaſterij Comani* in epiſtola ad Nicetium Treuirorum Epiſcopum, in qua eum rogat, *vt Domino glorioſiſſimo Regi Theodebaldo inſulam Larienſem, quæ Chriſtopolis dicitur, plurimùm commendet*, & vt Romanis ſeruis eius fides data ſeruetur. quæ inſula lacus Larij à pietate Monachorum ſupradicti Monaſterij ibi conſtituti ſuum Chriſtopolis nomen videtur inueniſſe. Ex quo etiam apparet Nicetium Treuiricæ Eccleſiæ Epiſcopum Theodebaldo Regi venerationi fuiſſe, & facilè ab eo, quæcumque vellet, impetrauiſſe. Ceterùm (vt redeam, vnde digreſſus ſum) poſt fuſum acie cæſúmque cum ſuis Buccelinum, Oſtrogothi, circiter hominum millia VII, qui multis

in locis Francos omnibus rebus adiuuerant, in muniţiſſimum caſtellum ſeſe receperunt, quod Agathias Campſas appellat, ego Compſam in Hirpinis fuiſſe exiſtimo, Annij Milonis cæde inſignem. Dux Oſtrogothorum erat Ragnaris, vir ſollers, atque verſutus, & conciliandæ ſibi multitudinis peritus, à Procopio Gothus non ſemel; ab Agathia Hunnus Vitigurus dictus: qui tota hieme obſeſſus à Romanis, tandem cùm Narſen in colloquio interficere conatus eſſet, ab eius Protectoribus ſagittis confoſſus eſt. Tum Oſtrogothi, amiſſo Duce, pacti ſibi incolumitatem, deditionem fecere, & ne res nouarent, omnes Conſtantinopolim ad Imperatorem Fl. Iuſtinianum ſunt deportati. Hoc loco animaduertere conuenit, par eunuchorum Magiſterio militiæ, & Patricia dignitate illuſtre, Narſetem, & Salomonem, qui Beliſarij Domeſticus fuerat, Iuſtiniani Aug. auſpiciis res magnas nec ſpadonibus conuenientes geſſiſſe. quorum alter Totilâ & Teiâ Regibus victis & cæſis, domitiſque Oſtrogothis, & deleto Buccelini Francorum Ducis exercitu, totam Italiam ad Imperium Romanum adiunxit: alter in Africa Maurorum Byzacenorum X millia vno prœlio, & mox millia quinquaginta altera pugna interfecit, & Mauros montis Numidiæ Auraſij in-
IↃXX-XIX. colas Apione Conſule vicit acie.

Sic Agathias Scholaſticus in libro I ac II de belli Gothici reliquiis, ac de noſtrorum expeditione ſcribit: neque aut tempus notat, (intra biennium autem ea geſta ſunt) aut de Hamingo mentionem facit. Cùm tamen, vti Procopius tradit, ſub exitum anni XVIII belli
IↃLII. Gothici, poſt Conſulatum Baſilij XI Narſes Cumas obſederit, eamdémque vrbem, quo anno Buccelinus, ac Leutharius Italiam ingreſſi ſunt, captam Agathias dicat: niſi Cumanos per biennium obſidionem tuliſſe credimus; quos circiter menſes XIV oppugnationem ſuſtinuiſſe ex Agathiæ verbis iudicari poteſt, fatendum no-
IↃLV. bis eſt Buccelinum, atque Leutharium anno XII poſt Conſulatum Baſilij Alpes tranſiiſſe, ambos anno inſequenti periiſſe. Falsò itaque Marius in Chronico prodit,
IↃLVI. poſt Conſulatum Baſilij anno XIV Indictione III Buc-

celinum Ducem Francorum in pugna aduerſus Romanos cum omni exercitu ſuo interiiſſe. Quod autem addit, anno XV poſt Baſilij Conſulatum fuſos fugatóſque ɪɔʟᴠɪ.
à Francis Romanos, & caſtris exutos eſſe, eodémque ipſos anno reparatis viribus *partem Italiæ, quam Theodebertus Rex adquiſierat, occupauiſſe*: id de Hamingo Duce, quem Menander Ammigum, alij Ammingum vocant, dictum puto. Certè apud Paullum, & Aimoinum lego Buccelinum Ducem, cùm pæne omni Italiâ vaſtatâ in Campania hibernare conſtituiſſet, tandem attenuatis dyſenteriâ (vt ait etiam Fredegarius) ſuis militúmque ſuorum viribus; *in loco, cui Tannetum nomen eſt*, à Narſe atroci prœlio ſuperatum, ac interfectum eſſe: Hamingum alium Ducem Francorum, cùm Widino Gothorum Comiti rebellanti contra Narſem auxilium ferret, à Narſe victum & occiſum, Widinum captum, & Conſtantinopolim in exſilium miſſum: tertium Francorum Ducem, nomine Leutharium, Buccelini fratrem, dum multâ prædâ onuſtus in patriam reuerti feſtinat, inter Veronam ac Tridentum, circa lacum Benacum propriâ morte eſſe defunctum. Vbi non dubito, quin *Tannetum*, vel Tannitum, quod veteres Auctores Regio Lepido & Parmæ vrbibus medium interponunt, prouinciæ Æmiliæ reddi; & *Cannetum*, (de quo loco Capuæ vicino Leo Marſicanus non ſemel loquitur) vnde deiectum fuit, eò reſtitui oporteat. Regino præterea, ac Sigebertus ſcribunt Narſem Patricium cum Buccelino & Hamingo Ducibus Theodeberti Francorum Regis Italiam vaſtantibus pugnauiſſe, eóſque interfeciſſe. Denique in veteri Appendice Marcellini Chronico ſubtexta inuenio, *cùm Buccelinus Comes, vnà cum ſociis à Theodeberto Rege Francorum dudum miſſus, per annos aliquot Italiam Siciliámque infeſtaret, & Romanum ſæpe exercitum ſuperaret, tandem exercitum eius profluuio alui attritum, à Narſe pugnâ victum, & profligatum, ipſum Ducem occiſum: nec multo pòſt ſocium eius Ammingum Ducem cum reliquiis Gothorum, quibus ſe iunxerat,* (hoc eſt cum Widini Comitis copiis) *peremtum eſſe*. Quæ Indictione XV poſt Conſu-

IↃLII. latum Baſilij anno XI contigiſſe falsò ait Auctor ſupradictæ Appendicis, & vt ſuprà notaui, duas Buccelini expeditiones confundit. Gregorius, Fredegarius, Freculfus, & Conſtantinus Porphyrogennetus Buccelini tantummodò, & Buccelinianæ cladis mentionem faciunt. ex quibus Gregorius tradit Theodebaldi principatu Buccelinum, cùm totam Italiam in Francorum ditionem redegiſſet, ab Narſe interfectum eſſe, & Italiam Imperatori reſtitutam. Marius, & Fredegarius, eo ipſo anno, quo Theodebaldus Rex Francorum deceſſit,
IↃLV. nimirum poſt Conſulatum Baſilij anno XIV; Sigebertus verò ante annum quàm is obiret, Buccelinum periiſſe
IↃLIV. tradit. [Equidem exiſtimo Buccelinum anno XIII
IↃLV. poſt Conſulatum Baſilij; Hamingum anno XIV, bello contra Narſem occubuiſſe. Nec miror, quòd Gregorius neget poſt cæſum Buccelinum quemquam ex Francorum Regibus fuiſſe, qui Italiam reciperet. Nam etſi Gregorius ipſe in libri IX capite XX & in libri X capite III ſcribit Childebertum minorem, Francorum Regem, per XX Duces copiarum eò miſſos, partem quamdam Italiæ, à Sigiberto patre ſuo vindicatam ac poſſeſſam, eóque mortuo amiſſam, ad iuſiurandum adactis incolis in poteſtatem ſuam redegiſſe, hócque quatuor aduerſus Langobardos expeditionum pretium tuliſſe: tametſi Conſtantinus Porphyrogennetus quoque in Præceptis de regendo Imperio ad Romanum filium ſcribit Narſem Patricium, *in regione Papiæ attributa*, hoc eſt in Liguria, aut Venetia bellum gerentem, pecunias omnes, quas ex Italia quotannis Conſtantinopolim deportari, ac fiſco inferri oportebat, in ſtipendium militum erogauiſſe: nec Oſtrogothorum nomine propè ad internecionem redacto, & compreſſo Erulorum motu, Narſæ in ea præſertim Italiæ parte cum aliis quàm Sigiberto Rege Francorum res eſſe potuit: tamen conſtat, poſt pacem ab Langobardis cum Guntchramno factam, Francorum Reges tantùm montem Ciniſium, hoc eſt Alpem Cottiam, vallem Seguſinam, vicum Noualicium, Seguſium opidum, Ametegim vallem, montem Iouis, ſeu ſummum Peninum, vallem Augu-

ſtanam, & Auguſtam Prætoriam Salaſſorum, nihílque præter hos aditus in Italia illuſtre tenuiſſe.

Poſt Conſulatum Baſilij anno XIV. Indictione III. obiit Theodebaldus Rex Francorum, Chlodouei pronepos, vt ait Marius in Chronico, quem Gregorius Theodoualdum appellat, ſcribitque dimidiâ parte corporis à lumbis vſque ad pedes reſolutâ ſenſim tabeſcentem, itaut ſe inclinare non poſſet, VII regni ſui anno deceſſiſſe. Vnus Aimoinus Theodebertum annos XIII, VIII Theodebaldum regnauiſſe dicit. Eius mortem prodigiis denuntiatam fuiſſe apud Gregorium inuenimus. nam & in orbem nouæ Lunæ ſtellam abdi viſam eſſe: & ſambucum racemos colore vuarum conſimiles tuliſſe. Theodebaldum autem adoleſcentem mali ingenij, & crudelem habitum eſſe, propterea quòd iratus cuidam ob rapinarum ſuſpicionem, refrigerandi eius cauſſâ fabulam finxiſſet: cùm ſerpens inflata vino per collum amphoræ, quà irrepſerat, diu multúmque fruſtra conaretur erumpere, dominum vini ſuperueniſſe, ac niſi quidquid bibiſſet euomeret, ſerpentem euaſuram negauiſſe. quæ fabula magnum ei ſuorum timorem, odiúmque conciliauerit. Quamquam apud Aimoinum dicitur Theodebaldus *Deo deditus* fuiſſe, *& ſeruos eius*, hoc eſt pios religioſóſque viros, *vnicè dilexiſſe*, adeò vt (quemadmodum ait Fauſtus) ad Beatum Maurum, quem plurimùm amabat, venerit, & paterni exempli ſucceſſor Monaſterio eius Glannafolio villam Fabrenſem, & Voſdam dederit. IϽLV.

Theodebaldi Regnum, opes cunctas, & vxorem Vuldetradam, Chlotharius maior eius patruus recepit, ſed increpitus à Sacerdotibus inceſtas nuptias improbantibus, in primis (ſicut exiſtimo) à Nicetio ſanctiſſimo Treuirorum Epiſcopo, quem Francorum Proceribus, & Chlothario ipſi Regi propter iniuſta facta ſæpe ſacris interdixiſſe conſtat, eamdem inuitus inuitam dimiſit, & Gariualdo Duci nuptum dedit. Paullus in libro I rerum Langobardicarum, & Aimoinus in Hiſtoriæ libro II tradunt Wldetradam, quam ipſi Walderadam appellant, Vuaconis Langobardorum Regis ex Auſtri-

goſa filiam fuiſſe, ſororémque natu minorem Vuiſigardis eius, quam Vuaco Theodeberto Theodebaldi patri collocauerat, atque nupſiſſe Theodebaldo Regi Francorum, cuius nouercæ ſoror erat. Addit Paullus à viro conſuetudinem eius aſpernante abiectam, & vni è ſuis, nomine Garibaldo, in matrimonium datam eſſe. quem errare, & diuortium, à Chlothario non ſponte factum, per negligentiam Theodebaldo aſſignare liquet. Hic eſt, opinor, Gariualdus, quem idem Paullus, Aimoinus, ac Sigebertus *Garibaldum Baioariorum Regem*; Regino aliíque *Garibaldum Baioariorum Ducem* appellant, & quem Eouini Tridentinorum Ducis, ac Flauij Autharij Regis Langobardorum ſocerum fuiſſe dicunt: cuius in locum defuncti Childebertus minor, Chlotharij nepos, anno poſt Theodebaldi mortem circiter XXX Taſſilonem Ducem ſubſtituit. Agathias Aduocatus in Hiſtoriæ libro ſecundo ſcribit, dum Oſtrogothorum Dux Ragnaris à Narſe Patricio obſidetur, Theodebaldum adoleſcentem, finitimorum Italiæ Francorum Regem, miſerrimè deceſſiſſe morbo, quo à teneris conflictabatur, oppreſſum, & lege hereditatem ad Childebertum & Chlotharium proximos adgnatos veniſſe, ſtatímque magnam inter eos ortam contentionem, nec quidquam propius eſſe factum, quàm vt bellum ciuile toti genti pernicioſum excitaretur. Et Childebertum quidem non modò iam ſenem, & admodum ætate prouectum, ſed etiam valde imbecillum fuiſſe, cuius totum corpus tabe conſumeretur, ac filias tantùm, marem verò, qui Regno ſuo ſuccederet, nullum habuiſſe. At Chlothario, homini primæ ac viridis ſenectutis, & vires adhuc bonas, & IV filios admodum iuuenes, & ad omnia audenda ac exſequēda paratiſſimos ac promtiſſimos fuiſſe, quibus fretus Childebertū ab adeunda hereditate deterruerit, negans bona Theodebaldi diuidi oportere cum eo, cuius ipſius Regnum breui ad ſe filióſque ſuos eſſet peruenturum. neque Chlotharium ſpe ſuâ fruſtratum eſſe. quippe Childebertum, potentiam viri inimicitiámque metuentem, ſponte ei hereditate ceſſiſſe, ac paullo pòſt obiiſſe, & Chlotharium totum Francorum imperium obtinuiſſe.

Quidquid tamen dicat Agathias, non adeò ſenex tum, & ætate prouectus Childebertus erat, cùm (vt ex Gregorio colligo) poſt XV regni Chlodouei annum natus, ſub obitum Theodebaldi non plus quàm LVIII annos habere potuerit. nec tanta tum infirmitate corporis, aut tabe ita pereſus erat, vt non ſecundo poſt Theodebaldi mortem anno Campaniam Remenſem, quam Chlotharius tenebat, igne ferróque vaſtauerit. Ex quo etiam apparet eum Chlothario fratri ius ſuum metu magis quàm ſponte ceſſiſſe. Certè cùm apud Fauſtum in libro de vita Mauri Abbatis reperio Theodebaldum, poſtquam Regnum pauco tempore cum pace obtinuerat, immaturâ præuentum morte *Chlothario Principatum dimiſiſſe*; & cùm animaduerto eumdem ab Aimoino dici, poſteaquam VII annos ſtrenuè regnauiſſet, decedentem *Principatum gentis, quam regebat, cum theſauris Chlothario reliquiſſe*: pæne fit, vt credam Chlotharium Francorum Regem à Theodebaldo Theodorici eius fratris nepote, qui ex Wldetrada vxore nihil liberûm ſuſtulerat, ex aſſe heredem eſſe factum, Childebertúmque præteritum. Hîc omittendus non eſt error Agathiæ, qui cùm ſciret Chlothario quatuor filios ſucceſſiſſe, eum ſub Theodebaldi Regis obitum IV filios habuiſſe prodidit. habebat autem quinque: ſiquidem Chramnus, Chlotharij filius, nonniſi quinto demum poſt Theodebaldi mortem anno periit. Poſcere videtur hic locus, vt de Chlotharij Francorum Regis vxoribus & liberis pauca dicamus.

Chlotharius Radegundim primùm, filiam Bertharij Toringorum Regis, bello captam matrimonio ſibi adiunxit, quæ poſtea regium inſigne ſacro velamine mutauit, & virtutum ac ſanctitatis famâ non Galliam, ac Europam modò, ſed etiam tranſmarinas prouincias impleuit. Deinde Ingundem duxit vxorem, ac vnicè dilexit, feminam optimam, & à faſtu alieniſſimam, quæ virum, *Dominum ſuum*; ſe, *ancillam eius* appellare conſueuerat. Ex ea Chlotharius liberos tulit Guntharium, & Childericum, quibus ambobus ſuperſtes fuit, Charibertum, Guntchramnum, Sigibertum, & Chlodoſuin-

dam, quæ Alboino Regi Langobardorum nupſit. Idem ex Haregunde tertia vxore ſuſcepit Chilpericum: ex Chunſena, quam quidam Gunſinam, alij Gunſindim vocant, Chramnum genuit. Auctor libri de vita Conſortiæ Virginis quamdam præterea Chlotharij Regis filiam ſcribit in aula Sigiberti fratris ſui ætatem egiſſe. Haregundim Ingundis Reginæ ſororem fuiſſe Gregorius prodit, de qua collocanda Ingundim cum viro ſermonem habuiſſe: illum, eam rem ſibi curæ fore pollicitum, in villam ad Haregundim veniſſe, factiſque nuptiis, vt erat naturâ in venerem pronus, qualem optâſſet conditionem puellæ repertam; ſibíque opibus & prudentiâ ceteris omnibus ſine dubitatione præſtanti Haregundem connubio iunctam eſſe, vxori renuntiauiſſe: ex eo tempore duas ſimul ſorores Chlothario nuptas fuiſſe. Hîc notare conuenit Gregorium, & Auctores omnes Carolo Magno vetuſtiores, cùm vtriuſque ſexus liberos Chlotharij maioris ordine enumerant, Blithildis eius, quæ Anſberto Senatori nupſiſſe dicitur, mentionem nullam facere. quam qui Chlotharij iunioris filiam fuiſſe affirmant, non animaduertunt Arnulfum, Anſberti & Blithildis nepotem, ætate huius ipſius Chlotharij Ducem Auſtraſiorum, deinde Mettenſem Epiſcopum fuiſſe, quod proauo regnante fieri non potuit. Anſbertum quoque alij Romanum, hoc eſt Gallum; alij Francum; (vt & nomen indicat) quidam Narbonenſem, ex vrbe Veſigothis ſubiecta; nonnulli Aquitanorum nobiliſſimum fuiſſe ſcribunt. vt appareat nihil de Anſberto ipſo certi narrari. Præterea Paullus Warnefridi Langobardi filius, Foroiulienſis Diaconus in libro, quem de Epiſcopis Mettenſis Eccleſiæ compoſuit, ad Angilramnum Mettenſem Epiſcopum, tradit Arnulfum, natione Francum, clarum genere, Mettenſem Epiſcopum, ac nihilominus Præfectum Palatij fuiſſe, patrem Anſchiſi, auum Pippini, Caroli proauum, Pippini Francorum Regis abauum, Caroli Magni atauum: ob idque duas Caroli Magni ſorores, totidémque eius filias, cum Hildegarde vxore, Mettis in Baſilica S. Arnulfi ſepultas eſſe, vbi poſtea Imperator Ludouicus Pius eſt

conditus. Nec plura Paullus Langobardus de Maioribus Caroli Magni, cuius principatu florebat, ſcripſit, non omiſſurus Blithildim hanc, Chlotharij Francorum Regis (vt aiunt) filiam, ſi Arnulfi Præfecti Aulæ ac Mettenſis Epiſcopi auia fuiſſet, per eámque Carolus Magnus regiæ Merouingorum ſtirpi annexus. Theganus quoque natione Francus, Treuiricæ Eccleſiæ Chorepiſcopus in libro rerum geſtarum D. Ludouici Pij Aug. cuius æqualis fuit, nullâ Blithildis mentione factâ, genus Caroli Magni ad Arnulfum Epiſcopum refert. Primus omnium, ni fallor, Hincmarus Remorum Epiſcopus, qui in gratiam Eccleſiæ ſuæ, poſterorúmque Caroli Magni multas fabulas finxit, cùm in vrbe Mettis capiti Caroli Regis coronam imponeret, haud dubitauit affirmare Ludouicum Pium Aug. eius patrem à *Ludouico Rege Francorum inclyto*, hoc eſt à Chlodoueo Magno *per Beatum Arnulfum* genus deducere: quem Arnulfum ſcilicet Blithildis ex Arnoldo filio nepotem, Chlotharij pronepotem, Chlodouei abnepotem fuiſſe aut credidit, aut aliis perſuaderi voluit.

Eo ipſo anno, quo Theodebaldus deceſſit, poſt Conſulatum Baſilij anno XIV Saxones, gens Germaniæ nobiliſſima, & Britanniæ quondam Galliæque infeſtiſſima, morte Theodebaldi occaſionem ſibi ad libertatem & priſtinam rei militaris gloriam recuperandam oblatam arbitrati rebellauerunt, & adiutoribus Toringis fines Francorum incurſionibus vaſtauerunt. Quâ re cognitâ confeſtim Chlotharius, quàm maximis potuit coactis copiis, in Saxoniam ire contendit, & circa amnem Viſurgim, quem Hiſtorici noſtri Wiſuram & Wiſiram appellant, magnum hoſtium numerum prœlio deleuit, agríſque Saxonum depopulatis, & totâ Toringorum regione vaſtatâ, propterea quòd eis auxilium aduerſus ſe tulerant, onuſtus prædâ domum reuertit. Inſequenti anno, poſt Conſulatum Baſilij V. C. quinto decimo Chlotharius, cùm Regnum Auſtriæ, quod Theodebaldo mortuo receperat, ordinandarum prouinciarum causâ circumiret, audiiſſétque ex ſuis iterum inſanire Saxonas, ac rebellare, & tributa, quæ quotannis pendere

IↃLV.

IↃLV.

conſueuerant, ipſi conferre recuſare, protinus Saxoniam petiit. cuius finibus vbi appropinquauit, Saxones ad eum legatos mittunt, qui pacem peterent, & ſe contemtores eius non eſſe, ſed quæ fratri eius, fratriſque filio, ac nepoti dependere antea ſolebant, etiam cum auctario, ſi ita voluiſſet, dare paratos ſe dicerent. Chlothario de conditione accipienda verba facienti à militibus reclamatum eſt, negantibus hoſtes fallaces & perfidos promiſſa ſeruaturos. Cùm Saxones denuo per legatos dimidium rerum ſuarum pro ſatisfactione obtuliſſent; poſtremò veſte, pecore, bonis omnibus, agríque ſui dimidiâ parte pacem redimere fruſtra tentâſſent, obſtinatis ad pugnandum Francis, affirmauit Chlotharius, ſi aduerſo Deo dimicare vellent, ſe certamini non interfuturum. Quibus illi verbis accenſi tabernaculum Regis diſſcindunt, & conuicium ipſi, vímque faciendo, mortem etiam minando, ſecum ire inuitum cogunt, & cruento vtrimque prœlio commiſſo ita ſunt fuſi, vt numerus cæſorum iniri non poſſet: reliqui fugam capeſſiuêre. Tum Chlotharius, etſi pudebat victum id ab hoſtibus petere, quod paullo antè cupidiſſimè petentibus, re integrâ, denegauiſſet; neceſſitati parendum ratus legatos de pace ad Saxones miſit, culpámque in multitudinem conferens, negauit ſe ſponte cum eis pugnauiſſe, factáque pace in Galliam reuertit. Marius Auenticenſis Epiſcopus, à Gregorio diſſentiens, in Chro-
IↃLV. nico tradit, poſt Conſulatum Baſilij anno XIV Chlotharium Regem, quem Chlothacarium appellat, cum Saxonibus rebellibus conflixiſſe, & multis vtrimque cæſis victoriam tamen eum ex hoſtibus tuliſſe. anno inſequenti iterum defeciſſe Saxones, & ab Chlothario victos acie maximam ſuorum partem amiſiſſe; omnémque agrum Toringorum, qui cum Saxonibus contra Chlotharium coniurauerant, vaſtatum fuiſſe. At Auctor Appendicis Chronico Marcellini ſubtextæ putat annum, qui Theodebaldi mortem ſecutus eſt, à bello vacauiſſe. nam ſecundam Chlotharij aduerſus Saxones expeditionem anno II poſt primam, póſtque Theodebaldi obitum ſuſceptam ac confectam ait.

Tum Turonici in locum Guntharij Epiſcopi ſui defuncti Euphronium Presbyterum, virum non minùs ſanctitate quàm nobilitate illuſtrem, ſubſtituendum eſſe conſenſere, & ad Chlotharium Regem ex Saxonia reuerſum quoſdam è Clero Turonico miſere confirmationem electionis petitum. Quærenti Regi, cur Catonis Presbyteri Eccleſiæ Aruernicæ, quem Epiſcopum fieri iuſſerat, rationem non habuiſſent, reſponderunt legati hanc eum dignitatem ſibi ab ipſis delatam repuliſſe. Adhuc loquentibus legatis ſubitò aduenit Cato, precatúrque Regem, vt eiecto Cautino ſe apud Aruernos Antiſtitem conſtitui iubeat. cùm irrideretur à Rege, petiit, (id quod antè recuſauerat) vt ſaltem Turonicæ Eccleſiæ præficeretur. cui Chlotharius Rex ait: ego primùm iuſſeram te Turonorum Epiſcopum conſecrari: ſed, vt audio, deſpicatui eam Eccleſiam habuiſti, ideóque Beati Martini ſedem non obtinebis. Euphroniúmque, poſteaquam quis eſſet, & quo genere ortus quæſiuerat, datis litteris Epiſcopum ordinandum curauit.

Interea Chramnus, iuuenis formâ quidem ingenióque excellens, acer, callidus, ſed ambitioſus, & improbus, quem Chlotharius pater Pictonibus, Lemouicibus, Aruernis, ceteriſque trans Ligerim gentibus Aquitaniæ poſt Theodebaldi obitum vice ſua præpoſuerat, ibi ita ſe gerebat, vt omnibus odio, timoríque eſſet. Nam & puellas nobiles, nubiléſque iuuenibus vilibus & obſcuris, quos vnos amicos & conſiliarios lateri ſuo admouebat, inuitas in matrimonium dabat: & Firminum Comitem vrbis Aruernorum (quem poſtea Chlotharius in dignitatem reſtituit) cum Cæſaria ſocru ex Eccleſia extractum, ac ſpoliatum fortunis relegauerat, eíque Salluſtium Euhodij filium ſubſtituerat: multos præterea locupletes prouinciales impulſu Leonis Pictaui, Imnacharij, & Scaptarij bonis euertebat. Ob id euocatus à patre, non modò dicto audiens non fuit; ſed etiam cum Childeberto patruo ſuo, qui Chlothario proptet occupatum totum Theodebaldi Regnum erat infenſus, clàm per nuntios fœdus iniit, coniurationémque aduerſus patrem

fecit, ac coactis copiis ex vrbe Pictauis in Lemouices contendit, & quaquà ibat, locis omnibus præſidia impoſuit, ita vt Aruerni, qui ei portas clauſerant, extra muros egredi non auderent. Quamobrem Chlotharius Charibertum & Guntchramnum filios ſuos cum exercitu aduerſus Chramnum mittit, qui per Aruernos itinere in Lemouices facto, ad Montem Nigrum peruenêre, & caſtra ibi contra fratrem poſuêre, legatiſque miſſis res paternas repetiêre. Affirmante Chramno in patris ſe poteſtate & fuiſſe, & fore, ſed loca, quæ poſſidebat, cum eius gratia tenere cupere, vt controuerſia armis diiudicaretur, poſtulauêre. Minimè detrectauit certamen Chramnus, apparebátque cruentum prœlium futurum, ni iam inſtructas vtrimque acies ſubitò coorta tempeſtas fulguribus, fragore nubium, & imbribus horrenda à pugnando deterruiſſet. Reducentibus in caſtra copias fratribus ſuis, Chramnus clàm ignotum hominem ſummiſit, qui ex Germania venire ſe, Regémque Chlotharium à Saxonibus victum, & interfectum eſſe diceret. Quo illi nuntio perturbati, protinus relictâ Aquitaniâ, in Burgundiam redeunt. Chramnus quoque nihilo ſegniùs ſubſecutus flumen Elauer, ac Ligerim tranſit, ingreſſúſque Burgundiam, Cabillonum opidum Æduorum ad Ararim poſitum obſidione capit, & ad caſtrum Diuionem accedit, ſed ab incolis minimè admiſſus, à Tetrico Epiſcopo Lingonicæ Eccleſiæ ad Baſilicas, qui locus extra caſtrum erat, hoſpitio excipitur. inde Luteciam Pariſiorum ad Childebertum venit, & amicitiâ cum eo iunctâ inimicum ſe patris iureiurando profitetur, quo inconſulto Wiliacharij filiam nomine Chaldam iam in matrimonium acceperat. vt Gregorius, Fredegarius, aliique ſcribunt. Marius Epiſcopus in Chronico rem aliter narrat, nimirum ſtatim poſt Theodebaldi mortem, poſt Conſulatum Baſilij anno
IↃLV. XIV. Chramnum, filium Chlotharij Regis, ad Childebertum patruum, à quo ſolicitatus erat, ſe contuliſſe, & inſequenti anno contracto exercitu Regnum patris ſui vaſtauiſſe, ac perturbauiſſe. Marium ſequitur Aimoinus: quippe ſcribit Chlotharium Chramno filio vices

ſuas

ſuas per Aquitaniam commiſiſſe, cúmque poſtea ob rapinas & inſolentiam vt increparet reuocauiſſe. Sed Chramnum inſuperhabitis patris mandatis Pariſios ad Childebertum veniſſe, & tactis Sanctorum reliquiis iurauiſſe numquam ſe cum patre in gratiam rediturum, ictóque fœdere Aquitaniam repetiuiſſe, atque ibi quæcumque potuit occupauiſſe. aduerſus quem Chlotharius, Saxonica expeditione occupatus, Charibertum & Guntchramnum filios cum exercitu miſerit.

Eodem tempore, P. C. Baſilij anno XVI Chlotharius magnum bellum aduerſus Saxones gerebat, qui pecuniâ ab Childeberto ſolicitati, & acceptæ ſuperiore anno iniuriæ memores, in Franciam Tranſrenanam eruperant, nec priùs prædas agere, ac regionem fœdè populari deſierant, quàm (ſicuti & poſtea regnante Carolo Magno fecere) ad Renum flumen, Diutiámque peruenıſſent. quod caſtrum, aduerſum Coloniæ Agrippinæ, & à Fredegario *Diuiciam ciuitatem*, ab aliis Diuzam dictum, nonnulli apud Gregorium in *Nutiam*, hoc eſt Noueſium caſtellum Ciſrenanum, perperam mutauerunt. DLVII.

Dum Chlotharius Saxonico bello detinetur, Childebertus libenter credens, id quod audierat, eum à Saxonibus interfectum, & Regnum fraternum iam ſpe præſumens, Campaniam Remenſem ingreditur: regionem igne & ferro vaſtat, ac diripit: quæ adire poteſt, cuncta peruadit: & vſque ad opidum Remos populabundus accedit. Videtur tum Childebertus Compendium cepiſſe, ſi verum eſt, quod in libro de vita Marculfi Abbatis inuenio, Marculfum Baiocaſſinum, natione Francum, ad Childebertum Regem, in caſtro Compendio cum vxore & Optimatibus commorantem, veniſſe petitum, vt donationes prædiorum Monaſteriis ſuis à piis hominibus datorum litteris confirmaret. conſtat enim Compendium, vnum è Palatiis ſeu villis Regum Sueſſionicorum, ad Chlotharium pertinuiſſe.

Quis porrò tertiæ huius ac vltimæ Chlotharij aduerſus Saxones expeditionis euentus fuerit, Gregorius, vir, quàm hiſtoricus, melior, memoriæ non tradidit. Sed in libro rerum geſtarum Dagoberti, &

Ooo

apud Fredegarium atque Aimoinum inuenimus Chlotharium ſeniorem Saxonibus *grauiſſimis* (vt ait Freculfus) *prœliis à ſe proſtratis & deuictis* quingentas boues in annos ſingulos tributi nomine impoſuiſſe : & Dagobertum Chlotharij pronepotem anno pòſt ſecundo & octogeſimo Saxonibus, qui Venedos, Sclauinos dictos, Toringiam, alióſque proximos pagos ſæpe vaſtantes ſuis ſe copiis in poſterum Francorum finibus prohibituros ſpoponderant, hoc tributum remiſiſſe. Gregorius in Hiſtoriæ libro V, & Paullus in libro II rerum Langobardicarum ſcribunt Chlotharium, & Sigibertum Reges vacantem agrum Saxonum, qui rogati ab Alboino Rege ad XXX circiter millia vnà cum Langobardis in Italiam tranſierant, Sueuis dediſſe: ac poſtea Saxones, ne ſub Langobardorum ditione eſſent, ex Italia cum coniugibus & liberis per Gallias in Germaniam reuertiſſe, atque in finibus, è quibus exierant, à Sigiberto collocatos Sueuis bellum intuliſſe, & duobus prœliis ſuperatos ac deletos eſſe. Quod quidem de Sigiberto verè dici, de Chlothario maiore eius patre nullo modo poteſt, cuius poſt obitum anno VIII Alboinus Rex, ſua parte Pannoniæ Abaribus Hunnis ſociis & amicis conceſsâ, Langobardos, & ſupradictos Saxones, multos præterea Gipedes, Bulgares, Sarmatas, Pannonios, Noricos, & Sueuos, in Italiam adduxit. Niſi fortè potiùs (ſicuti Fredegarius in Epitome, & Aimoinus in libro III Hiſtoriæ produnt) Theodebertus ſenior, Theodorici Chlotharij fratris filius, hoſce Saxones in Italiam commigrare iuſſerat; quos eò videtur miſiſſe, vt locis, quæ ibi occupauerat, tutelæ cauſa præſiderent. Gregorium, & Paullum ſecutus non eſt Sigebertus Monachus, qui Alboino Rege vnà cum Langobardis, Saxonibus, aliiſque gentibus Italiam ingreſſo, Sigibertum Regem agros diſceſſu Saxonum vacuos ac deſertos occupauiſſe, & Sueuis colendos dediſſe dicit. Ex his apparet Saxones, ſi non interiores, ſaltem fluminis Viſurgis accolas, Toringis & Cattis finitimos, ante annos ferè trecentos, quàm nomen omne Saxonum diuturno bello domitum Carolus Magnus Chriſtianam religionem, & imperij iugũ recipere cogeret, à Theodorico Chlodouei

filio ſtipendiarios eſſe factos : & Theodeberto, Theodebaldo, Chlothario maiori, Sigiberto, Childeberto, Theodeberto, ac Chlothario minori Regibus Francorum per annos ampliùs centum eos tributa pependiſſe. Vnde Theodoricum in bello Toringico, & Theodebertum iuniorem Childeberti filium in bello ciuili Saxonum operâ vſos legimus: & Saxones cum Francis auxilium Paullo tyranno aduerſus Wambam Veſigothorum Regem tuliſſe. Neque tamen raró iidem intra id tempus rebellauere. Nam Fortunatus in libro VI Carminum,& Aimoinus in libro III Hiſtoriæ auctores ſunt Sigibertum, Chilperico fratri adiunctum, pulſos acie Saxones, qui Toringos, & Danos ſocios ſibi adſciuerant, pacauiſſe. & Paullus in libro IV. rerum Langobardicarum, ac Aimoinus in libro III ſcribunt Francos, qui ſub Theodeberti minoris imperio erant, VII regni eius anno cum Saxonibus pugnauiſſe, & magnam vtrimque cædem eſſe factam. Eoſdem Bertoaldo duce, violatâ fide, bellum Dagoberto Regi Orientalium Francorum intuliſſe, atque à Chlothario, & Dagoberto Regibus occiſo Bertoaldo fuſos fugatóſque, agros vaſtatos, puberes omnes interfectos eſſe conſtat. Poſtea Saxones, quòd ſicuti pleræque Gentes Francis ſubiectæ, Præfectorum aulæ imperia detrectabant; Pippini & Caroli Ducum armis fracti obſides dedere, ac tributa pacti ſunt. deinde à Carolomanno, Caroli filio, deſciuerunt, móxque ſubacti, ac in deditionem accepti; plurimíque ex his Chriſtianis ſacris initiati ſunt: à Pippino quoque victi ſe in Concilio, quod tum menſe Maio quotannis indicebatur, honoris causâ trecentos equos Regi daturos iurauerunt.

Dum Childebertus Francorum Rex Campaniam Remenſem abſente fratre depopulatur, Auſtrapius Dux metu Chramni in Baſilicam Sancti Martini confugit, móxque reuertente ex Saxonia Chlothario Rege periculo liberatus eſt. Hic paullo pòſt Clericus factus apud Sellenſe caſtrum in Pictonibus Epiſcopus ordinatur, & Pientio Pictauorum Epiſcopo deſtinatur ſucceſſor. Sed Charibertus Rex, Chlotharij filius, mutatâ

ſententiâ, in locum Pientij Paſcentium Abbatem Baſilicæ Sancti Hilarij ſubſtitui iuſſit, fruſtra querente Auſtrapio, & hunc ſibi locum deberi clamitante, qui regreſſus in caſtrum ſuum, ſeditione orta, a Teifalis acceptas iniurias vindicantibus interemtus eſt, & vt ait Gregorius, diœceſes ſuas Pictaua Eccleſia recepit. Ex quo intelligitur Taifalos, gentem Scythicam, puerorum ſtupris infamem, quos Gregorius Teifalos appellat, tum in agro Pictonico, Sellenſique caſtro ſedem habuiſſe. Eoſdem Taifaliam vicum in finibus Pictonum incoluiſſe, & à ſe cognominauiſſe auctor eſt idem Gregorius in libro de vita Senoci Abbatis, & in Hiſtoriæ libro V, cùm ait beatum Senocum Preſbyterum, *genere Teifalum, ex Pictauo pago, quem Teifaliam vocant, oriundum fuiſſe*, & Clericum factum, in agro Tutonico Monaſterio ſtatuto, multis virtutibus claruiſſe, ac paullo poſt Sigiberti Regis Chlotharij filij mortem deceſſiſſe. Eſt autem Taifalia vicus Pictonum, inter Clichonem & Moritaniam poſitus ad Cebram flumen apud Namnetas in Ligerim exiens, hodiéque dictus Tifaugia. Horumce Taifalorum Gallicanorum mentionem facit Glaber Rodulfus Cluniacenſis Monachus, in libro V rerum ſua ætate geſtarum, in quo ſcribit *homuncionem quemdam genere Teifalum a partibus Galliarum in Africam* ad Anachoritam famâ notum *veniſſe*. qui Auctor ante annos ferè IↃC Henrico Rotberti filio regnante viguit. Multi igitur Taifali, relictis domibus ſuis, in finibus Pictonum non longè a Ligere & Oceano ſedem cepere. Sed quo tempore, cuiuſve ductu Galliam ingreſſi ſint, & in ſupradicta Aquitaniæ parte conſederint, ſcire difficile eſt. Erunt fortaſſe, qui credent hos Taifalos ortos eſſe à *Taifalis Gentilibus*, quorum vnà cum Sarmatis præſidium Pictauis fuiſſe docet Notitia prouinciarum Imperij Romani. Equidem cùm animaduertam Taifalos Sarmatis & Vandalis fuiſſe finitimos, atque cum Teruingis, gente Gothica, Daciam Tranſdanubianam incoluiſſe, exiſtimo partem eorum Alaricum Regem Gothorum ſecutam eſſe in Italiam, ac mox duce Ataulfo, Alarici ſucceſſore, in Gallias veniſſe, atque tandem

in agro Pictonico, parte nimirum Aquitaniæ ſecundæ,
quam Gothis Honorius Aug. ad habitandum dederat,
conſediſſe: Chlodoueúmque Francorum Regem, cùm
victo cæſóque Alatico Rege Gothos ex Aquitania expel-
leret, ac interficeret, Taifalos quietos & imperata fa-
cientes in ſuis ſedibus reliquiſſe. Niſi quis mauult hoſce
Taifalos vnà cum Alanis finitima gente ductu Goaris
Regis Gallias petiiſſe, & in agro Pictonum circa Ligerim
Honorij principatu ſedem cepiſſe. idque eo veriſimilius
videtur, quòd imperante Placido Valentiniano Honorij
ſucceſſore, pars Alanorum trans flumen Ligerim con-
ſidebat. vt in libro de origine Gothorum tradidit Ior-
danes. His animaduerſis ad ordinem reuertendum eſt.

Paullo poſt populationem Campaniæ Remenſis, Chil-
debertus Francorum Rex Luteciam Pariſiorum regreſ-
ſus in morbum incidit, quo diutiſſimè conflictatus, ac
tandem oppreſſus deceſſit. Quam puto cauſam fuiſſe,
quare Chlotharius reuerſus ex Saxonia ab eo factam
abſenti ſibi iniuriam non vindicauerit, nec bellum in-
ferre voluerit ægrotanti fratri, cui breui morituro ſuc-
ceſſurus erat. De anno, quo Childebertus obiit, obſcu-
rum eſt. Auctor Appendicis Chronico Marcellini ſub-
textæ Indictione V poſt Conſulatũ Baſilij V.C. anno XVI IↃLVII.
eum deceſſiſſe ſcribit, Marius Indictione VI poſt Con-
ſulatum Baſilij anno XVII. cui ego Auctori eo libentiùs IↃLVIII.
acceſſerim, quòd Childebertum & Chlotharium vide-
re potuit. nam Guntchramno regnante floruit, & ſta-
tutis Concilij Matiſconenſis II. ſubſcripſit. Vt appareat
errare Herimannum Contractum, ac Sigebertum: è qui-
bus Herimannus Chlodoueum Magnum anno Chriſti
nati IↃXXIII, Childebertum eius filium anno IↃLXIII
regni quadrageſimo obiiſſe tradit. Sigebertus illum anno
IↃXIV, hunc Chriſti IↃLIX, regni quinto & quadrageſi-
mo mortuum ait. Sepultus eſt à Germano Epiſcopo Ec-
cleſiæ Pariſiacæ Childebertus in Baſilica B. Vincentij
Martyris, quam reuerſus ex Hiſpania condiderat. Vſuar-
dus Monachus huius ipſius Monaſterij in Martyrologio,
quod Carolo Magno Auguſto nuncupauit, vno eodém-
que die (neſcio an & anno) dedicatã Eccleſiam, & ſepul-

tum in ea Childebertum Regem Francorũ docere videtur, cùm X *Kal. Ianuar. Pariſiis dedicationem Baſilicæ in honore S. Crucis, & S. Vincentij Martyris; ac depoſitionem Domini Childeberti Regis* ait celebrari. Sic Chlotharius mirâ quadam felicitate Theodorici, Theodeberti, ac Childeberti, quorum aut inſidiis petitus, aut armis oppugnatus erat; & ſuperſtes, & ſucceſſor fuit. vti poſtea nepos eius Chlotharius Childeberti fratris patruelis ſibi infeſtiſſimi, & Theodeberti, ac Theodorici, à quibus magnâ regni patrij parte ſpoliatus fuerat; hereditatem obiit. & Carolus, Ludouici Auguſti filius minimus natu, poſt obitum filiorum Lotharij germani fratris, qui paternis bonis eum excludere voluerat; Regnum Lotharij, & Imperium Romanum obtinuit. Gregorius de vita Nicetij Lugdunenſis Epiſcopi hunc *Childebertum Seniorem*, & in libro de vita Patrocli *Childebertum Pariſiorum Regem*, appellat, Sacerdotémque Lugdunenſem Antiſtitem, qui Nicetij auunculus erat, & Mumionem præcipuè dilexiſſe ait.

Non facilè reperias, cuius pietas, & de ſummis Eccleſiæ rebus ſolicitudo multis & magnis experimentis teſtatior fuerit, quàm Childeberti. Nam vt omittam Baſilicas, Xenodochia, Monaſteria, Luteciæ Pariſiorum, Lugduni, Arelate, aliiſque in locis ab eo exſtructa; edictúmque promulgatum, quo ſimulacra Dæmonum deiici iuſſit: quantumcumque ſplendoris, & incrementi Childeberto regnante Eccleſiæ Gallicanæ acceſſit, (acceſſit autem plurimum) huic vni acceptum referri debet. Cui rei indicio ſunt Concilia Epiſcoporum IV in opidum Aurelianorum, vnum Arelate, duo in vrbem Luteciam mandato eius indicta. ex quibus Concilium Aurelianenſe tertium Nonis Maij, *quarto*
IↃXXXVIII *poſt Conſulatum Paullini iunioris V. C. anno* XXVII
regni Domini Childeberti Regis; Concilium Aurelianenſe
IↃXLIX. quintum V *Kal. Nouembris*, *anno* XXXVIII *regni D. n.*
Childeberti, *Indictione* XIII; Concilium Arelatenſe quin-
IↃLIV. tum III *Kalendas Iulias*, *anno* XLIII *regni Domini Childeberti Regis*, *Indictione* II, non (vt mendosè ſubſcriptio Sapaudi Epiſcopi præfert) III habitum fuiſſe legimus.

Annus autem quartus poſt Conſulatũ Paullini iunioris, Ioannis Conſulis nomen ferens; poſt Felicem & Secundinum Conſules, ſiue poſt Chlodouei obitum, & initia principatus Childeberti ſeptimus ac viceſimus eſt. & Indictione XIII, V. Kal. Nouemb. Childebertus XXXVIII imperij anni menſem vltimum ingrediebatur, Indictioniſque XIII diem XXXIV agebat. ſiquidem à die VIII Kal. Octobris Galli Indictionum principia ducebant. vt appareat verum eſſe, quod diximus, Chlodoueum Felice & Secundino Coſſ. deceſſiſſe. Non poſſum mihi temperare, quin huic loco inſeram, quot qualéſque viros Childebertus ſuarum virtutum præcones inuenerit. Vigilius Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus in duabus epiſtolis, quarum alteram IV P. C. Baſilij V. C. ad Au- IↃXLV.
xanium, Arelatenſium Epiſcopum, alteram ad Aurelianum Auxanij ſucceſſorem quinquies P. C. Baſilij mi- IↃXLVI.
ſit, *Glorioſiſſimi viri, filij ſui, Childeberti Regis Francorum Chriſtianam deuotionem*, ac Deo placitam voluntatem laudat: & vtrumque monet, vt de ſeruanda pace & amicitia Iuſtiniani Aug. Sacerdotali ſtudio eum hortetur. Idem P. C. Baſilij anno IX Aureliano ſupradicto ſcribens IↃL.
Conſtantinopoli, vbi à Iuſtiniano pridem retinebatur, eius partes eſſe ait, Glorioſum filium ſuum Childebertum Regem ſæpius orare, vt quemadmodum *Catholico Rege, & venerationem integram Sedi Apoſtolicæ exhibente dignum eſt, Fidem & Eccleſiam omni virtute defendat*, & de Sede Apoſtolica ſolicitus Regem Gothorum (hoc eſt Totilam, qui ante annum Romam ceperat) per litteras dignetur deterrere, ne is alterius ſectæ ſectator aliquid Romæ faciat, fierive permittat, quo Catholica Eccleſia perturbetur: hoc eſt, ne in ſuum abſentis locum alium Epiſcopum ſubſtituat. Ex quo apparet Childeberti auctoritatem apud exteros Principes plurimùm valuiſſe: & Francorum Reges vno ferè tempore factos eſſe Chriſtianos, atque Epiſcoporum vrbis Romæ patronos ac defenſores. Epiſcopi Gallicani, qui Indictione XIII Aurelianis conuenerunt, *clementiſſimum, & piiſſimum Principem*, amantem ſacræ Fidei, ac religionis, *& triumphorum titulis inclytiſſimum Dn. Childebertum*

Regem vocant, ac Lugduni xenodochium exſtruxiſſe au-
ctore Vltrogothone Regina commemorant. Eumdem
Pelagius vrbis Romæ Epiſcopus *Dominum filium, merito
glorioſiſſimum atque præcellentiſſimum*, appellat: & ſincero
amore ſanctæ Eccleſiæ multis Regibus clariorem factum
eſſe, & pro tranquillitate eius præcipuam curam gerere
IↃLVII. dicit: atque per Rufinum legatum anno XVI P. C. Ba-
ſilij ob id Romam miſſum interroganti, quid de Papæ
Leonis epiſtolis, & Synodi Chalcedonenſis conſtitutis
ſentiret, ne ſuſpectus hæreſis eſſet, longâ epiſtolâ, & Ca-
tholicæ Fidei profeſſione ſe purgat. Memoria dignum
eſt, quod Fortunatus Preſbyter in libro de vita Germa-
ni Pariſiorum Epiſcopi tradit, Childebertum VI millia
ſolidorum, egentibus diſpertienda, Germano miſiſſe, &
fractas aureas lances, vaſáque argentea conciſa hos in
vſus ſancto Antiſtiti dediſſe: quem in VI Carminum libro
*Regem placidum, mitem, ſapientem, bonum, ac æquum om-
nibus fuiſſe* dicit, grauitérque mortem tanti Principis tu-
liſſe Pariſios: & à Palatio in Baſilicam B. Vincentij per
hortos, qui poſtea Vltrogothonis Reginæ fuerunt, tranſ-
ire eum ſolitum ait, ibíque malos manu eius inſitas oſten-
di. Idem eundem in libri Carm. II Carmine XI pium,
in ædificandis ac ditandis Eccleſiis munificum, & di-
uini cultus adeò ſtudioſum fuiſſe affirmat, vt Epiſco-
pis eſſet exemplo. præterea Eccleſiam Pariſiacam ab eo
exſtructam ſcribit his verſibus,

Splendida marmoreis attollitur aula columnis,
Et quia pura manet, gratia maior ineſt.
Prima capit radios vitreis oculata feneſtris:
Artificiſque manus clauſit in arce diem.
Hæc pius egregio Rex Childebertus amore
Dona ſuo populo non moritura dedit.
Totus in affectu diuini cultus adhærens,
Eccleſiæ iuges amplificauit opes.
Melchiſedech noſter, merito Rex, atque Sacerdos
Compleuit Laicus religionis opus.
Publica iura regens, & celſa Palatia ſeruans,
Vnica Pontificum gloria, norma fuit.
Hinc abiens illic meritorum viuit honore,

Hic

Hic quoque geſtorum laude perennis erit.

Et Childebertus quidem pietatem, ceteráſque pacato Principi conuenientes virtutes ita coluit, vt ab armis nequaquam eſſet alienus. cui rei eſt indicio bis intrata ac ſubacta Burgundia; vindicata in Amalaricum Regem ſororis iniuria; penetrata ac exciſa Hiſpania. Sed has omnes dotes Childebertus nimia alieni cupiditate fœdauit, qua impulſus Theodorico fratri ſuo Aruernos eripuit, Chlodomeris fratris filios per Chlotharium interemit, Theodebertum ſimiliter, adiutore Chlothario, ac mox Chlotharium ipſum inuicem Theodeberti operâ Regno ſpoliare conatus eſt. Vt appareat verum quoque eſſe, quod ait in fine libri tertij Gregorius, Childebertum *verſutum, & aduerſus Chlotharium Regem ſemper inuidum fuiſſe.* Nam de icto cum Chramno fœdere, & de Campaniæ Remenſis populatione loqui nihil attinet. in quo videtur Childebertus iniuriam iniuriâ vlciſci voluiſſe, à Chlothario fratre natu minore dimidia Theodebaldi Regni parte priuatus.

Habuit in matrimonio Childebertus Vltrogothonem, quam vetus Auctor libri de vita Baldechildis Reginæ *Vltrogotham Reginam, Childeberti Chriſtianiſſimi Regis coniugem* appellat, & tutricem fuiſſe pupillorum, nutricem egentium, Fidelium Monachorum adiutricem dicit. Ex ea Childebertus filias duas, Chrotbergam, & Chlodeſindam, Chlotharij filiæ ſorori ſuæ patrueli cognominem tulit; quas ambas adultas virgines vnà cum Vltrogothone matre in exſilium miſit Chlotharius, ſimul ac Regni & theſaurorum Childeberti fratris ſui potitus totum paternum Regnum ſolus obtinuit. vt Gregorius, & Fredegarius in Epitome ſcribunt: è quibus Fredegarius Vltrogothonem malè Walderadam vocat. Quamquam ego (pace Gregorij dixerim) vix crediderim Chlotharium magno Principem animo, iam compotem votorum ſuorum, conceptum in fratrem odium ob Campaniæ Remenſis populationem in mortui coniugem ac filias innocentes effudiſſe. Certè in quibuſdam Aimoini exemplaribus reperio eas, vnà cum Chlothario, dedicationi Eccleſiæ Sancti Vin-

centij poſt Childeberti obitũ interfuiſſe, complura prædia Monaſterio dediſſe, donationémque ſcripto confirmauiſſe. Conſtat quidem ſaltem Vltrogothonem, eiúſq; filias, ſi à Chlothario in exſilium actæ ſunt, à Chariberto Chlotharij filio & ſucceſſore paullo pòſt in patriam eſſe reuocatas. quippe Venantius Clementianus Fortunatus in libro Carminum ſexto ſcribit Dominam Vltrogothonem Reginam, filiáſque eius duas Childeberto mortuo Luteciæ Pariſiorum in domo, hortíſque amœniſſimis, qui Childeberti fuerant, habitauiſſe: atque ſub regio mundeburde, hoc eſt ſub tutela, ac defenſione Chariberti Pariſiorum Regis ſecurè & honoratè vixiſſe. Verſus Venantij Fortunati huic loco non intempeſtiuè inſerturus mihi videor.

Charibertus adeſt, qui publica iura gubernans,
Tempore præſenti gaudia priſca refert.
In tantum patrui ſe prodidit eſſe ſequacem,
Vt modò ſit tutor coniugis iſte nepos:
Qui Childeberti retinens dulcedine nomen,
Eius natarum eſt frater, & ipſe pater.
Quæ bene defenſæ placido moderamine Regis,
In conſobrino ſpem genitoris habent.

Quibus ex verſibus etiam iudicari poteſt, id quod iam inde ab Honorio Principe in vſu eſſe cœpit, fratrum & ſororum filios, nepotes; fratres patrueles, tum promiſcuè conſobrinos dictos eſſe: atque lenem Francos *Bertum* appellauiſſe. ſiquidem Fortunatus ait Charibertum Regem Childeberti patrui ſui vt Regnum obtinuiſſe, ſic lenitatem, dulcedinémve morum re & nomine referre. Quamquam Auctor libri de vita Bertæ Abbatiſſæ *Bertum*, clarum, fulgentem & ſplendidum interpretatur.

Childeberti mortem breui Chramni exitium ſecutum eſt. Is enim, amiſſo tanto præſidio inops conſilij, cùm ad patrem veniſſet, & impetratâ veniâ perſanctè iurauiſſet ei ſe morigerum futurum, fidémque paullo pòſt neſcio quo facto violauiſſet, videns ſe euadere non poſſe, cum coniuge & filiabus ſuis in Britanniam citeriorem perfugit ad Conobrum Britannorum Comi-

tem, quem vetus quidam ſcriptor rerum Francicarum, Auctor Appendicis Chronico Marcellini adiunctæ, & Aimoinus *Cunobertum*, vel *Conabum Britannorum Regem* appellant, Sigibertus *Brittonum Ducem*. Britannicis adiutus auxiliis mercede conductis Chramnus Regnum patris ingreditur; prædas agit; multa loca igne & ferro vaſtat. Wiliacharius quoque, *Vuillecharius* Aimoino dictus *Dux Aquitaniæ*, minis Chlotharij territus, qui eum Chramni generi ſui partibus fauiſſe arguebat, in Baſilicam Martini monumento ac nomine inſignem cum vxore confugit. vnde quoniam à Chlotharianis extrahi non poterat, admoto igne viuus exuſtus eſt, atque Baſilica pariter incenſa: quam protinus Euphronius Turonicus Epiſcopus, Chlotharij Regis liberalitate adiutus, magnificè reſtituendam, & ſtanneis tegulis tegendam curauit, ſicuti ait Aimoinus. nam Gregorius & Fredegarius Baſilicam Martini propter Wiliacharium incenſam tantummodò dicunt.

Chlotharius Chramni furore ad arma compulſus, magnis coactis copiis, vnà *cum reliquis filiis ſuis*, vt Freculfus ſcribit, rebellem in Britanniam citeriorem properè perſequitur. Vnde apud Fortunatum in libri IX Carmine primo dicitur Chilpericum præter ceteros vti belli Saxonici, quod Saxones cum Æſtiis, & Danis coniuncti ciuerunt; ſic Britannici huiuſce commilitonem habuiſſe. Per agrum Aulercorum Cenomanorum iter facientem Chlotharium Conſtantianus Abbas, vir ſanctiſſimus hoſpitio accepit, iráque & inediâ ægro, ac vix mentis compoti vt cibum ſumeret perſuaſit, & diſcedenti bene precatus victoriam prædixit. inde fines Britanniæ ingreſſo Chramnus & Conober armati obuiam ierunt. Eo die productæ vtrimque ac inſtructæ in campo copiæ ſub Solis occaſum citra certamen in caſtra reducuntur. Proximâ nocte Conober cum Chramno egit non oportere eum pugnæ intereſſe: nefas enim eſſe filio cum patre confligere: ſe, ſi permitteret, confeſtim hoſtibus ſuperuenturum, & ſemiſomnes, ac improuiſo periculo territos oppreſſurum. Diſplicuit Chramno ſalubre conſilium. Huic enim Deus, ne diutiùs ſcele-

rum ſuorum impunitate frueretur, oculos mentis præſtrinxerat. Poſtridie manè prœlium non procul à mari committitur: orante cum planctu & lacrimis, ac obteſtante Deum Chlothario, vt tamquam Dauidem olim ab Abſalone; ſic ſe ab impio & periuro filio vindicaret. Pugnatum eſt vtrimque acriter, cùm alios indignatio, alios ſpes victoriæ ad fortiter faciendum incitaret. tandem Britanni terga verterunt: quos Franci vſque ad naues inſecuti, maximam eorum multitudinem conciderunt. Conober in fuga periit. Chramnus poterat quidem euadere, ſi vni ſibi conſulere voluiſſet. ſed dum vxorem, & filias ſecum abducere, & in naues, quas ad fugam præparatas habebat, imponere conatur, vnà cum his ab exercitu patris oppreſſus capitur, atque vincitur. Quod vbi Chlothario Regi nuntiatum eſt, iuſſit eum cum vxore & liberis igne conſumi. Milites, vt erat imperatum, captos agreſti caſa cuiuſdam paupercculæ concludunt: linteum, quod orariũ vocant, Chramni ſuper ſcamnum porrecti collo circumdant, idque nodo vinctum vtrimque ad ſe trahentes, deformi mortis genere iuuenem in ſpem regni genitum occidunt. tum Chaldam coniugem Chramni, Caltem Aimoino dictam, feminam nobiliſſimam atque clariſſimam, & filias ex ea ſublatas admodum infantes, ne quod ſceleris veſtigium exſtaret, igne in tugurium iniecto viuas exuſſere. vt Gregorius in IV Hiſtoriæ libro, & Fredegarius in Excerptis ſcribunt. Poſt Conſulatum Baſilij

IↃLX. anno vndeuiceſimo periit Chramnus, quem Marius in Chronico, anno ſupradicto, Fortunatus de vita Medardi, ac Fredegarius in Epitome cum coniuge & liberis crematum; Auctor Appendicis Chronico Marcellini ſubtextæ, & Freculfus viuum combuſtũ fuiſſe tradunt, & Chrannum, ac Grannum appellant. Addit Freculfus Chlotharium victis Brittonibus, gentem eam ſubegiſſe, ac tributariam feciſſe: cùm Marius Auenticenſis Epiſcopus, vetus & grauis Auctor, tantùm eorum regionem à Francis totam exciſam fuiſſe dicat.

Dum Chlotharius ex Britannia reuertitur, Medardus, natione Francus, Viromanduorũ, Nouiomagenſium, ac

Turnacenſium Epiſcopus, vir omnibus virtutibus præſtans, & ſanctitate magis, quàm ſenectute venerabilis grauiter ægrotabat. qua cognita re Chlotharius viſendi eius gratiâ Nouiomagum Sueſſionum, quò ſacerdotalem ſedem tranſtulerat, venit, mortuúmque in prædio regali Croiciaco, trans flumen Axonam in conſpectu vrbis Auguſtæ Sueſſionum poſito, ſepeliri honorificè iuſſit, eiúſque tumulum cellula, vel paruo tugurio ad tempus ſepſit, donec magnificentiſſimam ampliſſimámque Baſilicam ſepulcro circumdaret, quam moriens inchoatam, ac Sigiberto filio perficiendam reliquit. Turnacenſes autem, qui poſt Eleutherij Epiſcopi ſui obitum Medardi Nouiomagenſis Epiſcopi curæ commiſſi fuerant, ab eo tempore vſque ad Simonem per annos circiter IↃC non alios quàm Nouiomagenſes Epiſcopos habuerunt. Hîc notandum eſt errare eos, qui Medardum Nouiomagenſium Epiſcopum, & Gildardum Rotomagenſem Antiſtitem fratres geminos fuiſſe, & vno eodémque die vt natos, ſic Sacerdotes factos, ac mortuos aiunt. cùm Gildaredus, ſeu Gildardus Epiſcopus Eccleſiæ Rotomagenſis Metropolis Felice Coſ. Chlodoueo IↃXL regnante, hoc eſt ante annos L, quàm Medardus decederet, Concilio Aurelianenſi interfuerit. Quare ambo apud Vſuardum eodem quidem die, nimirum VI Idus Iunias, at non eodem anno obiiſſe, aut germani fuiſſe dicuntur.

Poſt Conſulatum Baſilij anno viceſimo, imperij Iu- IↃLXI.
ſtiniani XXXV, Indictione IX, Chlotharius Cæſarodunum Turonum ad limina S. Martini contendit, Beatúmque Epiſcopum gemens, ac monumento eius affixus orauit, vt omnium, quæ negligentia & iniquitate lapſus commiſerat, peccatorum veniam ſuis ſibi precibus à Deo impetraret: multíſque donis ornato loco, & per religioſiſſimas quaſque Sanctorum Baſilicas magnâ pecuniâ diuiſâ, domum regreſſus Cotiam ſiluam petiit, vbi cùm more Regum Francorum autumnali venatione ſe exerceret, ſubitò in grauem incidit febrim, & Compendium, villam publicam, ſeu Palatium regium ſiluæ proximum repetiit, ac paullo pòſt vi morbi op-

preſſus deceſſit. Dicitur moriens, cùm viſcera torrerentur à febre, adſtantes interrogauiſſe, qualem in cælo regnare putarent Regem, qui magnis & potentibus Regibus ſic eriperet vitam. Obiit Chlotharius Rex Indictione I X (vt ſcribit Marius) poſt Conſulatum Baſi-
IↃLXI. lij anno X X, C C C L X V I die poſtquam Chramnus perierat: & ſicut quondam Chlodoueus pater ſuus, I V filios adultæ ætatis, Charibertum, Guntchramnum, Chilpericum, & Sigibertum reliquit ſuperſtites, qui eum honorificè per XXX paſſuum millia magnâ Clericorum pſallentium frequentiâ Auguſtam Sueſſionum delatum in Baſilica B. Medardi, vt ipſe præceperat, ante altare S. Epiſcopo conſecratum ſepeliuere, ac Regnum patrium viris tum armiſque florentiſſimum ac maximum, quod Galliam atque Germaniam ferè omnem complectebatur, quadripartitum inter ſe ſortiti ſunt.

Quod ad annum vltimum regni Chlotharij pertinet, Marium Auenticenſem Epiſcopum, diligentem Auctorem libentiùs, quàm Gregorium eius æqualem, Fredegariúmque, & Aimoinum ac Herimannum Monachos ſum ſecutus: propterea quòd *anno* V I *regni Glo-*
IↃLXVII. *rioſiſſimi Guntramni Regis Indictione* X V Concilium I I Lugduni habitum lego. Indictio autem X V, ſiue annus primus Conſulatus Iuſtini iunioris Aug. poſt mortem Chlotharij, quem Indictione I X deceſſiſſe ait Marius, annus eſt ſextus. Præterea decretum Epiſcoporum duorum & triginta, qui Luteciæ Pariſiorum conuenerunt, datum dicitur *die* I I I *Iduum Septembrium, anno* X I I *Dominorum Regum Indictione* V I *Pariſiis*. Similiter & Synodum Epiſcoporum Gallicanorum X V I I Valentiæ habitam inuenio *anno* X X I I I *regni glorioſiſſimi Domini Guntchramni Regis, Indictione* I I. Vt appareat, cùm Indictionis X V finis ſemper initium eſſet primæ, Chlotharium Indictione I X exeunte, poſt Conſulatum Baſilij
IↃLXI. V. C. anno viceſimo, imperij quinquageſimo mortem obiiſſe, eiúſque filios Indictione quintadecimâ ſextum regni ſui annum; Indictione ſexta duodecimum; Indictione demum I I tertium ac viceſimum egiſſe. Quamobrem Sigebertus in Chronico Chlothario non ampliùs

quinquaginta regni tribuit annos. quippe Chlodoueum Regem anno Chriſti IↃXIV, Chlotharium eius filium IↃLXIV anno obiſſe memoriæ tradit. Ceterùm Gregorius, ſi Chlotharium tantùm LI regni ſui anno exſpiraſſe diceret, ac non etiam eodem hunc anno Cæſarodunum Turonum petiiſſe affirmaret; videri poſſet à Mario minimè diſſentire. Cùm enim Chlodoueus Rex Chlotharij pater Felice & Secundino Coſſ. V Kalendas IↃXI.
Decembres (vt ſuprà ſcripſimus) à filiis ſuis elatus ac ſepultus fuerit, dummodò Chlotharius P. C. Baſilij IↃLXI.
V.C. anno XX decedens, huncce diem exceſſerit, (quatuor autem & triginta dies ex anno ſuperſunt) non falsò dicetur ad annum imperij primum & quinquageſimum perueniſſe.

Opportunum videtur, antequam volumen hoc, opúſque finiamus, de Chlotharij Regis virtutibus & vitiis aliquid dicere. Erat Chlotharius, vt robuſto corpore, ita fortitudine & laboris patientia eximia. qui præter bella ab Auctoribus noſtris omiſſa, duas aduerſus Burgundiones expeditiones ſuſcepit, cum Chlodomere & Childeberto fratribus priorem, poſteriorem cum Childeberto, ac omnem Burgundiam fuſo fugatóque Godomaro Rege perdomuit: Theodoricum in Toringiam magna manu ſecutus, Herminafridum Toringorum Regem vicit acie: adiunctus Childeberto Cæſarauguſtam obſedit, & totam ferè Hiſpaniam Tarraconenſem depopulatus eſt: nec ſenectute ſegnior, aut in exſequendo tardior factus, Saxones rebellantes, ac tributum ipſi pendere recuſantes, ter continuo triennio aggreſſus eſt, ſubactiſque vectigal impoſuit: Britannos demum, Chramno aduerſus ſe ferentes auxilium, prœlio ſuperauit. ſemper inuictus, niſi quòd ſemel ferociâ ſuorum ſeditiosè pugnam expoſcentium, nec vllam pacis conditionem accipientium, in Saxonia magnam copiarum partem amiſit: ita vt ſcientia rei militaris, virtute, ac felicitate Chlodoueum parentem ſuum, & Theodoricum fratrem non modò æquauiſſe, ſed etiam ſuperauiſſe videatur. Acutum eum & callidum fuiſſe docent vitatæ in Toringia Theodorici fratris inſidiæ;

ſiluæ Arelaunenſis Childeberto ac Theodeberto obie-ctæ concædes; fraus fraude vindicata, cùm fraudatus à Childeberto pecuniâ, quam Theodahadus Italiæ Rex miſerat, theſauris Chlodomeris manum iniecit; ac totum Theodebaldi Regnum dolo magis quàm vi occupatum, adeò vt iure Childebertum fratrem natu maiorem excluſiſſe videri vellet. Quare non immeritò Venantius Fortunatus in libri VI Carmine IV Chlothario conſilium & acumen; Childeberto bonitatem pietatémque attribuit. quas omnes animi dotes Chariberto Chlotharij filio ineſſe ſcribit his verſibus,

Prædicat hinc bonitas, illinc ſapientia plaudit.
Inter vtrumque decus te ſibi quiſque rapit.
De patruo pietas, & de patre fulget acumen.
Et reparas ſolus lege fauente duos.

Et in libro IX Chilpericum virtute Chlothario patri, eloquentiâ Childeberto patruo ſimilem fuiſſe dicit,

De virtute pater reparatur, auunculus ore.

Sigibertum Regem ſimiliter in libro VI à patre virtutem ait habuiſſe, atque in verſibus tumulo Chlotharij Guntchramni Regis filij inſcriptis Chlotharium noſtrũ, auum regij pueri, *Magnum* appellat. Ex quo ſatis intelligitur eum primarium bellatorem, fortiſſimúmque ducem, & maximæ in bello habitum eſſe virtutis. Multa Chlotharius, præcipuè paucis ante obitum annis, pietatis ac liberalitatis præbuit exempla. ſiquidem mortuo Theodebaldo Rege, Maurũ Abbatem Glannafolienſem *frequenter ad ſe euocauiſſe, ac eius conſiliis vſus eſſe* dicitur, & Glannafoliũ veniſſe cum paucis, Monaſterióque Blaſonem, ac villam Longum campum, Monachis eligendi Abbatis poteſtatem ſcripto conceſſiſſe, & poſtquam Maurus bene ipſi precatus erat, abiiſſe. Idem de ſua ſede deſiliens *flexo genu Iunianum* Preſbyterum & Abbatem (ſicuti ſcribit Wlfinus Epiſcopus) *adorauit*, & ſanctiſſimum hominem, vt pro ſe domóque ſua, ac pro ſtatu Regni Deum oraret, deprecatus, atque ad cellulas in agro Lemouicum exſtruendas, Monachóſque congregandos hortatus eſt, dimiſſúmque parte prædij regalis nomine Gauarciaci per Aurelium virum illuſtrem

ſtrem attributa donauit. Conſtantianum quoque Abbatem, a quo erat exceptus, cùm Chramnum in Britanniam perſequebatur, rebus fiſci, & aliis bonis muneribúſque ditauit. Medardum Nouiomagenſem ac Turnacenſem Epiſcopum, ne piiſſimi Antiſtitis benedictione priuaretur, viſitauit ægrotum, defuncti *corpus ſuis ipſe humeris ſuſtulit*, Epiſcopóſque & Optimates ad ſanctum onus ſubeundum ſuo incitauit exemplo, ac non multo pòſt moriens Sigiberto filio mandauit, vt quam Deo vouerat, ac iam ſuper B. Confeſſoris tumulum inchoauerat, Baſilicam ex auro, argento, & cuiuſque generis lapidibus huic operi à ſe præparatis abſolueret. Ne de Baſilica Sancti Martini loquar, quæ piâ munificentiâ eiuſdem Regis reſtituta, & ſtanneis tegulis tecta eſt: aut de libris, in quibus Turoni deſcripti erant, iuſſu eius incenſis, vt ciuitas in Martini Antiſtitis gratiam eſſet immunis. Sed Chlotharij virtutum ſplendorem obſcurauit ſæuitia, nonnumquam cum alieni rapiendi cupiditate coniuncta, qua impulſus cognatum ſuum, fratrem Radegundis vxoris, inſontem ſpiritu priuauit: Chlodomeris fratris filios, vt debitum eis Regnum occuparet, ſuapte manu interimere ſuſtinuit, ac Childeberto pro Gunthario vitam precanti mortem minatus eſt: Theodeberto quoque vitam Regnúmque eripere voluit: Vltrogothonem Reginam, Childeberti fratris coniugem, filiáſque eius innocentes in exſilium miſit: poſtremò Chramnum, rebellem quidem & malum filium, ſed tamen filium, crudeliter interfecit, nec contentus iuuenis cæde, vxorem eius, immunem delictorum viri ſui, filiáſque infantes occidit, credo vt reliquos filios ſuos, quos de induſtria ſecum in Britanniam adduxerat, magnitudine pœnæ deterritos in obſequio contineret. Cuius tamen eum cædis breui pænituit. hanc enim præcipuè ob cauſam (vt puto) limina B. Martini paullo pòſt petiit, & omnium, quas commiſerat, culparum, ac in primis nouiſſimæ huius atrocitatis veniam precatus, deinde mærore magis quàm febri conſumtus eſt. Quantopere præceps in venerem Chlotharius fuerit, docent tot in-

ceſta matrimonia contracta, Gundeucâ, Chlodomeris fratris ſui vxore, ſibi coniunctâ, vno eodémque tempore duabus ſororibus in torum receptis, Vuldetrada Theodebaldi coniuge domum ductâ. Nec facile dictu eſt, vtrum ardentiùs concupiuerit vxores propinquorum viduas inire, an regna occupare. pæne vt credam Vltrogothonem, quia vetula erat, in exſilium miſſam, mitiúſque cum ea acturum fuiſſe Chlotharium, ſi adoleſcens, & apta veneri fuiſſet. Iam verò quod Ingundi vxori dicebat, neminem ſe ipſo ſapientiorem inueniſſe, cui Charegundim in matrimonium collocaret, & illa ſuprema verba mirantis ac velut indignantis ſibi tanto Regi vitam à Deo eripi, indicant ſuperbum Chlotharium & arrogantem, ac naturæ ſuæ parum memorem fuiſſe. Quo minùs miror, id quod in IX Carminum libro ait Fortunatus, Chilpericum à Chlothario Rege vnicè ac plus ceteris filiis eſſe dilectum, hominem nimirum omnium patris vitiorum heredem, ſed plerarumque eiuſdem virtutum expertem, crudelem, rapacem, libidinoſum, ac ſuperbum, negantem quemquam ſe prudentiorem eſſe, ita vt ſagaciſſimus ſenex ſuos in filio mores agnouiſſe & probauiſſe videatur.

Ceterùm quod ſuprà ſcripſimus, Fortunatum in libro de vita Medardi ſecuti, Chlotharium Regem morientem Sigiberto filio mandauiſſe, vt Baſilicam ſuper Medardi ſepulcrum à ſe inchoatam vnà cum Monaſterio conſummaret, pecuniámque non paruam hos in vſus impendendam eidem reliquiſſe; id ſi verum eſt, oſtendit à Chlothario ægrotante Regnum inter filios eſſe diuiſum, & Sigiberto natu minimo Baſilicæ Sancti Medardi perficiendæ curam delegatam, quoniam ea Baſilica, tametſi proxima Auguſtæ Sueſſionum Chilperici Regiæ, tamen flumine Axonâ ab vrbe diuiſa, & in Regno Sigiberti poſita erat. Vnde Fortunatus Preſbyter, in libri VII Carmine IV ad Gogonem vnum è Sigiberti Optimatibus, vti *Iſaram, Somenam, Scaldim*, multóſque alios amnes, ſic *Axonam*, hoc eſt partem Axonæ Regno Sigiberti attribuit. Et Gregorius ipſe, qui in libro Hiſtoriæ IV quatuor Chlotharij filios, patre mor-

tuo, Regnum eius inter ſe diuiſiſſe dicit, ac ſuam ſingulis partem ſorte obueniſſe; idem in libro de vita Nicetij Treuirici Epiſcopi ſcribit, cùm Nicetius, iam in exſilium ductus iuſſu Chlotharij, ab Epiſcopis adulantibus Regi congreſſu prohiberetur, & à ſuis omnibus deſereretur, *poſtridie* ad eum veniſſe legatum Sigiberti Regis cum litteris: quarum ſumma erat, Chlotharium Regem patrem ſuum deceſſiſſe, ſéque *Regnum debitum* cum Epiſcopi beneuolentia recipere oportere. Quæ Gregorij verba perpenſa ſatis apertè videntur declarare ab Chlothario diuiſionem Regni inter filios factam eſſe, ſicuti de Chlodoueo refert Rorico, cùm aliter Sigibertus tam citò poſt patris mortem Nicetium de exſilio reuocare, aut Mettenſe Regnum, cuius vrbs erat Auguſta Treuirorum, ſibi vindicare non potuerit.

INDEX.

A

ACAVNENSE Monaſterium à quo exſtructum, 338

Adouactius Saxonum Rex Andecauos capit, 235. amittit, *ibid.* Childerico iunctus Alamannos aggreditur, 236

Ægidius Magiſter militiæ Gallicanæ, 190. Arelati obſeſſus Veſigothos eruptione facta fundit, 190. Gallus, 196. Fridericum fratrem Theodorici Regis Veſigothorum victum occidit, 196. & 197. Caiuonem fruſtra obſidet, 197. in Childerici locum à Francis ſubſtituitur, 200. & 201. eiicitur, 201. Coloniam, & Treuiros amittit, 201. moritur, 198. & 199. eius virtutes, 197. & 198

Aëtij Patricij res geſtæ, 126. & 127. mors, 174. virtutes & vitia, 175. & 176

Africa à Iuſtiniano Aug. recepta, 377

Agathias arguitur, 348. 454. & 467

Agericus Verodunenſis Epiſcopus, Francus, 424

Agila Rex Veſigothorum, 442. & 444. à ſuis occiditur, 444

Agiloſfingi ſeu Aigloſfingi qui, 429

Agrippinus Comes Narbonem tradit Theoderico Regi, 195. & 196

Aimoinus reprehenditur, 302. 362. 418. 425. emendatur, 463

Alamannorum incurſiones in Galliam & Italiam, 4. & 5. in Rætiam, 3. in Gallias 11. 15. 18. 36. 45. 58. 63. 179. 236. 256

Alamanni agrum Heluetium occupauere, 257. ſub Oſtrogothorum imperio fuere, 257. & 258. à Vitige dimiſſi, 258. & 412. Francis ſubiecti legibus ſuis vtebantur, 258. eorum ſub Francorum ditione conditio, 412. eorum Vates, 458

Alani Gallias ingreſſi, 98. 99. inde Hiſpanias, 106. & 111. quidam in Gallia Goare duce conſedere, 172. bifariam ibi diuiſi, 575

Alaricus iunior à Chlodoueo interficitur, 296. Regum Veſigothorum primus aureos adulterauit, 291. & 408. eius mores, 291

Albofledis cum Chlodoueo fratre baptizatur, 261. virginitatem Deo deuouet, 261

Alexandrini Chronici Auctor arguitur, 218

Amalafridus Herminafridi filius, 362. & 363

Amalaricus Veſigothorũ Rex, 335. Chrothildim ducit vxorem, 325. 326. 367. eam cædit, 367. à Childeberto victus interficitur, 369. 370. 371

Amalaſuentha Theoderici R. ex Audefleda filia, 327. Eutharico nubit, *ibid.* Theodahadum Regni conſortem facit, 400. ab eo interimitur, *ibid.*

Ambianis Gratianus fit Imperator, 45. Ambiani vrbs ab Alanis & Vandalis capta, 103. Regia Chlodionis, 131. Merouei, 146. Childerici, 236

Amſiuarij Francica gens, 75. & 90

Anaſtaſius Bibliothecarius arguitur, 551

Andematunnum Lingonum à Vandalis expugnatum, 103

Angli Germana gens, 143. in Britannia inſula ſedem capiunt, 143. & 144

Anthemius gener Marciani Aug. 202. 203. à Leone A. Imperator appellatur, 203. & 204. à Ricimere genero interficitur, 214. eius filij, 215

Antiochus Conſul an eunuchus fuerit, 126

Apollinaris Sidonij filius Dux Alarici, 296. ex Duce Aruernorum Epiſcopus, 323. Arcadij pater, 323. & 324. Alcimæ frater, *ibid.*

Appendicis Victoris Auctor corrigitur, 270. 271

Aquitania ſecunda cum Nouempopulis data Veſigothis, 115. & 139

Aquitania prima, & ſecunda, gemina Germania dicta Gregorio, 240. Aquitania 1 & 2, & Nouempopuli Chlodomeris non fuere, 323

Arbogaſtes, Francus, Victorem Cæſ. vincit & occidit, 69. quare dictus Comes Theodoſij, 70. Magiſter militiæ, 71. Valentinianum A. occidit, 74. & 75. Eugenium Imperatorem facit, 75. Franciam vaſtat, 75. cum Francis pacem facit, 76. Marcomerem & Sunnonem ad cenam inuitat, 76. Gothorum x millia cædit, 78. cum Theodoſio A. pugnat, 78. & 79. vincitur, 80. 81. 82. & 83. ſe interficit, 81. Conſul fuit, 83. de eodem, 84. & 85. eius virtutes, 71

Arbogaſtes, Francus, Arigij filius, 218. Comes Treuirorum, 219. eius virtutes, *ibid.*

Arborici apud Procopium iidem qui Armorici, 278. 279. & 280

Arcadius A. vnam prouinciam in plures diuidit, & quare, 146. & 147. idem facit Theodoſius eius filius, 124

Arcadius Auiti A. pronepos, 324. pater Placidinæ vxoris Leontij poſtea Burdigalenſis Epiſcopi, 324. Aruernos prodit Childeberto, 367. mittitur ad Chrothildim R. cum forficibus & gladio, 387

Ardaticus Gipedū Rex Attilam ſequitur in Gallias, 158. ab Attilæ filiis deficit, 171 Ardaricani nummi ab eo dicti, 408

Aredius, Gundobadi R. Conſiliarius, Chrothildis nuptias improbat, 252. Dominum ſuum vita periculo liberat, 273 & 274

Arelatum obſeſſum à Gerontio, 107. captum à Conſtantio, 109. à Theodorico maiore Veſigoth. Rege fruſtra oppugnatum, 149. item à Theodorico iuniore, 150. & 191. ab Eurico eius fratre occupatum, 234. à Theoderico Rege Oſtrogoth 305. bis obſeſſum à Chlodoueo. 103. & 311. datum Francis à Vitige R. 407. & 409. Childeberto paruit, 410. officinâ monetæ, & Conſulum triumphis olim illuſtre, 411

Arelaunenſis ſilua, 423

Argentoratum captum ab Alanis & Vandalis, 103

Ariadne Aug. Anaſtaſio diadema imponit, eique nubit, 249

Ariana hæreſis quî per gentes barbaras diffuſa ſit, 265

Arigius Francus, pater Arbogaſtis iunioris, 218. & 219

Armorici Aëtio aduerſus Attilam mittunt auxilia, 161. ſæpe rebellant, 161. 279. & 280

Aruandus ex Præf. Præt. Galliarum maieſtatis damnatur, 205

Aruerni à Chroco Alamann. Rege capti, 5. ab Eurico Veſigothorum Rege occupati, 225. & 226. à Childeberto capti, 367. recepti à Theoderico, 381

Aſcaricus Francorum Rex in Galliam erumpit, 16. à Conſtantino Aug. captus beſtiis obiicitur, 16. 17. & 56. quare, 57

Aſcila Richimeris vxor, mater Theodomeris Regis Franc. interfecta, 125. nun fuit coniux Ricimeris Patricij, & filia Anthemij Aug. 205

Aſclepiudotus Francos apud Londinium opprimit, 141

Ataulfus Veſigoth. Rex Gallias ingreditur, 110. repellitur à Maſſilia, 110. Burdigalam diripit, *ibid.* Narbonem capit, *ibid.* Placidiam captiuā, ſororē Honorij A. ducit vxorem. *ibid.* petit Hiſpaniam, *ibid.* Barcinone à ſuis interficitur, *ibid.*

Atech Francorum Rex ad Maximianum Aug. venit, 11

Athalaricus Rex Oſtrogoth. 353. Prouinciam retinet, 353 Amalarico Septimaniam reddit, *ibid.* decedit, 399

Athanagildus ab Agila Rege deficit, 444 eo occiſo regnat in Hiſpania, 445

Atrebatæ ab Alanis, Vandalis, & Sueuis captæ, 103

Attali tyranni res geſtæ, 114. & 115. deportatio in inſulam, 115

Attila Hunnorū Rex Illyricum & Thraciam populatur, 155. & 156. Magiſter militiæ Rom. cur dictus, 156. quas prouincias tenuerit, *ibid.* Gallias petit, 158. quas Galliæ vrbes ceperit, 159. Aurelianos oppugnat, 159. & 160. vincitur ab Aëtio, 163. 164. & 165. quot hominum millia ſecum habuerit, *ibid.* quot amiſerit, *ibid.* Italiam petit, 166. Aquileiam & alias vrbes capit, 166. & 167. pace cum Valentiniano facta diſcedit, 167. moritur, 171. eius vitia & virtutes, 172

Attuarij, Franciæ gens, 90. 317. à Iuliano Aug. pacem petunt, 45

Audefleda Chlodouei ſoror fuit, non filia, 251. Theoderico Oſtrogoth. Regi nubit, 251 an fuerit Ariana, 401. & 402. quando Theoderico nupſerit, 402. & 403. Amalaſuenthæ R. mater, 402

Augusta Sueſſionum Chlotharij, deinde Chilperici regia, 322

Auguſta Veromanduorum ab Alanis, Vandalis, & Hunnis euerſa, 103

Auguſtæ quādo Piæ Felices dici cœpere, 66

Auitus, 182. fit Imperator, 183. in Vrbem recipitur, *ibid.* Conſulatum init, *ibid.* ex Imper. fit Epiſcopus, 185. obit, *ibid.*

Auitus Viennenſis Epiſcopus, 330. Sigiſmundum R. & Burgundiones ex Arianis Catholicos facit, 330. Concilio Epaonenſi præeſt, 331. Chlodoueo R. de accepto Baptiſmo gratulatur, 264. 265. & 266

Aurelianus Francos vincit in Gallia, 2. in Francia, 6. ante currum captiuos ducit, 6

Aurelianus Chlodouei Conſiliarius Chrothildim ad eum perducit, 252. Melodunenſi ducatu ab eo donatur, 253

Aurelianenſi Concilio I. qui Epiſcopi interfuerint, 312. eius Concilij decreta Chlodoueus confirmat, 313

Aureliani ab Attila capti, nec direpti, 159. & 160. Chlodomeris Regia, 322

Auſtria, & Neuſtria quæ prouinciæ à Francis dictæ, 322

Autiſſiodurum ab Attila captum & incenſum, 159

Auxilia, Alæ, & cohortes Romanæ ex Francis factæ, 96

B

BADERICVS Rex Toringorum à fratre victus & interfectus, 336

Bainobaudes, Francus, Scutariorum Tribunus, 35. Cornutorum Tribunus, *ibid.* interficitur, 37

Baioarij ſub ditione Theodorici maioris, 429. Noricum habitabant, 428. eorum ſub Francorum imperio conditio, 429. & 430

Balamer Hunnorum Rex, 154

Bappo, Francus, Tribunus Promotorũ, 34

Baronius arguitur, 421

Baſilius vltimus priuatorum Conſul fuit, 423

Baſina R. Biſini R. vxor, relicto viro, Childerico nubit, 220. & 221

Bauto Francus, 62. quas res geſſerit, 63. Magiſter militum, 63. Conſul ordinarius, Arcadij Aug. collega, 63. Symmachi amicus, 64. Gentilis, *ibid.* pater Eudoxiæ A. Arcadij A. coniugis, 65

Beliſarius Africam recipit, 376. 377. Siciliam, 405. Vitigem R. cum Italia capit, 420

Beorgor Rex Alanorum, 202. cum exercitu ſuo cæſus, *ibid.*

Bertharius Rex Toringorum à fratre Herminafrido interimitur, 335

Bertoara Theodeberti Franc. Regis filia, 431

Bleda Hunnorum Rex, 155. cum Attila fratre Illyricum & Thraciam vaſtat, *ibid.* ab eodem interimitur, *ibid.*

Blithildis neutrius Chlotharij filia fuit, 432. 433. 468. & 469

Bonifatius Vandalos in Africam immittit, 122. & 127

Bonitus Francus, Stipator Gallieni Aug. 5

Bonitus Francus, pater Silnani, 34

Briones quæ gens, 165

Britanni Gallicani ab Eurico Veſigoth. Rege cæſi, 215. quo tempore & duce in tractu Armorico conſederint, 212. an Francorum Regibus olim paruerint, 281. 282. 283. 284. 285. 286

Britannorum limes, vel Marca Britannica, 284

Britannia inſula fertilis tyrannorum cur dicta, 105

Brittia apud Procopium quæ inſula, 342

Bructeri gens Francica, 18. eorum agri à Conſtantino A. vaſtati, captiui puberes beſtiis obiecti, 18. & 19. cum Chamauis in Galliam erumpunt, 19. Bructeri & Chamaui Franciæ gentes, 75

Bubali olim, & vrſi, alces, onagri in Gallia, 434

Buccelinus Dux Theodeberti in Italia magnas res gerit, 427. Alamannorum Dux, 450. Parmam capit, 450. Fulcarim Erulorum Ducem victum interficit, 451. totam Italiam peragrat, 450. 451. & 452. à Narſe victus cum ſuis omnibus perit, 459. & 460

Burgundionum in Galliam incurſiones, 51. 48. & 49. 101. *& ſeqq.* in ea ſedes, 111. duæ eo nomine gentes, vna Germanica, altera Scythica, 50. 51. 52. Burgundionum mores, 137. & 290. 215, 137. ad Chriſtianam Fidem conuerſio, *ibid.* de Hunnis victoria, *ibid.* à quo hi facti Chriſtiani, 138. proceri, 138. comam butyro perfundunt, *ibid.* trichordis citharis canunt, 138. Ariani facti, 138. iterum Catholici, 330

C

CAINO obſeſſus ab Ægidio, 197

Camaracum capium à Chlodione, 128. *& ſeqq.*

Campus Martius, 241. à quo, & quare in Campum Maium mutatus, 241

Cannetum locus, 463

Capraria caſtrum, 390. & 391

Carauſius auxiliis Francorum fretus diu Britanniam tenet, 14

Carcaſſo & Elena quo tempore Sedes Epiſcopales factæ, 392. Carcaſſo obſeſſus à Chlodoueo, 304

Caretene R. Gundobadi Burgundionum Regis vxor, 288. 289

Carthaginis portus dictus potens Africæ, 9

Caſtinus Domeſticorum Comes aduerſus Frances miſſus, 112. Magiſter mil. à Gunderico Vandalorum Rege victus, 121. in exſilium actus, 123

Catenæ apud Gregorium quid ſignificent, 399

Catti gens Francica, vt Marcomeri, ſic Metoneo paruere, 180

Chamaui, Francica gens, 40

Chanao Comes Britannorum cæde trium fratrum infamis, 441

Charaticus, Francorũ Rex, à Chlodoueo capitur, 307. Preſbyter fit, 307. cum filio interficitur, 307

Charato Hunnorum Rex, 154

Charietto Francus, 40. Comes per vtramque Germaniam, 45. & 57. ab Alamannis interficitur, 45

Charietto alius, Francus ſimiliter, & Comes per Germaniam, 69

Childebertus Regnum Pariſiorum ſorte obtinet, 321. 322. Aruernos Theodorico fratri eripit, 367. Amalaricum Veſigoth. Regem victum interficit, 368. 369. 370. 371. 372. 373. Burgundiam perdomat, 378. Chlodomeris fratris filios interimit, 386. 387. Theodebertum fruſtra oppugnat, 398. Chlotharium fratrem quoque, 411. & 422. cum eo pacem facit, 412. Cæſaraugustam obſidet, & Hiſpaniam populatur, 414. & 425. Baſilicam B. Vincentij exſtruit, 425. obit, 477. eius virtutes & vitia, 478. 479. 480. & 481.

Childericus ab Attila captus profugit, 158. Francorum Rex, 189. 190. Regno à ſuis expellitur, 200. in Toringiam fugit, 200. Wiomadii induſtriâ reuocatur, *ibid.* Ægidium victum pellit, 201. Baſinam ducit vxorem, 201. Andecauos capit, 235. & Aurelianos, 236. Saxonas fundit, 235. eorum inſulas occupat, *ibid.* eis iunctus Alamannos vincit, 236. decedit, 236

Chilpericus Burgundiæ Rex, & Magiſter militum, filius Gundicarij, frater Gundinci, 138. & 212. Lugdunum Regiam habuit, *ibid.*

Chilpericus vnus è Gundinci filiis, Burgūdiæ Rex, à Gundobado fratre captus interficitur, 250. Chrothildis pater, *ibid.*

Chlodebaudus Chlodionis R. filius, 144

Chlodericus Sigibertum, patrem ſuum, Regem Franc. iugulat, 306. occiditur à Chlodoueo, *ibid.*

Chlodio Franc. Rex, 124. & 125. Faramundi filius, *ibid.* non primus Regum Franc. capillatus, 125. Carbonariam, Turnacum, Camaracum & Ambianos occupat, 128. 129. 130. 131. ab Aëtio leui prœlio in Atrebatibus vincitur, 132. & 133

Chlodoaldus Chlodomeris R. filius fit Preſbyter, 388

Chlodomeres Franc. Rex, 144

Chlodomeres alius Franc. Rex Regnum Aurelianenſe obtinet, 320. 321. & 322. Sigiſmundum Burgundiæ Regem capit, 344. interficit, 345. & 346. à Burgundionibus occiditur, 346. 347. 348. 349

Chlodoſuinda, Chlotharij filia, Alboini Langobardorum Regis vxor, 467. & 468

Chlodoueus Franc. Rex, qui & Ludouicus, 238. Syagrium vincit & interficit, 240. Sueſſionas & Remos occupat, 241. militem peruicacem occidit, 241. Toringiam tributariā facit, 247. Chrothildim ducit, 251. & 152. Alamannis & Sueuis ſubactis tributum imponit, 256. & 259. à Vedaſto rectam fidem edocetur, 259. baptizatur à Remigio, 260. qua in Eccleſia, 262. & 263. quo tempore, 264. & 265. vnus ex omnibus ætatis ſuæ Regibus Catholicus, 265. edicto Francos ad Chriſtianam religionem inuitat, 266. Eccleſiis ablata reſtituit, & prædia Remigio confert, 270. Baſilicam SS. Apoſtolorum exſtruit, 313. coronam Romæ in Petri Baſilica ponendam curat, *ibid.* Verodunenſes rebelles in deditionem accipit, 271. Gundobado Burgundiæ Regi tributum imponit, 272. 273. 276. & 277. cum Alarico Rege Veſigoth. colloquitur, 291. cur ei bellum intulerit, 292. 294. 295. 296. Crucis ſignaculo milites ſignat, 296. ſignum, nomen Domini, dat. *ibid.* Alarico interfecto omnem Aquitaniam ſubigit, 297 Toloſam capit, *ibid.* & Ecoliſinam, 297. & 298. Patricius fit ab Anaſtaſio Aug. 299. 300. & 301. Luteciam ſedem eligit, 299. Arelatum bis obſidet, 303. & 311. propinquos ſuos vita & regno ſpoliat, 306. 307. 308. quo anno obierit, 314. quo die, 313. & 314. eius virtutes, 313. & 315. vitia, 316

Chlotharius, Chlodouei filius, Sueſſionicum Regnum ſorte obtinet, 321. 322. Burgundiam bis petit, 344. 345. & 378. eam ſubigit, 378. 379. quo anno, 379. & 380. Chlodomeris fratris filios ſua manu iugulat, 386. 387. & 388. à fratre & fratris filio oppugnatus præter ſpem euadit, 421. & 422. cum Childeberto fratre Hiſpanias petit, 424. Theodebaldi defuncti Regnum totum occupat, 466. quot vxores duxerit, 467. & 468. Saxones fundit, 469. ab eis vincitur, 470. eoſdē tributarios facit, 474. Childeberto mortuo totum Francorum Regnum obtinet, 478. Chramnum filium rebellem capit & interimit, 484. Medardum Epiſc. viſit ægrotantem, 485. Liminа Martini adit, 485. obit, 486. eius virtutes & vitia, 487. & ſeqq.

Chonomeres Comes Britannorum, idem Commorus dictus, 441. & 442

Chramnus aduerſus patrem coniurat, 471. vrbes Aquitaniæ occupat, 472. Childebertum patruum deinde Britannos ſibi adiungit, 472. & 483. à patre victus interimitur, 484.

Chriſma cælo delapſum, 160 & 161

Chrocus Alamannorum Rex Gallias vaſtat, 5. capite truncatur, *ibid.*

Chrocus iunior, Alamannorum Rex Conſtantium Aug. ſequitur in Britanniam, 18

Chrotbildis Chilperici Burgund. Regis filia nubit Chlodoueo, 251. 251. Ingomerem parit, 253. baptizatumque eum mox amittit, 253. Chlodomerem parit, *ibid.* Chlodomeris filios educat amanter, 386. funera eorū proſequitur, 388. obit, 440. & 441. eius virtutes, 316. & 317

Chrothildis, Chlodouei filia Amalarico R. nubit, 325. 326. & 367. cæditur à viro, 367. auxilium à Childeberto fratre petit, 368. à quo dum reducitur, obit, 371

Claudianus emendatur, 94

Colonia Agrippina à Francis capta, 37. à Iuliano Cæſ. recepta, *ibid.* iterum à Francis expugnata, 135. & 236

Comitiua Domeſticorum, dignitas illuſtris, 59

Conſtans cum Francis Galliam ingreſſus

pacem facit, 28. & 29. à Magnentio per Garſouem Francum interficitur, 30
Conſtantinopolis obſeſſa à Theoderico Triarij filio, Rege Gothorum, 214
Conſtantinus Max. Francicos ludos inſtituit, 16. pontem in Reno apud Coloniam facit, 18. ob imagines ſuas deiectas & Maxentio, & Licinio bellum infert, 23. Franciam vaſtat, & captiuos feris obiicit, 23. & 24. Francicus eſt appellatus, 25. apud Coloniam cum Regibus Francorum colloquitur, 26. vt & Conſtantius Cæſar eius filius, 27
Conſtantinus Tyrannus Gallias occupat, 106. Conſtantem filium Cæſarem, deinde Auguſtum appellat, 106. Arelati obſidetur, 107. 108. 109. fit Presbyter, 109. à ſuis traditur & occiditur, 109
Conſtantius Friſios & Chamauos, Francicas gentes, Batauiâ expellit, 12. Cæſar Herculius dictus, 14. Francicus appellatus, 15. nauibus Franciam petit, *ib.* Francos captiuos in Gallia, exemplo Maximiani Herculij, collocat, 12. & 14
Conſtantius Magnentium Aug. nitrinue Francum vincit, 30. Siluanum ſimiliter Francum opprimit, 35
Conſtantius Patricius Placidiam ducit vxorem, 115. conſors imperij fit ab Honorio Aug. 116. ob reiectas imagines ſuas bellum Theodoſio inferre parat, *ibid.* 116. obit,
Criſpus Cæſar in Gallia, & in Francia Francos ſuperat, 26. à patre interimitur, 27

D

DANI Gallias populantur, 326. & 327
Dardanus Præfectus Prætorij Galliarũ, 112
Dex caſtrum Septimaniæ, 390
Decentius Cæſar, frater Magnentij A. ſe ſuſpendit, 30
Decimius Ruſticus Præfectus Tyrannorum interfectus, 112
Dengizic, Rex Hunnorum, Attilæ filius interficitur, 211
Deſiderius Cæſar, à Magnentio fratre iugulatus, 30
Deuſo caſtellum In finibus Francorum, vulgò Duitſch vel Teutſch, 24. & 32. captum à Poſtumo, 6
Deuteria Galla 391. Theodeberti concubina, *ibid.* deinde vxor, 399. cur ab eo dimiſſa, 420. & 421. Theodebaldi Regis mater, 420. filiam interemit, 421
Didio Francorum Rex, 125
Diſpargum an ſit Duiſburgus, 129
Diuio caſtrum, 275
Diuodurum Mediomatricorum ab Attila direptum & incenſum, 158. & 159. aliàs Mettæ Regia Regum Auſtraſiorum, 322
Doli vicus Biturigum, 212
Durocortorũ Remorum captum à Vandalis & Alanis, 103. iterum ab Hunnis, 159
Duſiacum in pago Moſumagenſi, 388

E

ECDICIVS Auiti Aug. filius, 225. & 226. Magiſter militum, *ibid.* Patricius, *ibid.*
Ecoliſma à Chlodoueo capta, 297. 298
Edobecus Francus, Dux Conſtantini Tyranni, 107. cum Francicis auxilijs vincitur à Conſtantio, 108. & 109. ab Ecdicio amico iugulatur, 109
Elena vicus, 152
Ellac, Attilæ filius, Hunnorum Rex ab Alanis occiſus, 211
Ellebicus Magiſter militum Honorij, 106
Emmia, vel Emma, an Chlodouei R. filia fuerit, 326
Eochaticus Alanorum in Gallia conſidentium Rex, 161. aduerſus Armoricos rebelles ab Aëtio mittitur, 161. & 173
Epiſcopi aduentu ſuo ciuibus epulum præbebant, 396. ſemper Regum Francorum permiſſu, nonnumquam & iuſſu fiebant, 323. 396. 471
Erulorum Rex Rodulfus, 293. Dux Sindual, 458. Fulcaris, *ibid.*
Eudoxia Aug. Bautonis Franci filia, Ariana non fuit, 65. eius pietas, *ib.* eius imago per prouincias circumlata, 66
Eudoxia, prioris Eudoxiæ neptis. Maximum interimendum curat, & Geiſericum in Vrbem inuitat, 152
Eugenius cum Marcomere & Sunnone Franc. Regibus fœdus init, 76
Eulogius maieſtatis reus in Eccleſiam confugit, 270. vſus deprecatore Remigio Epiſc. veniam impetrat, *ibid.*
Euricus regnum Veſigothorum ſublato fratre inuadit, 206. Britannos vincit, 212. cum Francis pacem facit, 219. Aruernos occupat, 225. & 226. Bituricas & Turonos, 226. Arelatum atquẽ Maſſiliam, 234. moritur, 239. an Epiſcopos Catholicorum partium occiderit, 239
Euſicius Eremita Childeberto victoriam prædicit, 368
Eutropius eunuchus Conſul in Oriente, 91. & 126
Exſuperantius Præfectus Prӕt. Galliarum à militibus interemtus, 123

F

FARAMVNDVS Francorum Rex, 118. Marcomeris filius, 119. non primus Franciæ Rex, nec primus eriuitus Rex fuit, *ibid.* an legem Salicam tulerit, 120. Treuiros videtur cepiſſe, 120

Faro

Faro Ragnacharij Francorum Regis Conſiliarius, 308
Fauſtus Reiorum Epiſcopus, natus in Britannia Armoricana, 224
Felerheus Rugorum Rex, 242. ab Odoacere victus & captus interficitur, *ibid.*
Felix ex Magiſtro militum, ex Conſule, atque Patricius ab Aëtio interimitur, 127
Firminus Comes Aruernorum, 471
Flacitheus Rugorum Rex, 242
Francorum incurſiones in Galliam, 2. in Galliam, Hiſpaniam, & Africam, 3. & 4. in Galliam, 6. 7. & 8. in Aſiam, Græciam, Siciliam & Africam, 8. & 9. in Gallias, 11. 12. & 13. 16. 19. 23. 24. 25. 26. 28. 36. & 37. 38. *& ſeqq.* 45. & 46. 67. 68. & 69. 72. 113. 126. 128. eorum in Gallia tandem ductu Chlodionis domicilium & ſedes, 131
Franci dicti Germani, 2. 10. 85. Germani vlteriores, 4. Catti & Sicambri vocati à Sidonio, 221
Franci Barbari appellati, 10. 36. 64. 71. & 72. 84. & 85. ita & Veſigothi, Oſtrogothi, aliique populi dicti nomine tum non contumelioſo, 289. & 290
Franci Poſtumo auxilium aduerſus Gallienum ferunt, 5
Franci, gens bellicoſa, & Imperatoribus Galliíque terribilis, caput Gentium Barbararum, 28
Franci in Palatio floruere Conſtantij principatu, 34
Franci ſemper Saxonibus, & plerumque Alamannis præponuntur, 45
Franci Romanis numquam paruere, 53. 54
Francorum animus & in morte conſtantia, 55. 56. & 135
Francorum creberrimæ in Galliam excurſiones, 28. 56. 68. cur poſt Conſtantis principatum rariores, 57
Francorum fidei & virtuti plurimùm Imperatores credidere, 57
Franci in Gallia ætate Sidonij ſedes habuere, 220. & 221
Franci Catholici & orthodoxi, 267. quas gentes Chriſtianas fecerint, *ibid.*
Francos habere dominos Galli concupiſcunt, 268. Aprunculus Lingonicus Epiſcopus, Voluſianus Turonicus Antiſtes, aliique, *ibid.*
Franci elatis dextris auxilium Regi pollicentur, 294. cauſam belli probant, 358. iidem in Conciliis ſummam imperij & belli Regi deferunt, 316
Franci vouent ſe niſi hoſte victo barbam non poſituros, 294
Francorum quales pugnæ, 358. Francorum & Gipedum xv millia mutuis ictibus occumbunt, 162
Franci libentiùs hieme quàm æſtate bellant, 452. frigore robuſti & vegeti fiunt, *ibid.* frigori aſſueti, 133
Franci Alamannos cultiores mores & Chriſtianam religionem perdocent, 258. 267. item Baioarios, Toringos, Saxonas, aliáſque nationes, 267
Francorum arma, franciſca, ango, gladius, ſcutum, 456. Ango deſcribitur, 457. Franciſca, vel ſecuris, *ibid.* Francorum armatus habitúſque deſcribitur, 133
Franci equitatui non ſtudebant, 416. & 456
Franci, gens maxima & frequentiſſima, 26. 56. 133. 460. & 461
Francorum velocitas, qui ob id velites Ammiano dicuntur, 37. & 133. in armis exercitatio & ars cum viribus innata, 133. à paruulis bellandi cupiditas, *ib.* proceritas, *ib.* otij & quietis impatientia, *ib.*
Franci mari aſſueti, 133
apud Francos virtuti bellicæ honos & præmia legibus propoſita, 134
Francus, etiamſi dextram perdiderit, pugnat, 134
Francos à Brennis ortos quidam credidere, 123
Francorum Reges Britanniæ minori Comites & Epiſcopos præponunt, 281. obſides à Britanniæ Regibus accipiunt, 284. eoſdem regiis inſignibus donant, 285
Francorum Regna ſingula ſors dicta, 321
Francorum primi Reges auri argentíque non multum habuere, 360
Francorum Reges obſides inter ſe dant, 386. à Gallis obſides accipiunt, 382
Francorum Reges & Reginæ funera proſequuntur, 388. etiam priuatorum, 395
Francorum Regum palatium aſylum erat, 396
Francorum Reges βασιλεῖς dicti, 414
Francorum Reges armati ſæpe citra pugnam pacem cum propinquis fecere, 422. & 423
Francorum Regum filij Reges dicti, 329. & 425
Francorum Reges Merouingi filias & ſorores ſuas ſolis Regibus collocabant, 432. & 433
Francorum Reges purpurâ vſi, 436. nummos aureos ſuo vultu ſignant, 407
Francorum Reges priuatos oſculo ſalutabant, 399. & 436
Francorum Reges nihil oneris Eccleſiæ, niſi conſentientibus Epiſcopis, impoſuere, 441
Francorum Reges in acie equites circum ſe paucos habebant, 416
Franciam qui Imperatores, Cæſ. Tyranni, Magiſtri mil. ingreſſi, 89
Francio Dux Iuſtiniani Aug. in Italia, & in Hiſpania, 445. & 446
Fredegarius Scholaſticus arguitur, 264.

Fredegarius & Sigebertus arguuntur, 427
Fridericus, Theodotici prioris filius, Thoriſmodum R. fratrem iugulat, 172. ab Ægidio victus interficitur, 196
Fridericus, Felethei Rugorum Regis filius, Fridericum patruum ſuum interimit, 242
Friſij vel Friſones, 283. 341. & 345

G

GAISO Francus Constantem Aug. interficit, 30. fit Conſul cum Magnentio, 30
Gaiſo Francus, Comes ſacrarum largitionum, 110. Magiſter Officiorum, ibid. tum Magiſter militum Honorij, ib.
Galla Placidia captiua Ataulfo Veſigothorum Regi nubit, 110. inde Conſtantio Patricio, 115. vidua ab Honorio fratre expellitur, 122. poſt Honorij mortem Occidentem recipit, 123. moritur, 150. eius virtutes, magnus animus, & prudentia, 150. & 151
Gallienus Aug. cum Francis bellū geſſit, 5
Galli dicti Romani, & ceteri omnes, qui Imperio Rom. paruerant, 84. 289. & 290. tandem hoc nomen, irriſum à Barbaris, depoſuere, 292. 293
Galli Odoacris imperium aſpernantur, 232. legatos ad Zenonem Aug. ea de re mittunt, ibid.
Gallorum, & Francorum nomina, 391
Gallus Aruernorum Epiſcopus, 396
Gariualdus Dux Vuldetradam, Theodebaldo viro orbatam, ducit vxorem, 466
Gaudentius Aëtij filius à Geiſerico Romæ captus, 181
Gauſericus Rex Hunuorum Vaſaras obſidet, 127. & 140
Geiſericus Vandalorum Rex Romam diripit, 181. Eudoxiam, & filias eius Eudociam & Placidiam abducit, 182. Mauritaniam & Numidiam occupat, 184. Baſiliſcum vincit, 207. Imperium Occidentis euertit, 209. eius res geſtæ, 208. & 209. quo anno Africam ingreſſus ſit, 232. quo obierit, 232. & 233
Gelimer Vandalorum Rex Beliſario ſe dedit, 377
Genebaudus Lauduno Clauato Epiſcopus ab Remigio præpoſitus, 270
Geneua Chilperici prioris Burgundiæ Regis ſedes, 139. deinde Lugdunum, 212. eadem Geneua Godegiſili R. poſtea domus, 272. Geneuenſes nummi, 408
Genobaudes Francorum Rex à Maximiano in Regnum reſtitutus, 11
Genobaudes iunior, Marcomeres, & Sunno Franc. Reges in Galliam erumpunt, 67. & 68. 87. & 88. eos Duces Francorum, non Reges fuiſſe cur putauerit Gregorius, 87. & 88
Genouefa natione Franca fuit, 317. quæ de ea ſcribuntur, perpenſa, 318. & 319
Germanus Autiſſiodurēſis Epiſcopus, 180
Gerontius à Conſtantino tyranno deficit, 107. Maximum Imper. appellat, ibid. Conſtantem apud Viennam interficit, ib. Conſtantinum obſidet, ib. deſertus à ſuis fugit in Hiſpaniam, 108. vxorem interimit, ac ſe pugione tranſfigit, 108
Geſalicus Alarico patri ſuccedit, 296. regno ſpoliatur à Theoderico Oſtrogoth. Rege, 310. confugit ad Vandalos, deinde ad Francos, ibid. victus ab Iba Theoderici Duce interficitur, 310. & 311
Geſoriacum vel Bononia capitur à Conſtantio Cæſ. 12
Gildo Comes auxilia negat Theodoſio aduerſus Eugenium, 77. à Maſcizele fratre victus interficitur, 95
Glycerius fit Imperator, 221. à Nepote ex Imper. fit Epiſcopus, 224
Goar Regulus Alanorum in Gallia conſidentium, 98. & 112. Iouino tyranno fauet, 112. & 172
Godegiſilus Rex Burg. Gundobadum fratrem vincit operâ Chlodouei, 272. & & 273. Viennam occupat, ibid. à fratre interficitur, 274
Godigiſclus Vandalorum Rex cum xx millibus ſuorū à Francis cæſus, 98. & 99
Godomarus in Burgundia regnat, 345. capitur à Francis, 378
Gothici nummi, 408
Græcorum Imperatorum vanitas irridetur, 230
Gratianus Aug. cur Francicus & Alamannicus dictus, 62
Gregorius Turonicus Epiſcopus arguitur, 210. 259. & 240. de Vero & Quintiano Epiſcopis loquens perpenditur, 268. & 269. reprehenditur, 297. 314. 325. 356. 365. 389. 401. 437. emendatur, 129. & 397
Gundericus Vandalorum Rex Gallias ingreditur, 101. 102. & 103. inde Hiſpanias, 106. & 113. quid in Hiſpania geſſerit, 210. & 211
Gundeuca R. Chlodomere viro ſuo amiſſo, Chlothario leuiro iungitur, 347
Gundicarius Burgundionum Rex in Gallia ſedem capit, 101. 102. 103. 111. & 112. Galliæ Belgicæ manum inijcit, 136. ab Aëtio victus pacem impetrat, ibid. ab Hunnis occiditur, 136. 137. & 138
Gundiucus & Chilpericus Burgūdiæ Reges, Gundicarij filij, 139. Sapaudiam ab Imperatore Valentiniano datam accipiunt, 134. & 139. Gundiucus hic Magiſter militum fuit, 198. Catholicus fuiſſe videtur, 199. cum Chilperico fratre regnat, 233. an genus duxerit ab Athanari-

co, 233. eius 4. filij. *ibid.*
Gundobadus, Gundinci filius, in Burgundia regnat, 233. Liguriã populatur, 244. Chilpericum & Godomarum Reges, fratres ſuos, interimit, 250. à Chlodoueo victus obſidetur Auenione, 273. pacto tributi cedit, 274. Viennam recipit, ibidem Godegiſilo fratre occiſo, 274. omni Burgundia potitur, 275. leges ſuis inſtituit, quas Franci victis reliquere, *ibid.* Narbonem diripit, 310. obit, 328
Guntharius à Chlothario patre aduerſus Gothos mittitur, 390

H

HAMINGVS Dux Theodeberti in Italia, 427. Narſæ tranſitum dare recuſat, 447. & 448. prohibet Veronam ab Oſtrogothis Narſæ dedi, 448. à Narſe victus & cæſus, 463
Haregundis Chlotharij R. Frãc. vxor, 468
Heraclianus, Comes Africæ, & Conſul, capite truncatus, 112
Heraclius Tribunus Iouianorum à Francis interfectus, 69
Hermegiſelo Varnorum Regi Theodeberti ſoror nubit, 339. deinde Radigeri eius filio, 340. à quo dimittitur, 341
Hermericus Sueuorũ Rex Galliam depopulatur, 101. 102. 103. Hiſpaniã, 106. & 111
Herminafridus Toringorum Rex, 334. Biſini filius, *ibid.* eius fratres, *ibid.* vxor & liberi, 334. & 335. Bertharium & Badericum fratres interficit, 335. & 336
Hincmarus arguitur, 261. 263. & 264. 302
Hiſpani à quibus pauere, & terga vertere didicerint, 142
Hiſpania Principes Imperio Rom. pernicioſos & exitiabiles dedit, 277
Honoria partem Imperij Occid. à Valentiniano fratre repetit, 152. ex Eugenio procuratore ſuo grauida, 156. Attilam inuitat in Italiam, eique nuptias pollicetur, 156. & 157
Honorius Aug. qualis Princeps, 118. & 122. quot prouincias amiſerit, 177
Huldes Hunnorum Rex, 154
Hunericus, Geiſerici filius, Vandalorum Rex, 210. vir Eudociæ, Placidi Valentiniani A. filiæ, pater Hilderici R. 375
Hunni Mæotin tranſeunt, 153. vſque ad Danubium imperium proferunt, *ibid.*
Hydatius Aquiflauienſis Epiſcopus, non Limicenſis fuit, 29

I

IBARNIA, Scotia dicta, & vlterior Scotia, 342
Imperatores Orientis, Theodoſius iunior, Marcianus, Leo, primas ſibi, & ius electionis Imperatorum Occid. confirmandæ vindicauere; 187. & 188
Imperatores in Oriente, poſt Theodoſium iuniorem, nonniſi ſenes facti, 332
Imperatores, Reges, & Auguſtæ, Reginæ ſæpe ab Auctoribus dicuntur, 230
Imperatores multi vxores ſuas, niſi enixas, non appellarunt Auguſtas, & coronarunt, 148. ante hanc appellationem Nobiliſſimæ, vel Nobiliſſimæ feminæ vocabantur, *ibid.*
Imperatores cur Romæ habitauerint, 116. cur poſtea Mediolani, 117. cur deinde Rauennæ, 117. & 118
Imperatores Occidentis, vt Carolus Magnus; aliíque, ῥῆγες dicti à Græcis, non Βασιλεῖς, 229. & 230
Imperium Occidentis Imperio Orientis præſtat, 188
Imperium Romanum dictum κατ' ἐξοχὴν Reſpublica, & Πολιτεία, 446
Imperium Rom. virorum eſt, non feminarum, 157
Imperium Rom. feminæ regunt, 124
Imperium Occidentis à quo euerſum, 209
Ingomeres, Chlodouei filius, baptizatur, & paullo pòſt obit, 253
Ingundis Chlotharij R. vxor, 467
Iniurioſi, Turonici Epiſcopi, in defendenda Eccleſia, increpandóque Rege libertas, 441
Ioannes fit Imperator, 123. à ſuis proditus capitur, & capite truncatur, *ibid.*
Ioannes Papa Iuſtinum Aug. non coronauit, 351
Iordanes arguitur, 136. 228. 320. & 321
Ioſephus Scaliger repreheditur, 169. & 170
Iouinus tyrannus, 112. cum Sebaſtiano fratre, conſorte poteſtatis, opprimitur, *ib.*
Italia minor quæ apud Gregorium, 427
Italia Francis peſtilens & exitiabilis prouincia, 455
Iudicail Britannorum Rex, 282
Iuliana Olybrij Aug. & Placidiæ filia, 218. Areobindo Patricio nupſit, *ibid.* eius pietas, *ibid.*
Iulianus Cæſar Francos captos mittit Conſtantio, militaturos, 38
Iulianus Salios & Chamauos aggreditur, 38. 39. & 40. Salios dediticios traducit in Galliam, 39. & 40
Iulianus Lutetiæ Pariſiorum appellatur à militibus Imperator, 43
Iulius Nepos, pulſo Glycerio, fit Imperator, 223. ab Oreſte Magiſtro militum expellitur, 227. auxilium à Zenone A. petit, 231. inſidiis Glycerij circumuentus perit, 232
Iuſtinianus à Iuſtino auunculo particeps Imperij & ſucceſſor deſignatur, 333. & 356. ſolus imperat, 357. exercitum in Hiſpaniam mittit, 444. 445. 446
Iuſtinus ſenior Aug. 332. & 333

Iuthungi victi ab Aëtio, 134. & 135. Suaui dicti Iordani, 133
Iuthungi, gens Alamannica, 3. eorum in Ræriam & Italiam excurſiones, 3. & 4. in Rætiam, 63

L

LÆTI quæ gens, 33. Læti Neruij, *ibid.* Læticæ terræ, *ibid.* pagus Læticus, 162
Lætia opidum Neruiorū à Lætis dictum, 33
Laniogaiſus, Francus, Tribunus, 35. Conſtantis Aug. Candidatus, & fugæ eius vnicus comes, *ibid.*
Lanthacarius Dux Theudeberti, 416. cæſus, 440
Lanthildis, ſoror Chlodouei, Arianam hæreſim eiurat, 261
Larienſis inſula, quæ & Chriſtopolis, Theodeberti & Theodebaldi R. fuit, 461
Laudunum ab Alanis, Vandalis, & Hunnis capi non potuit, 103
Lauto, Conſtantiæ Epiſcopus, Frācus, 424
Legatio Iuſtiniani A. ad Francorum Reges, 404. Vitigis Oſtrogothorum Regis ad eoſdem, 407. Beliſarij Patricij ad Theodebertū Franc. Regem, 417. Childeberti, Chlotharij, & Theudeberti ad Vitigim, 419. Beliſarij ad eumdem, 419. & 420. Iuſtiniani A. ad Theodebaldum Franc. Regem, 442. & 443. Theodebaldi ad Iuſtinianū, 444. Narſæ ad Hamingum Ducem Francorum, 447. & 448. Teiæ Regis Oſtrogoth. ad Theodebaldum R. 448. Oſtrogothorum ad eumdem, 449
Leubenus, Carnutenæ Eccleſiæ Epiſcopus, Francus, 424
Leutharius cum Francis & Alamannis Italiam populatur, 453. incommodum accipit, 453. & 454. cum ſuis morbo interit, 454. & 455
Liberius Præf. Præt. Galliarum ſub Regibus Italiæ, 311. in Hiſpaniam miſſus à Iuſtiniano, 445
Ligericinum flumen, ſeu Ligerittum, *V. la Loirette*, 197
Limes Tranſrenanus, 7
Liticiani apud Iordanem qui, 162
Litorius Comes Narbonem obſidione liberat, 140. Toloſā obſidet Hunnis fretus, 140. 141. victus capitur & perit, 141
Longaticus, manſio in Itinerariis nota, à Iuliano Τεῖχος dicitur, 30
Lucius, Conſulatis Belgicæ primæ, cur Treuiros Francis prodiderit, 185
Lutecia Pariſiorum à Chlodoueo regia electa, 299. à Childeberto eius filio, 322
Lutena, Septimaniæ opidum, Veſigothorum; deinde Francorum; iterum Veſigothorum fuit, 393
Lutto, Francus, Siluani partium adiutor, occiditur, 35

M

MACLIAVVS, Chanaonis Comitis Britannorum frater, 441. viuus humatur, *ibid.* fit Epiſcopus Veneticus, *ib.* mortuo fratre, vxorem ſuam, quam dimiſerat, cum Regno recipit, 442
Magnentius, Francus, ex Tribuno Imperator, 29. Conſtante A. occiſo, Occidente occupat, 30. Nepotianum Romæ opprimit, *ib.* auxiliis Francorum inſtructus vincitur à Conſtantio A. & ſe gladio transfigit, 30. Chriſtianus fuit, 31. & 32. eius vitia & virtutes, *ibid.*
Magnus Felix, ex Præf. Præt. Monachus, 211
Maiorianus voluntate Leonis A. fit Imperator Occidentis, 187. quæ priuatus geſſerit, 189. Geiſerico bellum inferre parat, 191. pacē cum eo facit, *ib.* à Ricimere Patricio occiditur, 192. eius virtutes, 193
Malaricus, Francus, Tribunus Gentilium, 34. Magiſterium militum recuſat, 44
Mallobaudes, Francus, Tribunus Armaturarum, 34. Sapori Regi Perſarum obſes datur à Ioviano A. 44
Mallobaudes, Francorum Rex, à Gratiano A. Comes Domeſticorum factus, Alamannos vincit, 58. Priarium Regem eorum interficit, *ib.* Macrianum Alamannorum Regem in Francia occidit, *ibid.* poſtea Magiſter militum, 59
Marcellinus Patricius, 206. & 207. occiditur, *ibid.*
Marcellinus Chronici ſcriptor arguitur, 228
Marcharidus, Gildonis partium adiutor, proſcriptus, 95
Marcianus à Pulcheria fit Imper. 149. eius virtutes & res geſtæ, 150
Marcianus Patricius, Anthemij A. filius, Marciani A. nepos, gener Leonis A. 215. Zenoni A. bellum infert, 215. fit Presbyter, *ibid.*
Marcomeres & Sunno, Reges Franc. colloquuntur cum Valentiniano Aug. 72. obſides ei dant, *ibid.* Regales, & Subreguli, & Reges dicti Alexandro, 88. eorum res geſtæ, 89. & 90. exitus, 91
Marcomeres idem, Faramundi R. pater, 89. Sunnonis frater maior natu, *ib.* Rex Bructerorum, Chamauorum, Amſiuariorum, & Cattorum, Francicarum gentium fuit, 89. & 90
Martinus à Gallis κατ' ἐξοχὴν Dominus appellatus, 191
Mauriacum, nunc Meriacum, 164
Maximianus A. cognomine Herculius in Franciam erumpit, 11. Francicus dictus, *ib.* purpuram ter ſumſit, 19. 20. 21. & 22. à

Conſtātino genero eſt prius occiditur, 22
Maximus an à Germanis tributa exegerit, 67. à Francis abſens victus, 67. 68. & 69. interficitur à Theodoſio, 69
Maximus à Gerontio fit Imperator, 107. ex Imper. exſul, 108. iterū in Hiſpania imperat, 108. captus ab Honorio occiditur, ib.
Maximus Valentiniano interempto ſe Imperatorem facit, 179. Eudoxiam ducit vxorem, *ibid.* ab ea occiditur, 181
Medardus ægrotans à Chlothario R. viſitur, 485
Meroliacum caſtrum in Aruernis, 382
Merouecus Franc. Rex, cuius filius, 144. Chlodioni ſuccedit, 146. Ambianos regiam eligit, *ib.* auxilium fert Aëtio aduerſus Attilam, 161. Germaniam primam, & Belgicam ſecundā ſubigit, 179. Treuiros diripit, 185. vſque ad Sequanam pleraque occupat, 189. moritur, *ib.*
Merouingi cur Criniti dicti, 145
Minores natu, in purpura geniti, maioribus fratribus patre priuato natis bellum intulere, 515
Mogontiacum à Poſtumo captum, 5. à Vandalis & Alanis, 103
Mucuruna, Chrothildis ſoror, Virgo deuota, 250. Fredegario Sedeleuba dicta, *ibid.*
Mundericus Regnum affectans opprimitur, 384. & 385
Mundiucus, Hunnorum Rex, Attilæ pater, 154

N

NANNENVS & Quintinus Francos apud Carbonariam vicere, 68
Narbo capitur ab Ataulfo Rege Veſigoth. 110. recipitur à Conſtantio, *ibid.* obſeſſus à Theodorico maiore, liberatur à Litorio, 140. ab Agrippino Comite Theodorico minori traditur, 196
Narſæ res geſtæ in Italia aduerſus Francos, *à pag.* 446. *vſque ad p.* 464
Nebiogaſtes Rex Chamauorum, gentis Francicæ, matrem ſuam Iuliano dat obſidem, & filium bello captum apud eum relinquit, 42. eius ad Iulianū oratio, 45
Nemetæ ab Alanis & Vandalis captæ, 103
Nemptodurum patria S. Genouefæ, 317
Neobigaſtes, Francus, Dux Conſtantini Tyranni, 106
Neuſtriæ fines, 322
Nicæa & Cemenelium vrbes Prouinciæ fuere, Franciſque paruere, 409. & 410
Nicetius Treuirorum Epiſcopus Theodorico Regi venerationi fuit, eúmque liberè caſtigauit, 396. Theodebertū quoque eius filium, 437. Chlothario factis interdicit, 465. ab eo in exſilium mittitur, 491. reuocatur à Sigiberto, *ibid.*
Norici & Daci an Theoderico Italiæ Regi paruerint, 353
Nunechia à Gerontio viro ſuo interimitur, 108

O

OCTAR Hunnorum Rex, 154
Odoacer Italiam occupat, 228. & 229. Senatum R. legatos ad Zenonem mittere cogit, 231. Prouinciam Eurico Veſigoth. Regi dat, 234. cur Tyrannus dictus, *ibid.* Rugos domat, 242. Noricos Ripenſes in Italiam transfert, 243. ab Theoderico Oſtrogoth. Rege victus occiditur, 244
Odoinus Comes iuſſu Theoderici Oſtrogoth. R. capite truncatur in Seſſorio Palatio, 275
Olybrius fit à Ricimere Imp. 214. Valentiniani A. gener, 216. obit, 217
Oreſtes, pater Romuli A. 226. & 227. ex Notario Attilæ R. Patricius, *ib.* Magiſter mil. à Nepote A. factus filium Imp. creandum curat, 227. ab Odoacre occiditur, 229
Oſtrogotha Theoderici Oſtrogoth. R. filia, Sigiſmundi coniux, 245
Oſtrogothi à Procopio ſemper Gothi dicti, 409

P

PALATIVM Seſſorium, 272
Papianilla, Auiti A. filia, Sidonij vxor, 185
Parthenius Theodeberti Conſiliarius interficitur à populo, 439. & 440
Paternus legatus Chlodouei ad Alaricum Regem Veſigoth. 292
Patriciatū cur peterent ab Imperatoribus, & delatum libenter acciperent Reges Gentium Barbararum, 301
Patricij in Burgundia qui dicerentur, 301. 302
Paullus Langobardus emendatur, 390. & 465. arguitur, 430
Paullus Comes Andecauorum à Childerico Franc. Rege interficitur, 235
Placidia A. Valētiniani filia, Olybrij vxor, 217. vidua Conſtantinopolim petit, 218
Placidina vxor Apollinaris, Sidonij filij, mater Arcadij, auia Placidinæ Leontij vxoris, 323. & 324
Placidus Valentinianus Aug. fit Cæſar à Theodoſio, deinde Ioanne tyranno oppreſſo Imp. 123. & 124. occiditur, 172. eius vitia, 177. & 178. prouinciæ ab eo amiſſæ, 177
Pompeianus Dux, cognomine Francus, 7
Pons Caſulini, 456
Priamus Francorum Rex, Marcomeris pater, 86. & 87

Probus A. Francos vincit, 8. Francicus dictus, *ibid.*
Procopius arguitur, 246. 304. & 305. 326. 341. 361. 370. 408.
Proculus tyr. Gallias occupat, 9. prodentibus Francis vincitur à Probo, *ibid.*
Prouincia Maſſilienſis Chlodouei principatu Borgundionum non fuit, 234. Prouincia Francis data à Vitige Rege Oſtrogoth. 407. & 409. Prouinciæ conceſſio an à Iuſtiniano confirmata fuerit, 407. & 408. Arelatum & Maſſilia clariſſimæ eius vrbes, 410
Ptolemæus emendatur, 24. & 221
Pulcheria A. Marcianum Imper. creat, 149. ei nubit Virgo deuota & quinquagenaria, *ibid.* Imperij cupida, 151. & 152

Q

QVADI cum Vandalis & Alanis in Galliam erumpunt, 103
Quantia flumen, vulgò Canchia, 132
Quintianus Rutenorum Epiſcopus, deinde Aruernorum, 268. 269. 270
Quintinus Magiſter militiæ in Francia vincitur, 68. 69. & 87

R

RADAGAISVS Rex Gothorum à Stilicone victus, 97
Radegundis Berthatij Toring. Regis filia, à Chlothario cum fratre capta, 359. nubit Chlothario, 365. fit ex Regina Monacha, 365. Pictauis Monaſterium puellarum extruit, *ibid.* eius virtutes, 365. & 366
Ragnacharius Rex Franc. Chlodouco auxilium fert aduerſus Syagrium, 240. ab eo victus occiditur cum Richario & Regnomere fratribus, 308. & 309
Ranicunda, Herminafridi Toringorum Regis filia, 362. & 363
Ratenſis vel Ratiatenſis pagus (*Rais*) ex quo Britanniæ attribui cœptus, 285
Rechiarius Sueuorum Rex à Theodorico iuniore Veſigoth. Rege victus, captus, & interfectus, 184
Regaiſus Francorum Rex in Gallia à Conſtantino A. captus & interemtus, 16. & 17
Remigius Remorum Epiſcopus Chlodoueum baptizat, 260. ei vices ſuas Hormiſda P. non committit, 270
Reſpendial Alanorum Rex Galliam ingreditur, 101. 102. 103. Hiſpaniam, 106 & 111
Ricimer Magiſter militum Auito Imperium adimit, 185. fit Patricius, 186. Maiorianum Aug. interficit, 192. Regem Alanorum Beorgorem victum occidit, 202. Anthemium Aug. ſocerum ſuum ingolat, 214. Olybrium Imper. facit, 214. obit, 217. eius virtutes & vitia, *ibid.*
Ricomeres, Francus, Comes Domeſticorum, 59. Conſul & Magiſter mil. 60. Theodomeris Regis Franc. pater, 61. eius virtutes, *ibid.*
Riothimus Britannorum Armoricorum Rex, 212
Riparioli, vel Riparij qui, 168
Roas, vel Rugila Hunnorum Rex Ioanni Tyranno mittit auxilia, 134. Aëtio quoque, *ibid.* moritur, 154. & 155
Rodericus reprehenditur, 393. & 427
Romani milites κατ' ἐξοχὴν Milites dicti, 446
Romani quando primùm miniſterio Sacerdotali in coronando Imperatore vſi, 149
Romanus Patricius capite cæſus, 211
Rufinus Aquitanus, 86

S

SALICA lex à quo lata, 110
Salij gens Francica, 38 39. & 40
Salij Seniores, & Salij Iuniores, 39. & 96
Salomon Rex Brittonum Carolo Francorum Regi fidem obligat, cenſumque pendit, 282. & 286. & Wigo eius filius, *ibid.* Idem antè fecerat Hetiſpoius Rex Britannorum, 285
Salutaris non Auennicæ, ſed Auenticæ ciuitatis Epiſcopus, 331
Sangibanus, Alanorum in Gallia conſidentium Rex, tractum Valentinum incolendum accipit ab Aëtio, 173. Aurelianos tradere vult Attilæ, 162. 163
Sapaudia Burgundionibus à Valentiniano A. datur cum incolis diuidenda, 134. & 139
Sauaro reprehenditur, 204
Saxones in Galliam incurrunt, 12. 36. 39. & 40. 45. & 46. 47. 179. 235
Saxones Valentiniani auſpicijs victi, 47
Saxones multi in Baiocaſſibus, & in Namnetibus ſedem cepere, 237
Saxoniæ pars à Theodorico Franc. Rege facta tributaria, 396. & 397
Scoti & Picti, 47
Sedunum captum ab Alanis & Vandalis, 103
Septimania nonnumquam Hiſpania dicta, 371. & 372
Seronatus Præfectus Prætor. Galliarum damnatus, 214
Seuerinus Abbas, 306
Seuerus fit Imp. iniuſſu Leonis A. 193. à Leone auxilium aduerſus Geiſericum R. petit, 194. obit, 202
Seuerus Treuirorum Epiſcopus Borgundiones baptizat, 138

Sicambri iidem & Franci, 96. 221. & 260
Sidonius gener Auiti Aug. Præfectus Vrbis & Patricius, deinde Aruernorum Epiſcopus, 185. & 186. contra Maiorianum A. arma iulit, 186. ei Conſuli Panegyricum dixit, 188. item Anthemio Aug. ii Conſulatum ineunti, 206. Liuianâ clauditur ab Eorico Rege Veſigoth. 226. Sedi ſuæ reſtituitur, *ibid.* Sidonius emendatur, 221
Sigibertus Francorum Rex regnauit Coloniæ Agrippinæ, 256. ab Alamannis vulneratur, *ibid.* Chlodoueo aduerſus Alaricum R. mittit auxilia, 294. à Chloderico filio interimitur, 306
Sigiſmeres Eurici Veſigoth. Regis filiam ducit vxorem, 219. & 220
Sigiſmundus Burgundio an viuo patre Rex fuerit, 328. & 329. Patricius ab Anaſtaſio Aug. factus, 329. Arianam hæreſim damnat, 370. & vnà cum eo Burgundiones, *ibid.* Sigiſricum filium occidit, 337. Monaſticum habitum induit, *ibid.* à Chlodomere victus capitur & interficitur, 344. & 345
Sigiſricus, Sigiſmundi R. patris iuſſu iugulatur, 337
Sigiualdus Aruernorum Dux, 385 interficitur iuſſu Theodorici Franc. Regis, 394
Silnaous, Francus, Magiſter militum, 34. accuſatus apud Conſtantium A. Maieſtatis purpuram ſumit, 35. interficitur, 35. eius virtutes, *ibid.*
Stilico pacem facit cum Francorum Regibus, & ab eis obſides accipit, 91. 92. 93. & 94. Barbaros immittit Galliæ, 97. & 98. ab exercitu interficitur, 104
Suauegotta Regina, 343
Suaui quæ gens, 135. duæ nationes ita dictæ, 135. & 136
Suidas emendatur, 445
Sunno Francorum Rex, 72. 88. 89. 90. & 91
Syagrius Ægidij filius, à Chlodoueo victus interficitur, 240
Syracuſæ à Francis captæ, 8. & 9

T

TAIFALI in agro Pictonum conſedere, 475. & 476
Tarraco à Francis captus, 3. 4. & 5
Taruenna Morinorum capta ab Alanis & Vandalis & euerſa, 103
Teia Oſtrogoth. Rex à Narſe interficitur, 448
Teutomeres Francus, Protector Domeſticos, 35. deinde Dux, 44
Theodahadus priuatus Rex Tuſciæ dictus, 401. & 402. Amalaſuentham, à qua Rex factus fuerat, interemit, 400. à Vitige iugulatur, 406
Theodebaldus Franc. Rex, 440. legatis Iuſtiniani A. reſpondet, 443. per legatos Iuſtinianum A. pro Vigilio Romano Epiſcopo precatur, 444. obit, 465. eius mores, *ibid.*
Theodebertus viuo patre Danorum Regem victum interficit, 326. & 327. patrem in Toringiam ſequitur, 358. in Septimania & Prouincia bellat, 390. & 391. mortuo Theodorico patre regnat, 398. à patruis fruſtra oppugnatur, *ibid.* pace facta à Childeberto inuitatus, honorificè excipitur Luteciæ, 399. x millia Burgundionum mittit Vitigi auxilio, 414. Italiam Regem Franc. primus ingreditur, 416. *ibid.* Oraiam Ducem Oſtrogoth. fundit, 416. Martinum & Ioannem Magiſtros militiæ Rom. 417. Genuam diripit & excidit, 418. inopia preſſus domum redit, 418. & 419. maximam partem Liguriæ, Venetiæ, & Alpium Cottiarum occupat, 426. & 427. cum Alamannia & Suouia Rætiam tenuit, 428. bellum inferre Iuſtiniano parat, & quare, 433. obit, 434. cur Magnus dictus, 435. quas prouincias poſſederit, *ibid.* eius virtutes, 435. & 436. beneficentia in Aruernos, 436. in Verodunenſes, 437. vitia, 437
Theodeberto iuniori vindicatæ tres epiſtolæ, 438. & 439
Theodechildis Regina quæ fuerit, 338. 339. 340. 343. & 344. Suauegottæ Reg. filia, 343
Theodemer Rex Oſtrogothorum, 212
Theodericus Oſtrogoth. Rex Italiam petit, 243. Odoacrem ſuperatum ſua manu interficit, 244. Regium inſigne ſumit non exſpectato Anaſtaſij A. conſenſu, 245. quas prouincias occupauerit, *ib.* quibus affinitatibus ſe firmauerit, *ibid.* leges tulit, & magiſtratus popularibus dedit, 246. ædificator fuit, *ibid.* Conſulatus defert, *ibid.* Alamannos profugos in Italiam recipit, 257. pro eis Chlodoueum deprecatur, *ibid.* legatos ad Alaricum & ad Gondobadum mittit, 293. ad Chlodoueum Regem, 293. & 294. Francos per Ibam vincit, 303. Geſalicum R. victum interficit, 310. Regnum Veſigothorum occupat, 311. obit, 352. dictus eſt à recentioribus ſcriptoribus Veronenſis, 169
Theodomeres Francorum Rex, 125. cum Aſcila matre interfectus, *ibid.* quo patre natus ſit, 61. & 125
Theodoricus maior Veſigoth. Rex Arelatum oppugnat, 139. obſides à Gallis accipit, 140. Narbonem fruſtra obſidet, 140. Litorium Comitem, à quo obſidebatur, victum capit, 141. in campis

Catalaunicis ab Hunnis occiditur, 163. & 164

Theodoricus iunior, Veſigoth. Regnum fratre interemto occupat, 172. auctor eſt Auito recipiendi Imperij, 182. Rechiarium Sueuorum Regem victum acie capit & interficit, 184. Auitum deſtituit, 185. cum Maioriano A. bellum gerit, 190. Arelatum obſidet, 190. & 191. ſocietatem cum Maioriano iungit, *ibid.* Narbonem occupat, 196. in Hiſpania fines Regni profert, *ibid.* ab Eurico fratre interimitur, 205

Theodoricus Chlodouei filius maiorem paterni Regni partē ſorte obtinet, 322. Danos vincit, 317. Herminafrido auxilium fert aduerſus Badericum, 356. bellum Herminafrido infert, 358. & 359. Chlotharium fratrem interimere conatur, 360. Herminafridū interficit, 360. Aruernos recipit, 381. Meroliacum, 382. Louolautrum, 383. Mundericum, rebellem opprimit, 384. & 385. Sigiualdum propinquum interficit, 394. moritur, 395. eius virtutes & vitia, 395. 396. & 397

Theodoſius Magiſter militum Francos in Batauia fondit; Saxones circa Orcadas. 46

Theodoſius, eius filius, factus à Gratiano Imperator, 62. Maximum Tyrannum victum interficit, 69. Eugenium & Arbogaſtem vincit, 82. obit, 83

Theodoſij iunioris vitia, 124. & 147

Theodoualdus & Guntharius Chlodomeris R. filij à patruis ſuis iugulati, 387. & 388

Theudechildis, an Chlodouei Regis filia fuerit, 326. 347

Theudis Oſtrogothus tutor Amalarici, 311. cæſo Amalarico Rex Veſigothorum factus, 374. à ſuis confoditur, 430

Theudiſclus Dux ei ſuccedit, 431. & mox interimitur, *ibid.*

Thoriſmundus regnat apud Veſigothos, 164. an Alanos ab Attila defenderit, 171. occiditur à Theodorico iuniore, fratre ſuo, 172

Tiro Proſper Aquitanus in Faſtis corrigitur, 59. 173. in Chronico, 173

Toletum quo tempore Regum Veſigothorum ſedes cœperit eſſe, 373. & 374. eius antiquum inſigne duæ turres, 374

Toloſa data Veſigothis cum Aquitaniæ parte, 115. & 139. recepta à Chlodoueo, 297

Toloſa Veſigothorum Regum ſedes, deinde Narbo, 357. poſtea Toletum vrbs Hiſpaniæ, *ibid.*

Toloſanus pagus cur à Septimania diſtinguatur, 39

Toringi, gens non vetuſta, in Franciam erumpunt, 247. tributarij à Chlodoueo facti, 247. Toringorum Reges, 333. & *ſeqq.* Toringi nō ſunt ab Auguſto collocati in Germania, quæ eius non erat, 361

Totila Oſtrogoth. Rex qualis quantúſque, 424. filiam Regis Francorum in matrimonium petit nec obtinet, & quare, 431. Romam bis capit, *ib.* à Narſe Patricio interficitur, 448

Toxandria lucus à Saliis Francica gente occupatus, 38

Traiectenſium & Iuliacenſiū agri à Francis depopulati, 37

Trauuila apud Gregorium quis, 403

Treuiri à Francis direpti & incenſi, 112. & 113. quater capti, 113. ab Attila expugnati, 159. iterum à Francis direpti & incenſi, 185. rurſus Childerici principatu capti, 235. ſedes Imperatorum & Cæſarum, dum morabantur in Gallia, 118

Tridentum & Ceneta vrbes, Theodeberti, & Theodebaldi R. Franc. fuere, 461

Tungri ab Attila euerſi, 159

Turnacum captum ab Alanis & Vandalis, 103

Turoni recepti à Chlodoueo, 291. adiri à Chlothario, 485

V

VALAMER Rex Oſtrogothorum, Theoderici pater, 243

Valentinianus maior fit Imperator, 44. cum Francorum Regibus Coloniæ fœdus init, *ib.* Francicus dictus eſt, 46. moritur, 52

Valentinianus iunior, eius filius, Auguſtus appellatur, 52. Romæ cum Theodoſio A. de Maximo victo triumphat, 69. cum Marcomere & Sunnone Francorum Regibus colloquitur, obſidéſque ab eis accipit, 72. ab Arbogaſte interficitur, 75. eius virtutes, *ibid.*

Valentinianus, Valentiniani maioris pronepos, fit à Theodoſio iuniore fratre patruele Imperator, 124. *Vide* Placidus.

Valia Veſigothorum Rex, 114. beneficio Honorij Aug. Aquitaniam ſecundam & Nouempopulos cum Toloſa poſſidet, 115

Vandalorum veteres ſedes, 99. & 100. in Galliam irruptio, 101. in Hiſpaniam, 106. & 111. in Africam, 122. & 127. & 132. eorum in Africa Reges, 375. & 376

Vangionum vrbs ab Alanis & Vandalis capta & deleta, 103

Varnorum ſedes, 341. Reges, 339. & 340

Vaſatæ à Gauſerico Hunnorum Rege fruſtra obſeſſæ, 140

Vaſcones, alij Hiſpani, ſeu vlteriores, alij Citimi dicti, 283

Vcetia, Septimaniæ vrbs, vnà cum Toloſa poſt Alarici cædem ſemper Francis paruit, 393

Vedaſtus, Francus, Presbyter Chlodoueum rectam fidem edocet, 459. à Remigio fit Atrebatium Epiſcopus, *ibid.*

Venetica regio quare Broguerec dicta, 279

Veneti vrbs Britannis, dein Francis, iterum Britannis, ac demum Francis paret. *ibid.*

Venetiæ vrbis origo, 168

Verodunenſes deficiunt à Chlodoueo, 471. imperratâ veniâ portas ei aperiunt, *ibid.* Theodeberti Regis in eos beneficentia, 437

Veſontio à Vandalis captus, 503

Vicer fluuius, 425

Victor Cæſar, Maximi Tyranni filius, ab Arbogaſte occiſus, 69

Victoriacum, 385

Vigilius Papa Childebertum Regem Francorum rogat, vt Eccleſiæ Romanæ ſuâ abſentiâ deſtitutæ curam gerat, 479. pro eodem reſtituendo Sedi ſuæ Iuſtinianum precatur Theodebaldus Francorum Rex, 444

Viri fortes apud Gregorium qui vocentur. 389

Vitigis Oſtrogothorum Rex, 406. Theodahadū occidit, *ibid.* Prouinciam Francorum Regibus tradit, 407. & Alamannos dimittit, 412. Romam fruſtra obſidet, & Ariminum, 413. Mediolanum recipit, 415. Rauennæ obſeſſus, Beliſario ſe dedit, 420

Vltrogotho Regina, vxor Childeberti Regis Franc. pia femina. 481

Vptarus Hunnorum Regulus Gundicarium Burgundionum Regem interficit, 177. ſatietate rumpitur, *ibid.*

Waco, Langobardorum Rex, Wiſigardis & Widerradæ Reginarum Franc. pater, 390

Widimer Oſtrogothorum Regulus Galliam petit, & ſe cum Veſigothis iungit, 422

Wiliacharius, Chramni ſocer, in Baſilicam S. Martini metu Clotharij confugit, 483. ibi vious exuritur, *ibidem.*

Wiomadus Francus Childericum bis vitæ periculo eripit, primò puerum ab Attila captum, 158. iterum Regem Francis inuiſum, 200. Regno eum reſtituit, 200. 201. poteſtatis conſors ab eo fit, 201

Wiſigardis deſponſa Theodeberto, 390. ei connubio iungitur, 425

Widerrada, Theodebaldo Rege viro ſuo orbata, Chlothario iungitur, 466. deinde Garibaldo Duci, 466

Z

ZENO à Leone minore, filio ſuo, fit conſors imperij, 223. mortuo filio ſolus imperat, *ibid.* à Baſiliſco expellitur, 228. Imperium recuperat, *ibid.* obit, 248. ingratus, perfidus, & crudelis, *ibid.*

Studioſe Lector errata ſic emendabis.

PAGINA 6. *lineâ* 6. Batauorum ab Francis captum, *ſcribe*, Friſiorum, gentis Franciciæ.

Ib. l. 10. Poſtumus nudus clauam tenens, ex altera templum, *ſcribe*. Poſtumus; ex altera Hercules nudus, clauam & arcum tenens.

Pag. 7. *l.* 10. Antiochienſis, *ſcribe*, Antiochenſis.

P. 30. *l.* 17 XXXVI. *ſcribe*. XXIV.

P. 68. *l.* 31. prorruperunt. Molientibus, *ſcribe*, prorumpere molientibus.

P. 76. *l.* 15. Arbogaſte, *ſcribe*, Arbogaſtes, *ib. l.* 16. *dele* parua.

P. 77. *l.* 11. cilicio inuolutum, proſtratúmque, *ſcribe*. cilicio ſuperſtratum.

P. 112. *l.* 18. Thebanus, *ſcribe*. Thebæus.

P. 120. *l.* 13. & 14. *dele*, cognomine Ripariorum.

P. 125. *l.* 5. atque Pæonins, &c. *dele has tres lineas vſque ad hæc verba*, At Theodoſius.

P. 132. *l.* 37. ferula, *ſcribe*. fercula.

P. 137. *l.* 5. eiuſdémque ac, *ſcribe*. eiuſdémque mortem ac.

P. 139. *l.* 27. CCCCXXV. *ſcribe*, CCCCXXV.

P. 143. *l.* 17. Vertigernum Anglorum Regem, *ſcribe*, Anglos.

Ib. l. 21. *poſt* Hi *adde* ex peninſula Cimbrica, vbi tum ſedes habebant, cum Saxonibus & Iutis.

Ib. l. 30. Miror autem, &c. *has* 6. *ſequentes lineas dele vſque ad*, Saxones.

P. 179. *l.* 5. *dele*, Procopio, &c.

P. 180. *l.* 20. gynæconitida, *ſcribe*, cubiculum.

P. 184. *l.* 3. CCCCXLII. *ſcribe*, CCCCLII.

P. 203. *l.* 8. cúmque Sarmatæ, &c. *has* 8. *ſeq. lineas dele vſque ad*. Igitur, & *ſcribe*. & cum Hunnis, duce Hormidace per adſtrictum glacie Danubium Daciam Mediterraneam ingreſſis, apud Serdicam pugnauit, repreſſóſque Barbaros cæde collegæ ſui Præfecti equitum, qui re malè geſta ad ipſos transfugerat, pacem Leonis iuſſit redimere.

P. 233. *l.* 37. Patricij vel Patricioli, &c. *dele has* 7. *ſeqq. lineas vſque ad*, Ceterùm.

P. 230. *l.* 34. & 35. *ſcribe*, Πρωτοσεβάστος, Πανυπερσεβάστος.

P. 234. *l.* 36. *dele*, Aquas Sextias.

P. 237. *l.* 9. *poſt* linguam Saxonicam, *adde*, vel Othingam Saxoniam.

P. 243. *l.* 20. XVII. *ſcribe*, XV.

P. 265. *l.* 24. *pro*, in Pannonia ſecunda, *pone*, vltra Danubium.

P. 301. *l.* 19. Magiſter militiæ Patriciúſque, *ſcribe tantùm*, Patricius.

P. 311. *l.* 30. primum, *ſcribe*, optimum.

P. 312. *l.* 30. Ligeri innteriacet, *ſcribe*, Ligerim interiacet.

P. 327. *l.* 25. anno II. *ſcribe*, anno IV.

P. 333. *l.* 29. Delphicum. *ſcribe*, Delphicam.

P. 353. *l.* 10. Ripariorum, *ſcribe*. Francorum.

P. 390. *l.* 24. Hildeche, *ſcribe*, Hildigiſo.

P. 462. *l.* 16. IↃLV. *ſcribe*, IↃLIII. & *ib. lineâ vltimâ pro* IↃLVI *ſcribe*, IↃLV.

P. 469. *l.* 35. IↃLV. *ſcribe*, IↃLVI.

SVMMA PRIVILEGII
Regis Chriſtianiſſimi.

CAVTVM *eſt auctoritate Regis, ne quis in Regno eius, aliiſve locis eius ditioni ſubiectis, librum, qui ſic inſcribitur*, HADRIANI VALESII rerum Francicarum vſque ad Chlotharij ſenioris mortem Libri VIII. *abſque Sebaſtiani Cramoiſy Architypographi Regis & Reginæ Regentis permiſſu, typis excudat, aut diuendat, intra* X. *annos proximos à die publicationis horum exemplarium. qui ſecùs fecerit, multa indicta, prout fuſiùs in diplomate regio continetur, multabitur. Datum Pariſiis die* 5. *Septembris anno* 1645. *Sic ſignatum, mandato Regis,* CRAMOISY.

VAI 153 78.51

141
N°
18